

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının Memarı Ulu Öndər Heydər Əliyevin 100 illik yubileyinə ithaf olunur

It is dedicated to the 100th anniversary of the Great Leader Heydar Aliyev, the Architect of the Independent Republic of Azerbaijan

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyinin
Azərbaycan Memarlar İttifaqının və
Azərbaycan Milli Kitabxanasının
birgə layihəsi

Joint project with Ministry of Culture
of the Republic of Azerbaijan,
Azerbaijan Union of Architects and
Azerbaijan National Library

C 5030209070
053

ISBN 978-9952-445-19-0
16/C-8740-16

© Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, 2023
© Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2023

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət Nazirliyi

ami

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

XƏLİL CƏFƏROV

AZƏRBAYCAN MEMARLIQ ELEMENTLƏRİ

ARCHITECTURAL ELEMENTS OF AZERBAIJAN

Bakı – 2023

ÖN SÖZ

Azərbaycan mədəniyyətinin böyük hamisi və təəssübkeşi, Müstəqil Azərbaycanın memarı Ulu öndər Heydər Əliyev bütün səmərəli fəaliyyəti boyu həmişə milli memarlığımızın keşiyində dayanaraq, çoxlu sayda memarlıq əsərlərinin inşa edilməsi və onların milli memarlıq ruhunda olmasının qayğısına qalmışdır. Bu gün Bakımızın və digər şəhərlərimizin küçə və meydanlarını bu dahi şəxsiyyətin qayğısı və tövsiyyəsi ilə ucaldılan biri-birindən gözəl və möhtəşəm memarlıq əsərləri bəzəyir. Bu binaların memarlıq həlli təbii ki, xalqımızın əsrlər boyu yaratdığı zəngin memarlıq irsindən qaynaqlanır.

Azərbaycan milli memarlığı xalqımızın həyat tərzini, onun mədəniyyətini özündə təcəssüm etdirən maddi mədəniyyətimizin ayrılmaz mühüm bir hissəsidir. Qədim tarixə, dərin qaynaqlara malik olan memarlıq ənənələrimiz müxtəlif mərhələlər, dövrlər keçərək, tarixi və mədəni təsirlərə məruz qalaraq formalaşmış, dövrümüzə qədər gəlib çatmışdır. Respublika ərazisində mövcud olan çoxsaylı memarlıq abidələri, xalq yaşayış nümunələri özünəməxsus forma və plan, tikinti və mühəndislik texnikası, zəngin bəzək tərtibatı ilə milli memarlıq mədəniyyətimizin dəyərlərini özündə əks etdirir.

Azərbaycan memarlıq irsinin öyrənilməsi və tətbiqi ötən əsrin əvvəllərindən başlayaraq tədqiqatçıların, memarların diqqətini cəlb etmiş, və son dövrlərə qədər bu sahədə çox işlər görülmüşdür.

XX əsrin ortalarında görkəmli Azərbaycan memarı akademik Mikayıl Useynov tərəfindən ilk dəfə olaraq milli memarlıq elementlərinin araşdırılması və tətbiqi ilə bağlı təşəbbüs göstərilmişdir. Həmin dövrdə tədqiqatçılar tərəfindən müxtəlif abidələrə aid materiallar toplanmış, müxtəlif başlıqlar altında bir neçə albomun maketi hazırlanaraq məhdud nüsxədə çap olunmuşdur. Təəssüf ki, həmin iş tamamlanmamışdır.

Mövzunun aktuallığını və əhəmiyyətini nəzərə alaraq, yarımçıq qalmış həmin işə yarım əsr sonra yenidən başlanmış və fərqli bir yanaşma və tərtibatla yekunlaşdırılmışdır.

Ümidvarıq ki, təqdim olunan bu kitab, Azərbaycan milli memarlığına, onun çoxəsrlik ənənələrinə maraq göstərən mütəxəssislər, tədqiqatçılar və bütün oxucular üçün faydalı olacaqdır.

PREFACE

The great patron and initiator of Azerbaijani culture, the great leader Heydar Aliyev, the architect of independent Azerbaijan, always stood guard over our national architecture throughout his effective activity, took care of the construction of a large number of architectural works and their national architectural spirit. Today, the streets and squares of Baku and other cities are decorated with beautiful and magnificent architectural works built with the care and advice of this genius. The architectural solution of these buildings naturally originates from the rich architectural heritage created by our people over the centuries.

The national architecture of Azerbaijan is an inseparable and important part of our material culture, embodying the lifestyle and culture of our people. Our architectural traditions, which have an ancient history and deep roots, have been formed by passing through different stages and periods, being exposed to historical and cultural influences, and have reached our times. Numerous architectural monuments, examples of folk living in the territory of the republic reflect the values of our national architectural culture with their unique form and plan, construction and engineering techniques, and rich decoration.

The study and application of the architectural heritage of Azerbaijan has attracted the attention of researchers and architects since the beginning of the last century, and a lot of work has been done in this field until recent times.

In the middle of the 20th century, the outstanding Azerbaijani architect academician Mikayil Useynov initiated the research and application of national architectural elements for the first time. During that period, researchers collected materials related to various monuments, prepared models of several albums under different titles and printed them in limited copies. Unfortunately, that work has not been completed.

Considering the relevance and importance of the topic, the unfinished work was resumed half a century later and concluded with a different approach and design.

We hope that this presented book will be useful for specialists, researchers and all readers who are interested in the national architecture of Azerbaijan and its centuries-old traditions.

INTRODUCTION

Azerbaijan's architecture is an inseparable and important part of the people' material culture, reflecting their lifestyle and spiritual traditions. Those of long history and deeply laid foundation, Azerbaijan's architectural traditions have cone though different stages, formed subject to historical and cultural influences, and reached our days. Multiple architectural sites and homes throughout Azerbaijan display the people' cultural values with their original shapes, plan solutions, construction-and-engineering technologies, and rich decorations.

Since the early 20th century, Azerbaijan's architectural legacy has been attracting researchers' and architects' attention, great work has been recently done in the field. The book presented continues the research traditions and so has collected elements used in Azerbaijan architecture. It should be noted that, while some researches indirectly or partially regard this, there are no papers published on the very topic of traditional elements discovered in Azerbaijan architecture. During those years, researchers collected evidence related to different architectural sites of different epochs: then, they prepared few albums under various titles and primitively published them in a limited number of copies (2–3) for distribution among professionals only, as a kind of secondary support. One of the albums, Architect's Guidebook, was issued in 1949 by Azgosarchproject, the editor being Mikayil Useynov. The work, unfortunately, had not been improved for the popular edition.

Taking into account relevance and importance of the topic, half a century ago unfinished work was restarted under our initiative and finished with a completely different approach and design.

It should be noted the materials, collected in 1940s and 1950s, had been manuscripts, some of the drawings remaining incomplete. Some other pictures have been exposed to the natural processes of temporal wearing out or proved totally omproperdue to mechanical impacts of various sources. Some other problems have been discovered in terms of systematising.

Azerbaijan Architectural Elements presented displays the editorial board's way, totally different from the earlier formats. As a matter of fact, the previous flaws have been taken into account to be avoided this time, all the stuff has been seriously inspected both in terms of content and graphics.

A selection of the material has been refined and even restored and new ones were added. It has been divided into sections and briefly categorised. Not to tire the buying public with the drawings, we have added relevant photos to the book for better information and visual impression.

We believe the book presented will make a good benefit for experts, researchers and all the amateur readers interested in Azerbaijan's architectural traditions and centuries' old culture.

Qız qalası. İçərişəhər. Bakı.

Maiden's Tower. Icheri Sheher. Baku.

AZƏRBAYCAN MİLLİ MEMARLIQ ELEMENTLƏRİNİN FORMALAŞMA XÜSUSİYYƏTLƏRİ

FORMATION SPECIFICITY TRADITIONAL AZERBAIJAN ARCHITECTURAL ELEMENTS

Azərbaycan milli memarlığı çoxəsrlik ənənələrə malikdir. Azərbaycan ərazisinin coğrafi mövqeyi, təbiətinin rəngarəngliyi həmin ənənələrin formalaşmasına mühüm təsir göstərmişdir. Hələ qədim dövrlərdən xalq yaşayış memarlığında ətraf mühitlə, insanların həyat tərzi ilə bağlı yaranmış təcrübə sonralar formalaşaraq ənənələrə çevrilmişdir. Tikinti təcrübəsi daha çox funksionallıqla bağlı olduğu halda, ənənələr isə həm funksional, bəzi hallarda isə formal və ya dekorativ xarakter daşımağa başlamışdır. Memarlıq, tikinti sənəti inkişaf etdikcə, müxtəlif üslublar, memarlıq məktəbləri yaranmışdır.

Azərbaycan ərazisində formalaşmış Şirvan-Abşeron, Aran, Naxçıvan-Marağa, Təbriz memarlıq məktəbləri xalqımızın əsrlər boyu memarlıq-tikinti sahəsində yığdığı təcrübəni və ənənələri özündə birləşdirir. Həmin məktəblərin yaranması və inkişafı həm təbii-coğrafi amillərlə, həm də siyasi-inzibati prosseslərlə bağlı olmuşdur.

Memarlıq məktəblərinin forma və məkan üslub və texnika, bəzək və material və s. baxımdan fərqli, özünəməxsus cəhətləri ilə yanaşı, onları birləşdirən ümumi xüsusiyyətlər də mövcuddur. Həmin xüsusiyyətləri, başlıca olaraq tikililərin planlaşma və məkan həllində görmək olur.

Azərbaycanın memarlıq və inşaat təcrübəsində diqqəti cəlb edən mühüm amillərdən biri memarlıq elementləridir. Bunlara, tikililərin daxili və xarici məkan həllində istifadə edilən konstruktiv və dekorativ elementləri aid etmək olar. Ayrı-ayrı dövrlərdə yaranmış müxtəlif üslubların özünəməxsus memarlıq elementləri olmuşdur. Təsadüfi deyildir ki, dünya memarlığı təcrübəsində mövcud olan üslubları onlara aid olan elementlər vasitəsi ilə tanımaq olur.

Azərbaycan memarlığının elementləri çoxəsrlik təcrübə nəticəsində yaranaraq zənginləşmiş və bu günə gəlib çatmışdır. Elementlərin formalaşma tarixinə baxarkən, onların iki mənbədən

Qabartma bəzəkli başdaşı. "Daş baba"

Tombstone embellished with a relief. «Dash baba»

Azerbaijan architecture is a craft of many centuries. Azerbaijan's geographic situation and variety of natural conditions importantly influenced the formation of the architectural traditions. It was ancient times that the people had converted their practices of residential architecture connected to environment and lifestyle into forming traditions. The construction experience being rather closely related to the principles of functionalism, the traditions became functional, yet, at the same time, formal or decorative in some cases. Along with construction and designing techniques developed, various methods and schools emerged in the field.

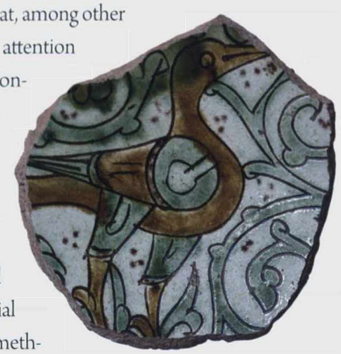
Shirvan-Absheron, Aran, Nakhichevan & Maraga, and Tabriz schools of architectural thought integrate practices and traditions the people have gained for centuries in the field of design and construction . The formation and development of those schools was connected both to natural/geographic factors and political/administrative processes.

Along with the original features of the architectural schools in terms of format, space, method, technique, decoration, raw materials etc., they shared common characteristics as well, found in the lay out and space solutions.

It is architectural elements that, among other important factors, attract one's attention in Azerbaijan architectural and construction practices. Construction and decoration elements used in internal and external spatial solutions could be included into such.

Different method that emerged in different epochs had their special elements. It is not occasional that methods found in the world's architect practices can be learnt through their special elements.

Thus, elements of Azerbaijan architecture have emerged as result of centuries' long experience to get enriched and endure to the present. Considering the formation history of the elements, we can see two sources they've been nurtured from. The first source formed on the

Saxsı qab fraqmenti üzərində təsvir.

Illustration on a fragment of cutlery.

Mömünə xatun türbəsi. XII əsr. Naxçıvan şəhəri

Mausoleum of Momina khatun. XII century Nakhchivan city

Mömınə xatun türbəsinin divar bəzəyi. XII əsr. Naxçıvan şəhəri

Momina khatun tomb wall decoration. XII century. Nakhchivan city

qaynaqlandığını görə bilərik. Birinci mənbə, yerli memarlıq məktəblərinin təcrübəsi və ənənələri əsasında təşəkkül tapmışdır. İkinci mənbə isə xaricdən daxil olan elementlərin müəyyən vaxt və təsirlər nəticəsində transformasiya olunaraq, yerli forma və miqyasa uyğunlaşması, müxtəlif bəzək və naxışlarla zənginləşməsindən bəhrələnir.

Memarlıq elementlərinin funksional mahiyyətindən danışarkən, burada iki xüsusiyyəti müşahidə etmək olur: birinci xüsusiyyət, bu elementlərin əsasən konstruktiv funksiya daşımasıdır. Bununla belə, həmin konstruktiv hissələr forma və bəzək həllinə görə yerli ənənə və üslubların formalaşmasında xüsusi yeri olan elementlərdir. Məsələn, sütunlar, karnizlər, eyvanlar, məhəccərlər, pəncərə şəbəkələri və s. İkinci xüsusiyyət isə, onların yalnız dekorativ və formal təyinatıdır. Məsələn, fasad və interyer bəzəkləri,

basis of traditions and practices maintained by the local schools of architectural thought. The second source was foreign elements that gradually transformed under temporal influences, being matched to local formats and scales and enriched with miscellaneous ornaments and patterns.

In regard to the functional essence of architectural elements, two specificities could be observed. The first one is that those elements bore mainly constructive functions. In fact, those constructive parts are elements playing a special role forming local traditions and methods due to their formal and ornamental solutions. The second specificity solely consists in the field of form and decoration such as facade and interior ornaments; borders; panels; tympanums etc., sometimes referred to as decorative elements.

The land of Azerbaijan has always been rich of raw materials for construction, in particular of

haşiyələr, xonçalar, timpanlar və s. Bunlara bəzən memarlıq bəzək elementləri də deyilir.

Azərbaycan ərazisi inşaat materialları, xüsusilə daş, gil, ağac, gəc və s. ehtiyatları ilə hər zaman zəngin olmuşdur. Eyni zamanda ölkəmizin ərazisində təbii tikinti materialı ehtiyatları qeyri-bərabər yayılmışdır. Bu səbəbdən memarlıq forma və konstruksiyaları, inşaat texnologiyası ayrı-ayrı bölgələrdə müxtəlif şəkildə inkişaf etmişdir. Təsadüfi deyildir ki, memarlıq məktəblərinin yaranmasında həmin amil mühüm rol oynamışdır.

Şirvan-Abşeron ərazilərində mövcud olan əhəngdaşı ehtiyatları, burada daş memarlığın daha yüksək inkişafına səbəb olmuşdur. Əhəngdaşının yumşaq və estetik xüsusiyyətləri ondan müxtəlif, bütöv konstruktiv hissələrin, eyni zamanda, dekorativ-bəzək elementlərinin hazırlanmasında istifadə etməyə imkan yaratmışdır. Azərbaycan ərazisində mövcud olan daş memarlığı abidələrinin gözəl nümunələrinin bir çoxu Şirvan-Abşeron ərazisində yerləşir. Buna misal olaraq, Şirvanşahlar sarayını, Pirsaatçay xanəgahını, Yeddigünbəz məqbərələrini, çoxsaylı qəsr, məscid, hamam və s. tikililəri göstərmək olar.

Hələ qədim zamanlardan Azərbaycan ərazisinin əksər bölgələrində inşaat işlərində bişmiş kərpicdən istifadə etmişlər. Arran, Naxçıvan-Marağa, Təbriz memarlıq məktəblərinin çoxsaylı abidələrində memar və inşaatçıların həmin materialdan necə məharətlə istifadə etdiyinin şahidi oluruq. Kərpicdən inşa edilmiş tikililərin özünəməxsus memarlıq elementləri, bəzək tərtibatı olmuşdur. Əksər hallarda kərpicin həndəsi düzülüşündən istifadə edərək, fasada tərtibat verilirdi. Qarabağlar, Bərdə türbələrində, Ağdam və Şuşa məscidlərinin minarələrində və s. bunu görmək olur. Kərpic-lə tikilmiş binalarda fasad elementləri, məsələn, karniz, haşiyə, çərşivələr və s. bu materialın xüsusiyyətlərinə uyğun qurulurdu. Kərpic materialının xammalı gil olduğundan fasadda işlənəcək bəzək elementlərinin formaları emal mərhələsin-

Qabartma bəzəkli daş friz fraqmenti. XIII əsr. Bayıl qəsri. Bakı buxtası.

Freeze stone fragment decorated with a relief. XIII century. Bayil castle. Bay of Baku.

stone, clay, timber, etc. At the same time, the distribution of those natural resources throughout Azerbaijan has never been equal.

Therefore, architectural forms, designs, construction technologies developed differently

Mis üzərində döymə üsulu ilə bəzədilmiş şərbət qabı. Lahıc qəsəbəsi. İsmayıllı rayonu.

Copper engraved jar for sorbet. Lahij village. Ismailly.

**Kiş məbədi. XII əsr.
Kiş kəndi.
Şəki rayonu.**

Kish temple. XII century village Kish. Sheki region

**Şəki Xanları Sarayı.
XVIII əsr. Şəki şəhəri**

Shaki Khan's Palace. XVIII century. Shaki city.

də hazırlanır və tikinti zamanı divarda qurulurdu. Kərpic binaların fasad tərtibatında gəc və kaşı elementlərindən də istifadə edilirdi.

Azərbaycanın meşələrlə zəngin olan bölgələrində binaların tikintisində ağac materialından geniş istifadə olunmuşdur. Ağac materialının

in different regions. It is not occasional the geographic factor of material availability played a great role in the emergence of the schools of architectural thought.

Limestone, available in the region of Shirvan and the Absheron Peninsula, has determined

**Qabartma bəzəkli
qəbirüstü daş fiqur.**

Gravestone decorated with figured relief.

a relatively high level of development in stone architecture. Softness and aesthetic attraction limestone is notable for enabled using it for various whole constructive parts and, simultaneously, for decoration.

After all, many of beautiful stone structures in Azerbaijan architecture are located in Shirvan and on the Absheron Peninsula. The Shirvan Shahs' Palace, a Sufi shrine on River Pirsaat, Yeddigumbez Tombs, and many castles, baths etc. in Baku and around could be exemplified herein.

It was ancient times that most regions in Azerbaijan had already been developed with burnt brick used as a construction material. Multiple architectural sites attributed to Aran, Nakhichevan & Maraga, and Tabriz schools display skilful uses of the material. Buildings from bricks possess special architectural elements and decorative composition. In most cases, we can see the right geometry of the brick used for facade composition. This can be witnessed in Karabakhlar, Barda Tombs, minarets of Aghdam, Shusha mosques and etc. Facade elements of brick buildings e.g. cornices, borders, frames, etc. were created with brick specificities considered. Bricks being of clay, decoration elements to be used for facade were prepared at the stage of brick manufacturing to be implemented during the construction process. Tiles were used as elements of facade decoration in brick buildings as well.

In forested regions of Azerbaijan, timber was commonly used for construction. Wood was applied in different parts of houses and served for different architectural elements, which would determine the emergence of original design throughout those regions. The land being rich of

Şəki Xanları Sarayının divar bəzəklərindən fraqment. XVIII əsr. Şəki şəhəri.

Fragment of the wall ornament from the Palace of Shaki Khan. XVIII century Shaki.

binanın müxtəlif hissələrində tətbiq edilməsi və ondan müxtəlif memarlıq elementlərinin hazırlanması, həmin bölgələrdə özünəməxsus memarlıq ənənələrinin yaranmasına səbəb olmuşdur. Meşə ilə zəngin olan ərazilərdə bəzən bina bütövlükdə ağacdan tikilirdi. Binaların həm xaricində, həm də interyerində istifadə olunan ağac hissə və elementlər, tutduğu mövqeyə görə bəzədilirdi. Bu eyni zamanda ağac materialının yumşaqlığı və emal üçün rahat olması ilə bağlı olmuşdur. Günümüzə gəlib çatmış çoxsaylı, müxtəlif təyinatlı tikililərdə rastlaşdığımız ağac elementlər - sütun, kapitel, sürahi, dirsək, şəbəkə, qapı, pəncərə, örtük tirləri, haşiyə və s. yuxarıda dediklərimizi sübut edir.

Yəhər üstü bəzək. Bakı. XIX əsrin II yarısı.

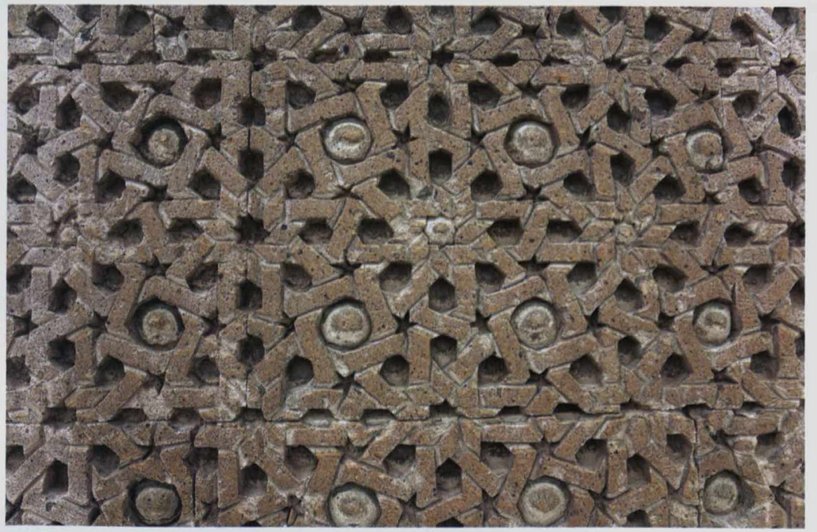
Ornament of the saddle. Baku. The second half of the XIX century.

Əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, hələ qədim zamanlardan Azərbaycanın memarlıq və inşaatla məşğul olan sənətkarları inşa etdikləri binaların dekorativ tərtibatına xüsusi diqqət yetirirdilər. Bu iş binaların təyinatına və sahibinin sosial-maddi səviyyəsinə uyğun aparılırdı. Tikinti prosesində həm xüsusi dekorativ-bəzək elementlərindən istifadə olunurdu, həm də binaların müxtəlif

forests, houses were sometimes entirely built of wood. Wooden parts and elements were decorated with reference to their location, either exterior or interior. This was also connected to wood as a soft and easy to refine material. Numerous wooden elements such as pillars, capitels, handrails, net frames, doors, windows, roof beams, borders etc., which have lasted till today in buildings of different purposes, prove the above mentioned.

As we have already told, Azerbaijan professionals in architecture and construction have been paying special attention to decorative aspects since ancient times.

This was done in accordance with the building purpose and the owner's socio financial capacity. Decoration was arranged both with special elements used and constructive parts beautified apart. The arrangement of constructive elements often depended on the kind of the material used and the location of the element within the building. For example, being the most visible parts, the front entry door, main facade

Gülüstan türbəsinin divar fraqmenti. XV əsr. Culfa rayonu. Naxçıvan Muxtar Respublikası.

Fragment of the Gulustan tomb. XV century. Julfa. Nakhchivan Autonomous Republic.

Qarabağlar türbəsi kompleksi. XII–XIV əsrlər. Naxçıvan Muxtar Respublikası.

The complex of the Garabaglar tombs. XII–XIV centuries. Nakhichivan Autonomous Republic.

konstruktiv elementləri ayrılıqda bəzədilirdi. Konstruktiv elementlərin tərtibatı, çox vaxt istifadə olunmuş materialın növündən və həmin elementin binanın hansı hissəsində yerləşməyindən asılı olurdu. Məsələn, əsas girişin qapısı, baş fasadın sütunları, kapitelləri, örtük tirlərinin çıxıntıları, balkon, eyvan sürahiləri və s. daha çox diqqət mərkəzində olduğundan, onların estetik həllinə böyük əhəmiyyət verilirdi.

Azərbaycan memarlığında, binaların daxili və xarici tərtibatında müxtəlif bəzək elementlərindən, naxış kompozisiyalarından istifadə olunmuşdur. Qeyd etmək lazımdır ki, dekorativ tətbiqi sənətlərin bir çoxu memarlıqla sıx əlaqədə inkişaf etmişdir. Həmin sənətlərin bəziləri memarlıq, inşaat sahələrində geniş tətbiq olunmuş-

pillars, capitels, roof beam openings, balconies, veranda handrails etc. were considered very important in terms of their aesthetic solutions.

Various décor elements and ornamental compositions were used for exterior and interior arrangement in Azerbaijan architecture. It should be noted most of the applied arts developed closely connected to architecture.

Some of those arts were largely applied in architecture and construction, for example, stone and wood carvings, net frames, engraving, tiles etc.

Yet some folk décor arts such as carpet weaving, cooper and iron craft: jewellery : calligraphy etc., even though out of direct connection to architecture, resembled the above mentioned

dur. Məsələn, daş üzərində oyma, ağac üzərində oyma, şəbəkəçilik, həkkaklıq, kaşıçılıq və s.

Bəzi dekorativ xalq sənətlərinin isə, məsələn, xalçaçılıq, misgərlik, dəmirçilik, zərgərlik, naqqaşlıq və s. memarlıqla birbaşa əlaqəsi olmasa da, onların bədii-estetik üsulları, forma və naxış yaratma tərzləri oxşar olmuşdur.

İslamaqədərki dövrlər istisna olmaqla, sonrakı dövrlərdə təsviri və tətbiqi sənətlərdə insan təsvirlərinin işlənməsi islam dininin hökmlərinə zidd olduğundan, Azərbaycan memarlığında və başqa xalq sənətlərində naxışlı və süjetli kompozisiyalardan daha geniş istifadə edilmişdir.

Naxış kompozisiyaları nəbati və həndəsi elementlərdən yaradılırdı. Nəbati naxışlar təbiətdən alınma müxtəlif bitki, yarpaq, gül, qönçə və s. elementlər əsasında qurulurdu. Bu elementlər bir-biri ilə müxtəlif formalarda – simmetrik, asimmetrik, lentvari, radial, ritmik və s. qaydalarda birləşərək, mürəkkəb kompozisiya təşkil edirdi.

Həndəsi naxışlar da yenə təbiətdəki kristallık strukturlu elementlərin (Bu elementlərin əsasında qurulmuş naxışlar ilk dəfə görkəmli alim Xudu Məmmədov tərəfindən araşdırılmış və "kristallık naxış" adı ilə elmi ədəbiyyata daxil edilmişdir) quruluşundan istifadə etməklə, müxtəlif həndəsi fiqur və xətlərin müəyyən düzümü və kəsişməsindən yaradılırdı. Belə həndəsi naxışlar "girih" naxışları adlanır.

Azərbaycan ərazisində mövcud olan bir sıra memarlıq abidələrində, xalq yaşayış evlərində mürəkkəb quruluşlu, təkrarlanmayan girih naxışlarına rast gəlmək mümkündür. Bu nümunələr naxış yaradıcılığı sahəsində çalışmış qədim sənətkarların yüksək estetik səviyyəsi ilə

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Murad darvazasının fraqmenti. XVI əsr. Bakı şəhəri.

The complex of the Shirvanshahs palace. Fragment of the Murad Gate. XVI century C

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Şah məscidinin minarəsi. XV əsr. İçərişəhər. Bakı şəhəri.

The complex of the Shirvanshahs palace. Minaret of the Shah's Mosque. XV century. Icheri Sheher. Baku.

yanaşı, eyni zamanda onların həndəsə, riyaziyyat, kimya, fizika elmlərinə dərindən bələd olduqlarını göstərir. Mömінə xatun, Yusif Küseyr oğlu, Qarabağlar, Gülüstan, Bərdə türbələri, Şirvanşahlar sarayı, Şəki Xanları sarayı və s. abidələrdə rastlaşdığımız mürəkkəb naxışlar sübut edir ki, yuxarıda qeyd etdiyimiz elmlərə yiyələnmədən, xüsusi həndəsi qurma və hesab tələb edən belə mürəkkəb bəzək elementləri yaratmaq mümkün deyildir.

Memarlıq sahəsində işlənmiş naxış elementlərinin təhlili göstərir ki, hələ qədim dövrlərdən dekorativ-tətbiqi sənətlər, xalq sənətləri və memarlıq-inşaat sənəti naxış yaradıcılığı sahəsində qarşılıqlı surətdə bəhrələnərək, əlaqəli şəkildə in-

in terms of their format and ornament styles. Except pre-Islamic times, as images of human beings were prohibited by the Muslim clergy, Azerbaijan applied arts and architecture largely used patterns and plotted compositions.

Patterned compositions were generated from floral and geometric elements. Floral patterns were formed on the basis of different plants, leaves, flowers, buds etc. Those elements came together to make different arrangements of different shapes (symmetric, asymmetric, striped, radial, rhythmic etc.)

Geometric patterns were not only based on natural crystal structures, which was discovered and explored by Hudu Mammadov, a prominent Azerbaijan scientist, who even introduced the notion of crystal patterns into research literature, but also generated from different geometric shapes and overlaps. Such patterns are called "broken".

Complicated and non-repeated patterns can be found in a number of architectural sites and houses around Azerbaijan. Along with a high aesthetic level demonstrated by ancient artists in the field of patterns, heir deep knowledge of geometry, chemistry and physics is also evident.

We have found complex patterns in Momine Khatun's , Yusuf Kuseyr Oglu, Karabakhlar and Barda tombs : Shirvan Shahs' and Shaki Khans' Palaces : and other architectural sites prove it would have been impossible to create such sophisticated décor elements but for the above mentioned scientific knowledge along with special geometric arrangements and calculations.

The analysis of patterns used in the field of architecture shows applied décor crafts, popular crafts; architecture and construction developed in mutual interaction and improved each other. It is not occasional that patterns originally generated for rugs, embroidery, metals, and stone can be found in architecture. However ,while pieces of applied arts bear an individual character due to their aesthetic significance and psychological

kişaf etmişlər. Təsadüfi deyildir ki, qədim xalça və tikmələrdə, metal və daş üzərində işlənmiş naxış nümunələrinə memarlıq abidələrində də rast gəlmək olur. Lakin bədii-estetik əhəmiyyətinə və psixoloji təsir dairəsinə görə dekorativ-tətbiqi sənət nümunələri fərdi xarakter daşıyırsa, yəni həmin əşya konkret olaraq bir şəxsə aid olub, onun tələbatını və zövqünü oxşayırsa, memalıq əsərləri bədii həlli ilə tək aid olduğu şəxsə deyil, həmin binanı seyr edən insanlara və bütövlükdə ictimai zövqlərə təsir edir və onları formalaşdırır.

Beləliklə, Azərbaycan memarlığında işlənən milli elementləri, həm funksional cəhətləri ilə, həm də bədii-estetik təsiri ilə tikililərdə, sadəcə mühəndislik təxəyyülünün məhsulu kimi deyil, eyni zamanda incəsənət nümunəsi kimi dəyərləndirmək olar. Azərbaycan milli memarlığının formalaşmış, özünəməxsus obraz və ənənələri milli memarlıq elementlərinin birbaşa iştirakı ilə baş vermişdir.

Müasir memarlıq əsərlərində xalqımızın əsrlər boyu yaratdığı memarlıq irsini yaşatmaq və eyni zamanda bu günkü tələblərə uyğun şəkildə, düzgün istifadə etmək baxımdan, milli memarlıq elementlərini dərindən bilmək lazımdır. Yalnız bu halda yaradılan memarlıq əsərinin uğurlu nəticəsinə, onun Qız qalası, Mömінə xatun türbəsi, Şirvanşahlar sarayı, Şəki Xanları sarayı və s. kimi milli dəyərlər sırasında uzunömürlü olacağına inanmaq olar.

Nar. XIX əsrin əvvəli. Cənubi Azərbaycan. Azərbaycan Milli İncəsənət muzeyi

Pomegranate. The beginning of the 19th century. Southern Azerbaijan. Azerbaijan National Museum of Art

influence that is to say the piece belonged to a certain person and resembled her/his demand and taste, architectural structures do not influence only the owner, but also all the residents and even passers-by to form public taste in general.

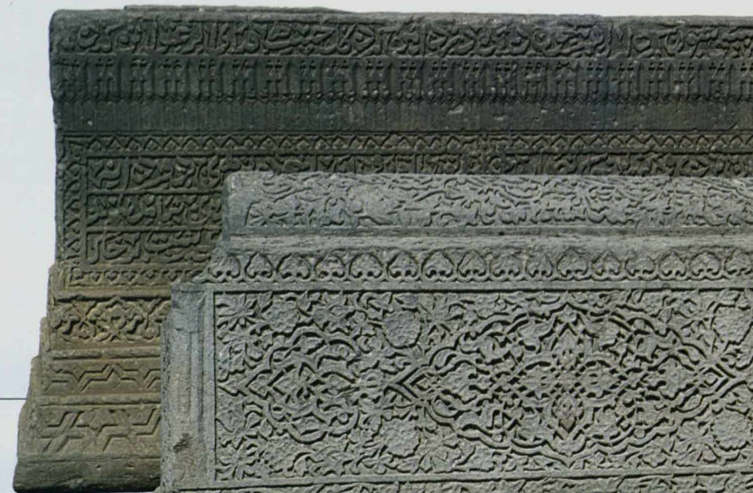
Thus, both functional aspects and aesthetic influences of traditional elements in Azerbaijan architecture cannot be only assessed as a mere product of the engineer's concept, but also as a piece of arts. Hence, concepts and traditions originally formed in Azerbaijan architecture came to be with the elements directly participating.

To recreate centuries' long architectural legacy of Azerbaijan modern architectural pieces and simultaneously use it in accordance with today's requirements, one would need to deeply know the traditional architectural elements.

Only then would it be possible to believe to success of a new architectural piece designed and constructed for its long-lasting existence matching the aesthetic level of such national values as the Maiden's Tower, Momine Khatun's Tomb, Shirvan Shahs' Palace, Shaki Khans' Palace, etc.

Qəbirüstü oyma bəzəkli daş sənduqə.

Carved engraved tombstone.

PORTALLAR VƏ GİRİŞLƏR

Portal – binaların əsas girişlərini fərqləndirmək və cəlbedici etmək üçün tətbiq edilən dekorativ və konstruktiv həcmi element.

Hələ qədim zamanlardan insanlar yaşadıqları evlərin girişlərini müxtəlif vasitələrlə bəzəyirdilər. Tikinti sənəti inkişaf etdikcə girişlər də dəyişir, insanların zövqünə və sosial vəziyyətinə görə tərtib olunurdu. Təsadüfi deyildir ki, memarlıq üslublarının özünəməxsus giriş həlləri formalaşmışdır. "Portal" termini kimi elmi ədəbiyyata daxil olmuş bu memarlıq elementi, regional memarlıq üslublarında da müxtəlif dəyişikliklərə uğrayaraq, geniş yayılmışdır. Azərbaycanın memarlıq təcrübəsində də, memar və xalq sənətkarlarımız binaların girişlərinə xüsusi önəm vermiş, onları müxtəlif forma və elementlərlə zənginləşdirmişlər. Azərbaycan milli memarlığında rast gəlinən portal nümunələri, adətən, binanın fasadından önə çıxaraq, daxilində giriş qapısı yerləşən həcm formasında həll olunurdu. Əksər hallarda portalın daxili boşluğu tağbənd örtüklə tamamlanır və qapı divarı nisbətən dərinlikdə yerləşirdi. Giriş qapılarının boşluqları da çox vaxt tağ formasında qurulurdu. Lakin, yuxarı hissəsi adi arxitrav şəklində həll edilmiş portallara da rast gəlmək olur.

Portalların daxili və xarici səthləri müxtəlif bəzək elementləri ilə bəzədilirdi. Bəzən sifarişçinin sosial vəziyyətinə, binanın təyinatına uyğun olaraq, tağbənd örtüyün alt hissələrinin bəzədilməsində daha mürəkkəb bəzək elementlərindən və ya stalaktidlərdən istifadə olunurdu.

Portalların ən gözəl nümunələrinə Bakının Şirvanşahlar sarayında, Şəki Xanları sarayında, Ordubad, Quba, Gəncə və s. şəhərlərin bir sıra qədim ev və dini tikililərində rast gəlmək olur.

PORTALS AND ENTRANCES

A portal is a decorative and constructive volume element to distinguish between main entrances of a building and make them attractive.

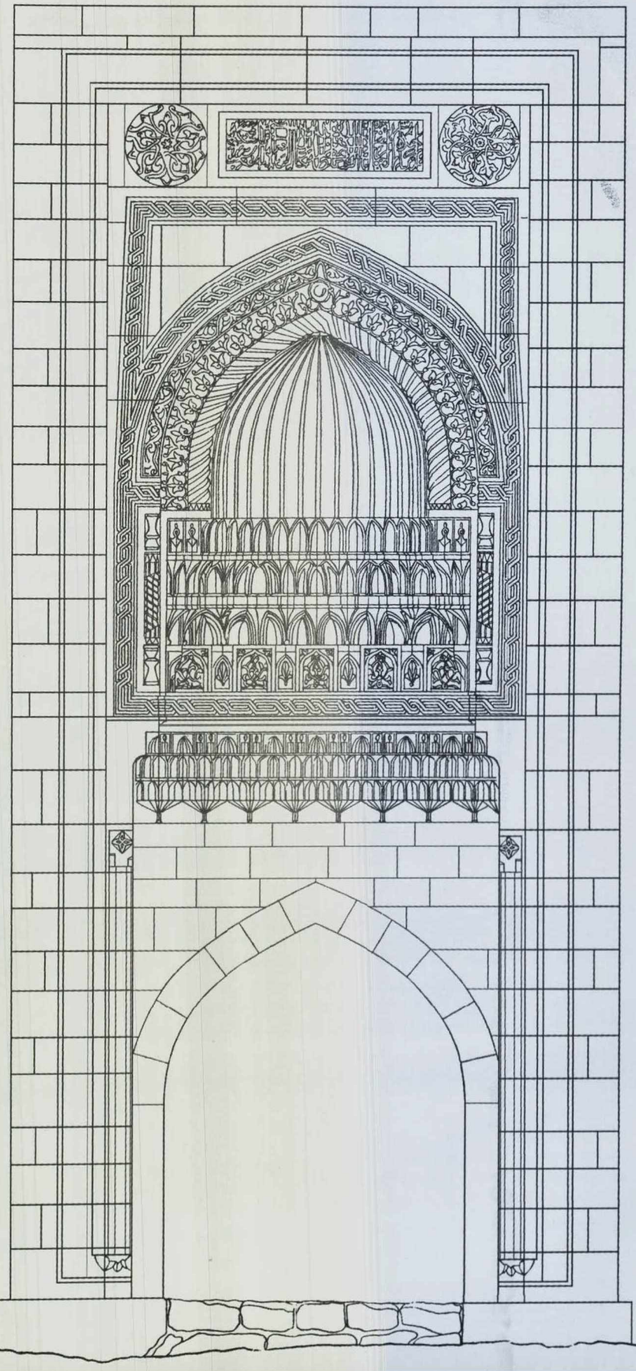
It was times that people had already been decorating entrances to their homes in different years. Entrances changed along with architecture developing to match people's tastes and social positions. It is not occasional that architecture formed professional entrance solutions. "Portal" entered professional vocabulary; this architectural element became common though subject to modifications due to regional architectural and other specificities. Azerbaijan architectural practices demonstrate highly appreciating entrances by architects and artists, who decorated them with various shapes and elements. Portal specimens in traditional Azerbaijan architecture usually displayed a convex volume solution with the door in the deep. In the most cases, the internal hollow of the portal is completed with an arch. Hollows of front doors were also arch-shaped in many cases. However, a usual architrave solution is also found among portals.

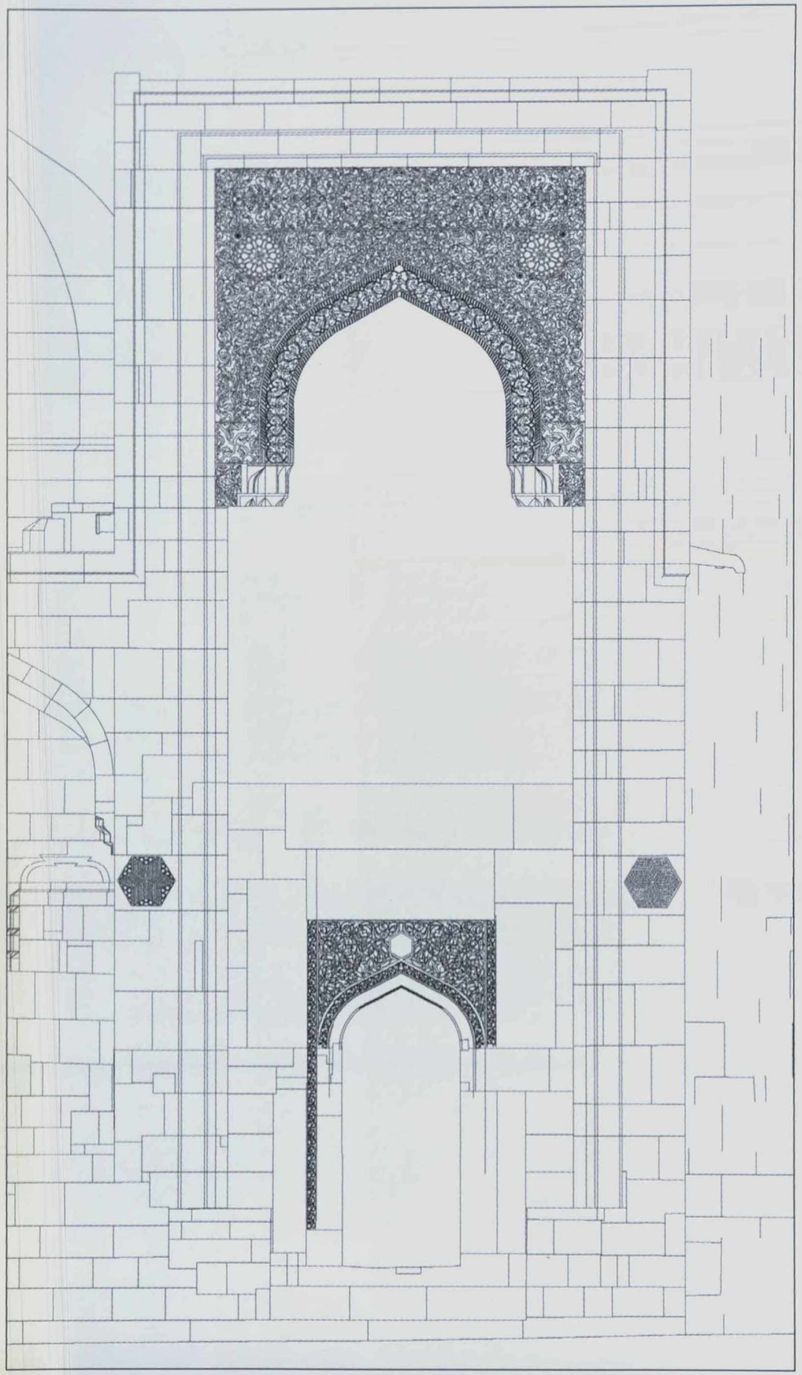
The internal and external surfaces of portals were decorated with different elements. Sometimes, to match the social status of a client and the purpose of a building, more complex décor elements or stalactites were used to beautify the lower arch parts.

The most beautiful examples of portals can be found in Shirvan Shah's Palace (Baku), Shaki Khan's Palace, and other houses or shrines in Ordubad, Gubah, Ganjah and other Azerbaijan cities.

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Murad darvazasının cizgisi.

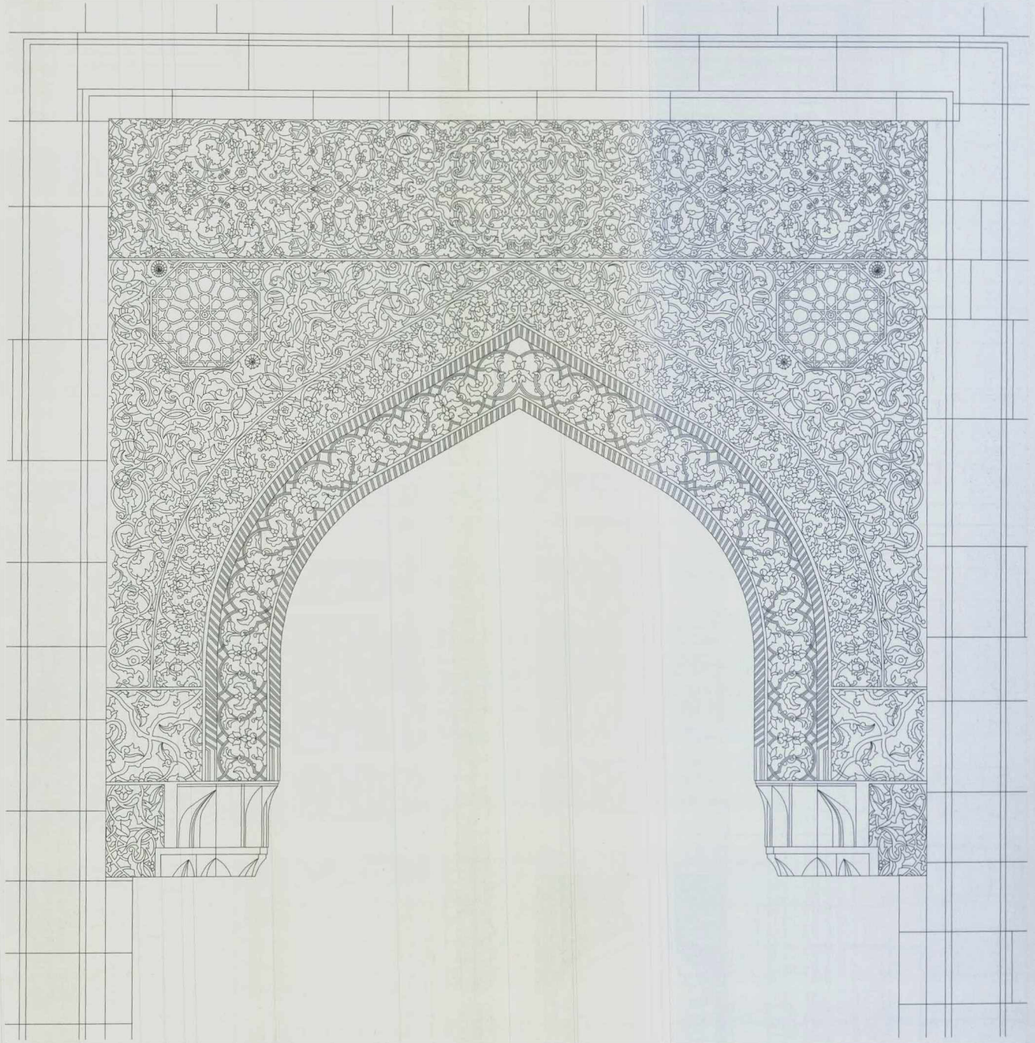
Shirvanshah's Palace Complex. Murad gate circuit.

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Divanxananın qərb portalının cizgisi.

Shirvanshah's Palace Complex. Circuit of the western portal of divankhana.

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Divanxananın qərb portalının tərtibatı.

Shirvanshah's Palace Complex. Design of the western portal of divankhana.

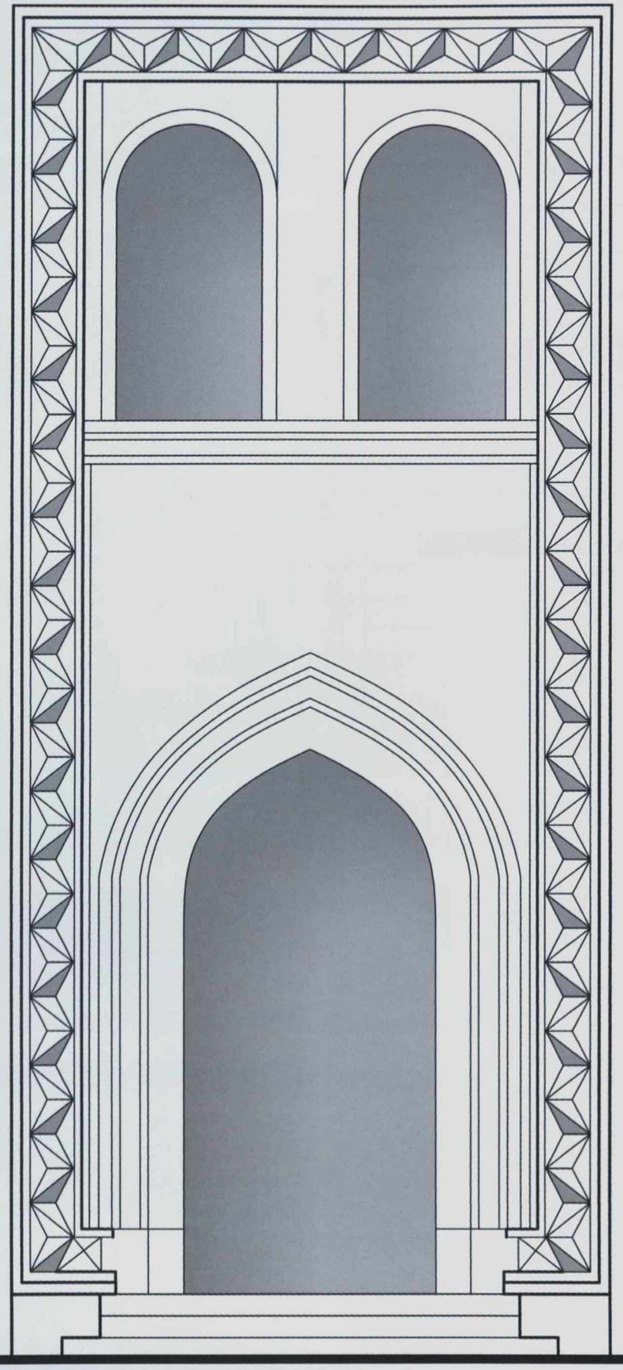
Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Divanxananın qərb portalı. XV əsr. Bakı şəhəri.

Shirvanshah's Palace Complex. Western portal of divankhana. XV century. Baku.

Portalın tərtibat nümunəsi.

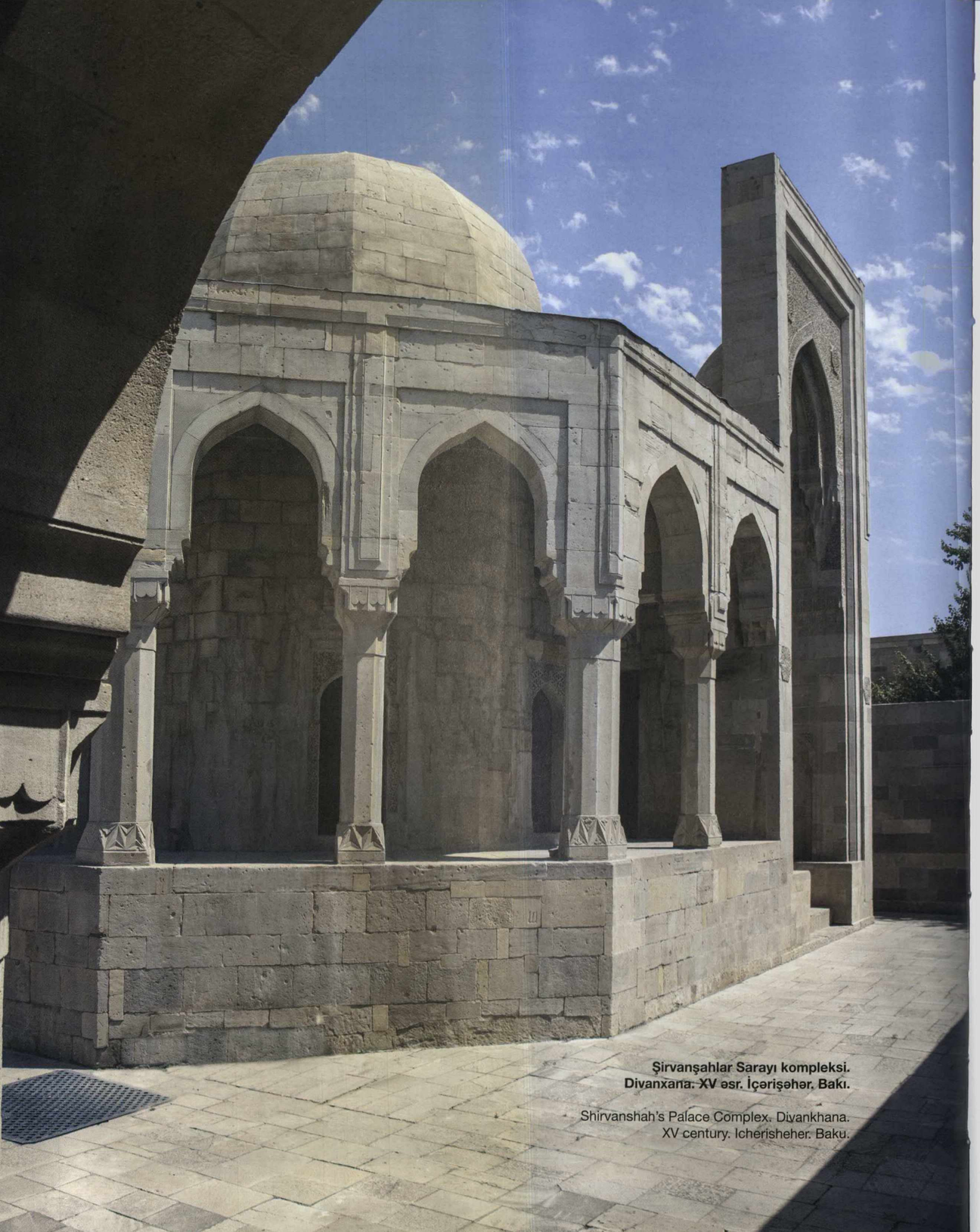
Sample of portal design.

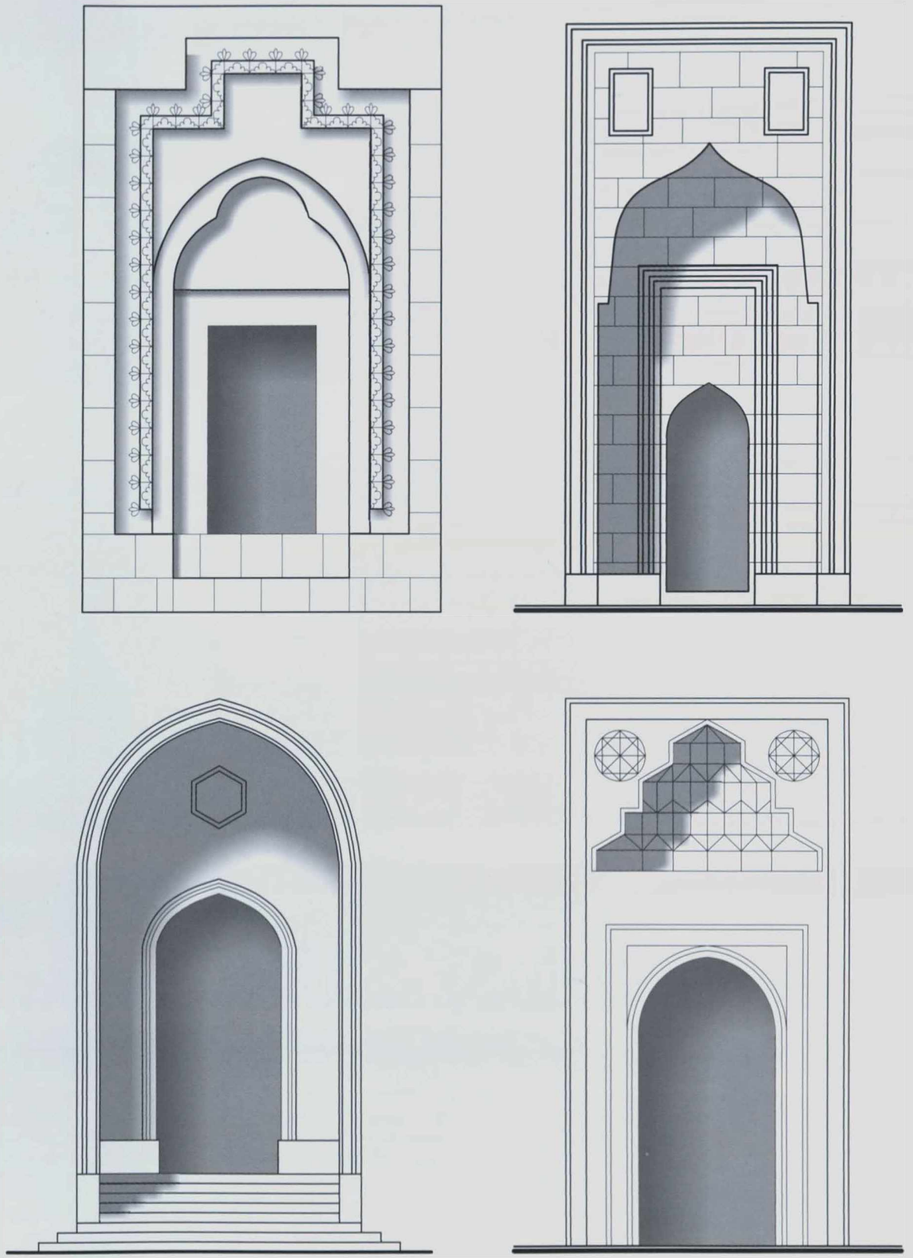
Portalın tərtibat nümunəsi.

Sample of portal design.

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi.
Divanxana. XV əsr. İçərişəhər. Bakı.

Shirvanshah's Palace Complex. Divankhana.
XV century. Icherisheher. Baku.

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various samples of the design of portals and entries.

Portalın tərtibat variantı.

Version of the portal design.

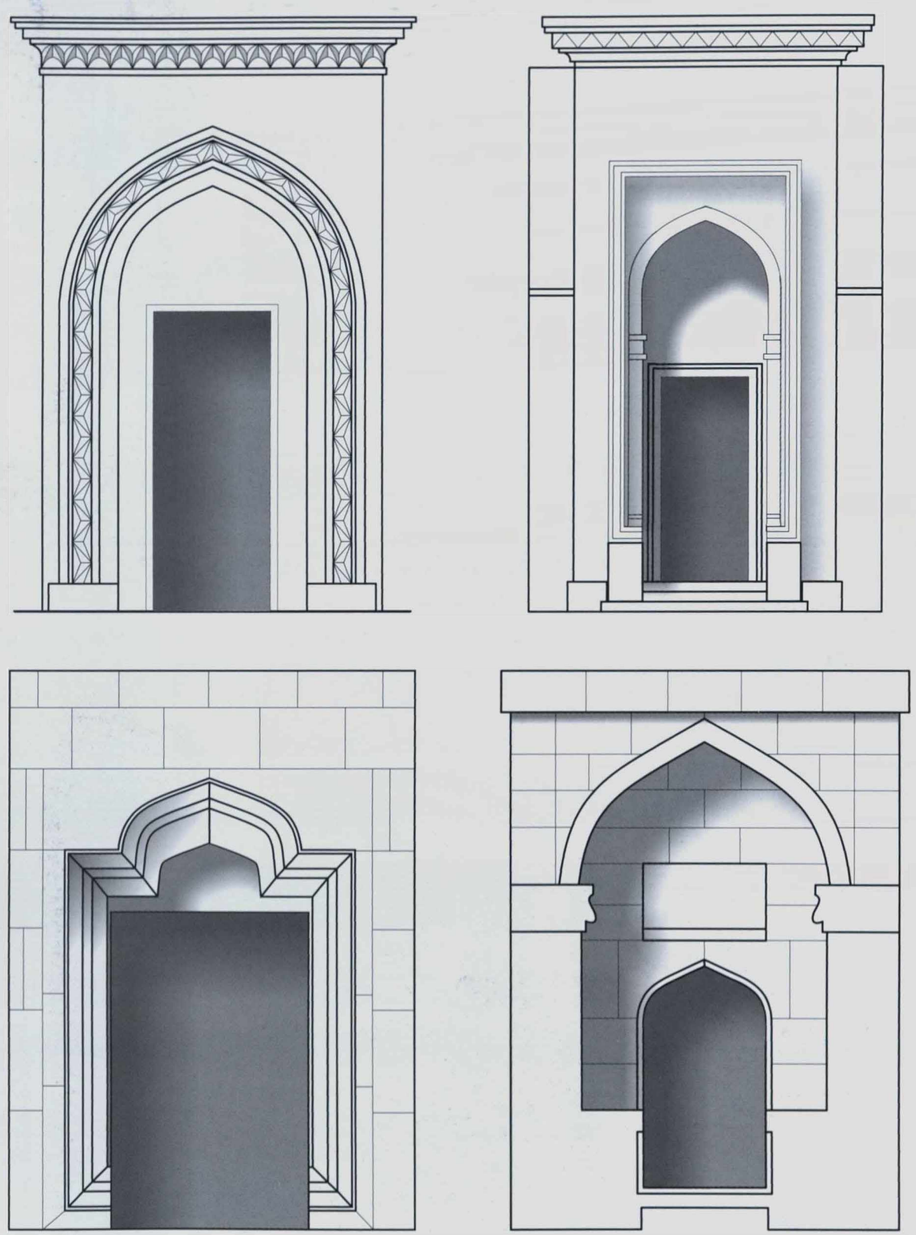

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Divanxananın giriş portalı. İçərişəhər. Bakı.

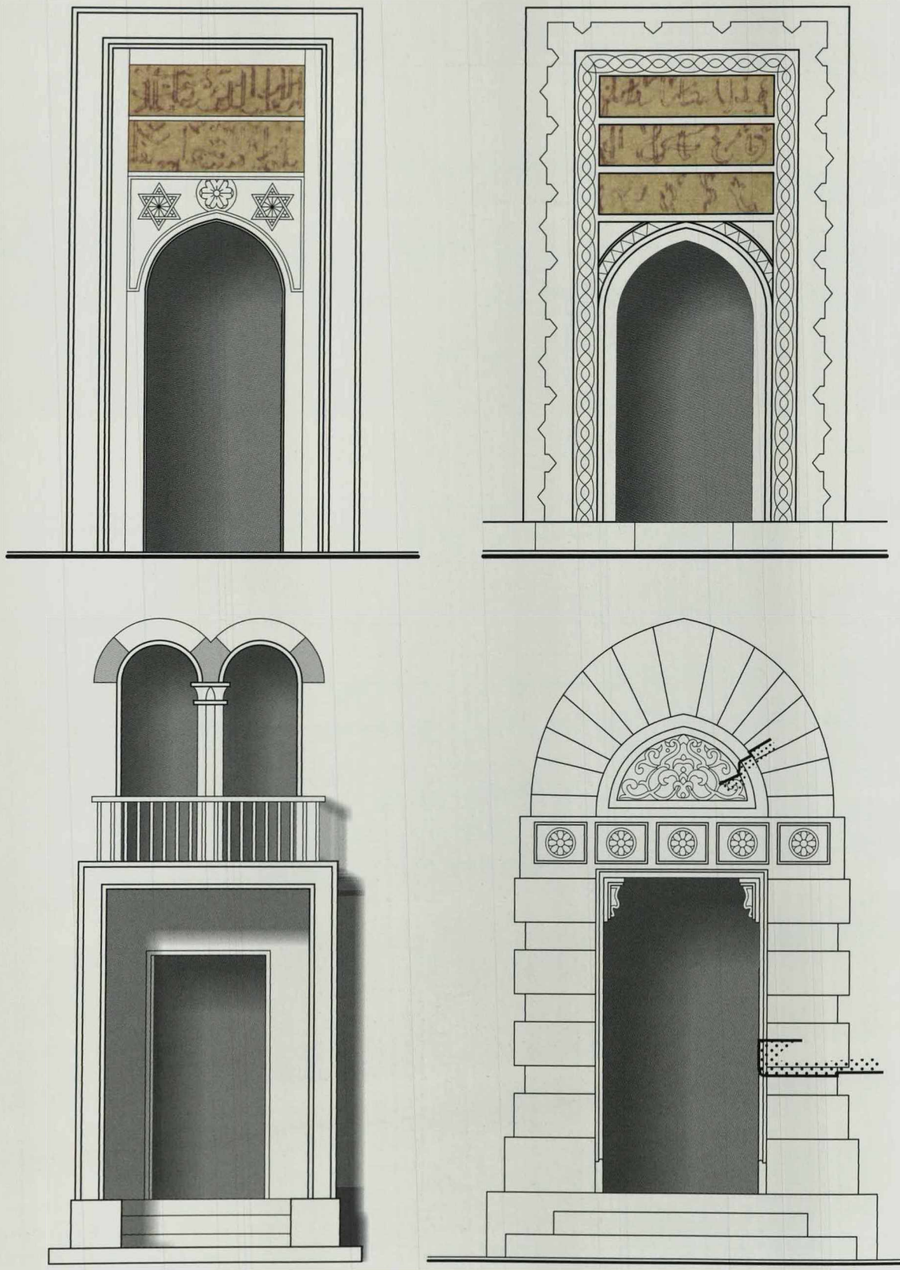
Shirvanshah's Palace Complex. The entrance portal of divankhana. Icherisheher. Baku.

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Sarayın giriş portalı. XV əsr. Bakı şəhəri.

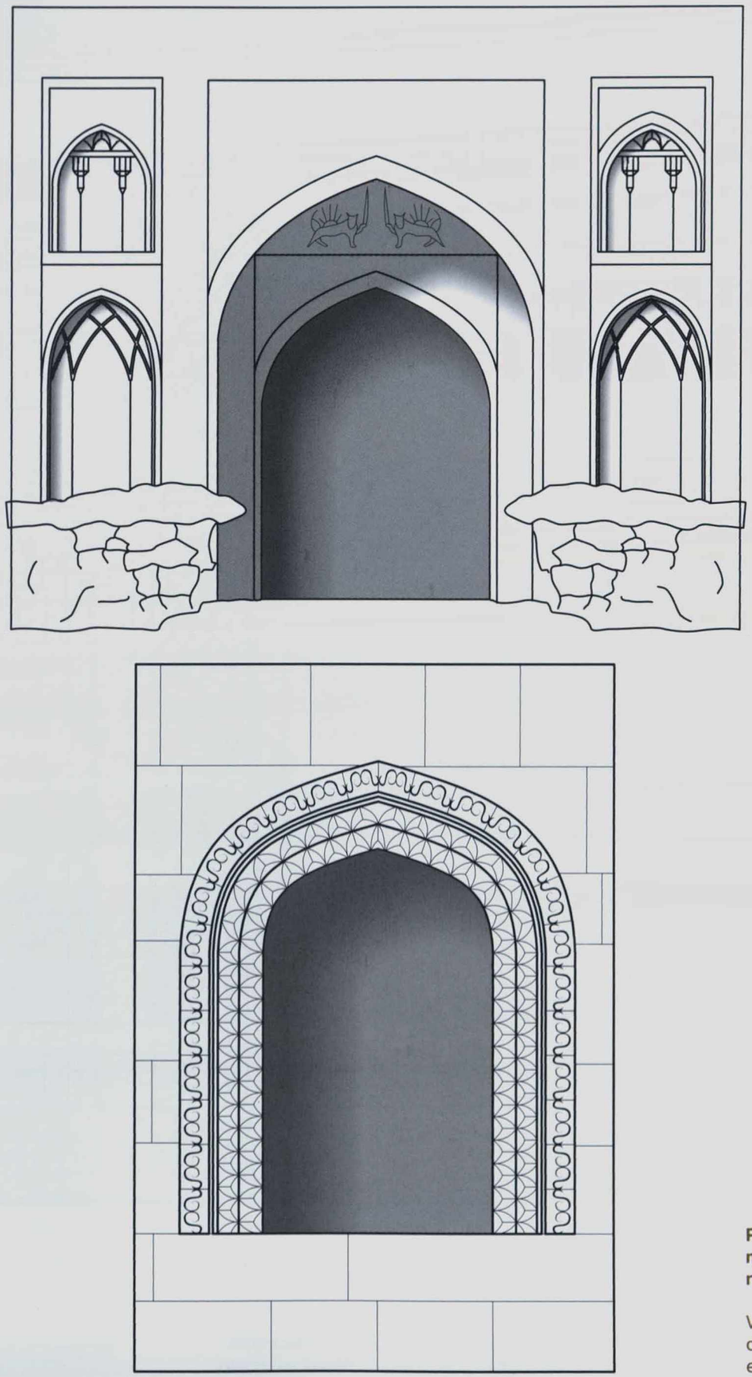
Shirvanshah's Palace Complex. The entrance portal of the palace. XV century. Baku city.

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances.

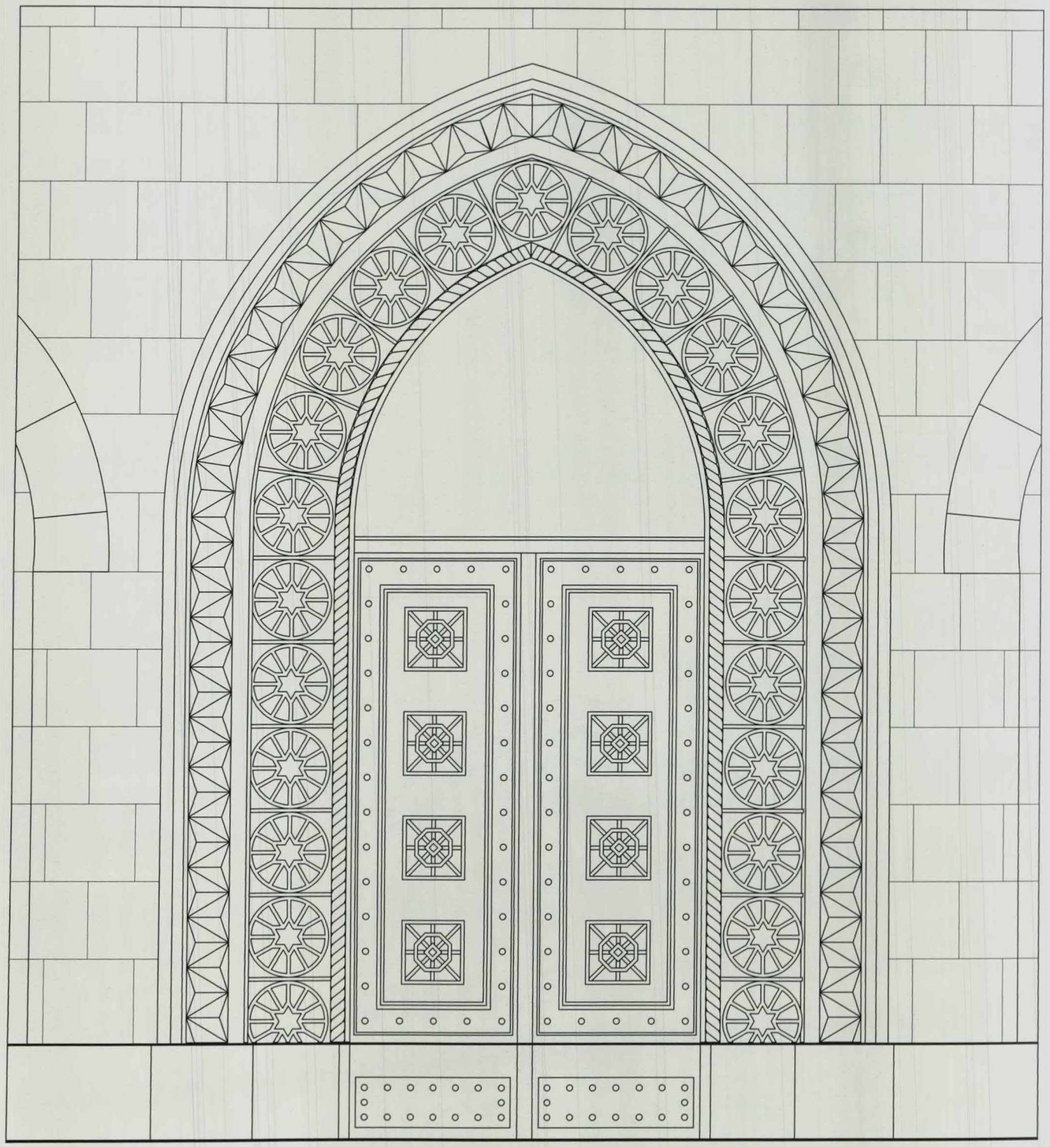

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances.

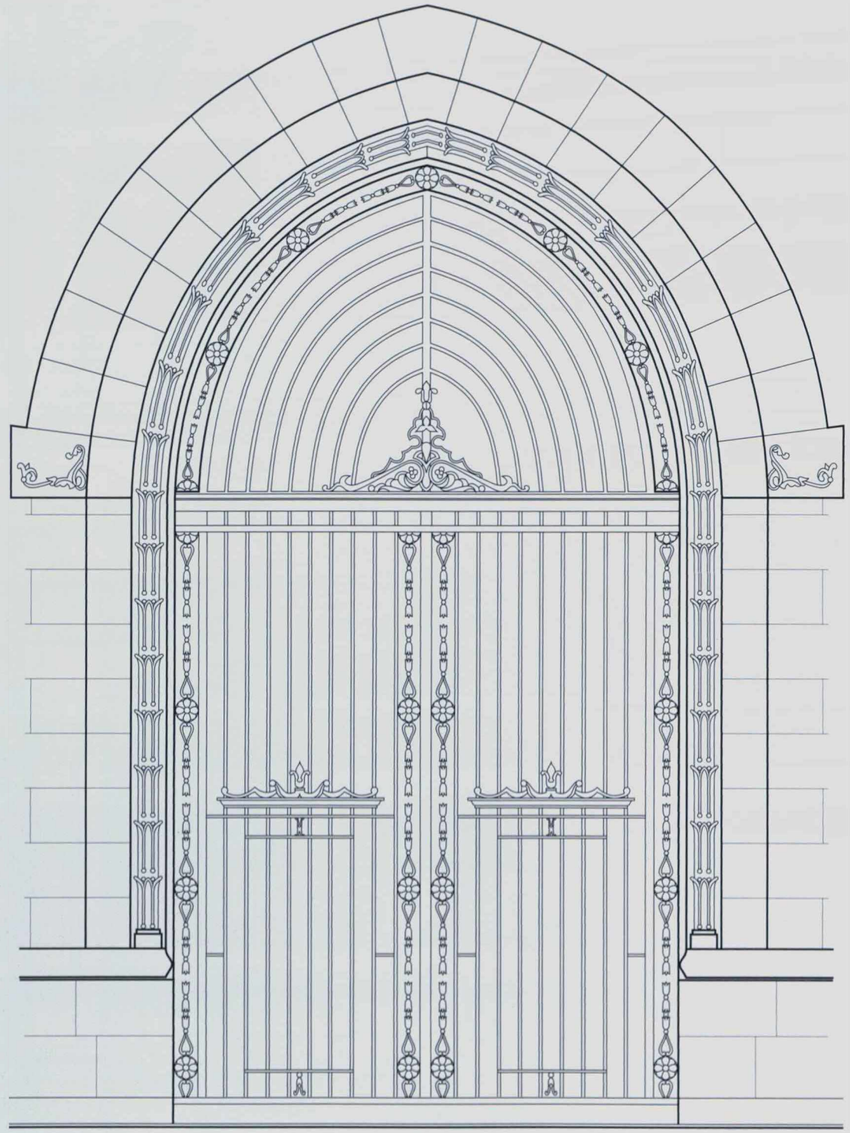

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.

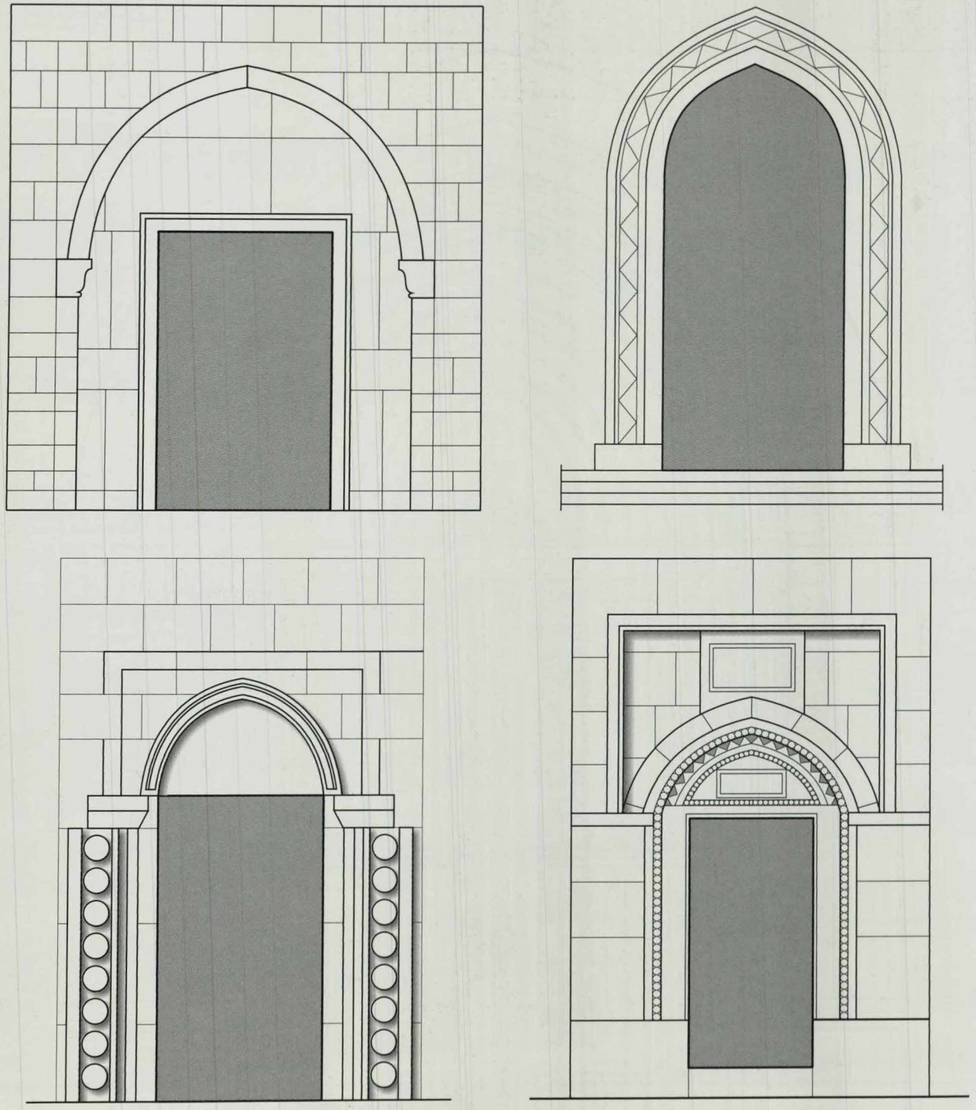
Various examples of design of portals and entrances.

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances.

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances.

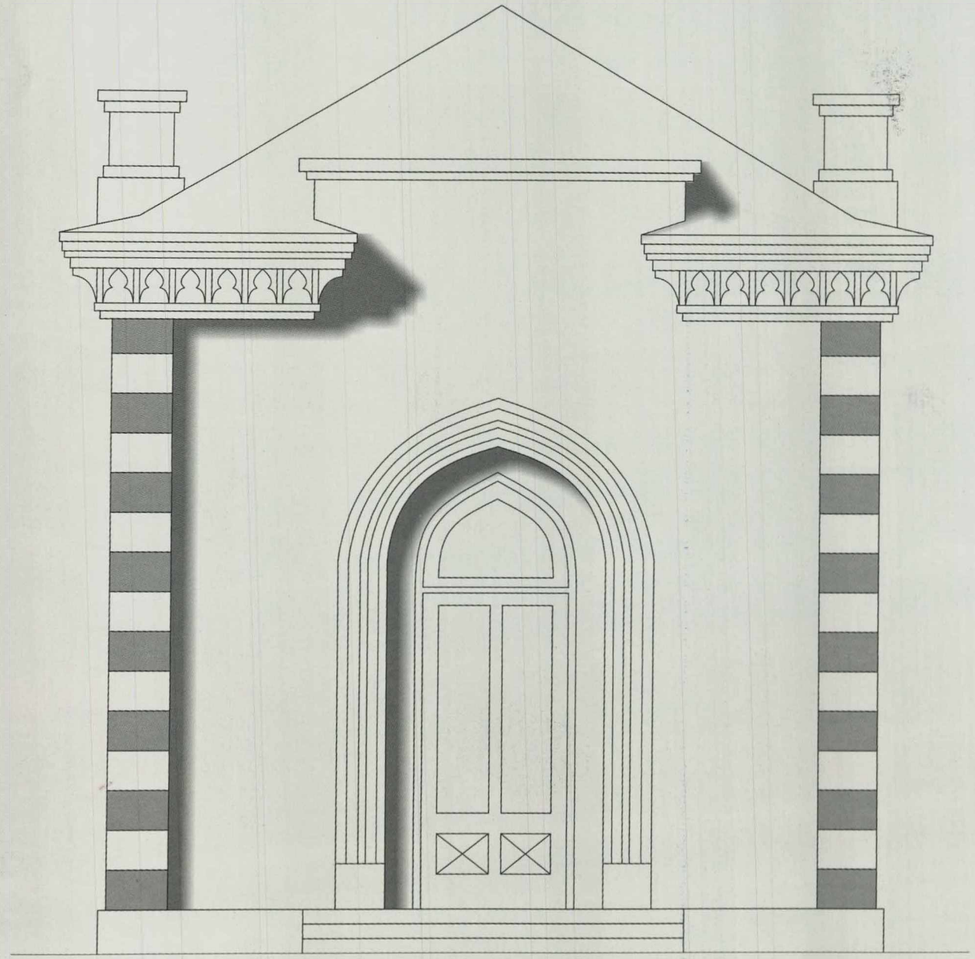
Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances..

İçərişəhər. Cümə məscidinin nportalı və giriş qapısı. Bakı şəhəri.

Icherisheher. The portal and the front door of the Juma mosque. Baku.

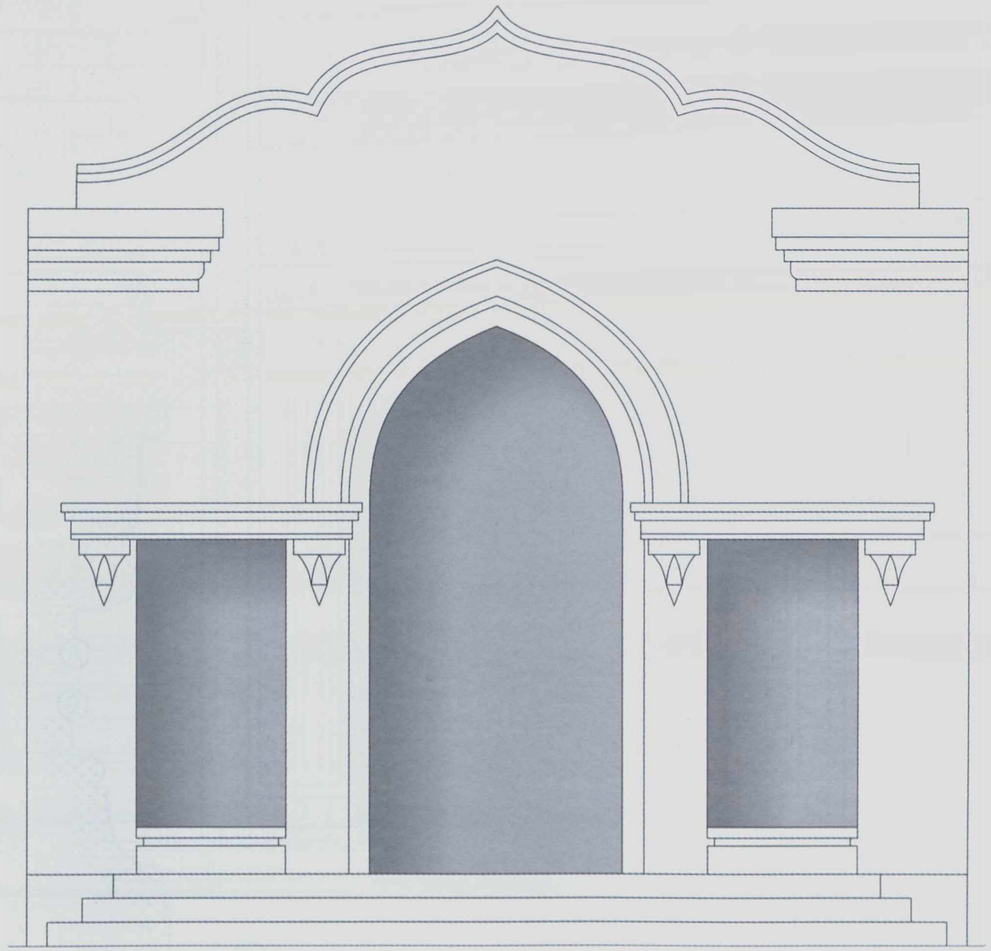
Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.

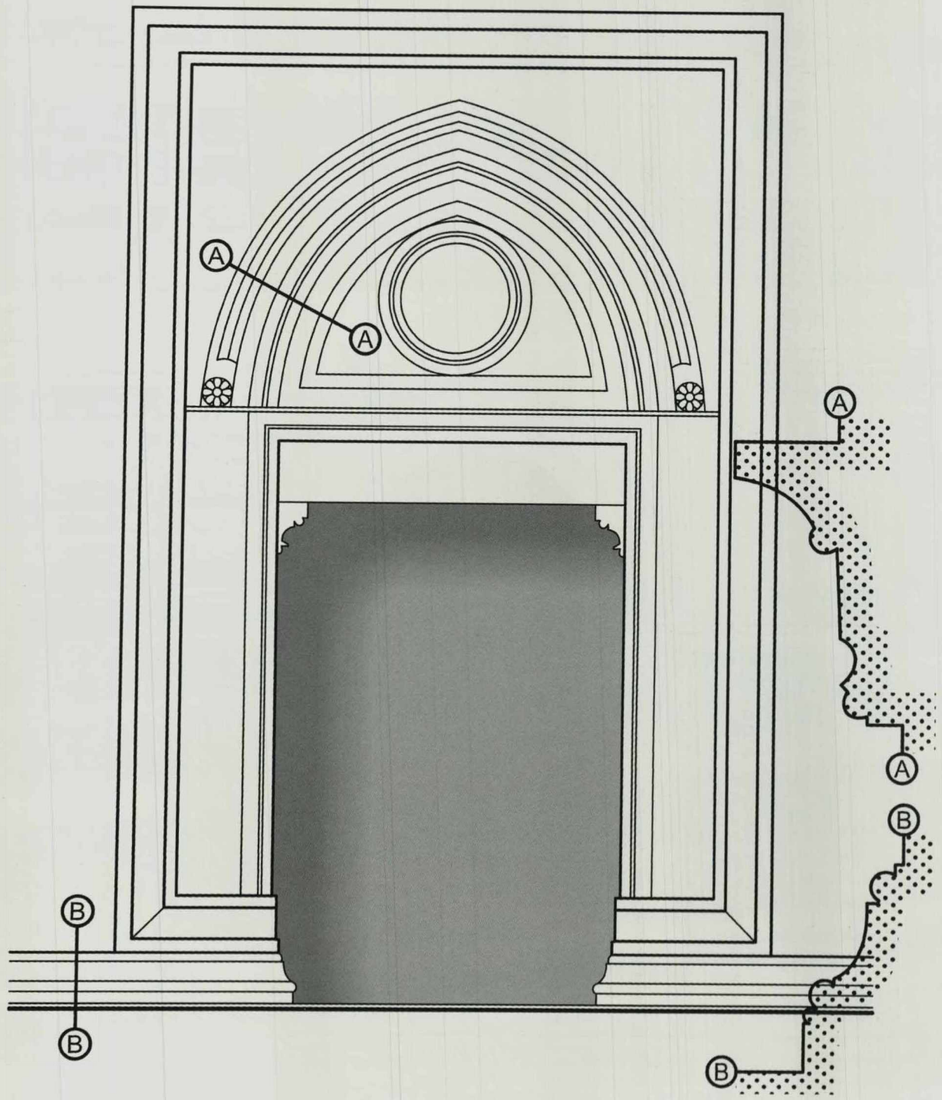
Various examples of design of portals and entrances..

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.

Various examples of design of portals and entrances..

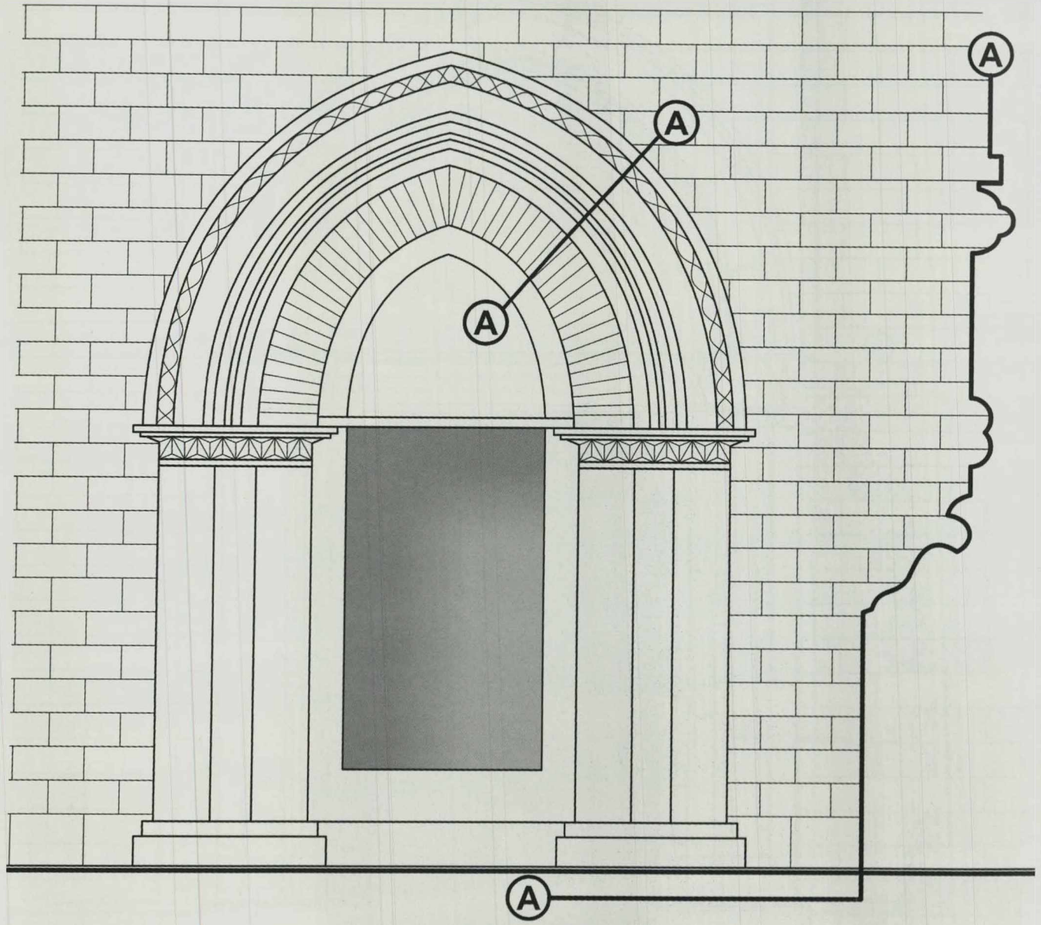

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances..

Portal və girişlərin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of design of portals and entrances..

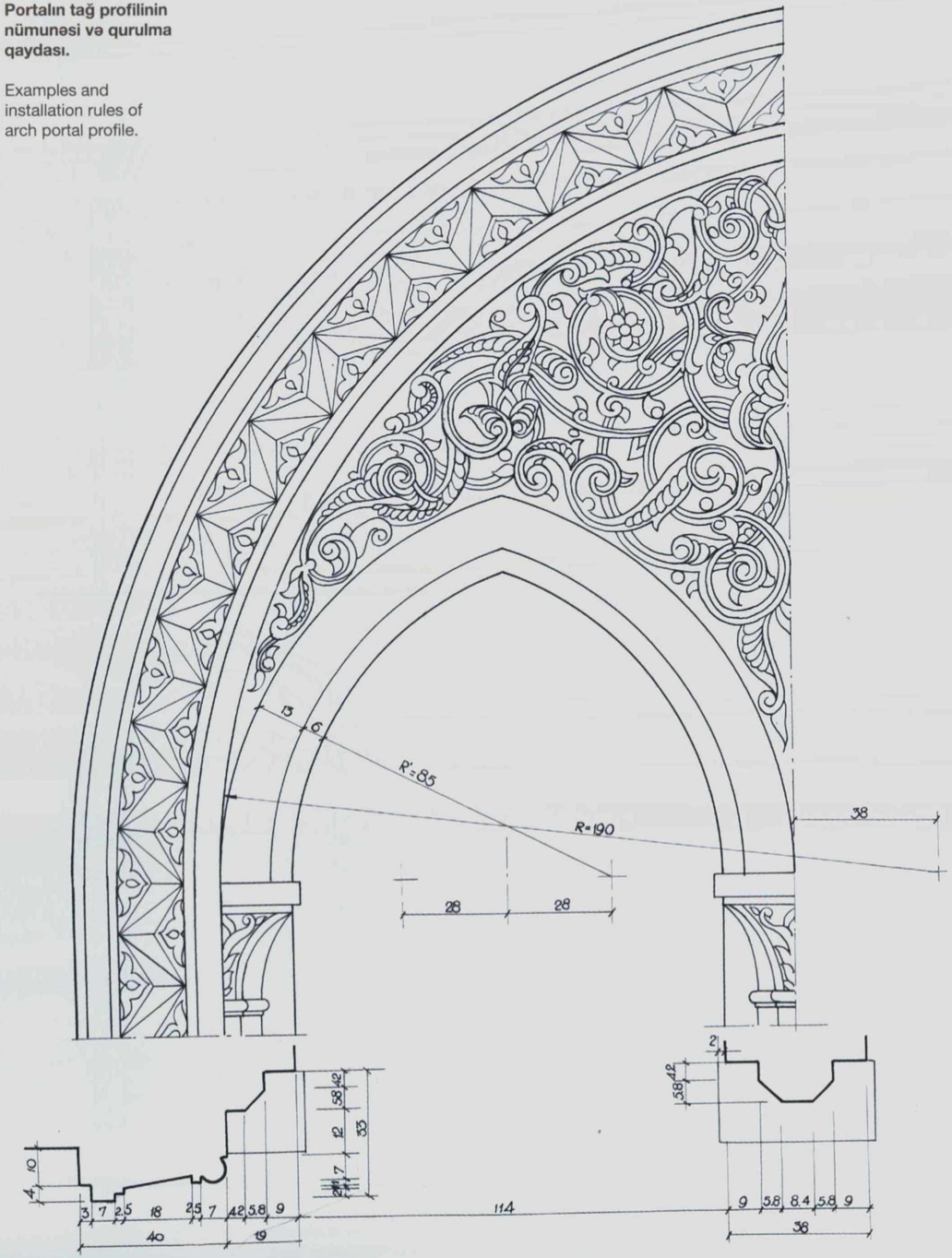

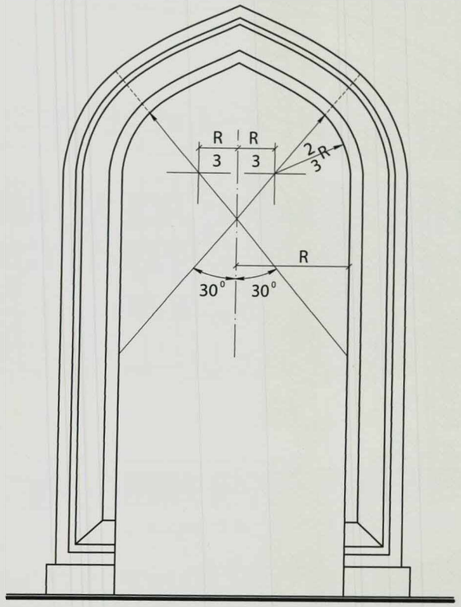
Portalın tağ profilinin nümunəsi.

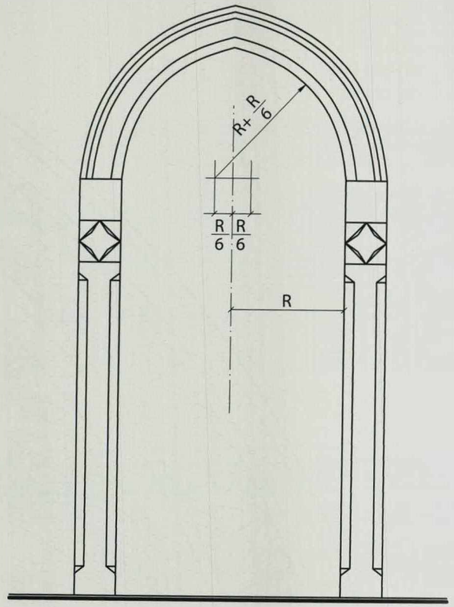
An example of an arch portal profile.

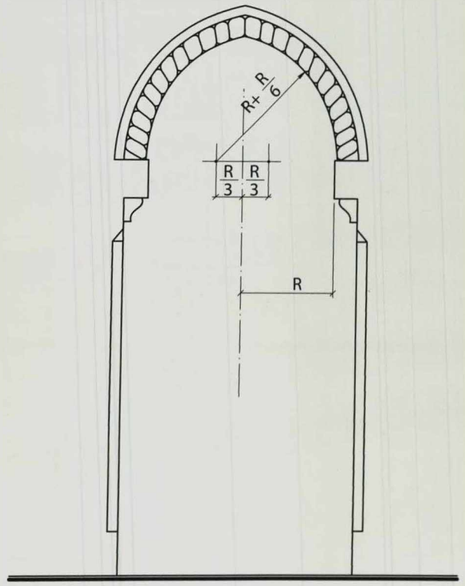
Portalın tağ profilinin nümunəsi və qurulma qaydası.

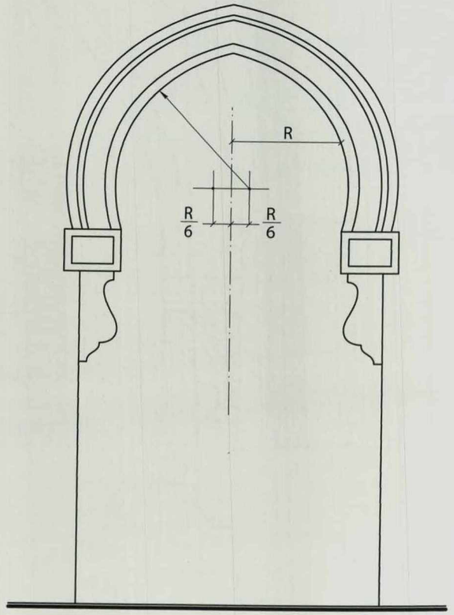
Examples and installation rules of arch portal profile.

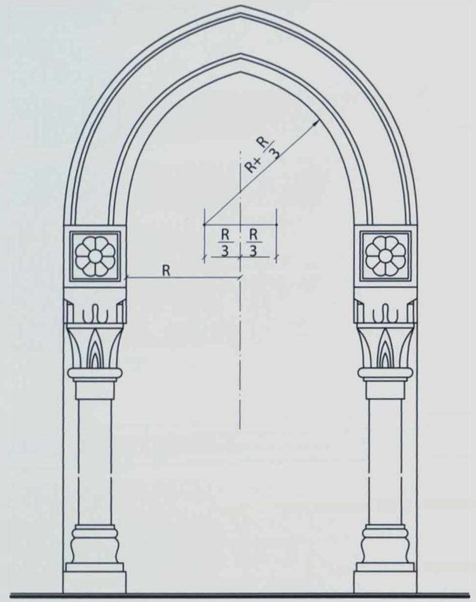

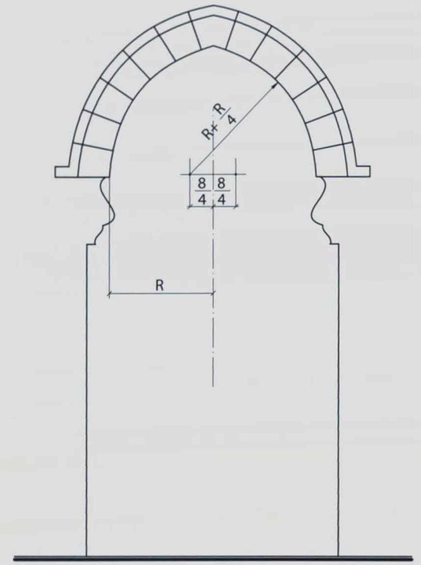

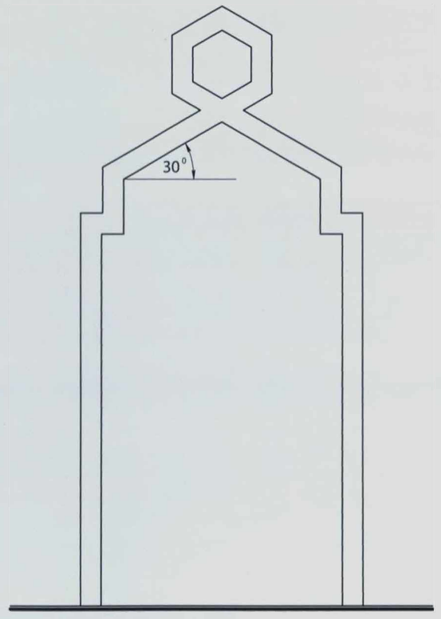

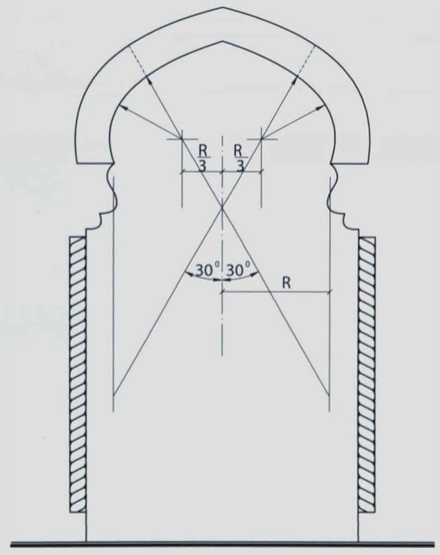

Portal tağlarının müxtəlif nümunələri və qurulma qaydaları.
Various examples of arched portals and installation rules.

Portal tağlarının müxtəlif nümunələri və qurulma qaydaları.
Various examples of arched portals and installation rules.

QAPILAR VƏ PƏNCƏRƏLƏR

Qapılar və pəncərələr – binaların mühüm konstruktiv, funksional elementi, eyni zamanda eksteryer və interyer tərtibatının əhəmiyyətli tərkib hissələridir.

Qapı və pəncərələrin binada funksional təyinatı nə qədər mühümdürsə, onların estetik-psixoloji baxımdan göstərdikləri təsir eyni dərəcədə yüksəkdir. Bu baxımdan, tikililərin memarlıq əsəri kimi formalaşmasında qapı və pəncərələr müstəsna rol oynayır. Bu elementlərdən fasadda binanın təyinatına uyğun obrazının yaradılmasında, işıq-kölgə, dərinlik, ritm yaradan vasitələr kimi istifadə olunur.

Azərbaycan memar və sənətkarları memarlıq təcrübəsində qapı və pəncərələrin texniki və bədii həllinə xüsusi önəm vermiş, hər dövrə və üsluba uyğun nümunələr yaratmışlar. Fasadda qapı və pəncərə boşluqlarının ölçülərinin müəyyənləşdirilməsində təbii iqlim şəraiti və mühafizə tələbləri böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Belə ki, isti və ya soyuq hava şəraitində binanın daxilində normal temperatur yaratmaq üçün, eyni zamanda hərbi münaqişələrin tez-tez baş verdiyi dövrlərdə müdafiə məqsədilə pəncərə və qapının ölçüləri nisbətən kiçik götürülürdü və ya küçə fasadlarına pəncərə qoyulmazdı. Müasir dövrdə bu amillər demək olar ki, əhəmiyyətini itirmişdir.

Qapı və pəncərə boşluqları düzbuçaqlı, tağvari, çatmatağ, yarımdairə və s. formalarda həll olunurdu. Boşluqların ətrafı sütun, pilyastr, haşiyələr, timpan və s. elementlərlə bəzədilirdi. Pəncərə boşluqlarında bəzən ağac, metal və ya daş şəbəkədən istifadə olunurdu. Qapılar da əsasən ağacdan hazırlanır və üzərində metaldan müxtəlif, cəftə, taqqılbab, həncamə (rəzə) və s. elementlər işlənərdi. Qapıların tərtibatında müxtəlif xonça, haşiyyə, şəbəkə və relyef naxışlarına rast gəlmək olur.

DOORS AND WINDOWS

Doors and windows are important constructive, functional and decorative components of a building both in terms of exterior and interior.

However important the functional purpose of windows and doors is, their aesthetic and psychological influence is equally high. After all, windows and doors play an exceptional role for a building to come as a single piece of architecture. These elements are used to create the façade look of a building according to its purpose, with architectural “chiaroscuro”, depth and rhythm generated and maintained.

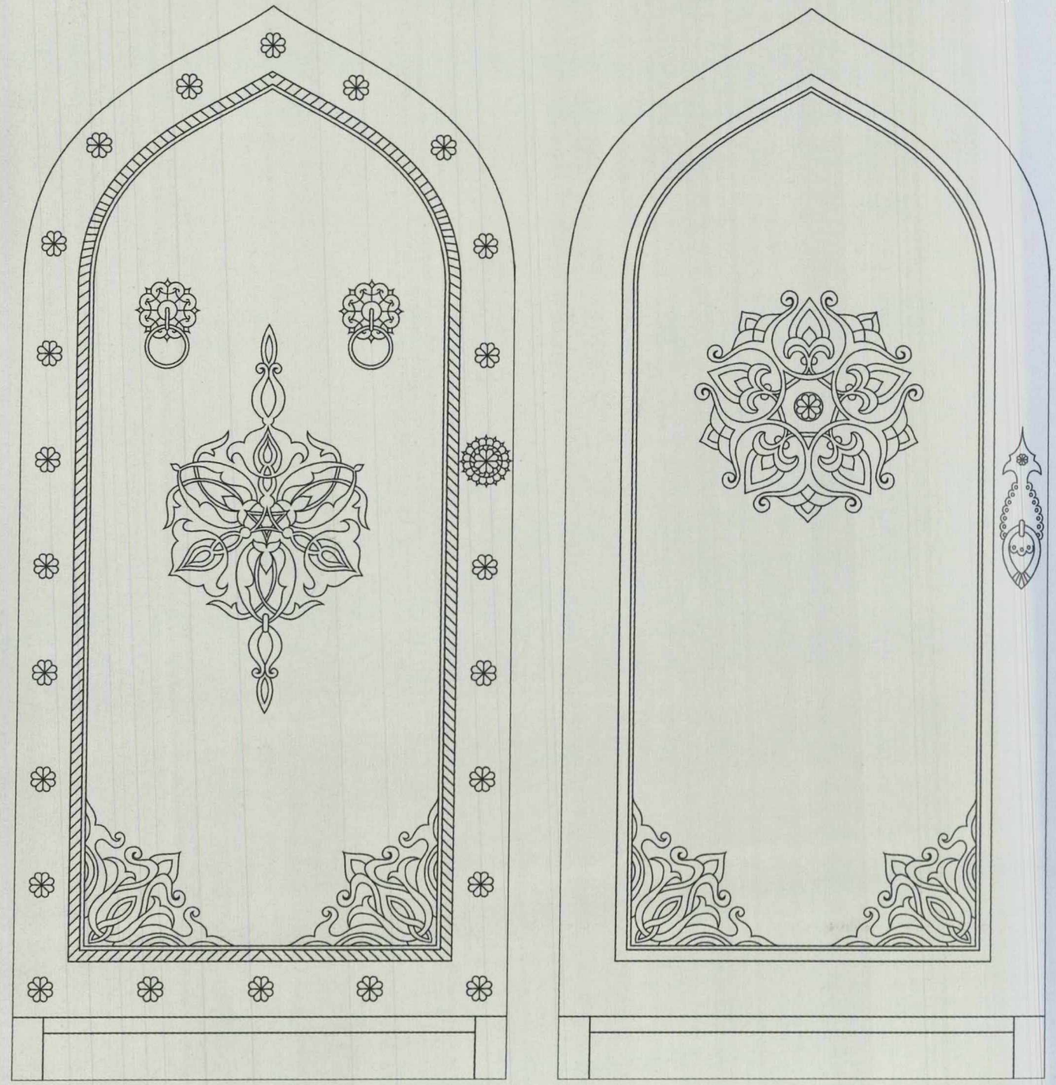
Azerbaijan architects and artists particularly appreciated the technical and creative solutions for windows and doors in their practices and developed proper variants to match their epochs and methods applied.

Natural/climatic conditions and security requirements were very important to determine façade frames doors and windows. As a matter of fact ,the latter ones were designed relatively small, and facades were never given a window, both to keep a comfortable temperature either in winter or in summer and avoid adverse entry during wartimes .Nowdays , tehse factors have virtually lost their significance.

Openings for windows and doors could have rectangular, arched, Ogee, semicircular etc. solutions, and were surrounded with columns, pilasters, hashiyes, timpani and other décor elements. Wooden or stone shebeke was sometimes used for window openings. Doors were mostly wood, too and covered with different metal decorations, serving as bolts (jefte, reze etc.).Various khoncha, hashiyes, shebeke and relief patterns can be found as door decoration.

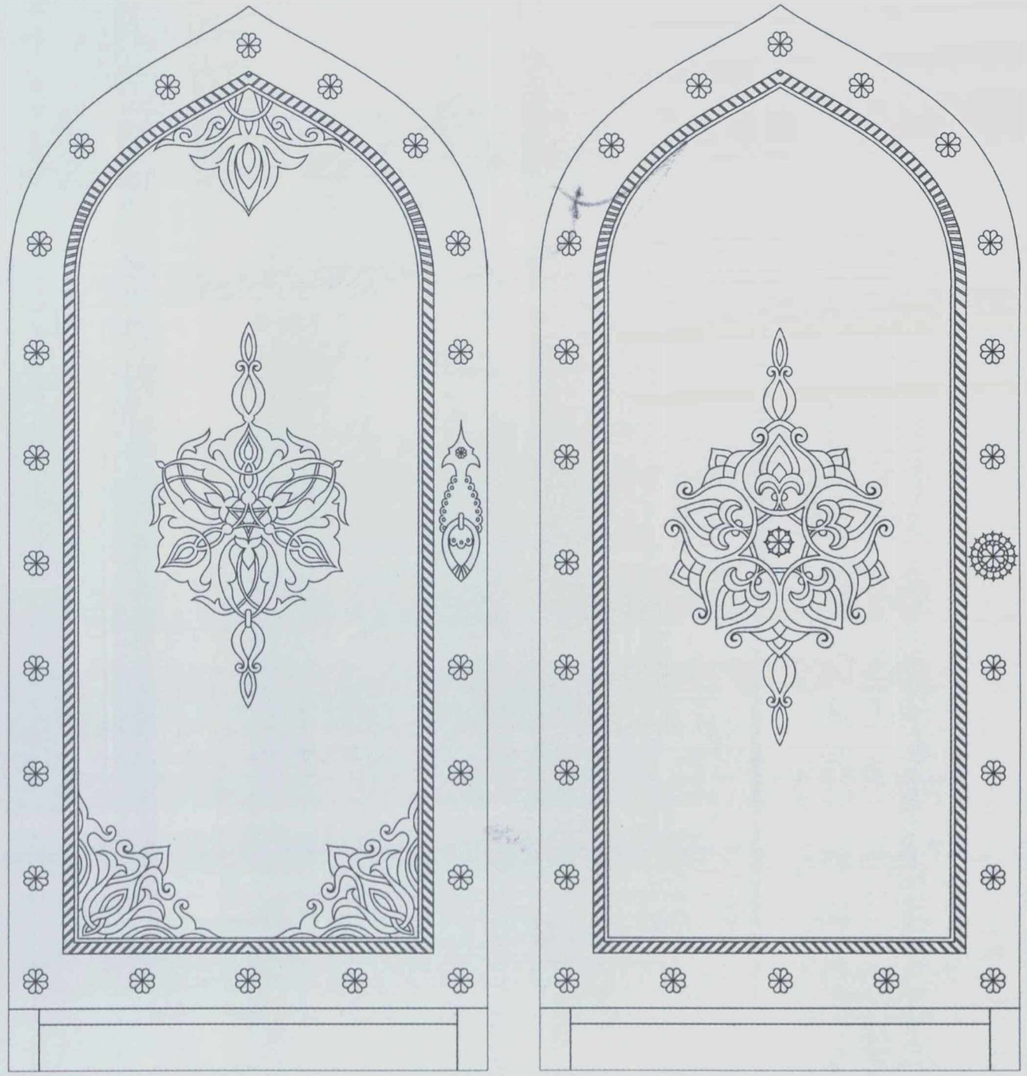
Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Various examples of the design of doors.

Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Various examples of the design of doors.

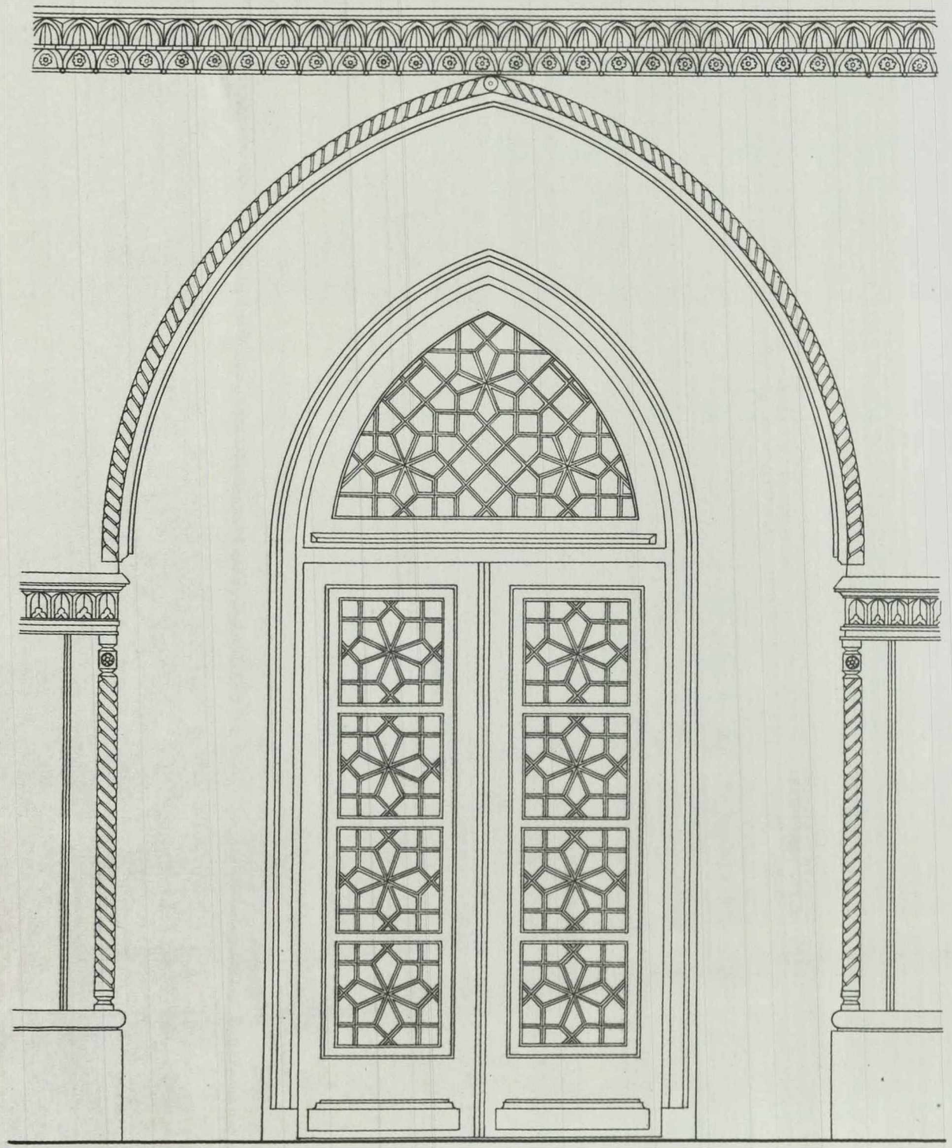

Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

Giriş qapısının tərtibat nümunəsi. Şirvanşahlar kompleksi. İçərişəhər. Bakı.

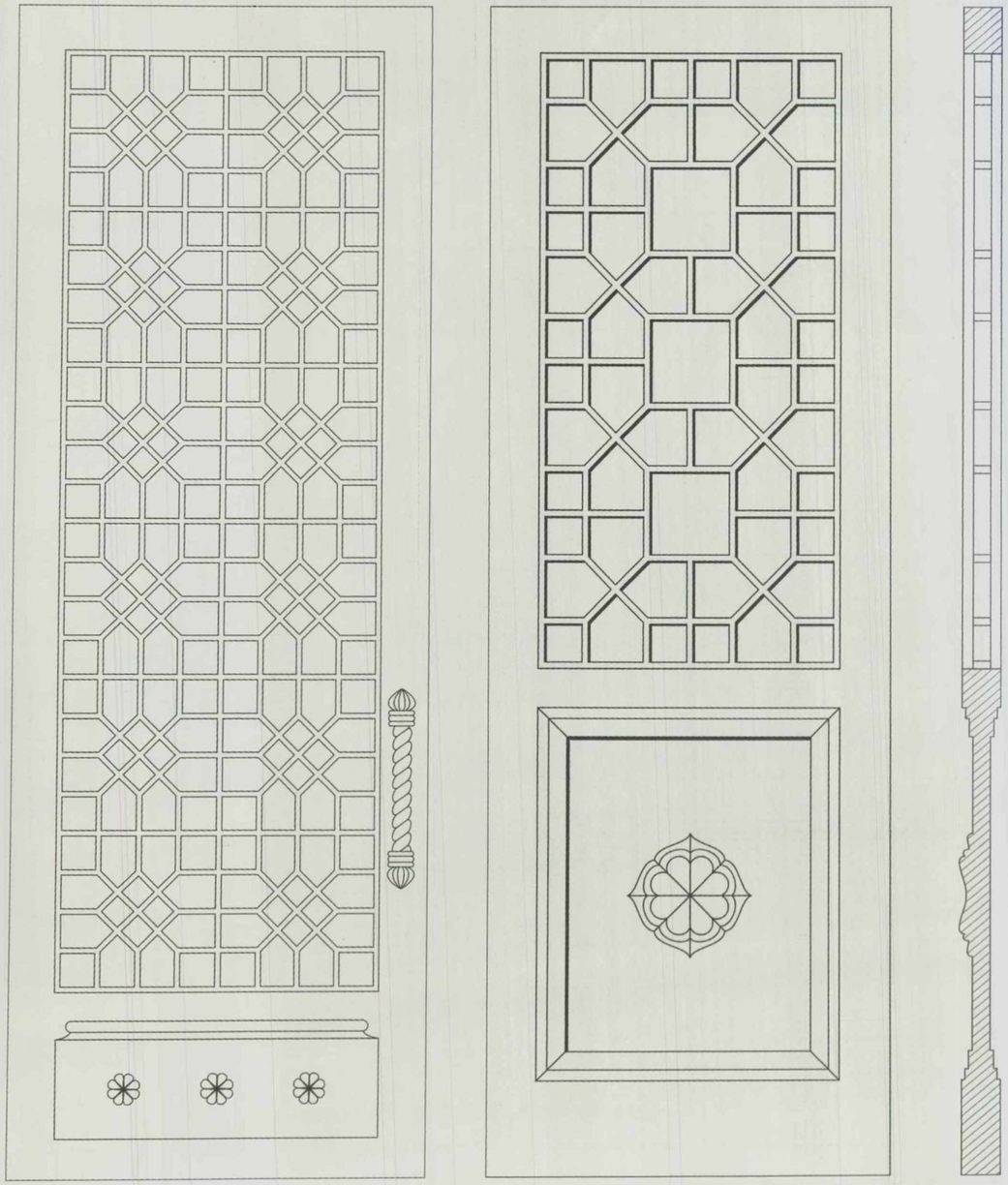
Example entrance door design.
Shirvanshah's Complex.
Icheri Sheher. Baku.

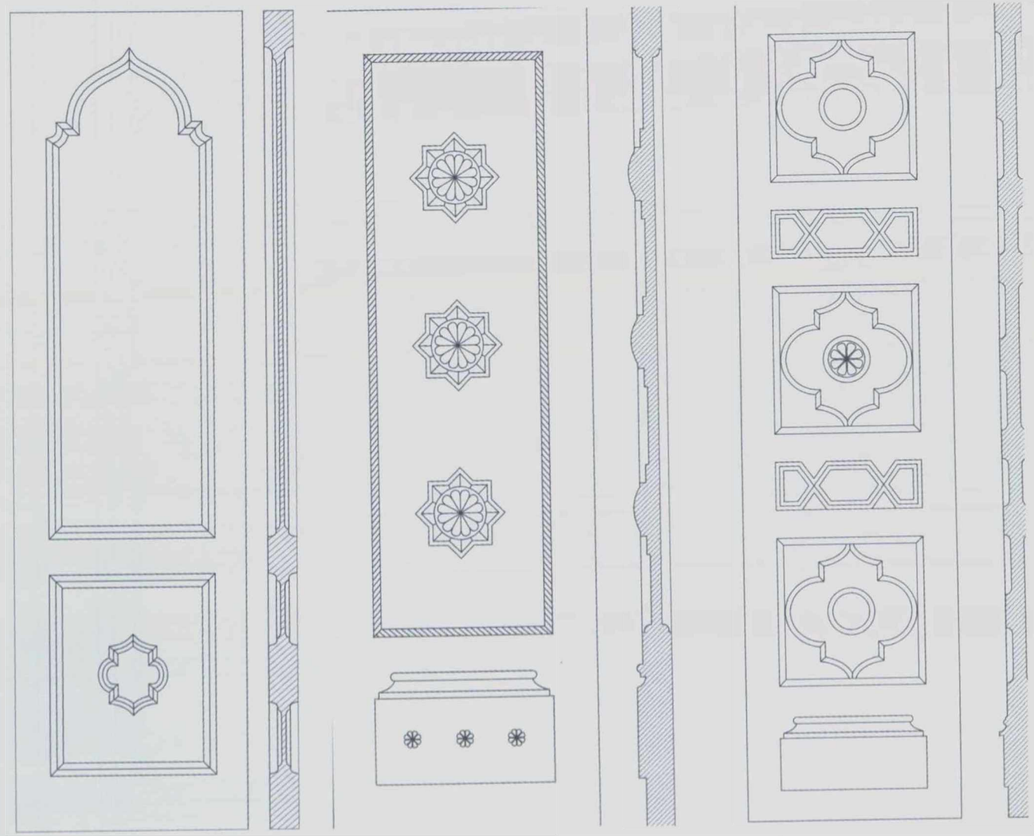
Qapının tərtibat nümunəsi
Example of a door design.

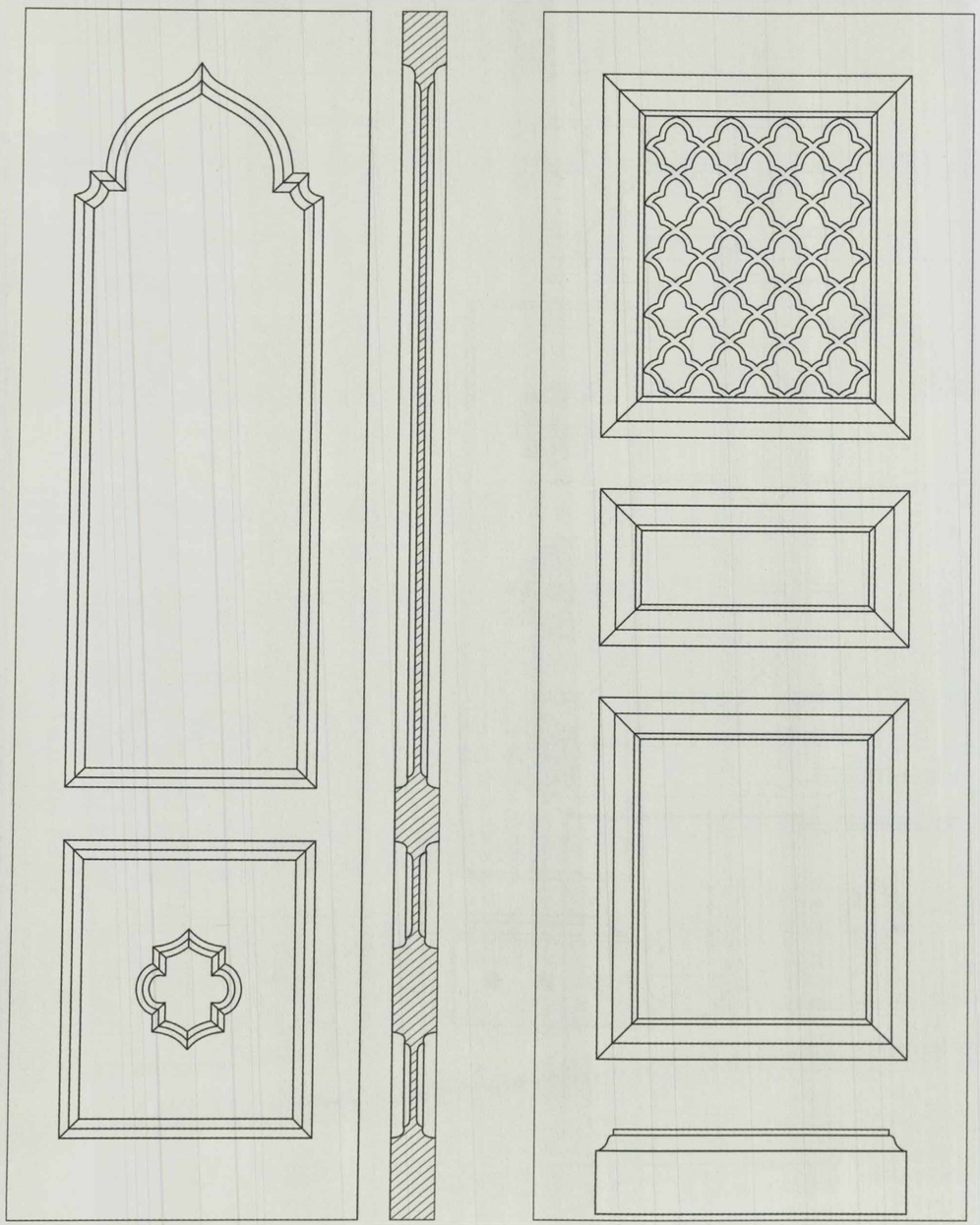
Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

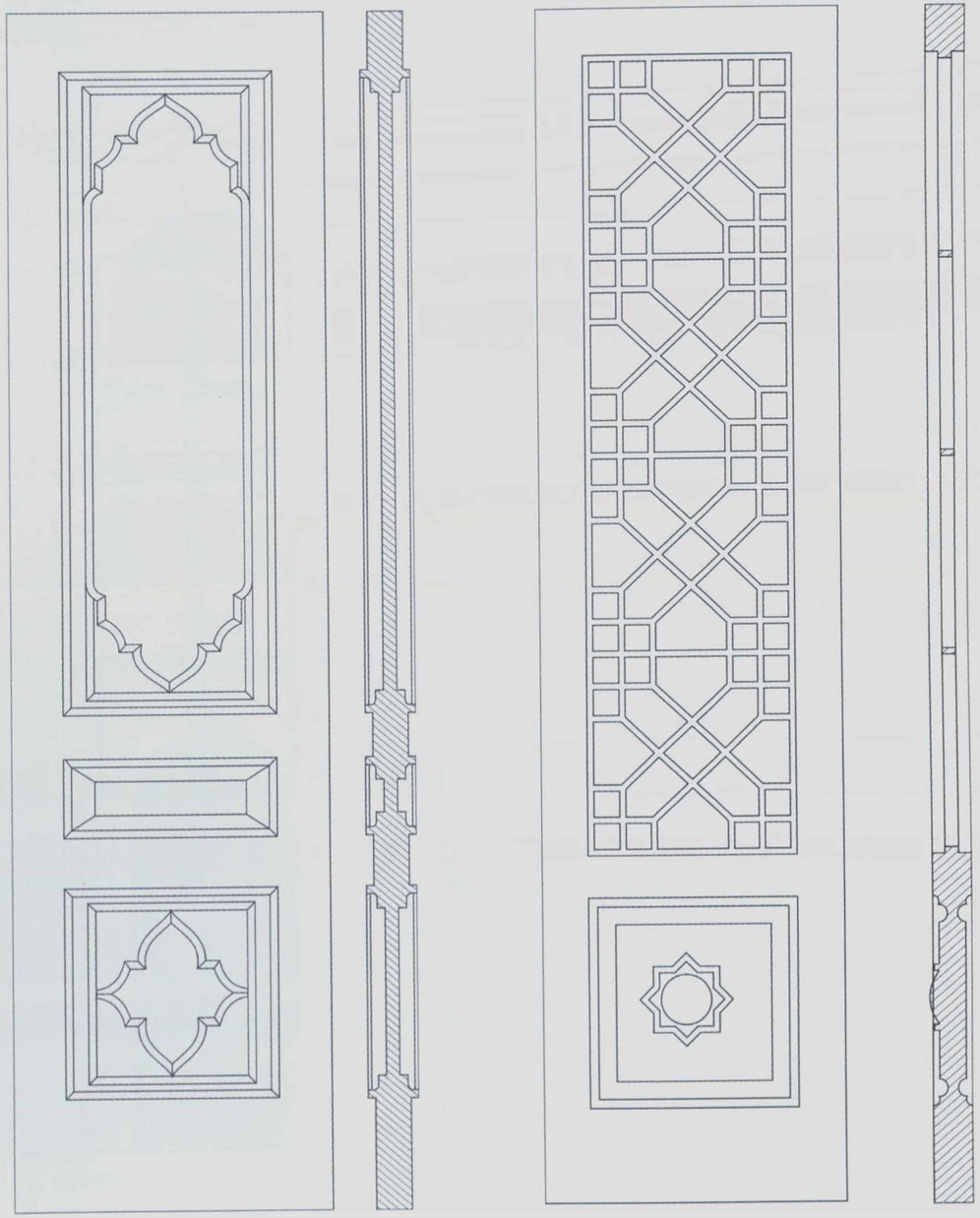
Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

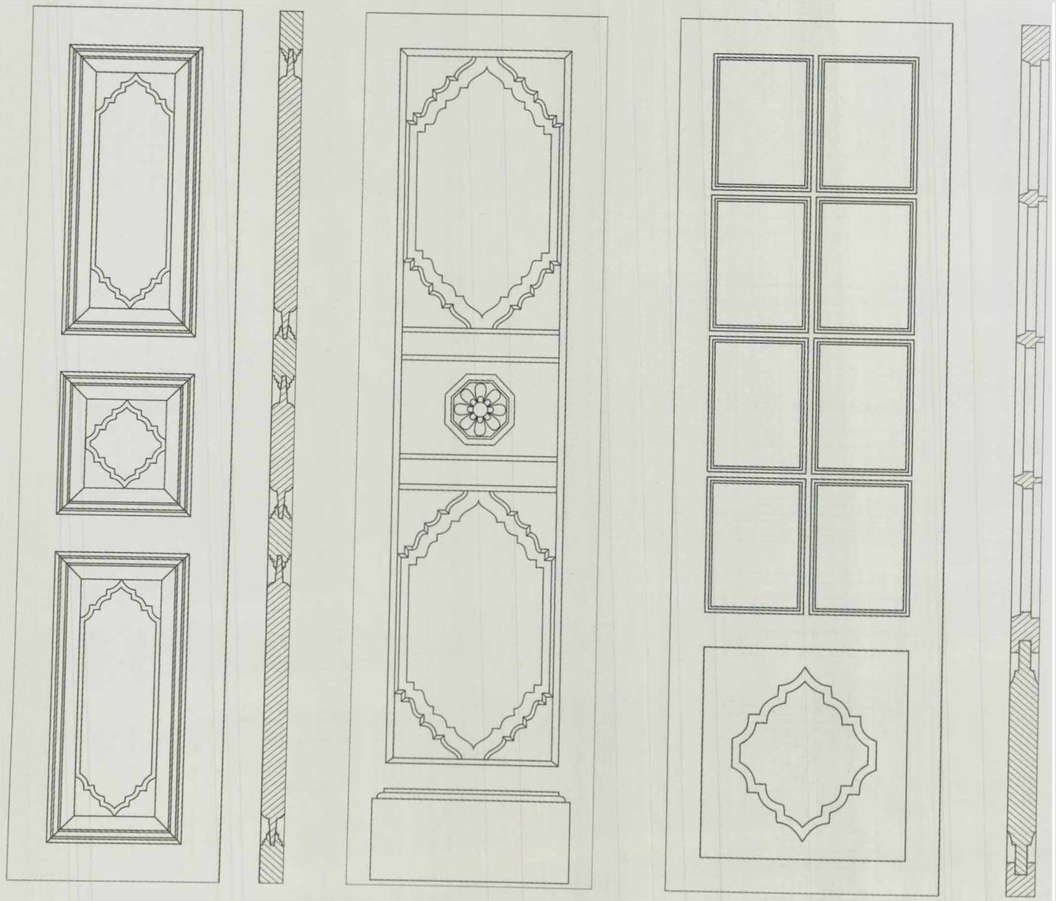
Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

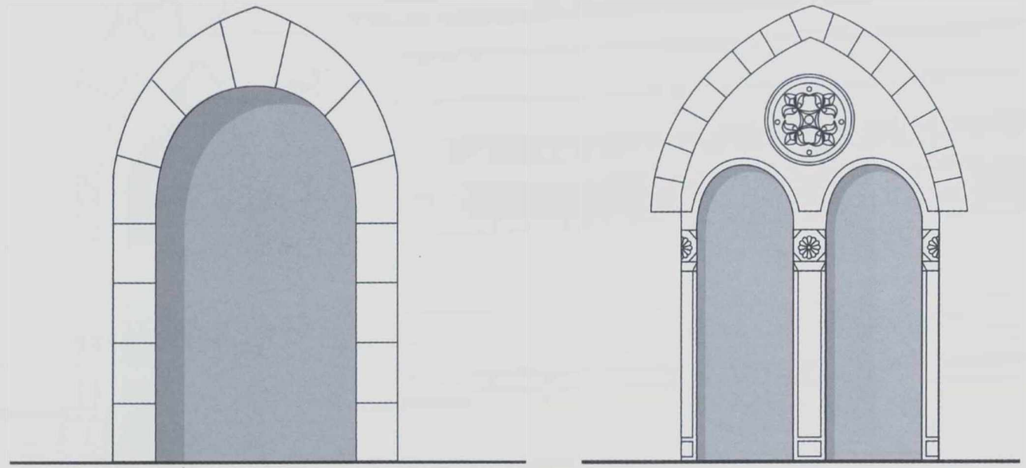
Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

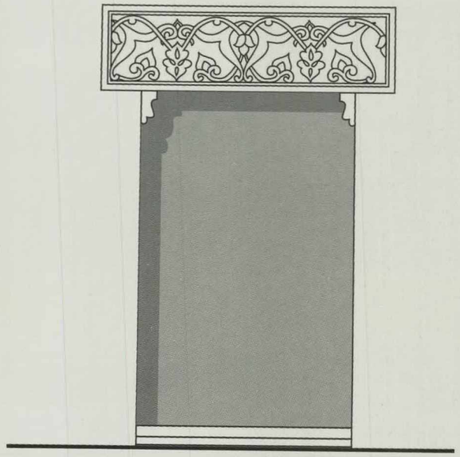
Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

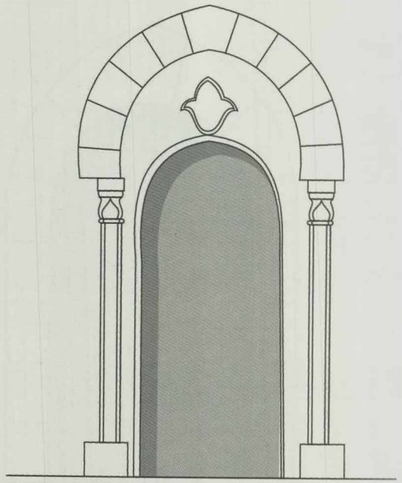

Qapıların müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various examples of the design of doors.

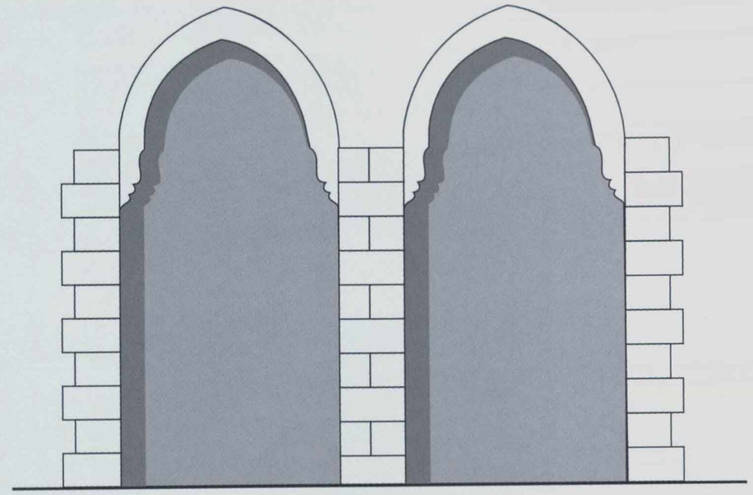

Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

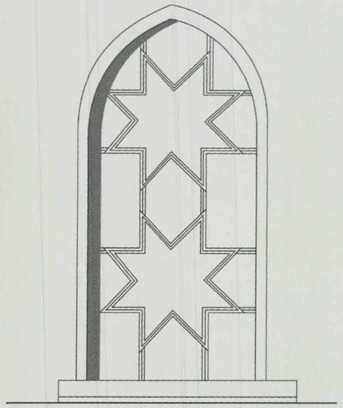
Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

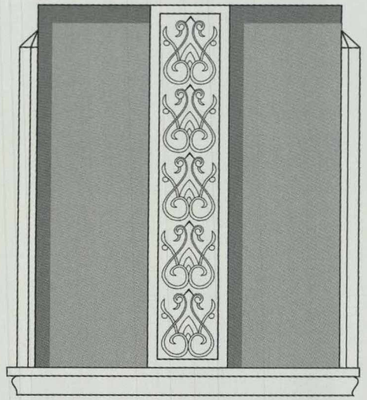

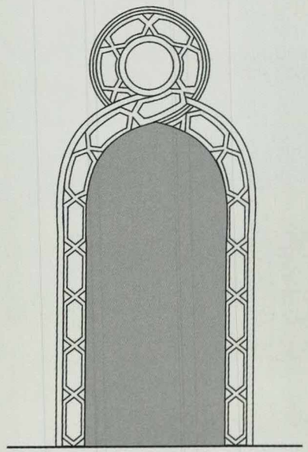
Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

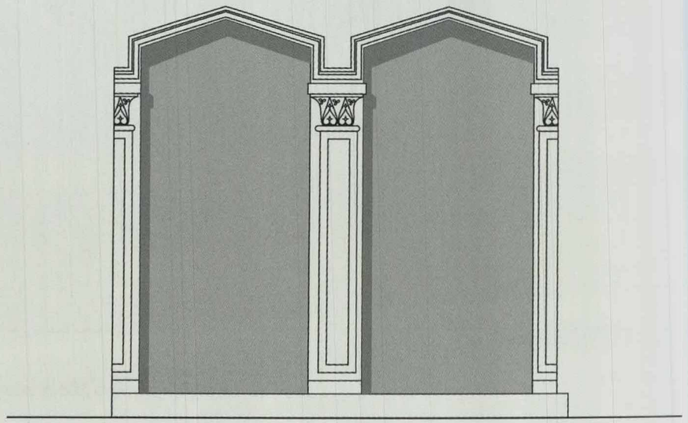
Tarixi binanın pəncərə tərtibatı nümunəsi.

Sample of a window design of a historic building.

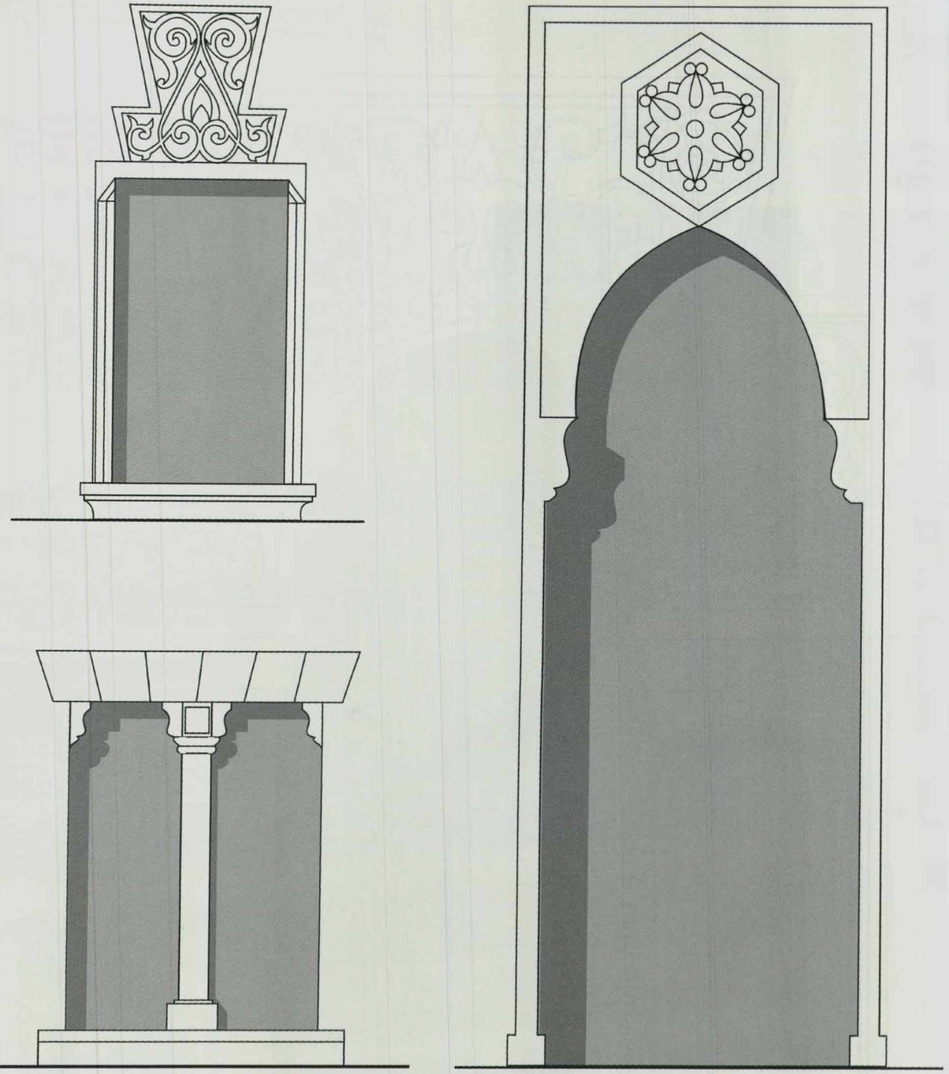

Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

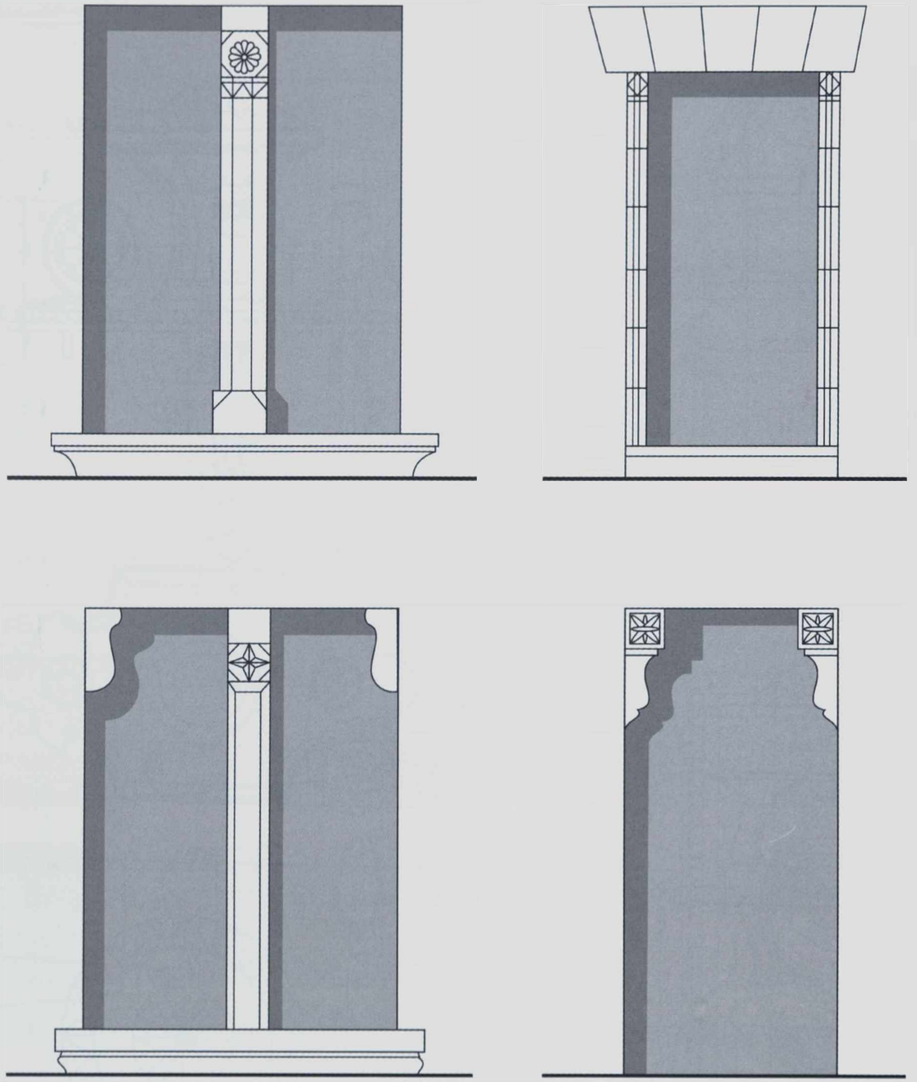

Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

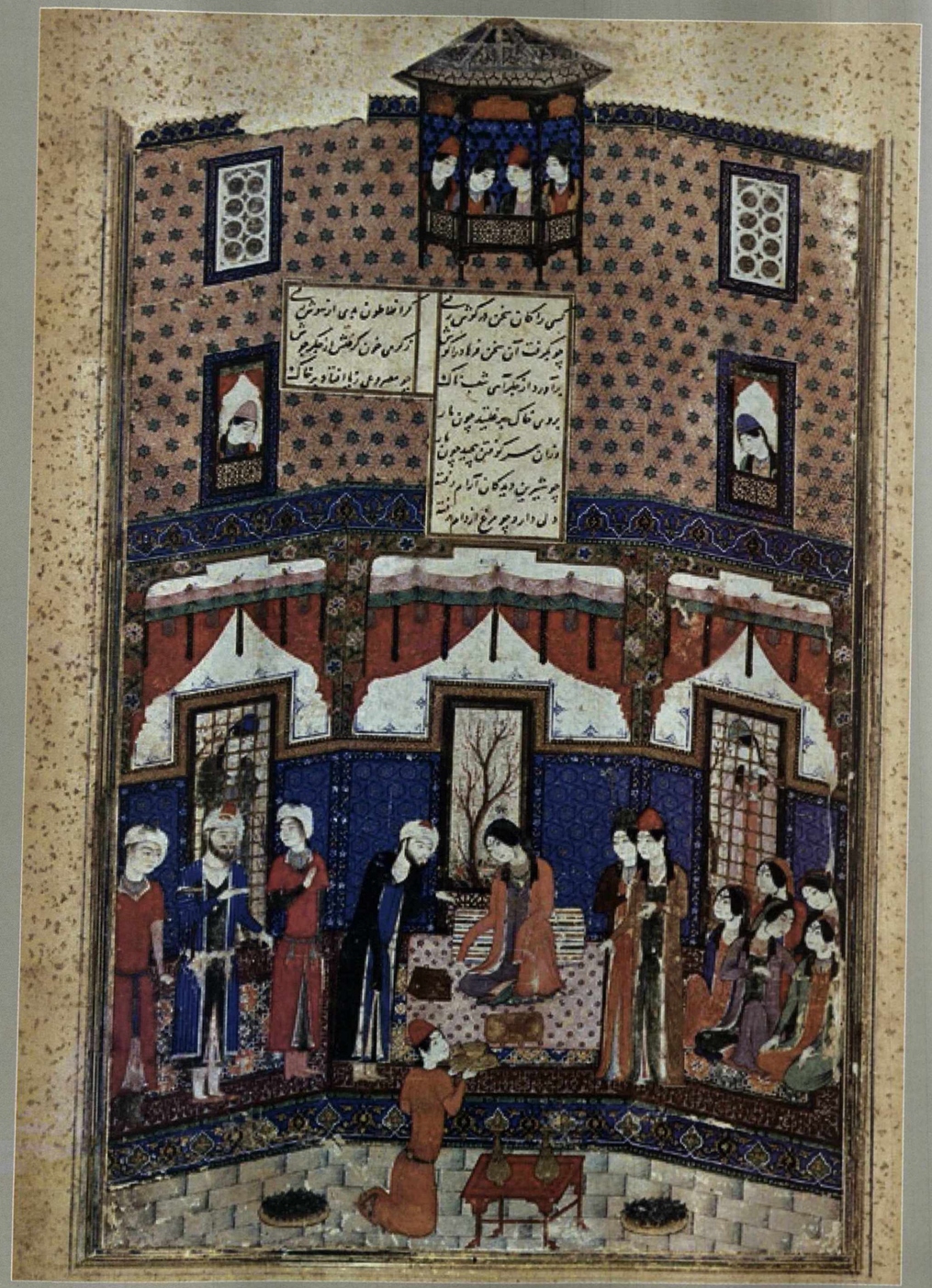
Nizami Gəncəvi. "Xəmsə". "İsgəndər və yeddi müdrik" miniatürü. 1495-ci il, Behzad.

Nizami Ganjavi. "Hamsa". Miniature "Alexander and the Seven Wishes". 1495, Behzad

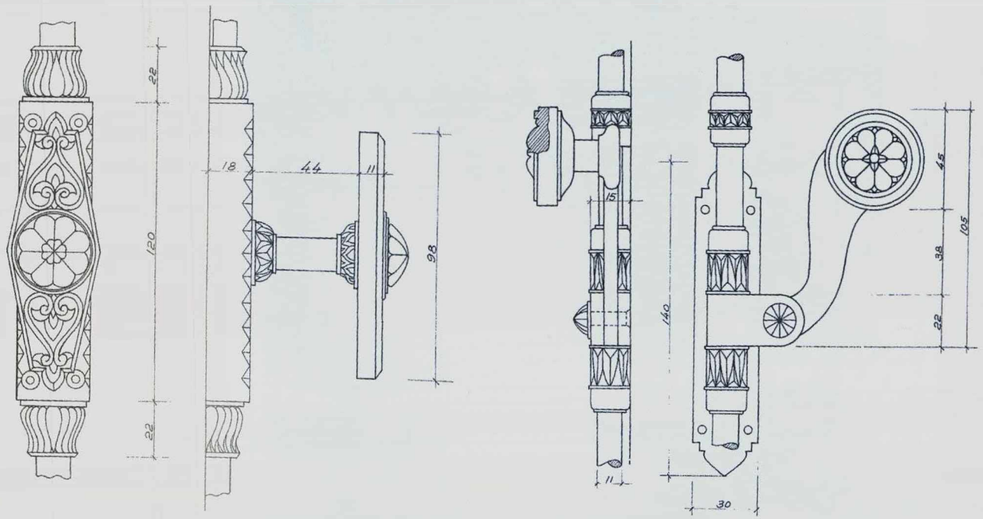

Memarlıq abidələrinin pəncərə nümunələri.
Samples of windows of architectural monuments.

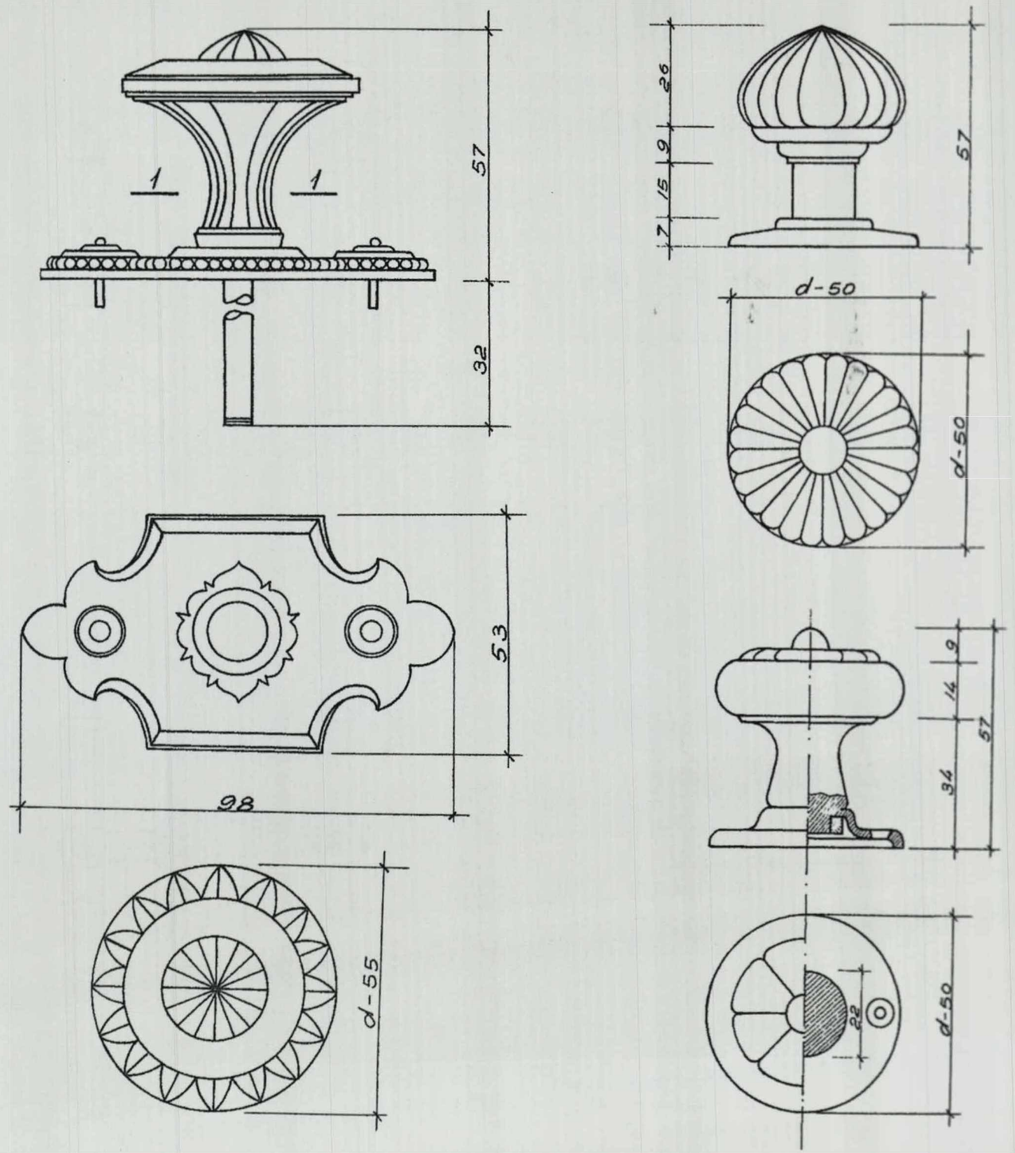

Nizami Gəncəvi. "Xəmsə".
"İsgəndər və yeddi müdrik"
miniatürü. 1495-ci il, Behzad.

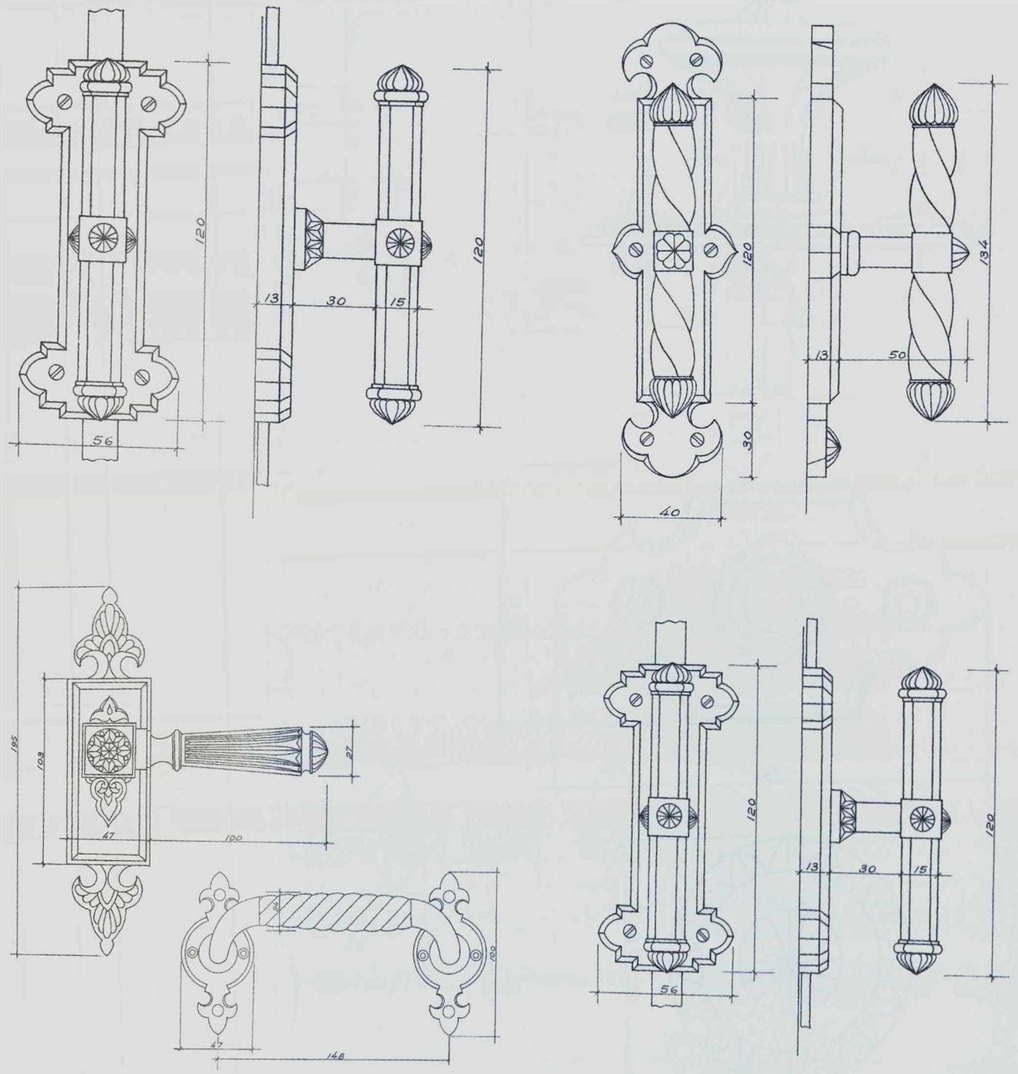
Nizami Ganjavi. "Hamsa".
Miniature "Alexander and the Seven Wishes". 1495, Behzad

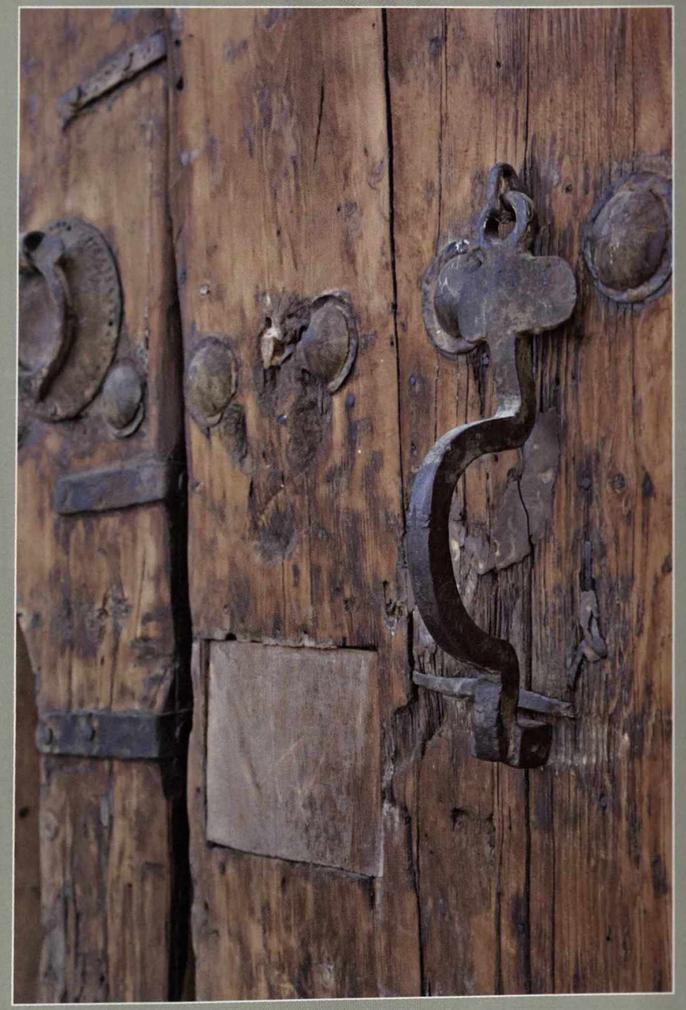
Memarlıq abidələrinin qapı və pəncərələrində istifadə edilmiş elementlər.
Elements used in the doors and windows of architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin qapı və pəncərələrində istifadə edilmiş elementlər.
Elements used in the doors and windows of architectural monuments.

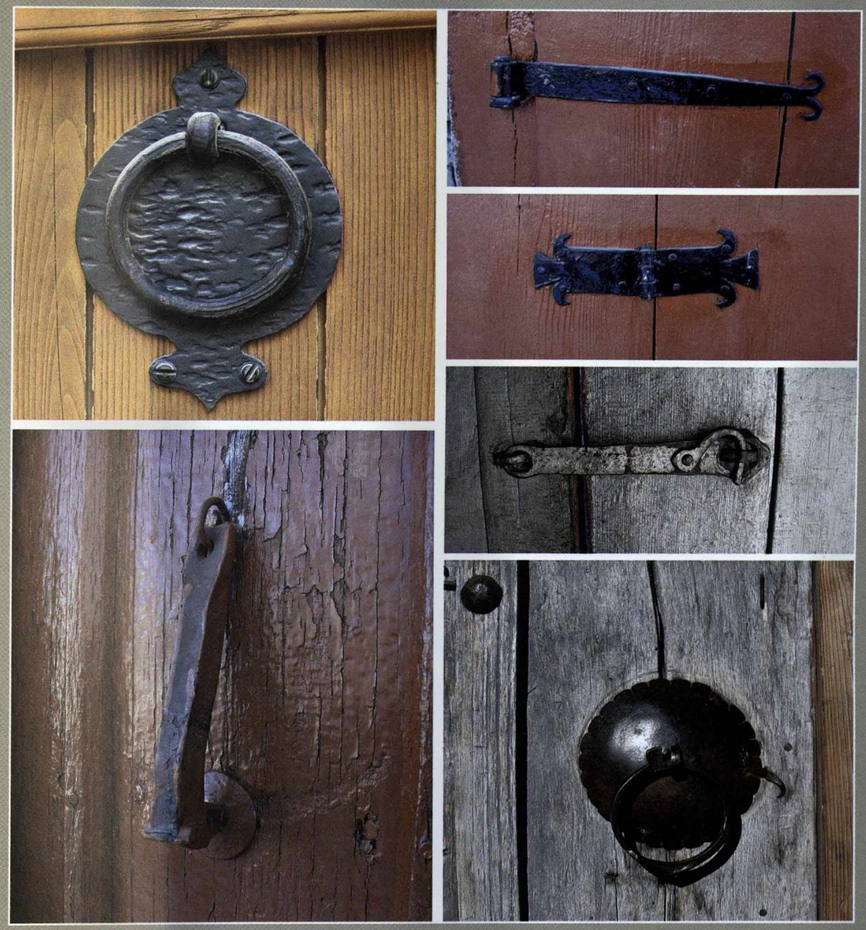

Memarlıq abidələrinin qapı və pəncərələrində istifadə edilmiş elementlər.
Elements used in the doors and windows of architectural monuments.

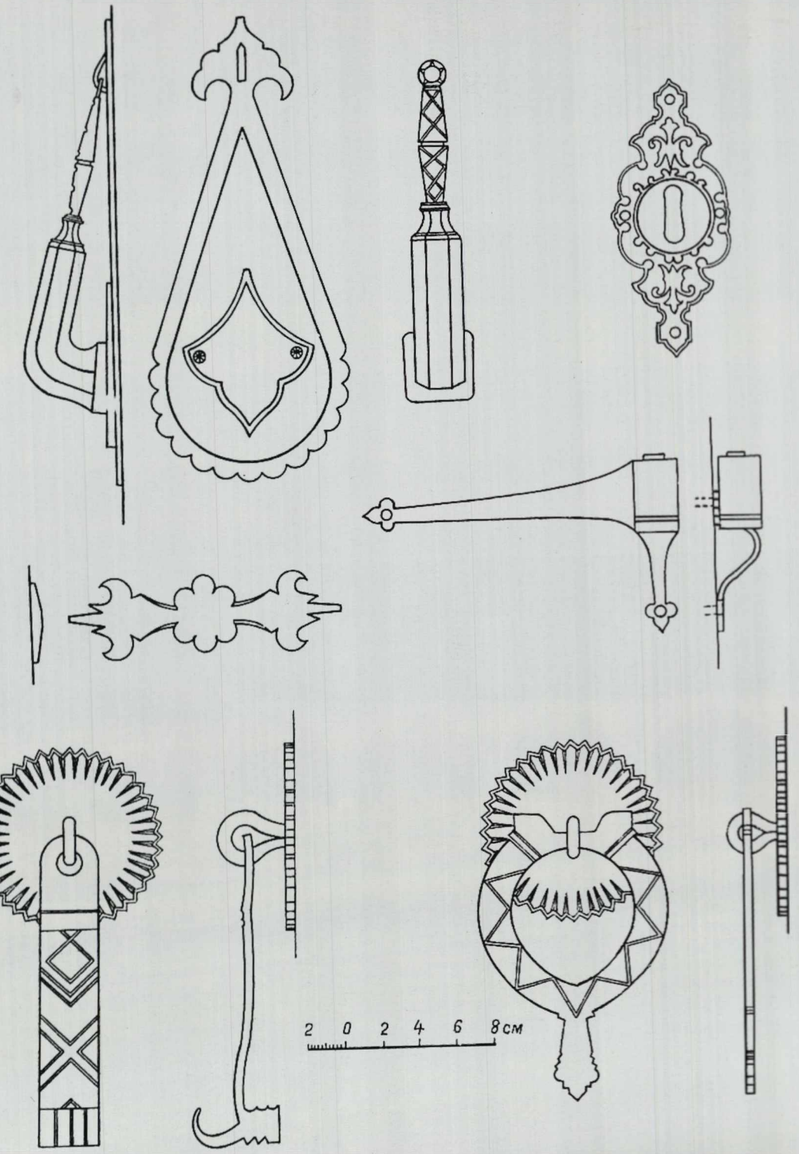
Qədim qapılarda istifadə edilmiş taqqılbab və halqa nümunələri.

Hammers and rings used in ancient doors.

Qədim qapılarda istifadə edilmiş taqqılbab, halqa, həncamə, cəftə nümunələri.

Hammers, hinges, rings, closures used in the ancient doors.

Qədim qapılarda istifadə edilmiş taqqılbab, halqa, həncamə, cəftə nümunələri.
Hammers, hinges, rings, closures used in the ancient doors.

EYVANLAR
(BALKONLAR, LOGIYALAR, ERKERLƏR)

Eyvan – binaların xaricində (tərkibində də ola bilər), lakin onlara bitişik, üstübağlı, yan tərəfləri açıq tikilidir.

Azərbaycan ərazisinin mülayim iqlim şəraiti, evlərin ətrafında yay yerləşgələrinin tikilməsini zəruri etmişdir. Binanın daxili məkanı ilə ətraf mühitin, təbiətin əlaqəsi, məhz eyvanlar vasitəsilə baş verir. İsti hava şəraitində, yağmurlu günlərdə insanların istirahət və məşğuliyyət yeri eyvanlar olur. Tarixi baxımdan eyvanlar erkən tikililərdən sayılır və birmərtəbəli evlərin ətrafında, onlara bitişik, sütunlar və örtükdən ibarət olmaqla inşa olunurdu. Sonrakı dövrlərdə, eyvanlar səkili və çoxmərtəbəli evlərdə də tətbiq edilərək, müxtəlif forma və adlarla, memarlıq və tikinti sənəti təcrübəsində mühüm bir elementə çevrilmişdir.

Balkon müasir memarlıqda işlənən və əslində eyvanın bir növü olan yerləşgədir. Çoxmərtəbəli binaların fasadından çıxıntı şəklində həll edilir və adətən açıq məkanlı olur.

Eyvanların başqa bir növü logiyalardır ki, onlar iki və daha çox mərtəbəli binaların fasadından kənara çıxmayan, yan tərəfləri qapalı və ön tərəfi açıq, məhəccərlə hüdudlanan məkanlardır.

Erkerlər isə binanın daxili hissəsi olaraq, əsasən ikinci mərtəbədən başlayaraq, fasaddan qabarıq şəkildə çıxmış, iri pəncərələrlə qapanmış məkandır. Azərbaycan milli memarlıq nümunələrində eyvanların, balkonların həlli, istifadə olunan materiallara görə müxtəlifdir. Tərtibat baxımdan, sütunlararası üst məsafələrdə müxtəlif formalı tağlara rast gəlmək olur. Eyvan və balkonların tərtibatında müxtəlif tipli sütun və pilyastrlardan, kapitellərdən, daş və ağac sürahilərdən, şəbəkələrdən, metal məhəccərlərdən, bəzək kimi isə müxtəlif naxışlardan, haşiyyə və xonçalardan istifadə olunur.

VERANDA (BALCONY, LOGGIA, BAY WINDOW)

This kind of structures, roofed, exterior, adjacent and open side one, is called eyvan in traditional Azerbaijan architecture.

Local climatic conditions, notable for long warm seasons, necessitated relevant living spaces. It was Eyvans house interiors were connected to social and natural environment through, and people had a place both for the rest and work in, either on a warm day or on a rainy one.

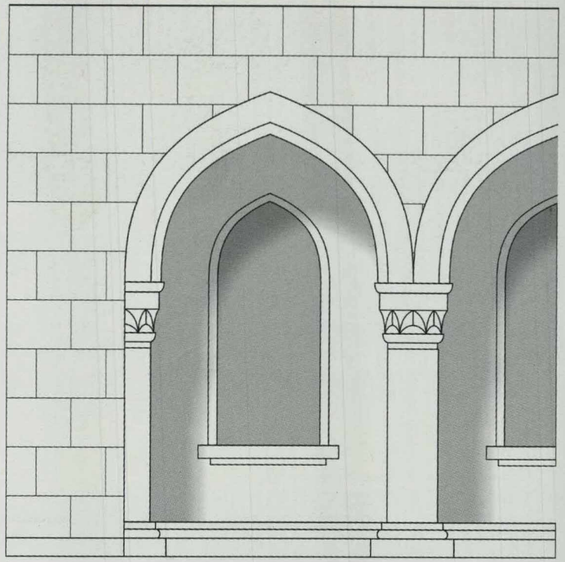
Eyvans are counted among the earliest structures in traditional Azerbaijan architecture and were built around single floor houses with joints thereto, columns and roofing.

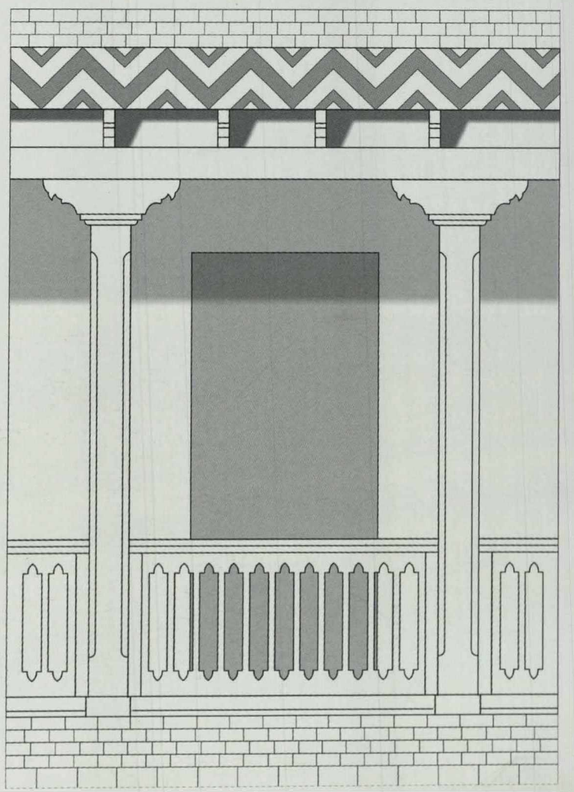
During the later periods, eyvans would also be applied to multi-floor houses with pavement to gain different shapes and names as an important element of architectural and construction practices. In modern architecture, the "balcony" term means a kind of eyvans, or usually open spaces coming out of facades in high raises.

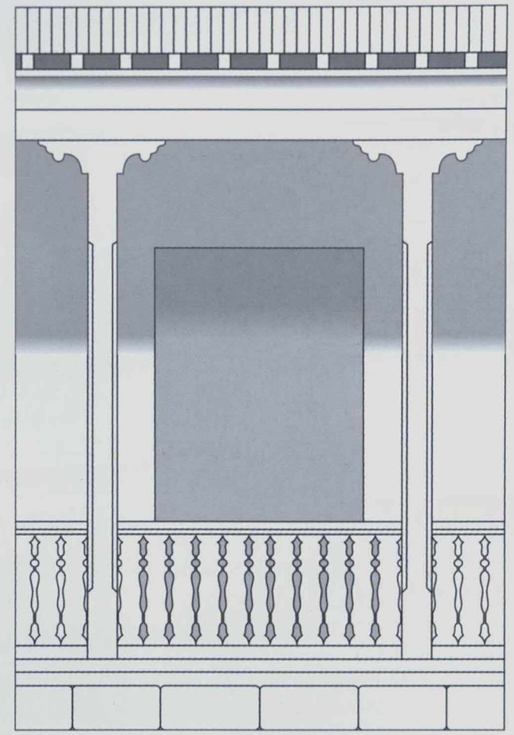
Another kind of eyvans is represented by loggias, which are spaces within the facades of buildings of two or more floors, their sides closed and front open with railing. An internal part of a building, a bay-window usually starts on the first floor as a convex closed space with large windows. Among samples of traditional Azerbaijan architecture, solutions for eyvans, balconies etc. can be distinguished in terms of materials used. Servings as decoration, arches of different shapes can be found between columns. Various kinds of columns, pilasters, capitels, wooden or stone railing, shebeke, metal handrails, patterns, hashiye, and khonchas and applied as parts of the design.

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

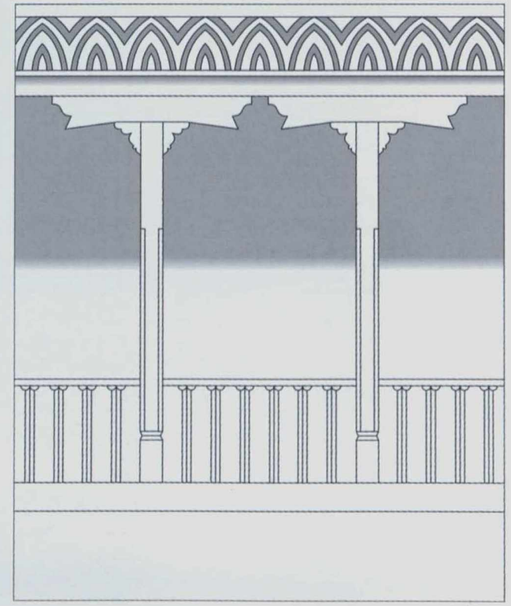

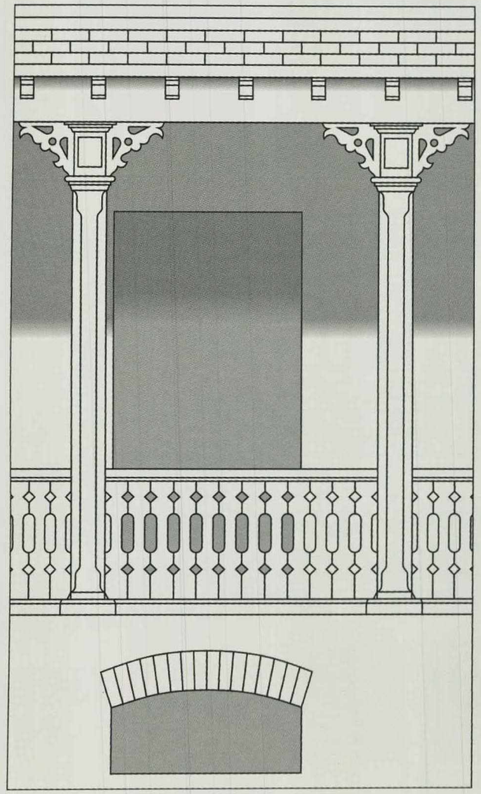
Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

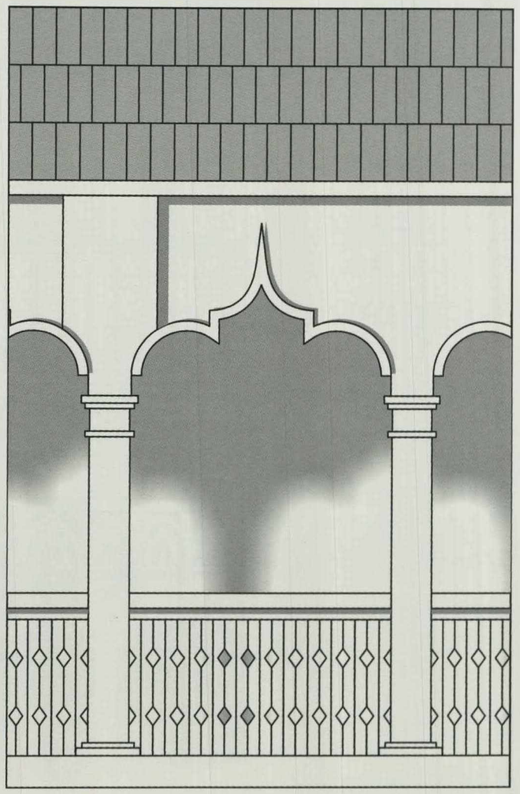
Design of balconies found in folk architecture.

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

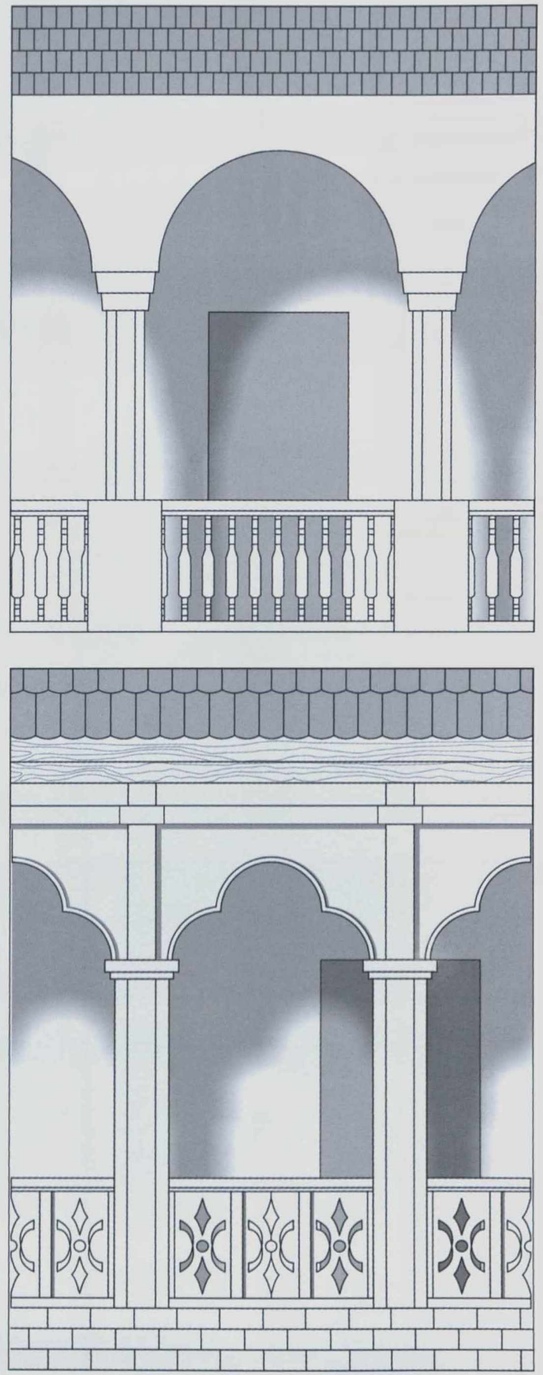
Design of balconies found in folk architecture.

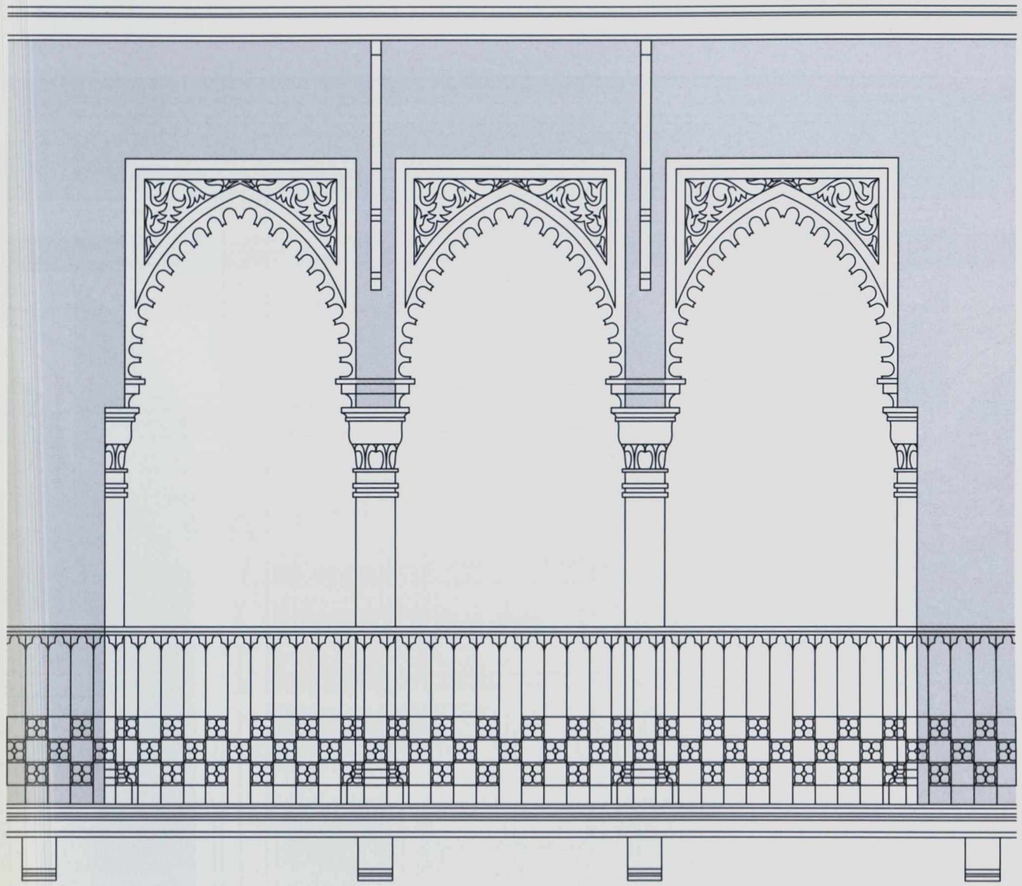

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

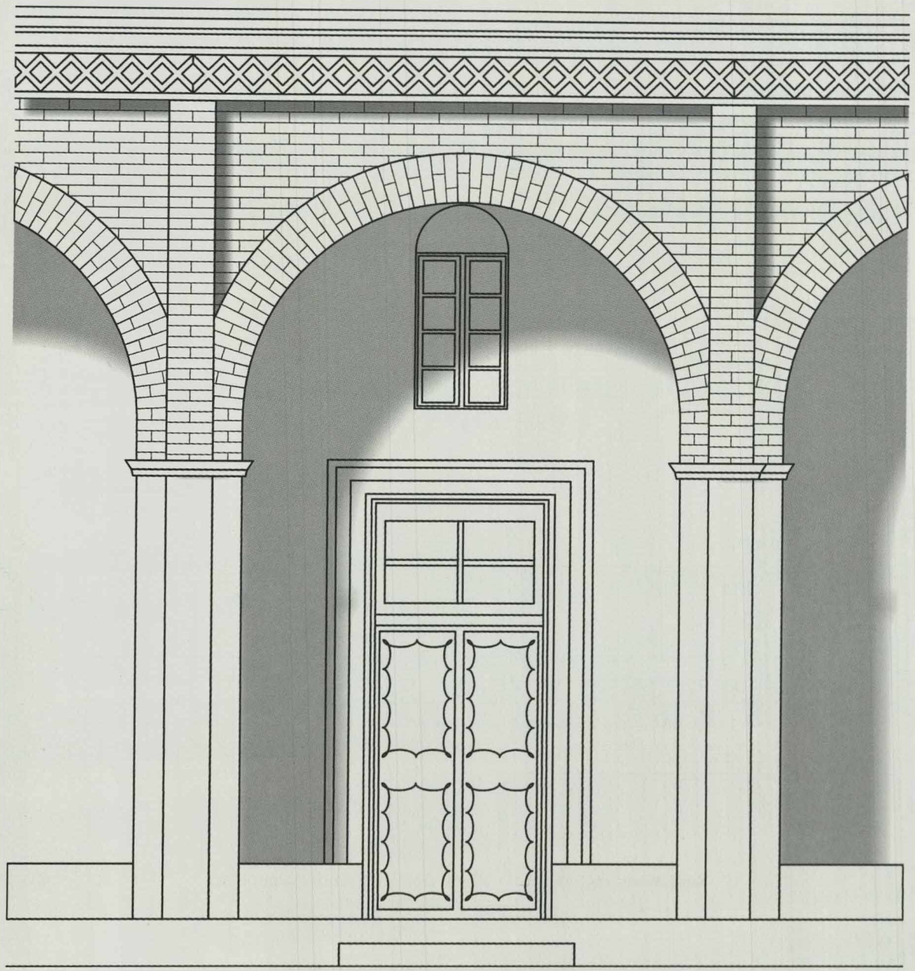

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.
Design of balconies found in folk architecture.

Nizami Gəncəvi adına Milli Azərbaycan Ədəbiyyatı Muzeyi (keçmiş "Metropol" mehmanxanası) binasının eyvan həlli.

The balcony of the National Museum of Azerbaijan Literature named after Nizami Ganjavi (former Hotel Metropol).

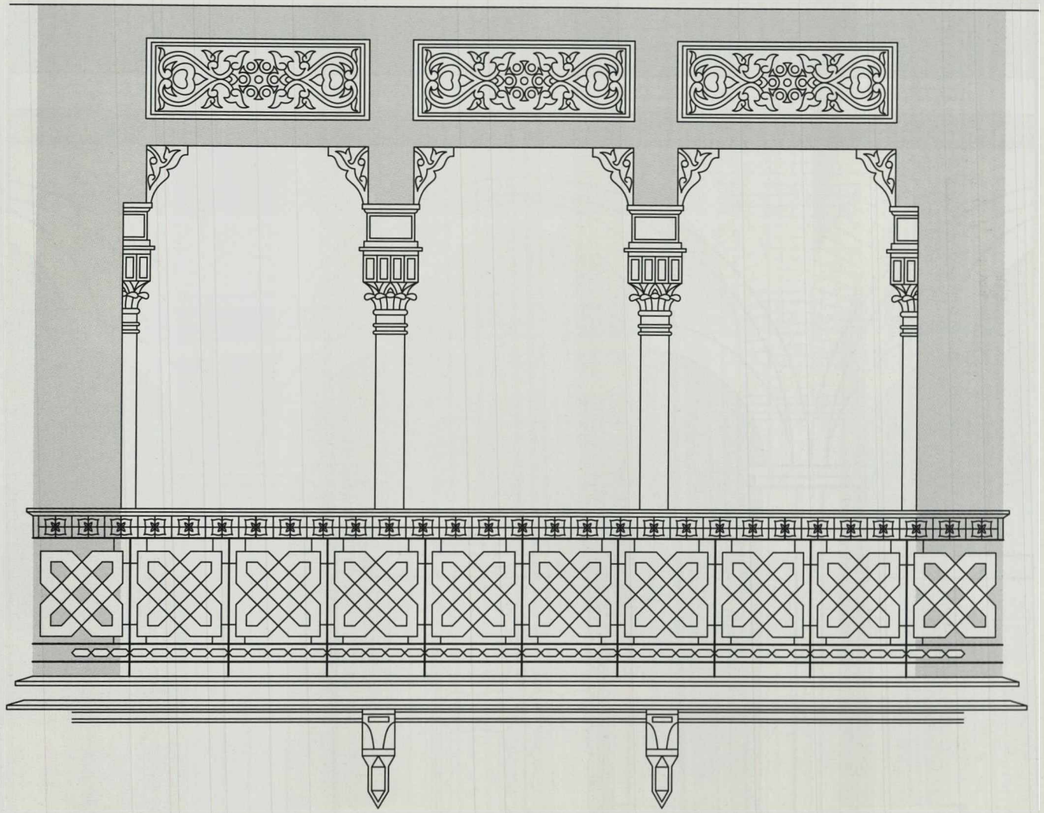
Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

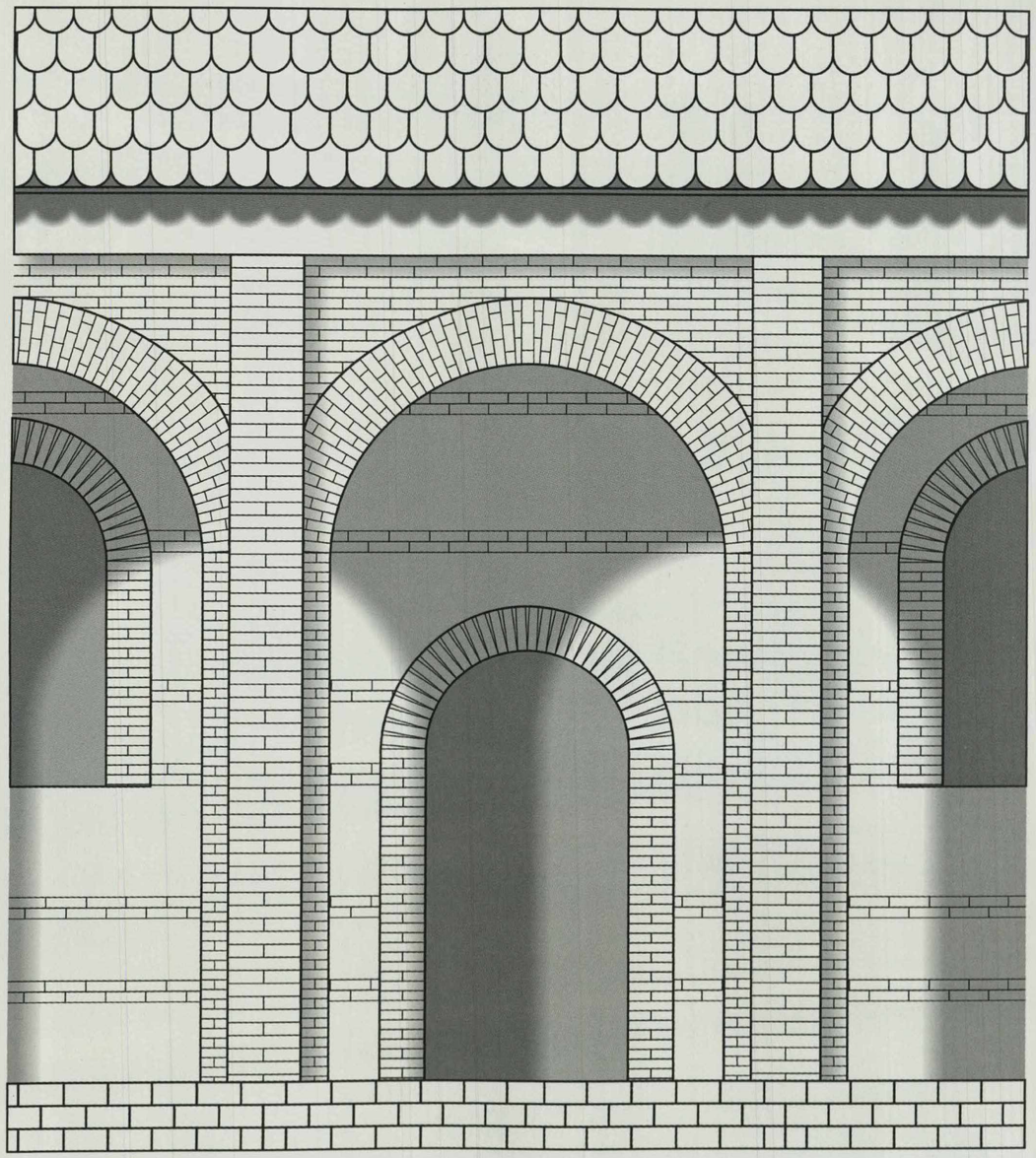

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

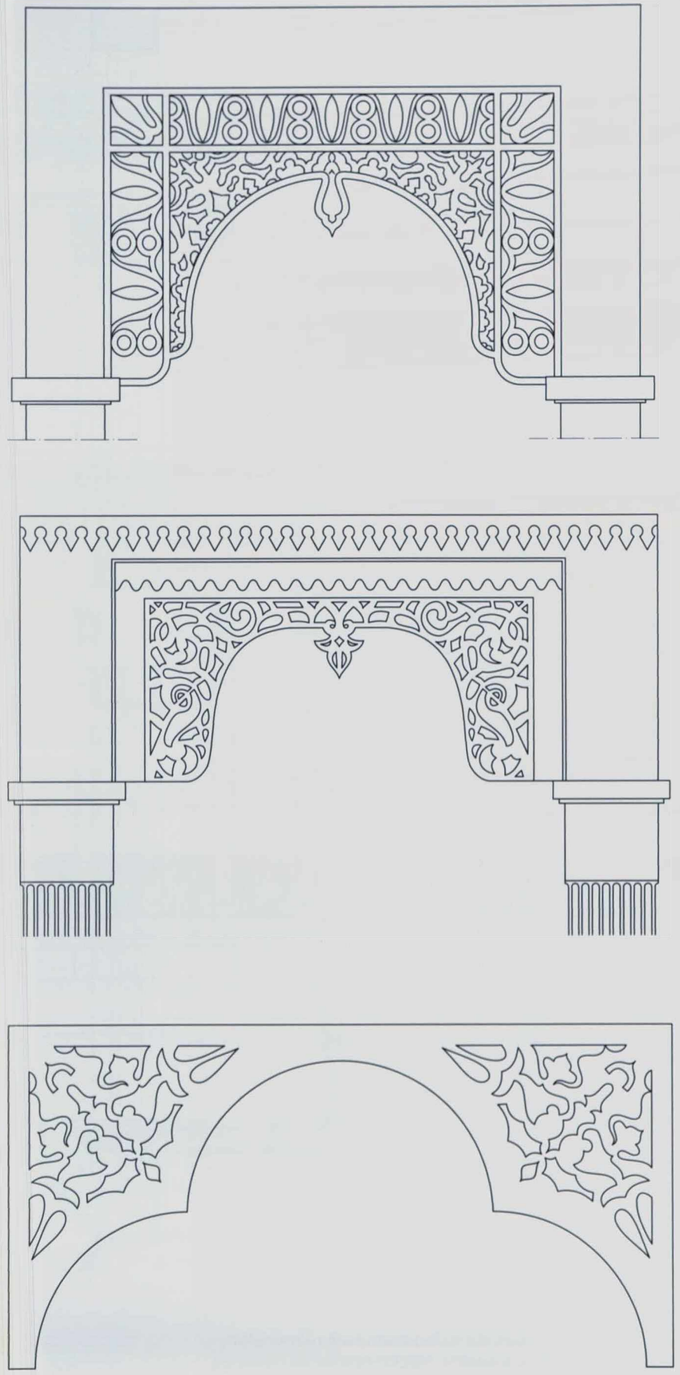
Sadıqov qardaşlarının kirayə məqsədli yaşayış evi. Fasadın fraqmenti. 1910–1912-ci illərdə inşa olunmuşdur. Bakı şəhəri.

Residential house of Sadykhov brothers for rent. Fragment of the facade. It was built in 1910-1912. Baku city.

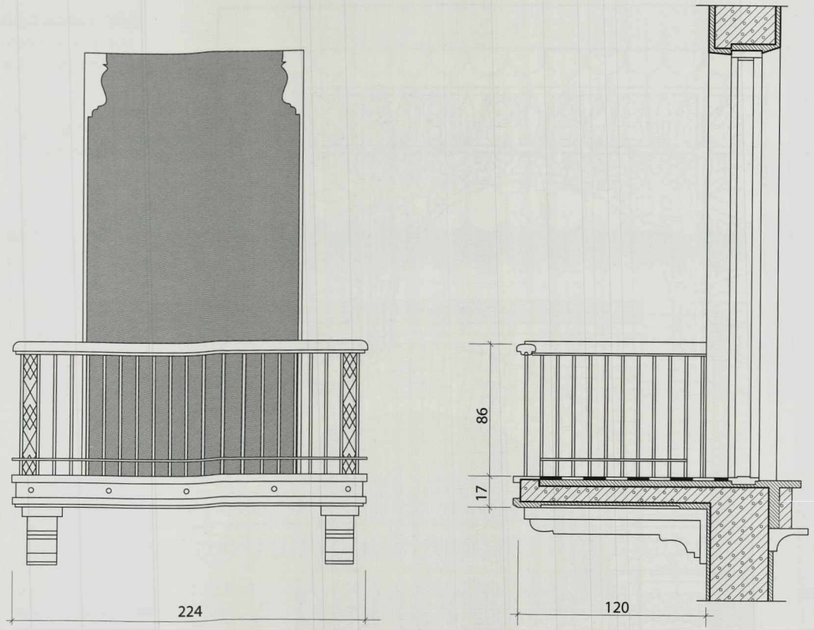
Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

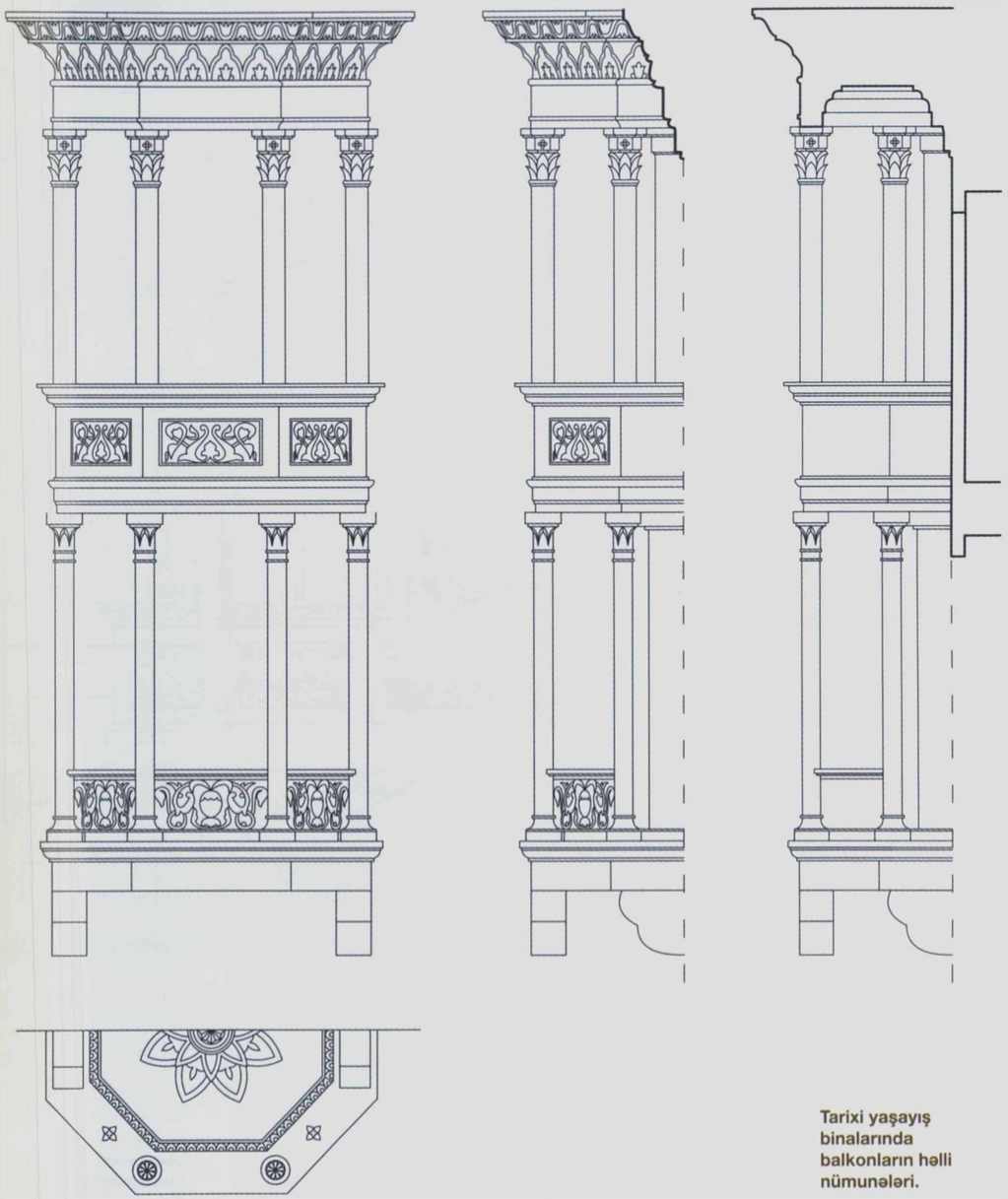

Xalq memarlığında rast gəlinən eyvan tərtibatı nümunələri.

Design of balconies found in folk architecture.

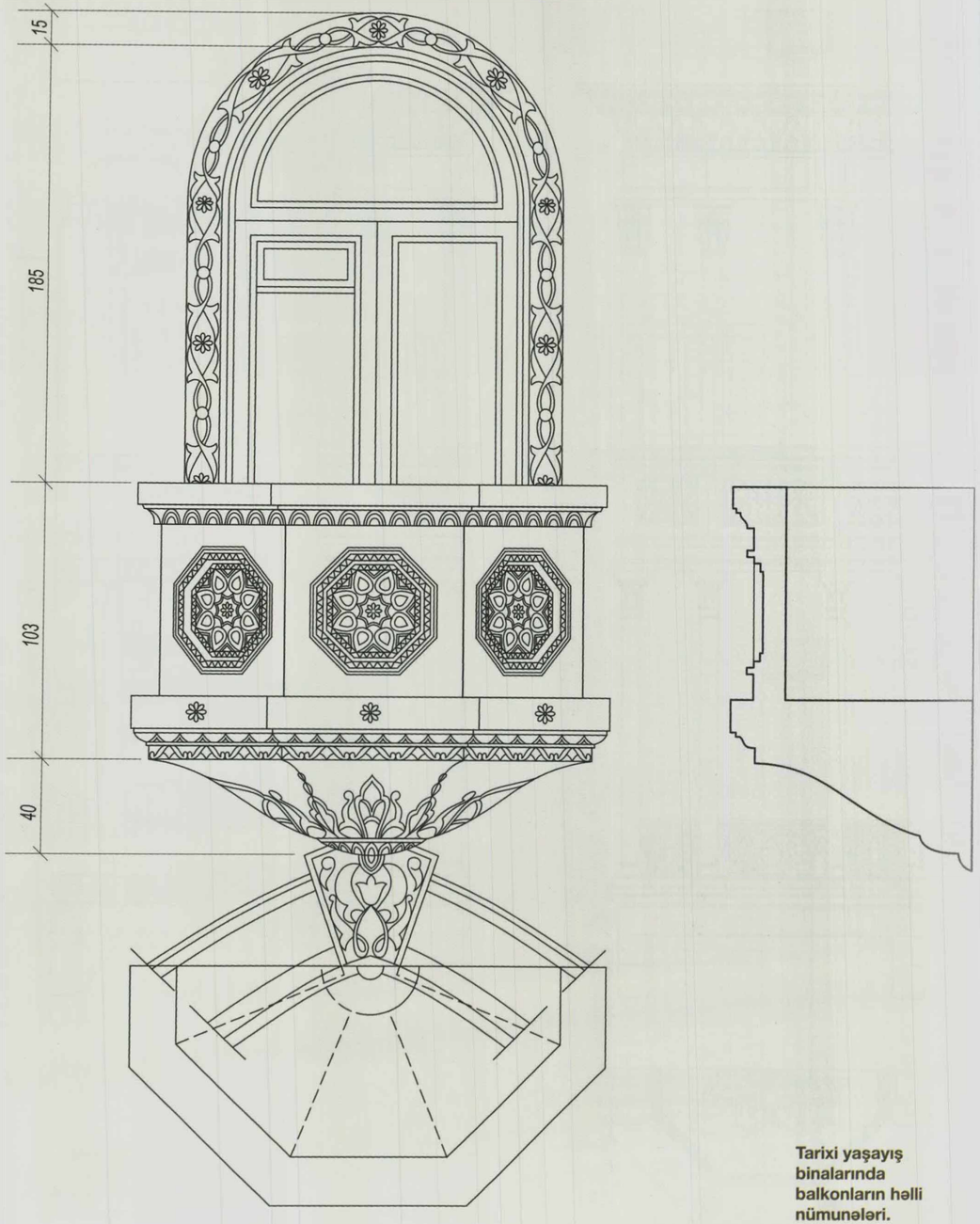

Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.
Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

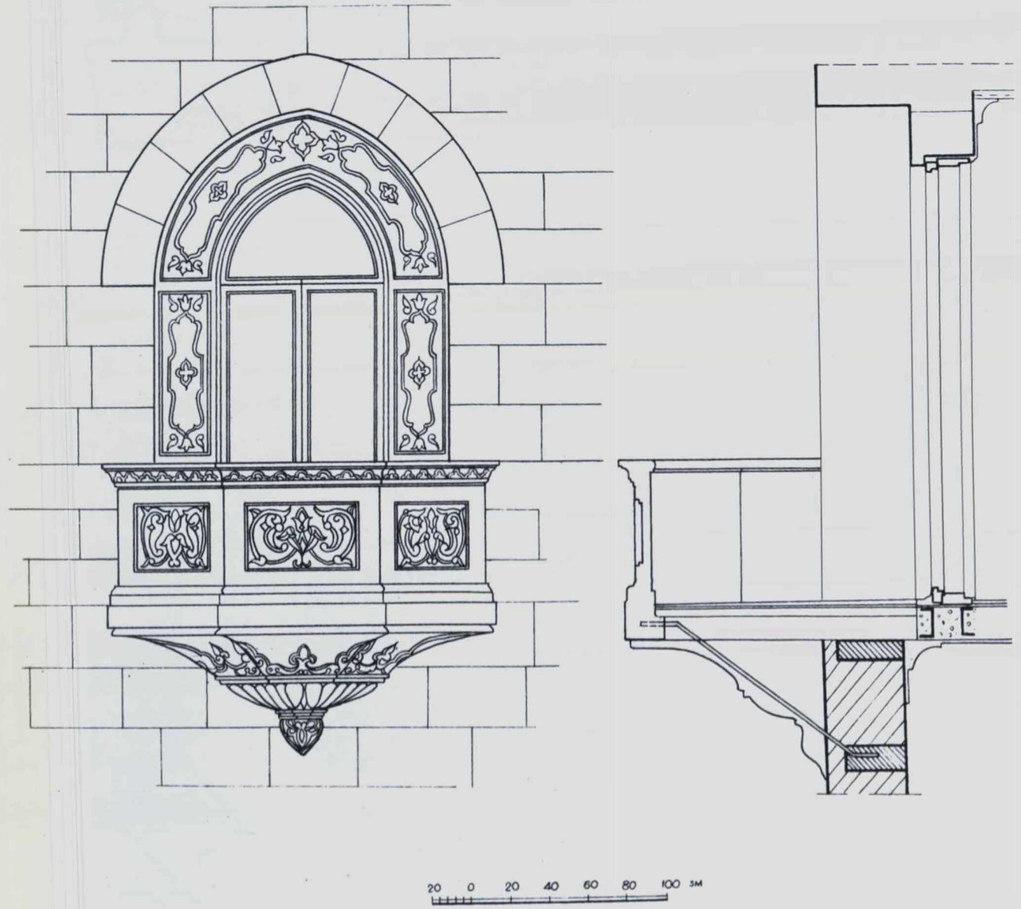
Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.

Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

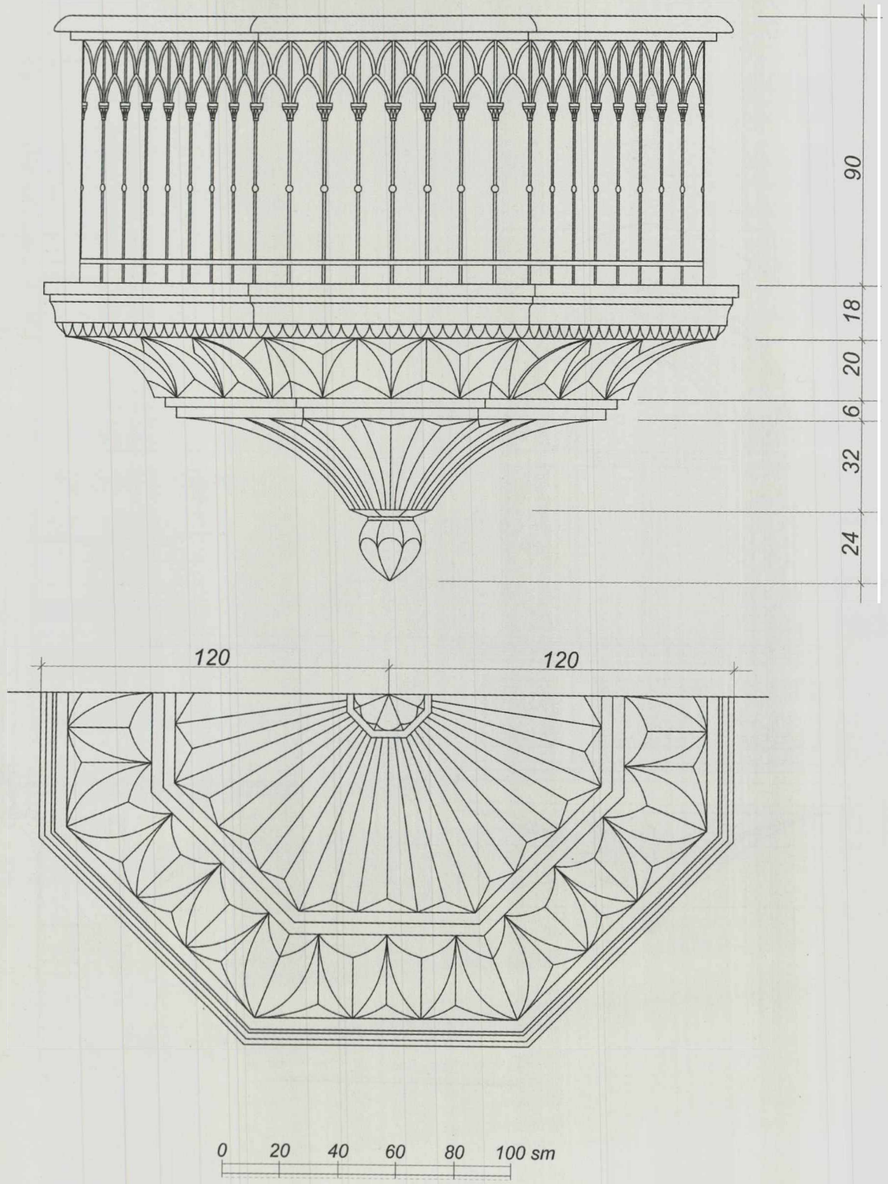

Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.

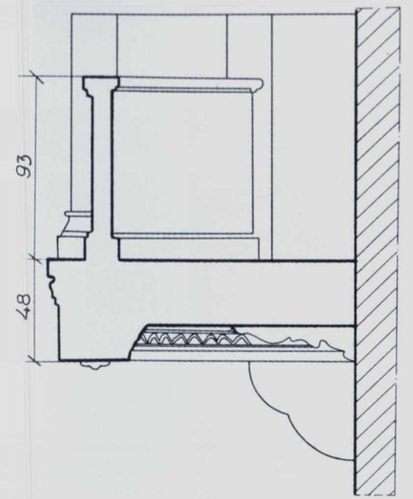
Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

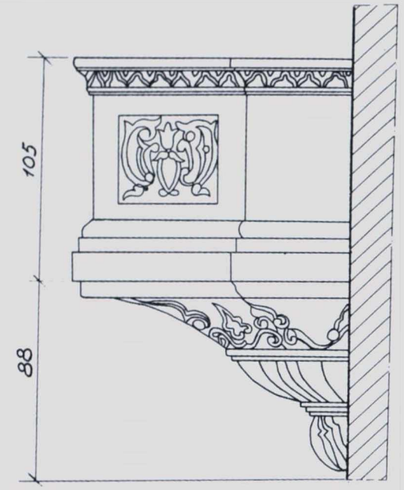

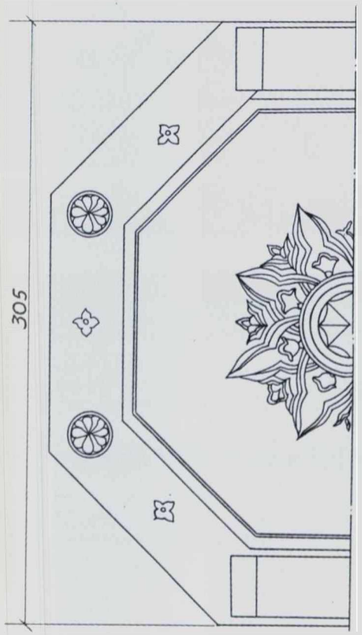
Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.
Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

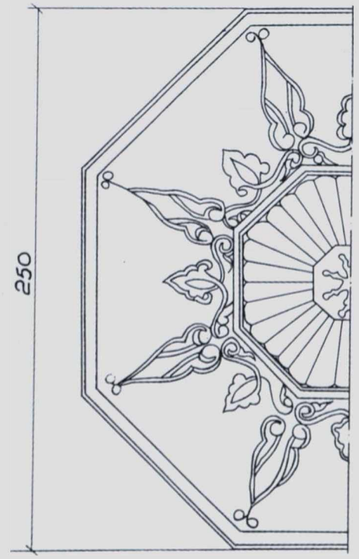

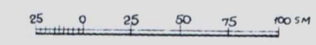
Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.
Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

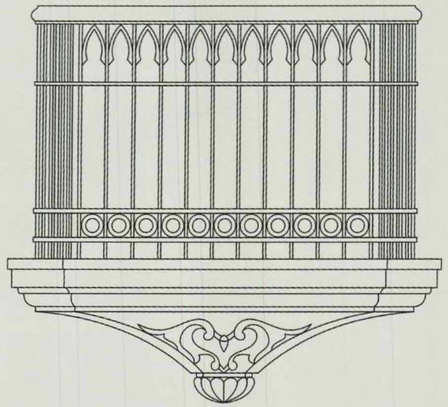

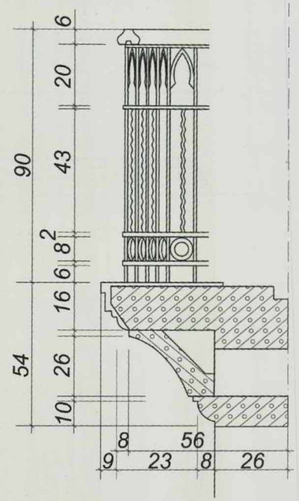

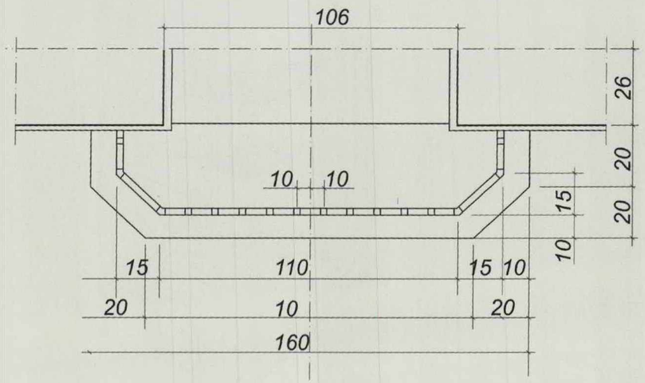

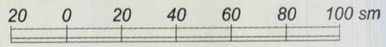

Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.
Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

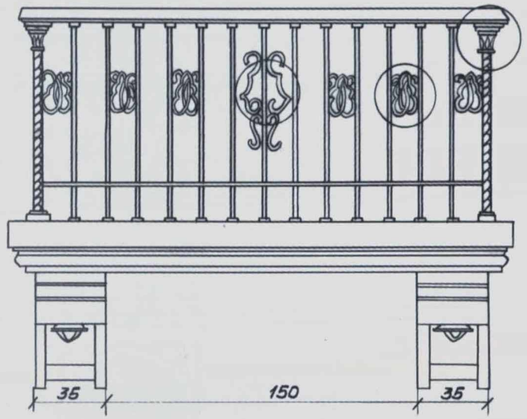

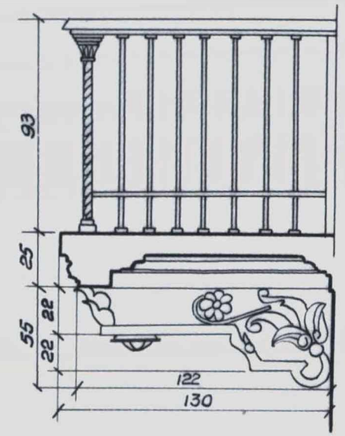

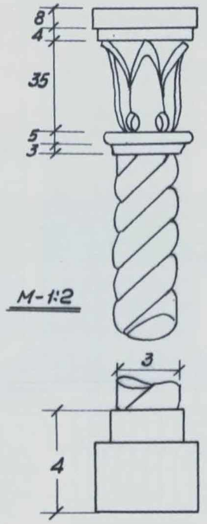

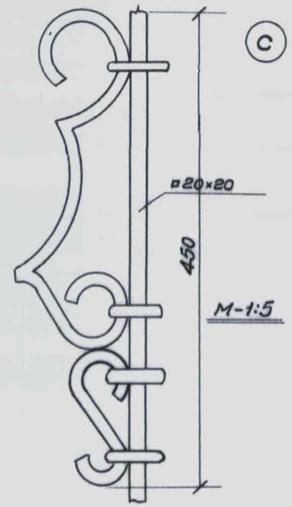

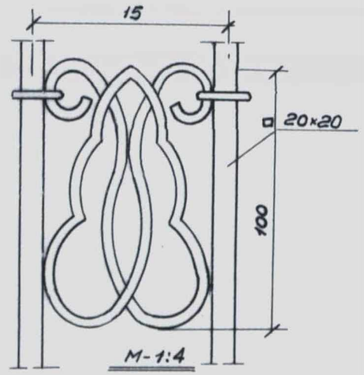
Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri.
Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

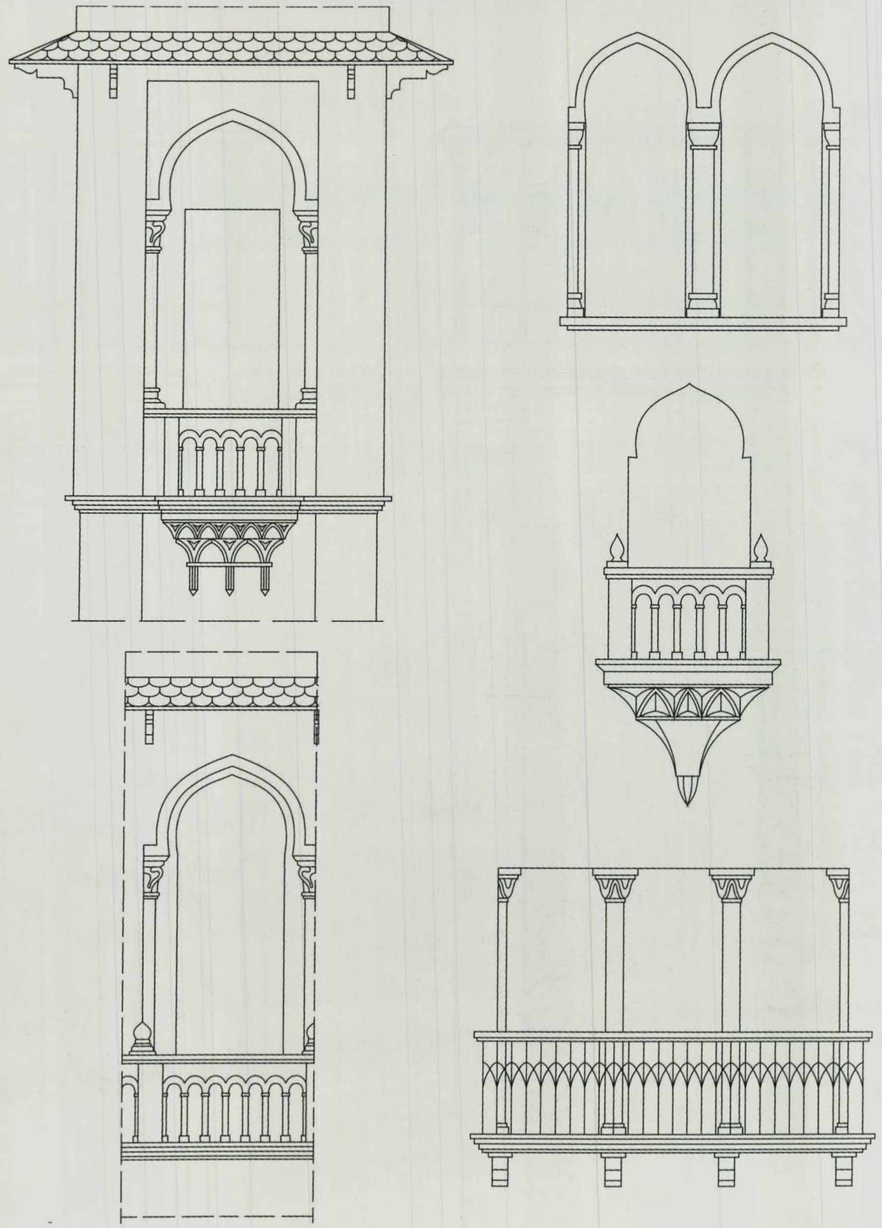

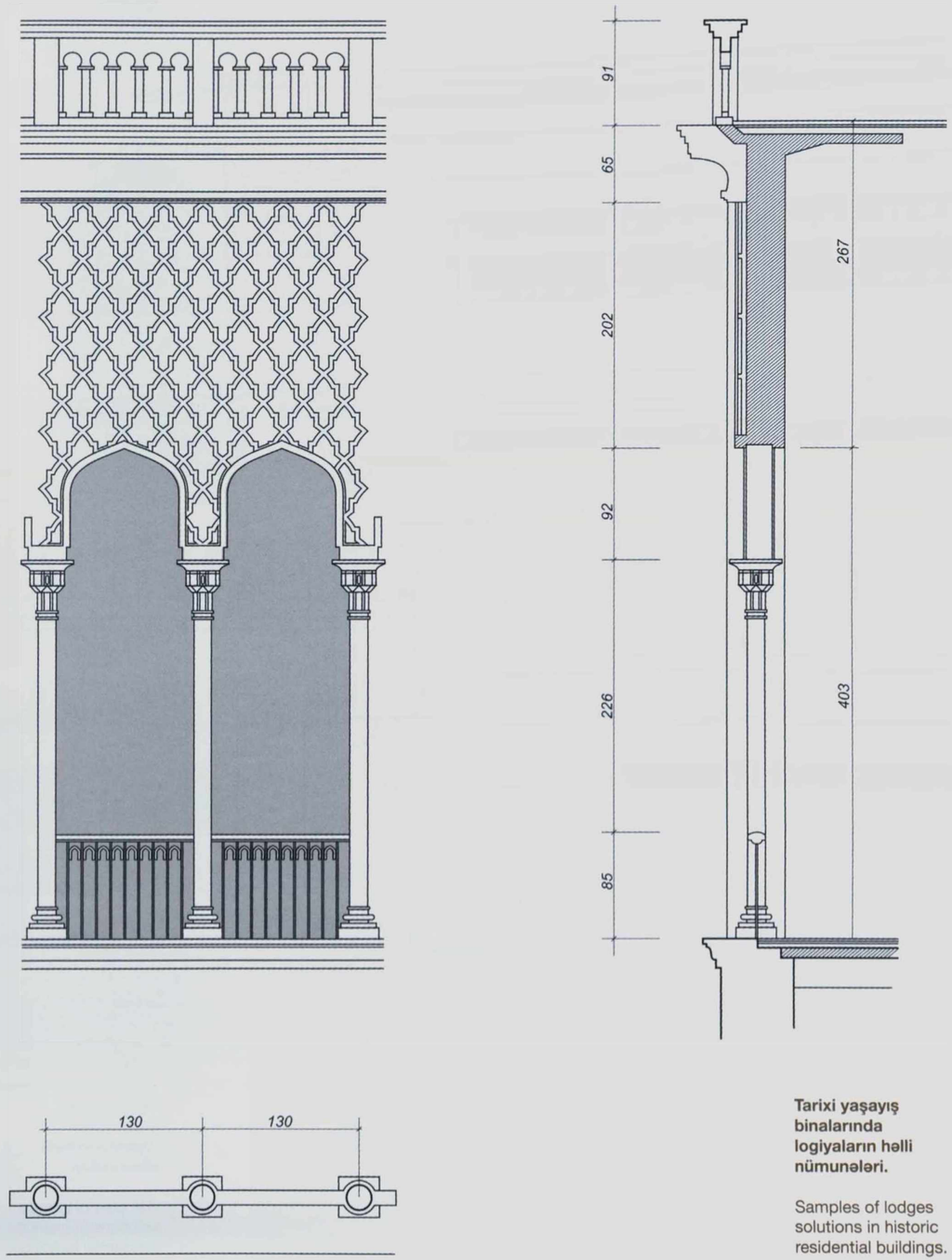

Tarixi yaşayış binalarında balkonların həlli nümunələri və elementləri.
Samples and elements of balcony solutions in historic buildings.

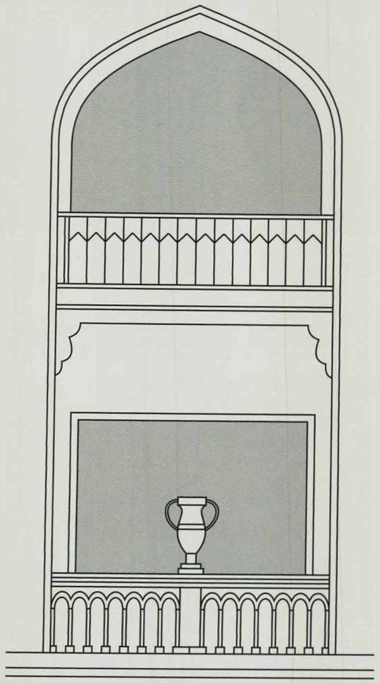

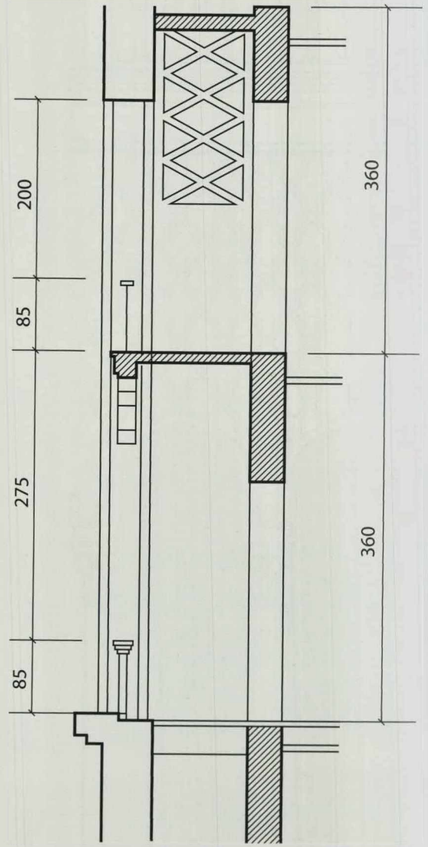
Tarixi yaşayış binalarında balkon və logiyaların həlli nümunələri.
Samples of balcony and lodges solutions in historic residential buildings.

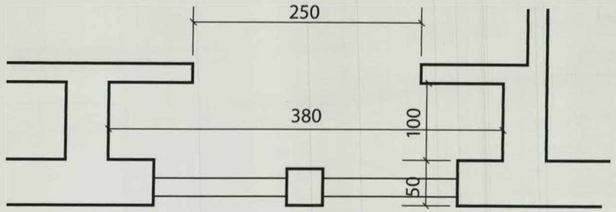

Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.

Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

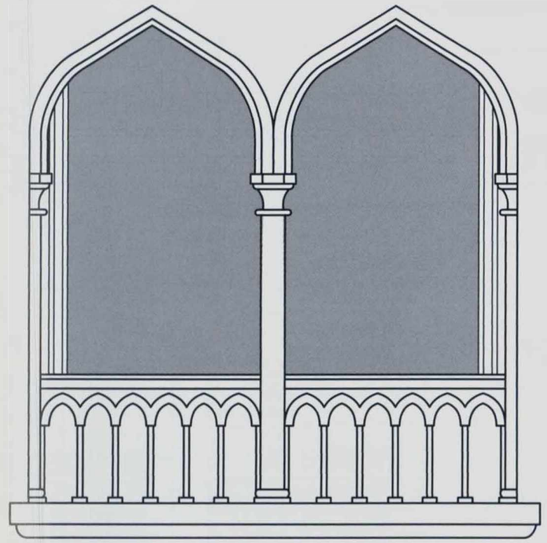

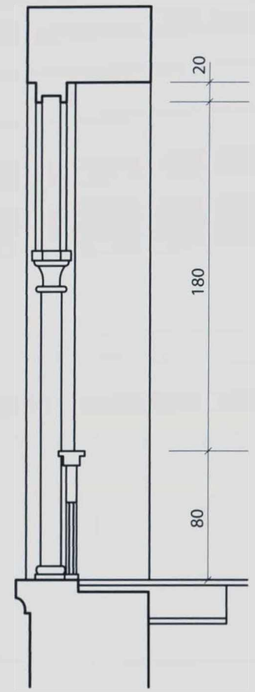

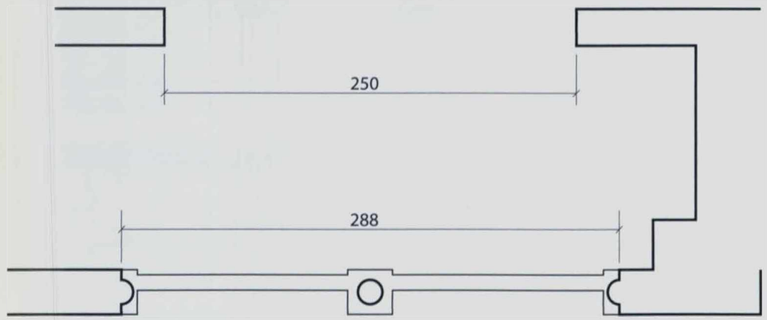

Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.

Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

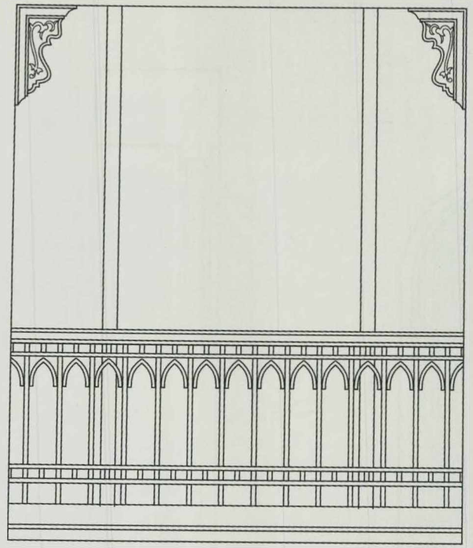

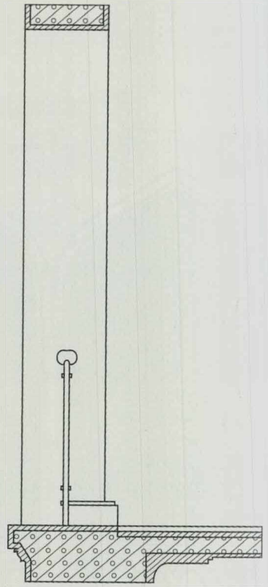

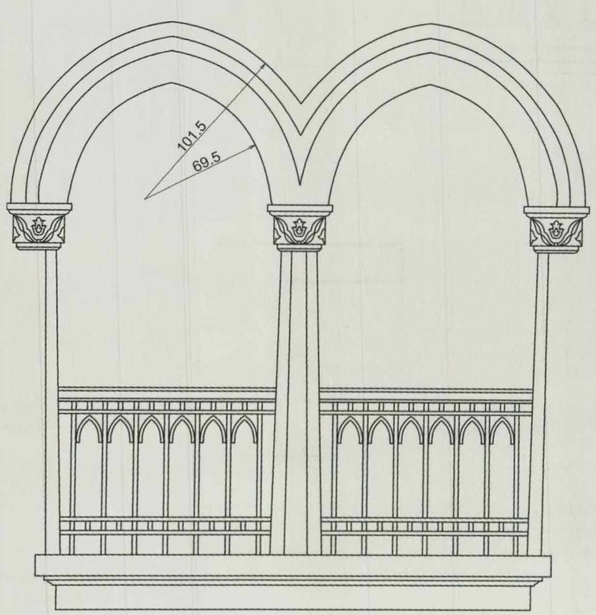

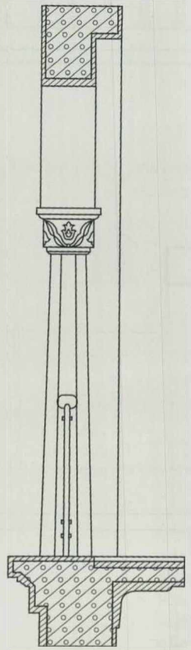
Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.

Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

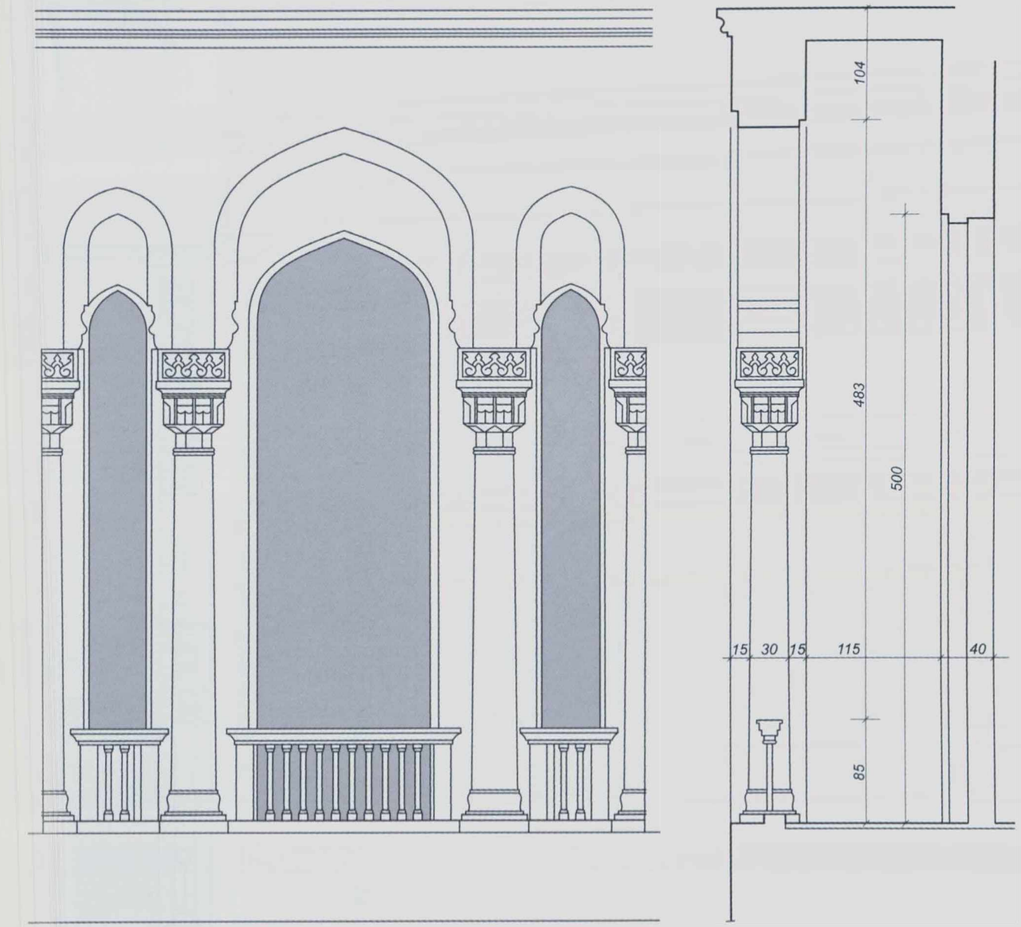

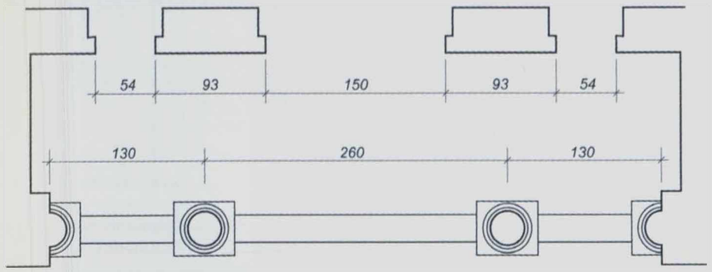

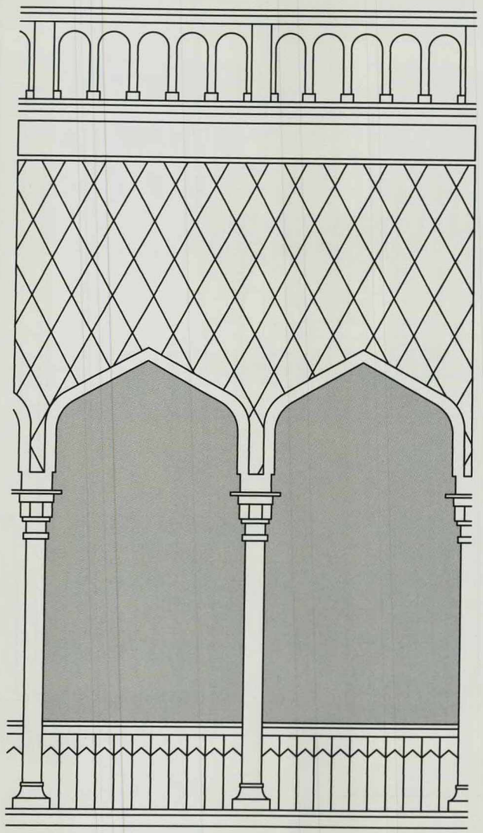
Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.
Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

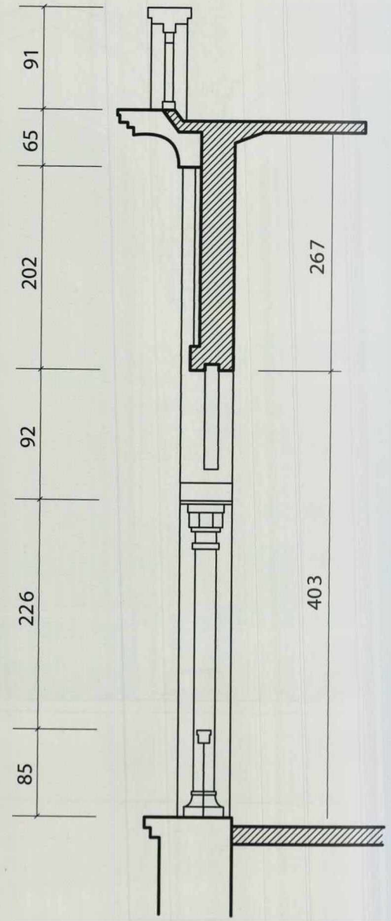

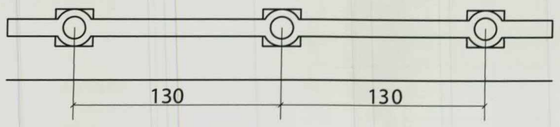

Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.

Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

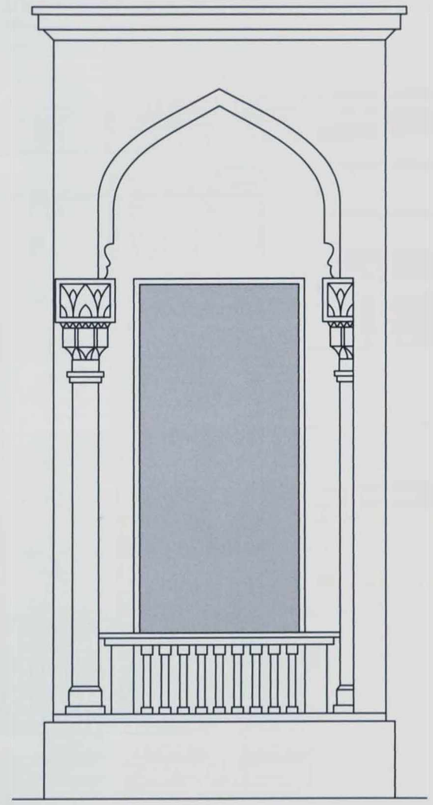

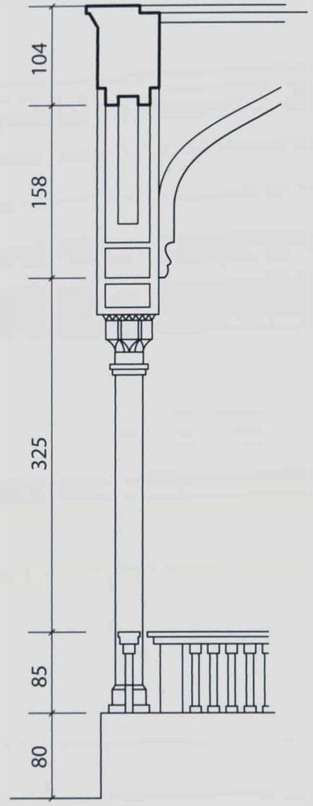

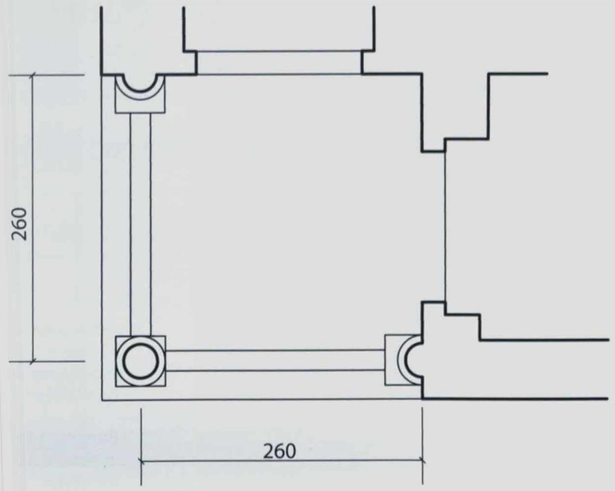

Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.

Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

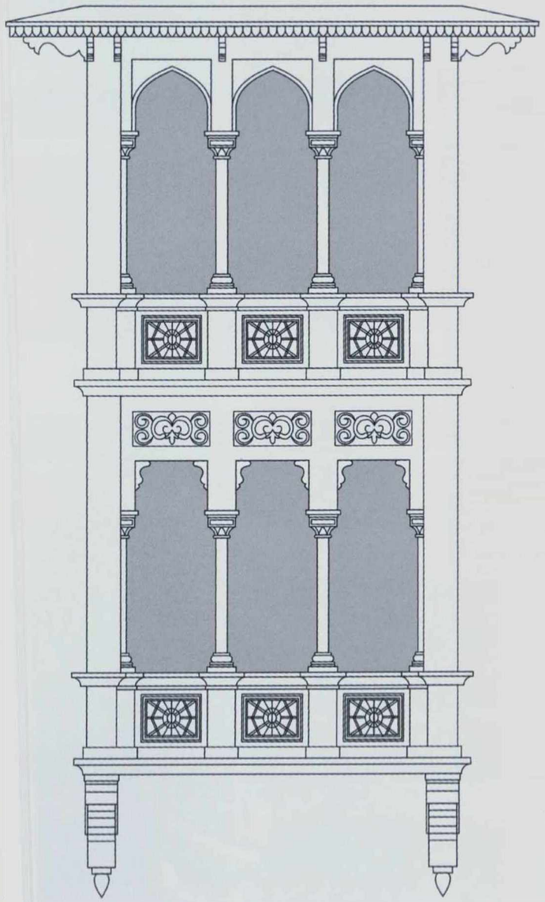
Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri.

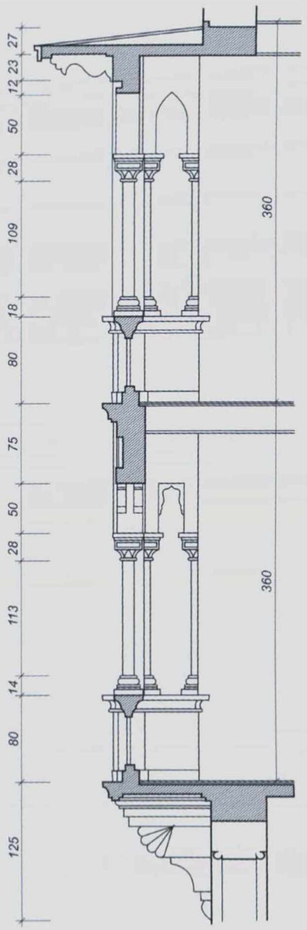
Samples of lodges solutions in historic residential buildings.

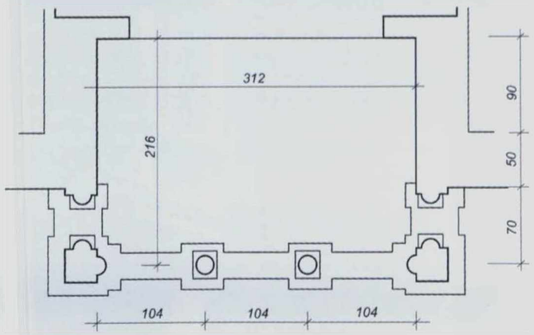

Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri

Samples of lodges in historic residential buildings.

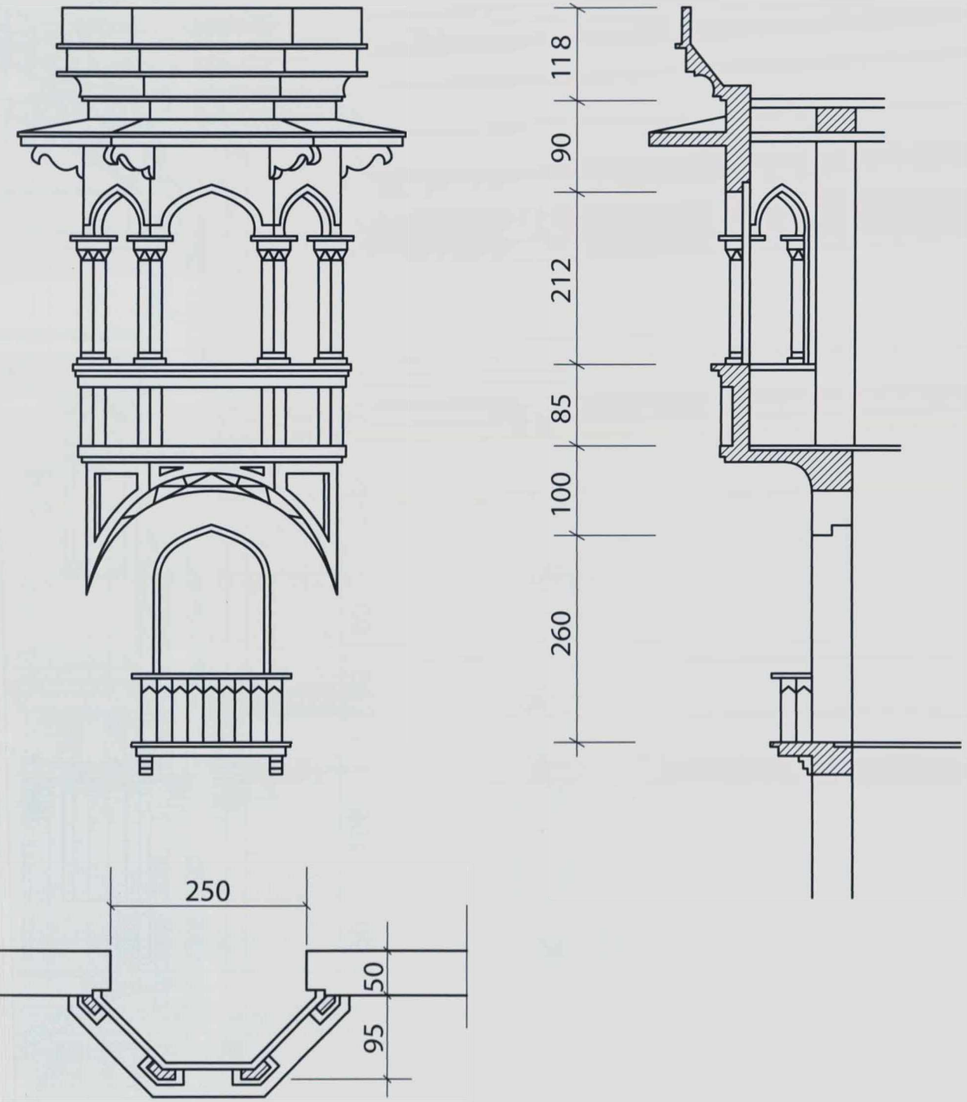

Tarixi yaşayış binalarında logiyaların həlli nümunələri

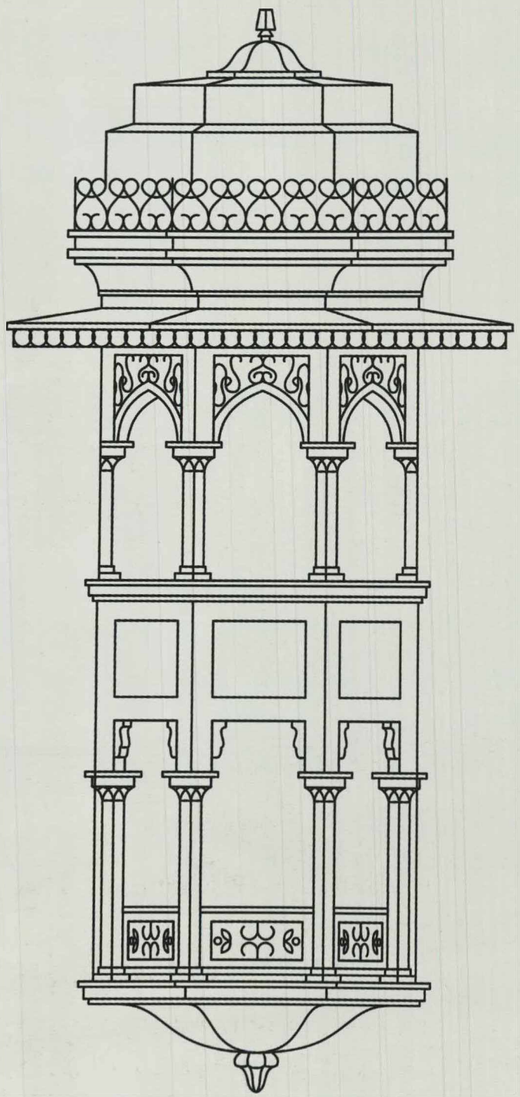
Samples of lodges in historic residential buildings.

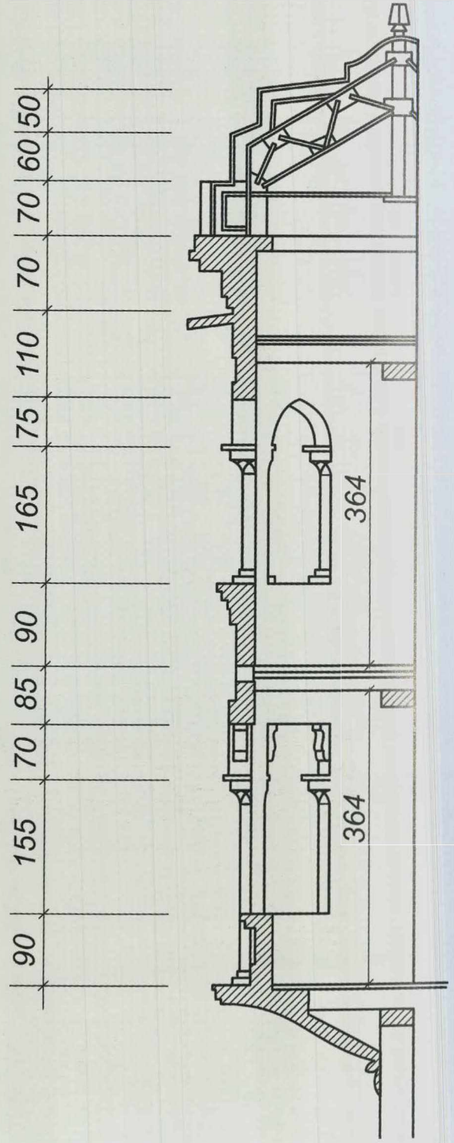
Tarixi yaşayış binasında balkon və erkerlərin həlli nümunələri.

Samples of a balcony and bay window solutions in a historic building.

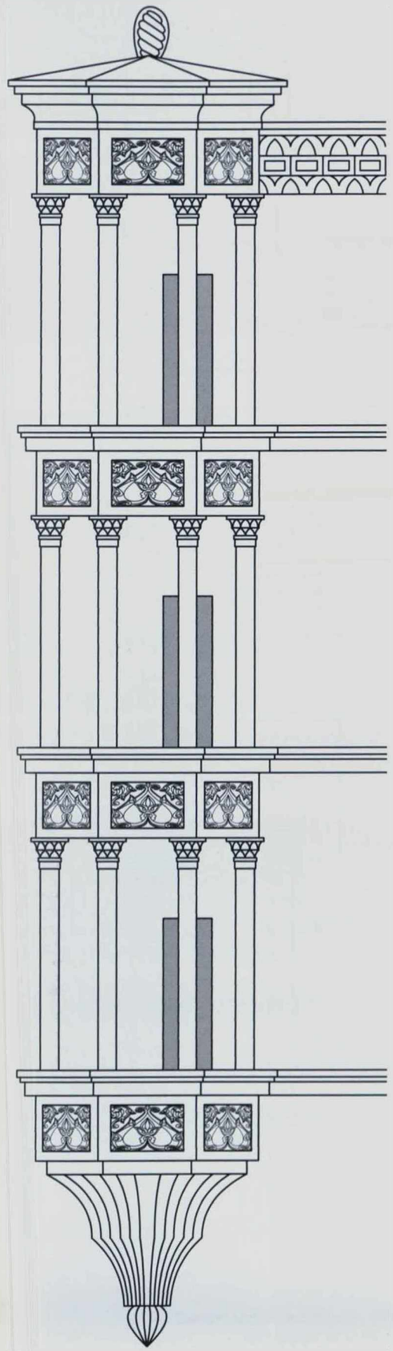

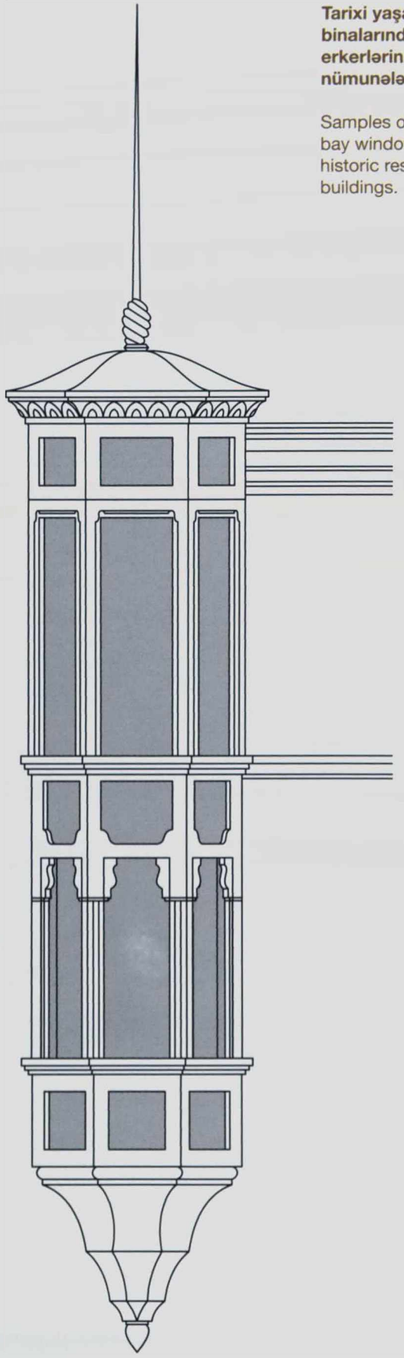
Tarixi yaşayış binalarında balkon və erkerlərin həlli nümunələri.
Samples of balcony and bay window solutions in historic buildings.

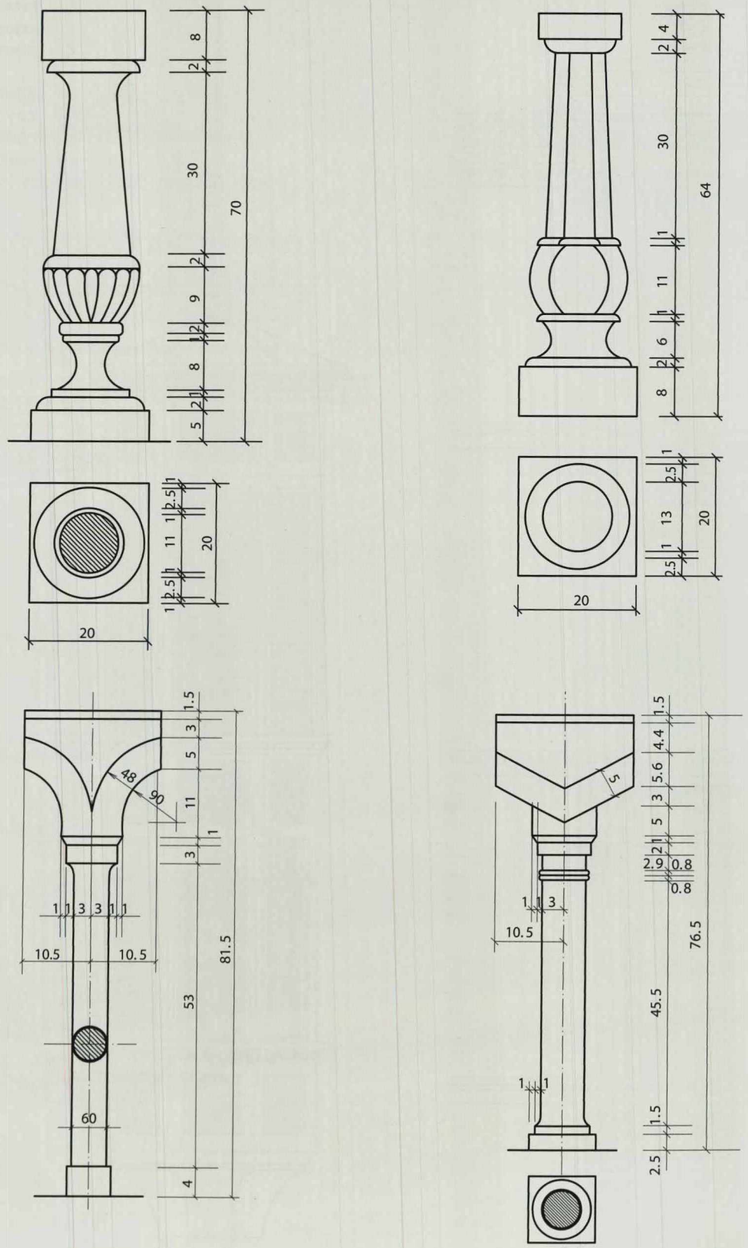
Tarixi yaşayış binalarında erkerlərin həlli nümunələri.
Samples of bay window in historic residential buildings.

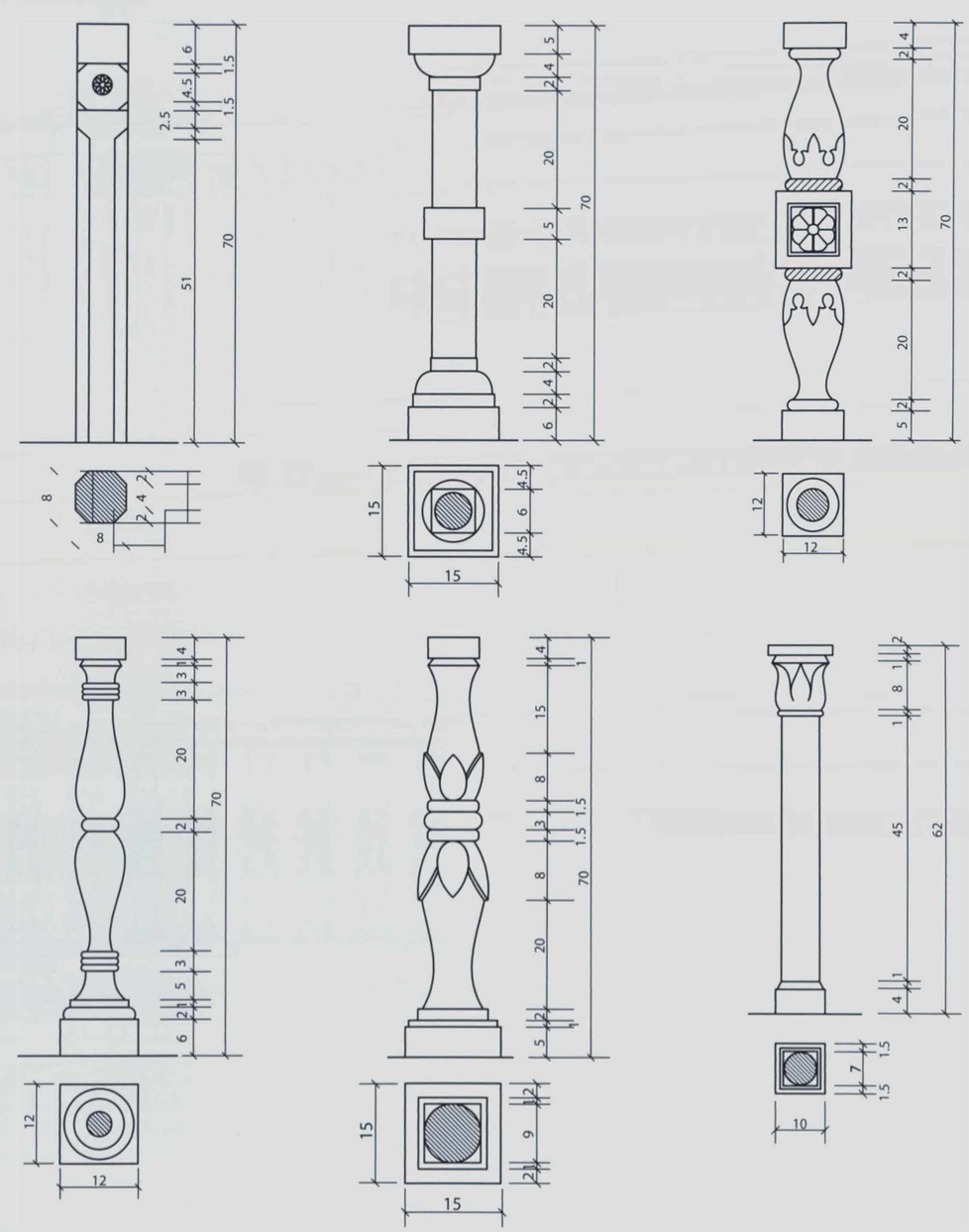

Tarixi yaşayış binalarında erkerlərin həlli nümunələri.

Samples of bay window in historic residential buildings.

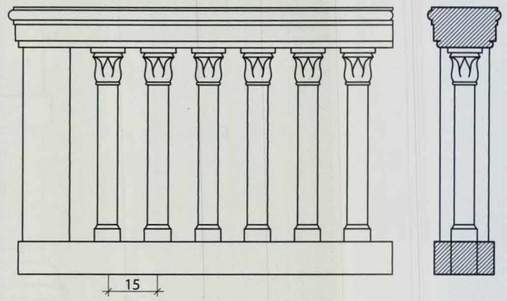
Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.
Samples of various rails used on porches and balconies.

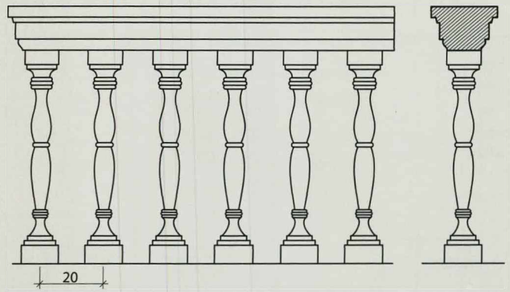

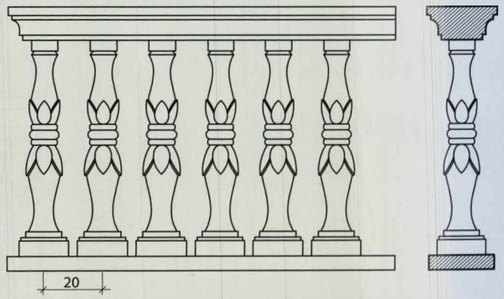
Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.
Samples of various rails used on porches and balconies.

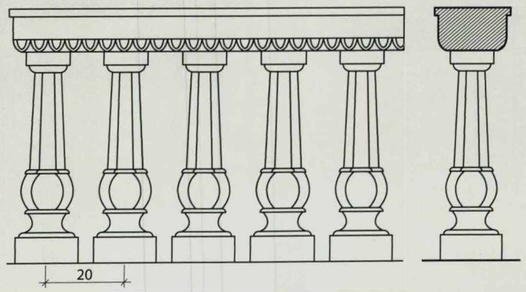
Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.

Samples of various rails used on porches and balconies.

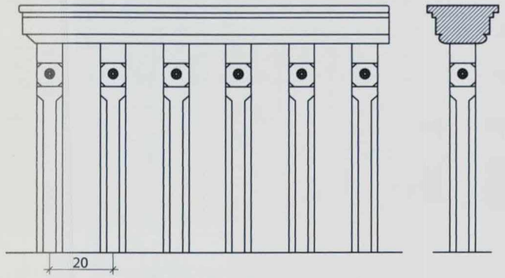

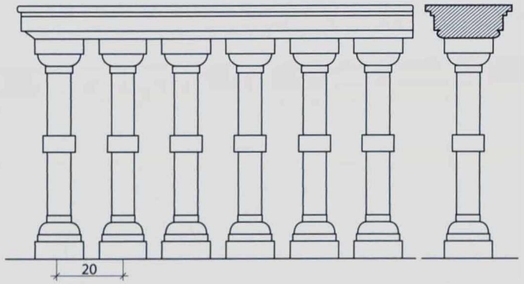

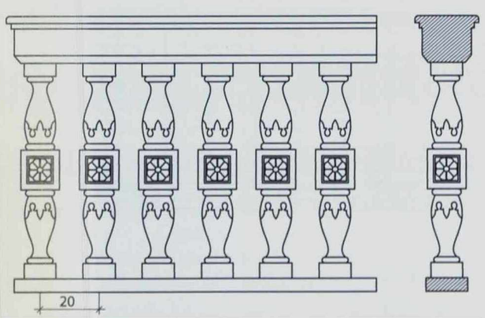

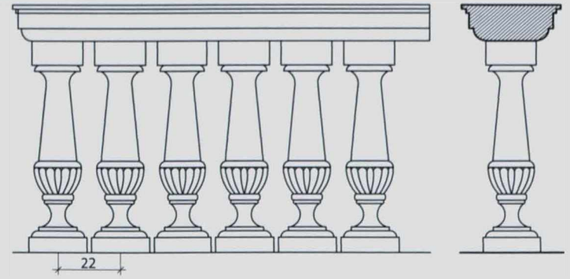
Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.

Samples of various rails used on porches and balconies.

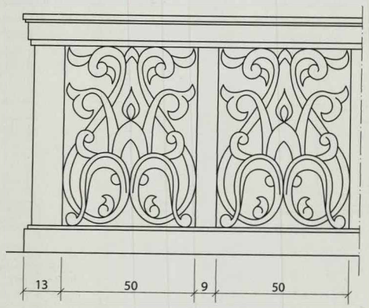

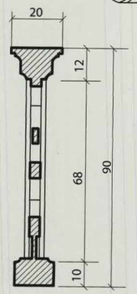

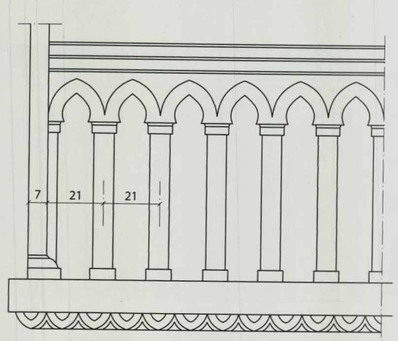

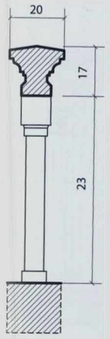
Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.

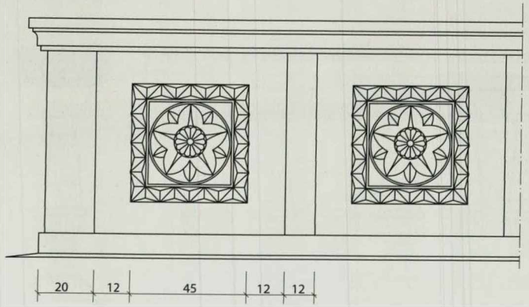
Samples of various rails used on porches and balconies.

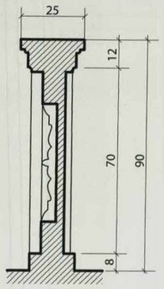

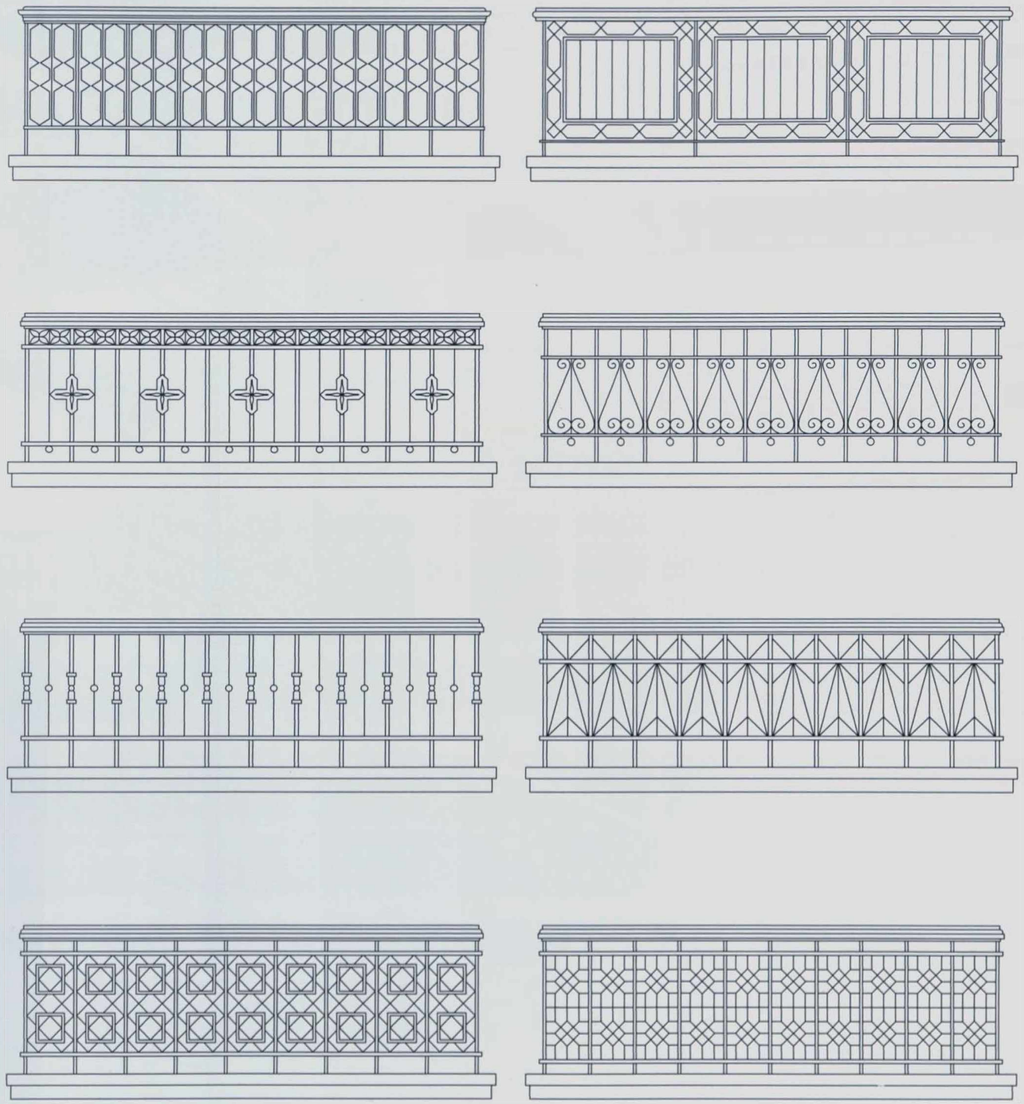

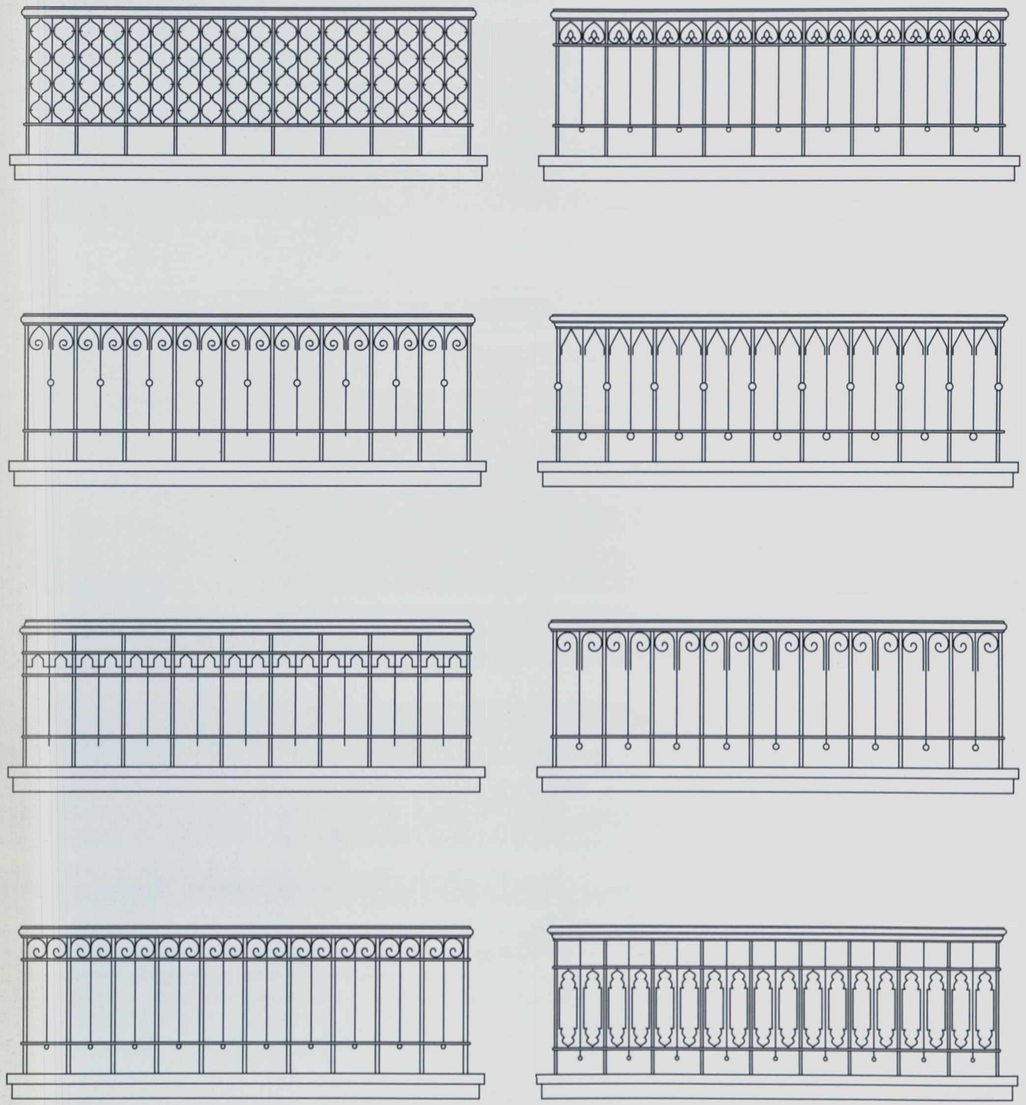

Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.
Samples of various rails used on porches and balconies

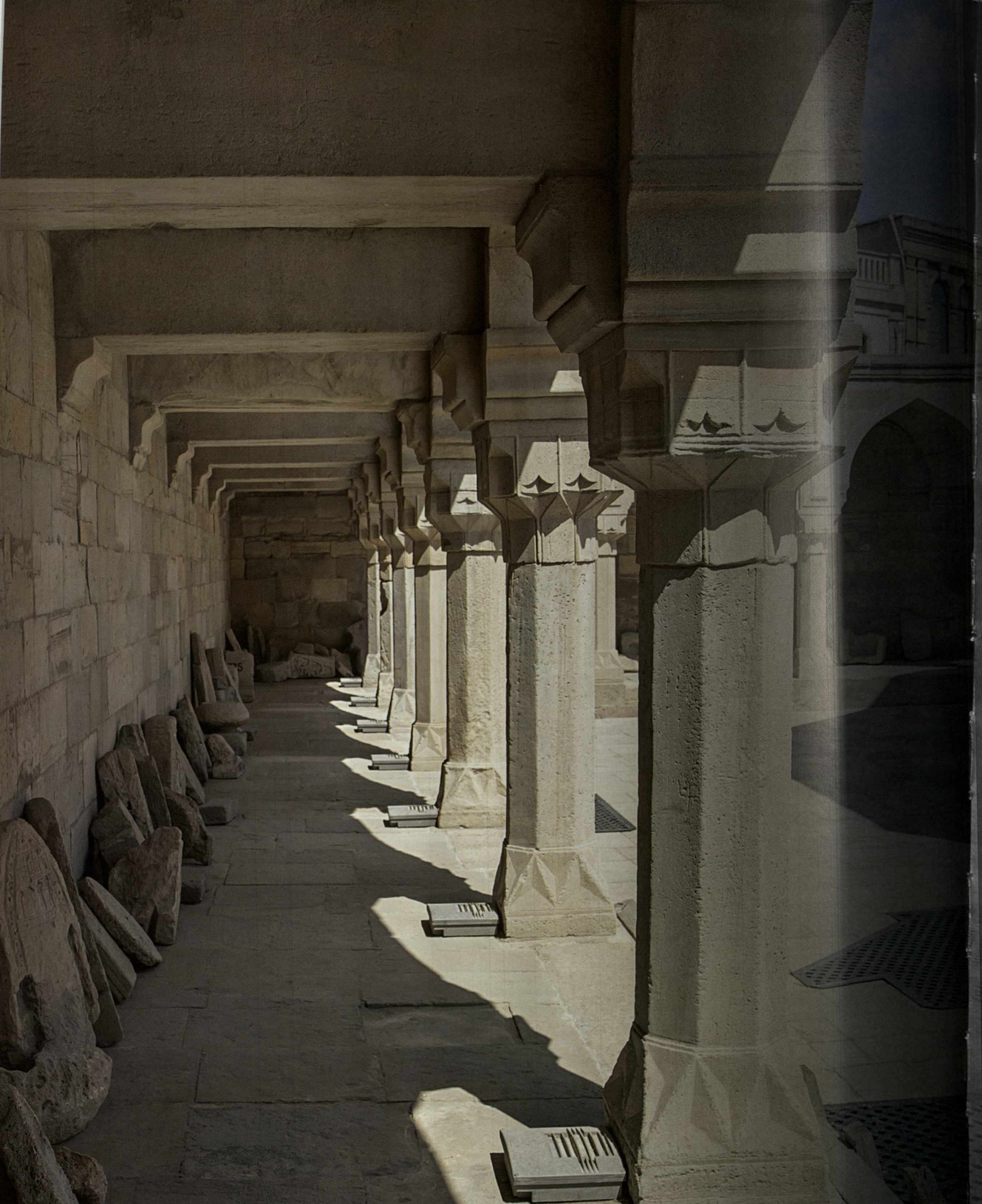
Tarixi yaşayış binasında balkonların həlli nümunələri.

Samples of balcony solutions in historic residential buildings.

Eyvan və balkonlarda istifadə olunan müxtəlif məhəccər nümunələri.
Samples of various rails used on porches and balconies.

SÜTUNLAR

Kapitel, gövdə və baza hissələrindən ibarət olan sütun,
binanın örtüyünün və ya üst mərtəbələrin yükünü qəbul edib, bünövrəyə ötürən hissədir.

Azərbaycan ərazisində məskunlaşmış qədim insanlar "qaradam" adlanan və ilk yaşayış ev tiplərindən sayılan tikililərdə sütundan istifadə etmişlər. Azərbaycan ərazisinin iqlim şəraitinə uyğun olaraq açıq yerləşgələrin ənənəvi tikintisi, sütunların geniş tətbiqinə təsir göstərmişdir. Bu mənada eyvanlarda, balkonlarda, ayrıca tikilən yay köşklərində əsas yükdaşıyıcı element kimi sütunlardan istifadə edilirdi. Eyni zamanda yaşayış binalarının, bir sıra ictimai binaların – məscid, bazar və karvansara, hamamların geniş aşırımlı örtük konstruksiyalarını saxlamaq üçün sütun elementi geniş tətbiq olunurdu.

Sütun – üç hissədən ibarətdir: kapitel, gövdə və baza. Sütun elementinin bir hissəsi olan kapitel onu üst tərəfdən tamamlayır və damın yükünü qəbul edərək, gövdəyə ötürür. Azərbaycan milli memarlığında forma quruluşuna və tərtibatına görə kapitellərin zəngin nümunələri mövcuddur.

Sütunun alt konstruktiv hissəsi isə baza adlanır. Bazalar da profil və ölçülərinə görə müxtəlif olurlar.

Azərbaycan milli memarlığında həm daş, həm də ağac sütunlardan istifadə olunmuşdur.

Daş sütunların ən gözəl nümunələrinə Bakı-Abşeron memarlığında, Gəncə, Naxçıvan abidələrində, qədim Alban məbədlərində rast gəlmək olur.

COLUMNS

Columns – is one of important constructive elements in a building.
It is consist of a capitel, shaft and base part.

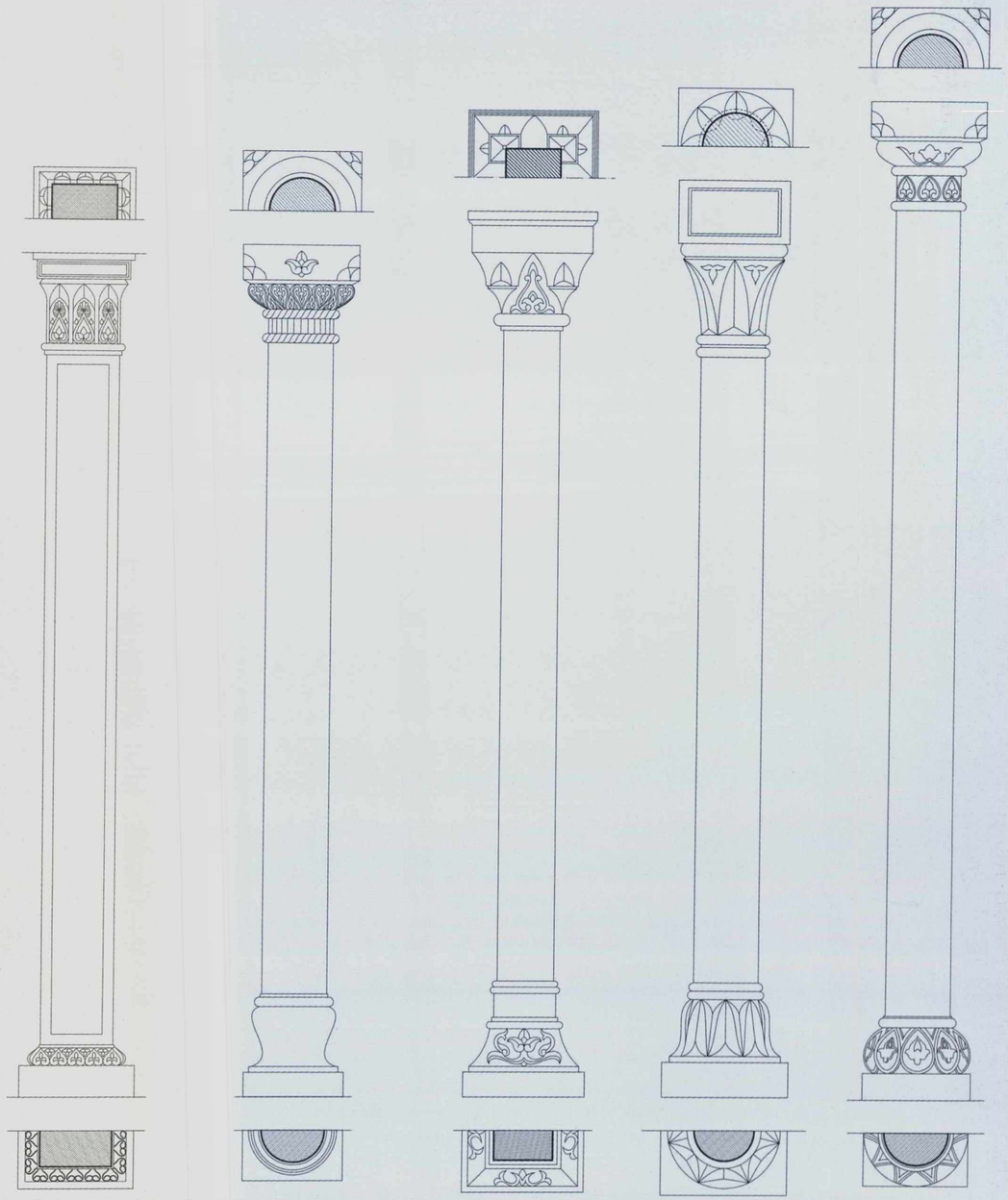
Early, inhabitants of Azerbaijan, used columns is their homes called "qaradam", or "black roof".

A tradition to construct open sites, favoured by climatic condition in Azerbaijan's territory, contributed to the popularity of columns. Thus, columns were used to bear the main load in eyvans, balconies, and pavilions. At the same time, they were commonly applied to support large – bay roofs of, mosque, bazaars, caravanserais, other public houses, as well as of large-size residences.

A column consists of three parts, a capitel, shaft and base. An element of a column, the capitel completes it on the top and accepts the load passing it to the shaft. In terms of shapes and decoration, beautiful examples of capitels are found in Azerbaijan.

Whole made columns were predominantly wooden while assembled ones were manufactured from stone, bricks etc.

The lower constructive part of column is called a base. A base can be distinguished in terms of their cut and size. Traditional Azerbaijan architecture includes examples of both stone and wooden columns. The most beautiful samples of stone columns are found in Baku and, generally, on the Absheron Peninsula. Yet they can also be found in Ganjah and Nakhichevan sites, especially in ancient Albanian shrines.

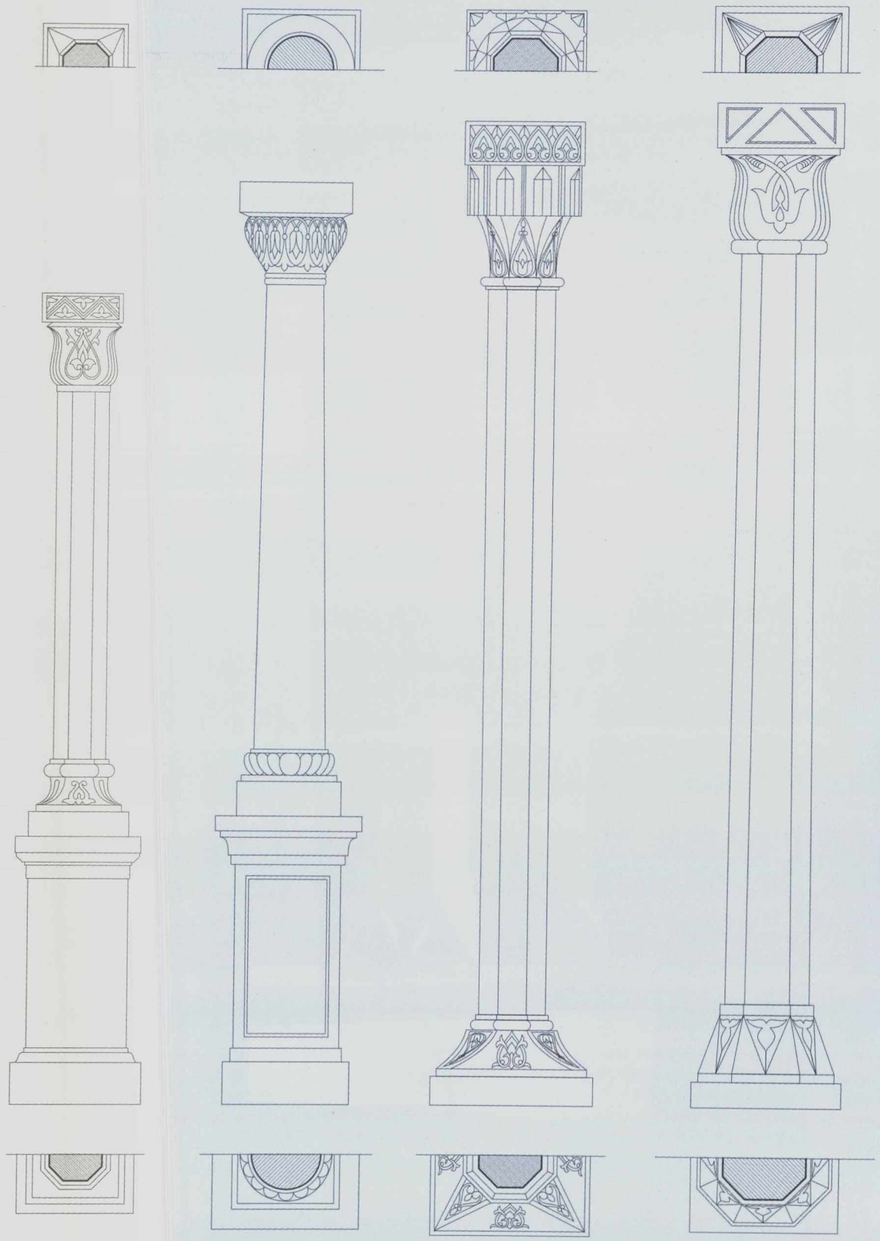

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif sütun nümunələri.
Various samples of columns used in architectural monuments.

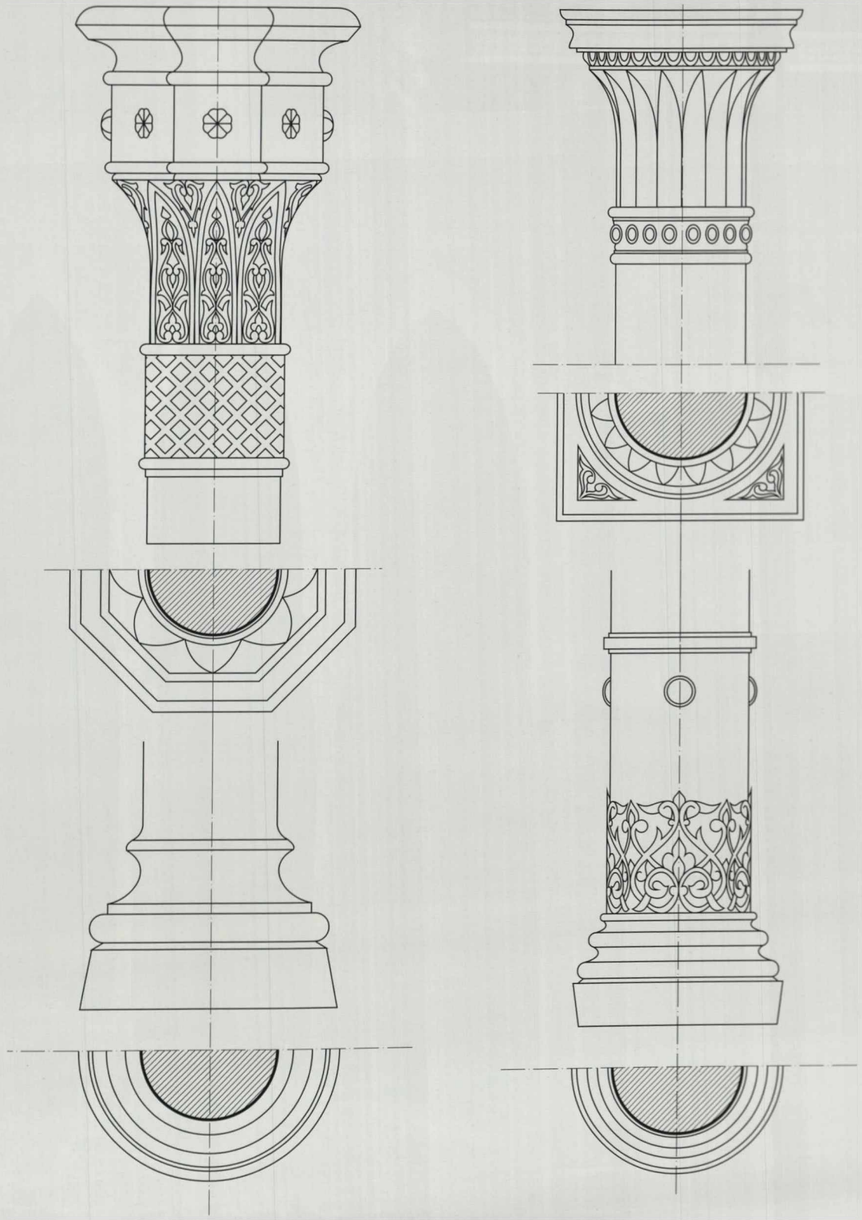

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Divanxanada istifadə olunmuş sütun nümunələri. XV əsr. İçərişəhər. Bakı.

Shirvanshah's Palace Complex. Samples of columns used in the divankhana. XV century. Icherisheher. Baku.

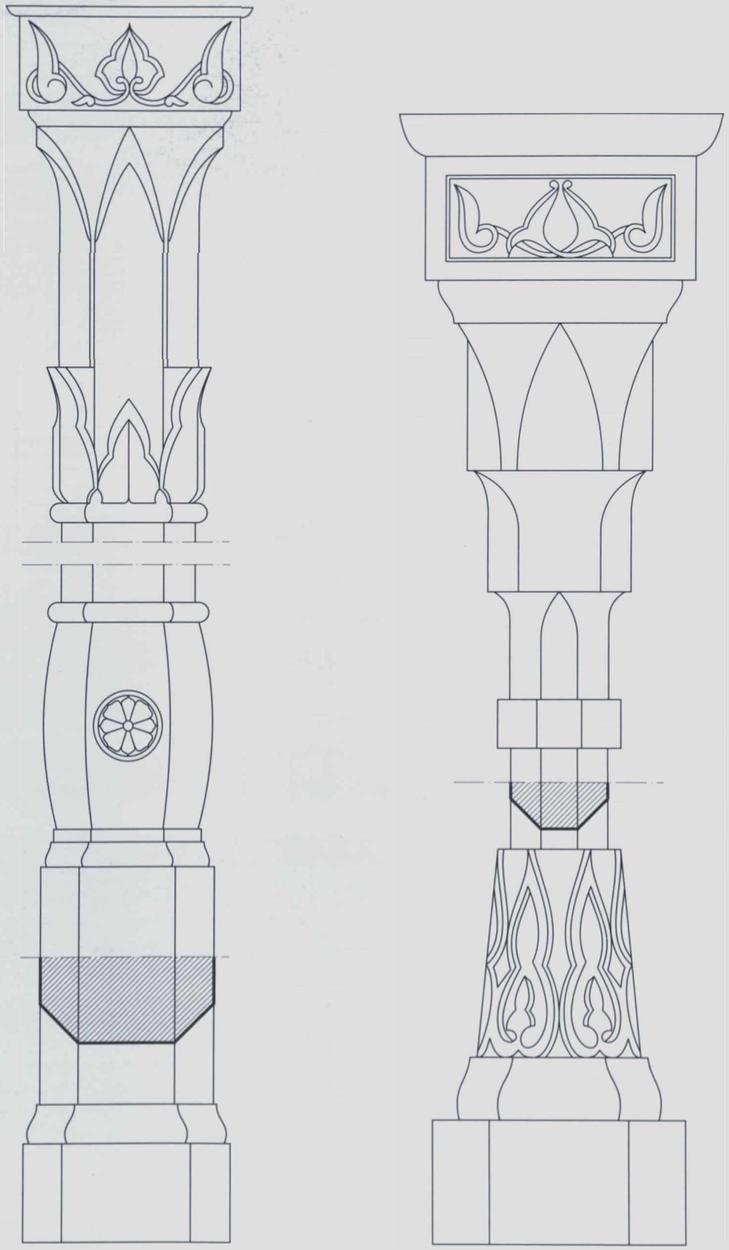
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif sütun nümunələri.
Various samples of columns used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif sütun nümunələri.
Various samples of columns used in architectural monuments.

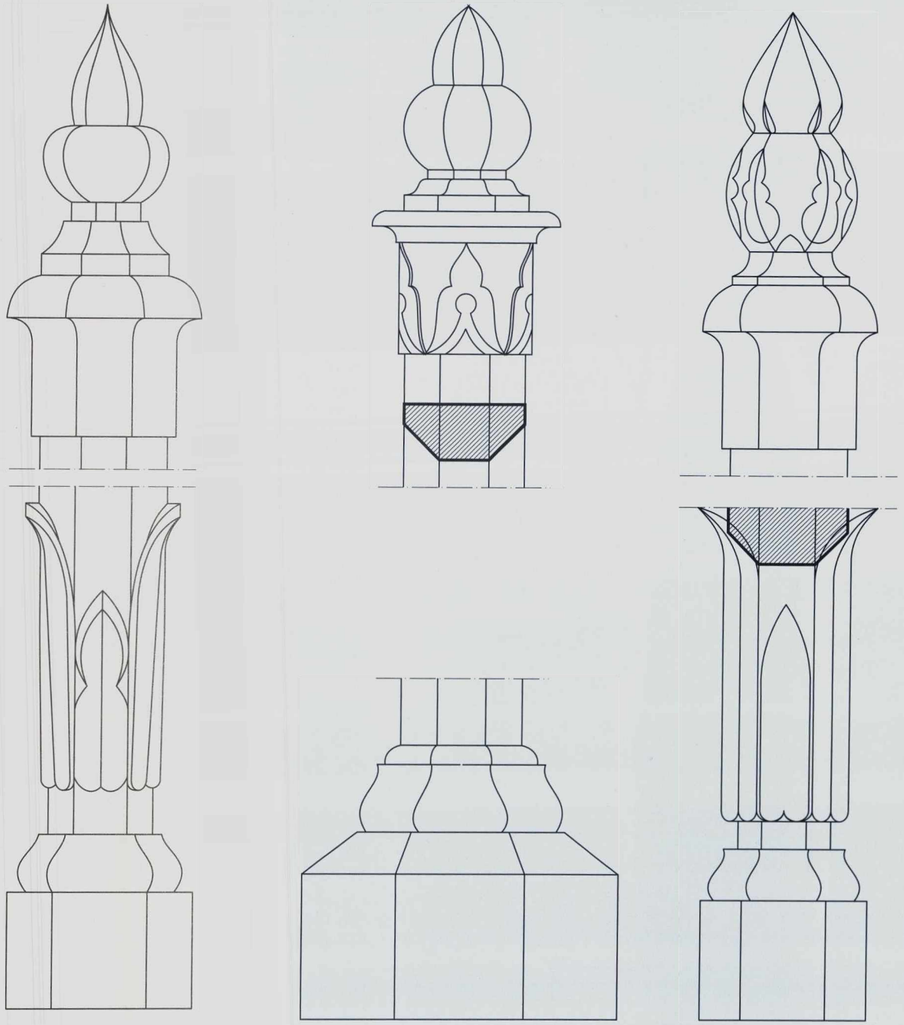
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif ağac sütun nümunələri.

Samples of various wood columns used in architectural monuments.

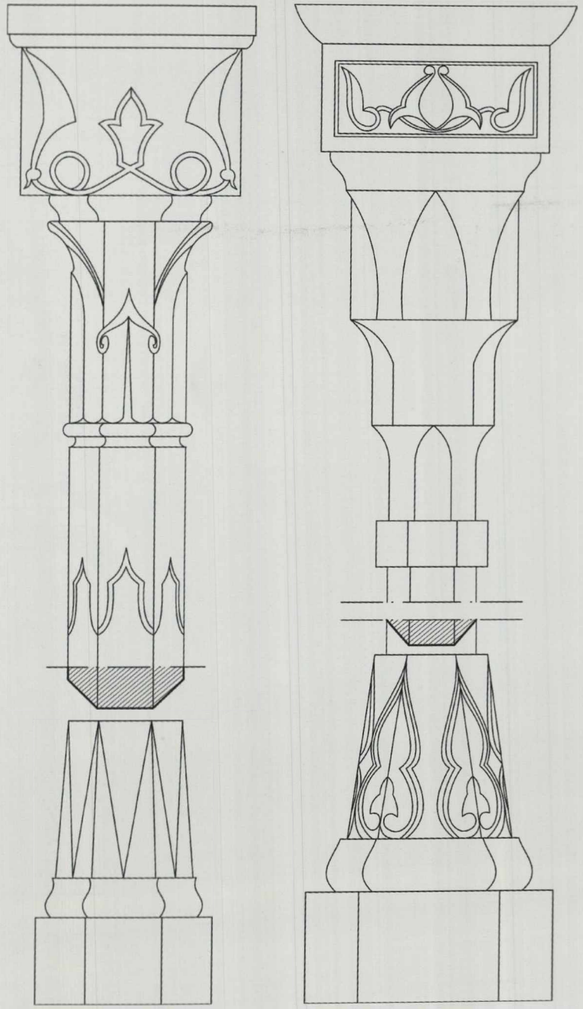
Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş sütun nümunəsi.

Sample of column used in architectural monument.

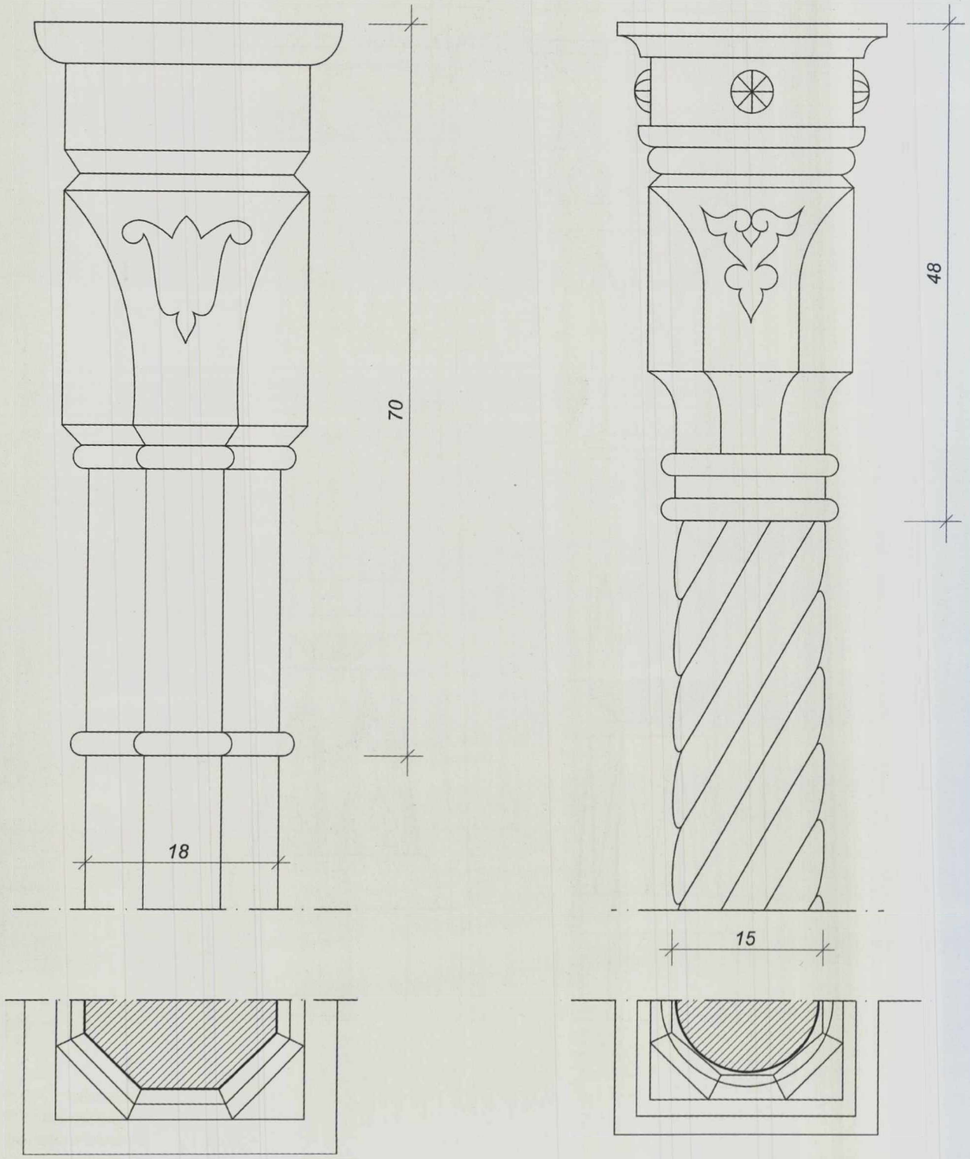
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif ağac sütun nümunələri.

Samples of various wood columns used in architectural monuments.

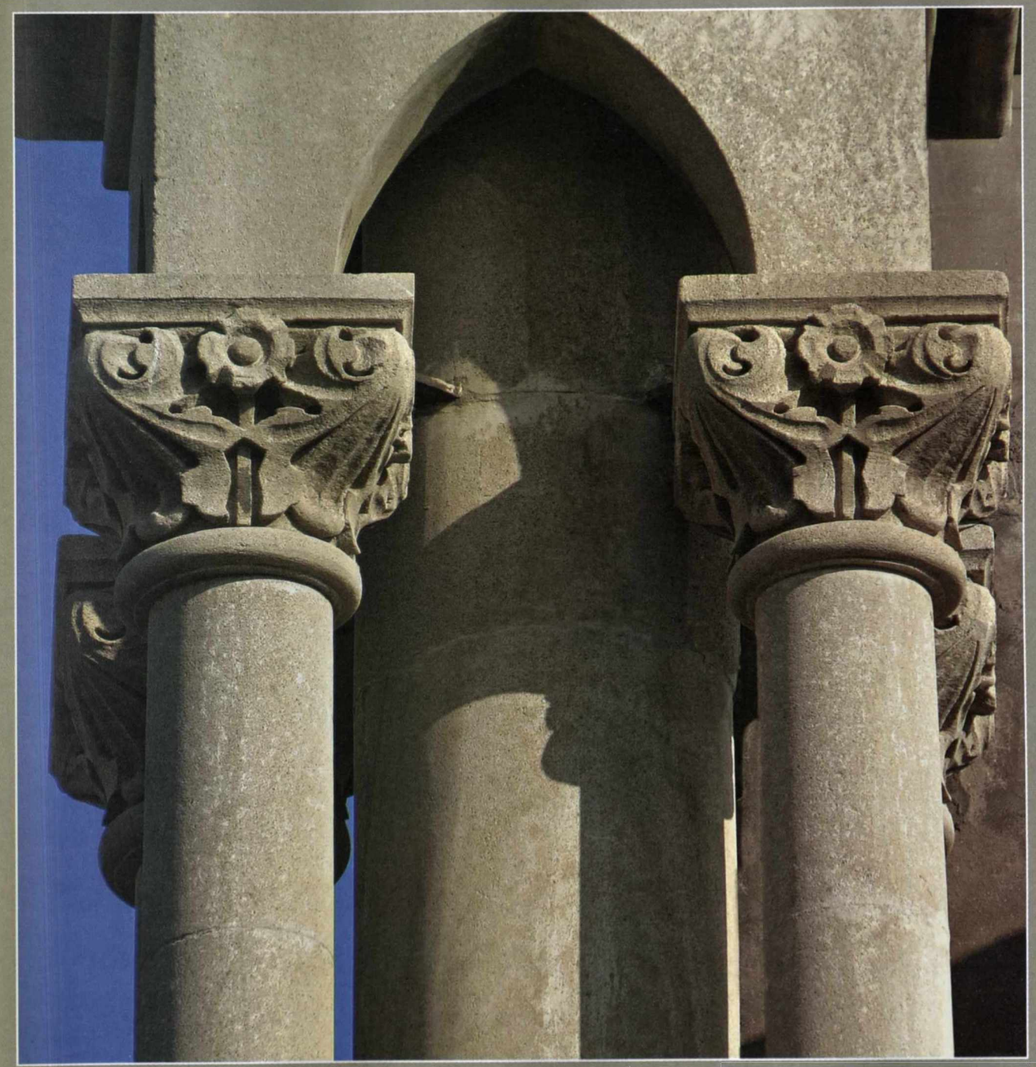

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif ağac sütun nümunələri.

Samples of various wood columns used in architectural monuments.

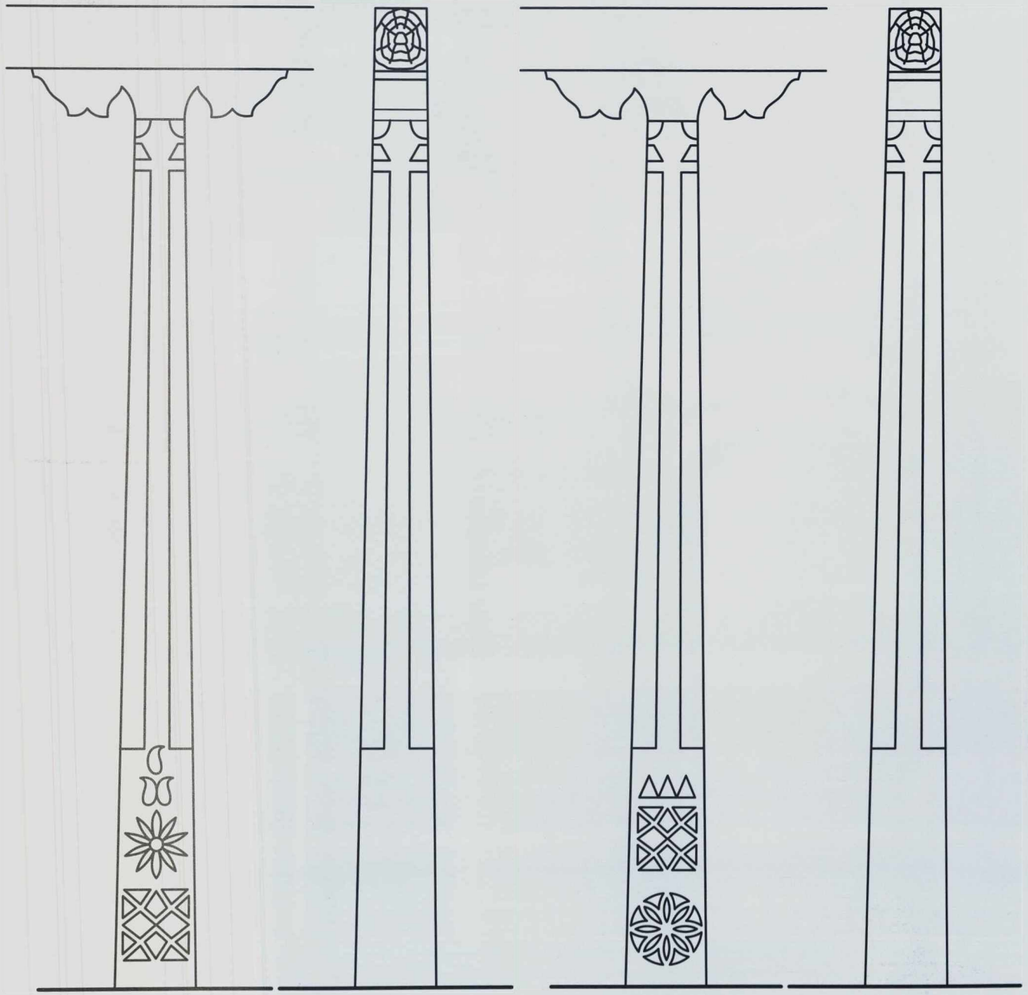

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif ağac sütun nümunələri.
Samples of various wood columns used in architectural monuments.

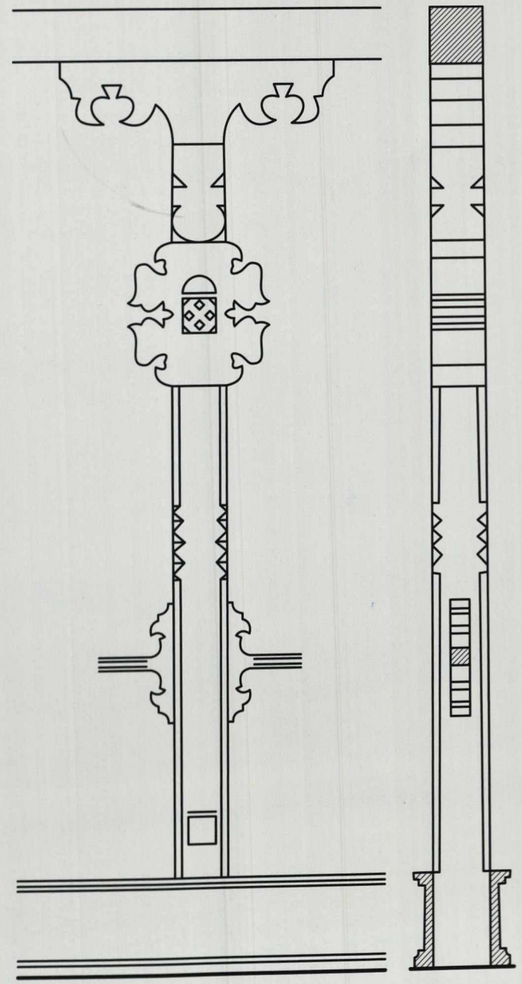

Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

A sample of the capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif ağac sütun nümunələri.
Samples of various wood columns used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif ağac sütun nümunələri.
Samples of various wood columns used in architectural monuments.

KAPİTELLƏR

Kapitel – sütunun üst hissəsi olub, onu tamamlayan və binanın üst konstruksiyalarının yükünü gövdəyə ötürən elementdir.

Dünya memarlığı təcrübəsində kapitel elementlərinə verilən əhəmiyyət, bəlkə də başqa konstruktiv elementlərə verilməmişdir. Təsadüfi deyil ki, məhz kapitellərə əsasən hələ antik dövrün memarlığında order üslubları yaradılmışdır və həmin orderlər bu günə qədər memarlıq əsərlərində tətbiq olunmaqdadır. Azərbaycanın yerli sənətkarları, memarları da hələ qədim dövrlərdən özünəməxsus milli kapitel nümunələri yaratmışlar. Xalq arasında kapitellərin "sütunbaşı", "sütunüstü", "tiraltı" və s. kimi yerli adları mövcud olmuşdur.

Tarixən Azərbaycanın memar və inşaatçıları, kapitellərin funksional təyinatından əlavə, onların estetik görünüşünə də böyük əhəmiyyət vermişlər.

Azərbaycan tikililərində istifadə olunmuş milli daş kapitellər forma və bəzək tərtibatı baxımından Avropa kapitellərindən fərqlənir. Üzərindəki bəzək tərtibatına görə nəbati və həndəsi, qarışıq naxışlarla bəzədilmiş kapitellər mövcuddur.

Daş kapitellər əsasən Abşeron və Qarabağ tikililərində daha geniş yayılmışdır. Tikililərin həm daxilində, həm də xaricində daş kapitellər işlədilmişdir.

Ağac kapitellərin müxtəlif nümunələrinə meşə materiallarının bol olduğu bölgələrdə rast gəlmək olur. Ağac kapitellərdən əksər hallarda eyvan və balkonlarda, bəzən isə mühüm binaların daxili tərtibatında istifadə olunurdu.

CAPITELS

The capitel is an element that completes the top of the column, which transfers to the barrel the load of the upper structures of the building.

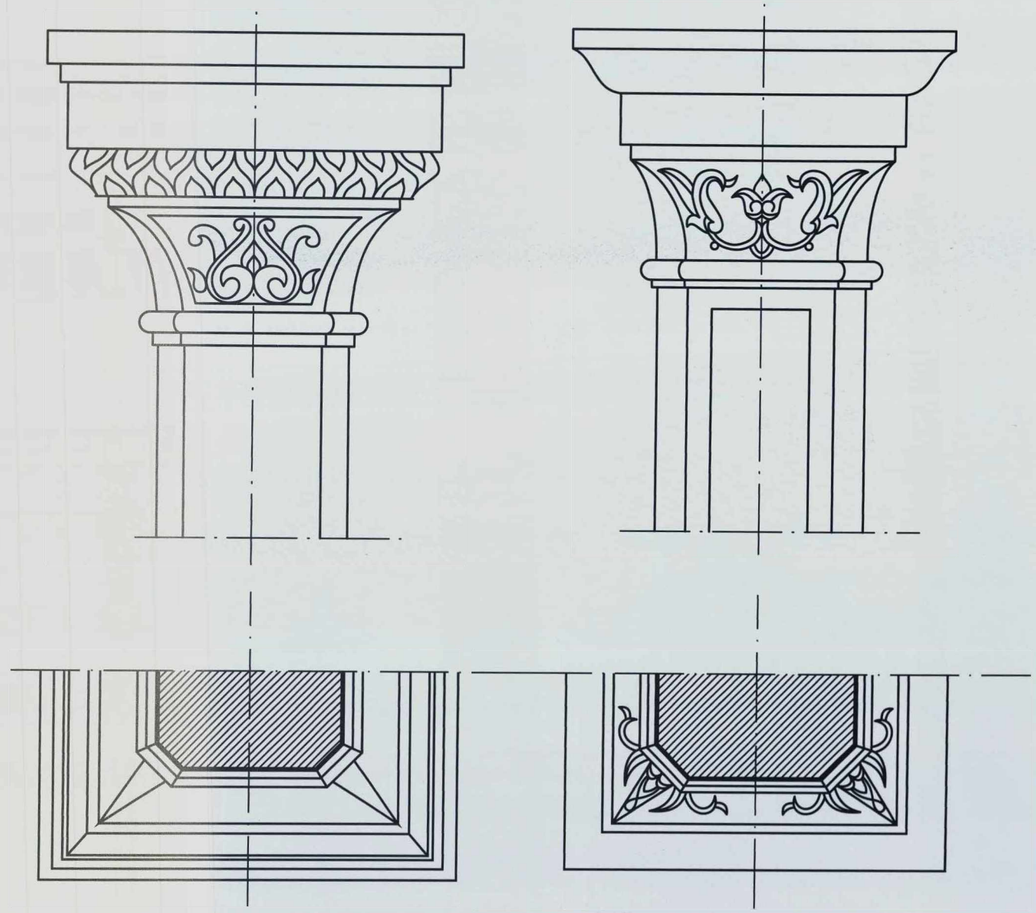
No other constructive elements have been considered as important as a capitel in architectural practices around the world. It is not occasNo other constructive elements have been considered as important as capitel in architectural practices around the world. It is not occasional it is the basis of capitels that orders, still applied nowadays, had been generated on by the end of Classical Antiquity.

Local artists and architects of Azerbaijan created their original capitels in old times and called them "top of column", "column cover", "under wood", etc. Historically, Azerbaijan architects and construction engineer have been attributing great significance to the aesthetic look of capitels in addition to their functional purpose.

In terms of their shape and decoration used, stone capitels of Azerbaijan buildings differ from those in Europe. Azerbaijan capitels were decorated with vegetative, geometric and mixed patterns.

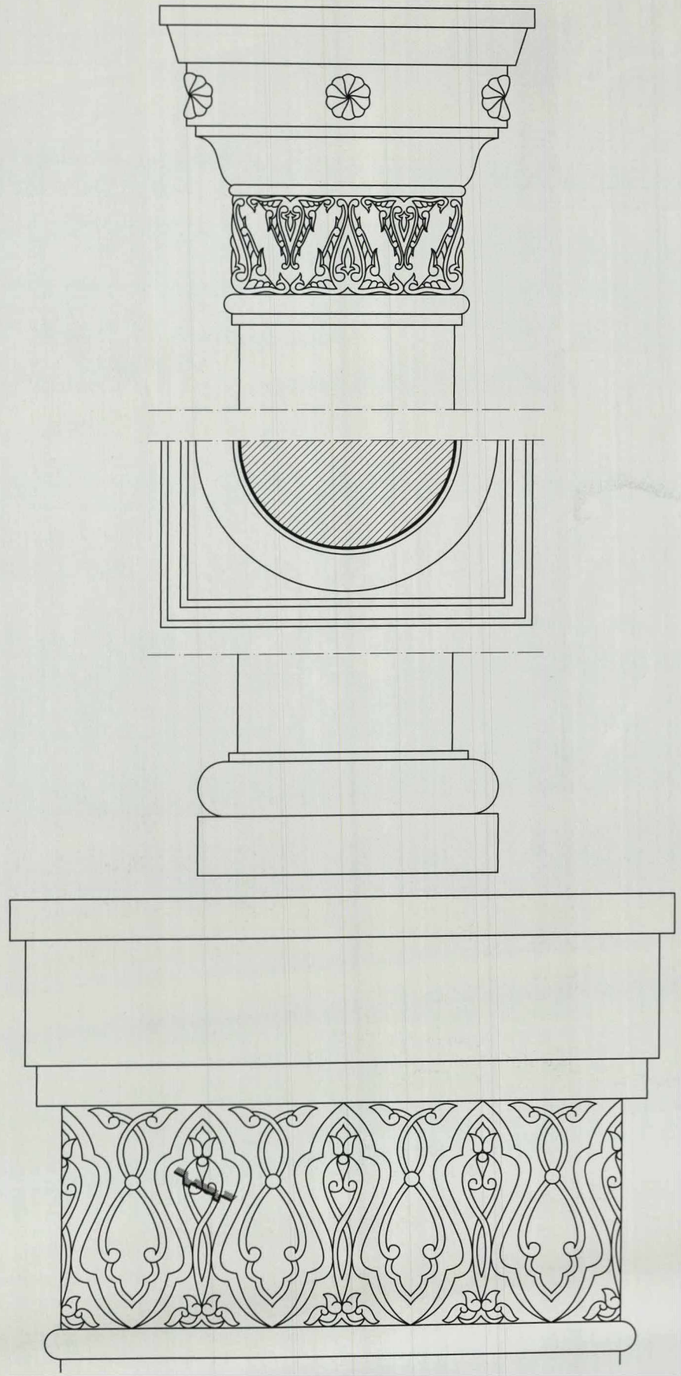
Stone capitels were particularly common in Absheron and Karabakh architecrure,both for the interior and exterior of buildings erected.

Variations of wooden capitels are found in Azerbaijan regions rich of forests. Those were mostly applied in verandahs and balconies, or sometimes, for interior décor in important buildings.

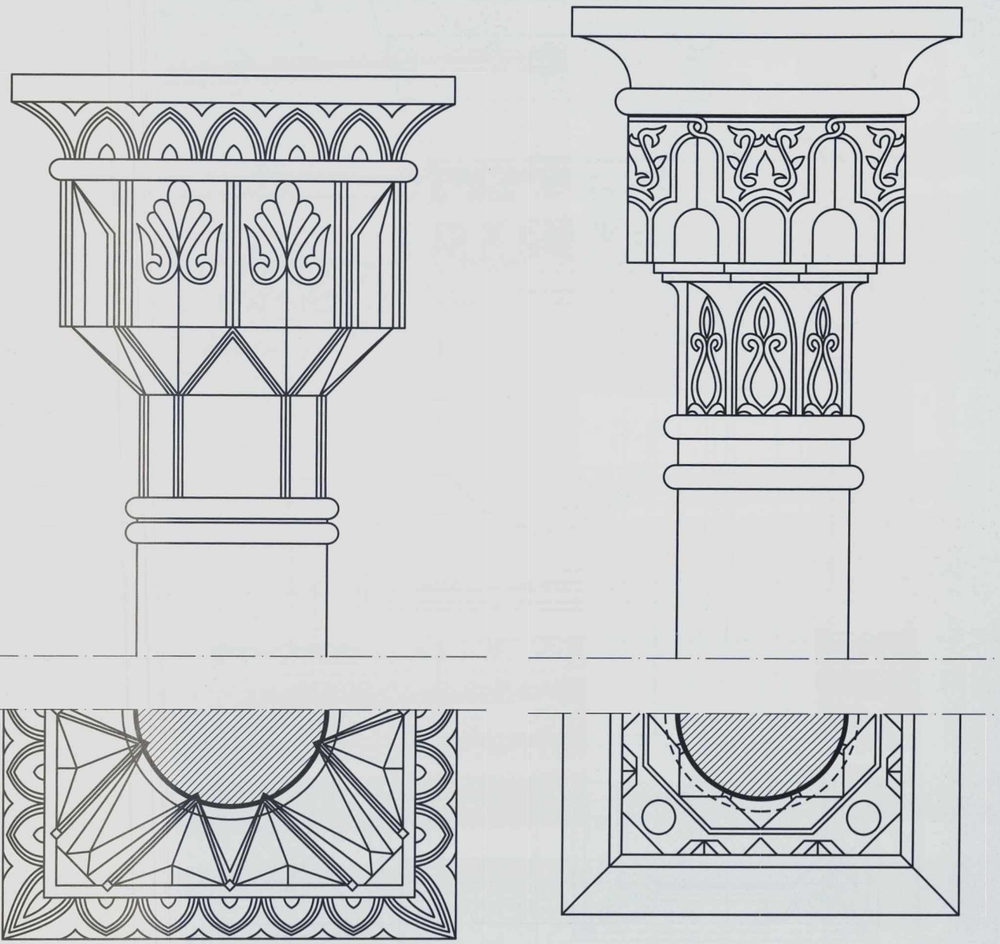
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

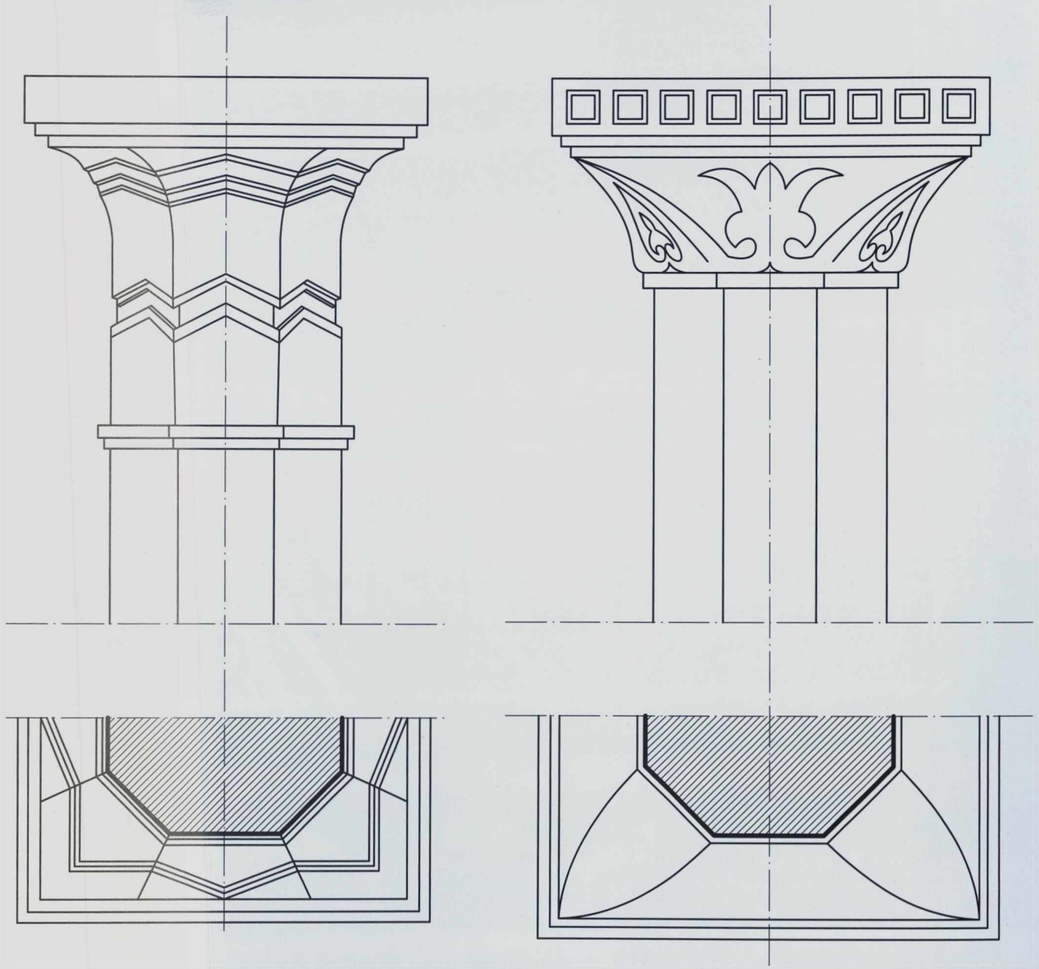
Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.
Samples of various capitel used in the architectural monument.

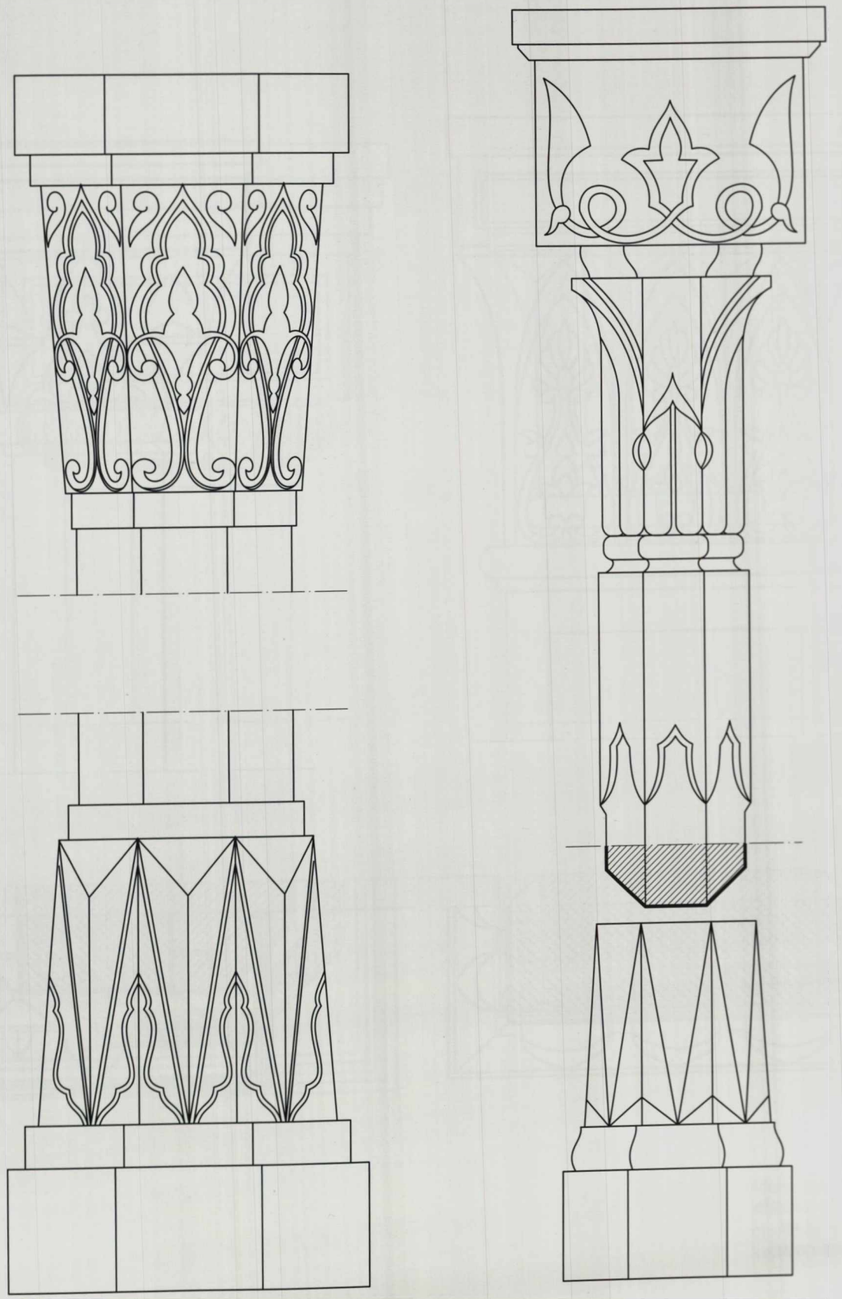
Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

A sample of the capitel used in the architectural monument.

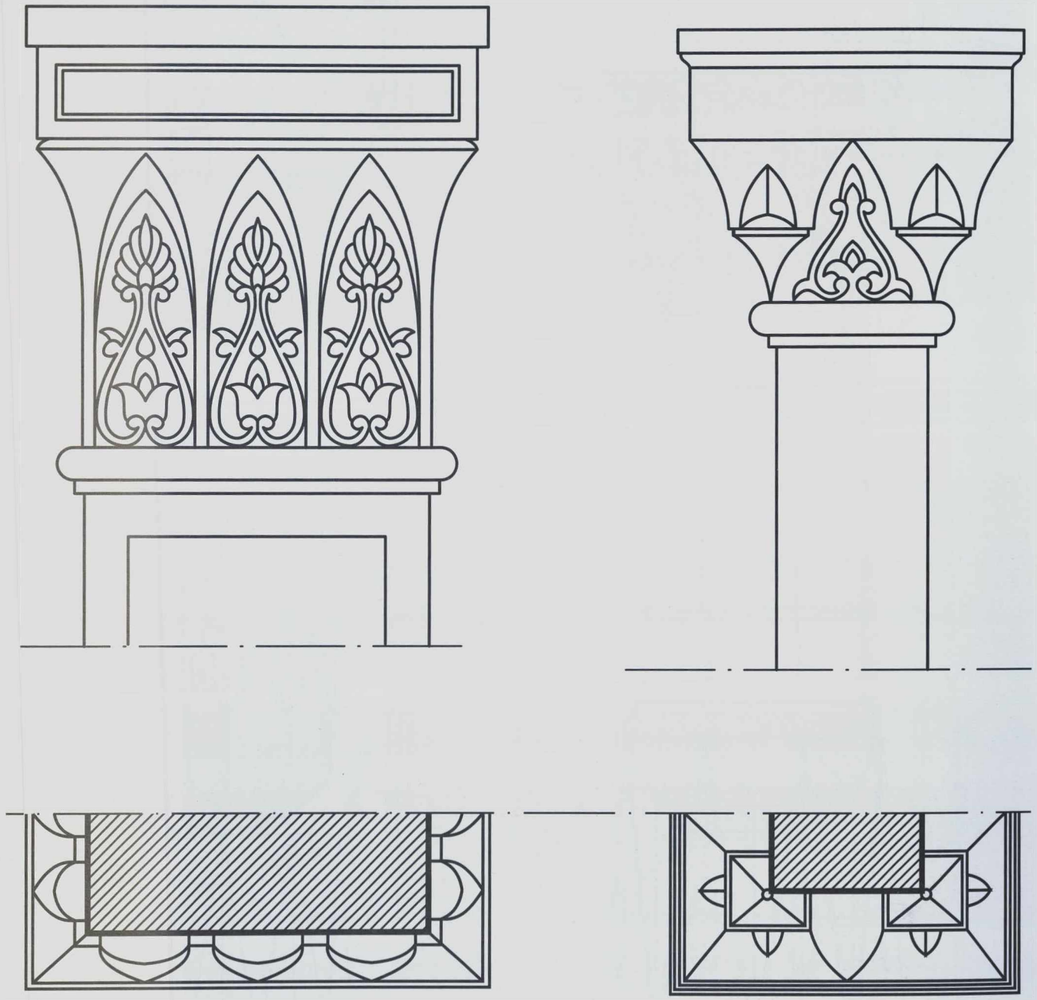

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

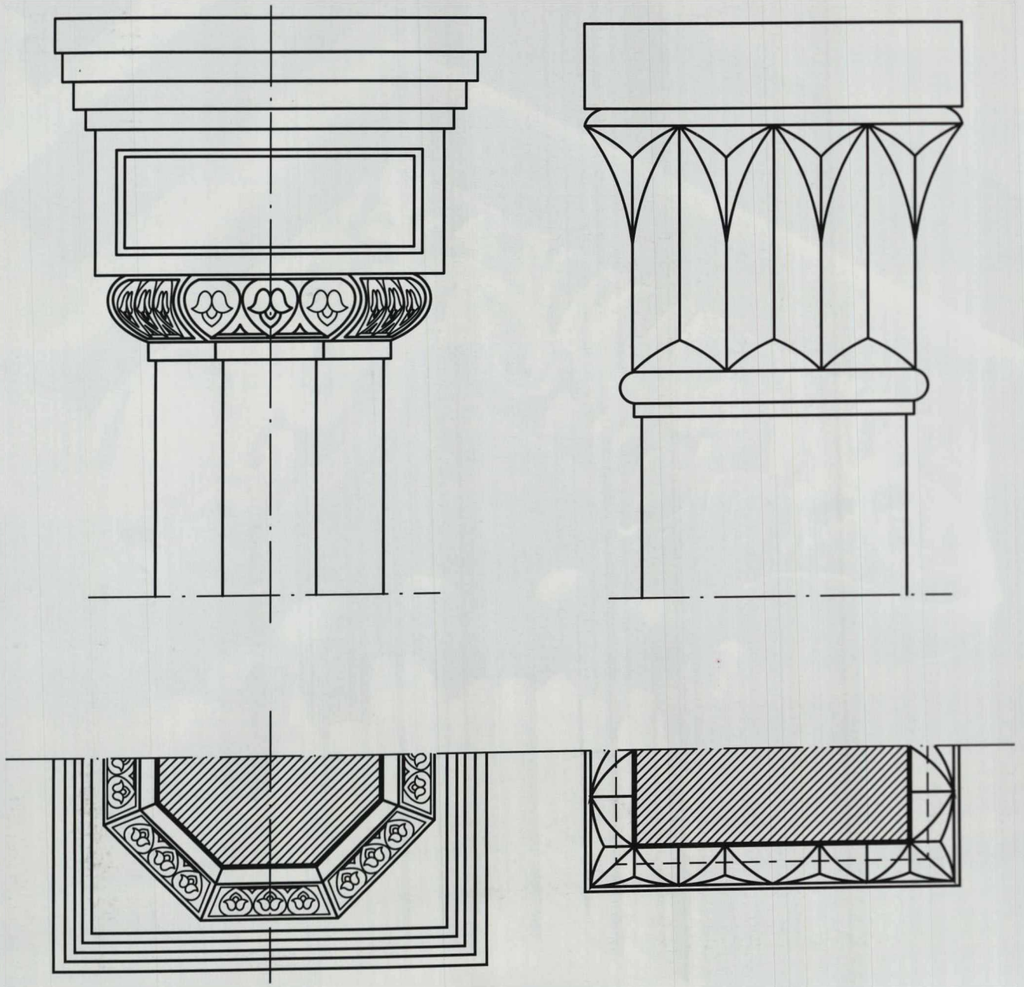

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.
Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

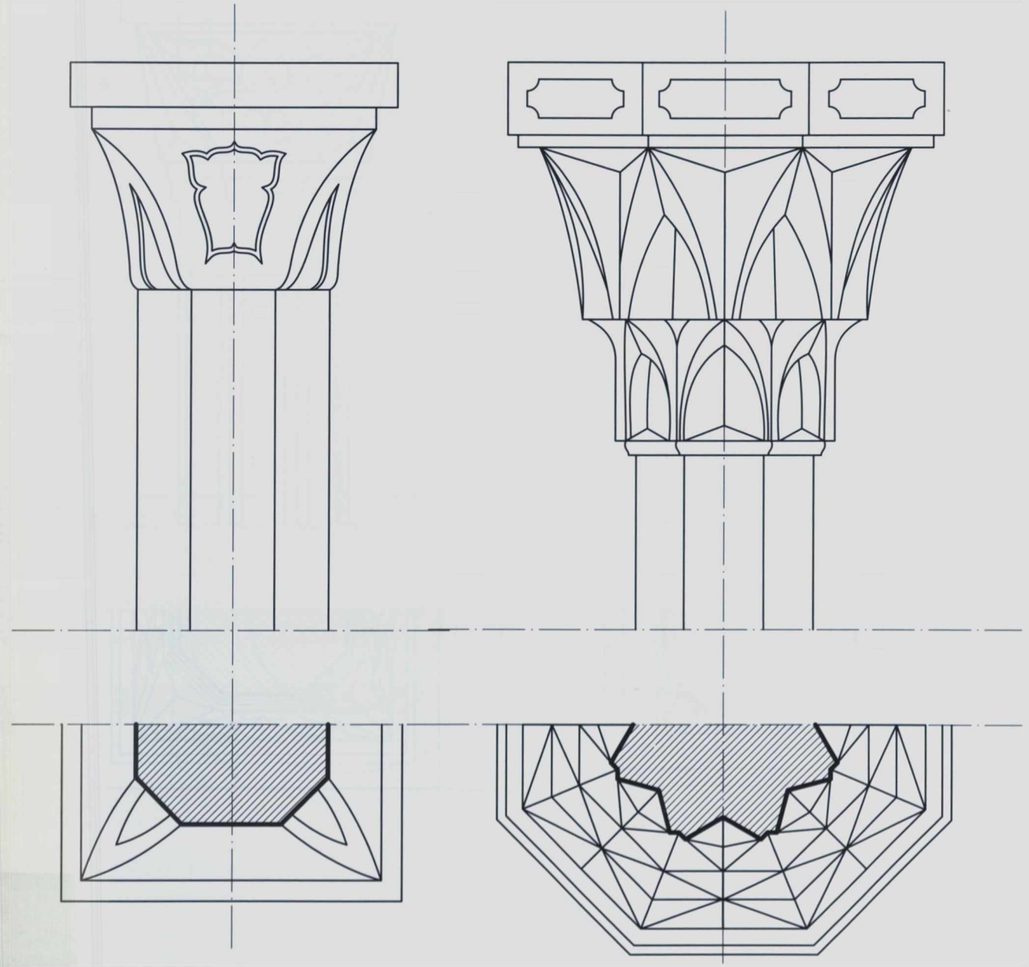
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

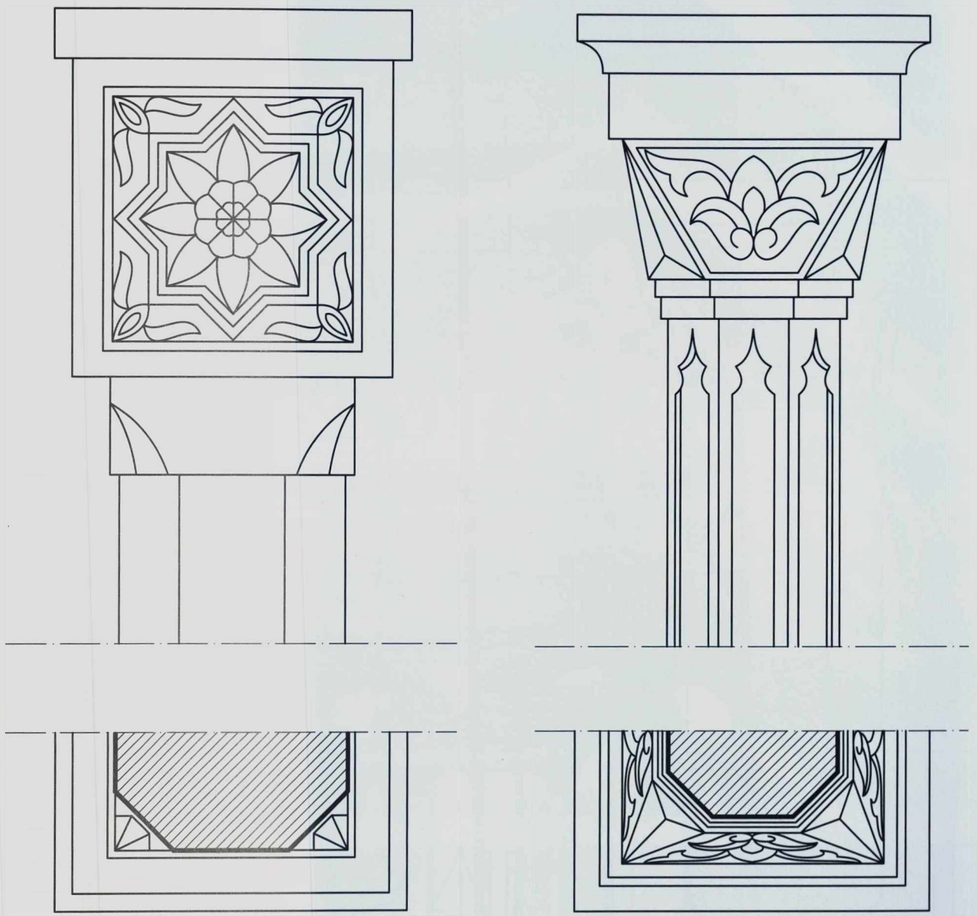
Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

A sample of the capitel used in the architectural monument.

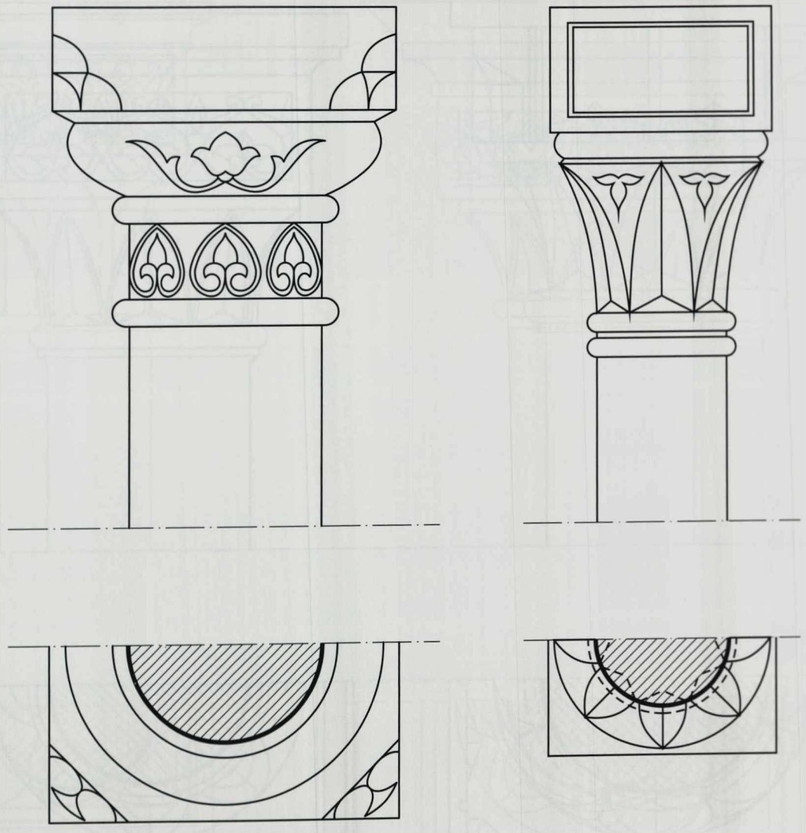
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

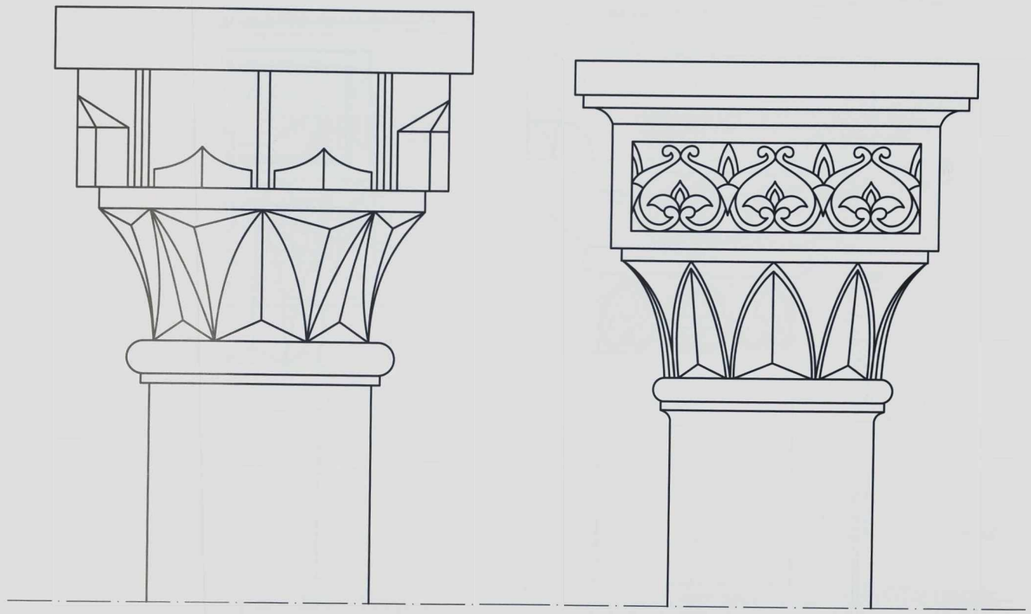
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

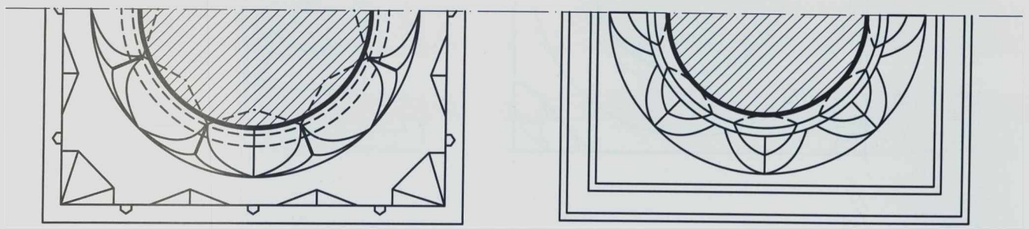
Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

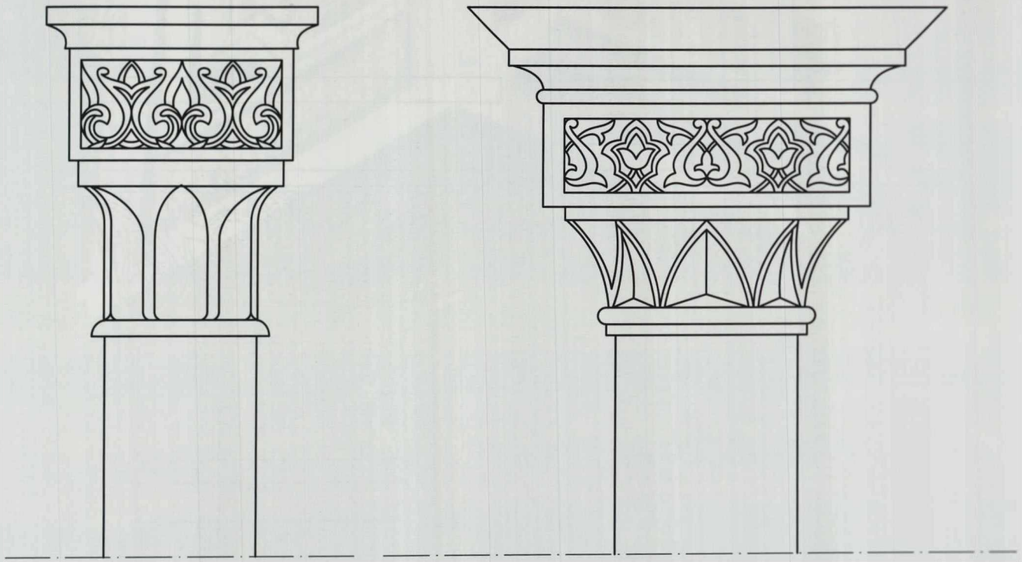
Samples of various capitel used in the architectural monument.

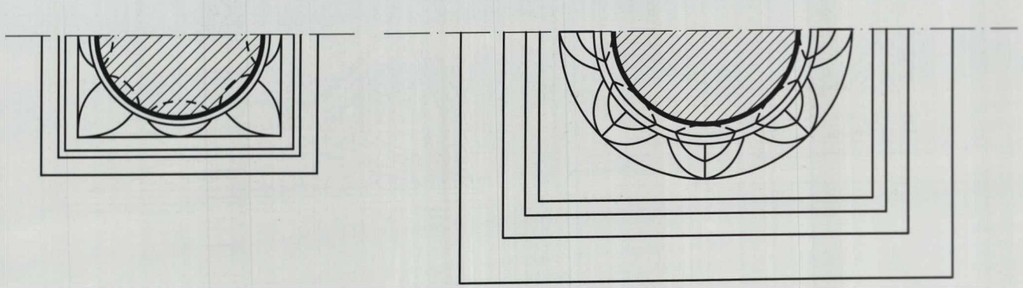

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

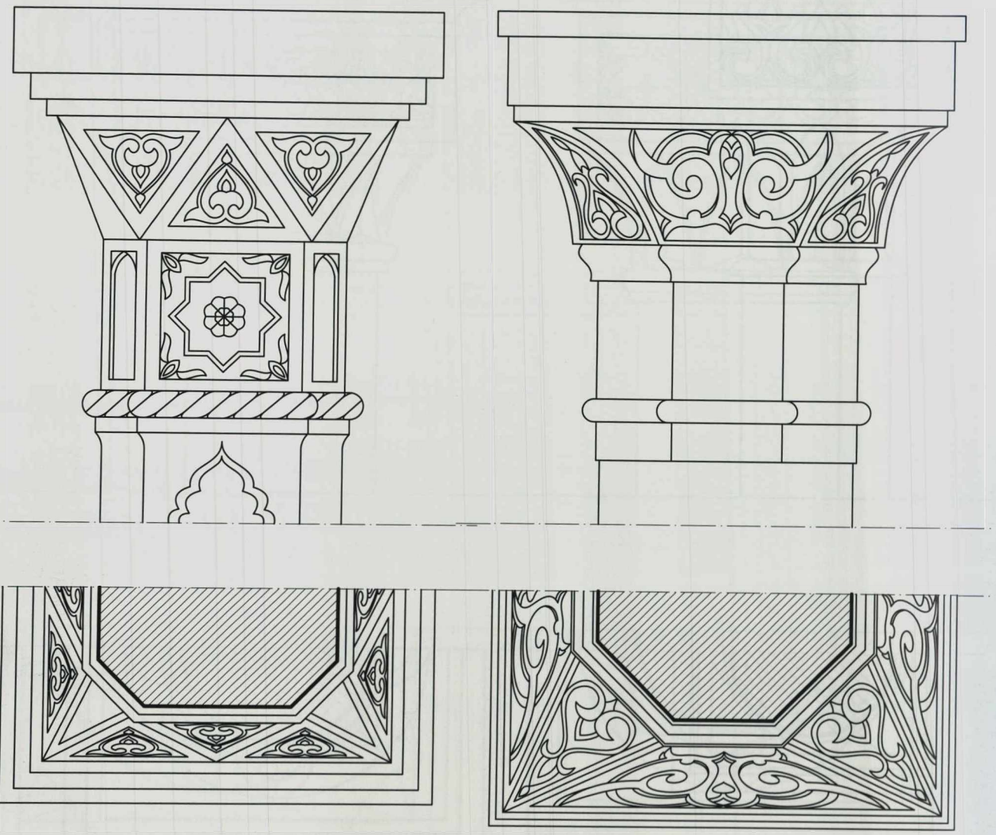
Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

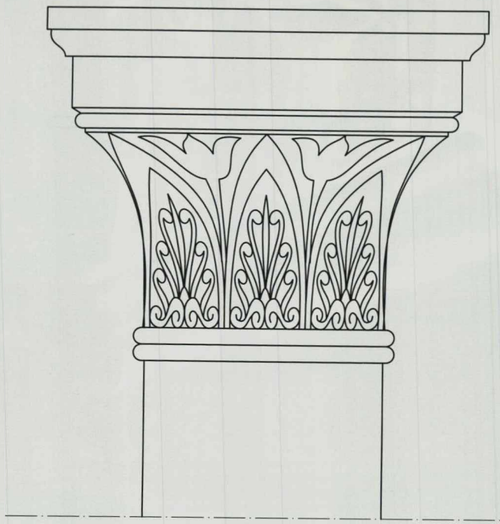
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

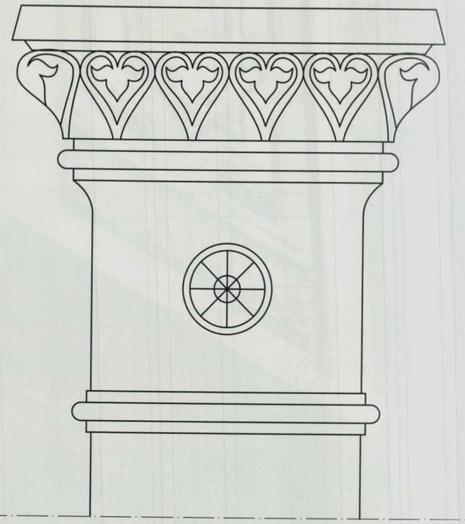
Samples of various capitel used in the architectural monument.

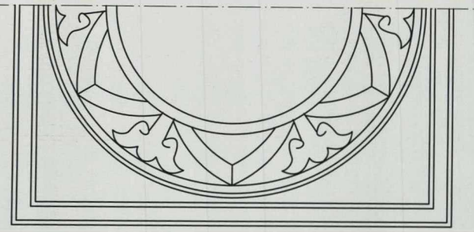

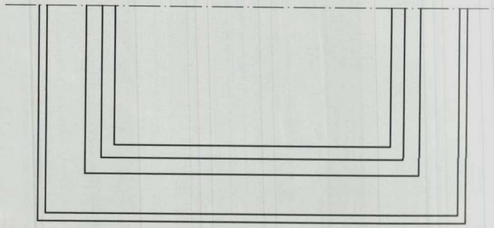
Memarlıq abidəsinin interyerində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

A sample of the capitel used in the architectural monument.

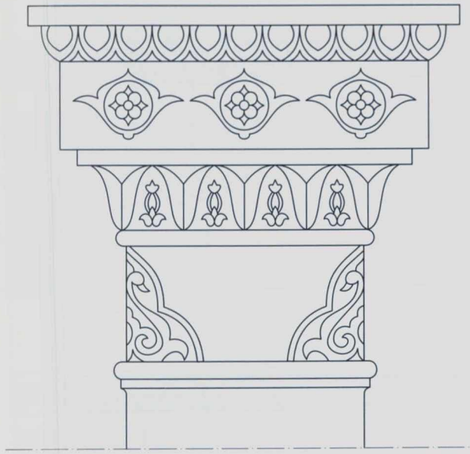
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

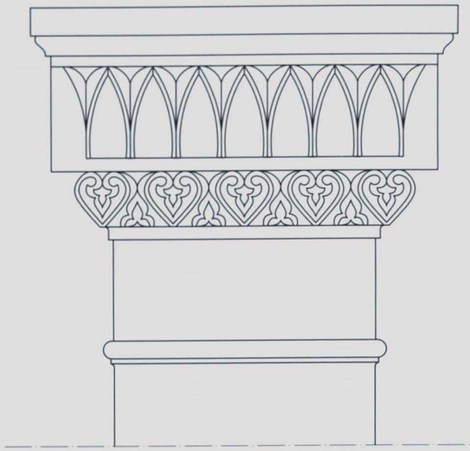
Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

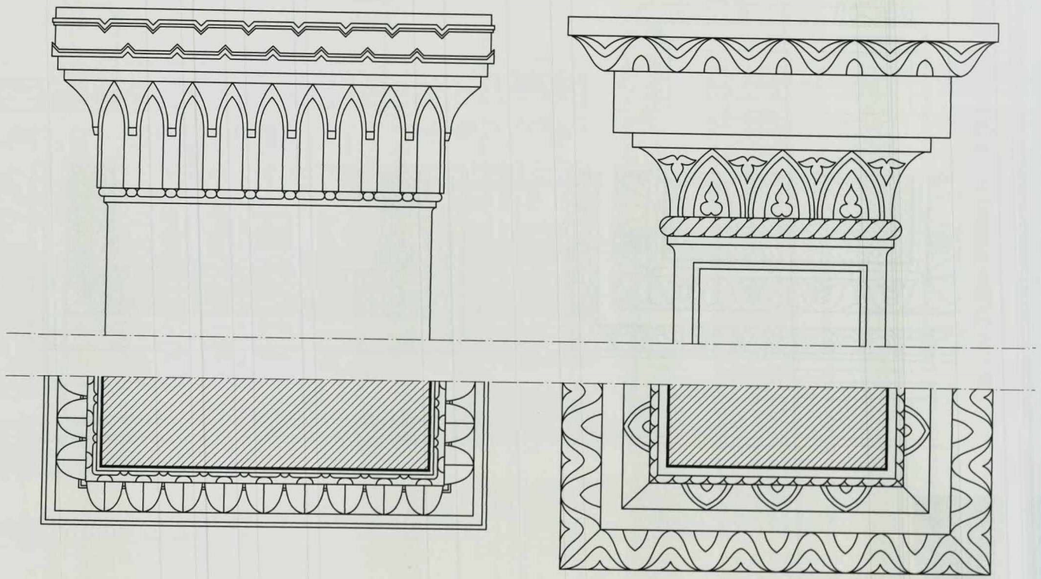
A sample of the capitel used in the architectural monument.

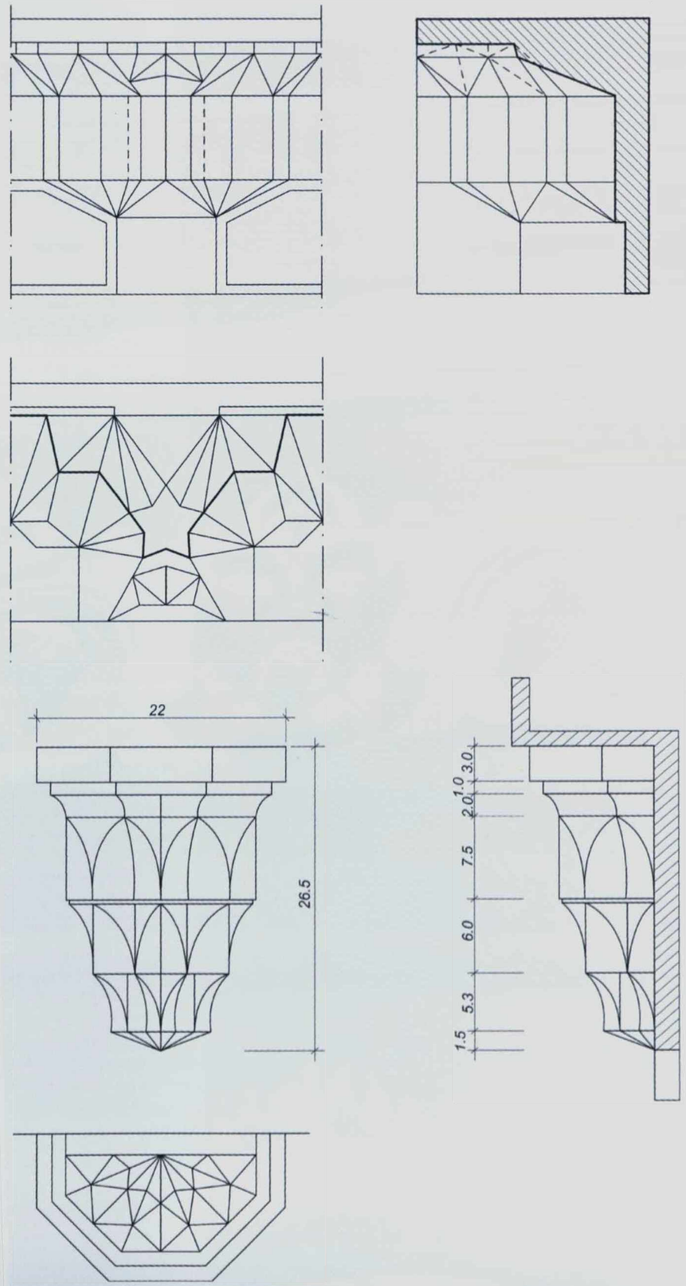
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

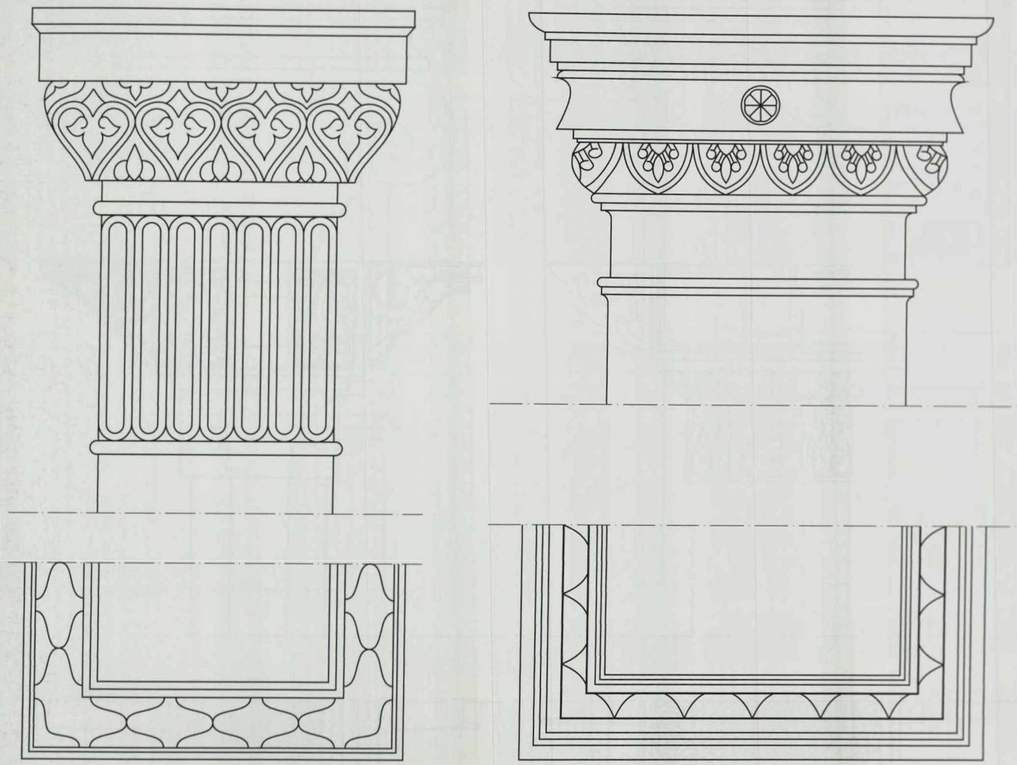
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

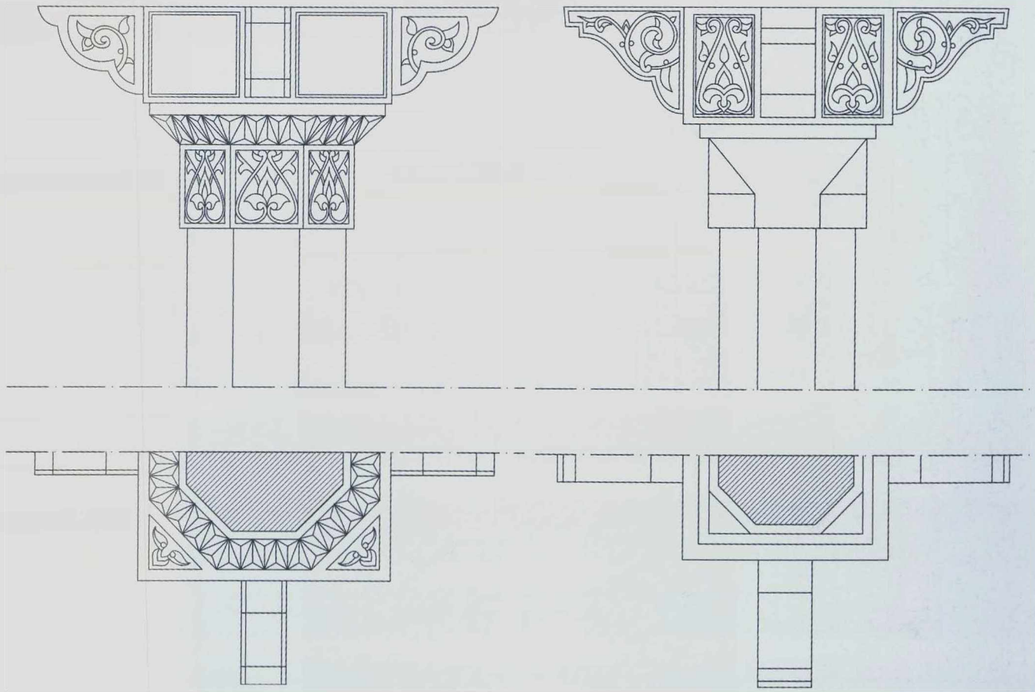
Samples of various capitel used in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.
Samples of various capitel used in the architectural monument.

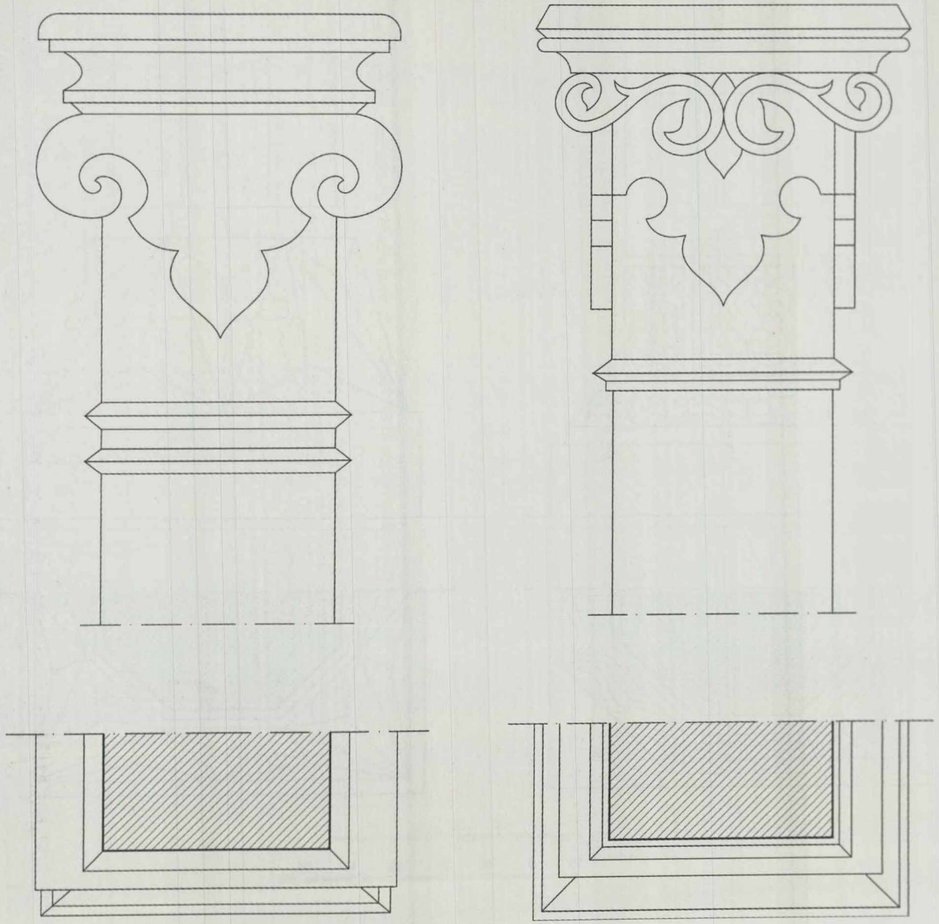
Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

A sample of the capitel used in the architectural monument.

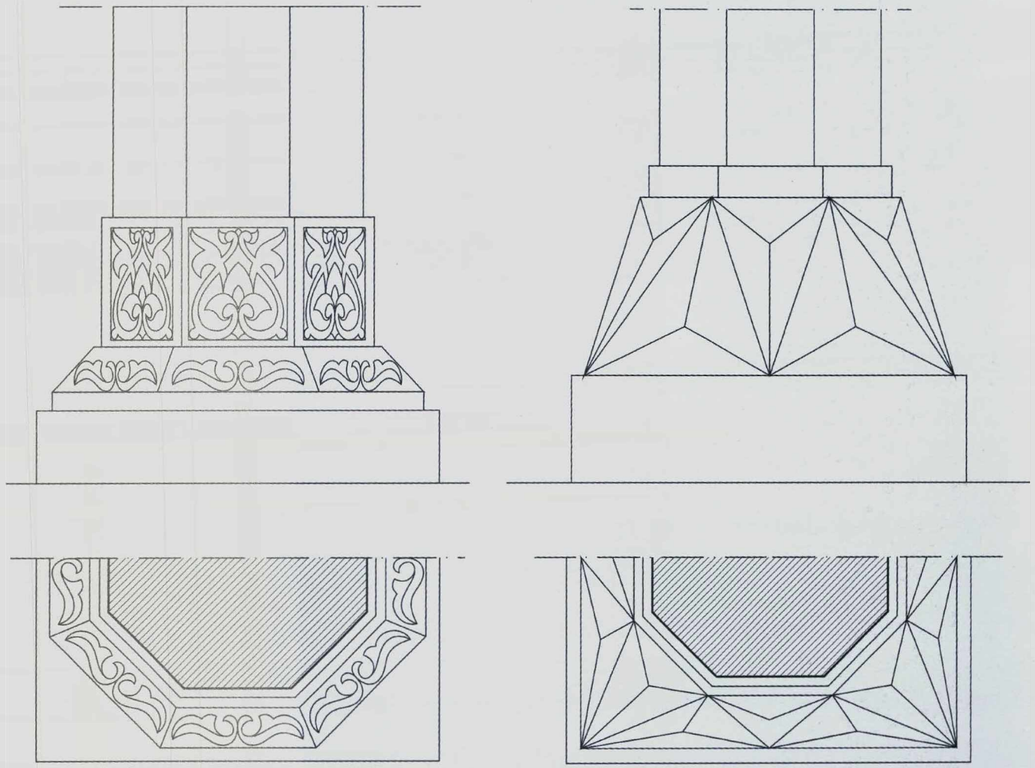
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

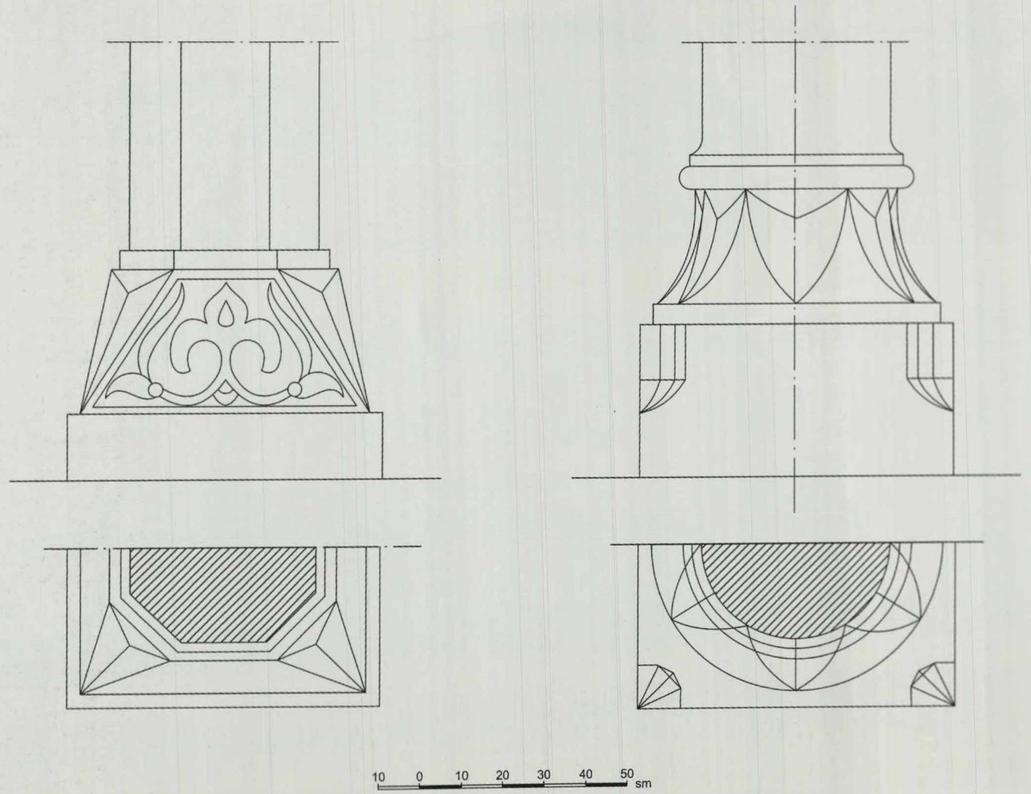
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.

Samples of various capitel used in the architectural monument.

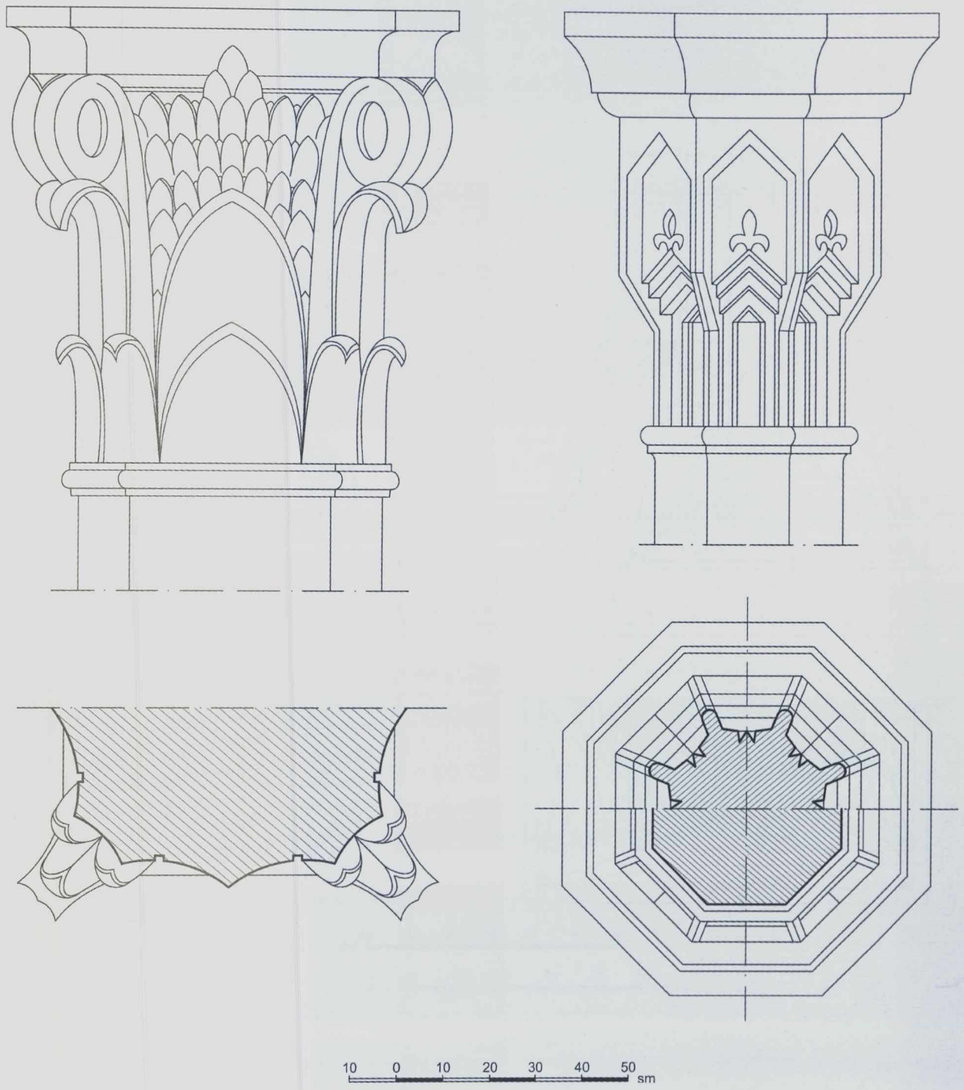
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunələri.

Samples of various base used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunələri.

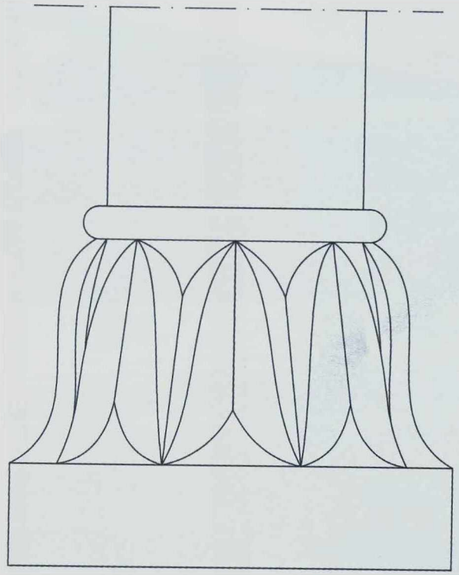
Samples of various base used in architectural monuments.

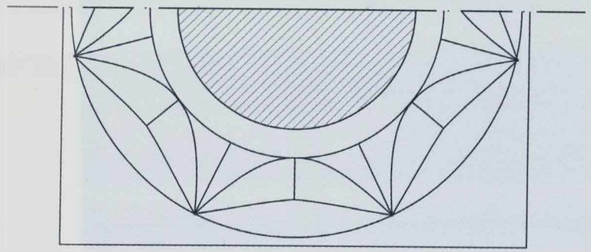

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif kapitel nümunələri.
Samples of various capitel used in the architectural monument.

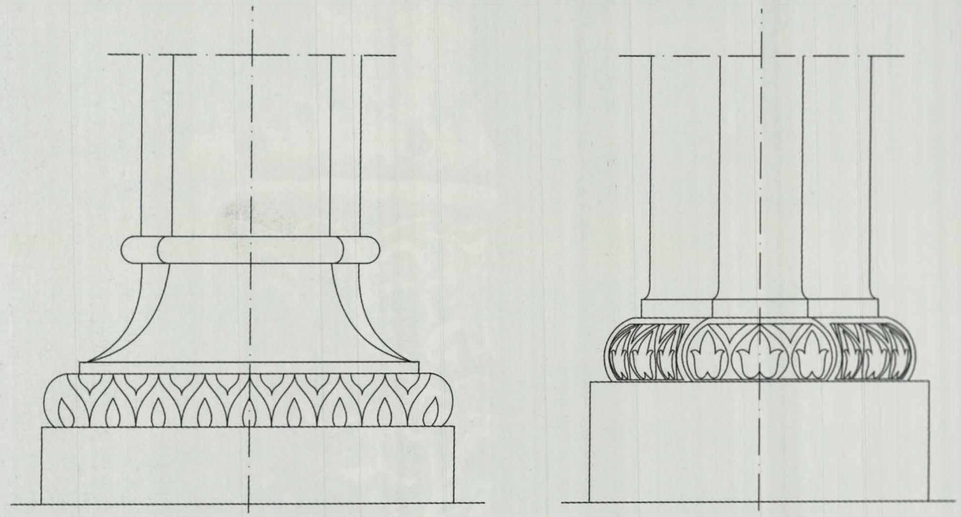
Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kapitel nümunəsi.

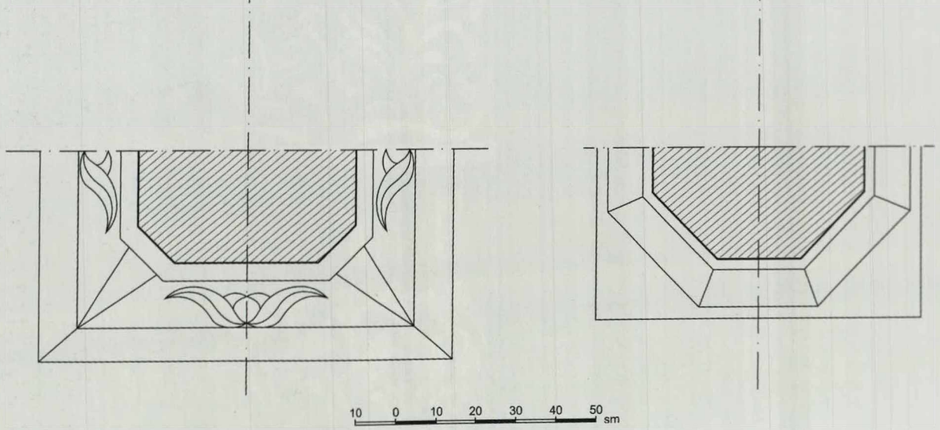
Examples of capitels which had been used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunəsi.
Sample of various base used in architectural monuments.

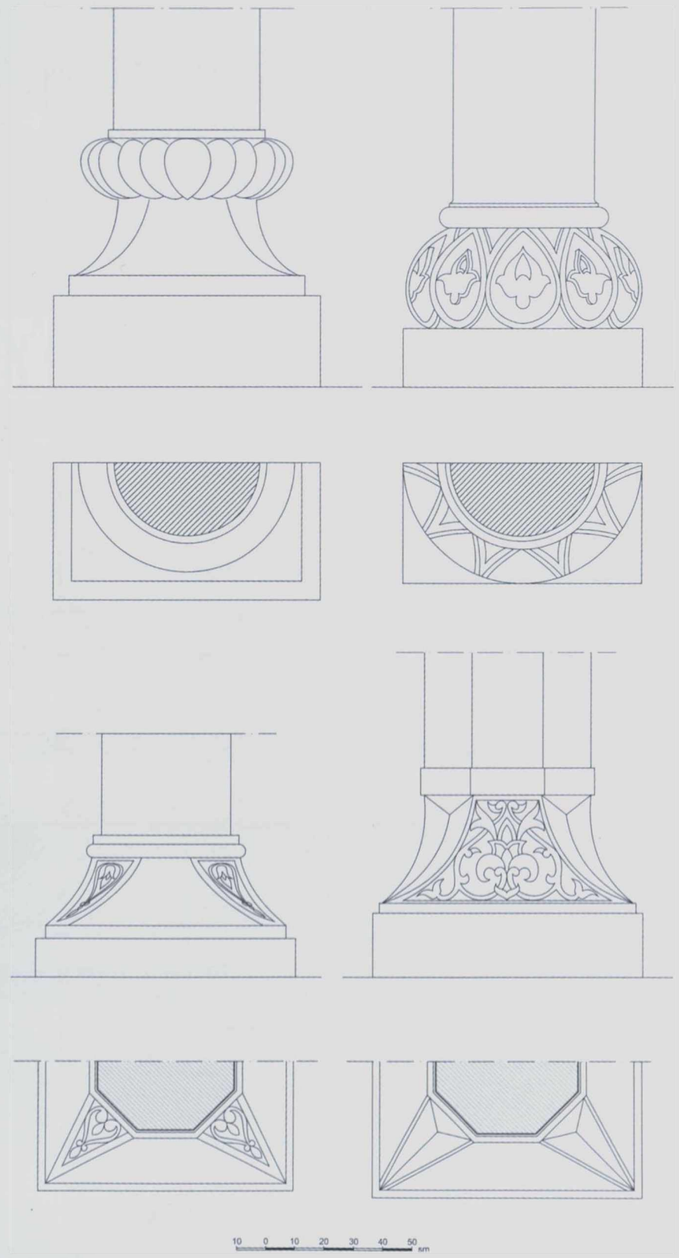

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunələri.
Samples of various base used in architectural monuments.

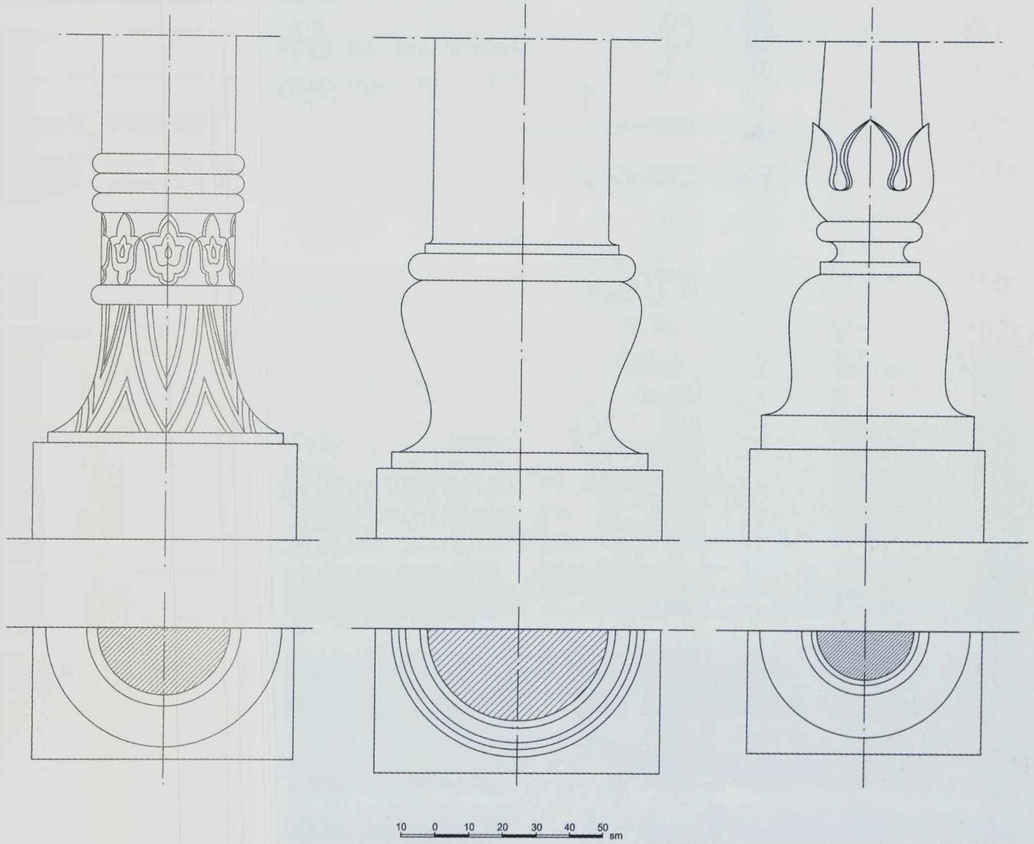

Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş sütun və onun baza nümunəsi.

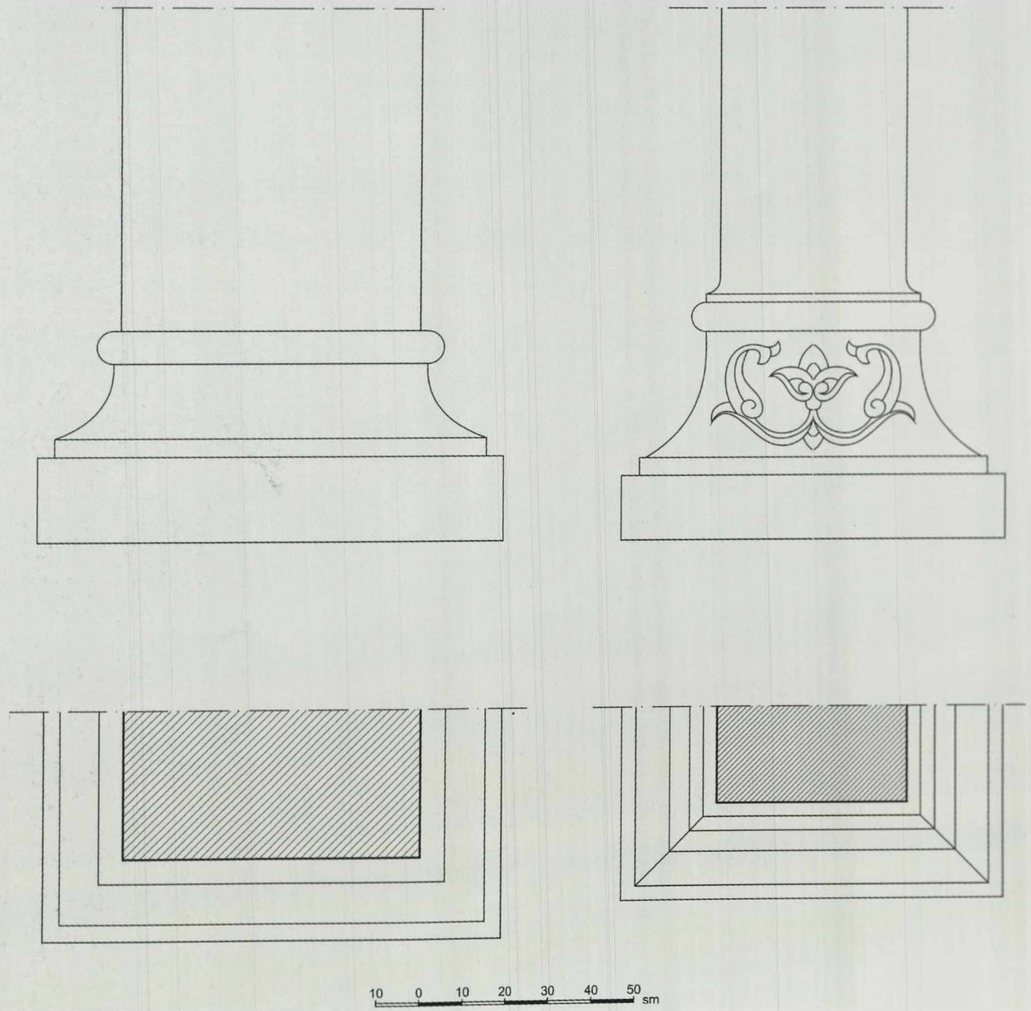
A sample of the column and its base part in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunələri.
Samples of various base used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunələri.
Samples of various base used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş müxtəlif baza nümunələri.
Samples of various base used in architectural monuments.

KARNİZLƏR, PARAPETLƏR

Karniz – binanın divar müstəvisini üfüqi xətlər üzrə ayıran və binanı tamamlayan divarın və ya antablementin önə çıxan üst hissəsidir.
Parapet – binaların damlarını, terrasları hüdudlandıran, məhəccər hündürlüyündən az olmayan divardır.

Azərbaycan milli memarlığında geniş yayılmış fasad elementlərdən biri karnizlərdir. Karniz divarın xarici səthini üfüqi hissələrə bölən, eyni zamanda fasadı tamamlayan konstruktiv elementdir. Funksiyasına görə karniz divarı atmosfer yağıntılarından qoruyur. Antik Yunan memarlıq orderlərində karniz antablementin üç tərkib hissəsindən biri olmaqla, (arxitrav, friz, karniz) ən üst hissədə dururdu.

Azərbaycan ərazisindəki tikililərdə, fasadların tərtibatında çoxsaylı milli tərtibatlı karniz nümunələrinə rast gəlmək olur. Milli ornamental elementlərdən, forma və motivlərdən istifadə edən azərbaycan memar və inşaatçıları həndəsi və nəbati naxışları zövqlə işlədərək, müxtəlif tikililərdə gözəl karniz nümunələri yaratmışlar.

Parapet qədim dövrlərdə əsasən dekorativ funksiya daşımış və dam konstruksiya elementlərini gizlətmək məqsədilə fasadın karniz hissəsini tamamlayan divar kimi işlənmişdir. Azərbaycan milli memarlığında, parapet elementi, əsasən qala divarlarının üstündə tikilirdi. Son yüzilliklərdə isə Azərbaycanın müxtəlif şəhərlərində tikilmiş çoxmərtəbəli klassik üslublu yaşayış binalarında daha geniş istifadə olunmuşdur.

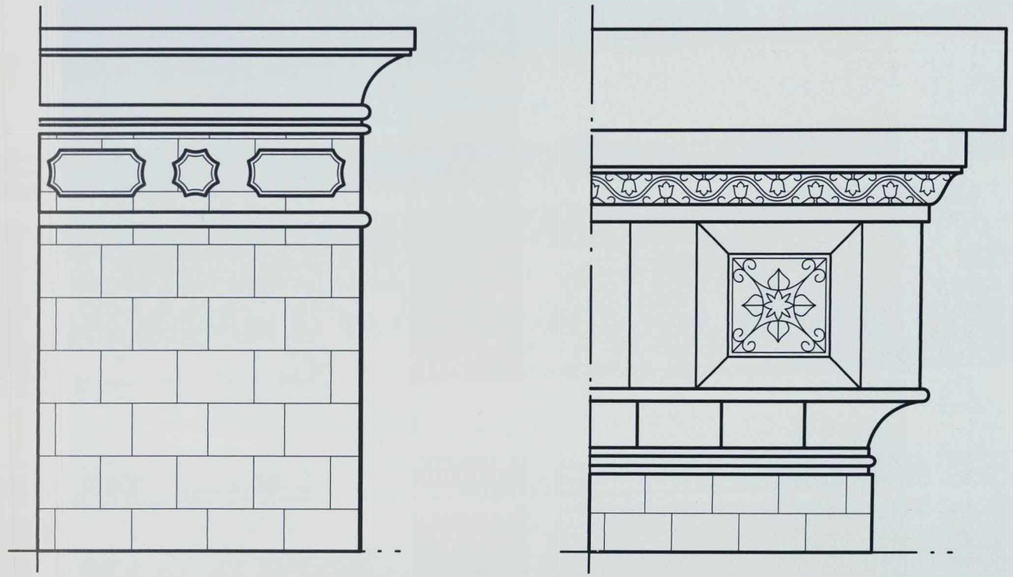
CORNICES AND PARAPETS

The cornice is the upper part of the wall or entablement, which separates the wall of the building with horizontal lines and completes it.
Parapet is a wall whose height does not exceed the height of the railing, it limits the roofs of houses and terraces.

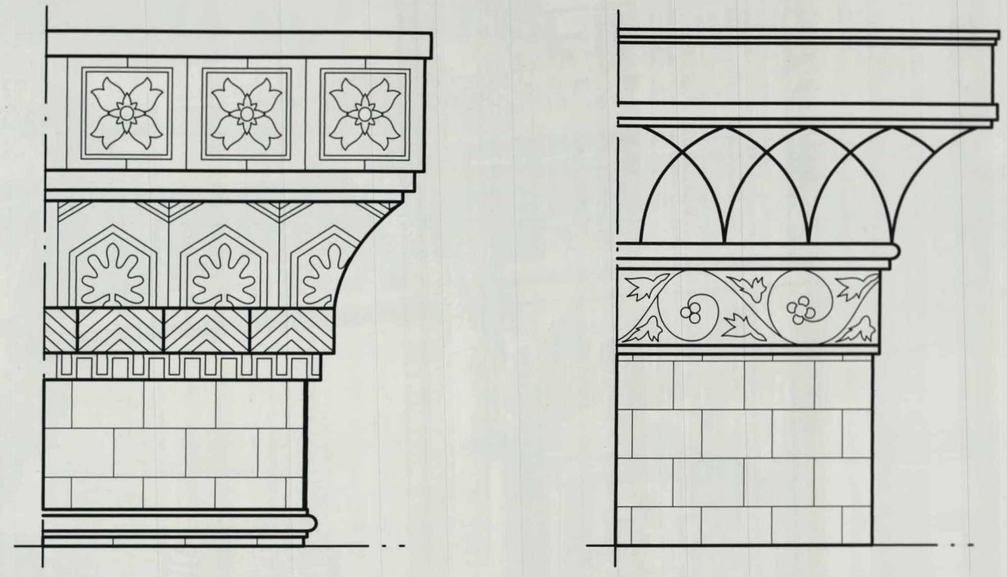
A cornice is one of the most common facade elements in Azerbaijan national architecture. It divides the external and internal parts of walls into horizontal parts and simultaneously sompletes a facade as a constructive element. Funstionally,a cornice protects the wall from precipitation. In Ancient Greek architectural order,a cornice is the top one of the three,along with architrave and frieze, components in an entablature.

Multiple cornice samples built according to local decoration traditions are found in buildings constructed in Azerbaijan. Having applied local patterned elemensçshapes and motifs, Azerbaijan architects and design engineers created beautiful cornices in different houses with geometric and vegetative patterns tastefully worked out.

In earlier times, parapets mostly fulfilled a decorative function,hiding constructive woof elements as weall completion for the cornice part of a facade.In ancient and medieval Azerbaijan architecture, a parapet was mostly constructed on fort walls. During the last two hundred years, the element was largely used for classically built multifloor residences in different Azerbaijan cities and towns.

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

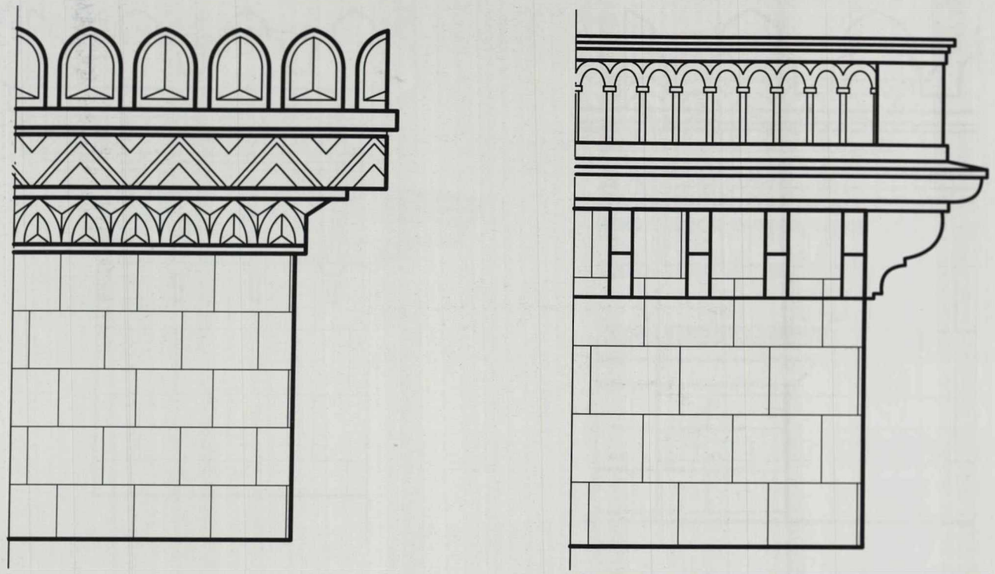

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

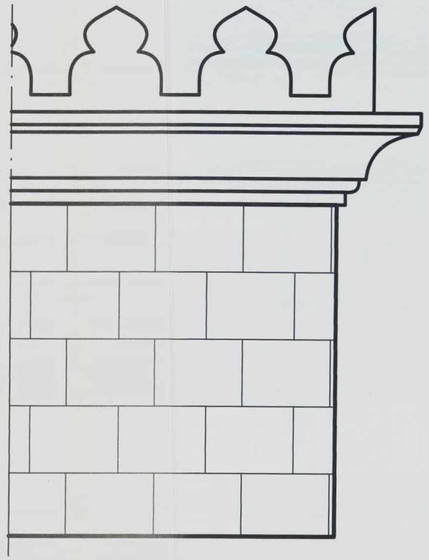

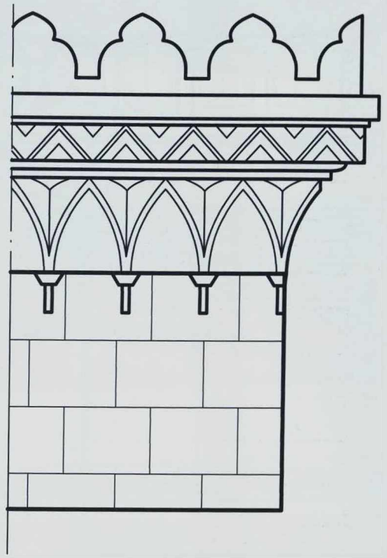
Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş kaniz nümunəsi və başqa fasad bəzəkləri.

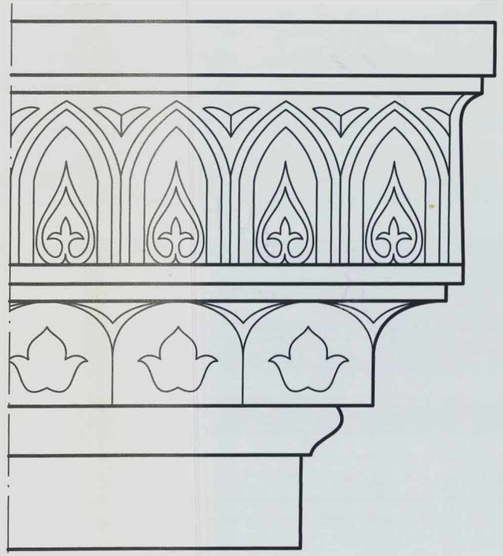
Sample of the cornice and other facade decorations used in the architectural monument.

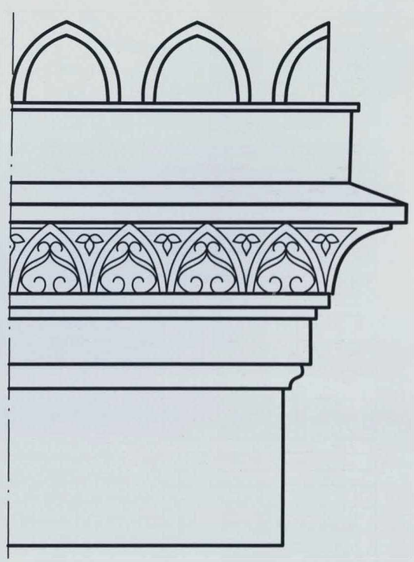

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

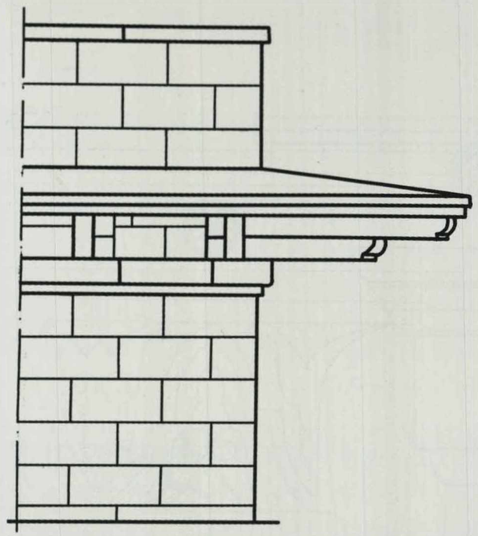

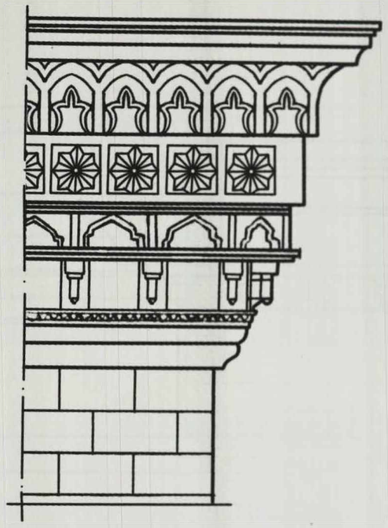

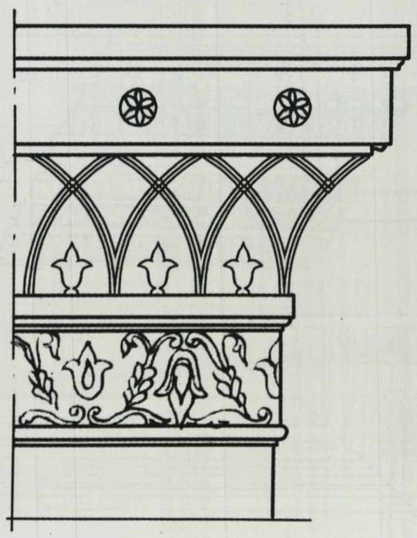

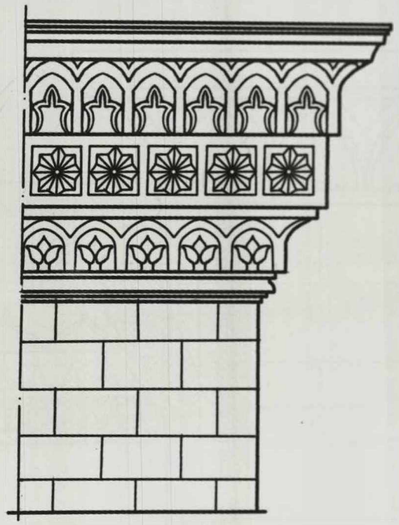

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

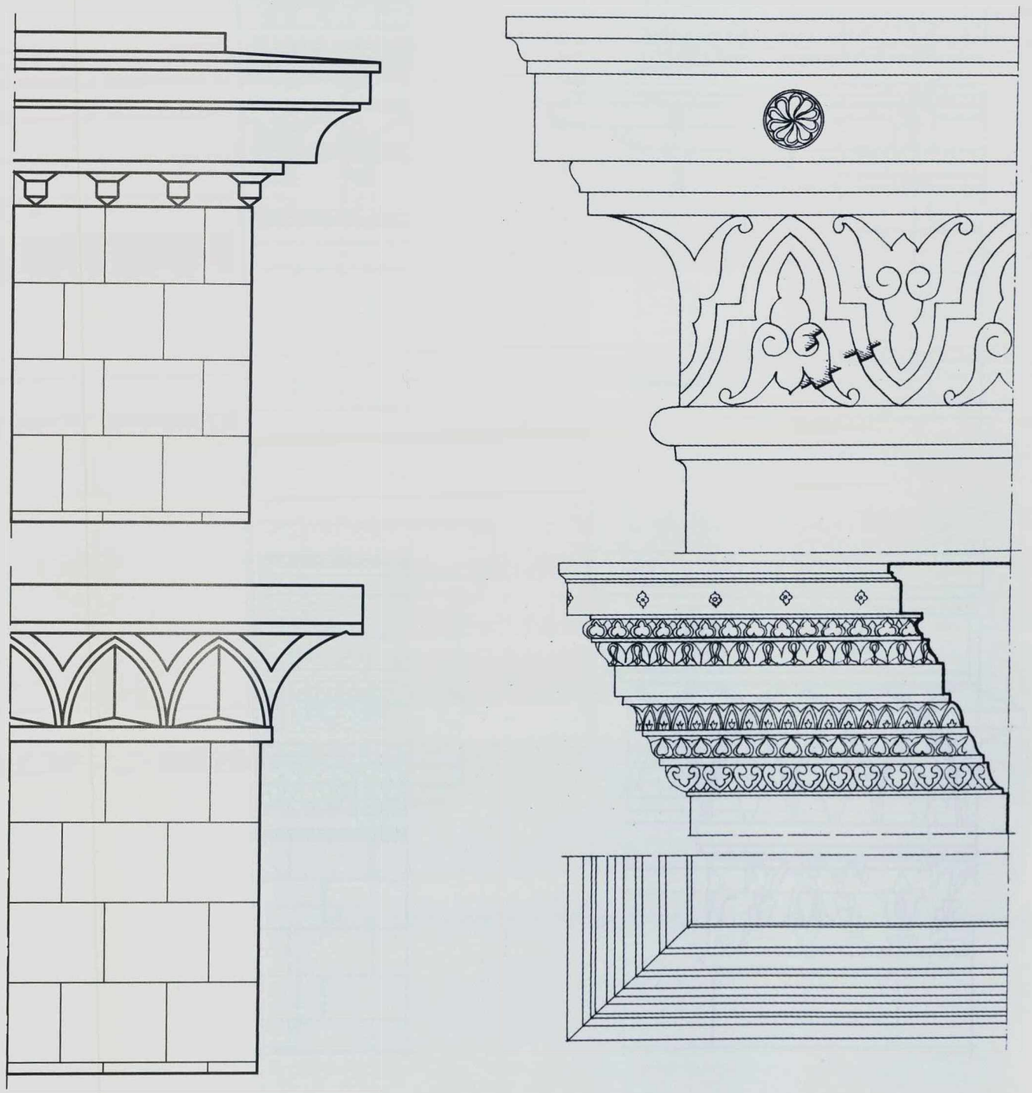

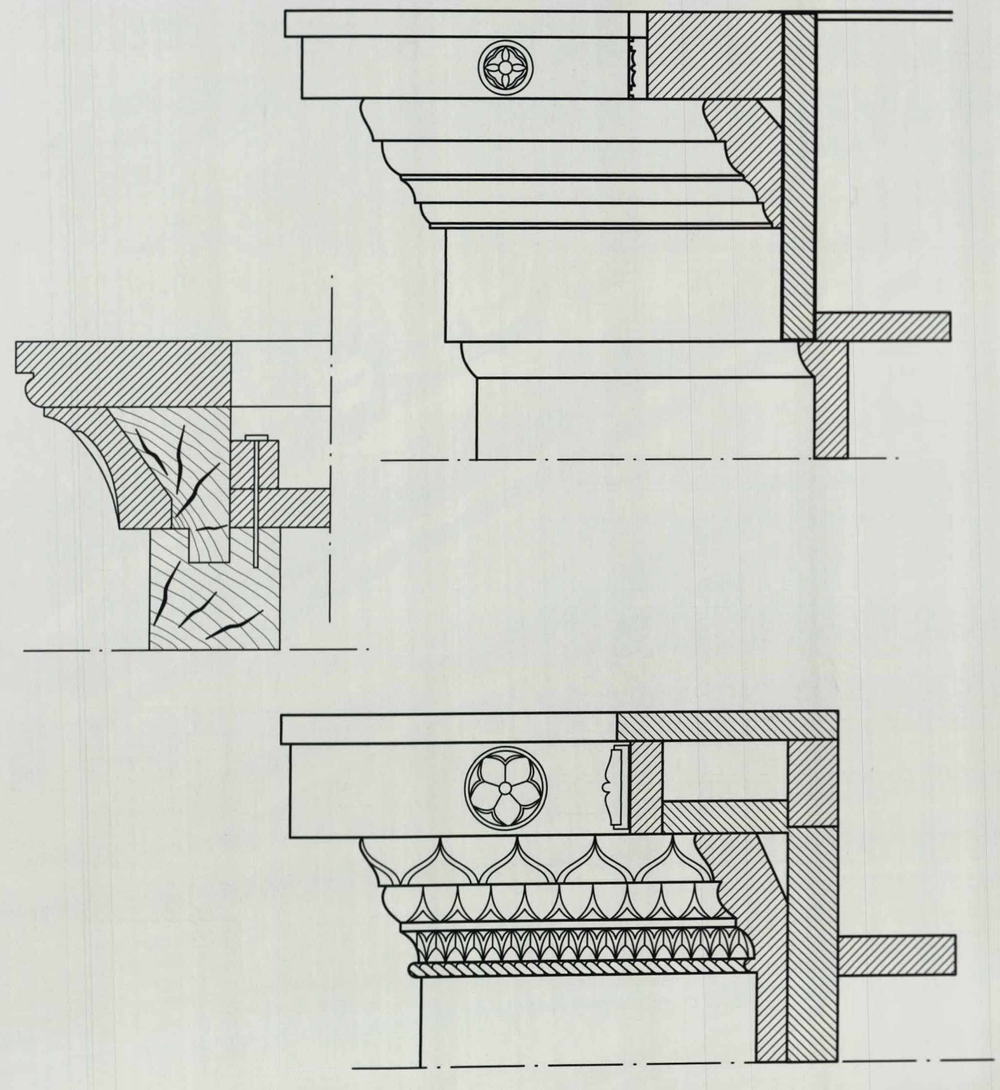

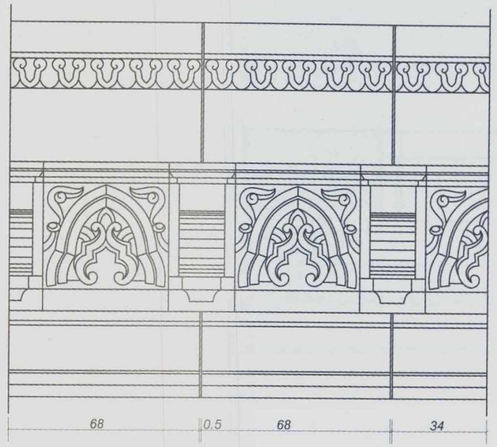
Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

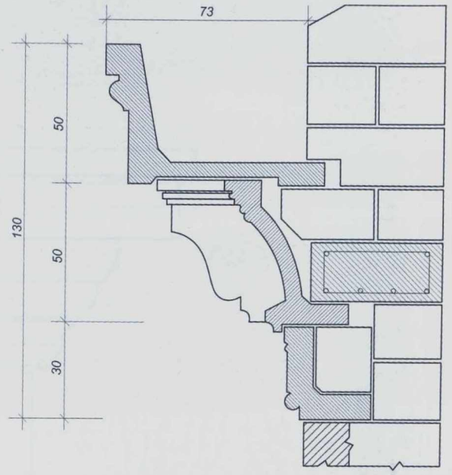

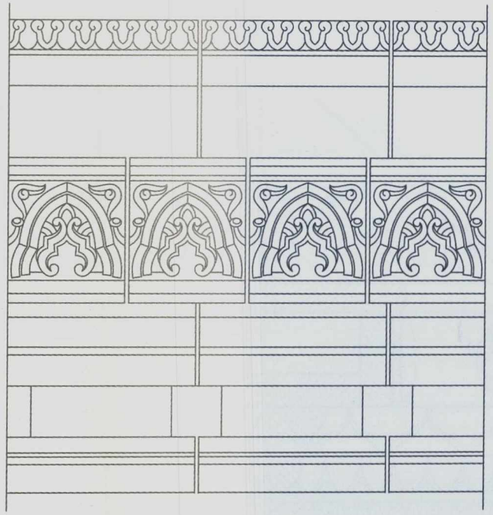
Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

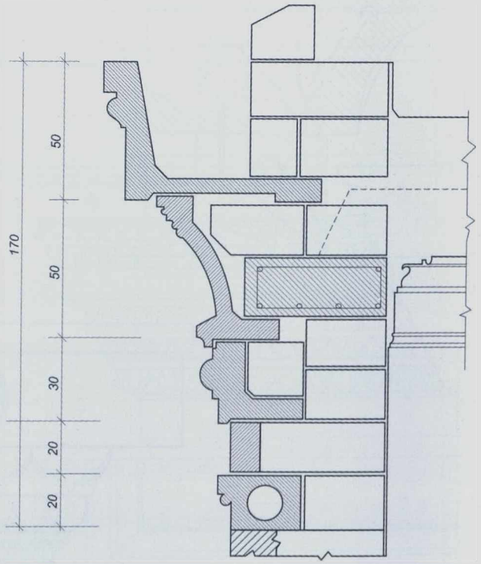

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

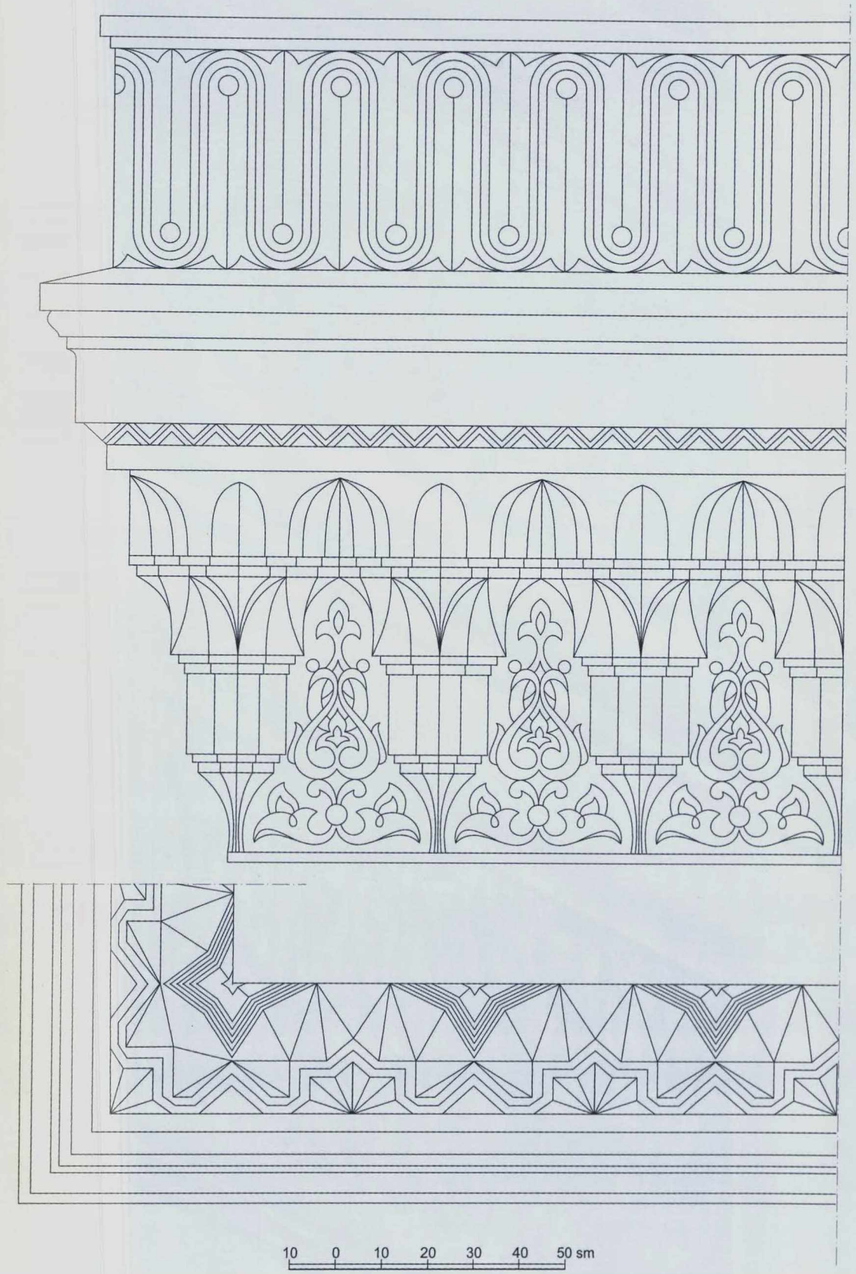

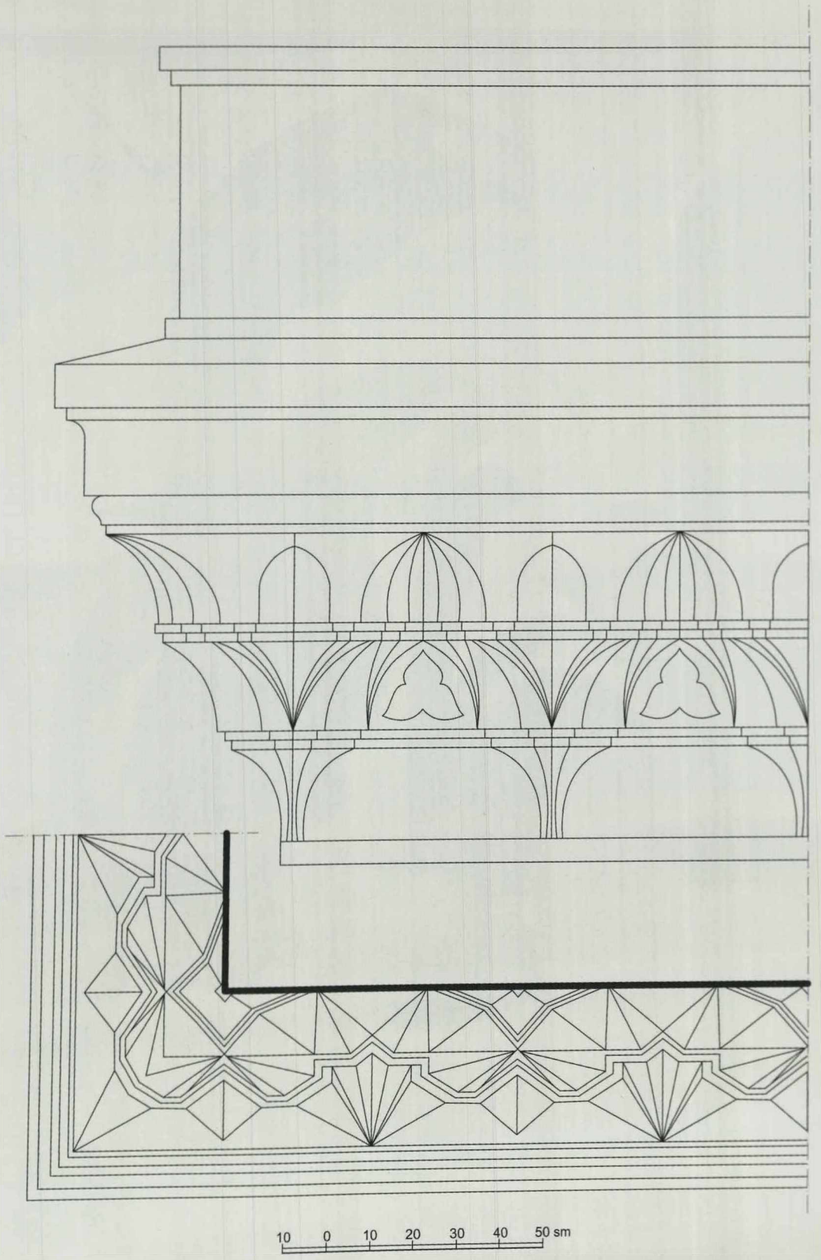
Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

Memarlıq abidəsinin parapetinin tərtibat nümunəsi.

Examples of parapets which had been used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

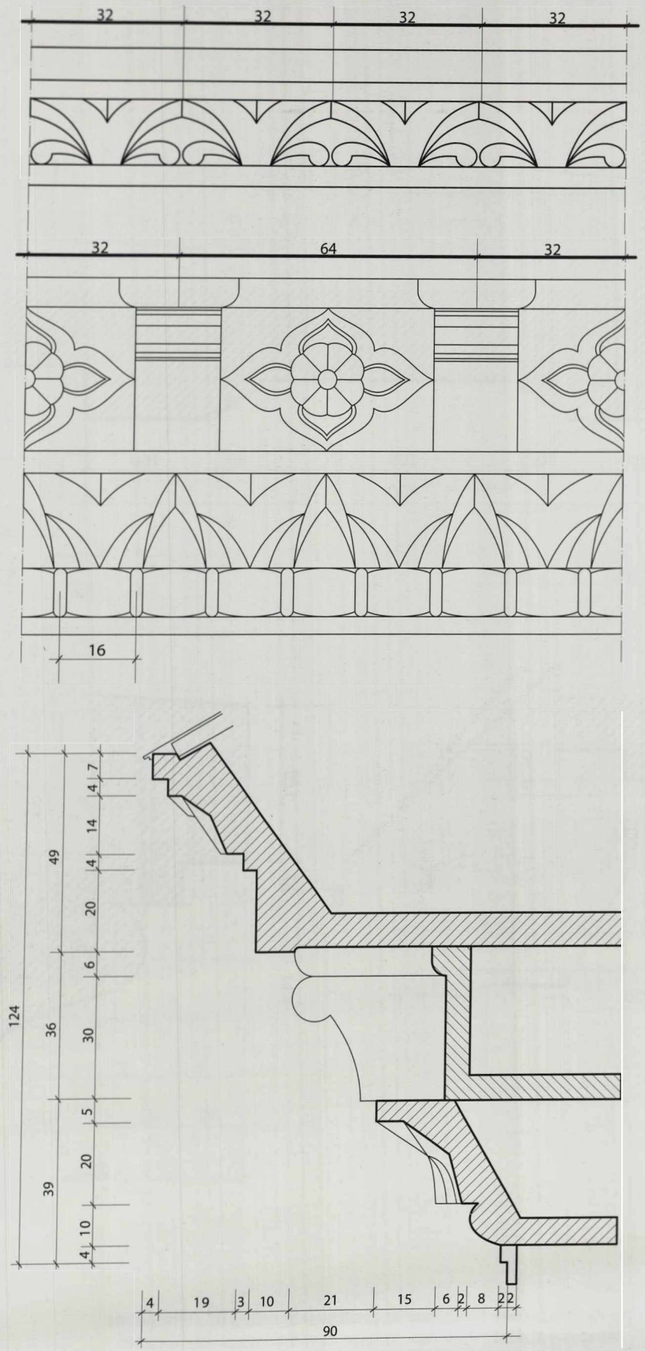

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

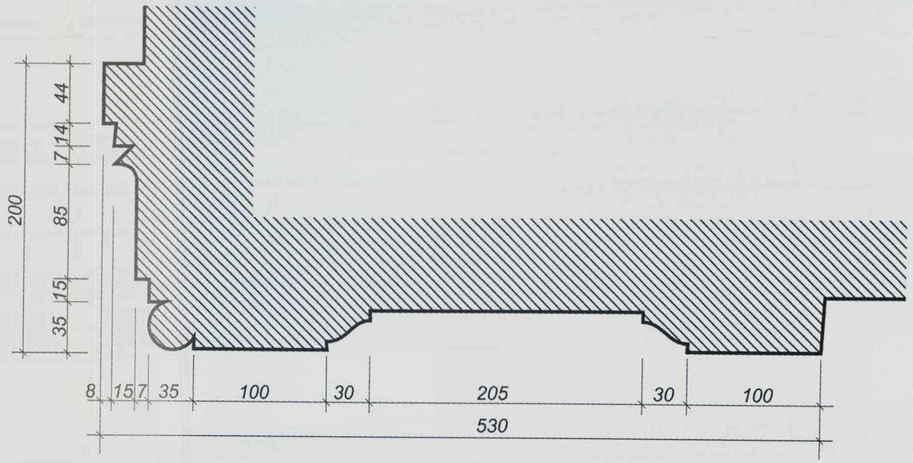
Memarlıq abidəsinin parapet və karnizində istifadə edilmiş stalaktit nümunəsi

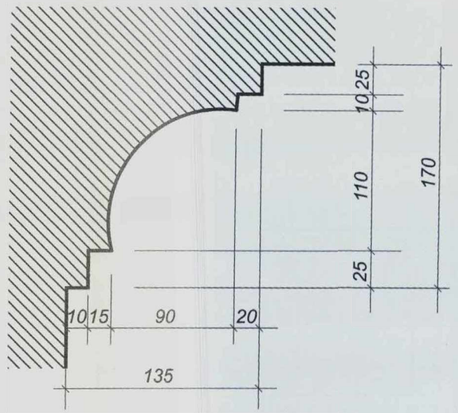
A sample of the stalactite used in the parapet and the cornice of the architectural monument.

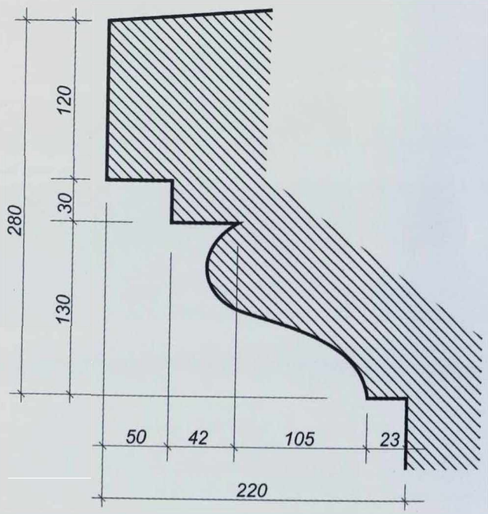

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin həlli nümunələri.

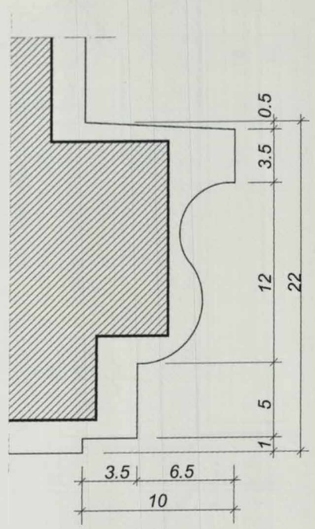
Samples of the cornice and parapet solution in architectural monuments.

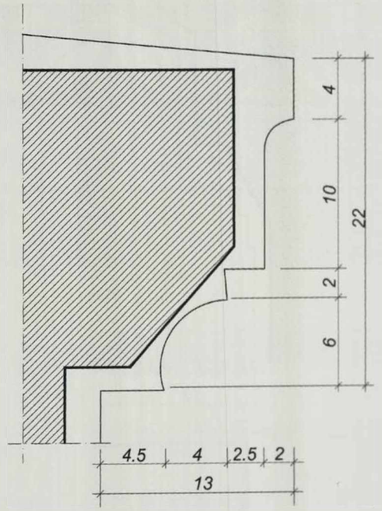

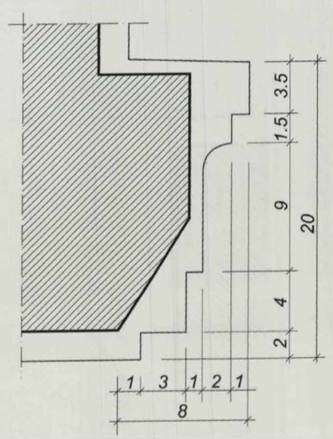

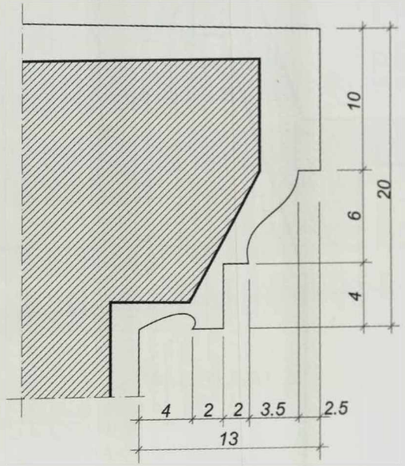

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

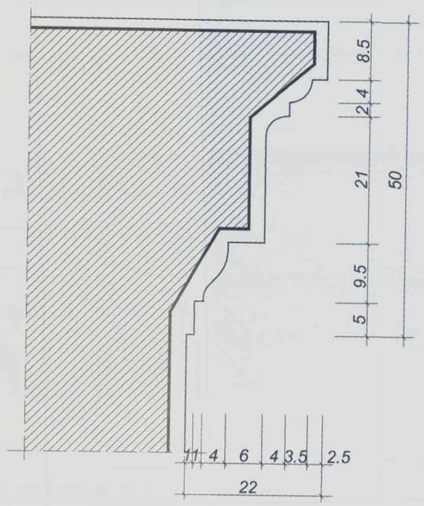

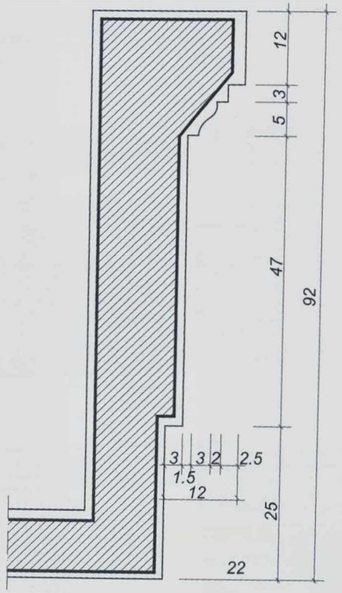

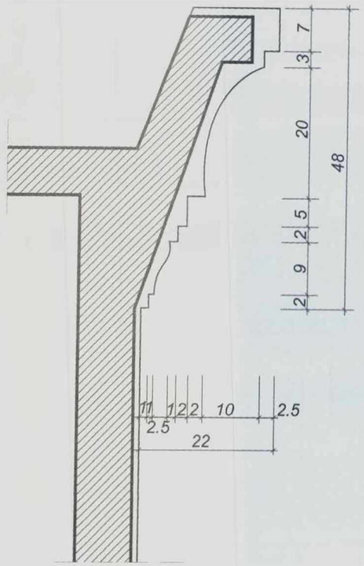

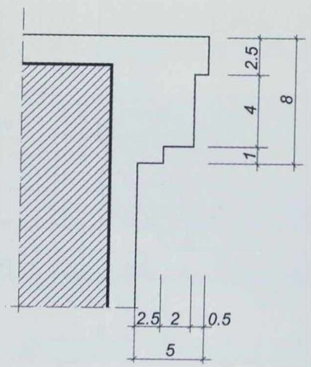

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

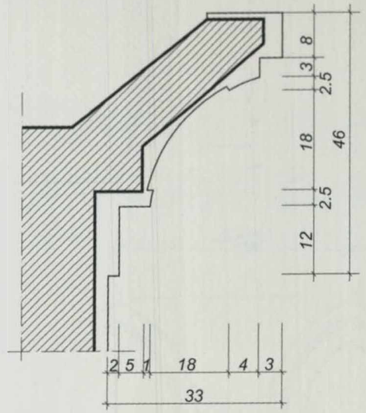

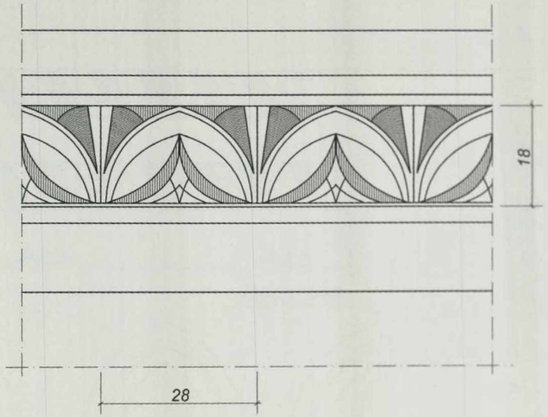

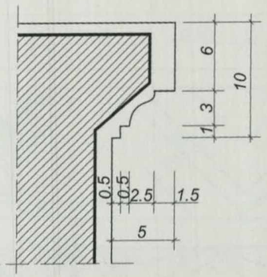

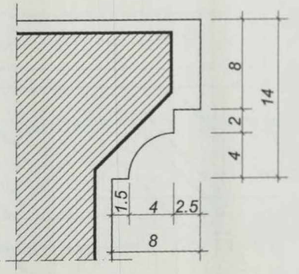

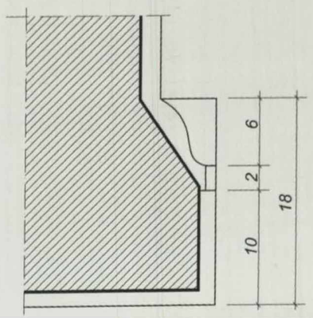
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

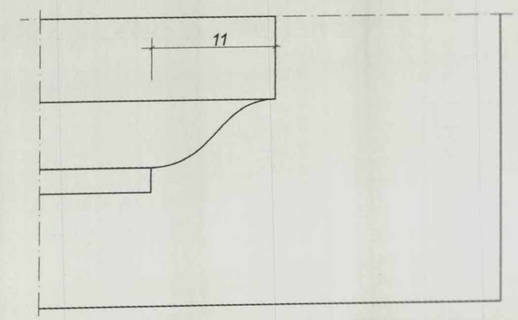

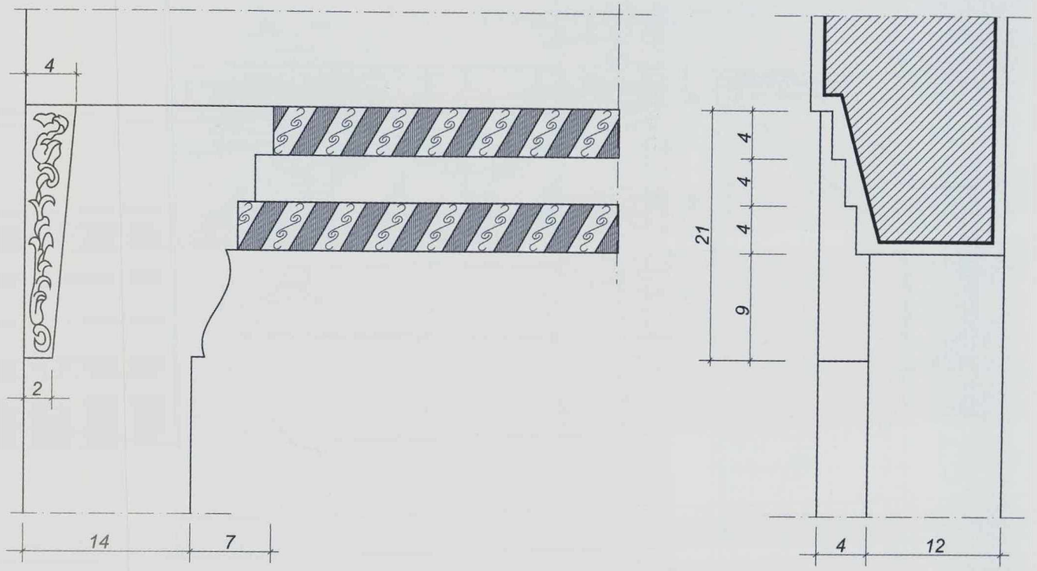

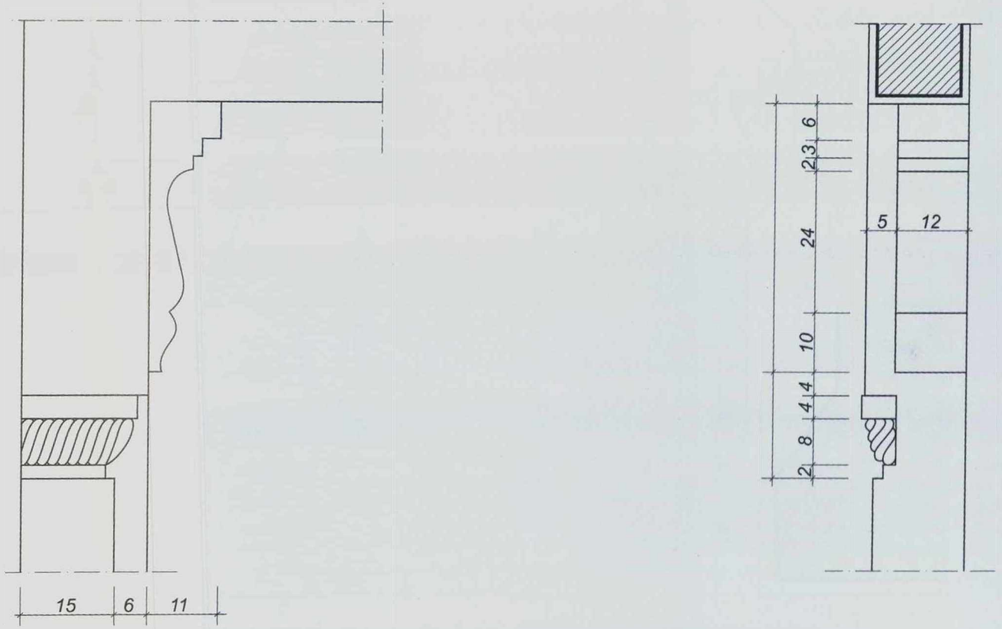

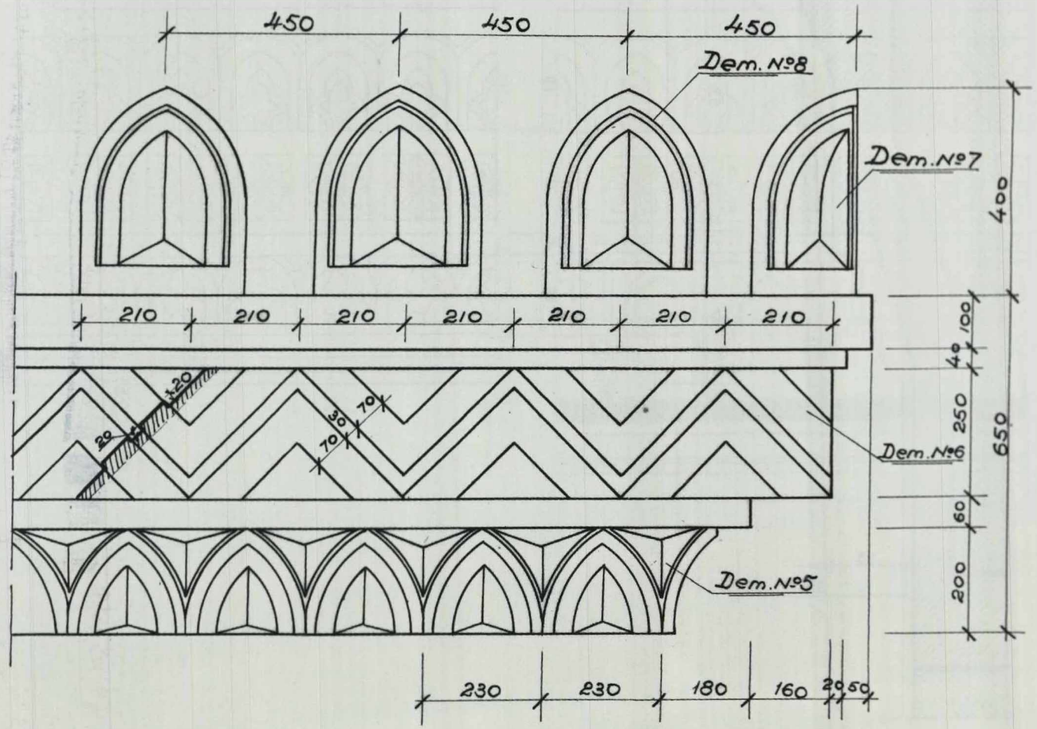

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

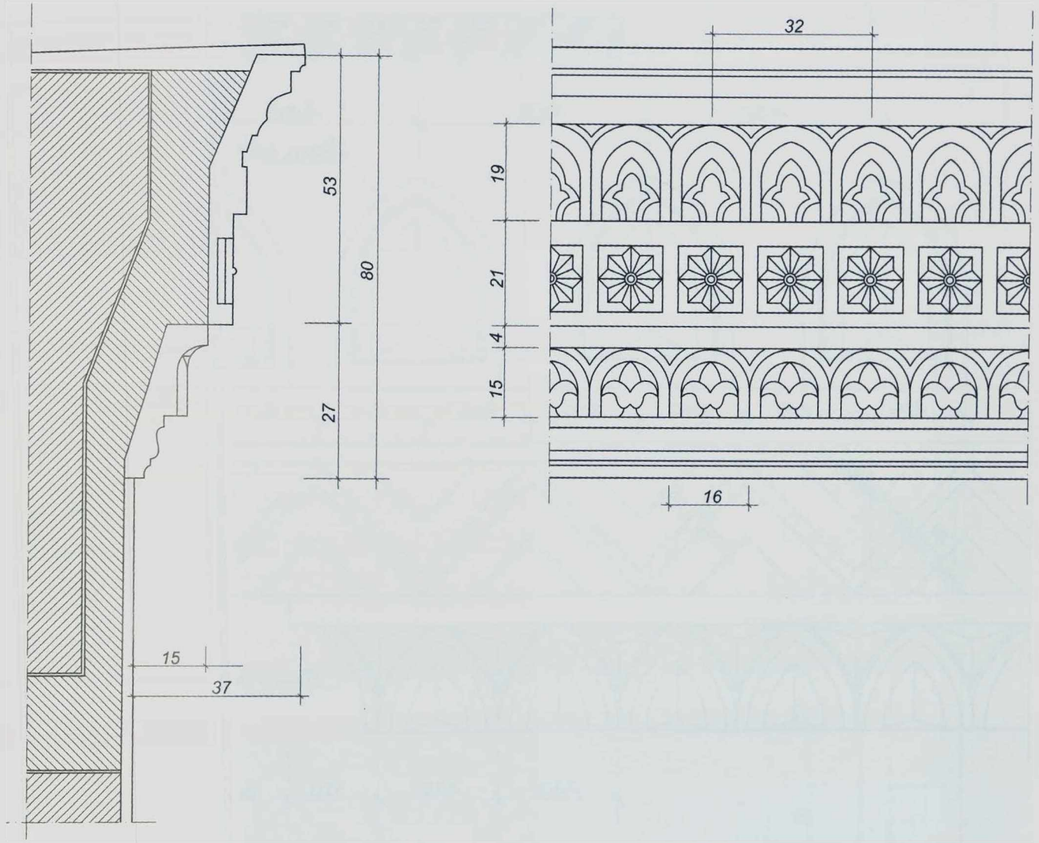

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

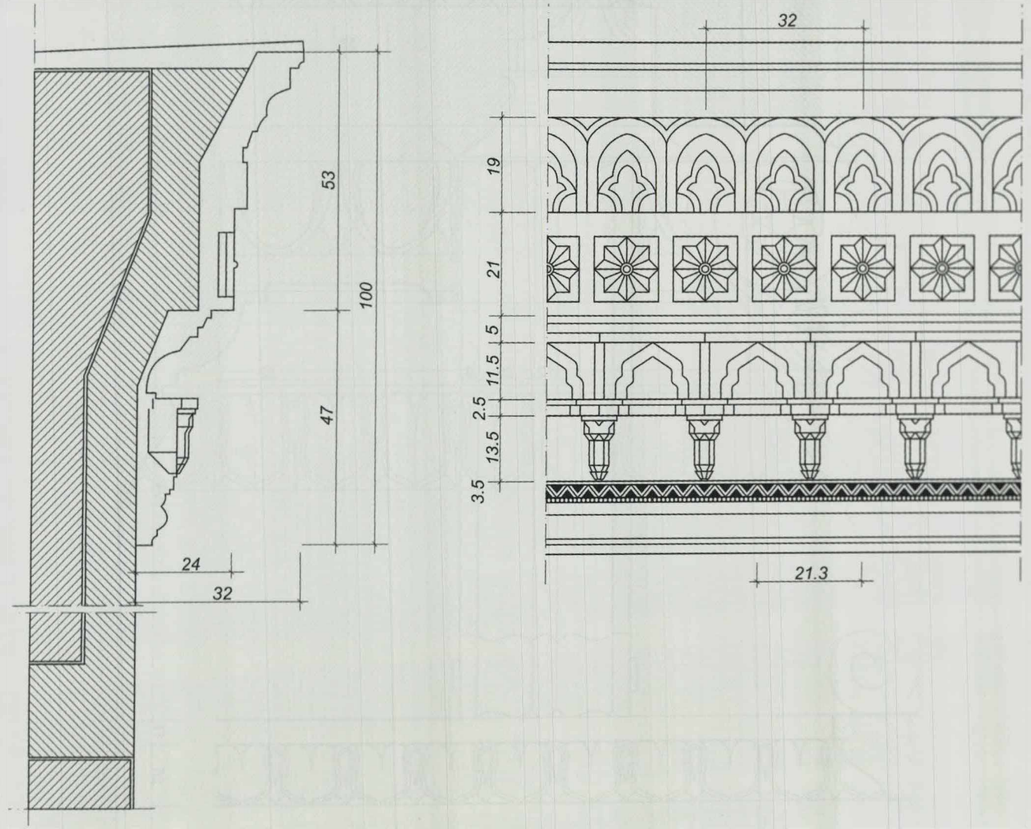
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

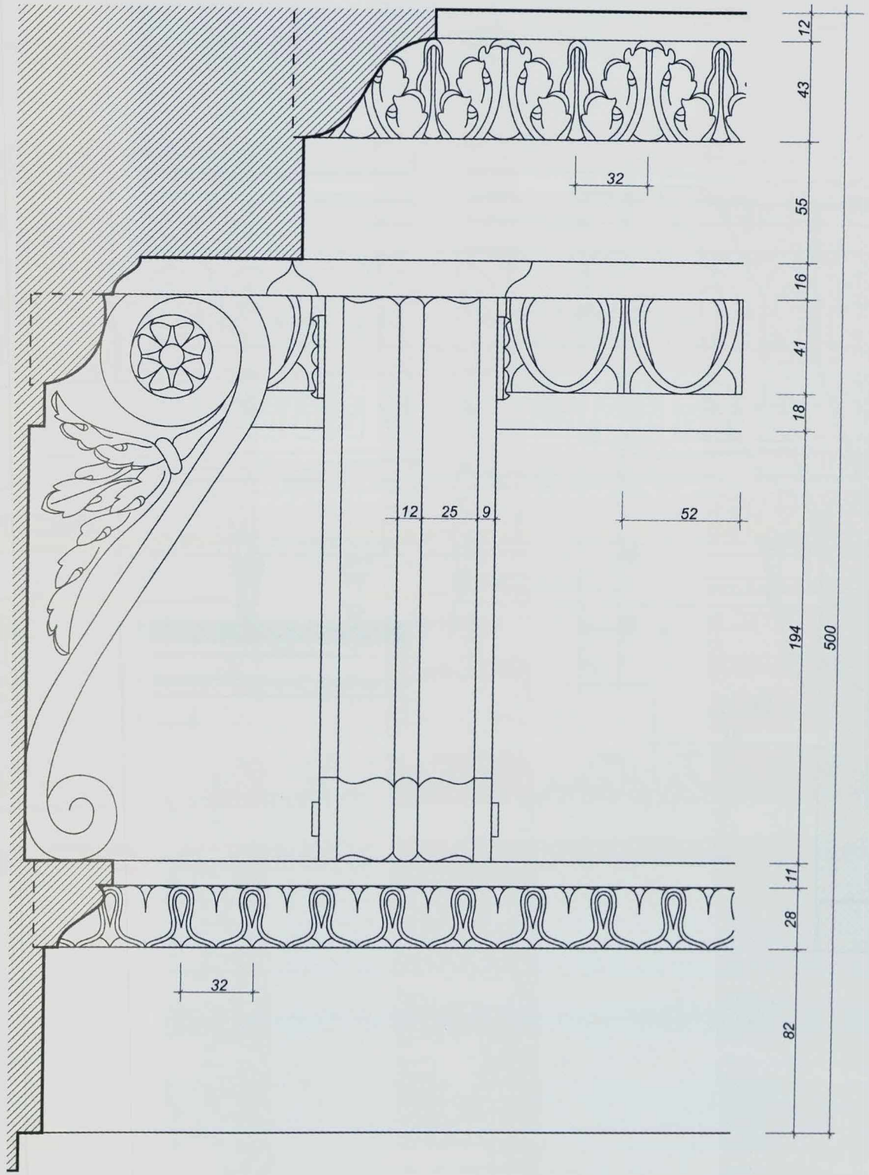
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

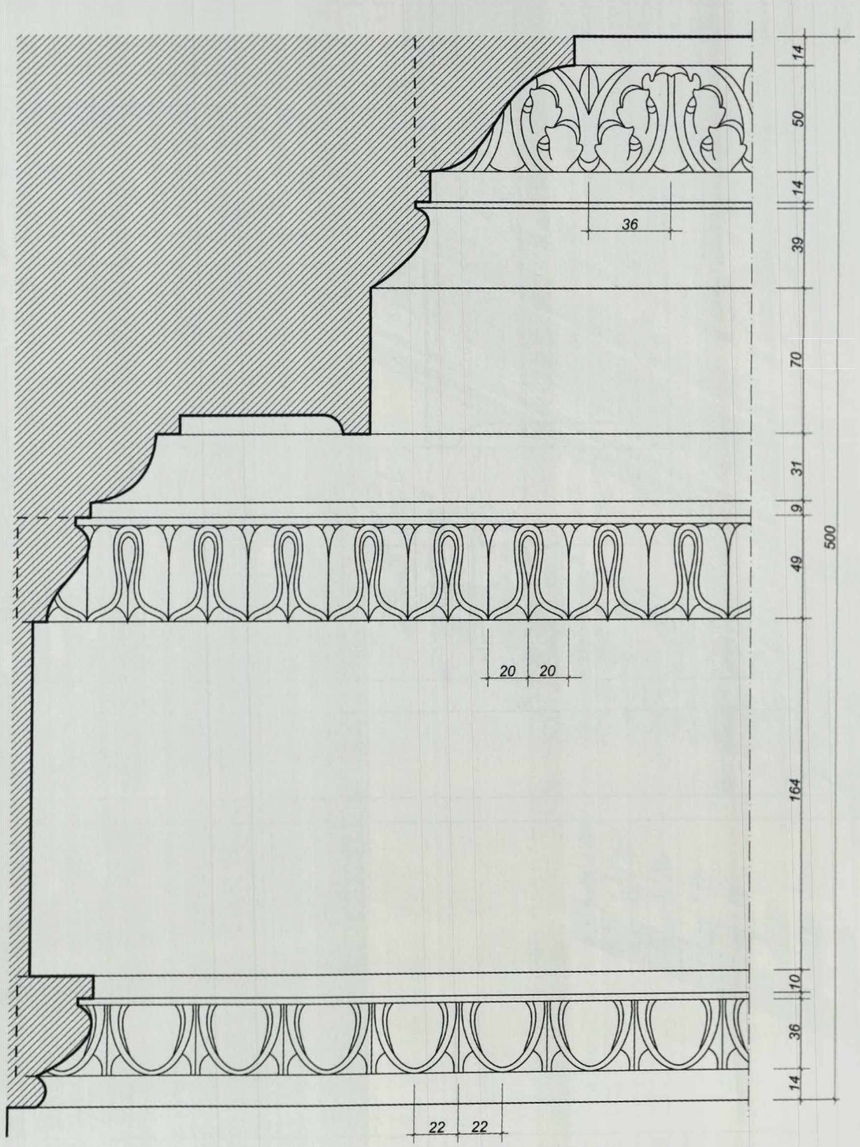

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.

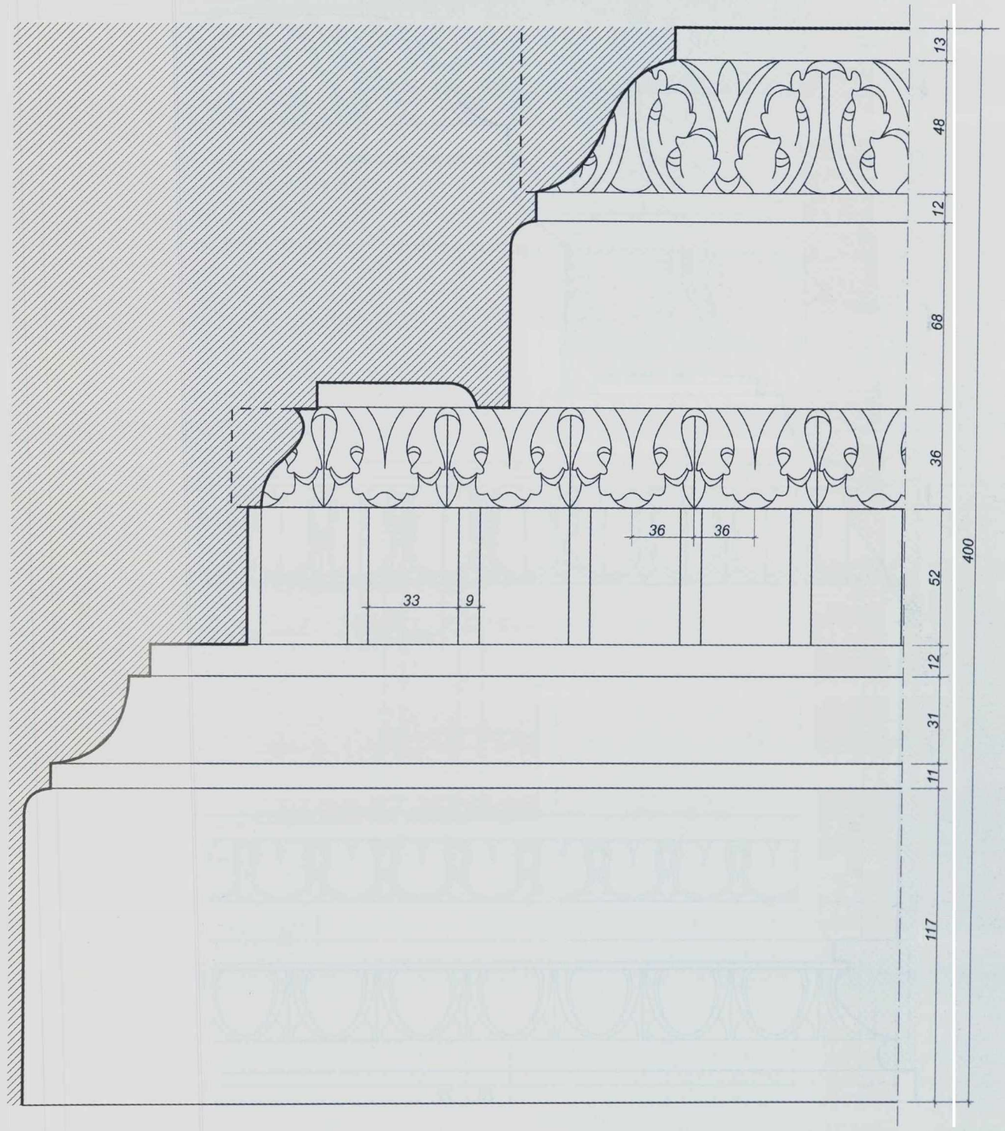
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

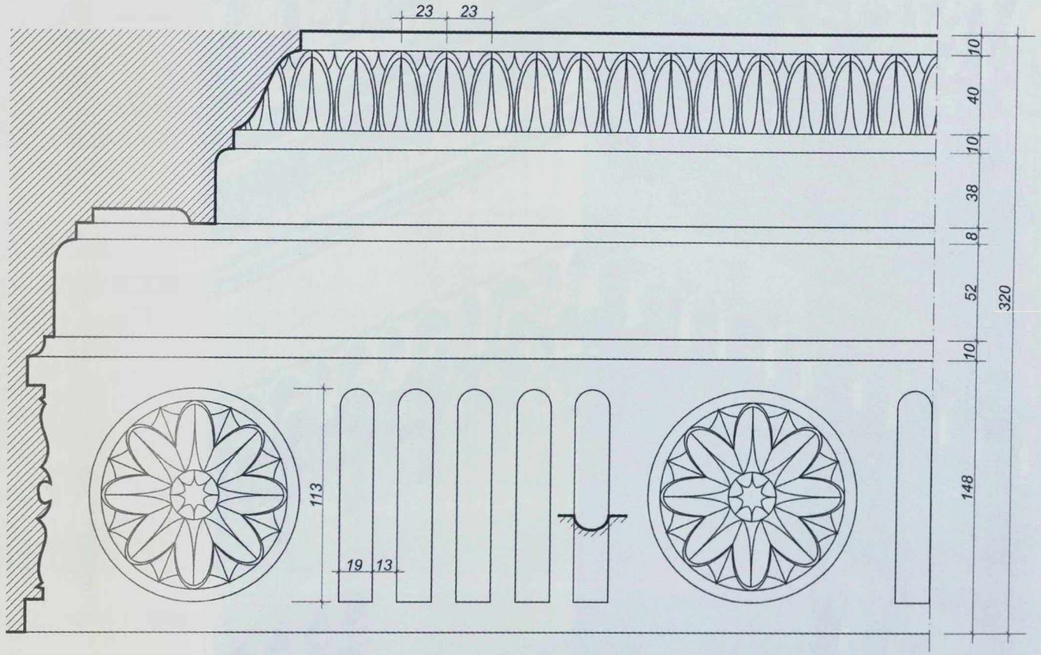

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

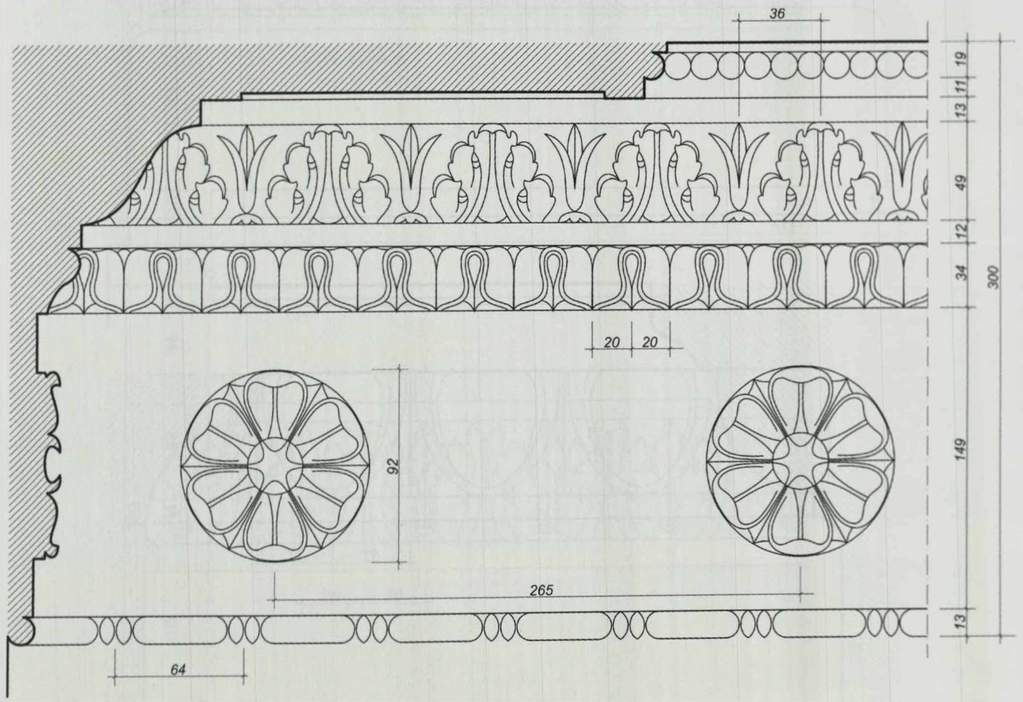
Memarlıq abidəsinin parapet və karnizinin tərtibatı nümunəsi.

A sample of the design of the parapet and the cornice in the architectural monument.

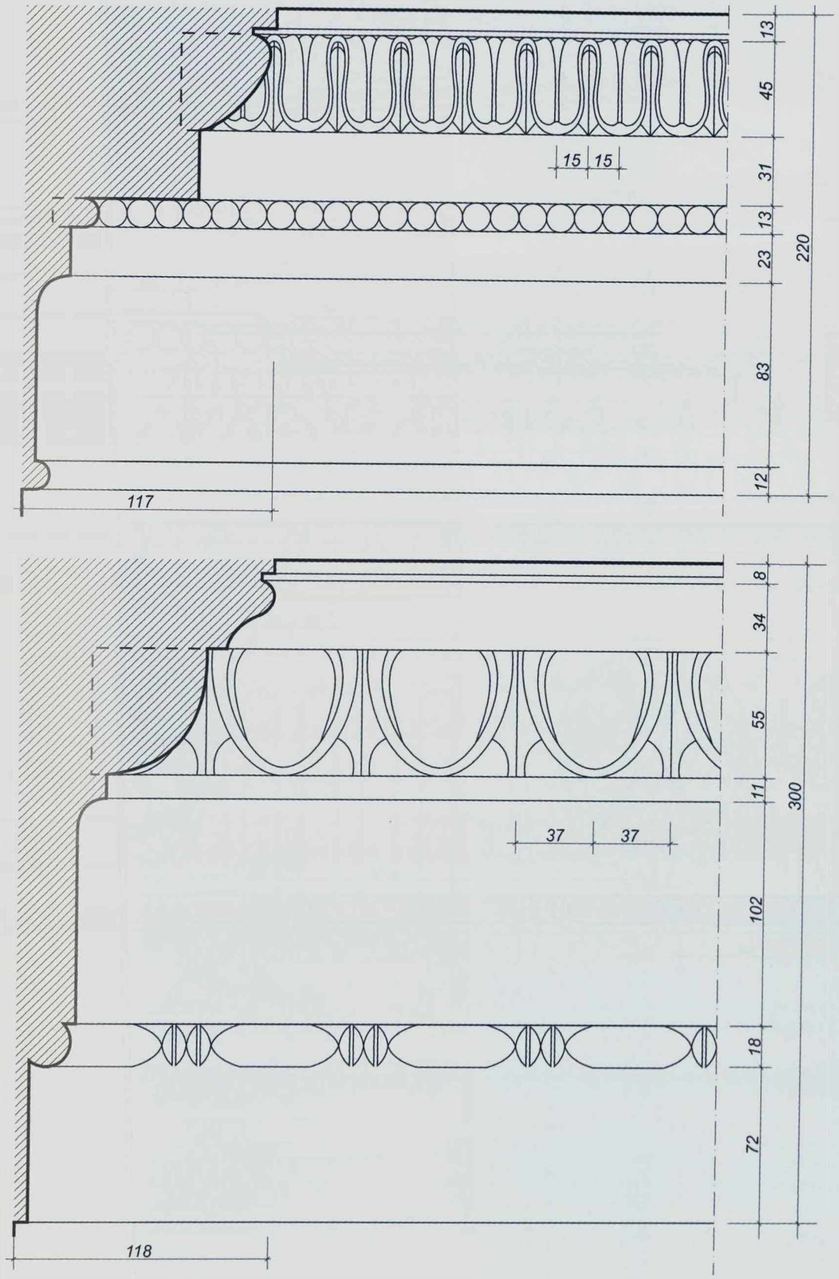
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

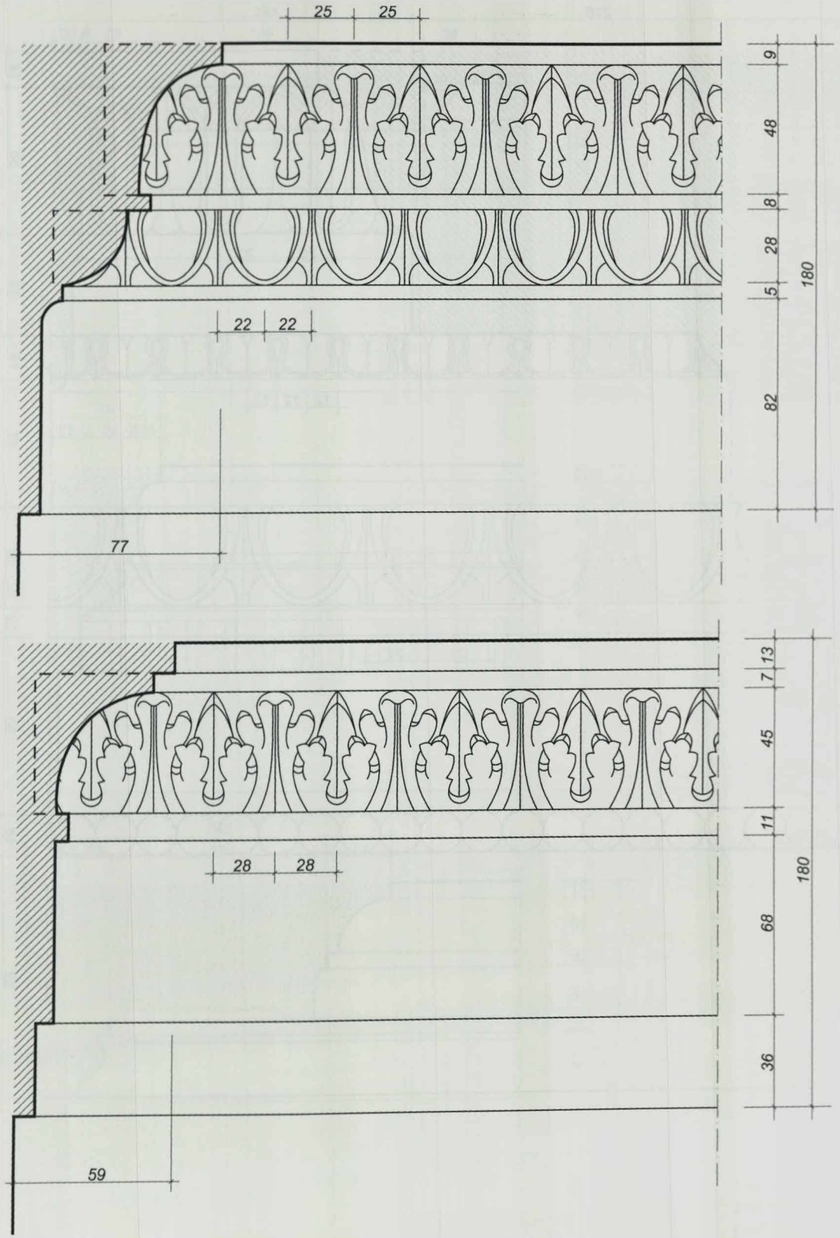

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.

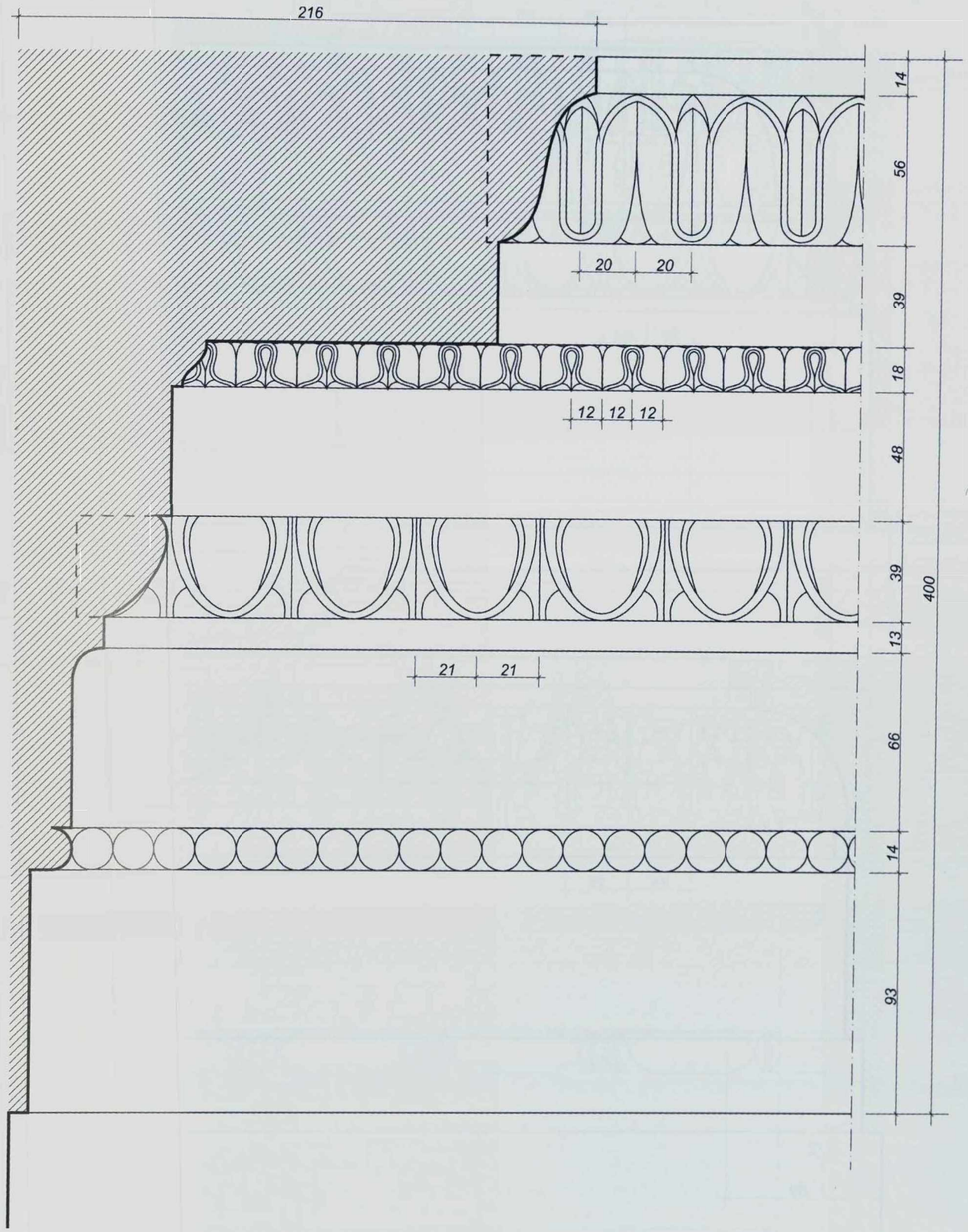
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

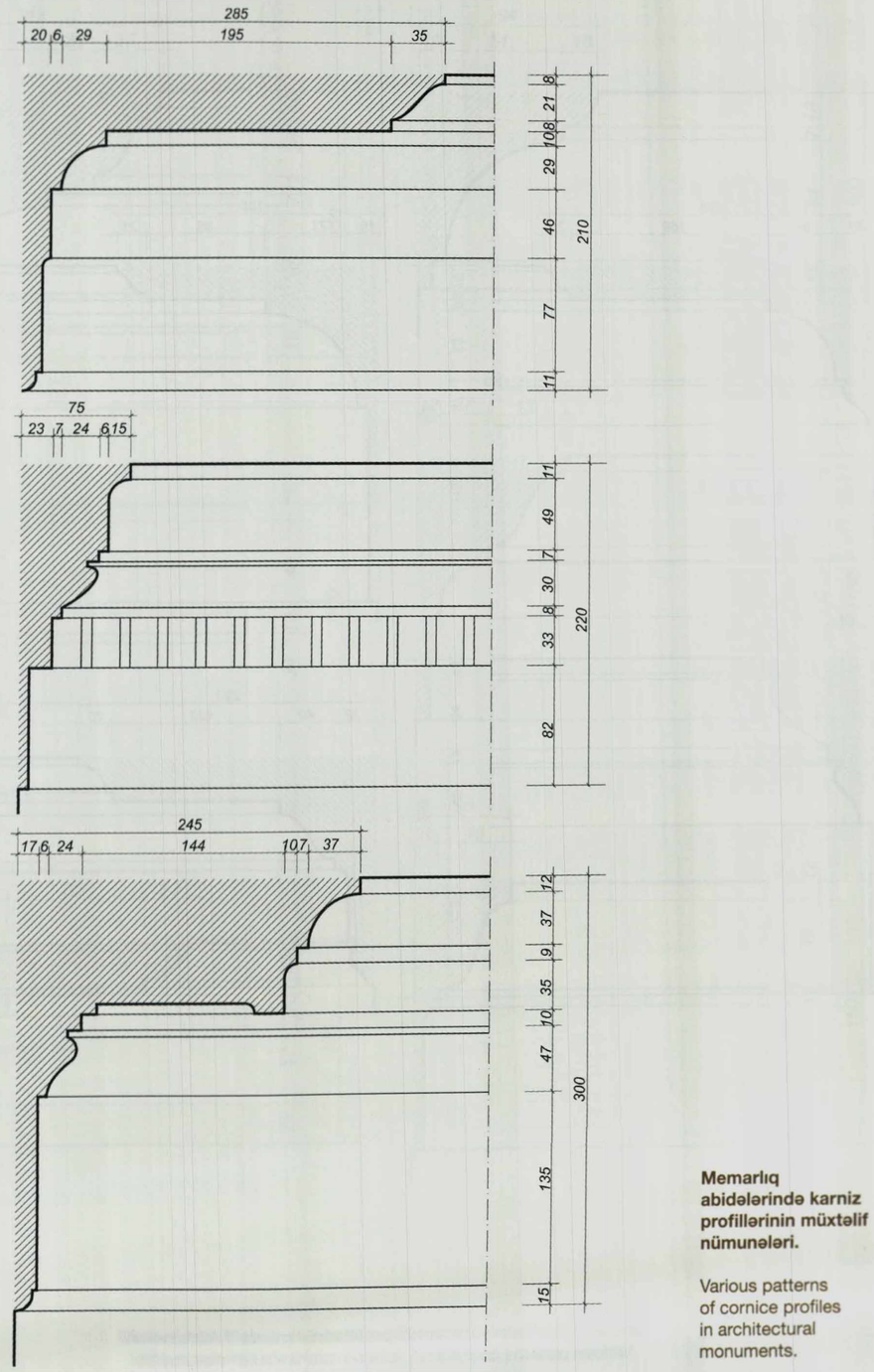
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

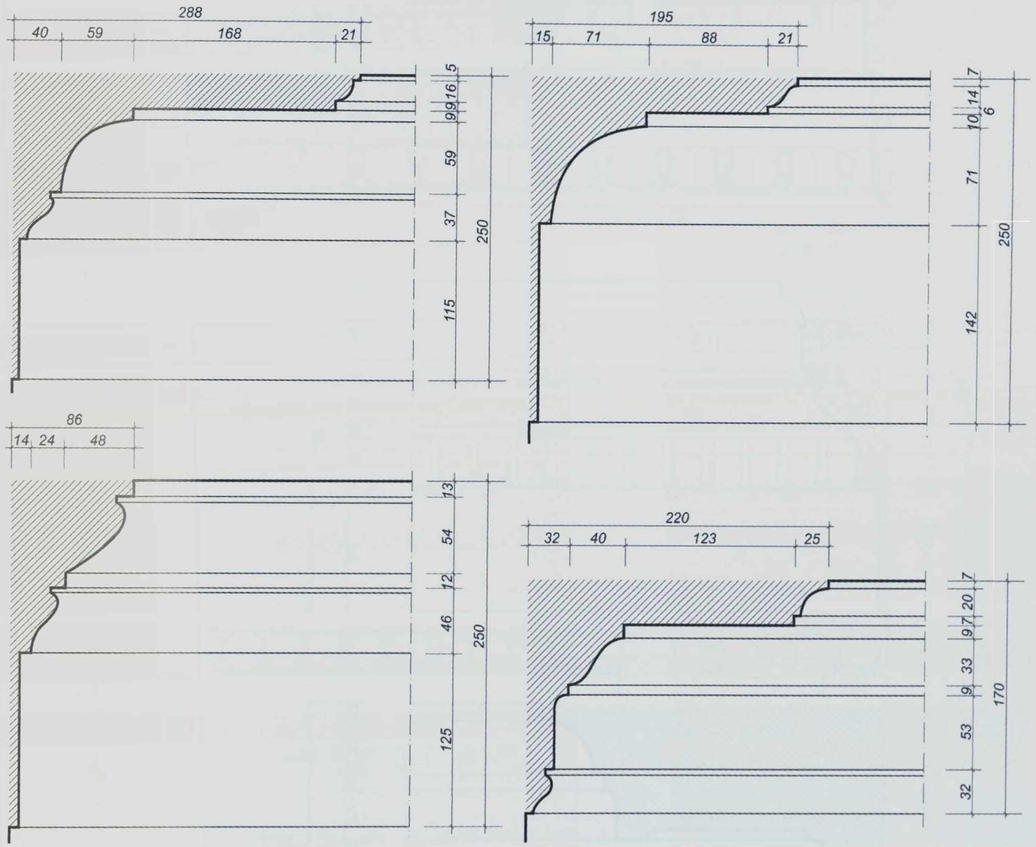

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

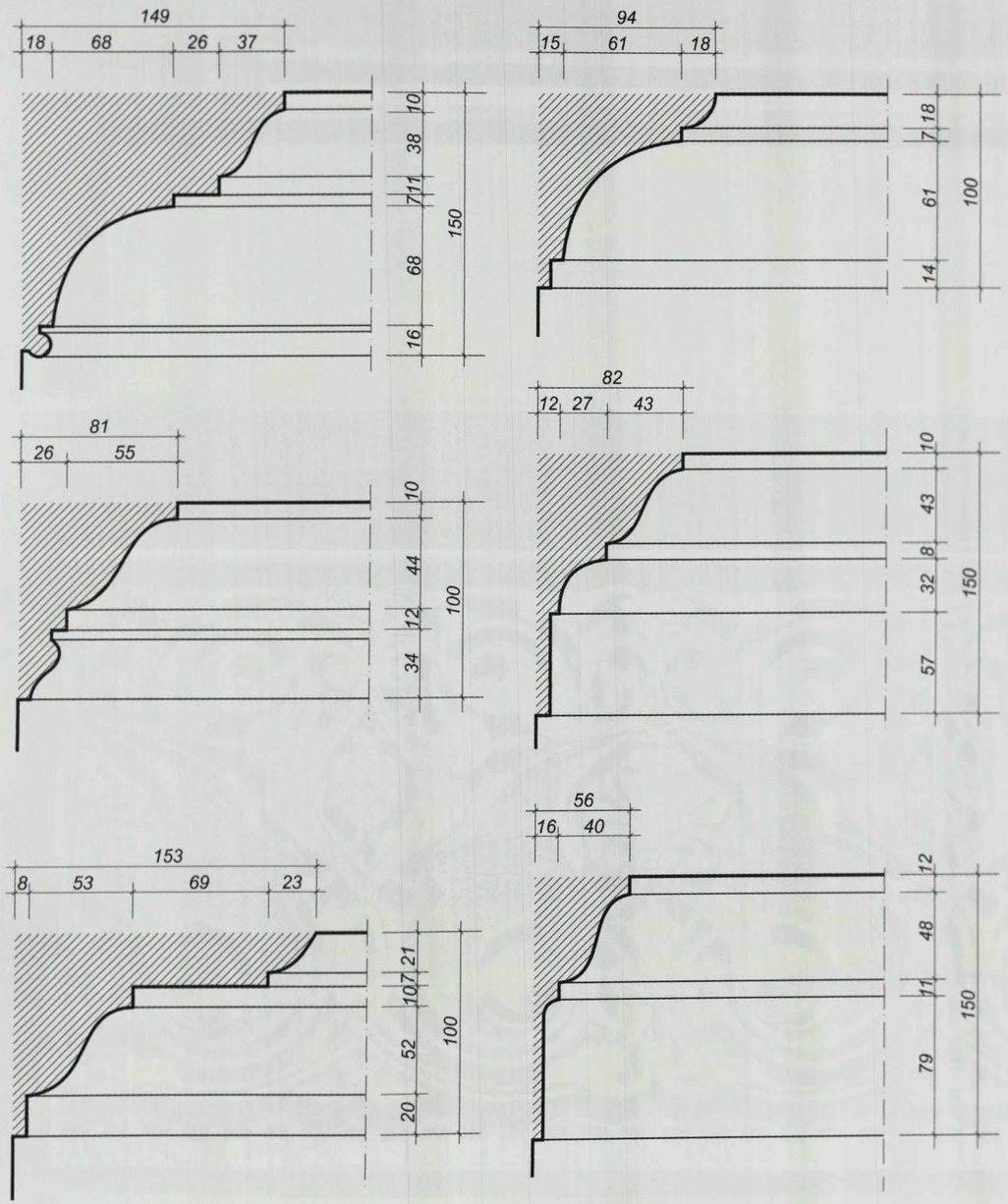

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

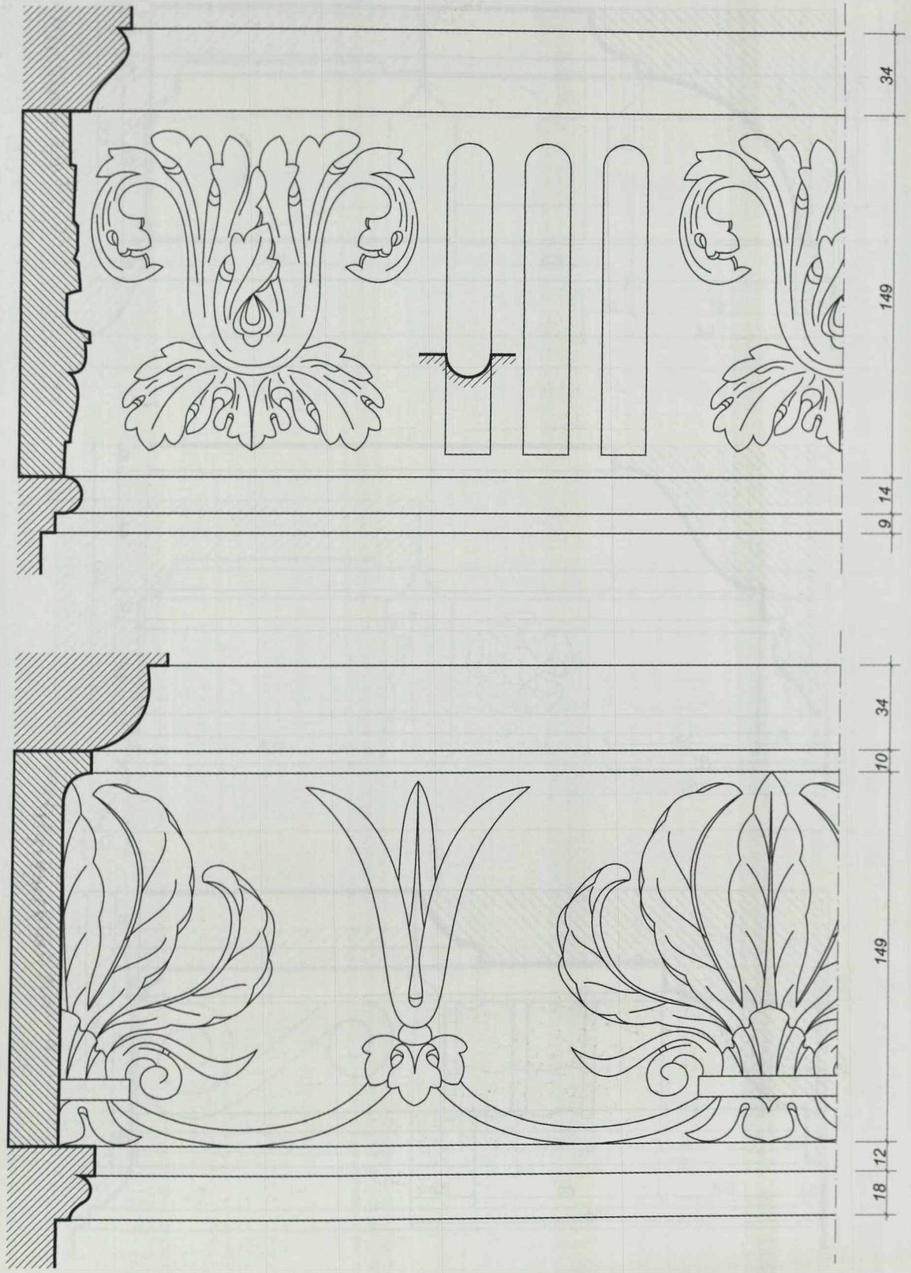
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

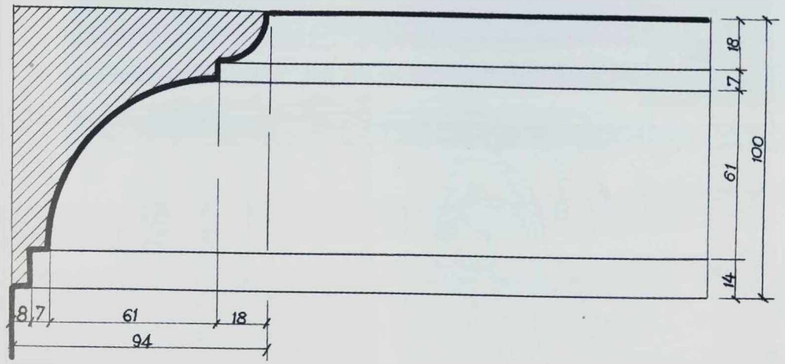
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice profiles in architectural monuments.

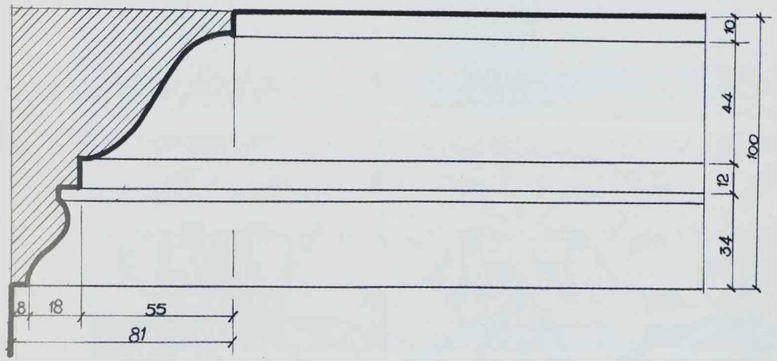
Memarlıq abidəsinin parapet və karnizinin tərtibatı nümunəsi.

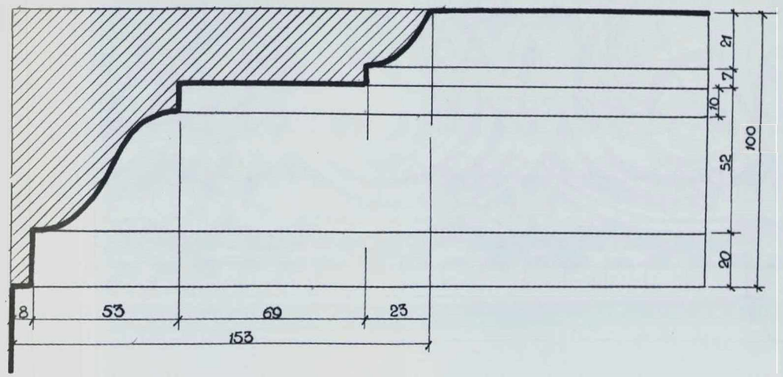
A sample of the design of the parapet and the cornice in the architectural monument.

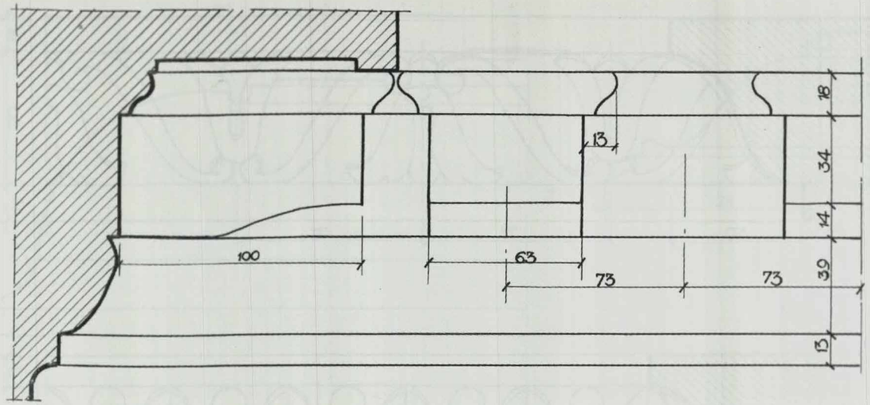
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

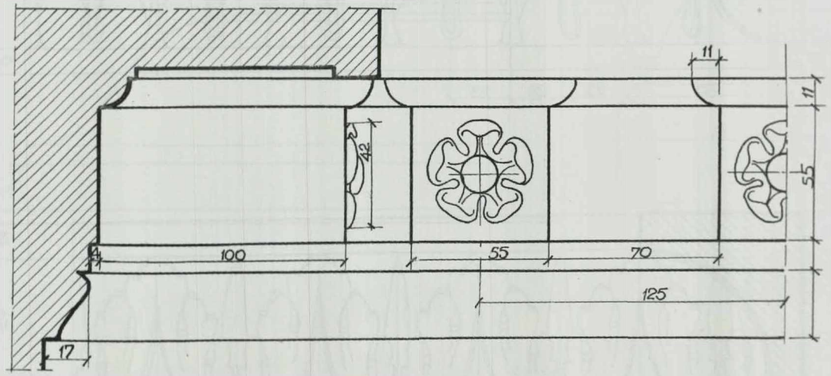

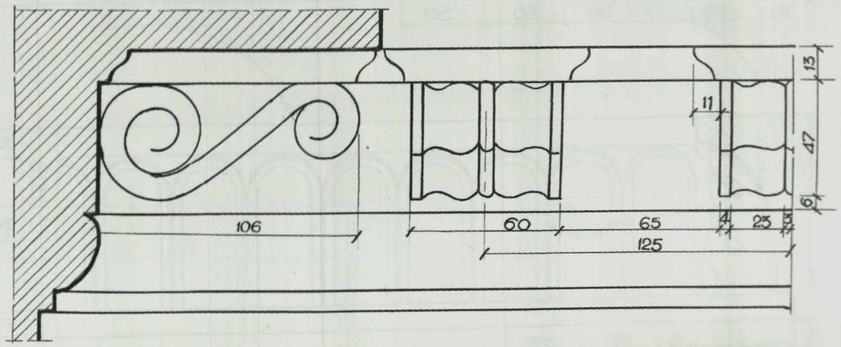

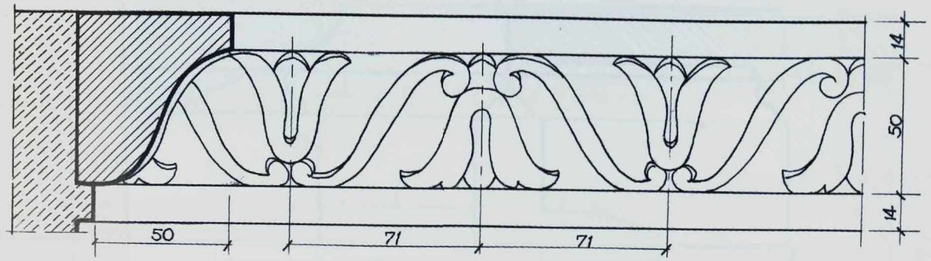
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

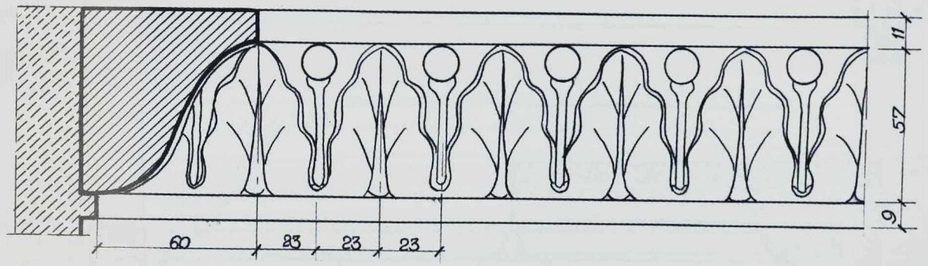

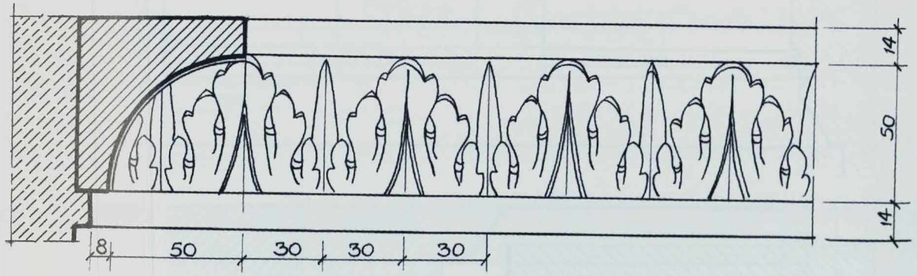

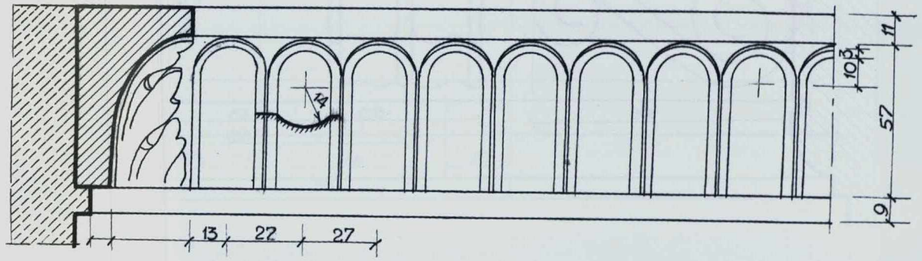

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

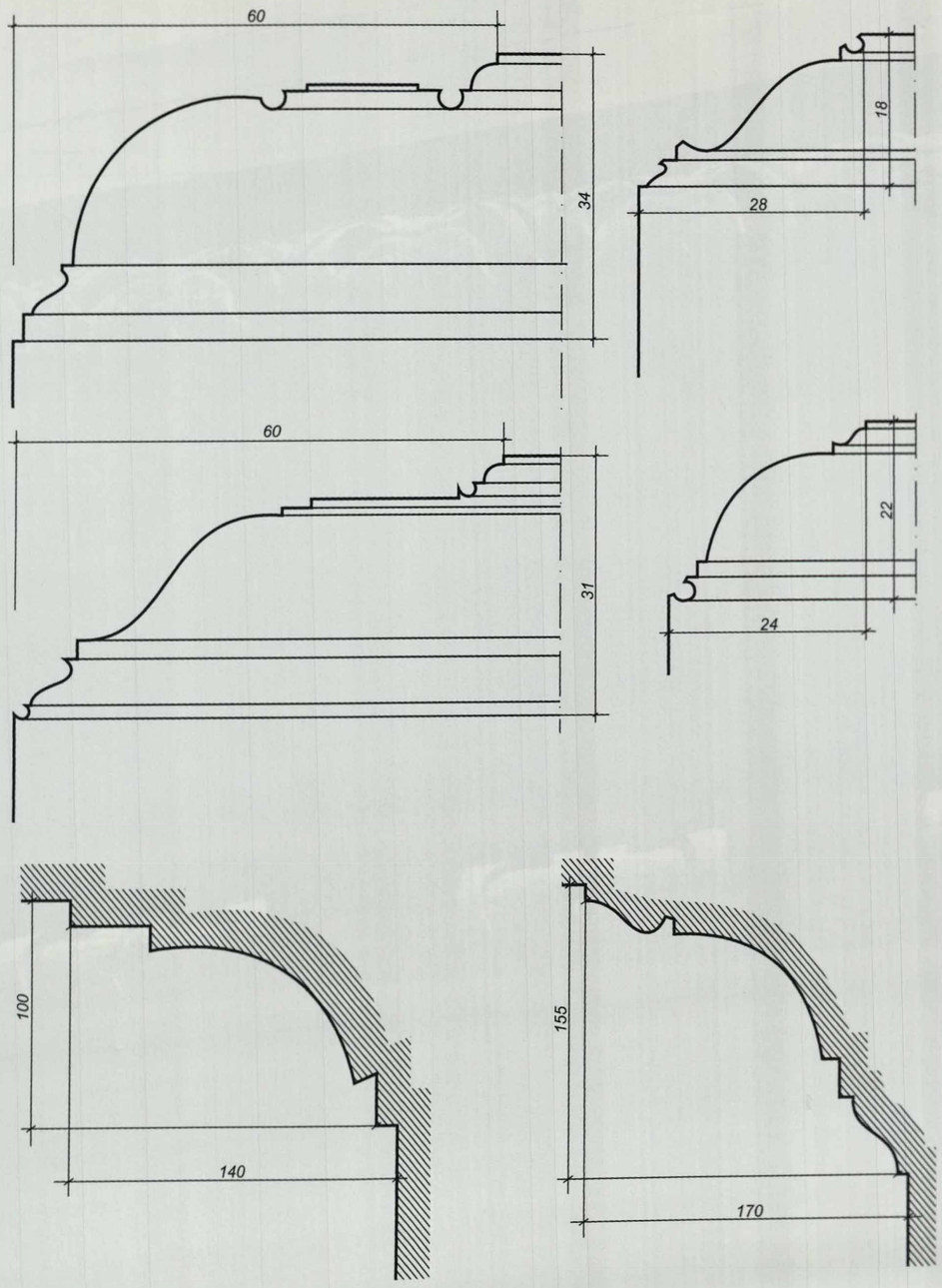

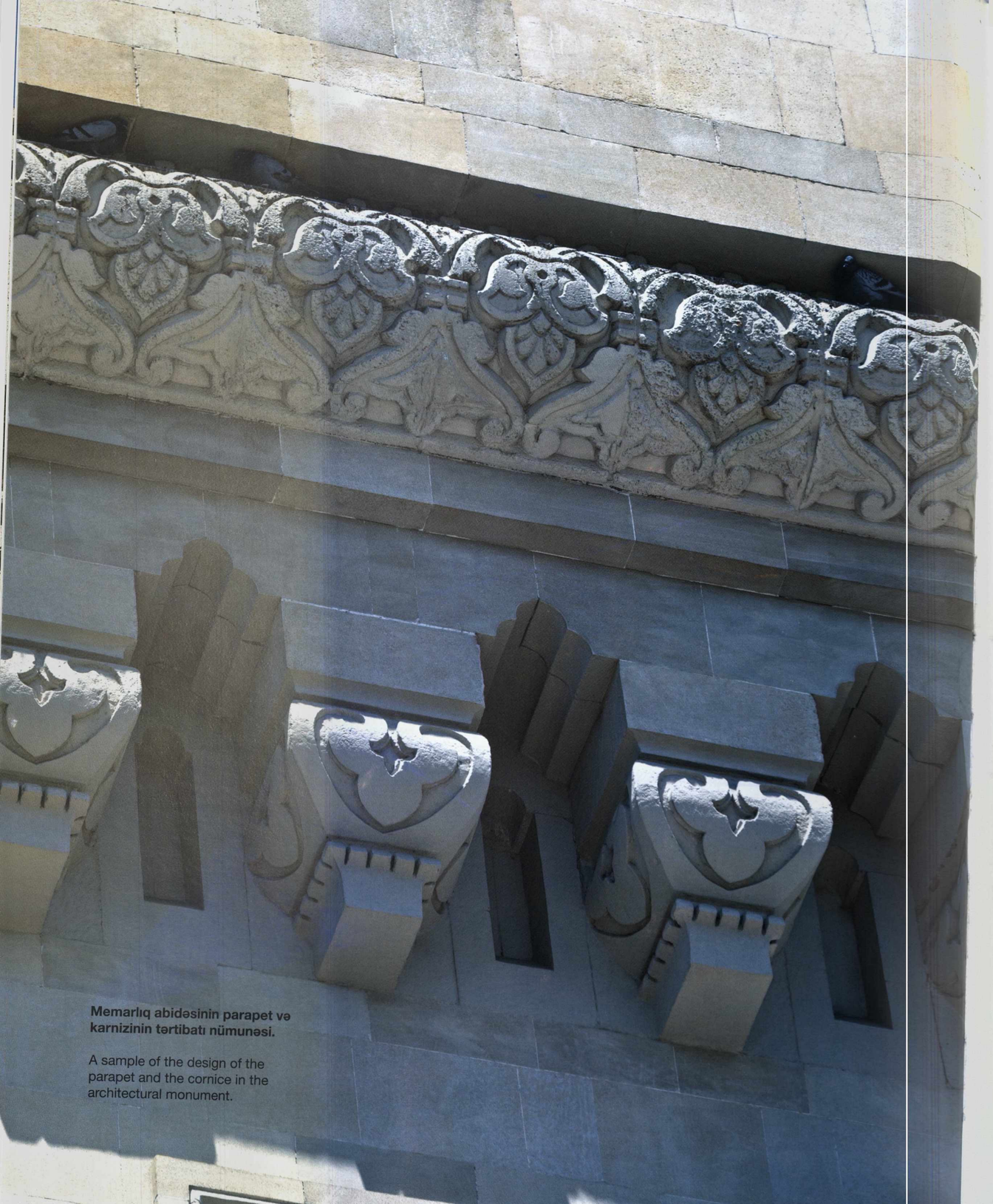

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

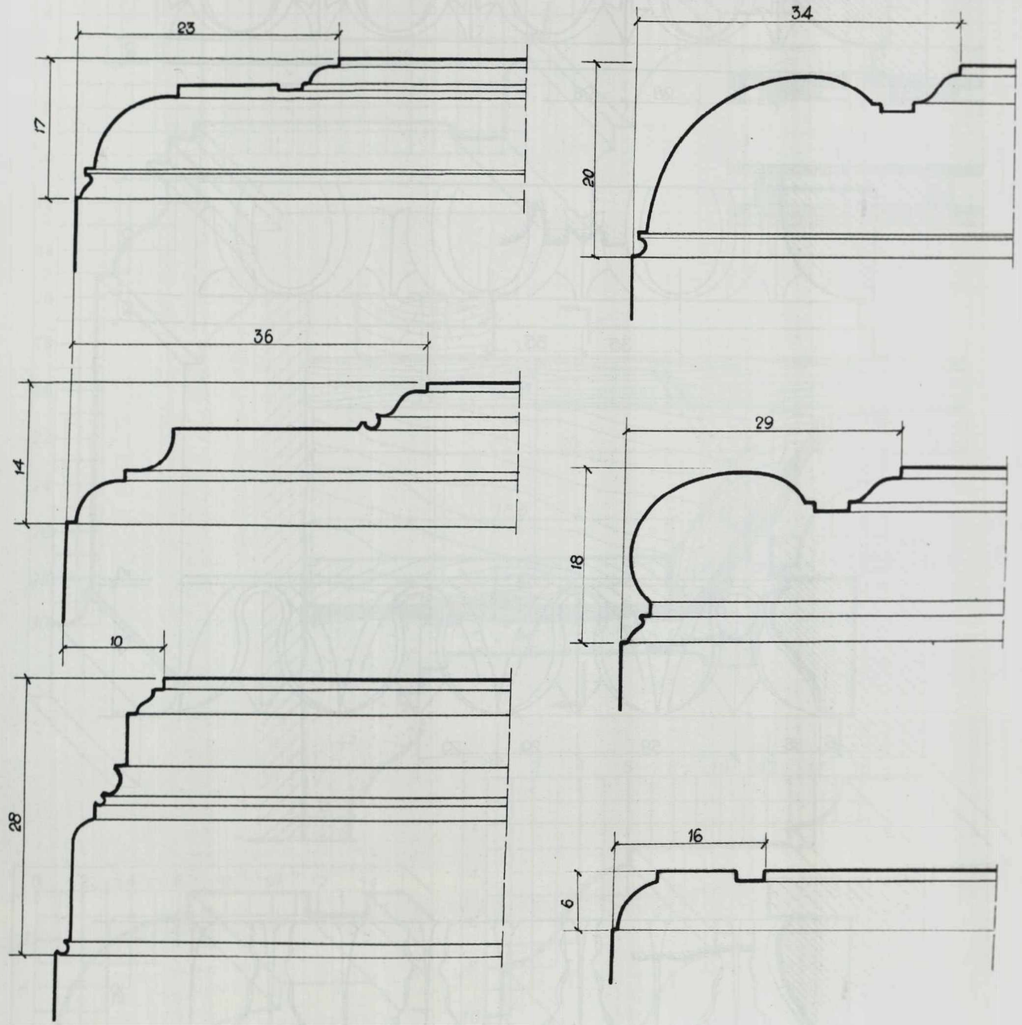

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

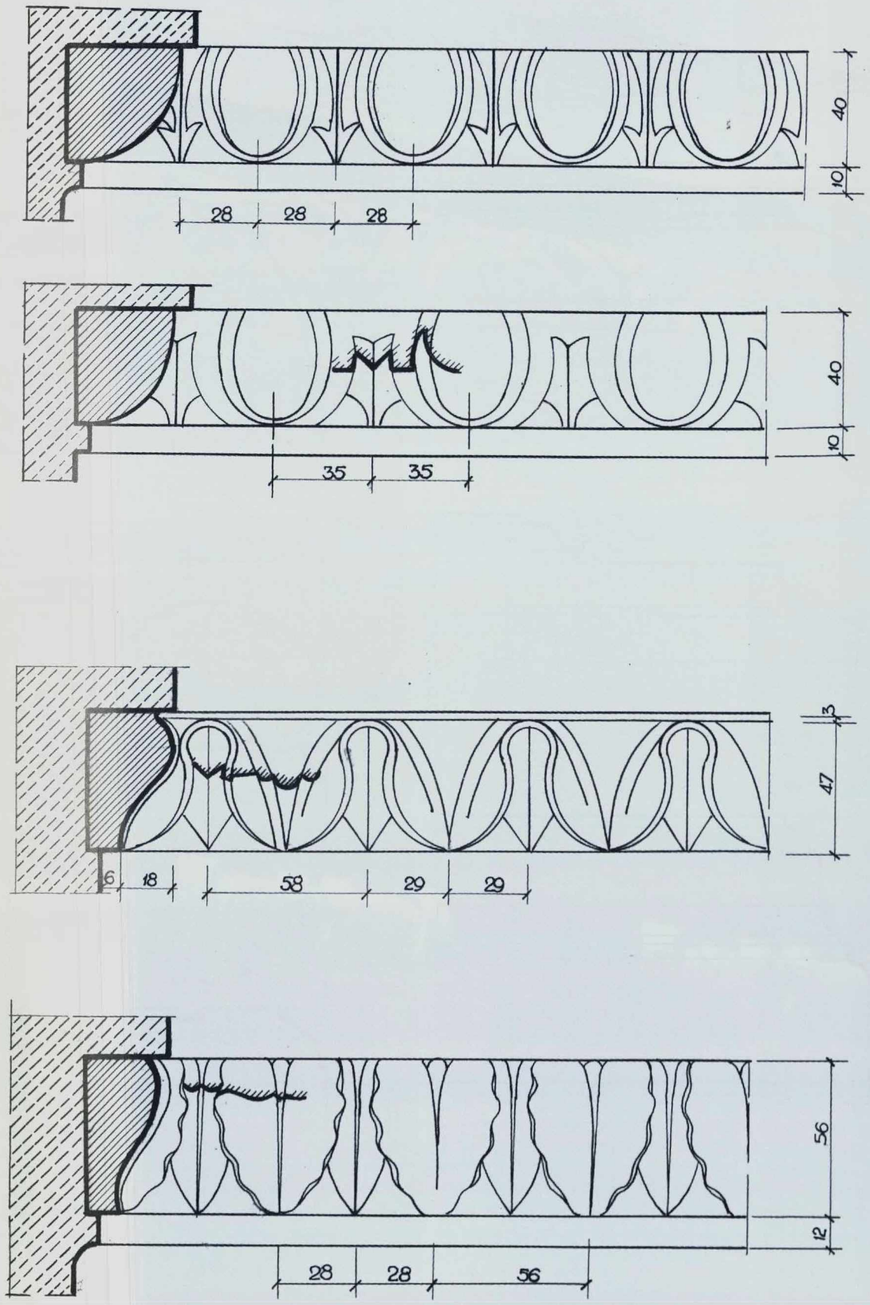
Memarlıq abidəsinin parapet və karnizinin tərtibatı nümunəsi.

A sample of the design of the parapet and the cornice in the architectural monument.

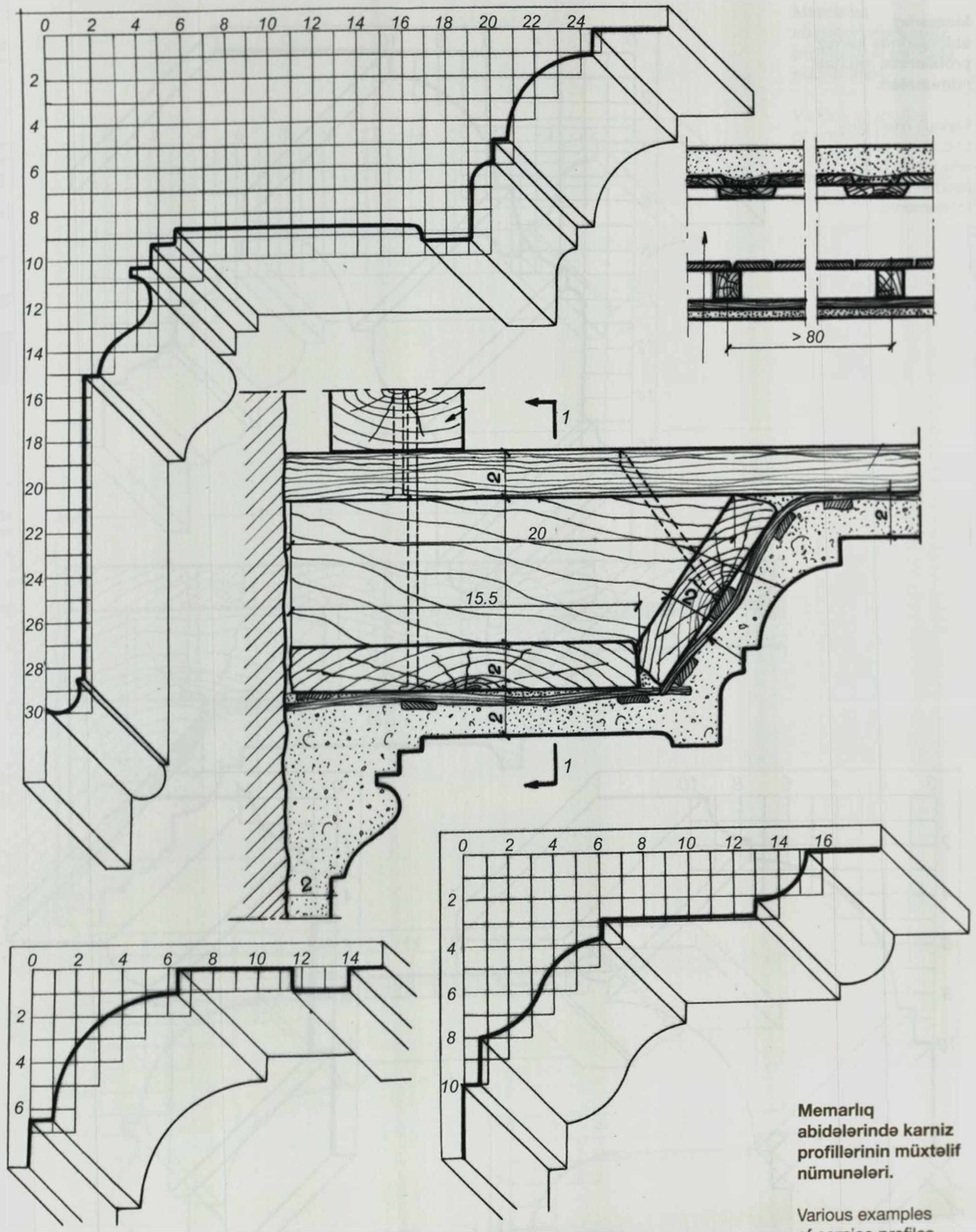

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

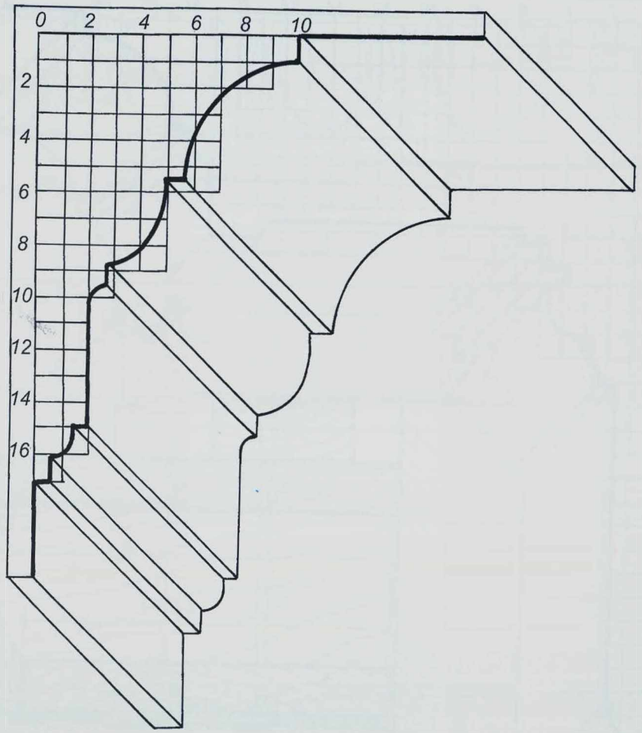

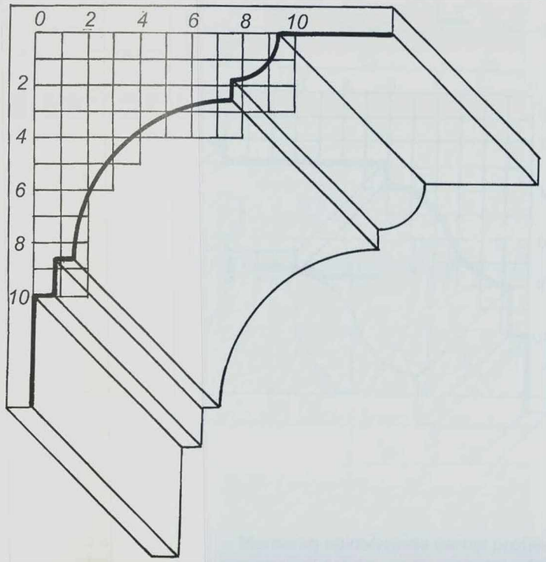
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

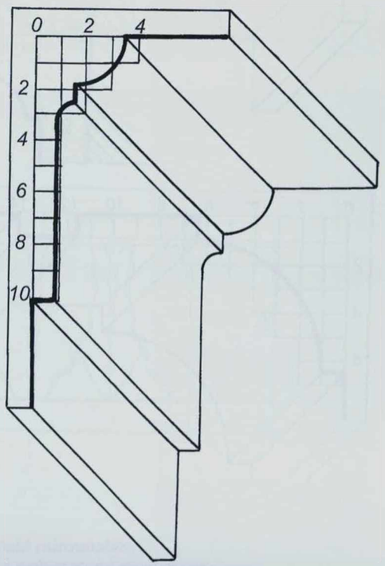
Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

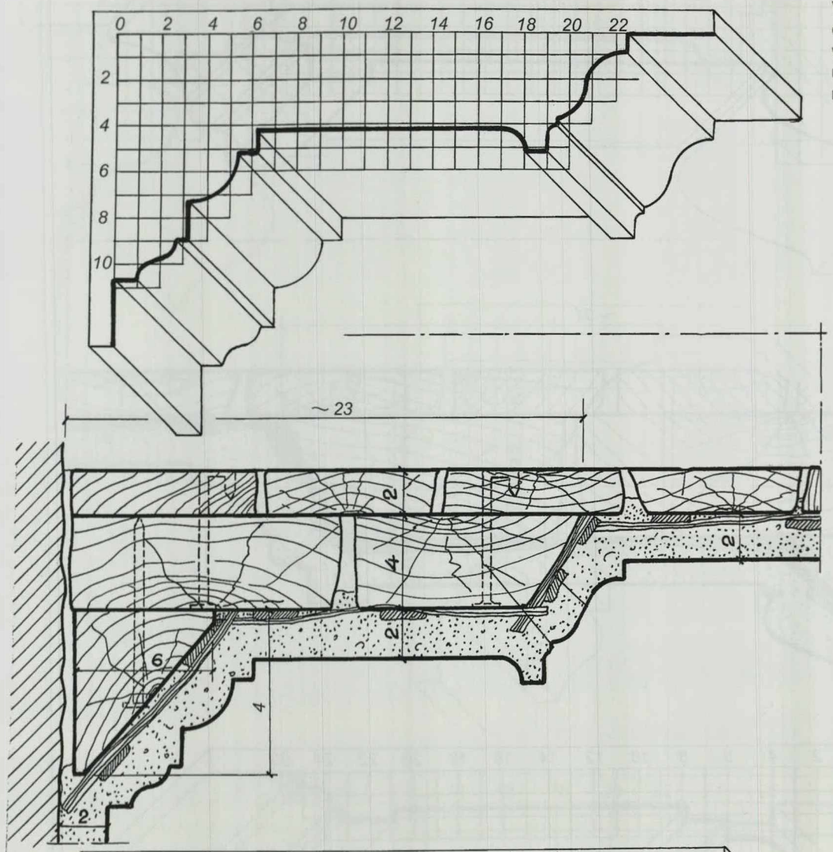

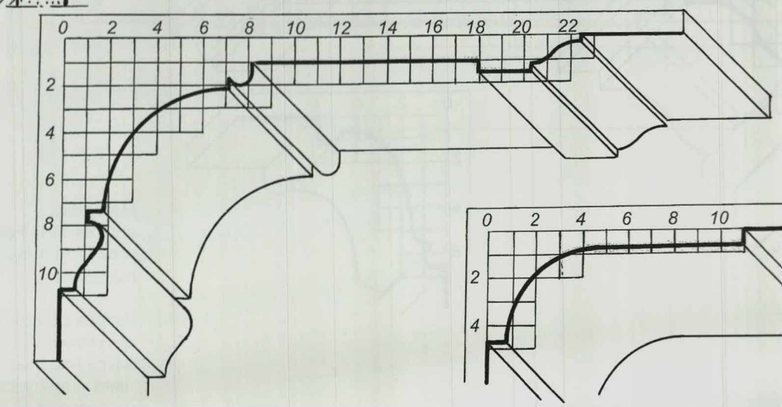

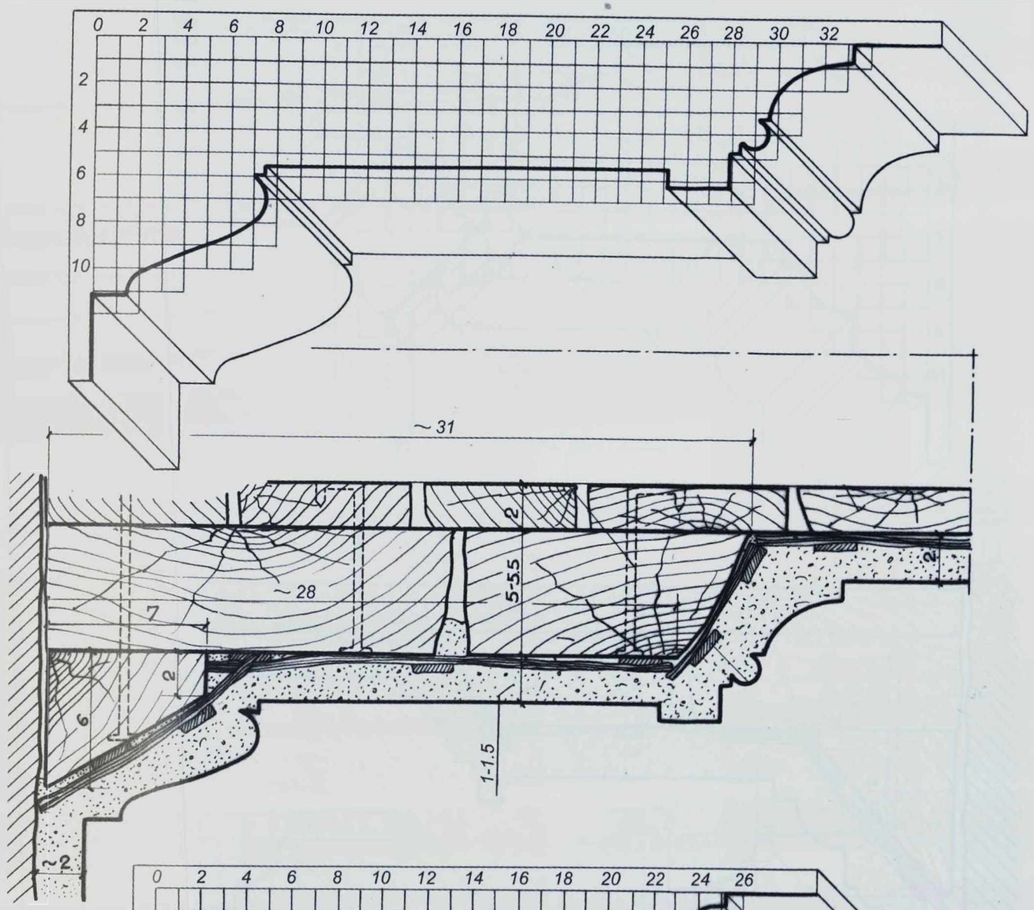

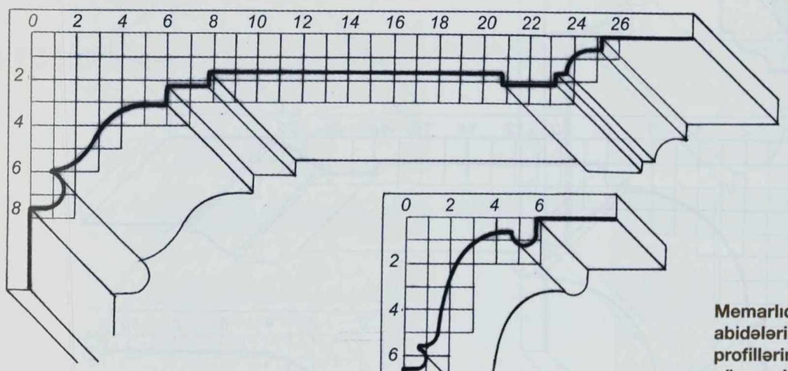
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

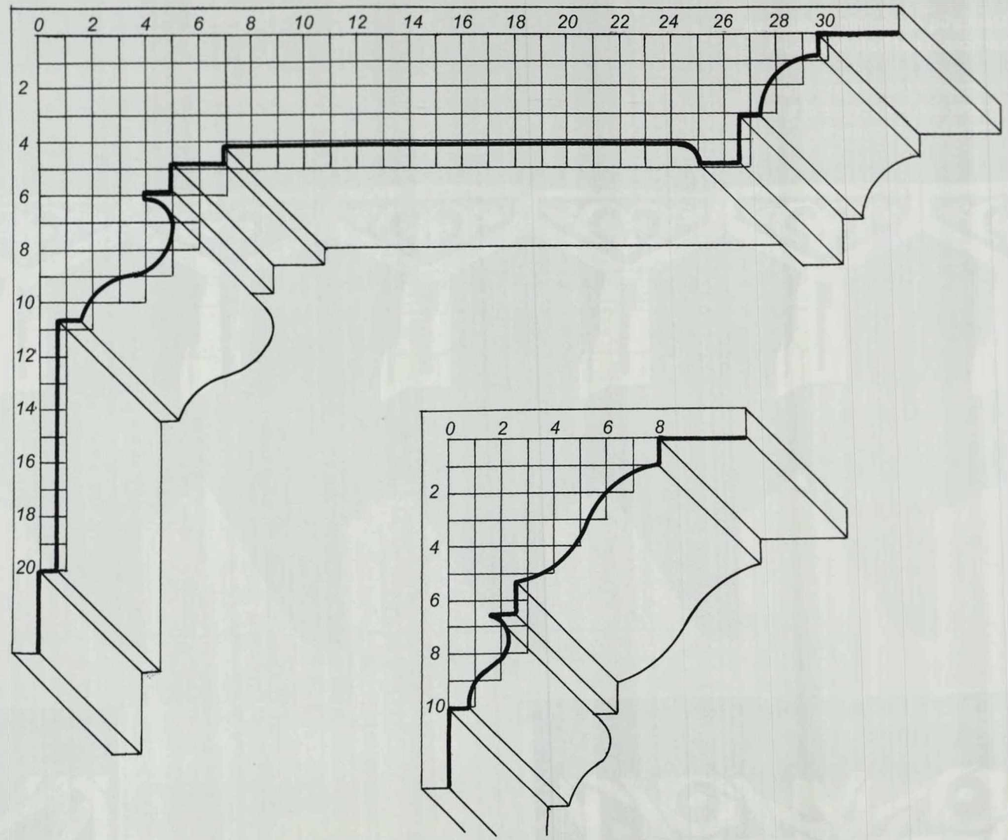

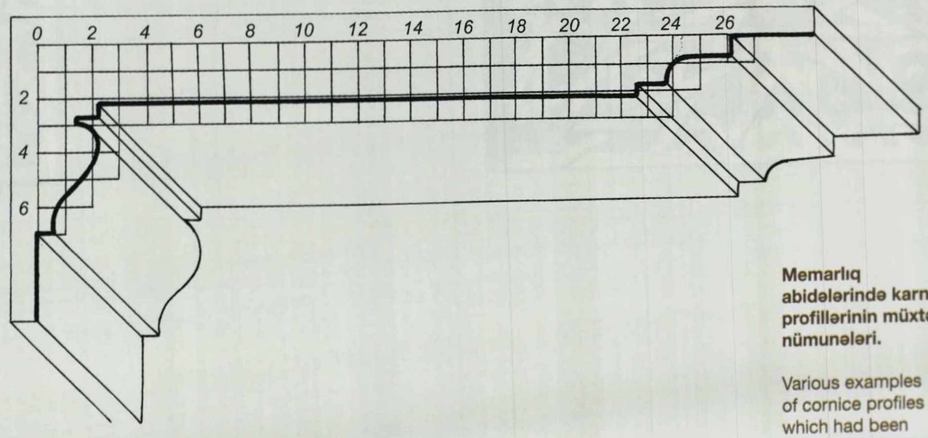

Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

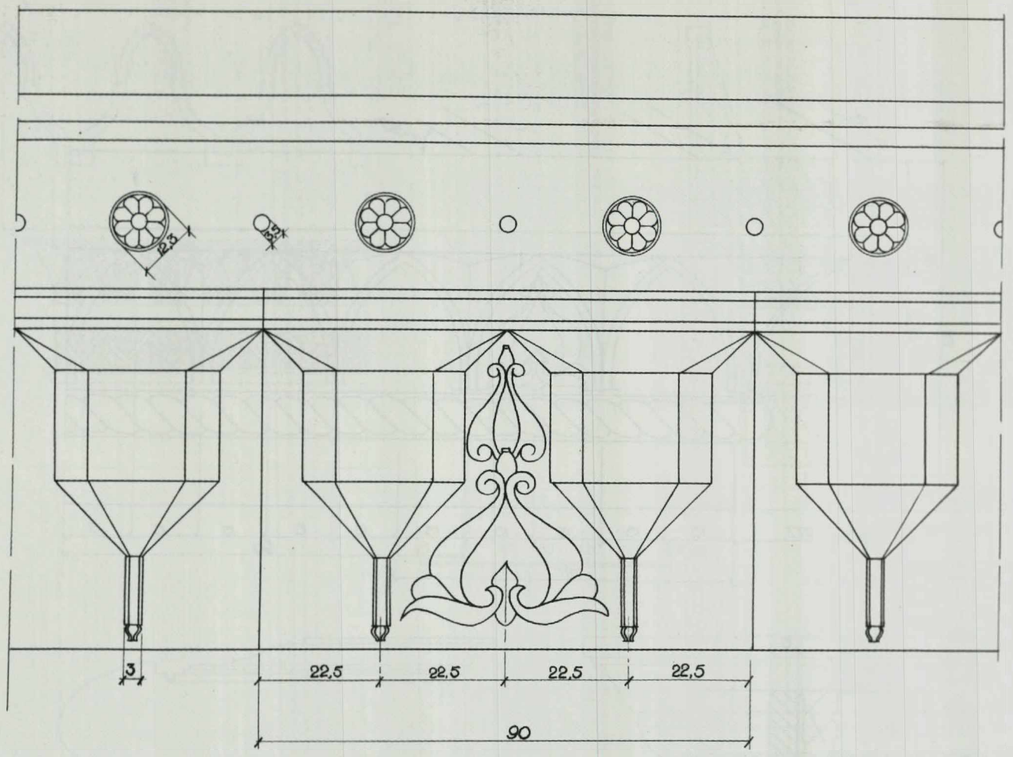
Memarlıq abidələrində karniz profillərinin müxtəlif nümunələri.

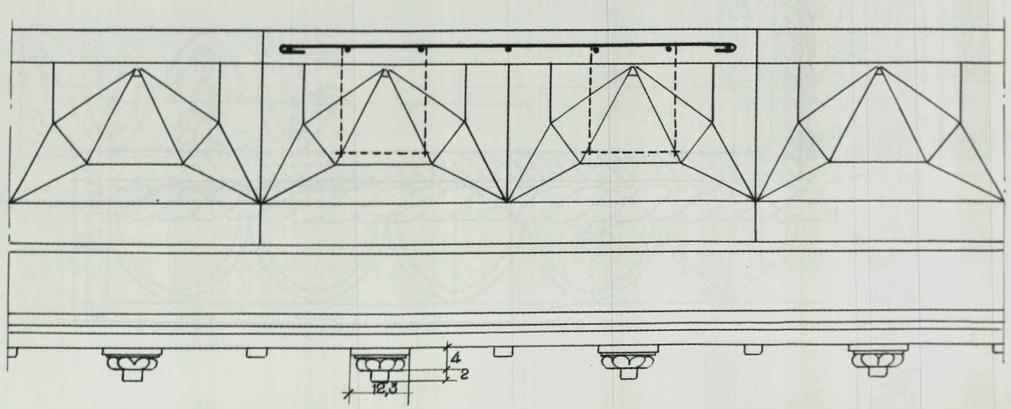
Various examples of cornice profiles which had been used in architectural monuments.

Memarlıq abidəsinin parapet və karnizinin tərtibatı nümunəsi.

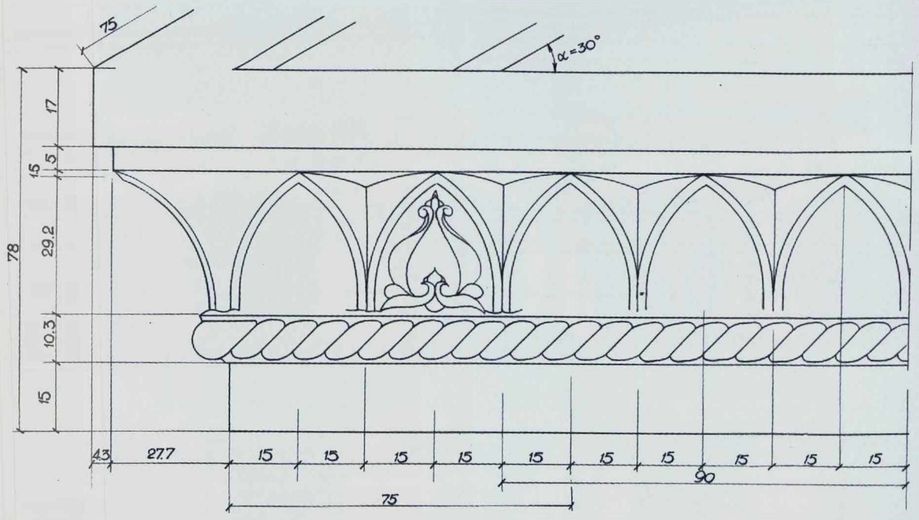
A sample of the design of the parapet and the cornice in the architectural monument.

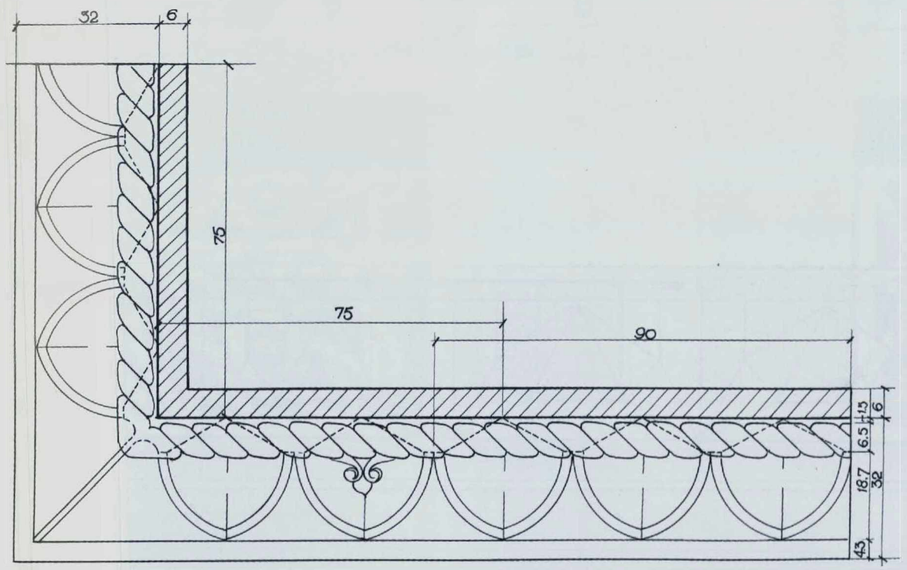

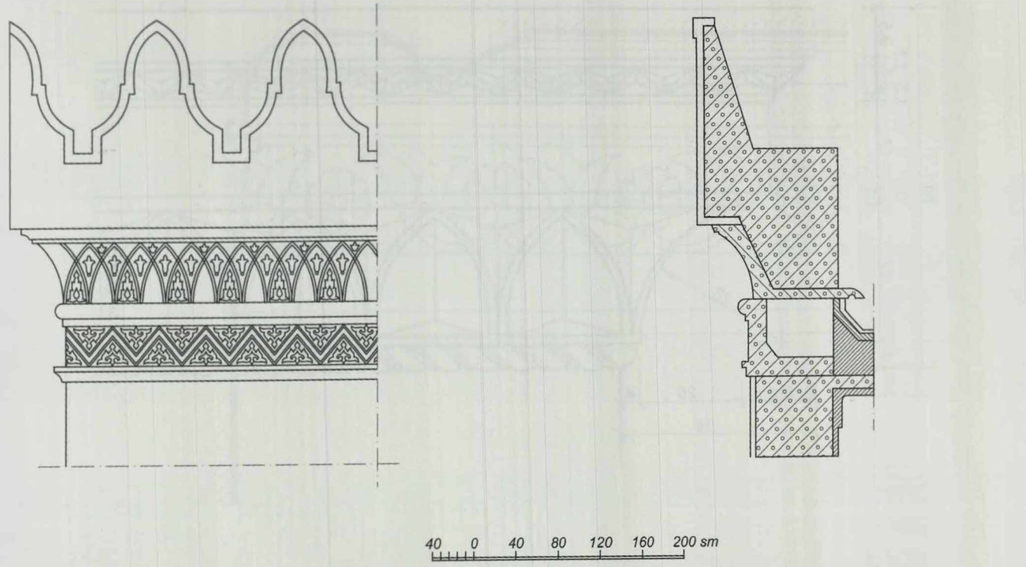

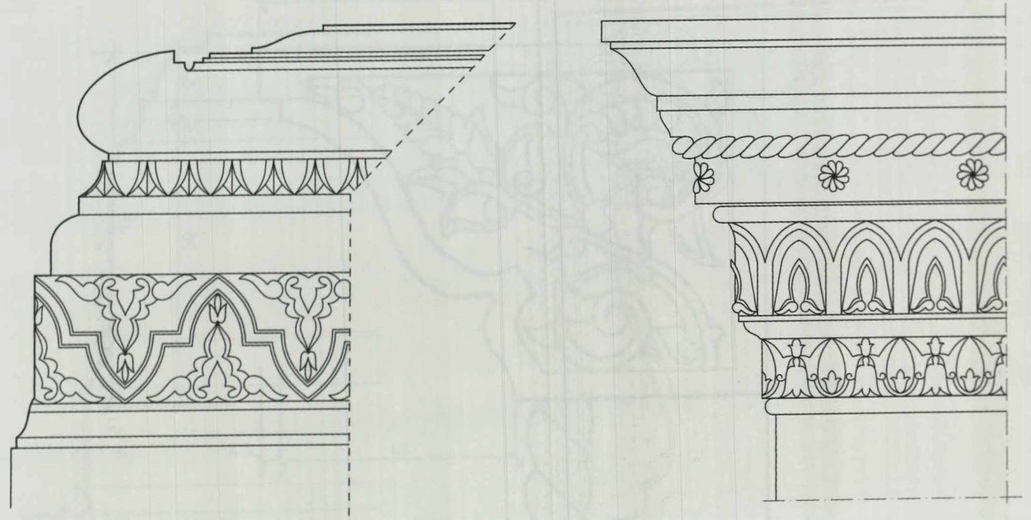
Memarlıq abidələrində karniz bəzəklərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of cornice decorations in architectural monuments.

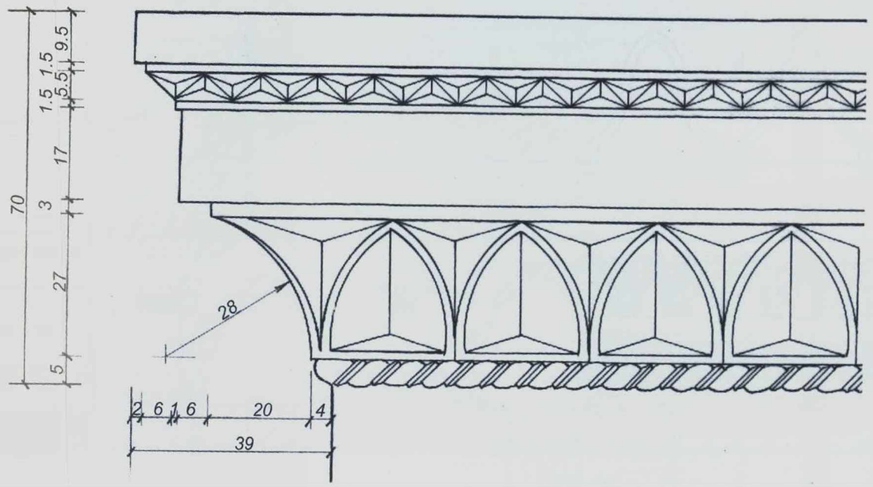

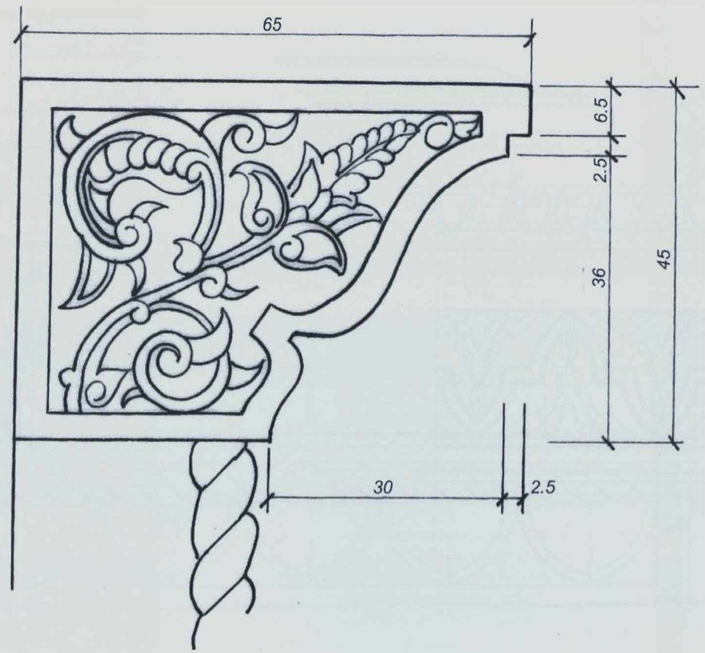
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

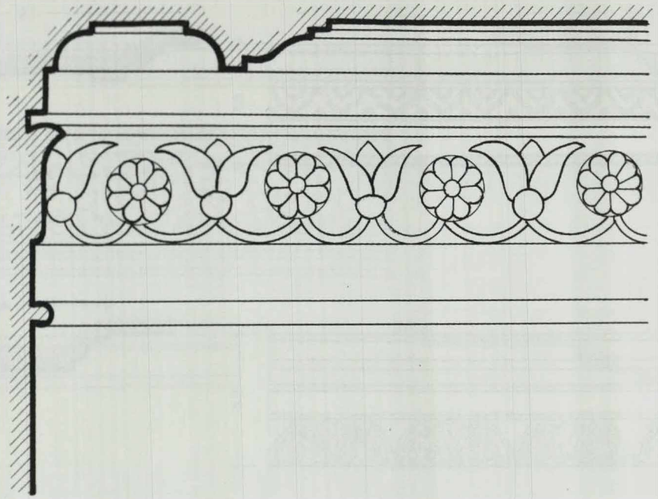

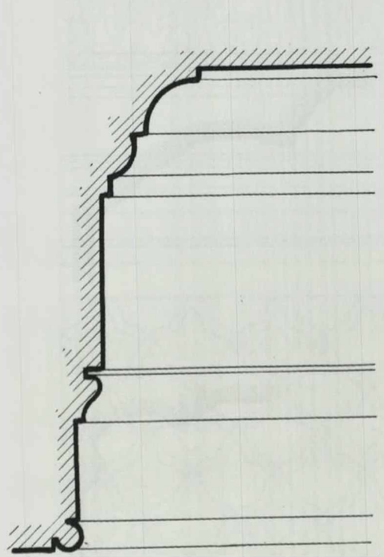
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

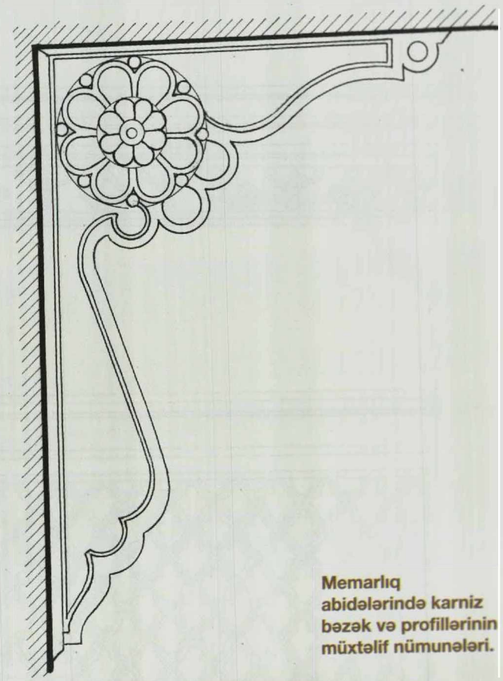

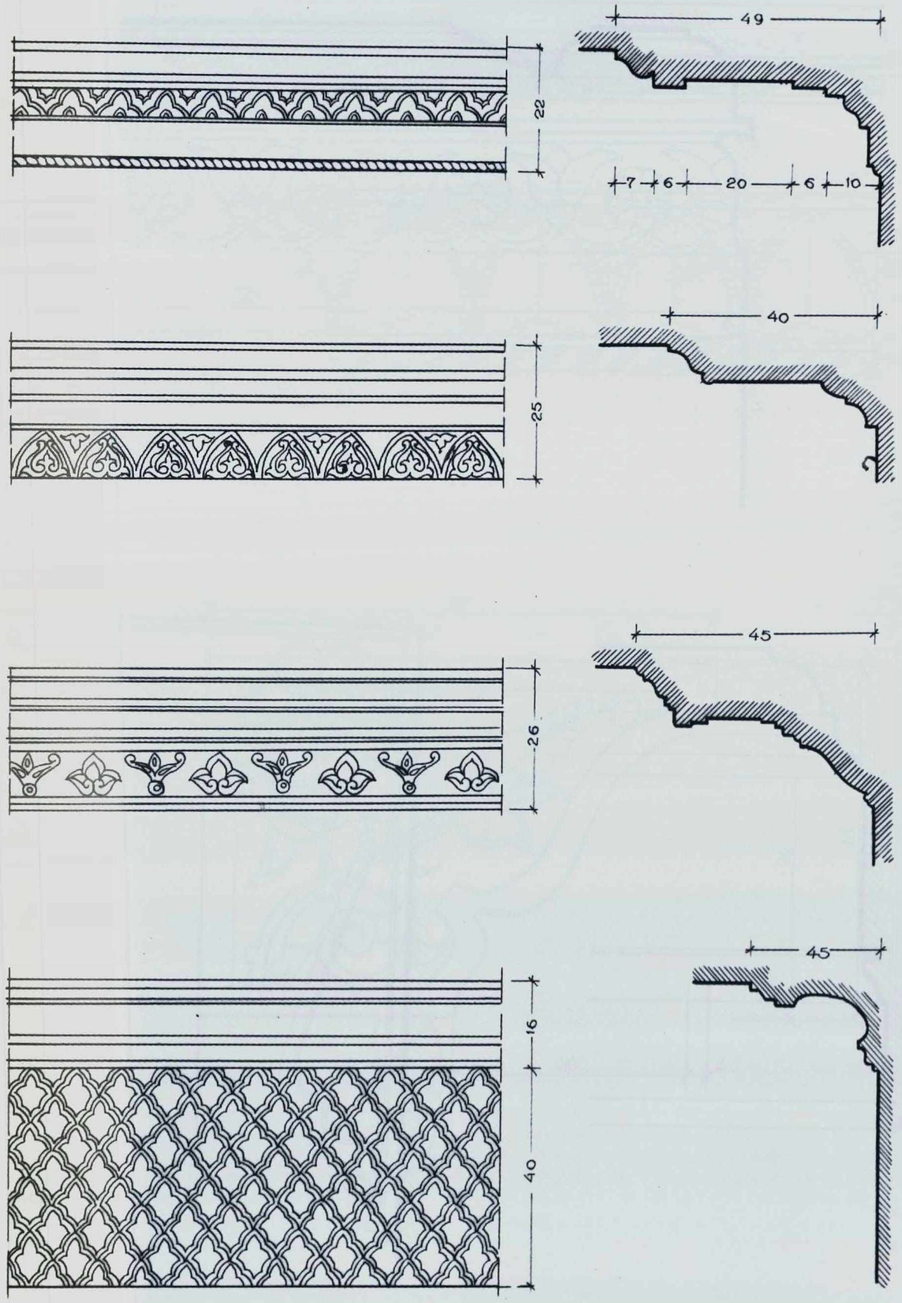
Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

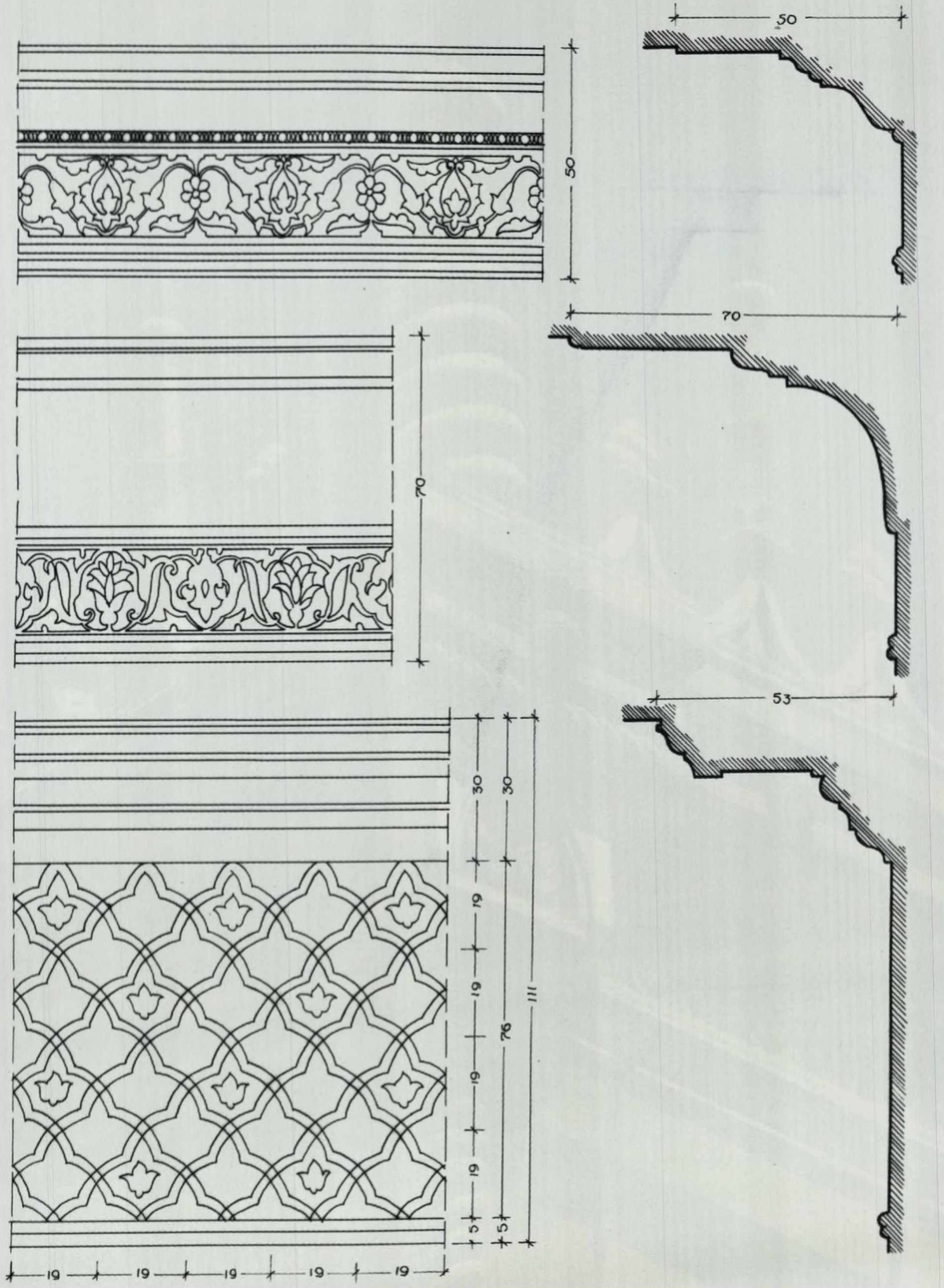

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

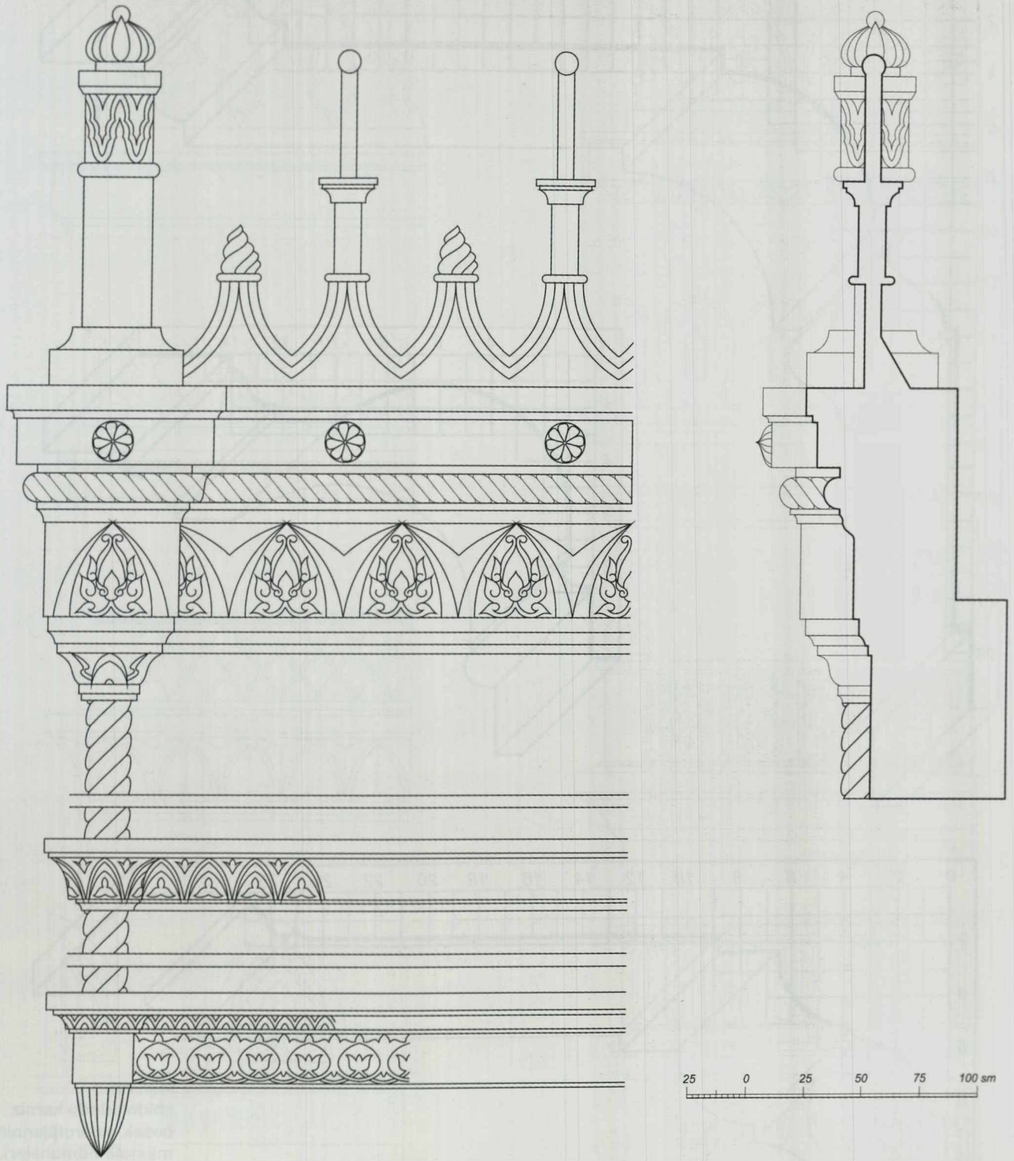

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

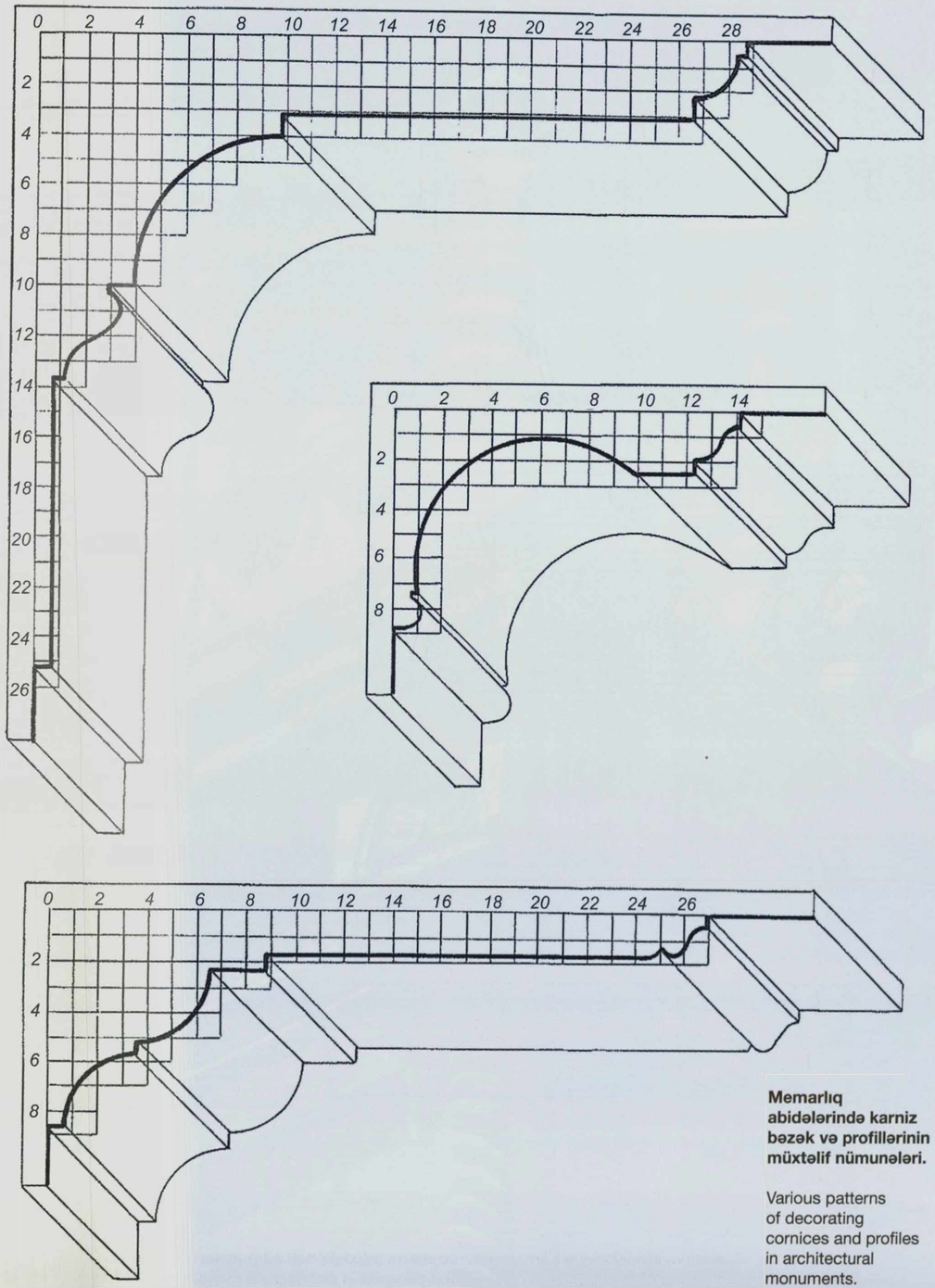
Memarlıq abidəsində karniz və parapetin həll nümunəsi.

A sample of the cornice and parapet's solution in the architectural monument.

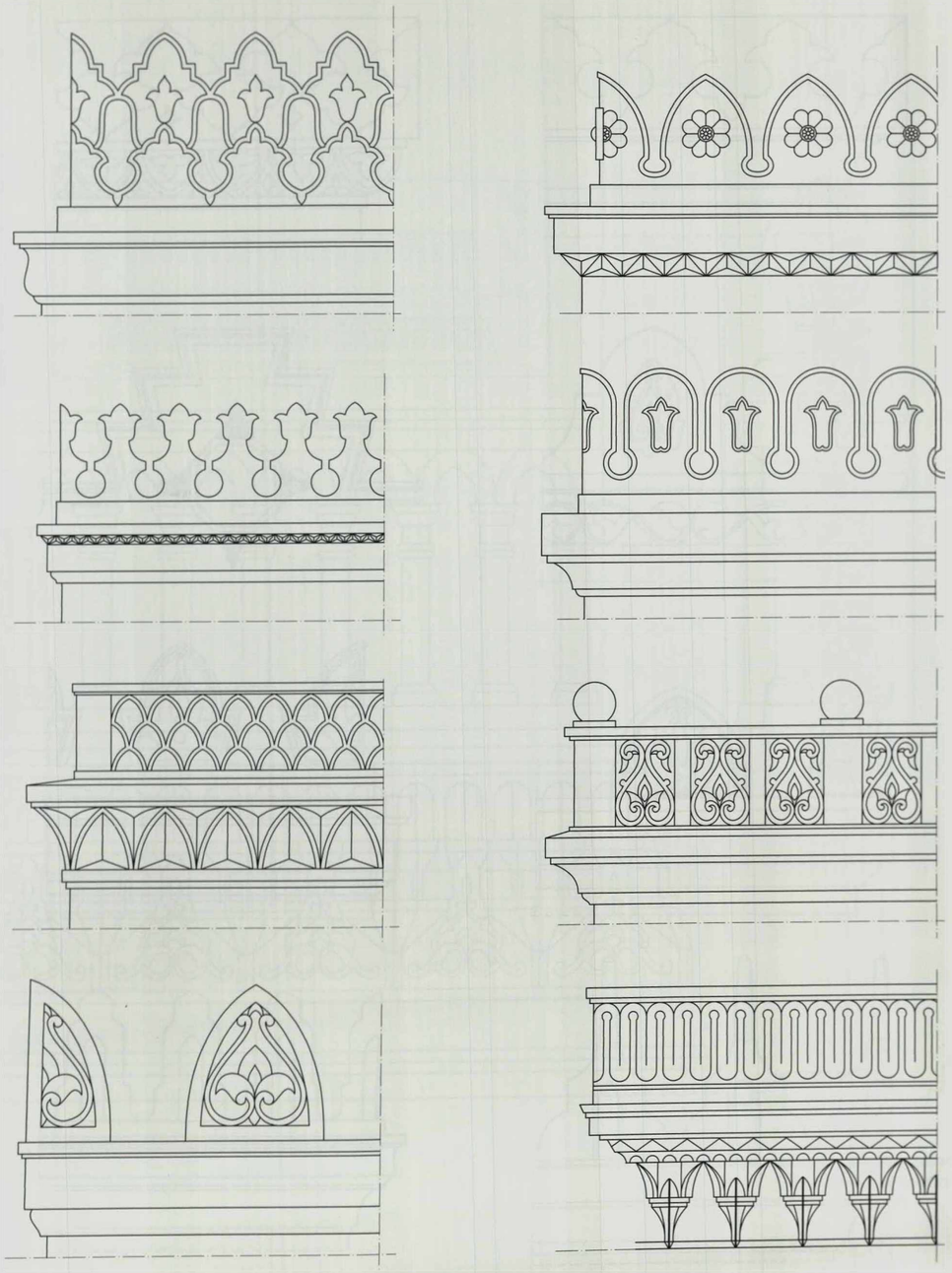

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin müxtəlif həll nümunələri.
Various samples of the solution of cornices and parapets in architectural monuments.

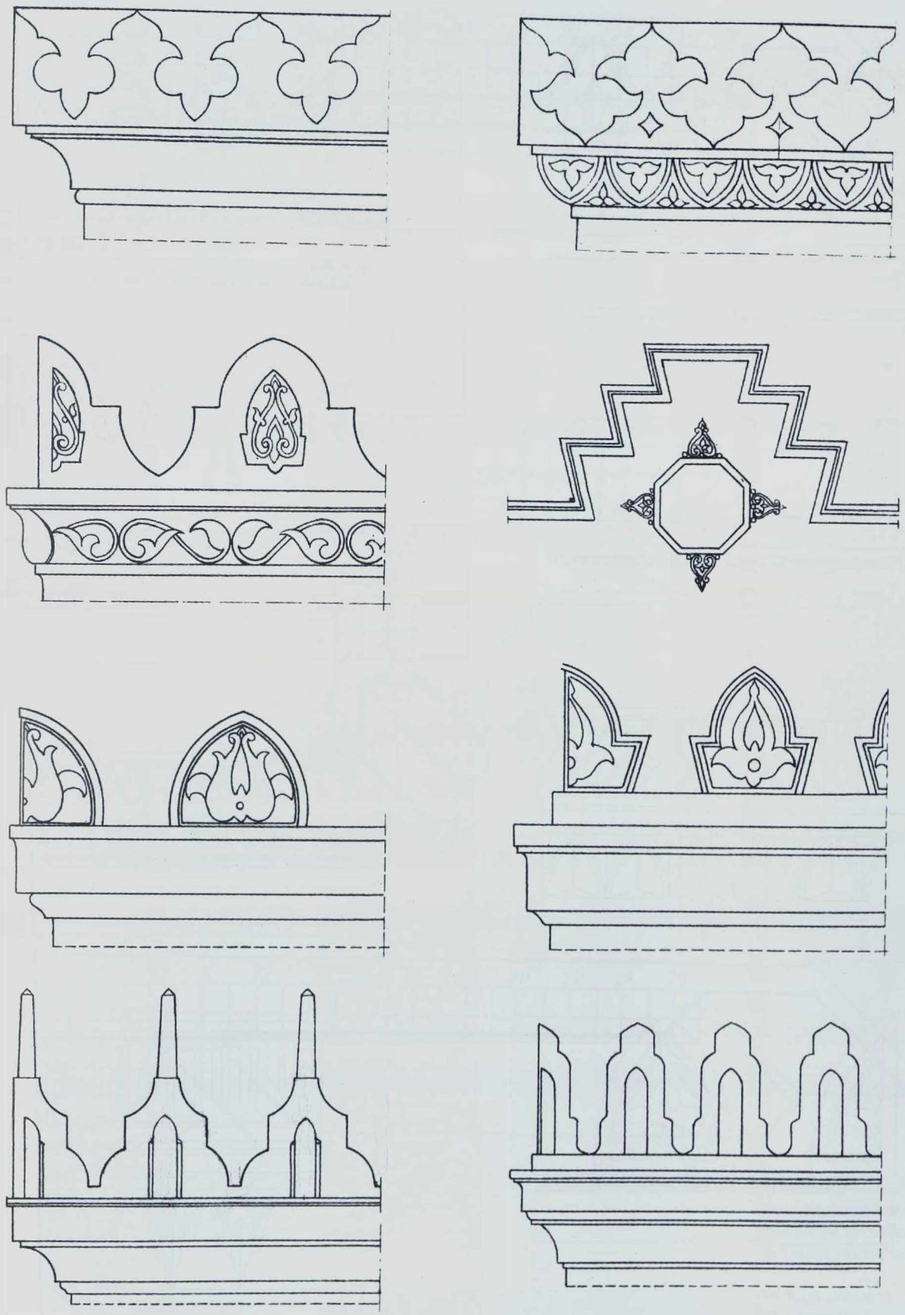

Memarlıq abidələrində karniz bəzək və profillərinin müxtəlif nümunələri.

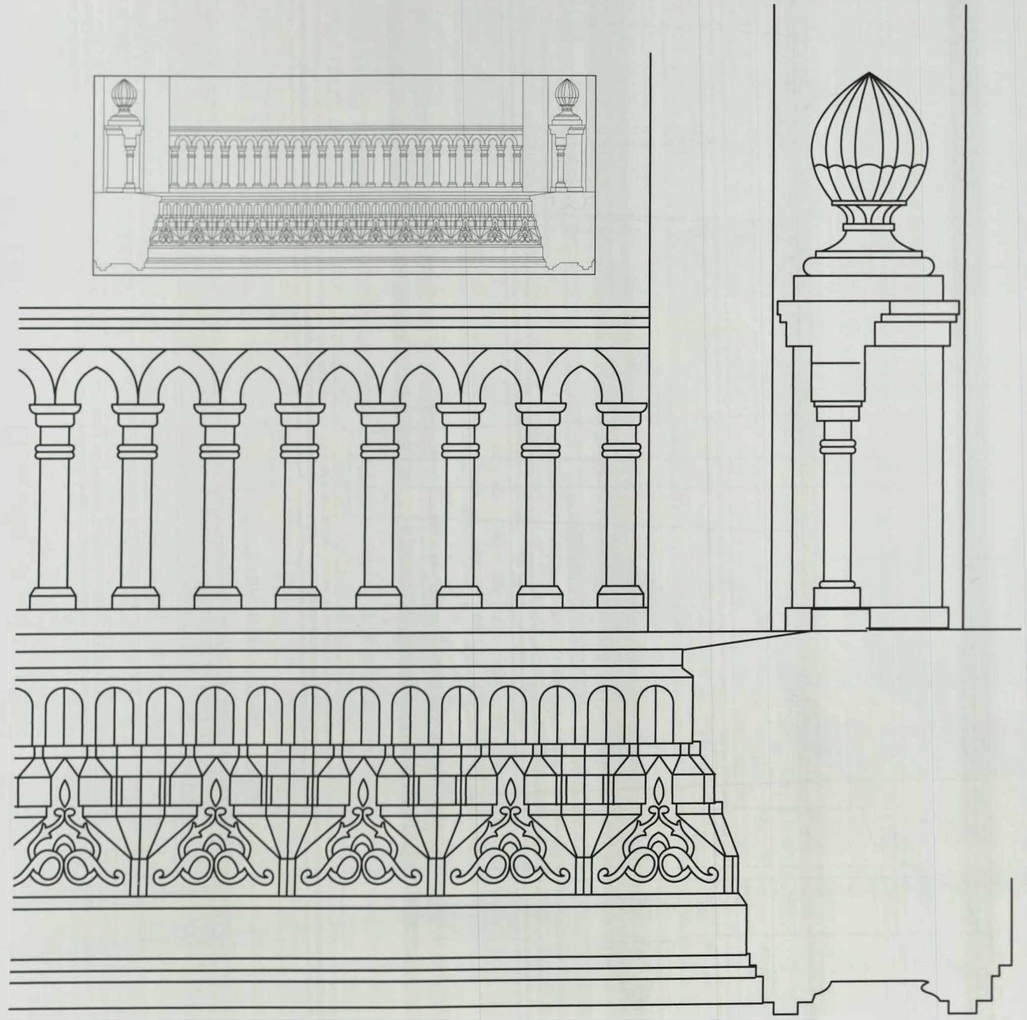
Various patterns of decorating cornices and profiles in architectural monuments.

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin tərtibatı nümunələri.
Samples of the design of cornices and parapets in architectural monuments.

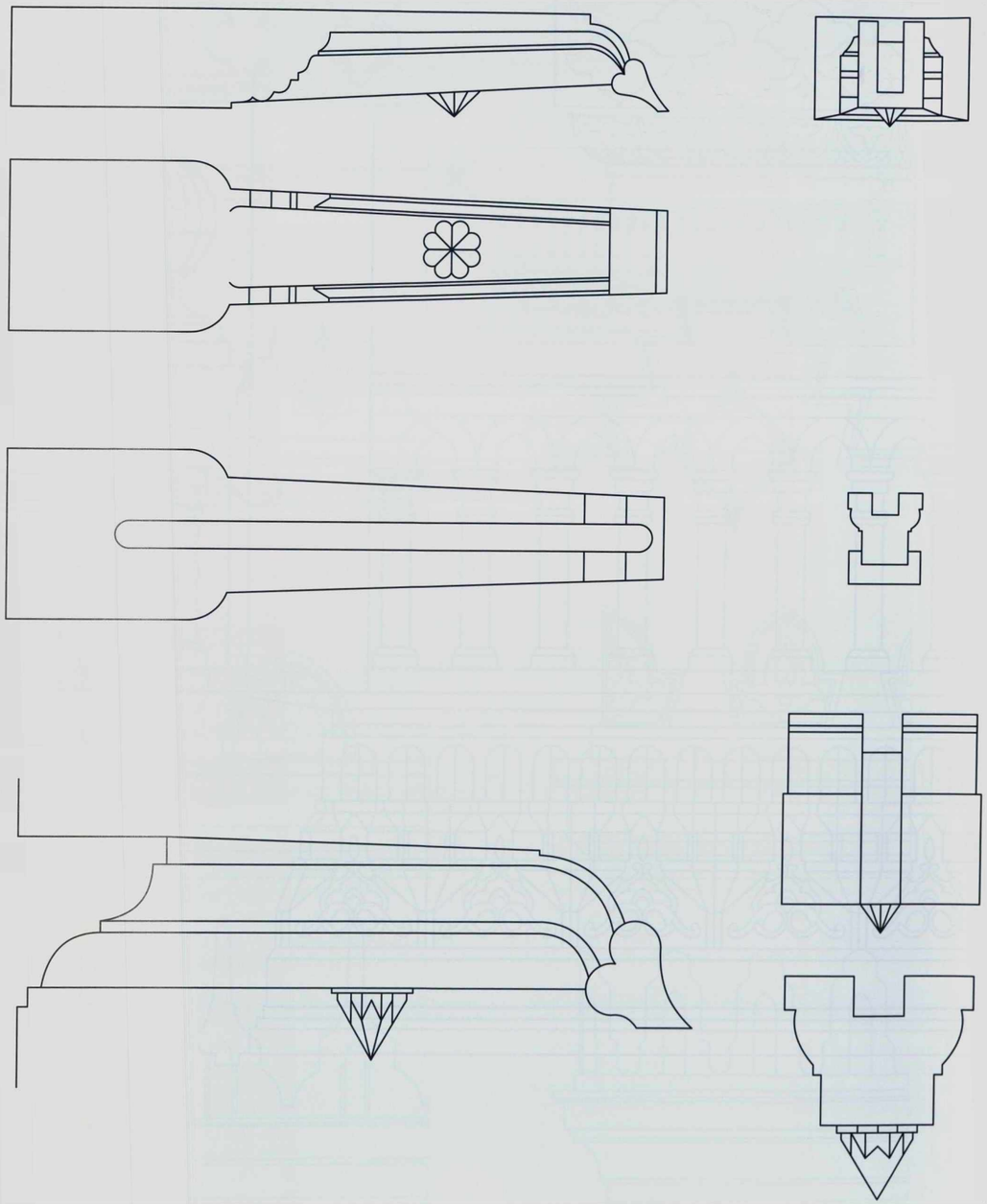

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərin tərtibatı nümunələri.
Samples of the design of cornices and parapets in architectural monuments.

Memarlıq abidəsində karniz və parapetin həll nümunəsi.

A sample of the cornice and parapet's solution in the architectural monument.

Memarlıq abidələrində karniz və parapetlərində rast gəlinən qarqül nümunələri.
Discovered samples of the qarqul (black flower) element cornices and parapets in architectural monuments.

Memarlıq abidəsinin parapet hissəsində istifadə olunan qarqül elementi.

Qarqul (black flower) element, used in the parapet part of the architectural monument.

TİMPANLAR VƏ TAC BƏZƏKLƏRİ

Timpan – binaların portal və fronton, qapı və pəncərə üstündə qurulmuş üçbucaqlı, tağaoxşar, yarımdairəvi və s. formalı müstəvi səthi.
Tac bəzəkləri – fasadların parapet və ya karnizlərinin bəzi yerlərini fərqləndirmək uçun yüksəldilmiş və xüsusi olaraq bəzədilmiş hissələrə deyilir.

Qədim yunan memarlığında binaların frontonlarının daxili səthi timpan adlanırdı və binanın təyinatından asılı olaraq bəzədilirdi. Fronton timpanlarının bəzəklərini çox vaxt heykəl kompozisiyaları təşkil edirdi. Sonralar bu terminin işlənmə coğrafiyası daha da genişlənmişdir.

Klassik üslubda tikilən binalarda fasadın müəyyən sahələrini fərqləndirmək üçün parapet divarı həmin yerlərdə nisbətən yüksəldilir və müxtəlif formalarla tamamlanırdı. Həmin hissələr tutduğu dominant mövqeyə və formalarına görə taca bənzədiyindən memarlığa tac elementi kimi daxil olmuşdur. Bunların da daxili müstəvisi naxış elementləri və ya kartuşla, gerblə bəzədilirdi. Azərbaycan memarlıq elementləri sırasında, milli forma və bəzəklərlə tərtib olunmuş müxtəlif tac elementləri mövcuddur.

Azərbaycan memarlığında əsasən tağbənd portallar, eyvan, pəncərə, qapı elementlərinin tağaoxşar həll olunmuş üst hissələrindəki müstəvi boşluqları naxışlarla bəzədilirdi. Təyinatına uyğun milli üslubda tərtib olunmuş belə timpanlar bir sıra abidələrdə bu gün də qalmaqdadır.

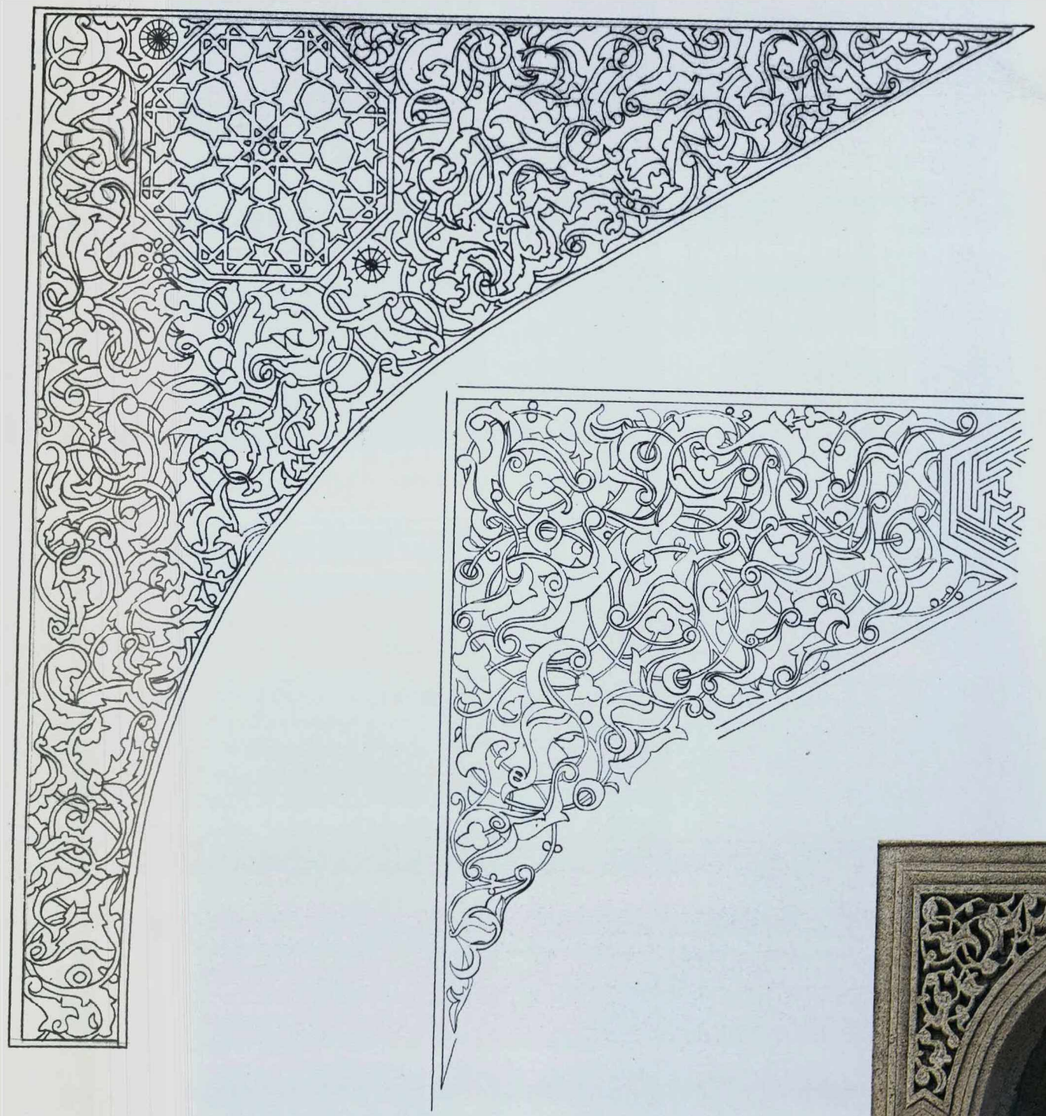
TYMPANUM AND CROWN DECOR

Tympanum is called a triangular,arched,semicircular etc. Flat surface on portals, pediments,doors and windows. Crown decors are top parts of facade parapets or ledges to distinguish and particularly to decorate those.

In Ancient Greek architecture, the internal surface of a pediment was called a tympanum and decorated with reference to the building purpose. It was sculptured compositins that often made up the decoration of pediment tympani. The geography of the term became even larger afterwards.

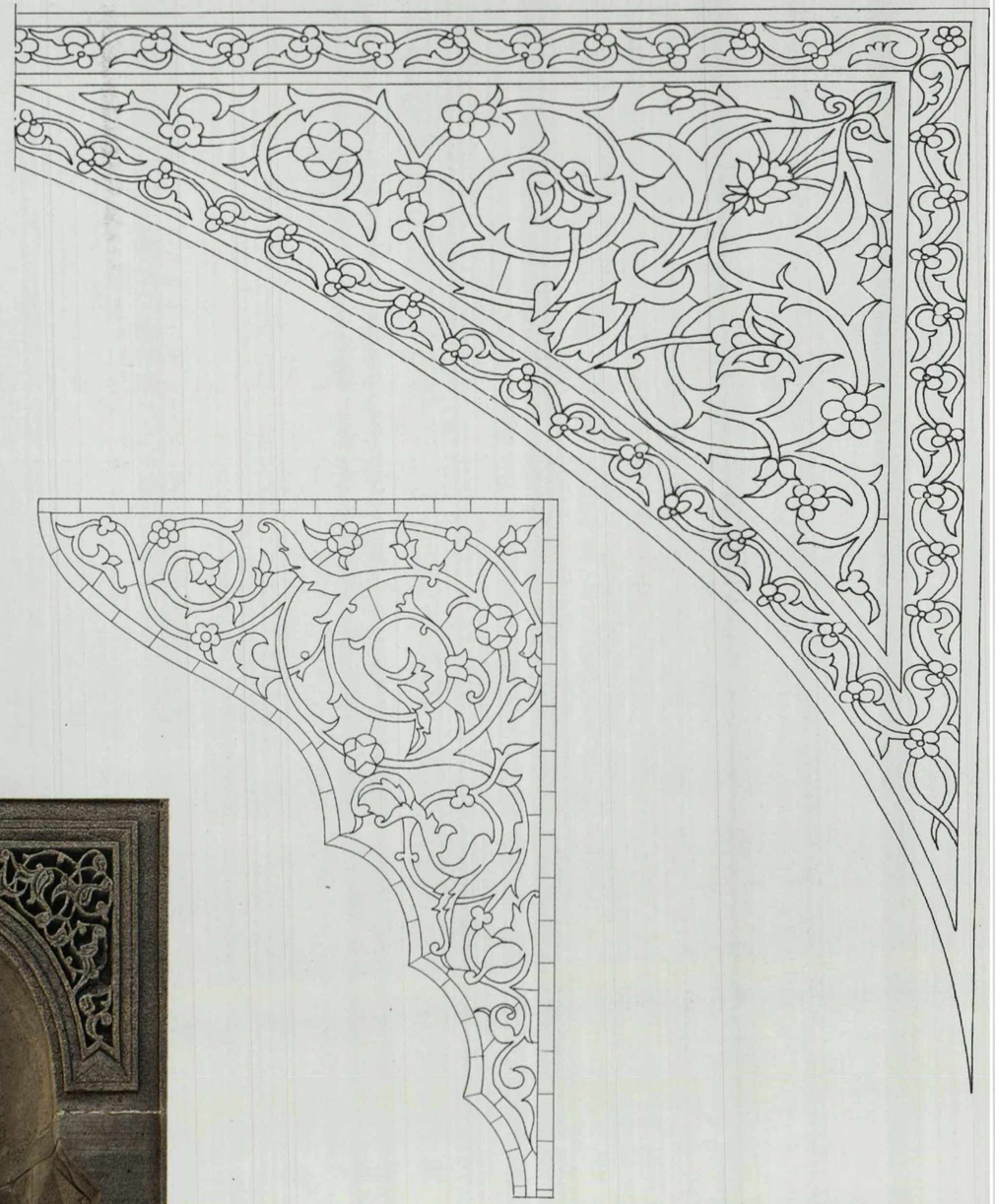
To get some parts of facades distinguished in classically constructed buildings, their parapets were relatively heightened and completed in different shapes. Due to their shape resemblance and dominating position, those architectural elements have been clled crowns. The internal surface of the same elements was decorated with some patterns, a cartouche or coat-of-arms. There are miscellaneous crown elements in Azerbaijan architecture, decorated with traditional local shapes and ornaments.

In Azerbaijani architecture typically decorated by ornaments arched portals, the upper part arched planes, window and door elements. These tympani can be still found in a number of sites decorated in the national style and have lasted till today.

Timpanların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Different patterns of tympanum design.

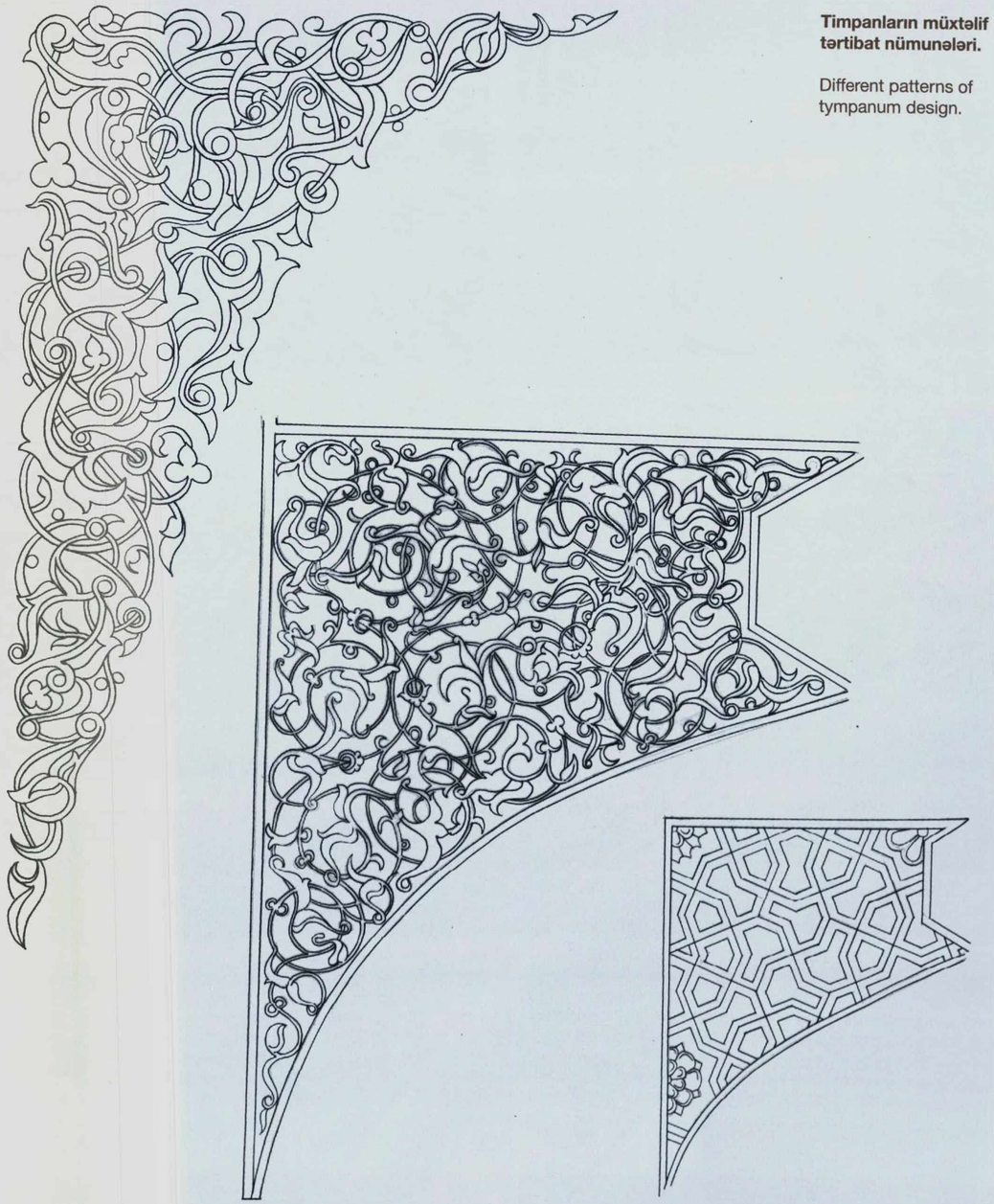

Timpanların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Different patterns of tympanum design.

Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Türbənin portalının timpan bəzəkləri. XV əsr. Bakı şəhəri.

Shirvanshah's Palace Complex. Tympanic decoration of the tomb portal. XV century. Baku.

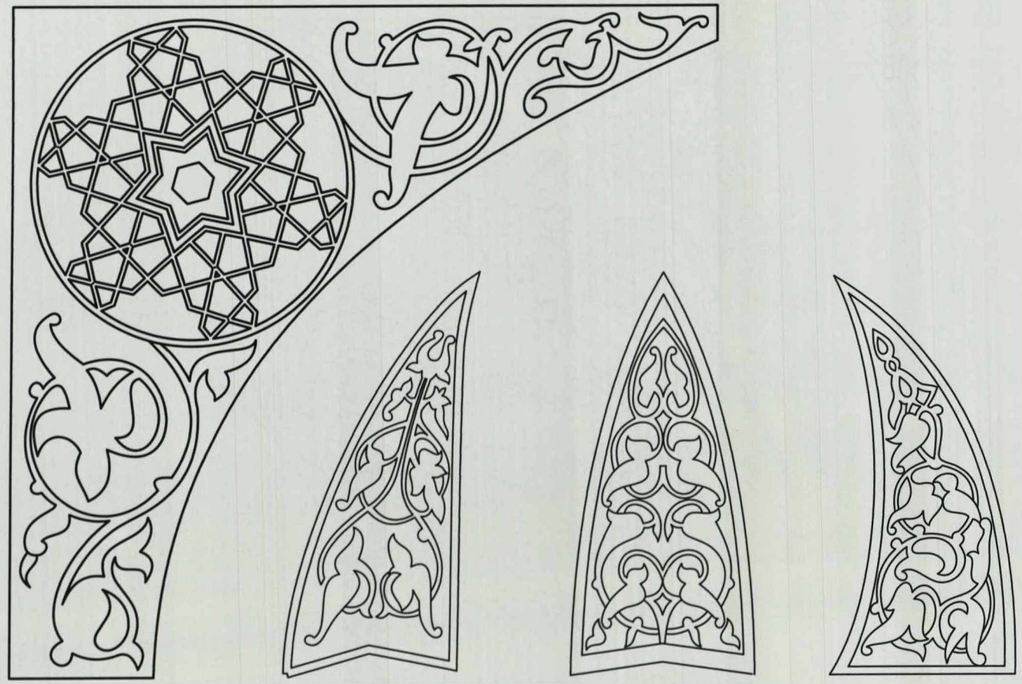

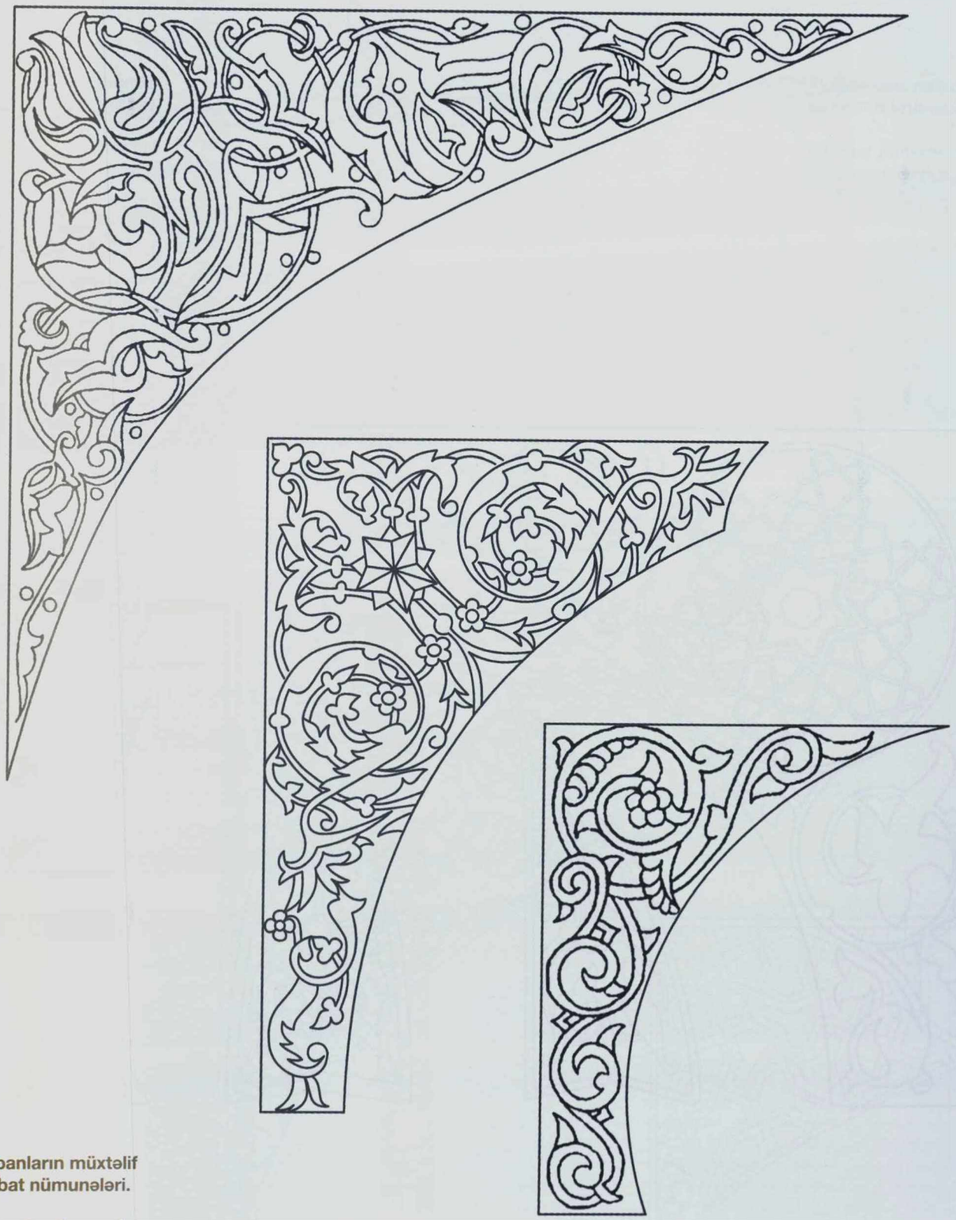
Timpanların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Different patterns of tympanum design.

Timpanların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Different patterns of tympanum design.

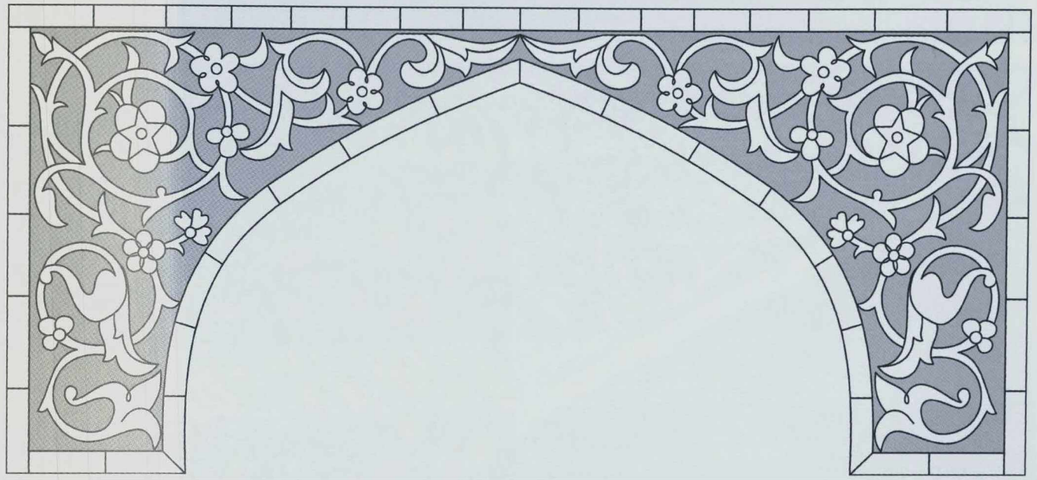
Timpanların müxtəlif tərtibat nümunələri.

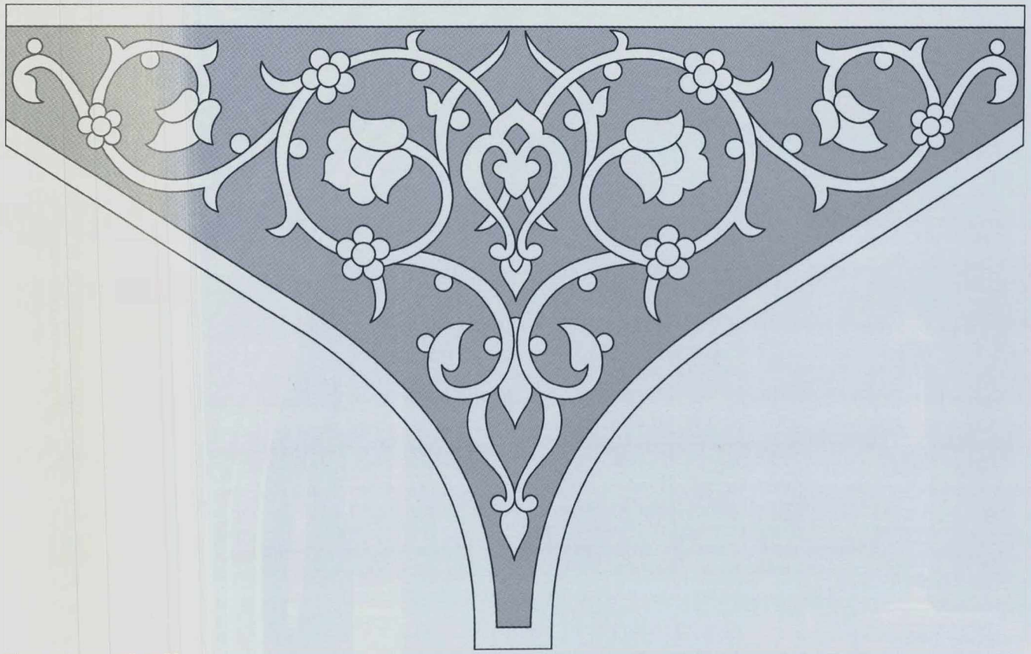
Different patterns of tympanum design.

Memarlıq abidəsində giriş portalının timpan bəzəkləri.

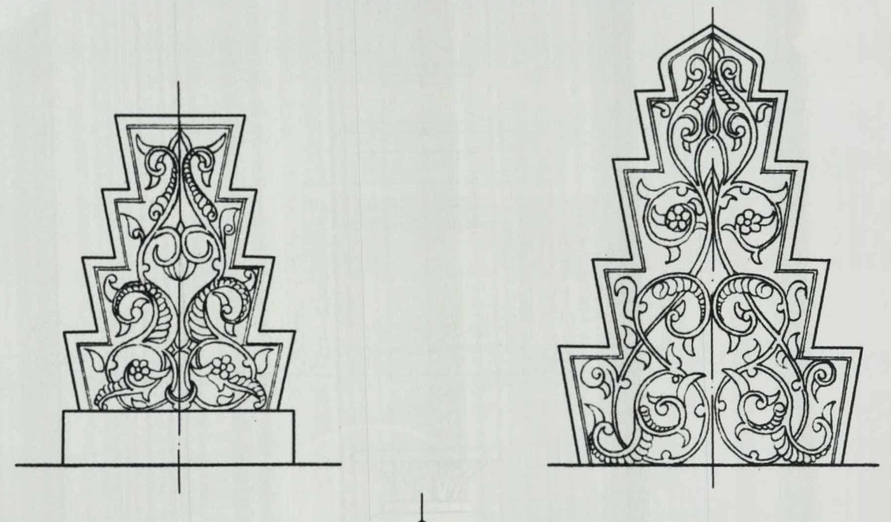
Tympanic decoration of the entrance portal in the monument of architecture.

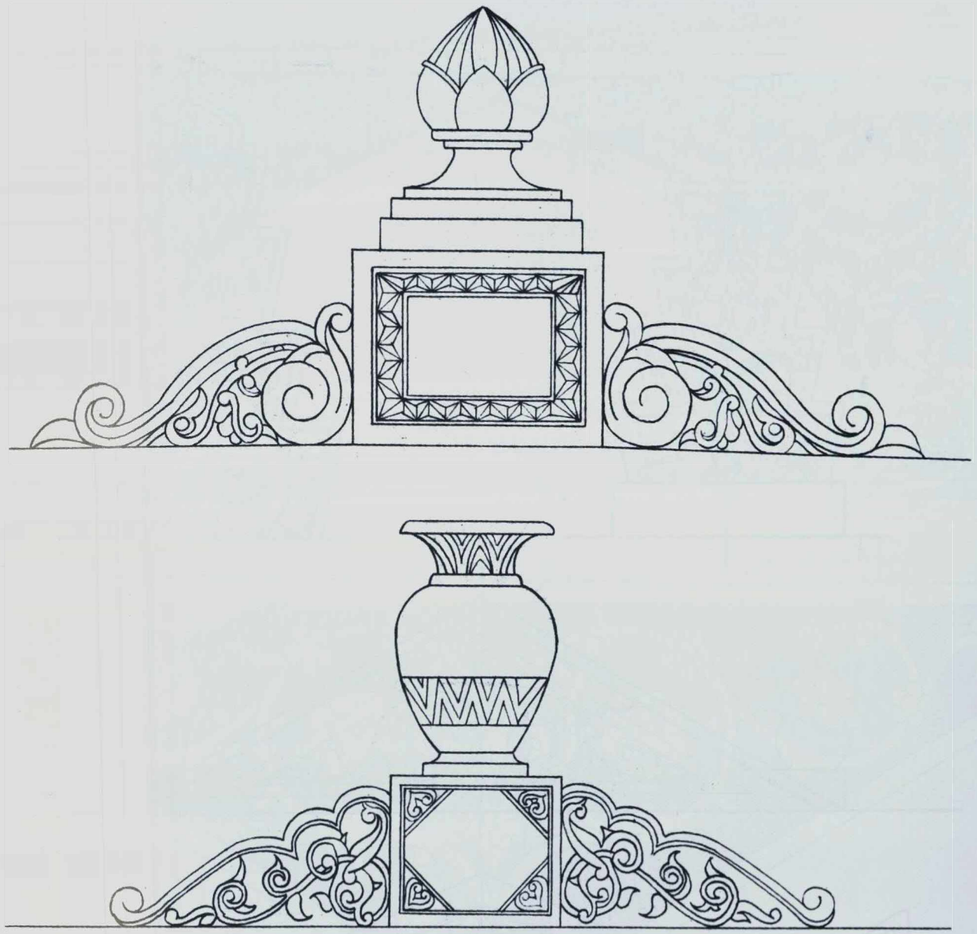

Timpanların müxtəlif tərtibat nümunələri.

Different patterns of tympanum design.

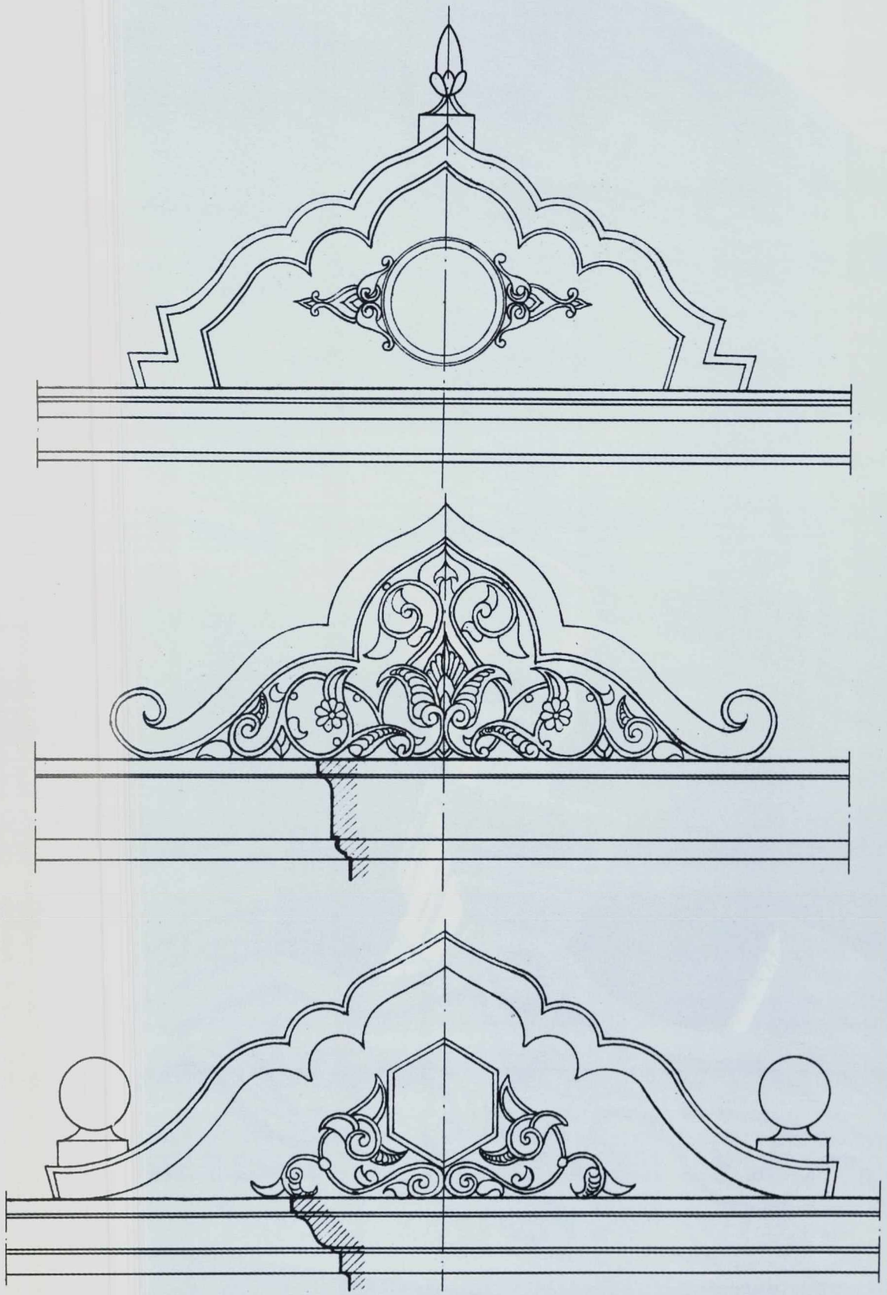
Tac bəzəklərinin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various decoration designs of crown.

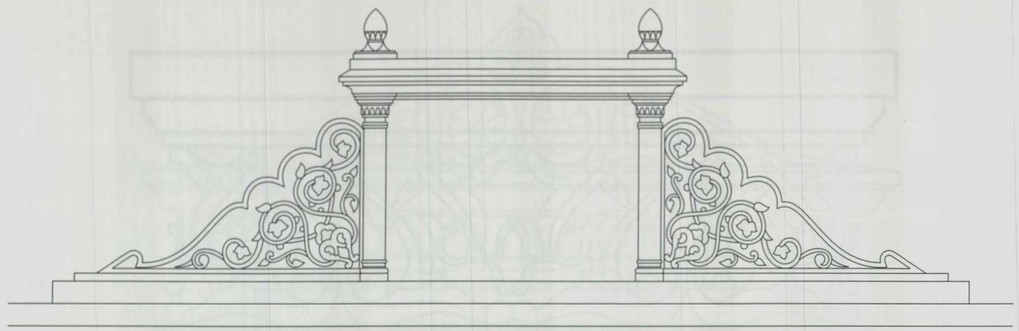
Tac bəzəklərinin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various decoration designs of crown.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş tac bəzəkləri.

Crown decorations used in architectural monuments.

Tac bəzəklərinin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various decoration designs of crown.

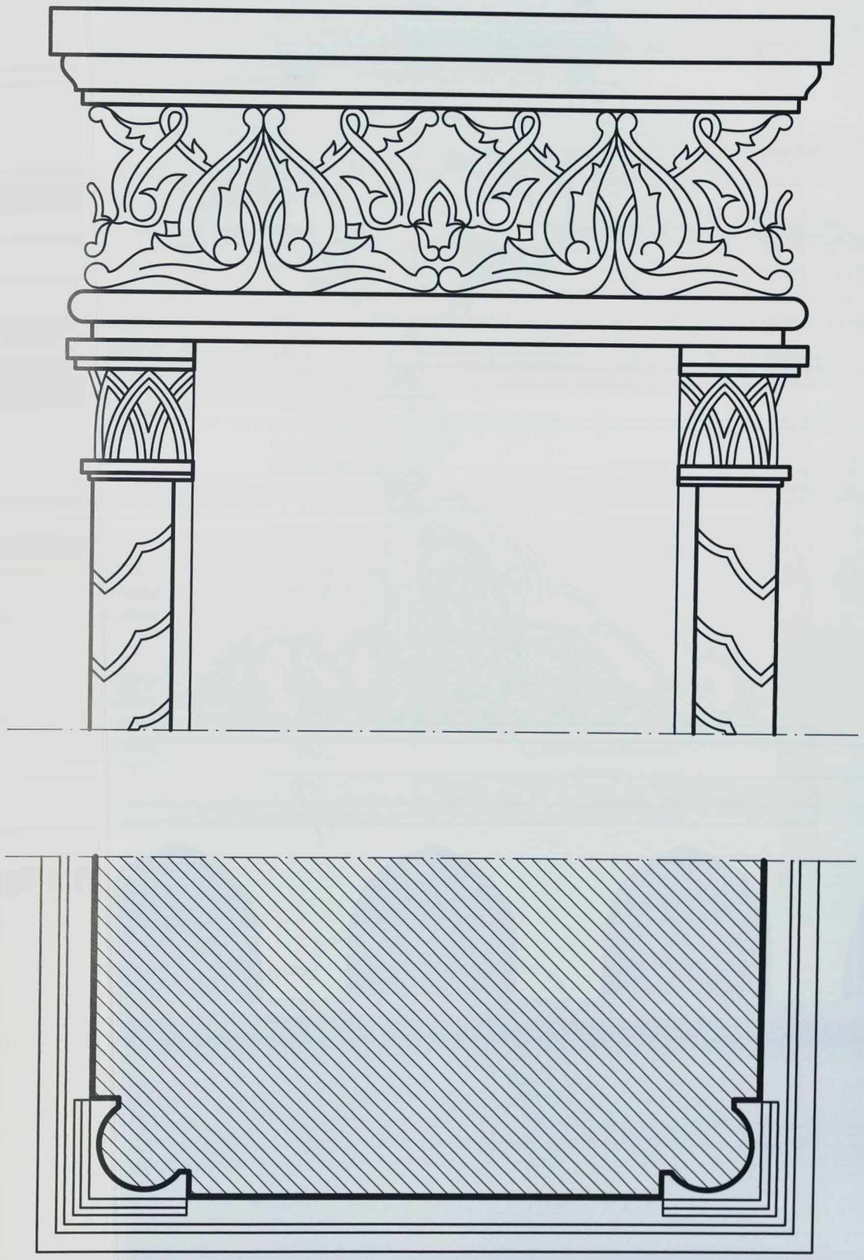
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş tac bəzəkləri.

Crown decorations used in architectural monuments.

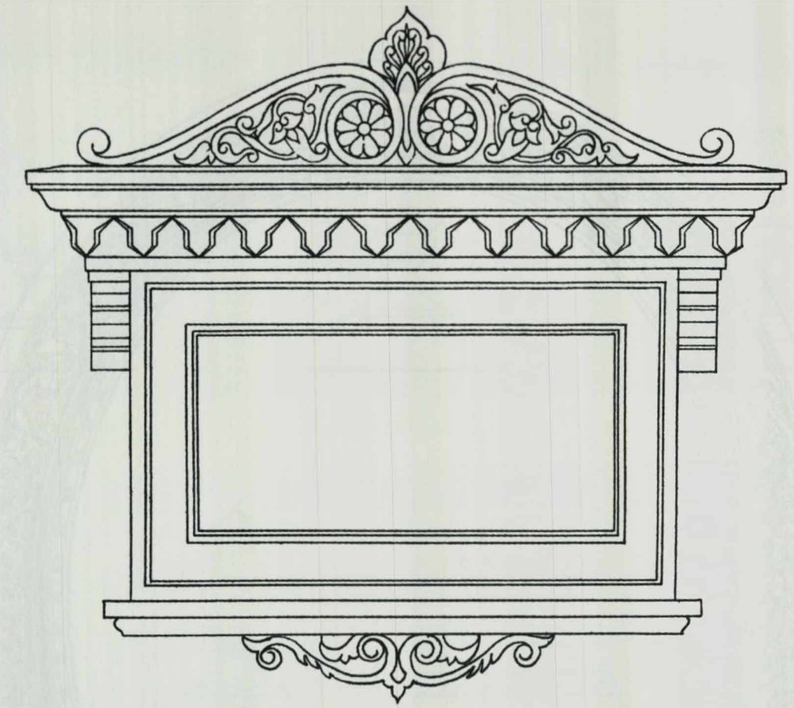
İçərişəhərin qoşa qala qapılarının üst hissələrinin bədii və funksional memarlıq həlli.

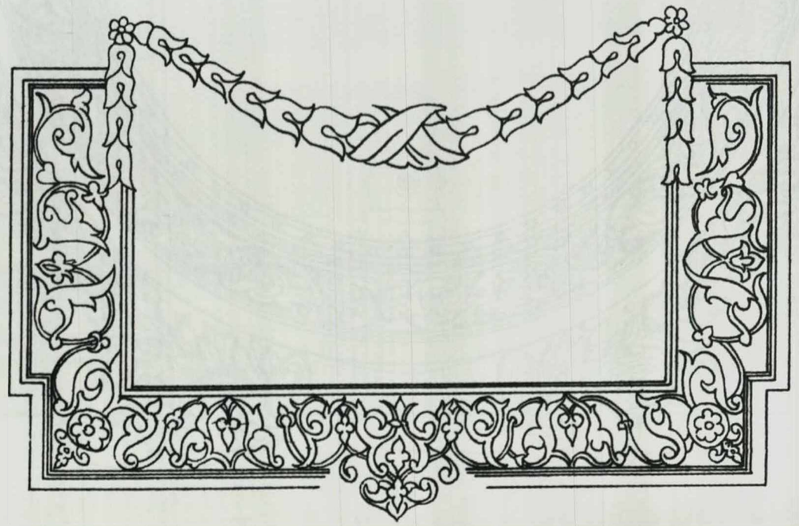
Artistic and functional architectural solution of the upper part of the fortress gates of the fortress in Icherisheher.

Tac bəzəklərinin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various decoration designs of crown..

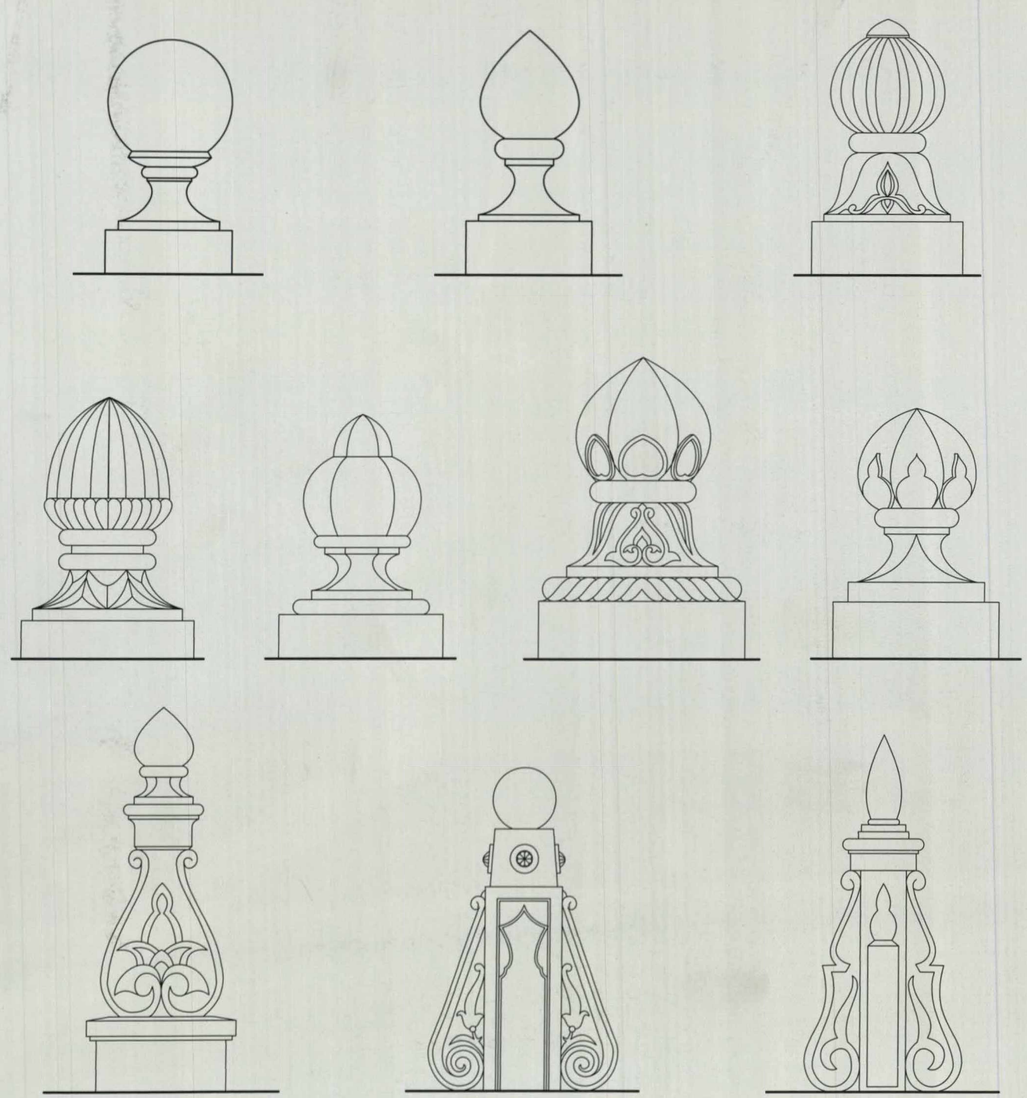

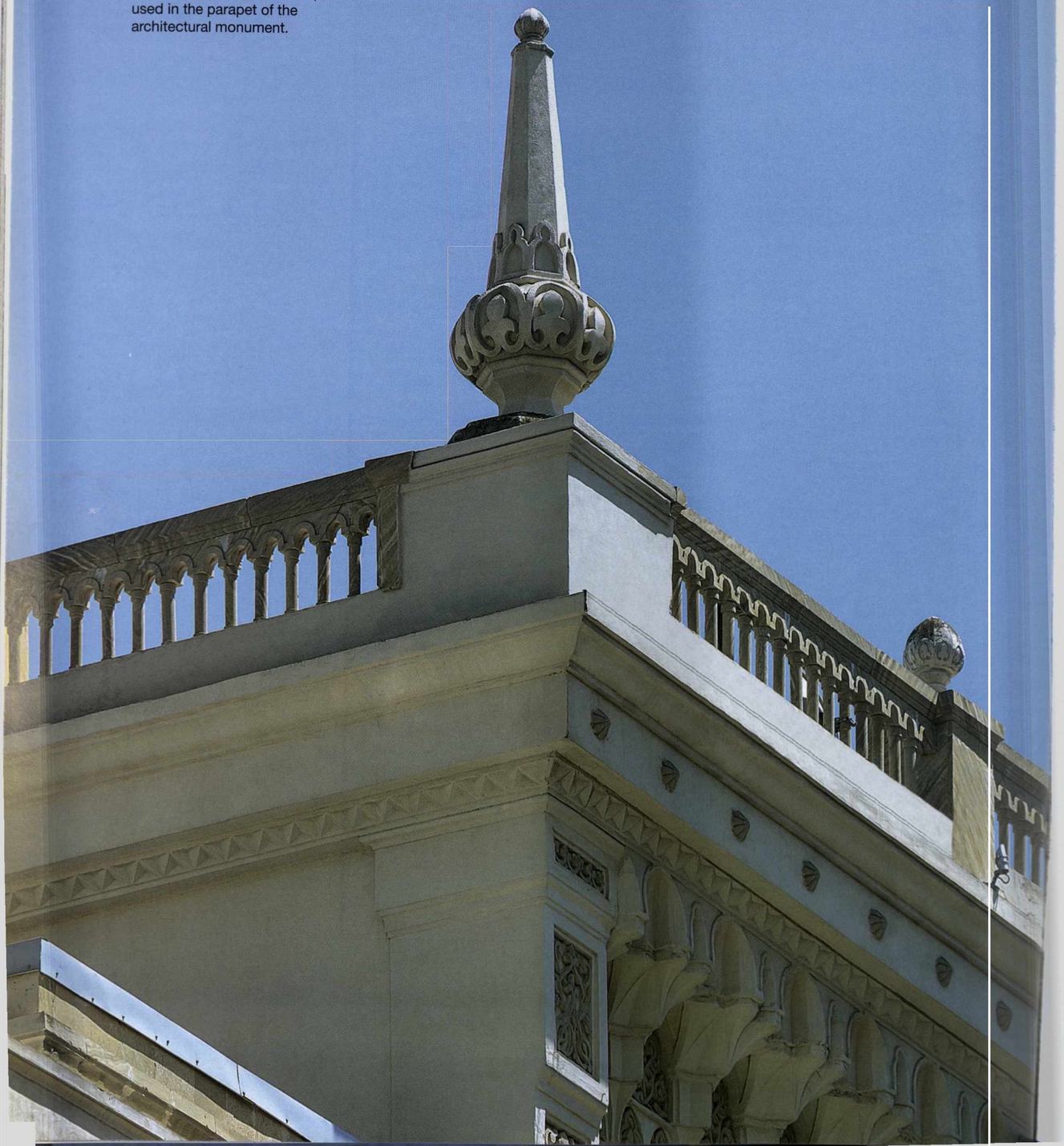
Tac bəzəklərinin müxtəlif tərtibat nümunələri.
Various decoration designs of crown.

Tac bəzəklərində və fasad tərtibatında istifadə olunan kartuş elementi.
A cartush element used to decorate the crown and facade.

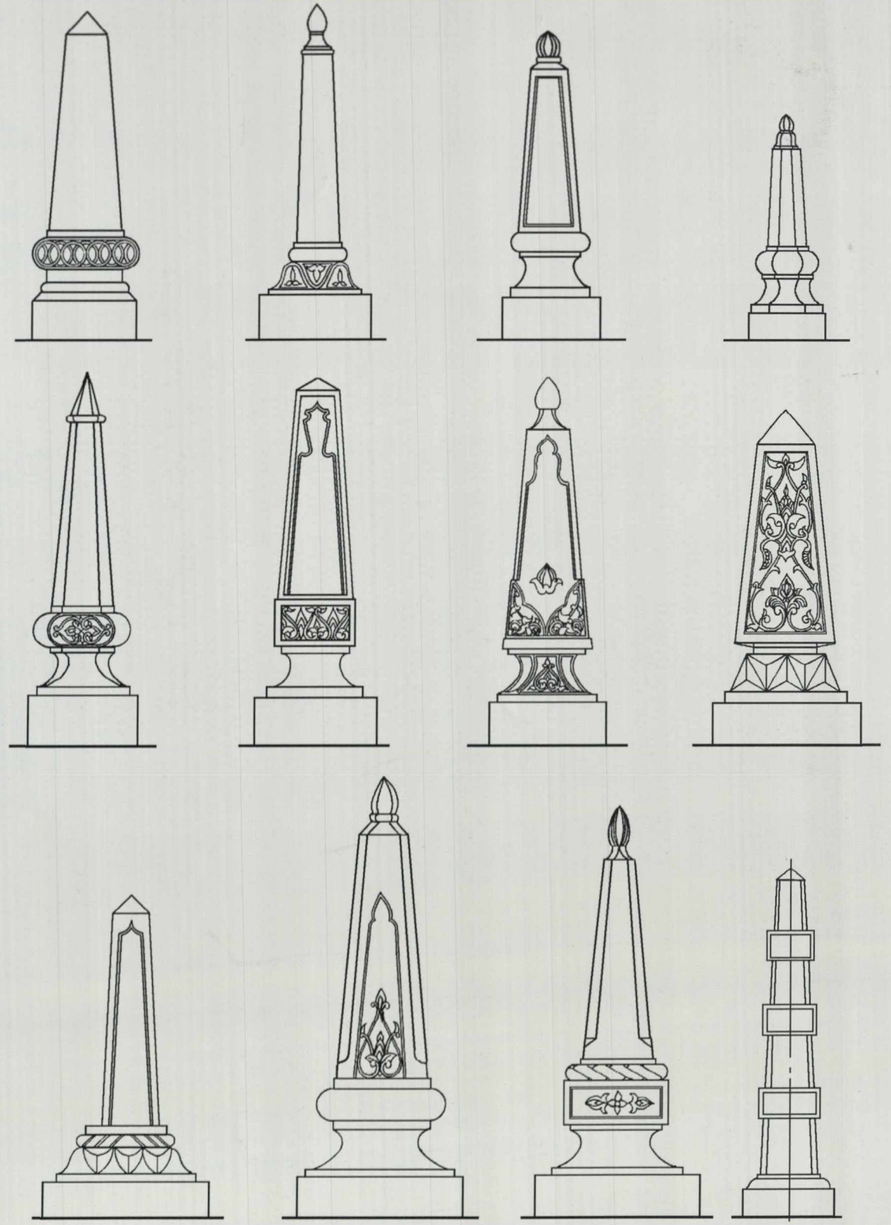

Tac bəzəklərində və parapetlərdə istifadə olunan müxtəlif başlıq elementləri.
Various elements of the top, used in the crown or parapets.

Memarlıq abidəsinin parapetinin tərtibatında istifadə olunmuş şpil və başlıq elementləri.

Elements of the spire and top, used in the parapet of the architectural monument.

Tac bəzəklərində və parapetlərdə istifadə olunan müxtəlif şpil elementləri.
Various spire elements used in decorating crowns or parapets.

KRONŞTEYNLƏR (DİRSƏKLƏR)

Kronşteyn (dirsək) – divarın səthindən önə çıxmış, binanın üst konstruktiv və dekorativ hissələrinin altında qurularaq, həmin hissələrin yükünü divara ötürən elementdir.

Azərbaycan memarlığında kronşteynlər geniş yayılmış elementlərdir. Kronşteyn avropa mənşəli (alman) termin kimi, memarlıq və tikinti sahəsində işlənsə də, Azərbaycan xalq memarlığında tarixən, "dirsək" sözündən istifadə edilmişdir.

Kronşteyn (dirsək) elementi funksional baxımdan, divarın səthindən önə çıxmış binanın üst hissələrinin, balkonların, karnizlərin və s. altında qurulur, onların yükünü qəbul edərək, divar və ya sütuna ötürür.

Azərbaycan milli memarlığında istifadə olunmuş kronşteynlərin (dirsək) daş, ağac və metal nümunələrinə rast gəlmək olur. Ağac kronşteynlər meşə materiallarının bol olduğu rayonlarda və nisbətən yüngül konstraksiyalı elementlərin altında istifadə olunmuşdur. Ağac kronşteynlər çox vaxt ayrı-ayrı hissələrdən ibarət olmaqla, yükü qəbul etməyə dayanıqlı olmaq şərtilə, həndəsi ornamental formalarda hazırlanırdı.

Daş kronşteynlər isə, binanın daha ağır hissələrinin altında istifadə olunurdu. Balkonların, karnizlərin, giriş örtüklərinin və s. elementlərin altında qurulmuş müxtəlif tərtibatlı kronşteyn nümunələri konstruktiv təyinatı ilə yanaşı, həm də estetik görünüşü ilə binalara yaraşıq verir.

BRACKET (DIRSEK)

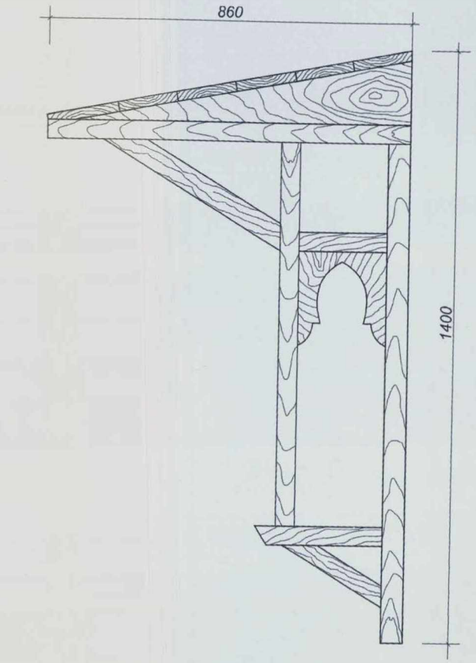
Bracket is an element beyond a wall installed under constructive and decorative parts of the building such as balconies, ledges, etc., whose functional purpose is to pass their load to the wall.

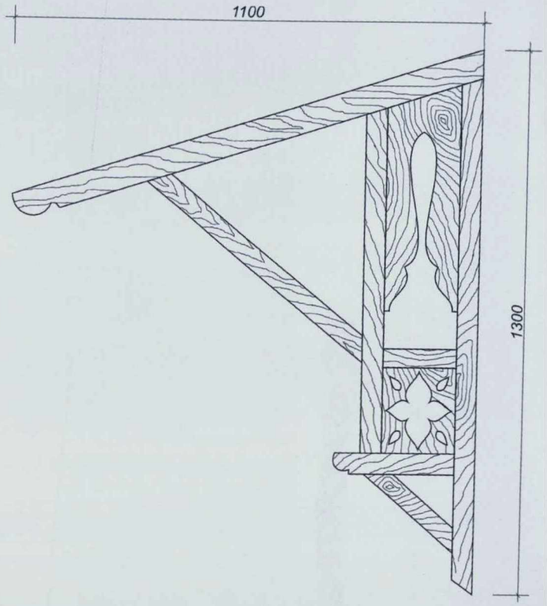
Bracket is the most known element in Azerbaijan architecture. Even if bracket is used by architecture and construction filed as European origin (German) terminology, in Azerbaijan architecture, by history, it had been used "dirsek".

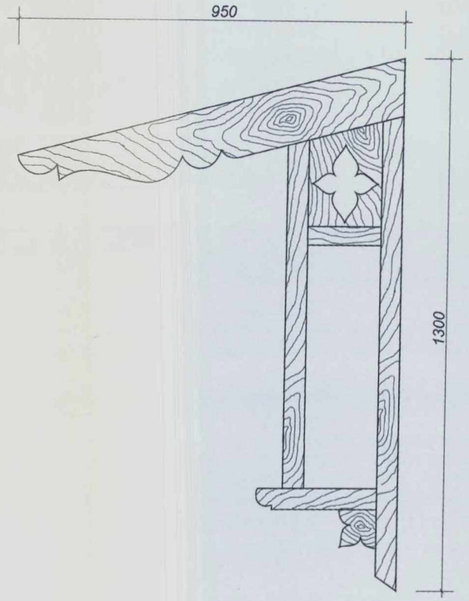
Bracket element from functional point, is built on the upper parts of the building, under balconies, cornices etc., to take treir load to transfer it to the wall or column.

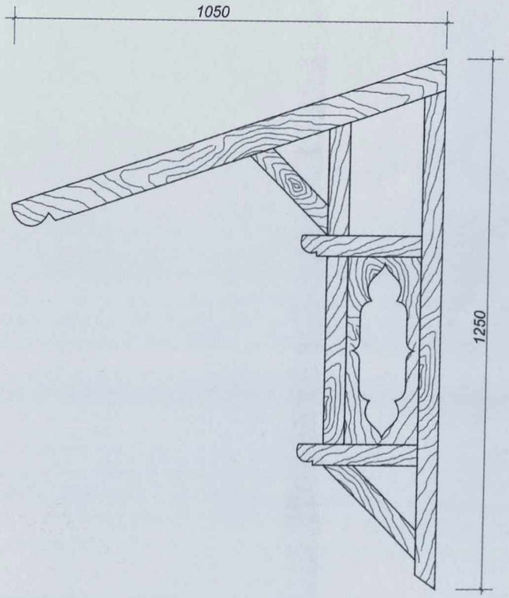
Corbels which are used in Azerbaijan national architecture are made from stone,wood or metal. Wooden corbels were applied to support relatively light parts in the forested regions. Ofter consisting of separate parts,wooden corbels were to adopt the load for its reliable support and were shaped as geometric patterns.

Stone corbels were applied under heavier parts of a building. Along with their functional purpose, stone coberls under balconies, ledges, entrance shelters etc. Provided for an aesthetic look of the building due to their different decor.

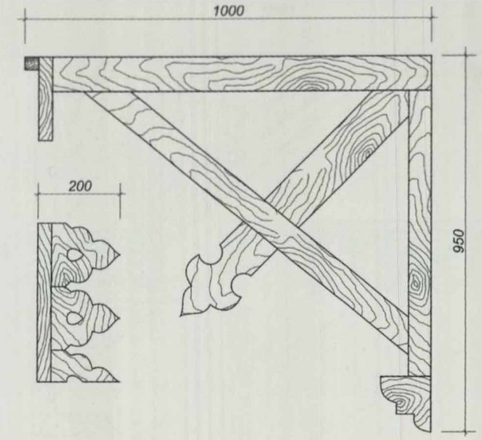

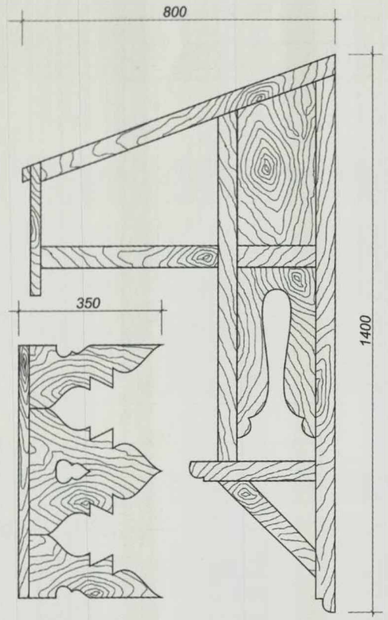

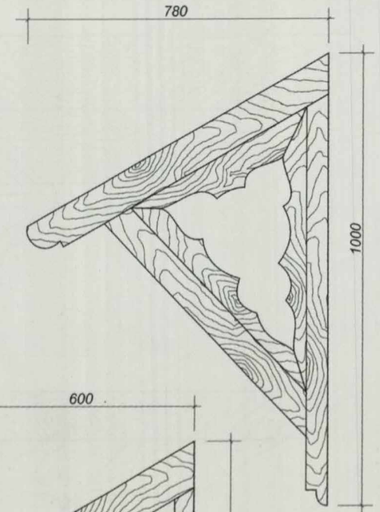

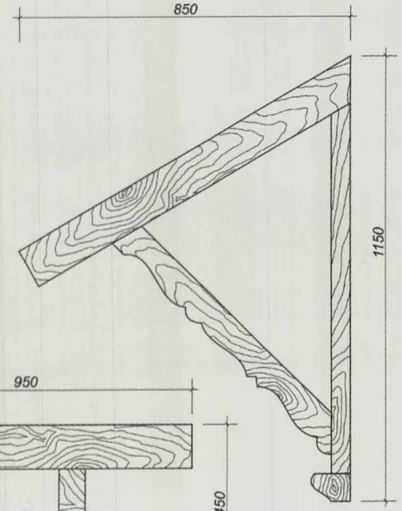

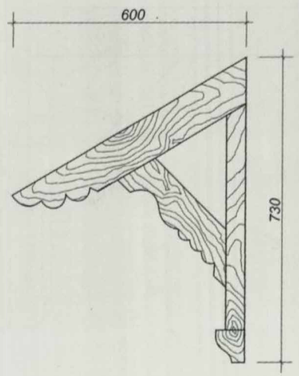
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

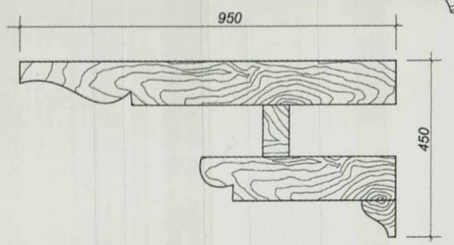

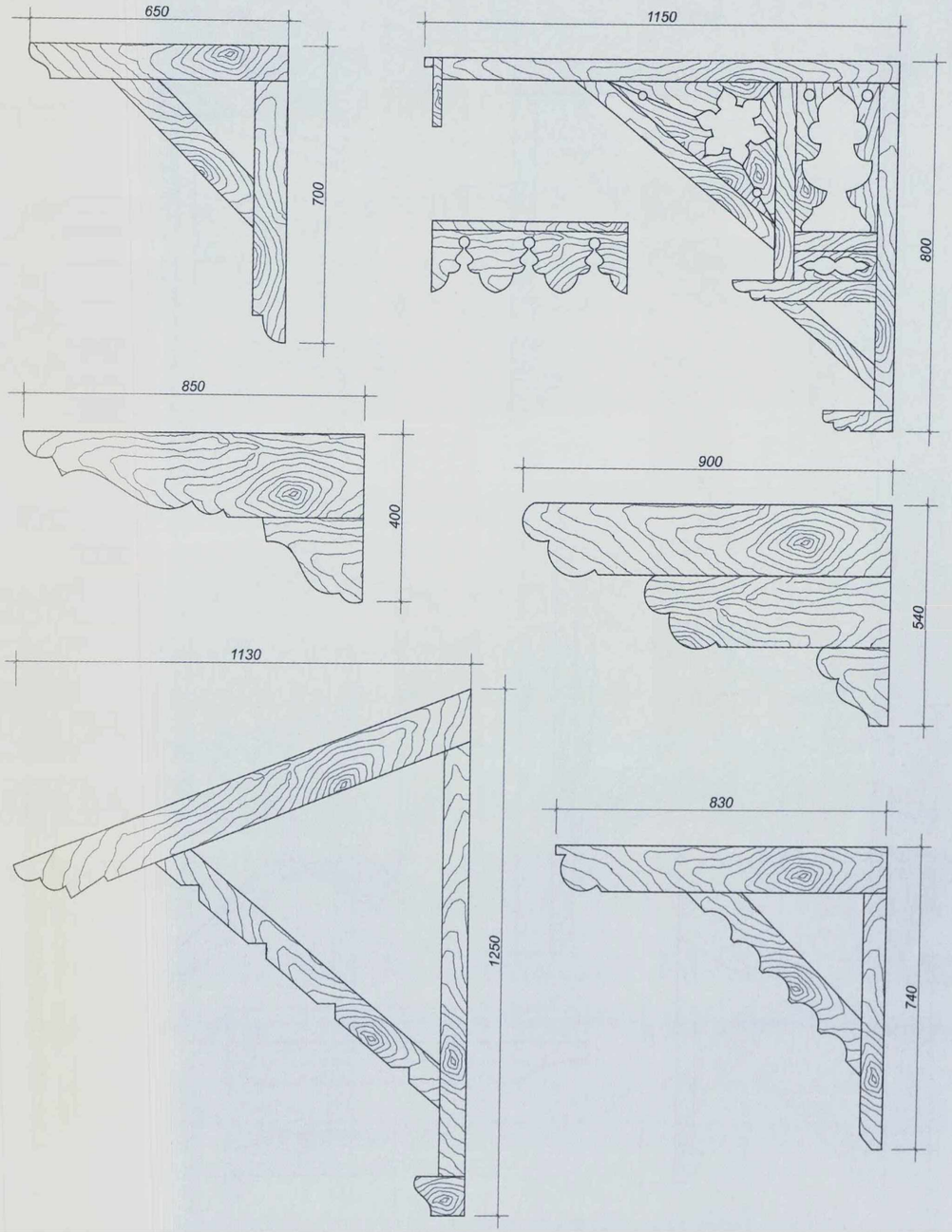

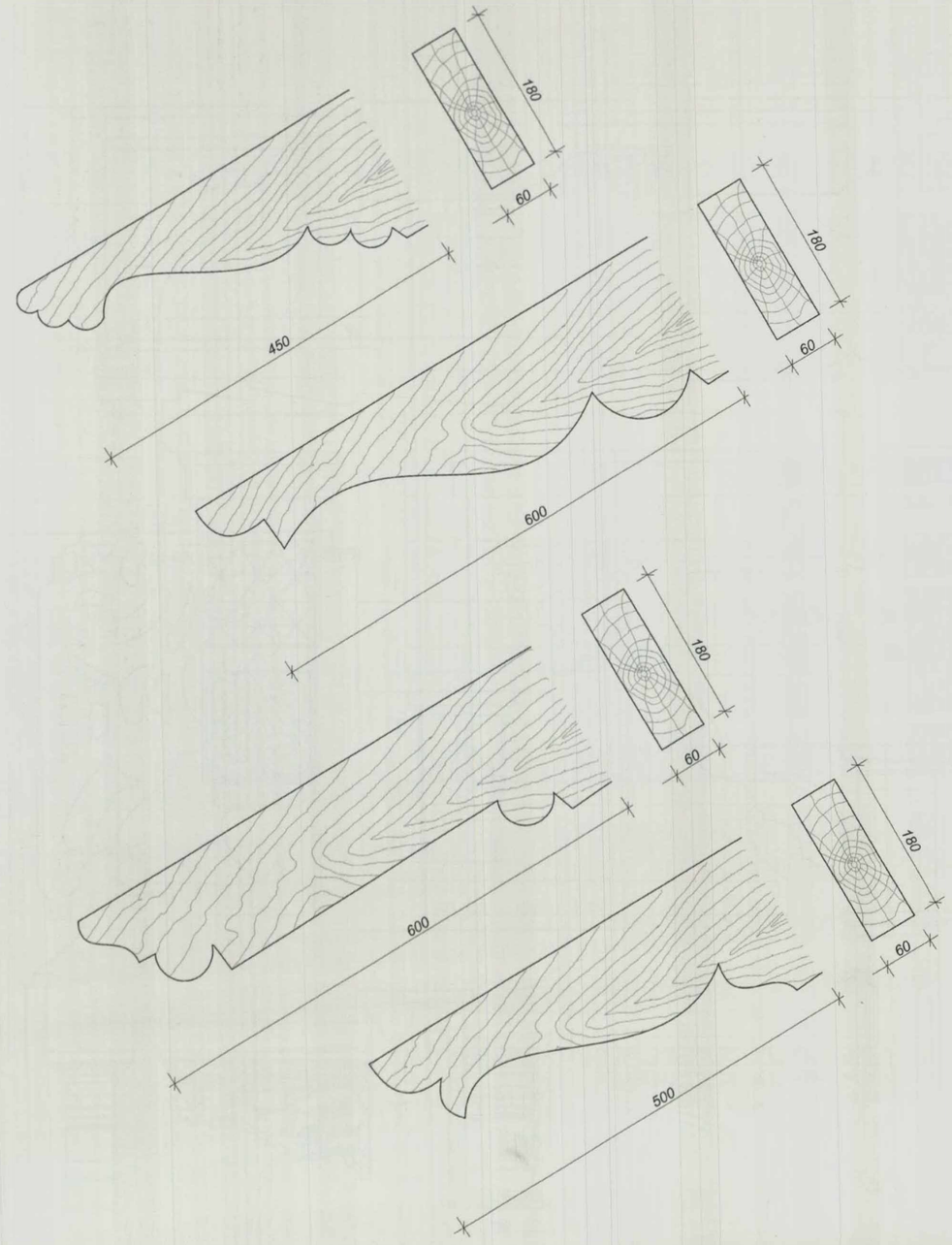

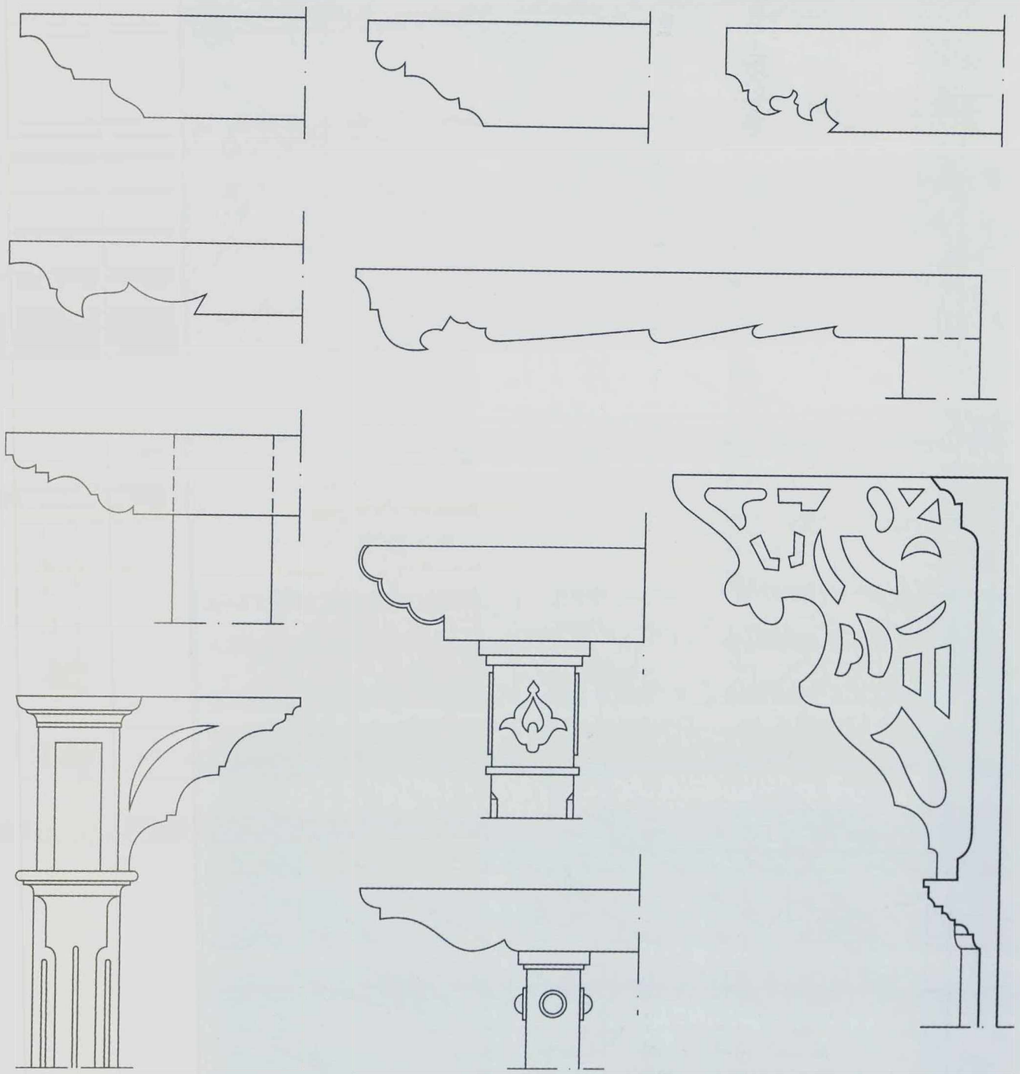
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

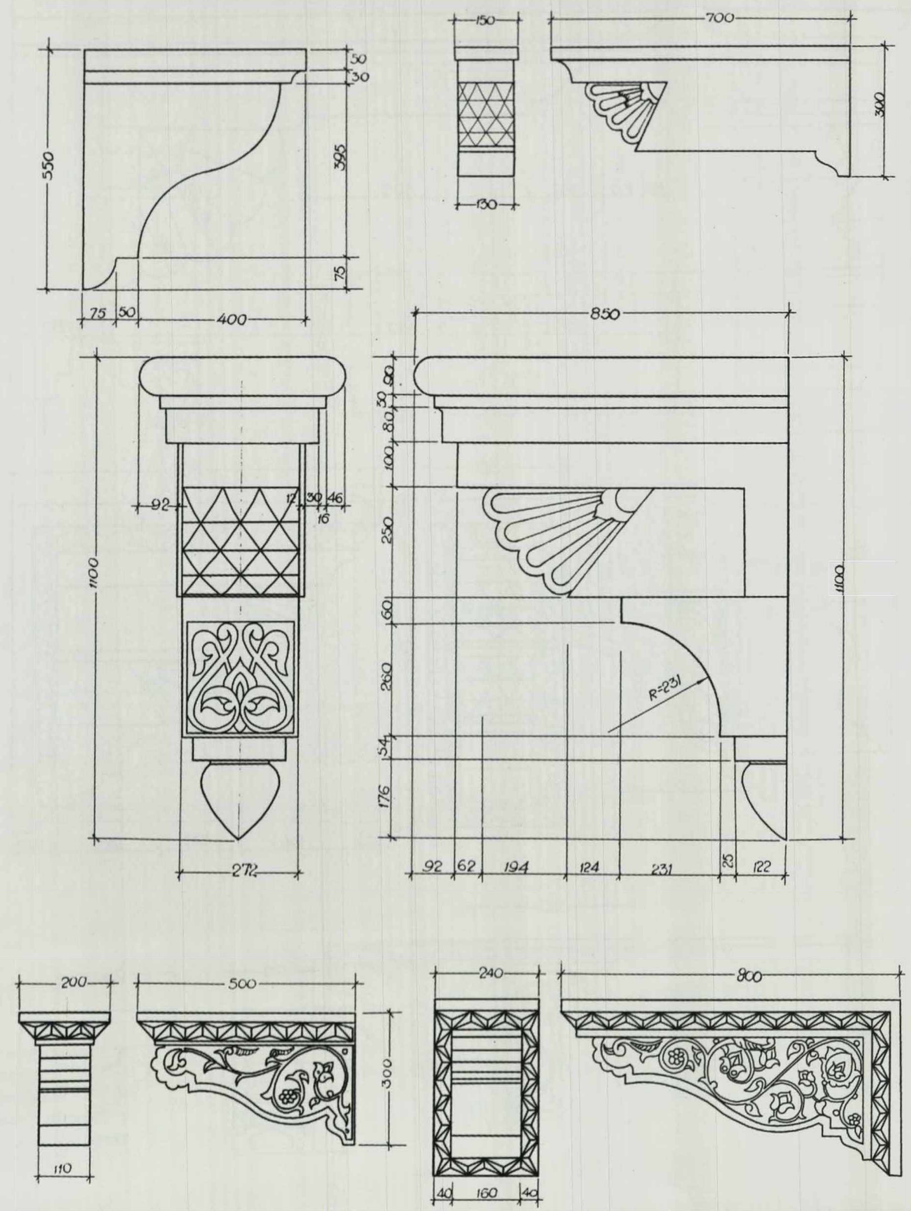
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

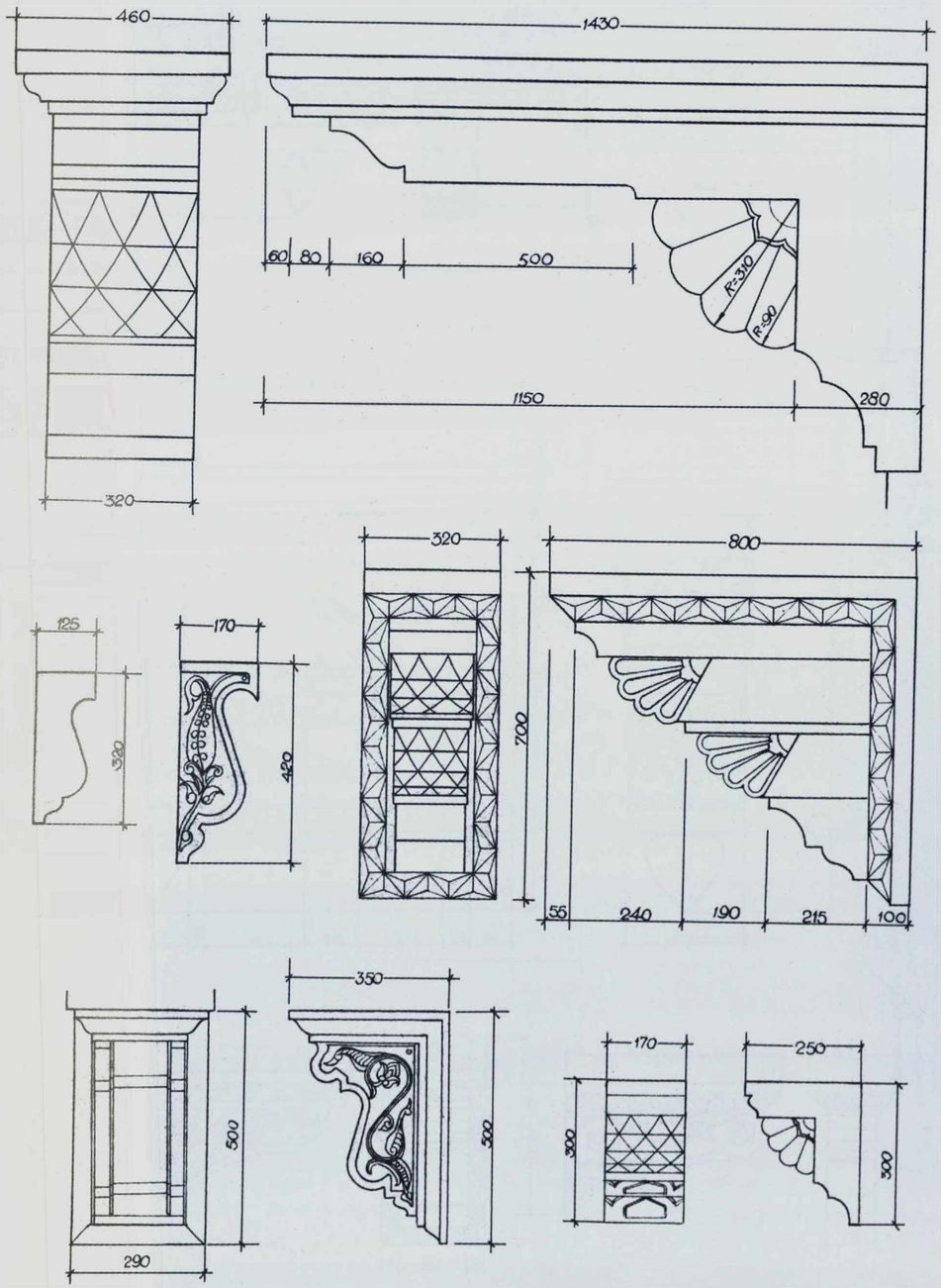
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tir başlıqlarının müxtəlif profil nümunələri.
Various profiles of beam tops found in historical monuments.

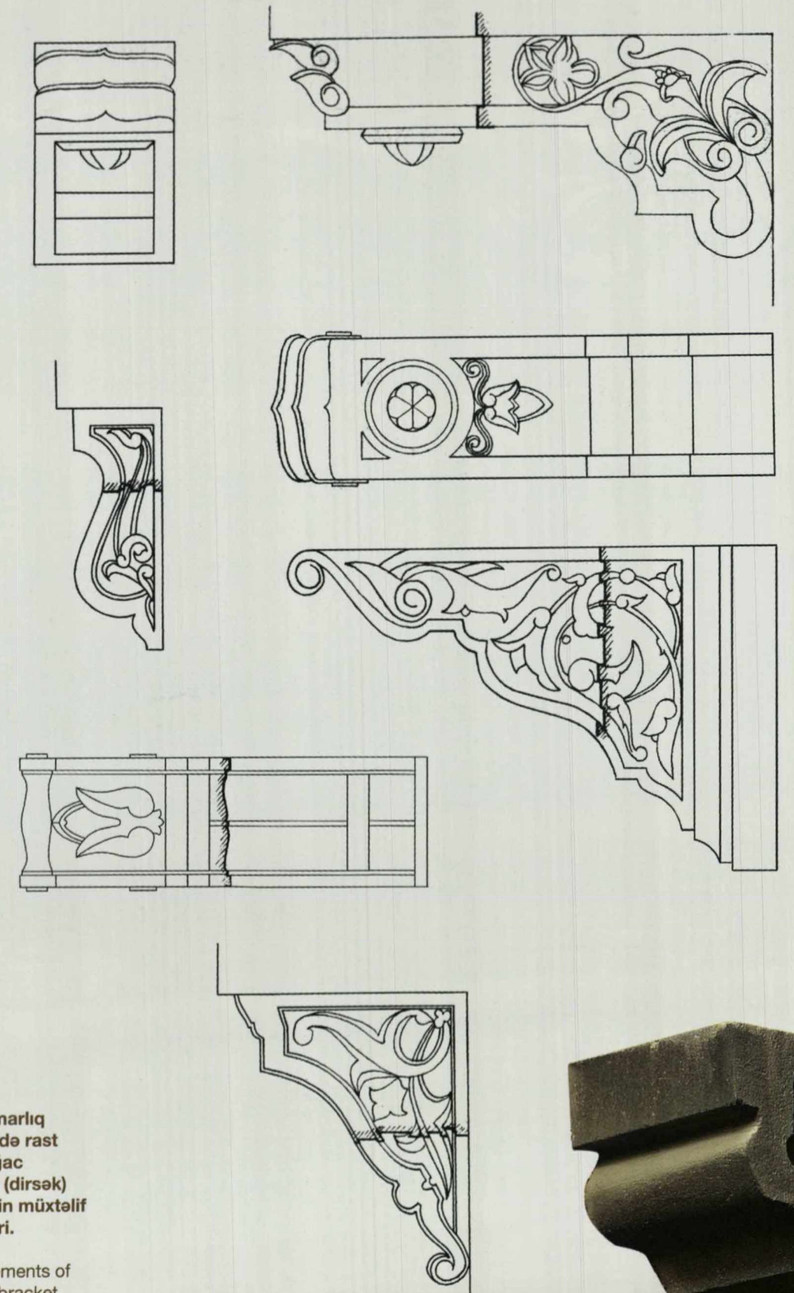
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

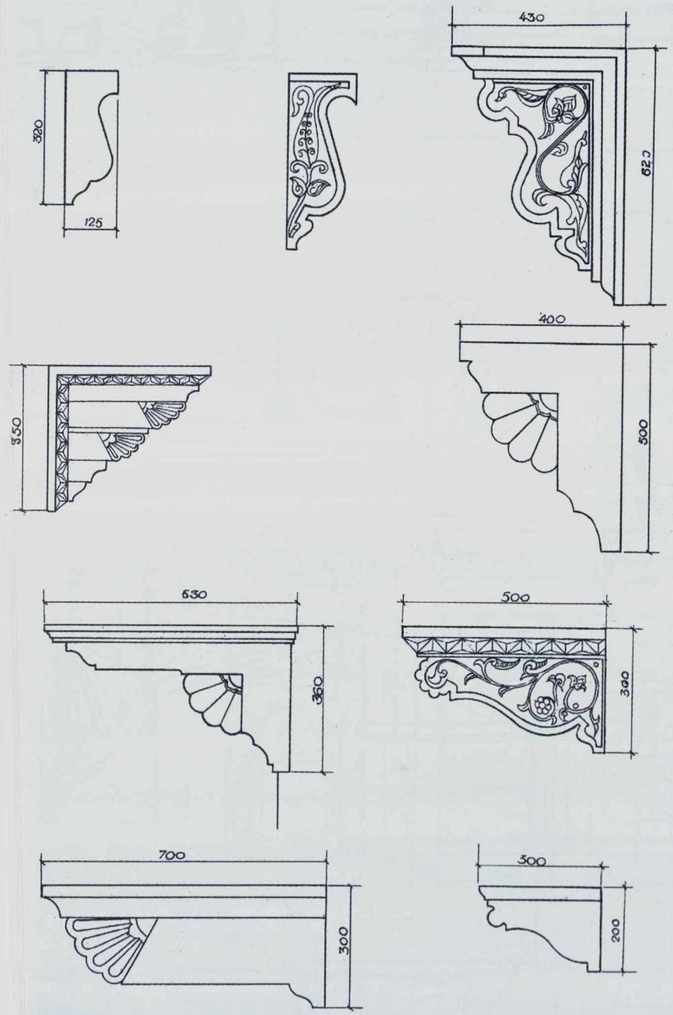
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.

Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

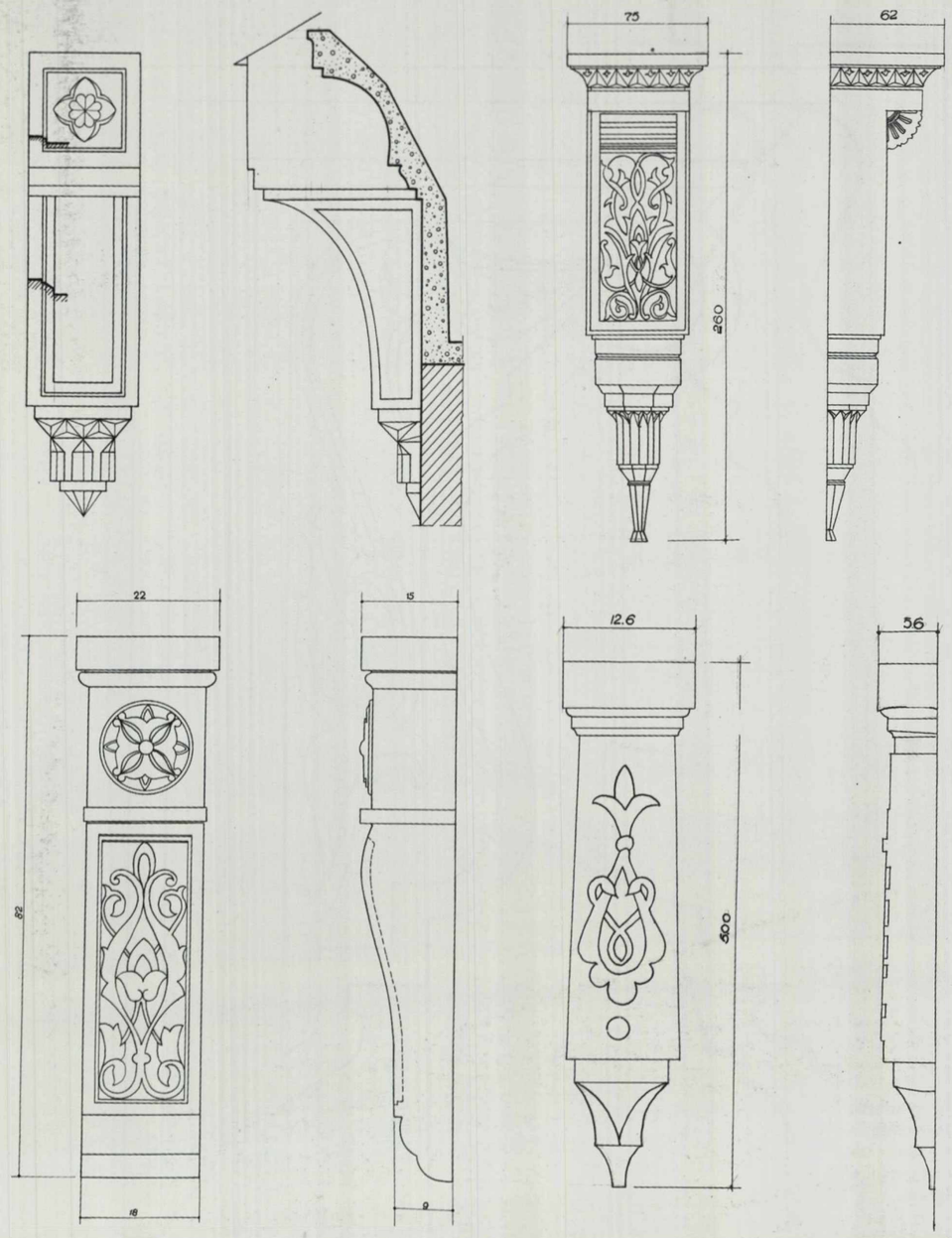
Tarixi memarlıq abidəsində istifadə olunmuş daş kronşteyn (dirsək) nümunəsi.

An example of a stone bracket (dirsek) used in a historical architectural monument.

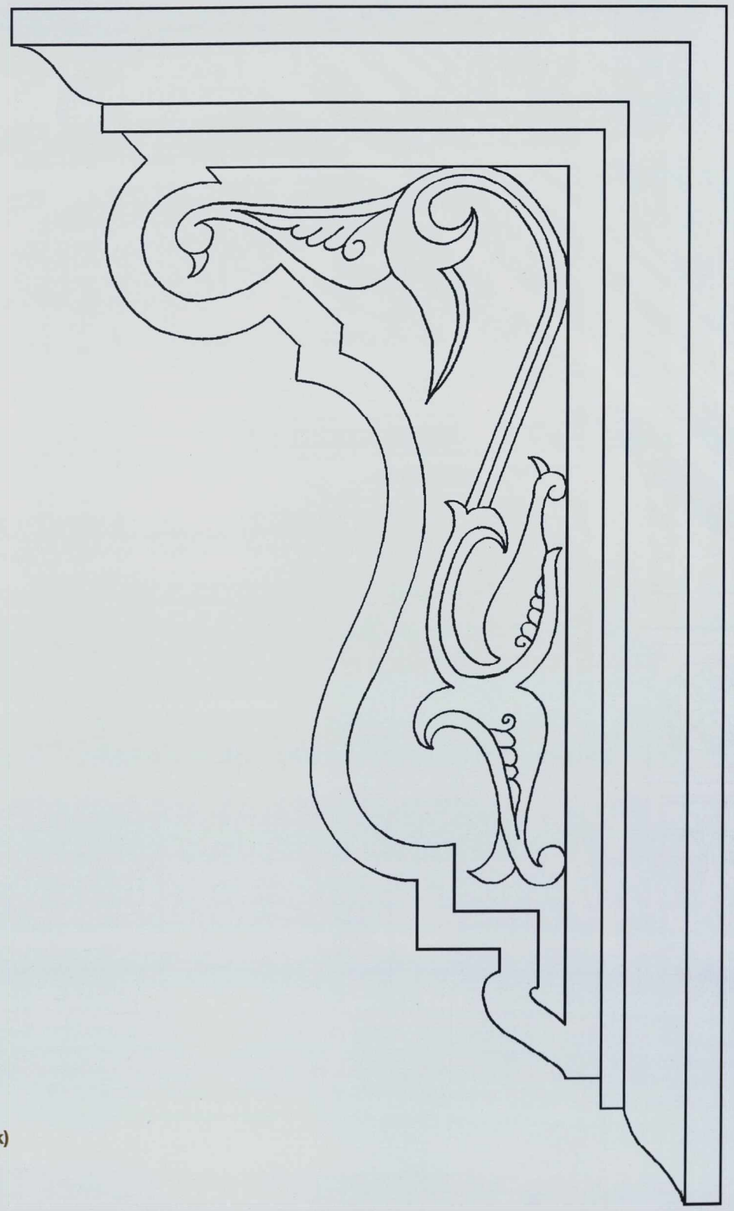

Tarixi memarlıq abidəsində istifadə olunmuş daş kronşteyn (dirsək) nümunəsi.

A sample of a stone bracket (dirsek) used in a historical architectural monument.

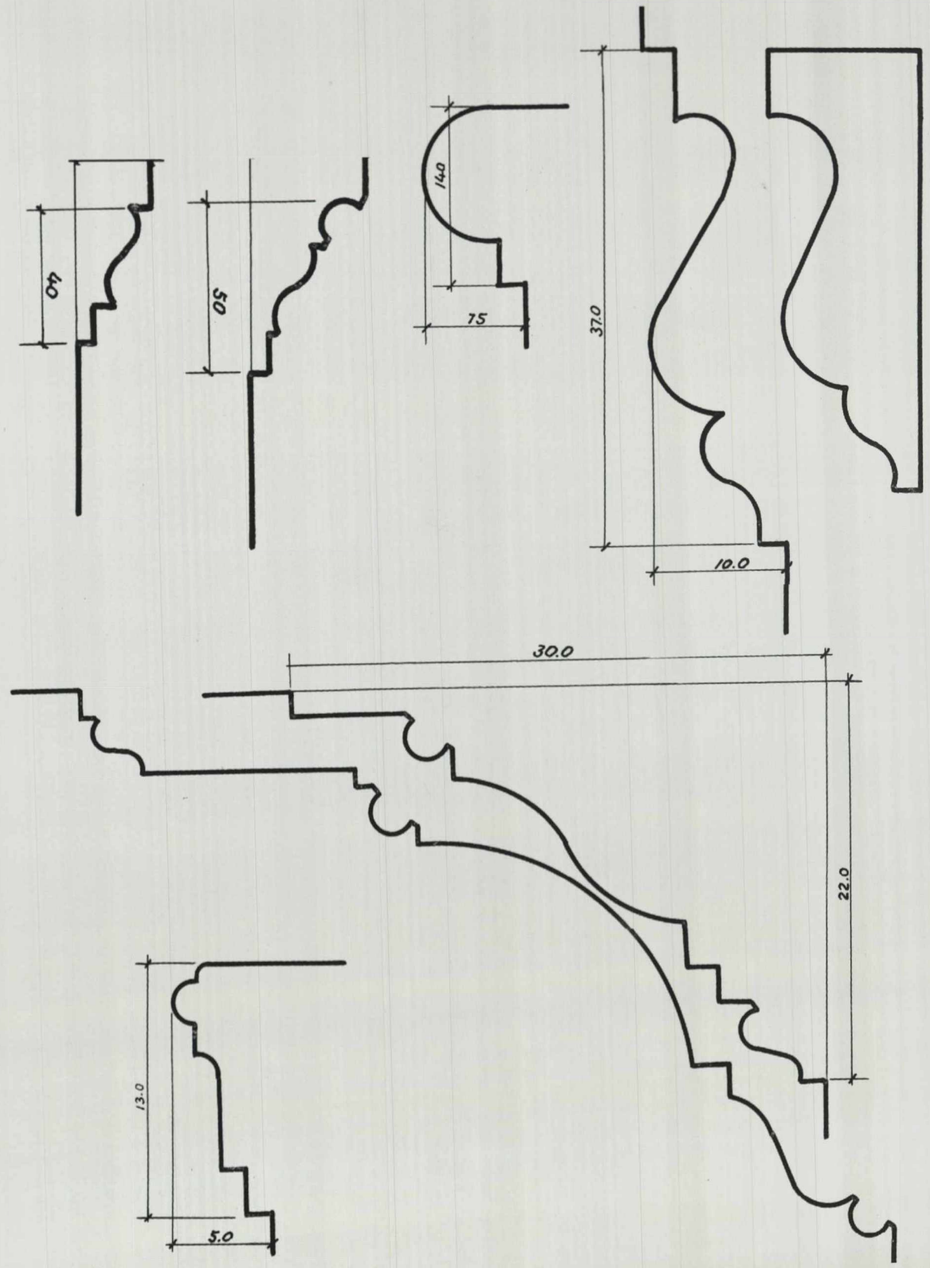

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən ağac kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif nümunələri.
Various elements of a wooden bracket (dirsek) found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən daş kronşteyn (dirsək) elementi.

Element of stone bracket (dirsek), found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən daş kronşteyn (dirsək) elementinin müxtəlif profilləri.
Various profiles of stone bracket (dirsek), found in historical architectural monuments.

TAVANLAR VƏ DÖŞƏMƏLƏR

Binanın və ya mərtəbələrin örtük konstruksiyasının alt müstəvi səthi tavan, üst müstəvi səthi isə döşəmə adlanır.

Qədim insanlar sığınmaq üçün özlərinə ilk qapalı məkanlar qurarkən, həmin məkanların üst tərəfdən bağlı olmasına ən mühüm amil kimi yanaşırdılar. Təbiidir ki, atmosfer yağıntılarından qorunmağın tək yolu insanın başı üstündə hər hansı bir müstəvinin, örtüyün olması idi. Eyni zamanda üstündə yaşadığı yerin dayanıqlığı, düzlüyü vacib şərtlərdən olmuşdur. Bu səbəbdən hər dövrün insanları yaşadıqları və çalışdıqları binaların tavan və döşəməsinə xüsusi diqqət vermişlər. Xüsusilə, memarlıq üslublarının hər birinin özünəməxsus tavan və döşəmə tərtibatı mövcud olmuşdur. Azərbaycan milli memarlıq təcrübəsində də, ənənəvi forma və bəzəklərdən istifadə etməklə tavan və döşəmələrin özünəməxsus çoxsaylı nümunələri yaradılmışdır. Memar və sənətkarlarımız, müxtəlif haşiyə və çərçivələrdən, xonça və medalyonlardan istifadə etməklə tavan tərtibatı sahəsində milli üslubda örnək ola biləcək zəngin irs qoymuşlar.

Döşəmələrin tərtibatı adətən, konstruksiyadan və istifadə olunan materialdan asılı olmuşdur. Qədim zamanlardan tikililərin döşəmələri çox vaxt gil materialı ilə örtülürdü. Daş materialının bol olduğu ərazilərdə isə daş tavalarla üzlənirdi. Belə döşəmələr bəsit olduğundan onların tərtibatından danışmağa dəyməz. Ağac ehtiyatlarının bol olduğu rayonlarda isə inşaatda, xüsusilə döşəmələrdə ağac materialından istifadə olunması daha geniş yayılmışdır. Ağacdan hazırlanan döşəmə üzlükləri ya iri parçalar şəklində və ya parket şəklində örtük konstruksiyasının səthinə düzülürdü. Parket bədii tərtibat baxımdan daha əlverişli olduğundan son yüzilliklərdə xalq sənətkarlarının fantaziya və estetik duyumlarını reallaşdırmağa daha çox imkan vermişdir. Azərbaycan ərazisində, xüsusilə Bakı şəhərində bir sıra abidələrin döşəmə həlləri, maraqlı tərtibatları ilə nümunə sayıla bilər.

CEILINGS AND FLOORS

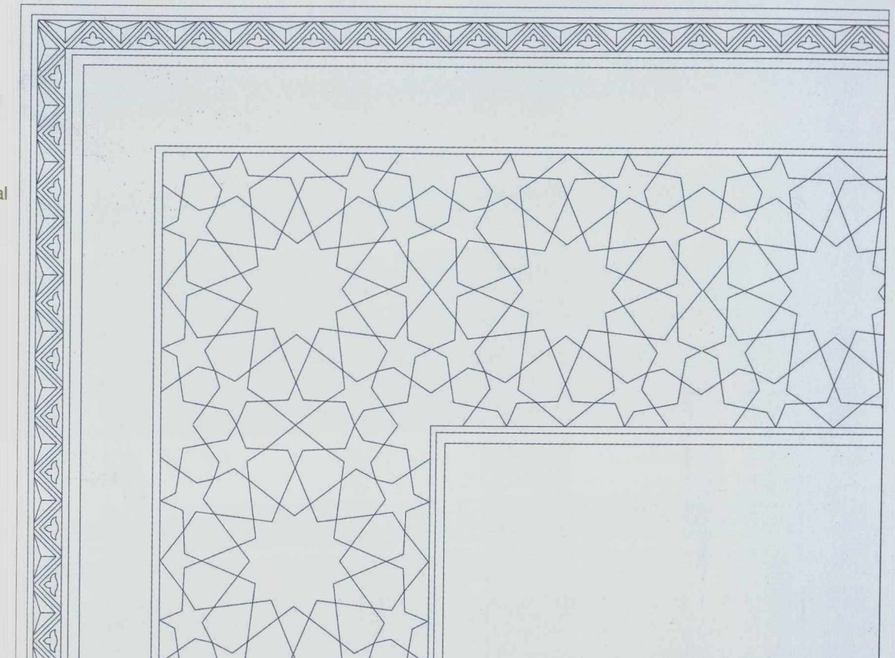
The lower flat surface of buildings or levels is called a floor, while the upper flat surface is called a ceiling.

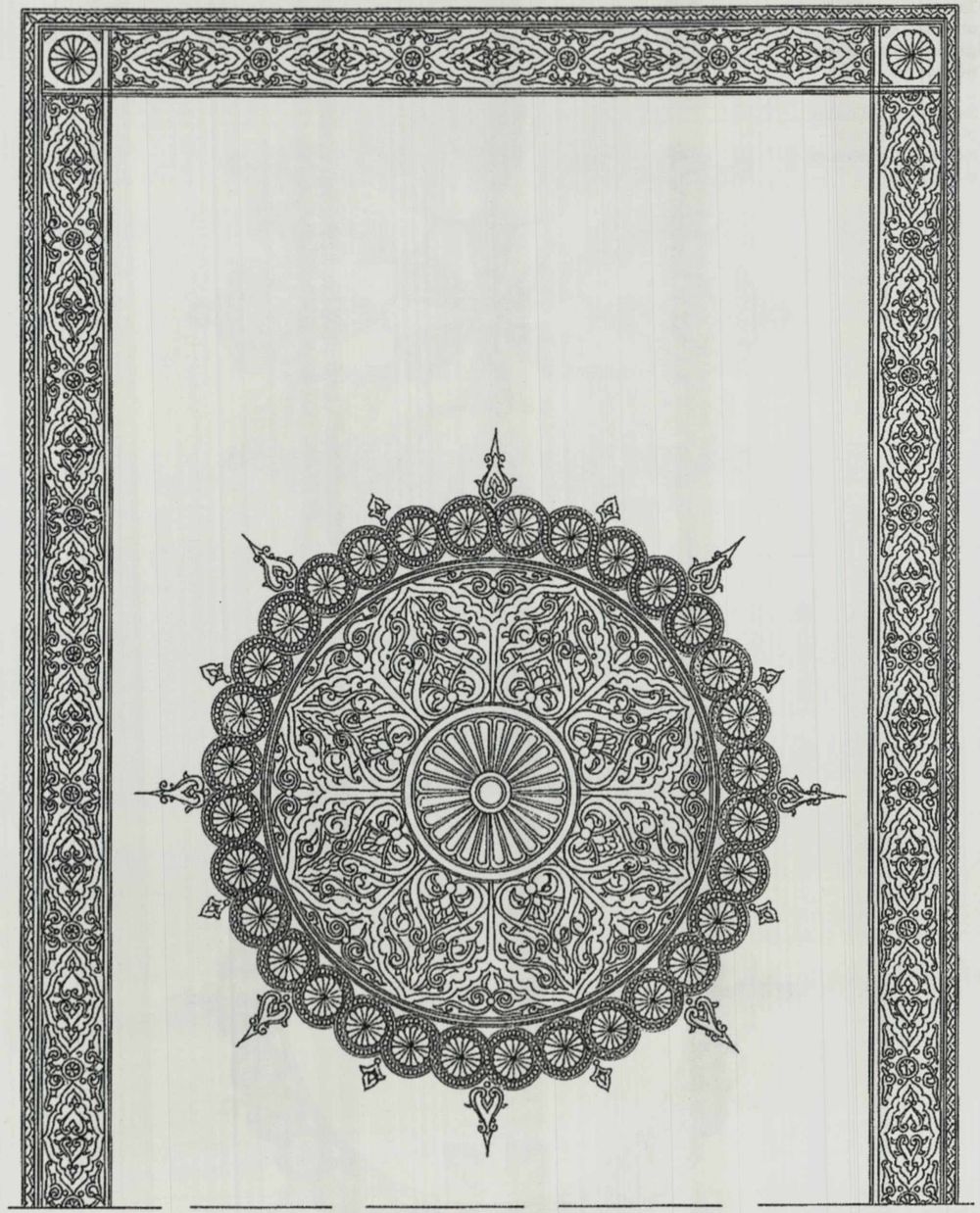
In primordial times,people considered it the most important factor to cover the earliest livingspaces they created for themselves. Naturally, the only way to protect oneself from precipitation was the roof.At the same time,it was an important condition to provide for living spaces to be reliable,strong-standing,their floor level being flat.Therefore,it has always been considered of special importance to design and construct floors and ceilings for buildings people live and work in.As well,special design for both of the elements developed within the limits of every architectural method .Traditional Azerbaijan architecture has also developed numerous original ideas of floors and ceilings with local shapes and ornaments used.Azerbaijan architects and artists have left a rich legacy in the field of ceiling design using different hashiyes,frames,khonchas,and medallions.

Ceiling decoration traditionally depends on construction design and materials used.Since the earliest times,floors had often been covered with clay.In the regions of stone being largely available,the latter material was usedfor floors.Such design being primitive,it isnot worth consideration.Floors,among other parts of the buildings,were mostly wooden in those parts of Azerbaijan where timber was plenty Wooden covering was installed on floors either in large pieces or as parquet.As the latter one was considered more aesthetically attractive,it became a field the last hundred years artisans mostlyshowed and developed their creative potential and aesthetic ideas in A number of architectural sites in Azerbaijan and particularly in Baku display interesting solutions for floor design.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.

Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

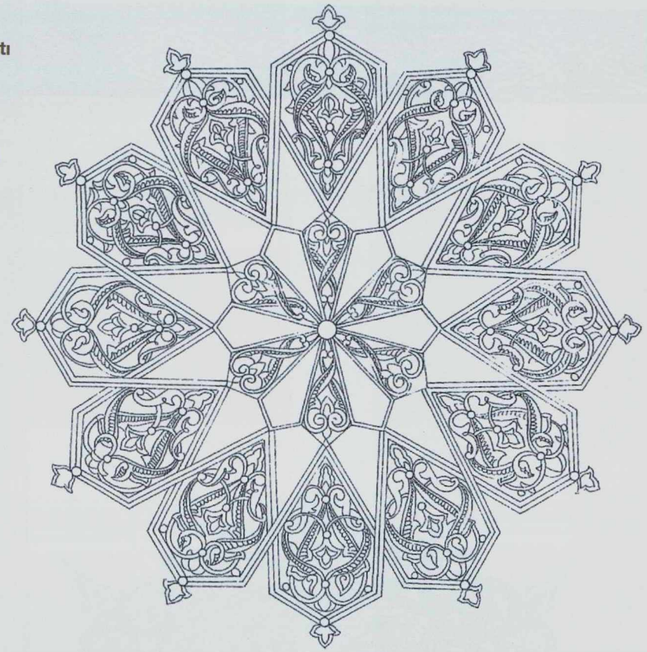

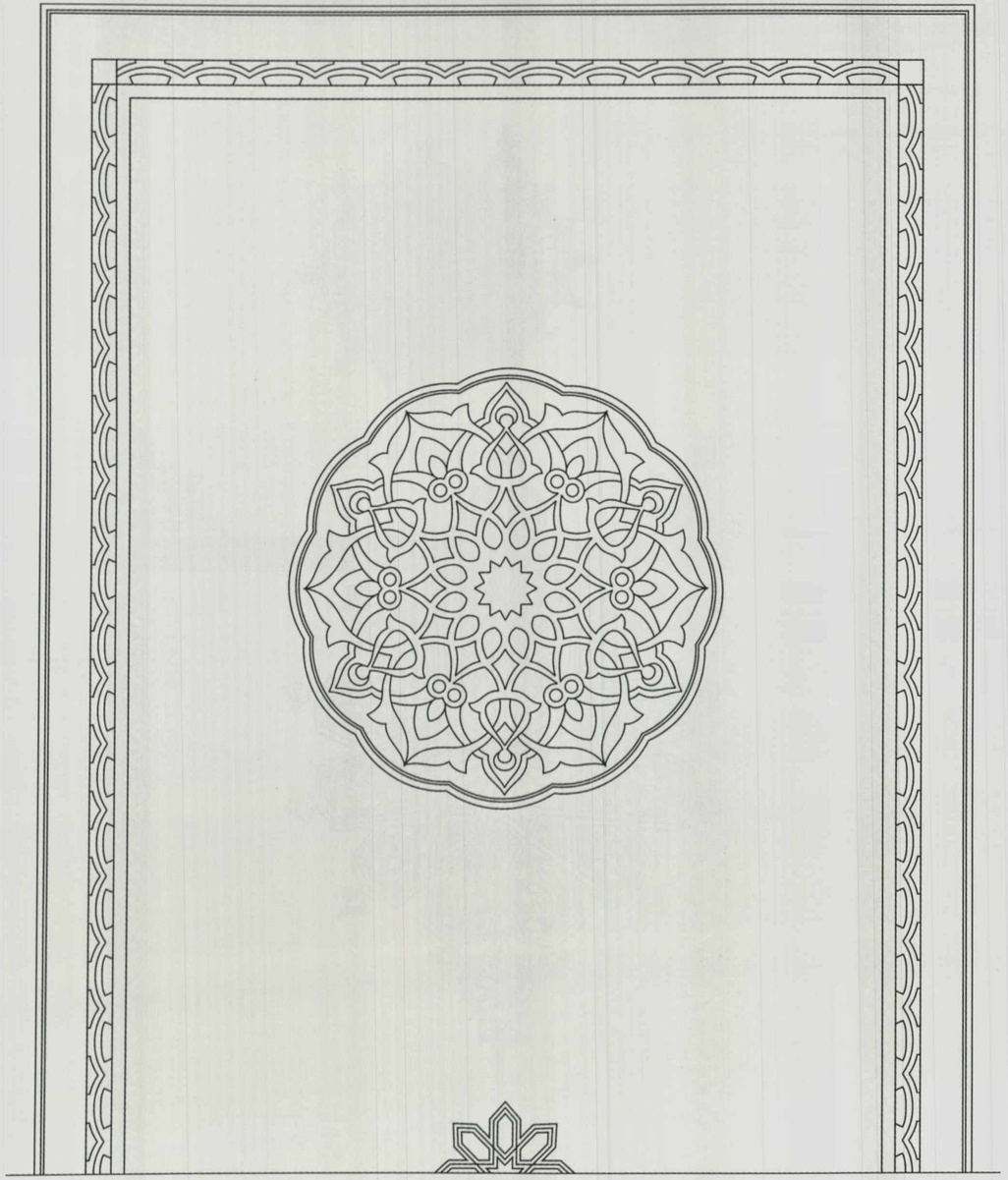

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

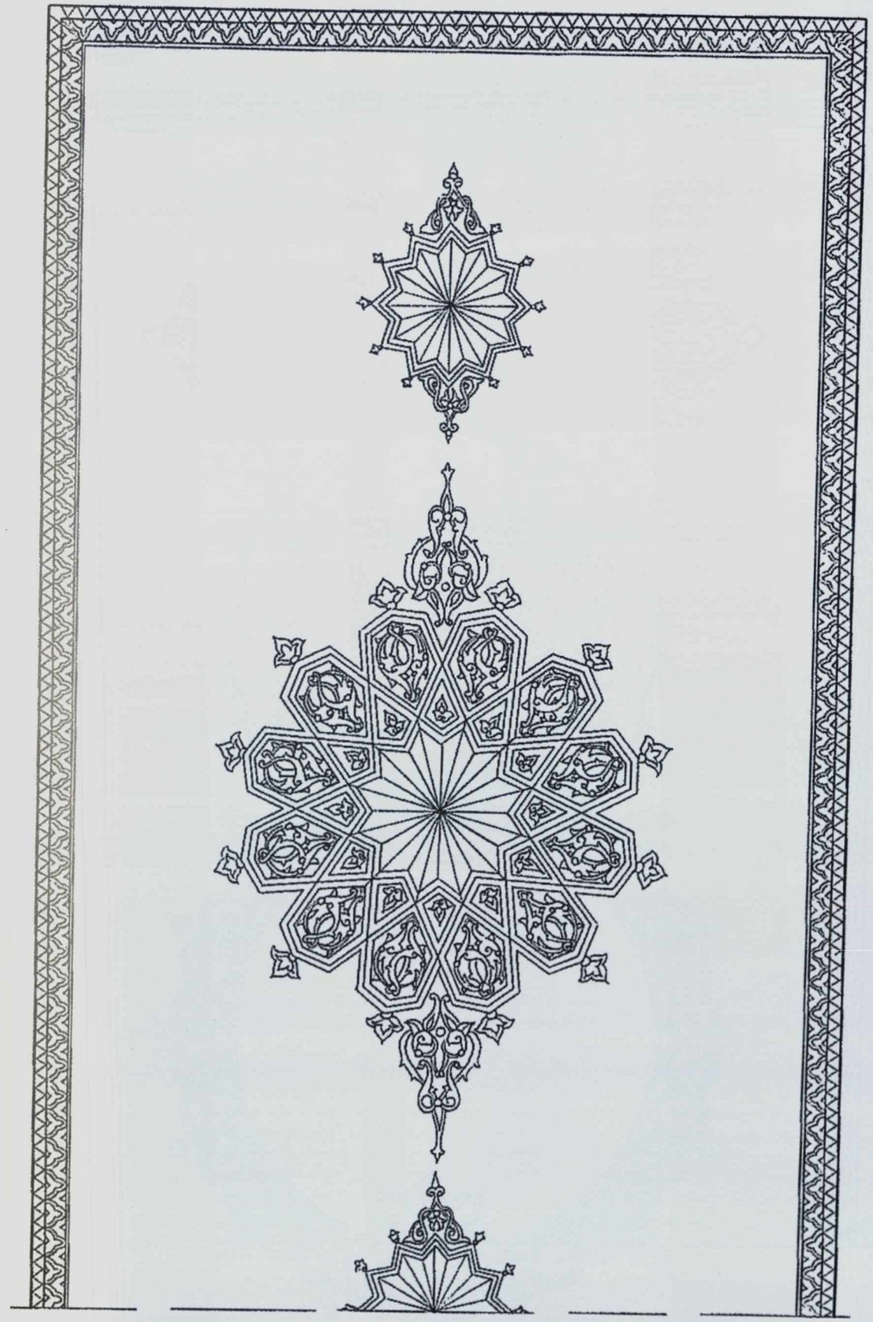
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.

Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

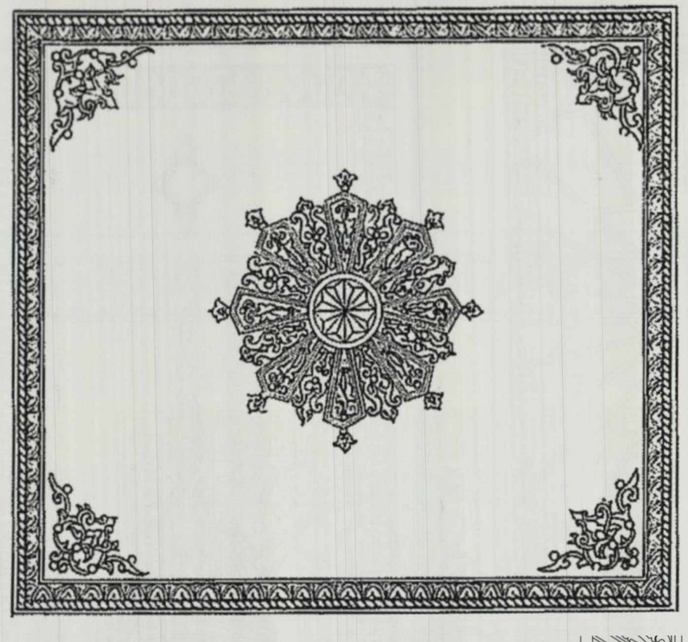

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

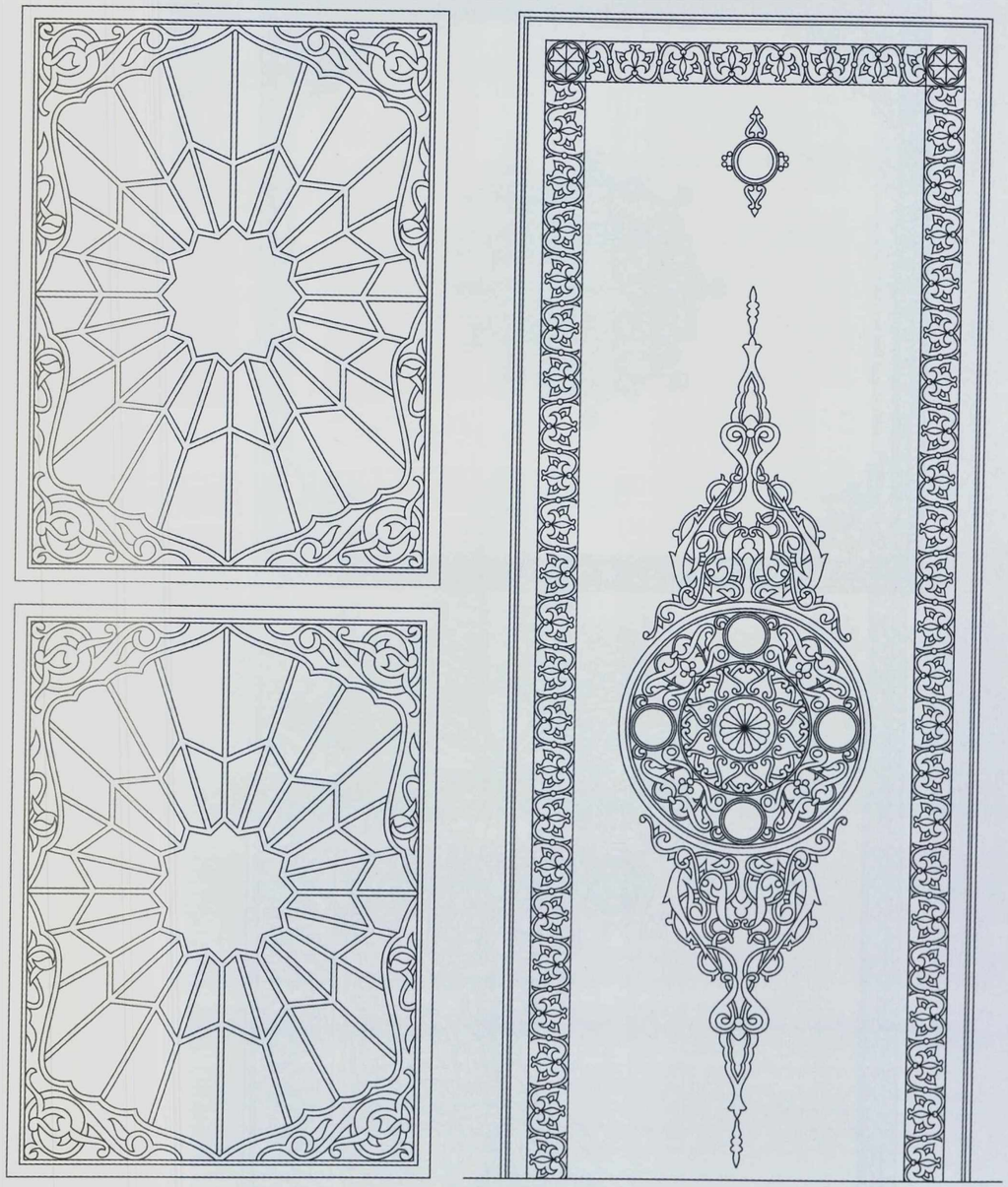
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

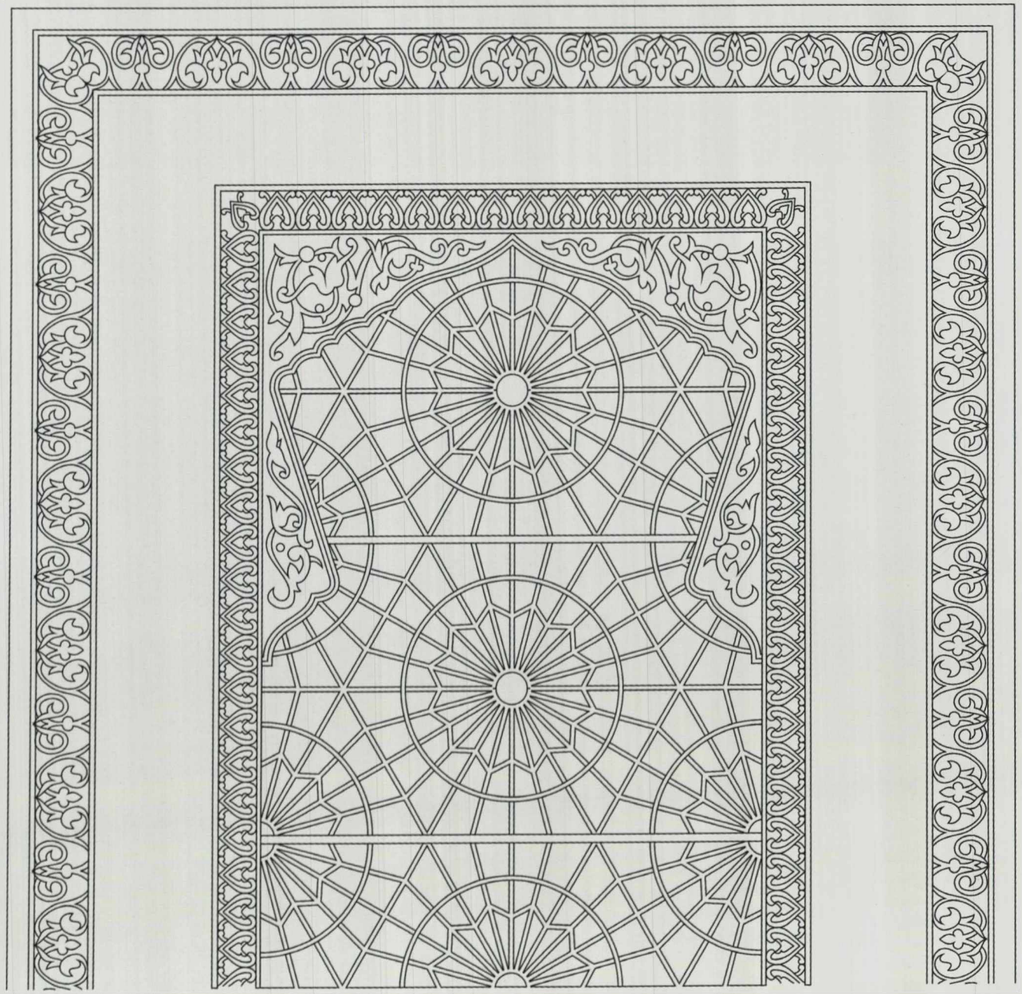
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.

Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

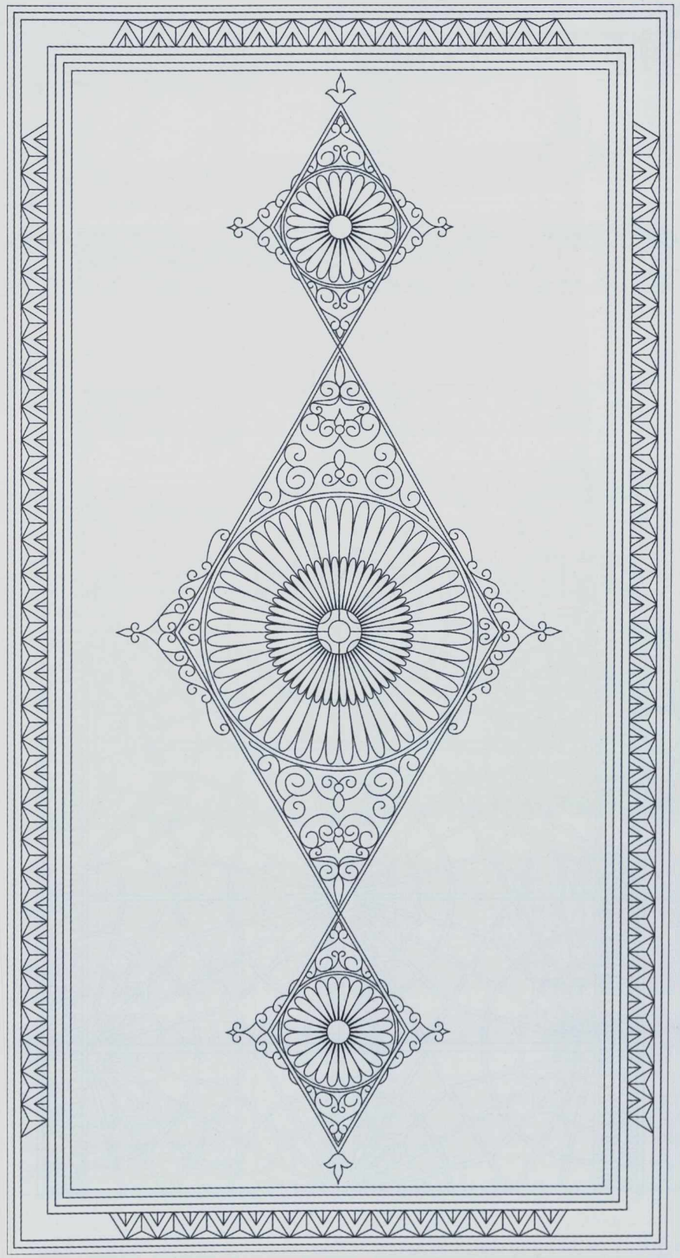

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.
Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

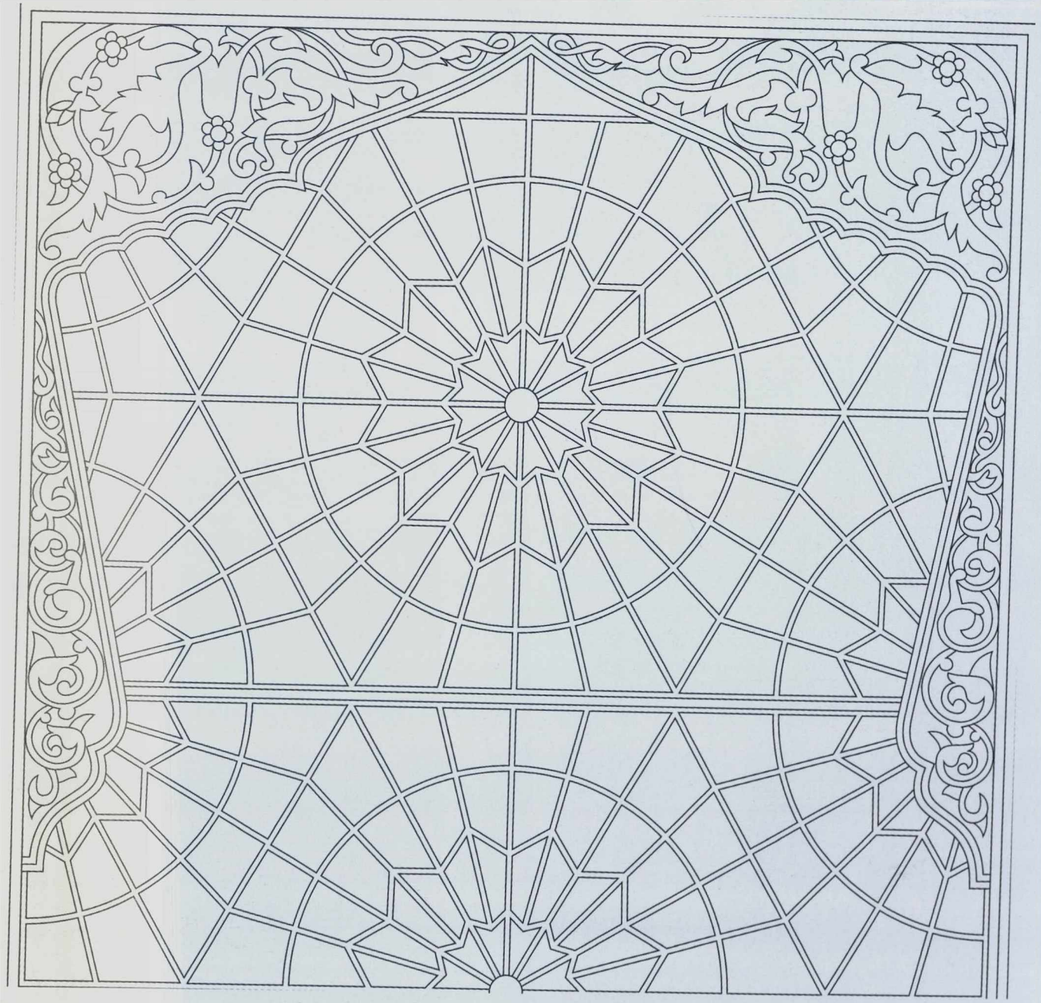
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

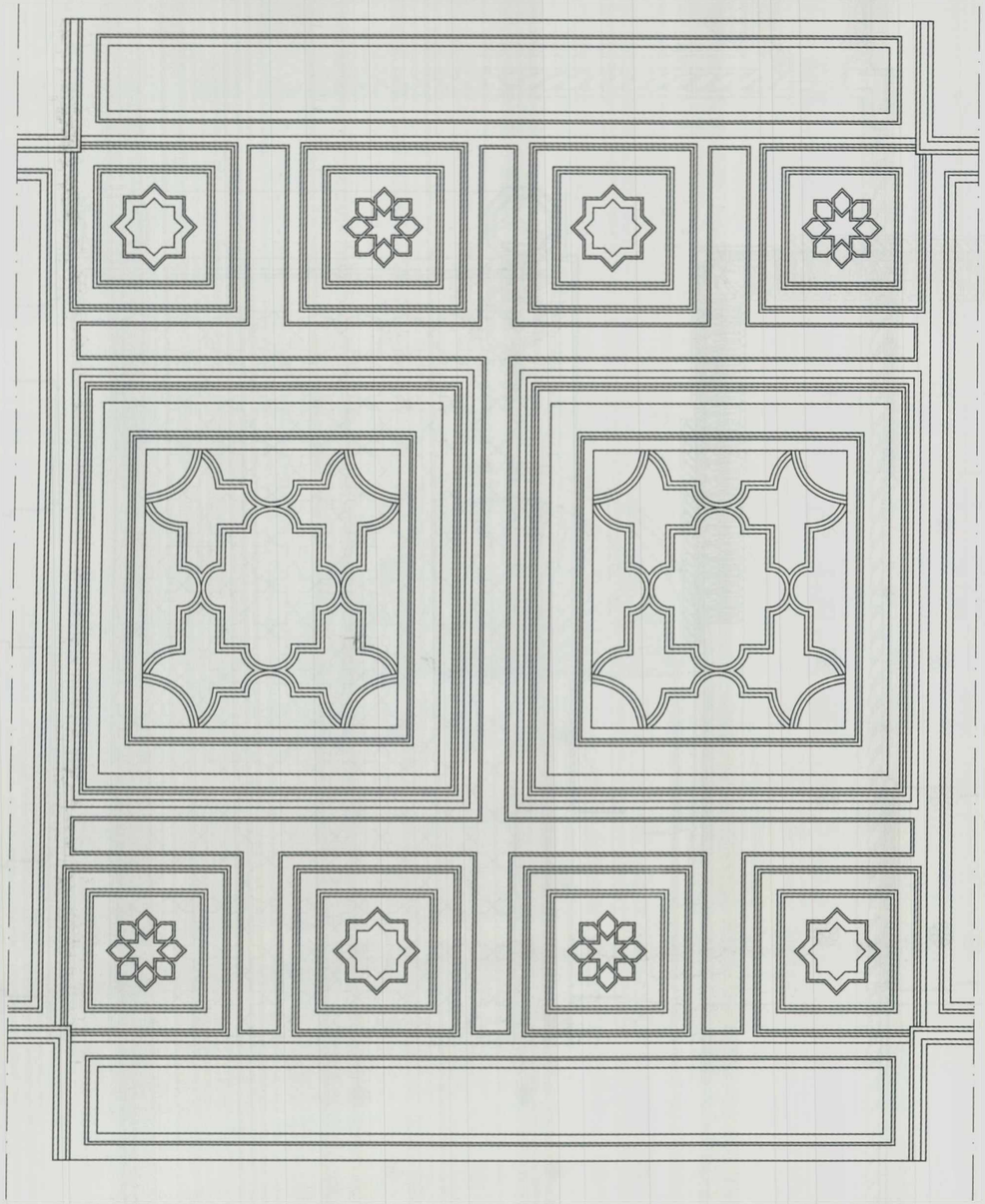
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi yaşayış binasının interyerindən fraqment. Tavanın bəzək tərtibatı nümunəsi. Murtuza Muxtarov küçəsi 24, Bakı şəhəri.

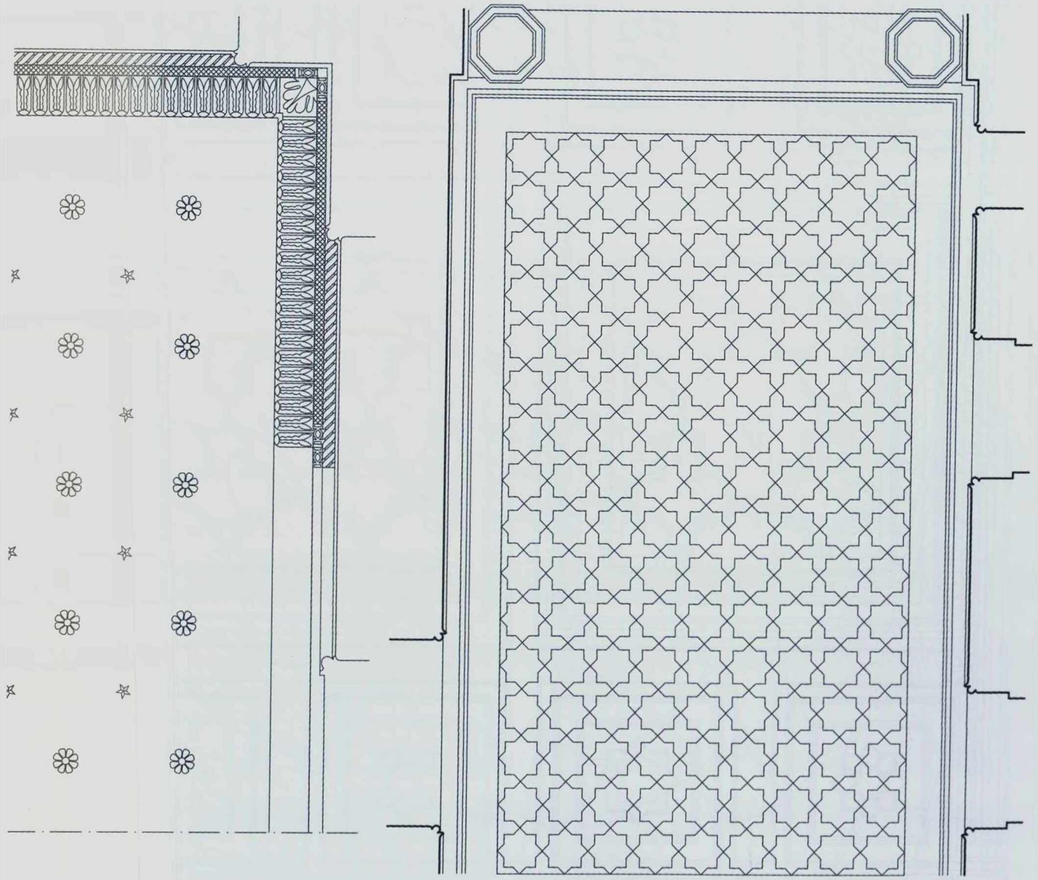
Fragment from the historical living house. Example of the ceiling decoration design. Murtuza Mukhtarov street 24, Baku.

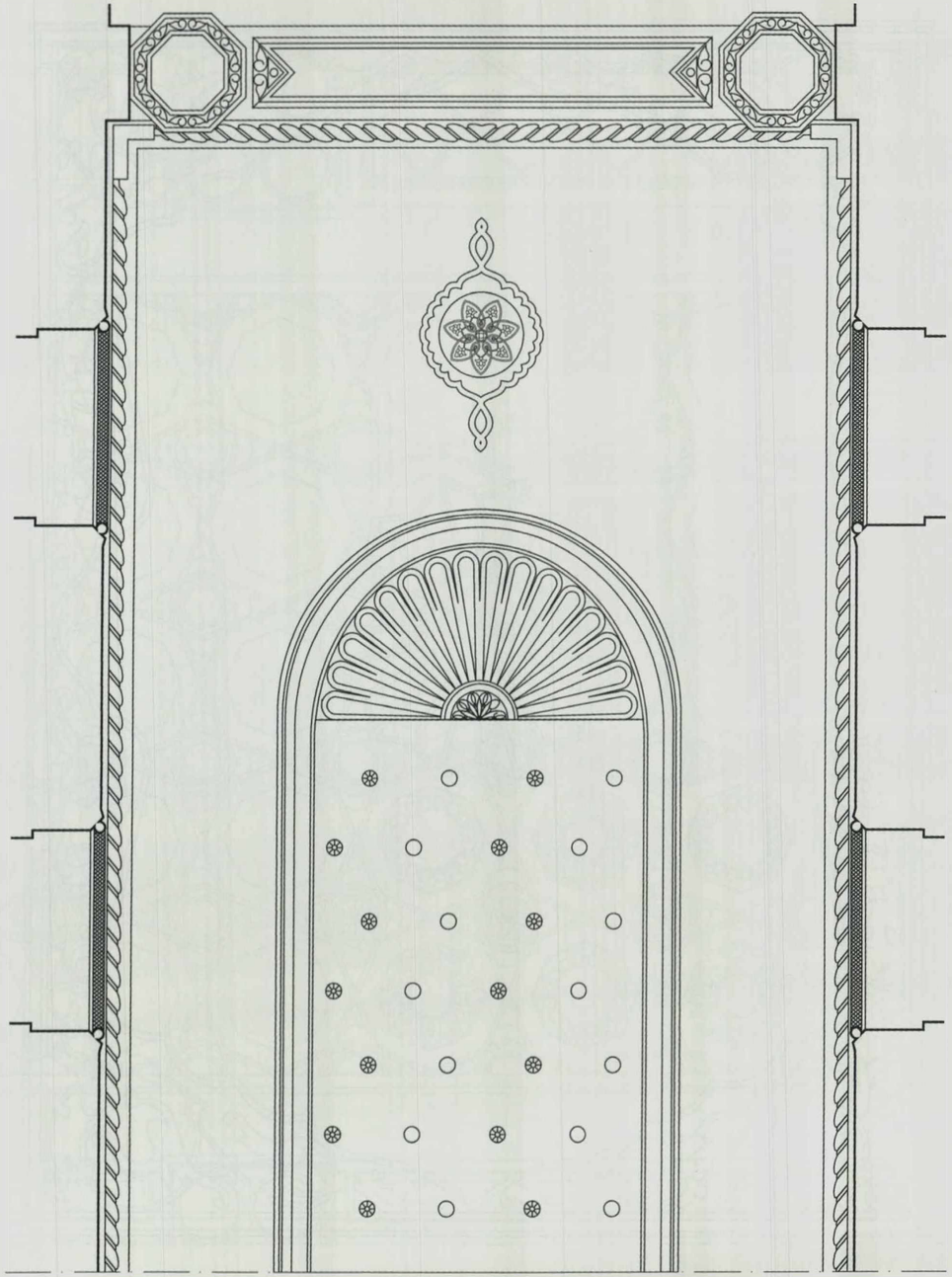
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

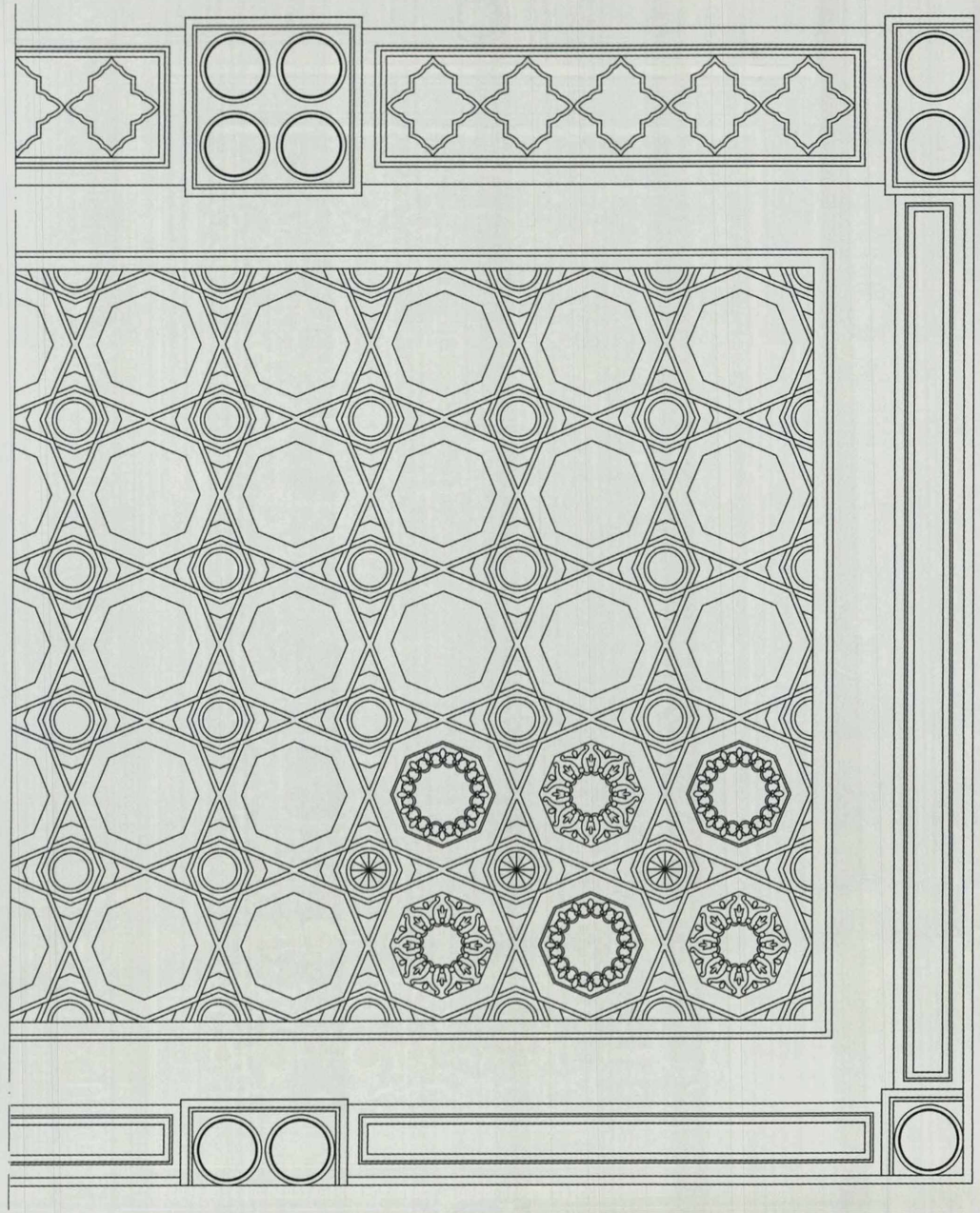
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.
Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

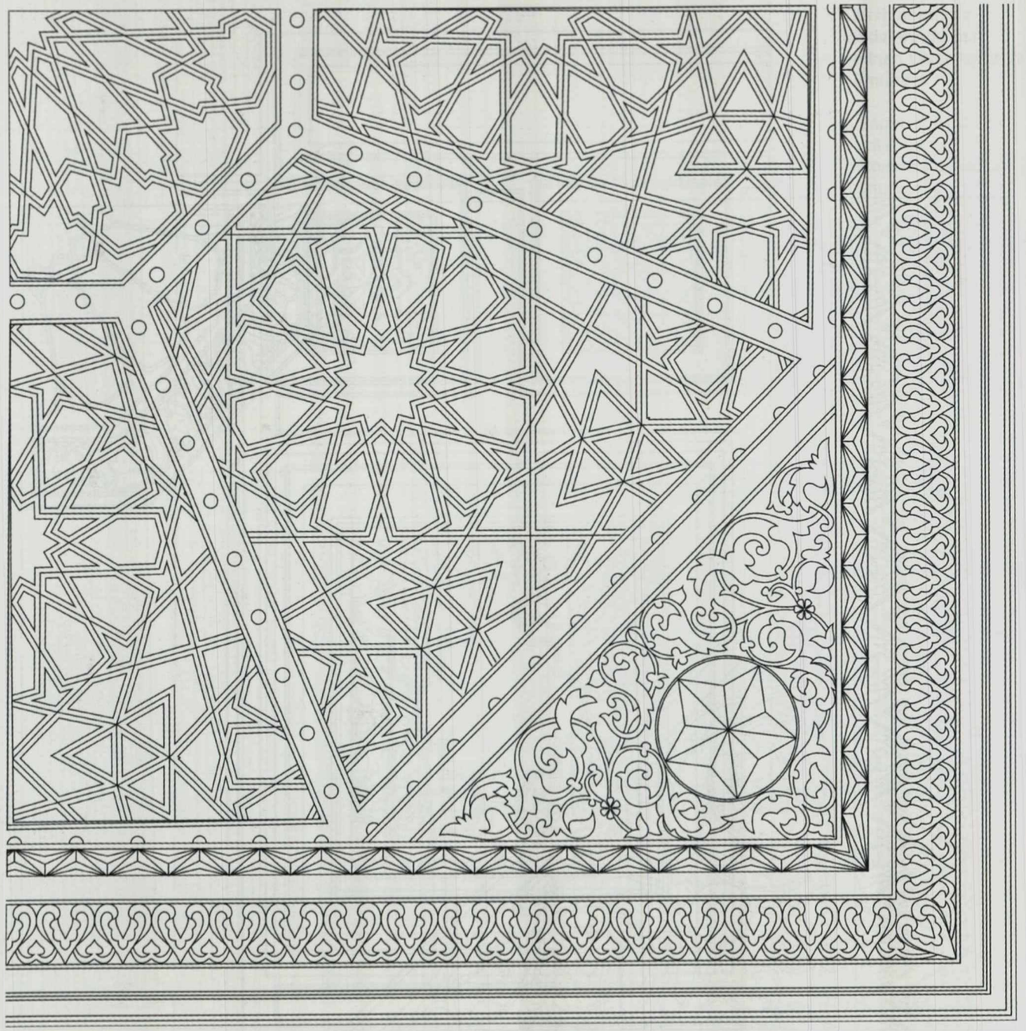
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

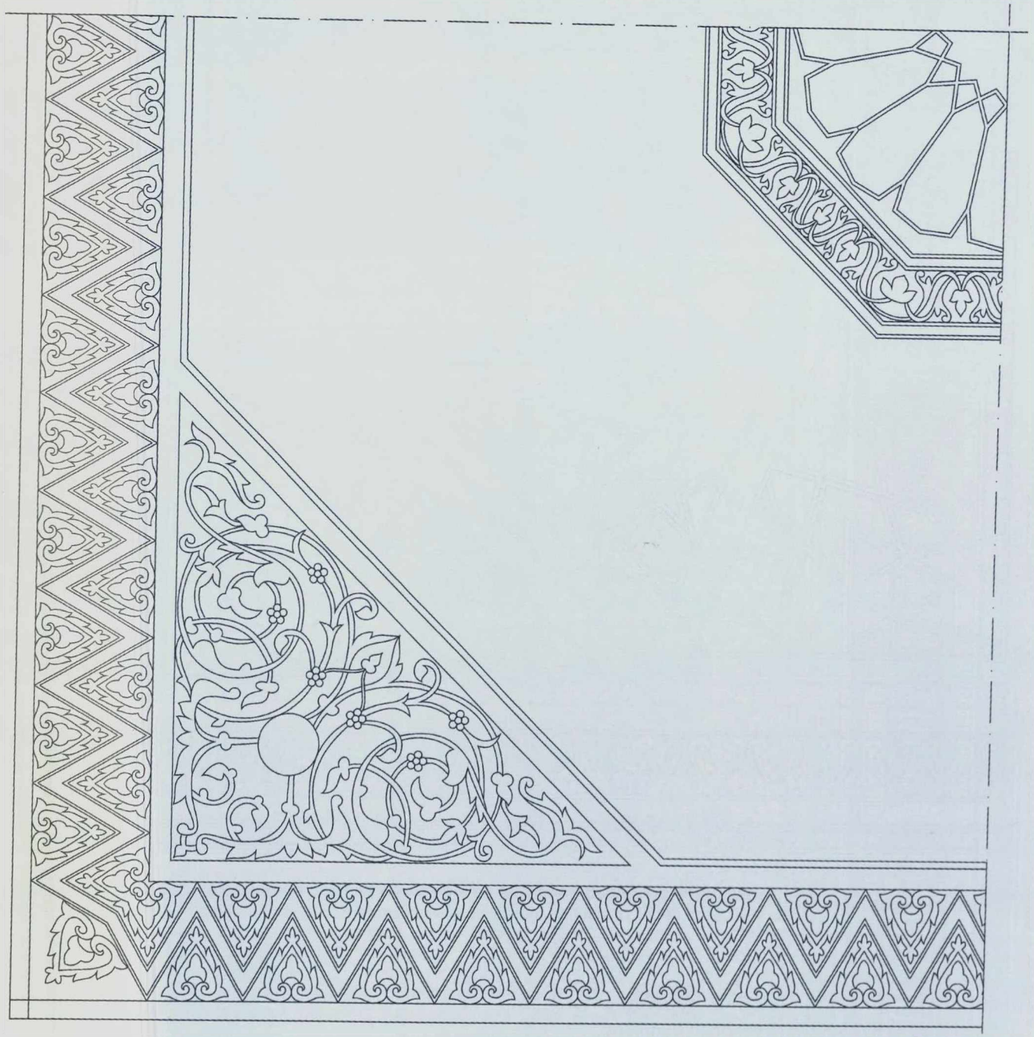
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

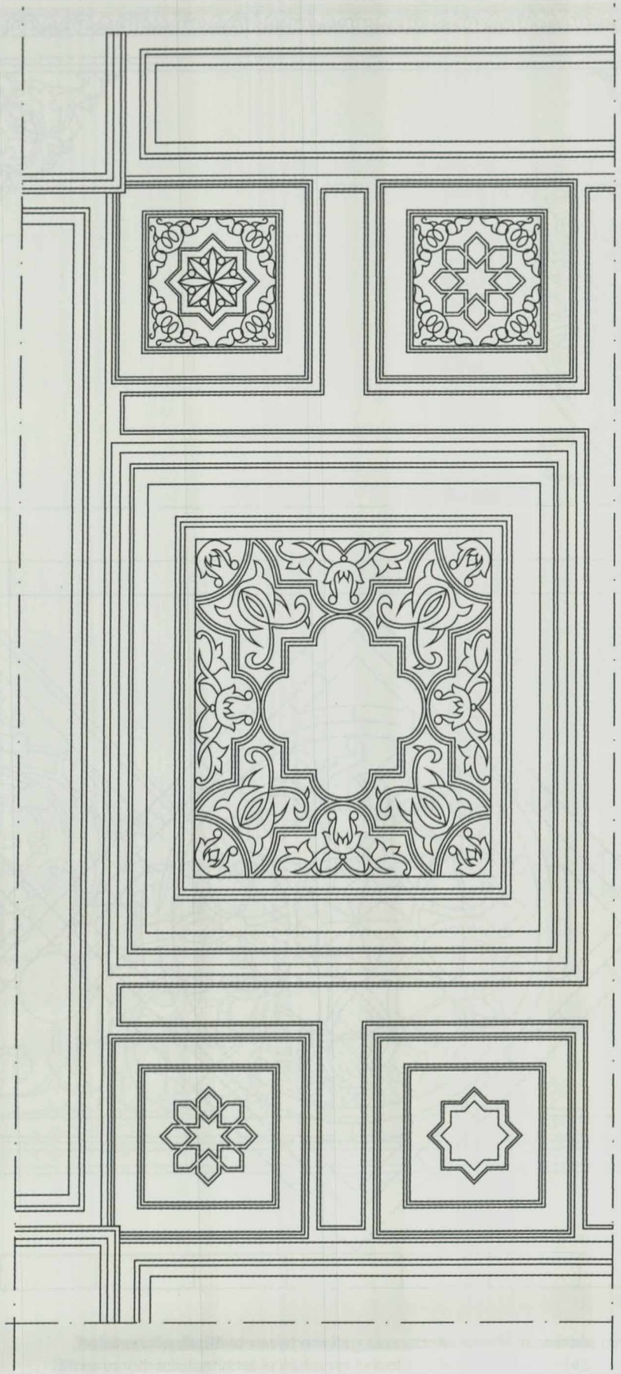
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi yaşayış binasının interyerindən fraqment. Tavanın bəzək tərtibatı nümunəsi. H.Z.Tağıyev küçəsi 4, Bakı şəhəri. Hal-hazırda bu binada Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi yerləşir.

Fragment from the historical living house. Example of the ceiling decoration design. H.Z.Taghiyev street 4, Baku. Currently the National Museum of History of Azerbaijan is situated in this building.

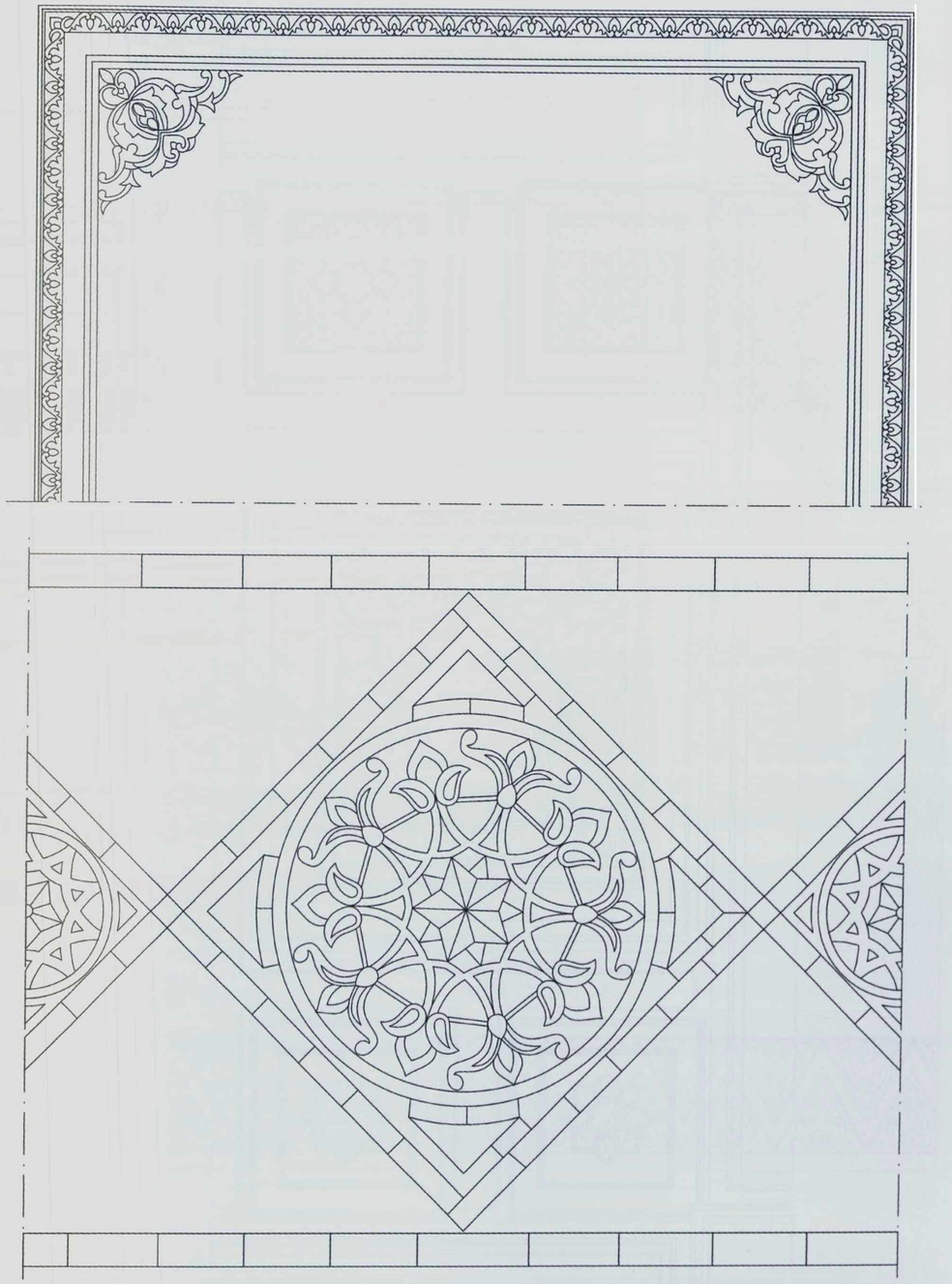

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

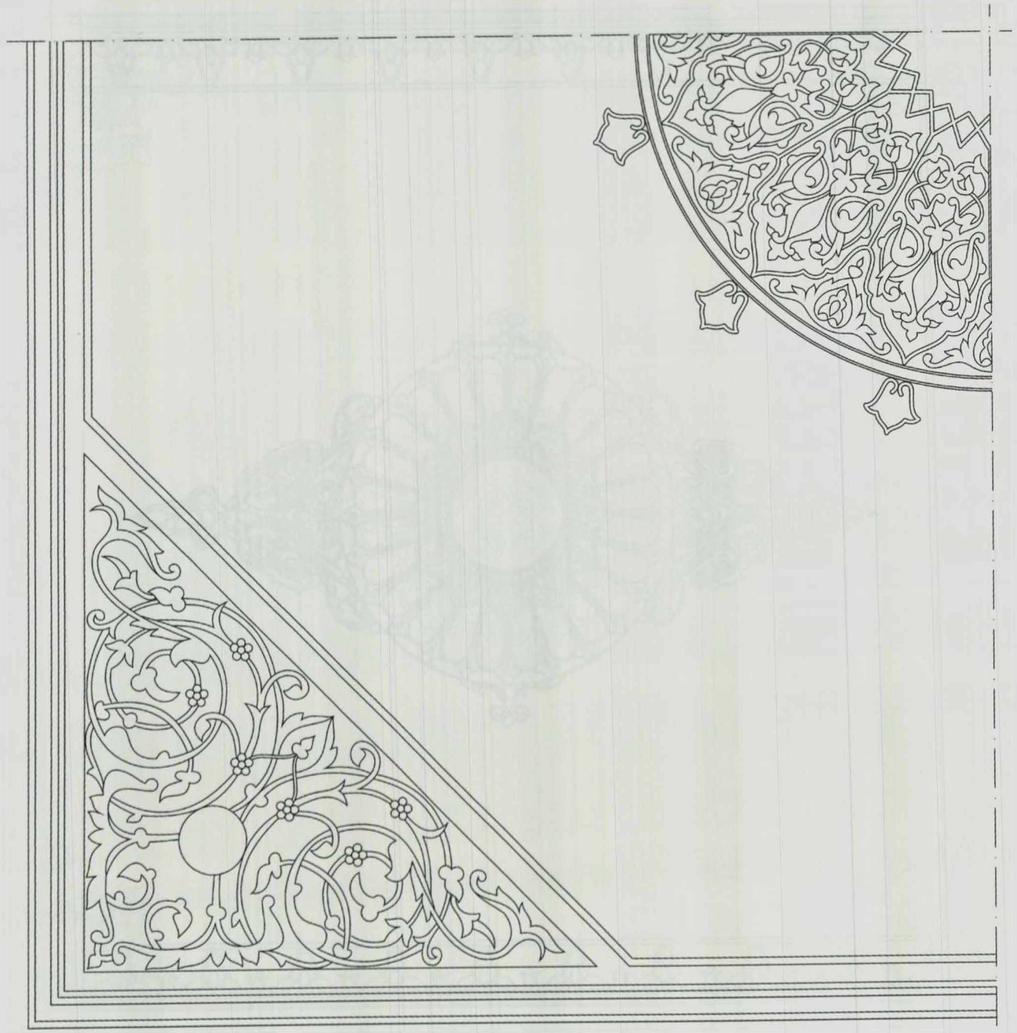

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.

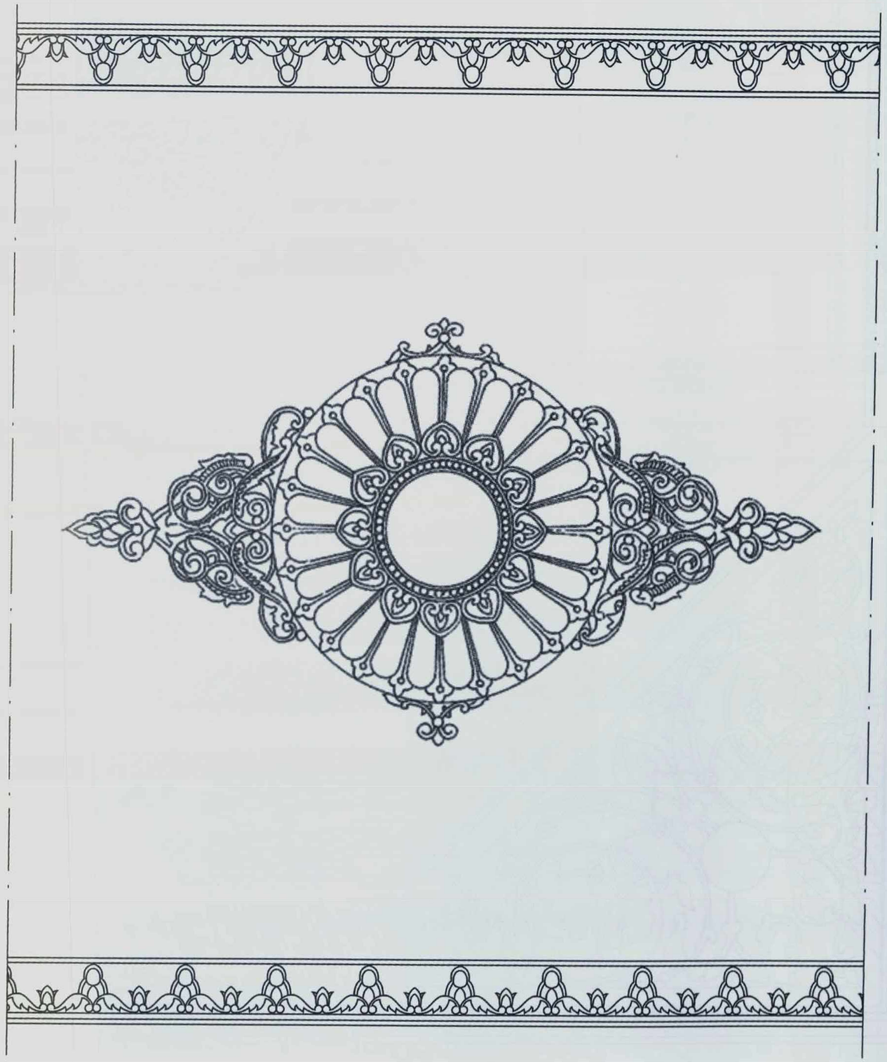
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

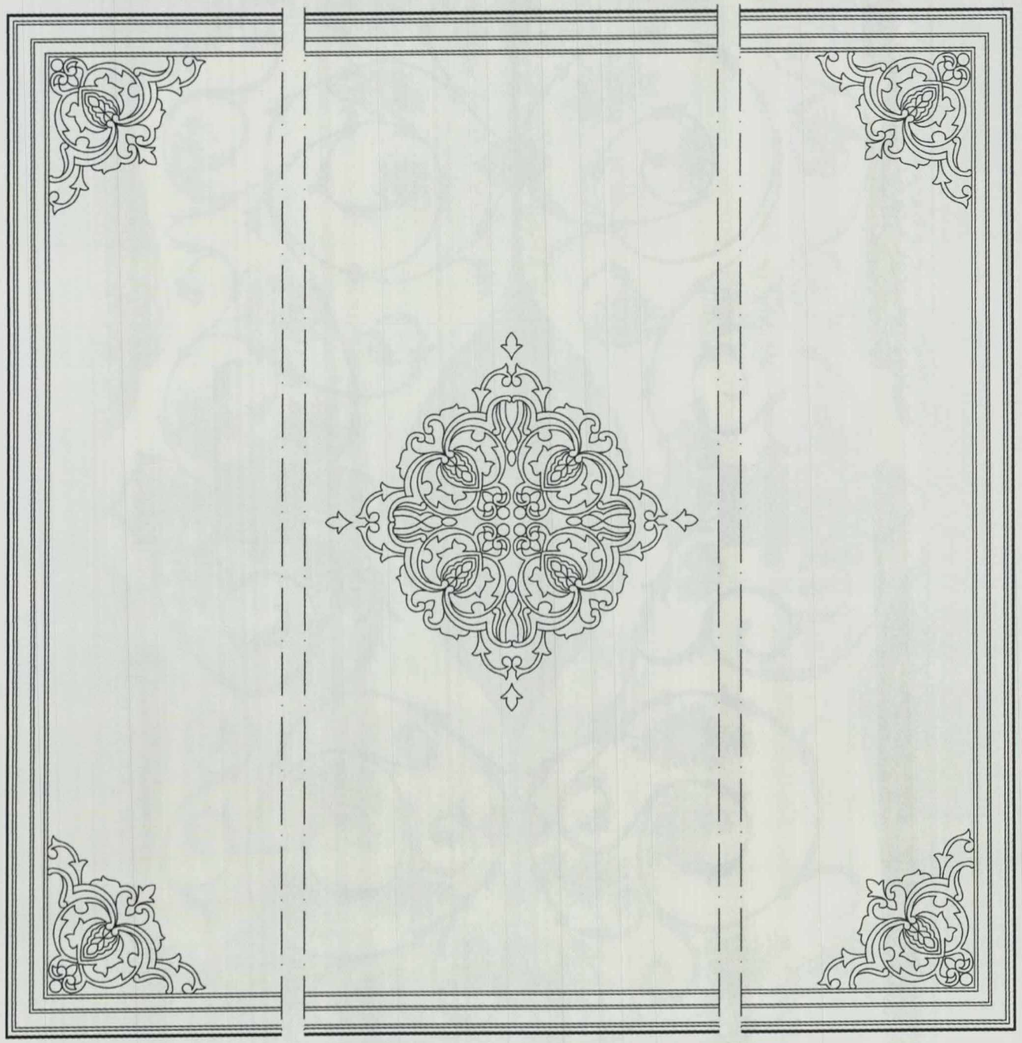
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.
Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

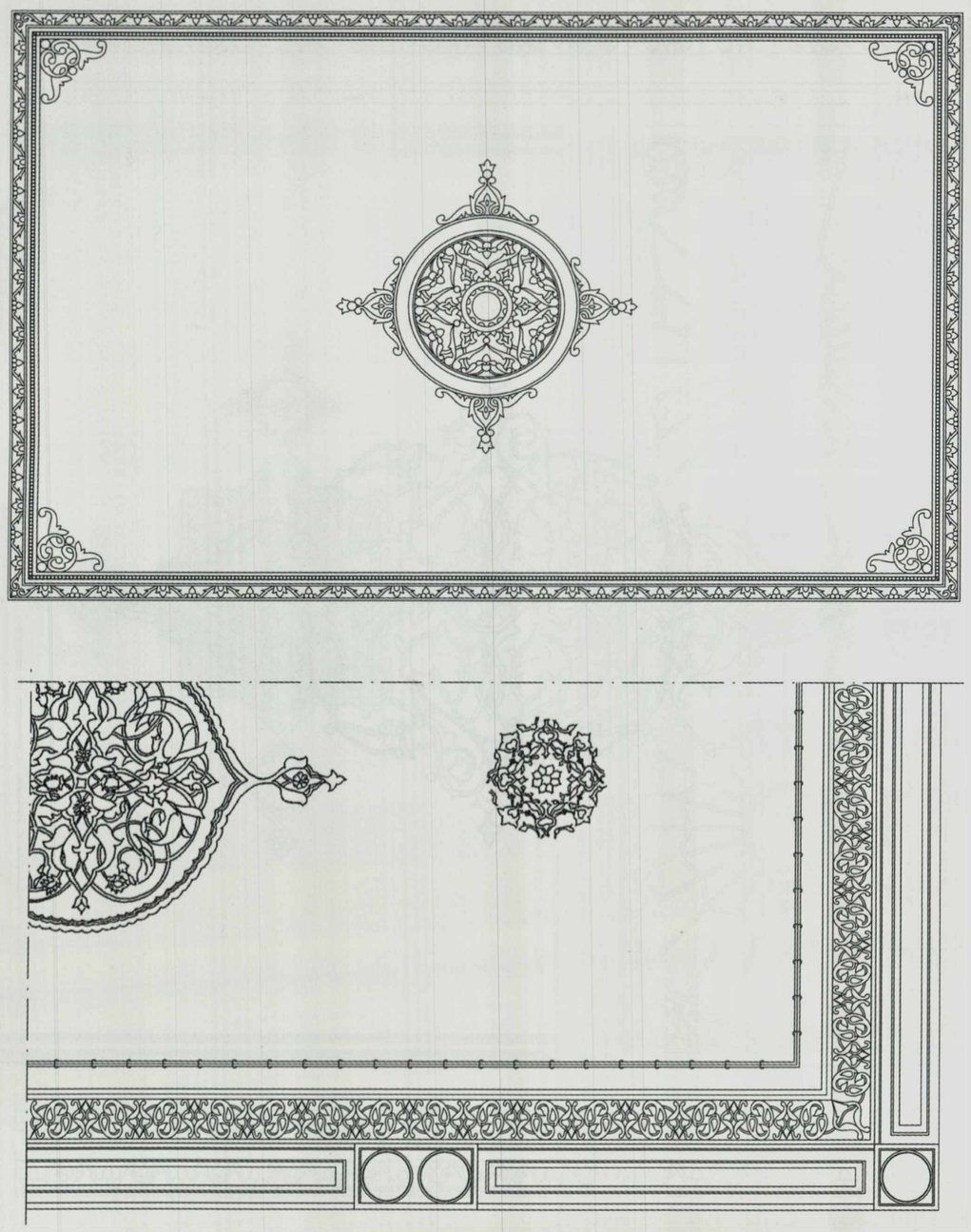
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

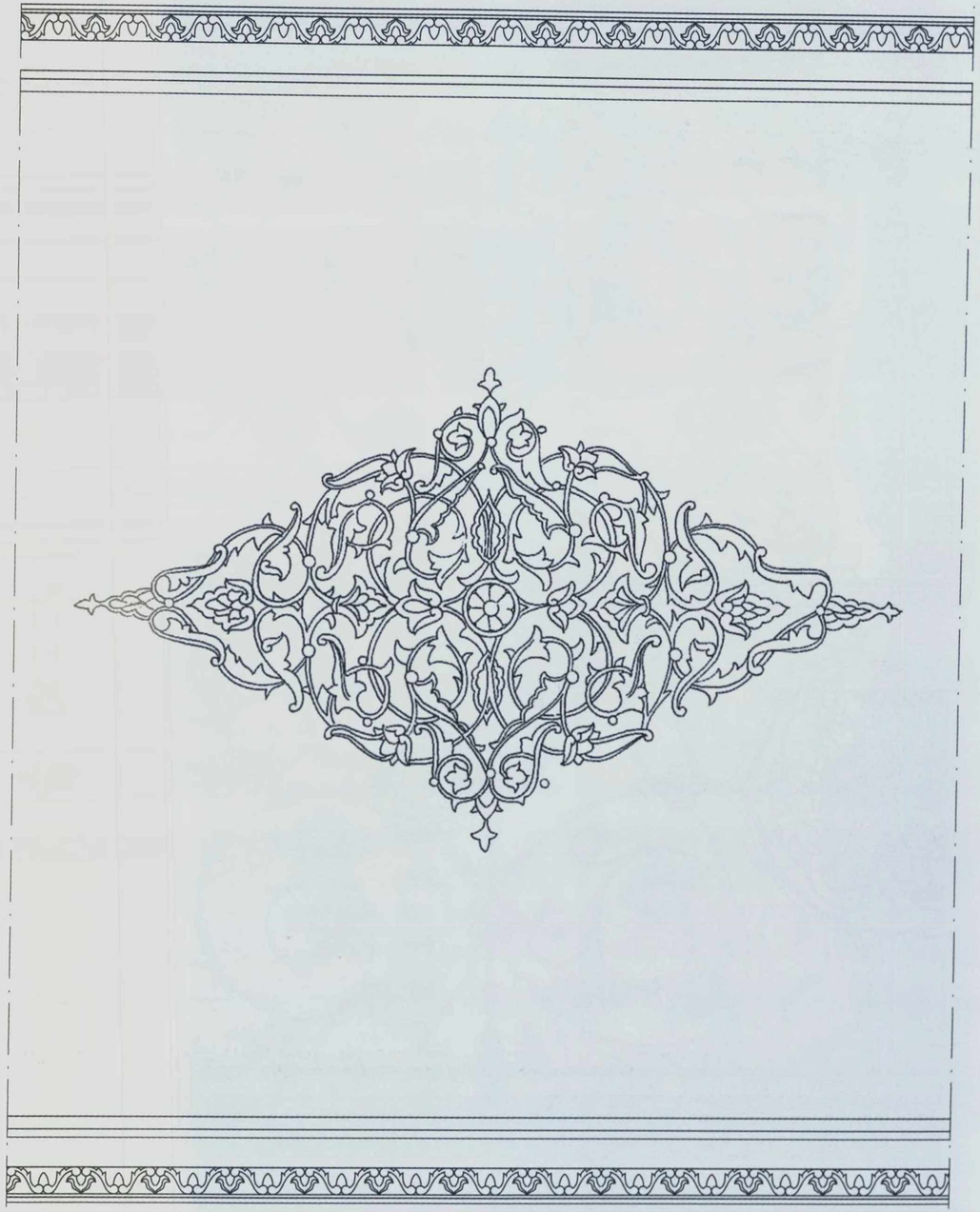
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

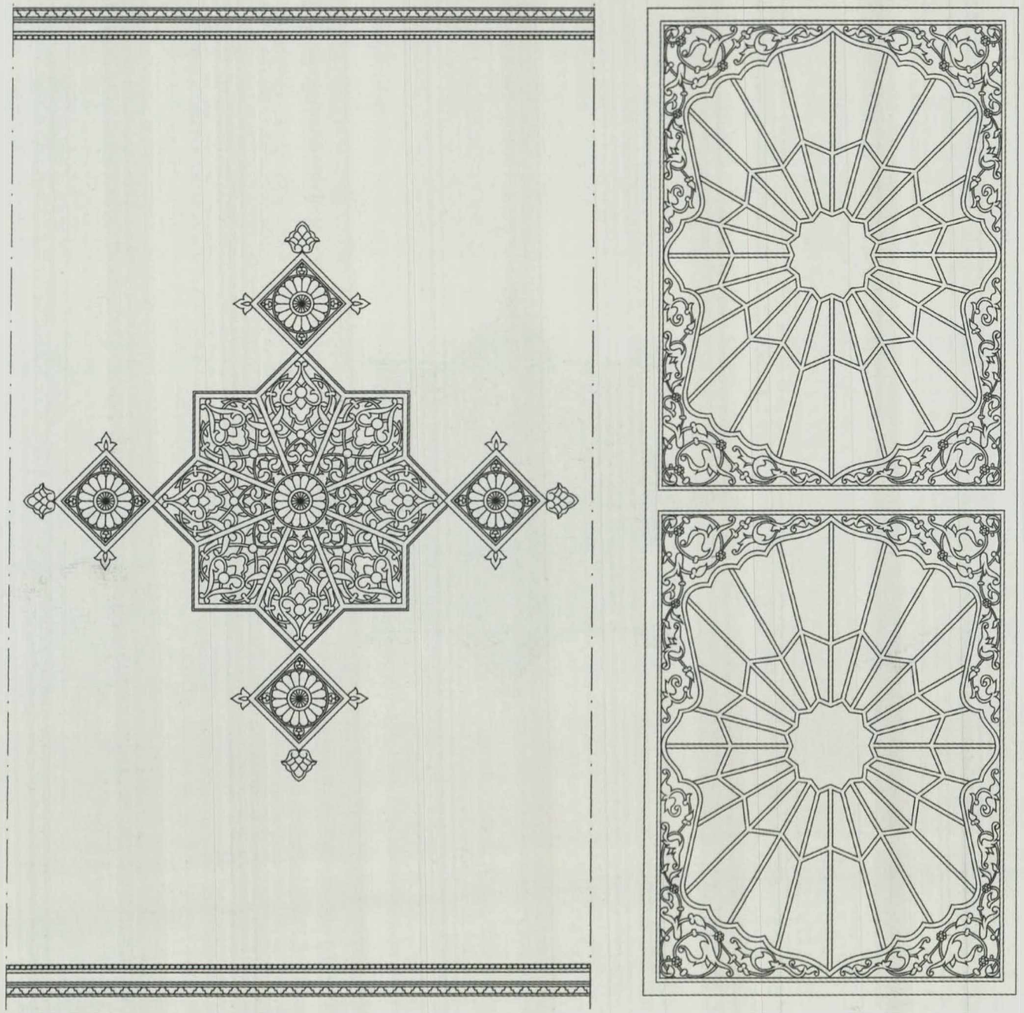
Tarixi yaşayış binasının interyerindən fraqment. Tavanın bəzək tərtibatı nümunəsi. Şəki Xanları Sarayı. Şəki şəhəri.
Fragment from the historical living house. Example of the ceiling decoration design. The Palace of Shaki Khans, Shaki.

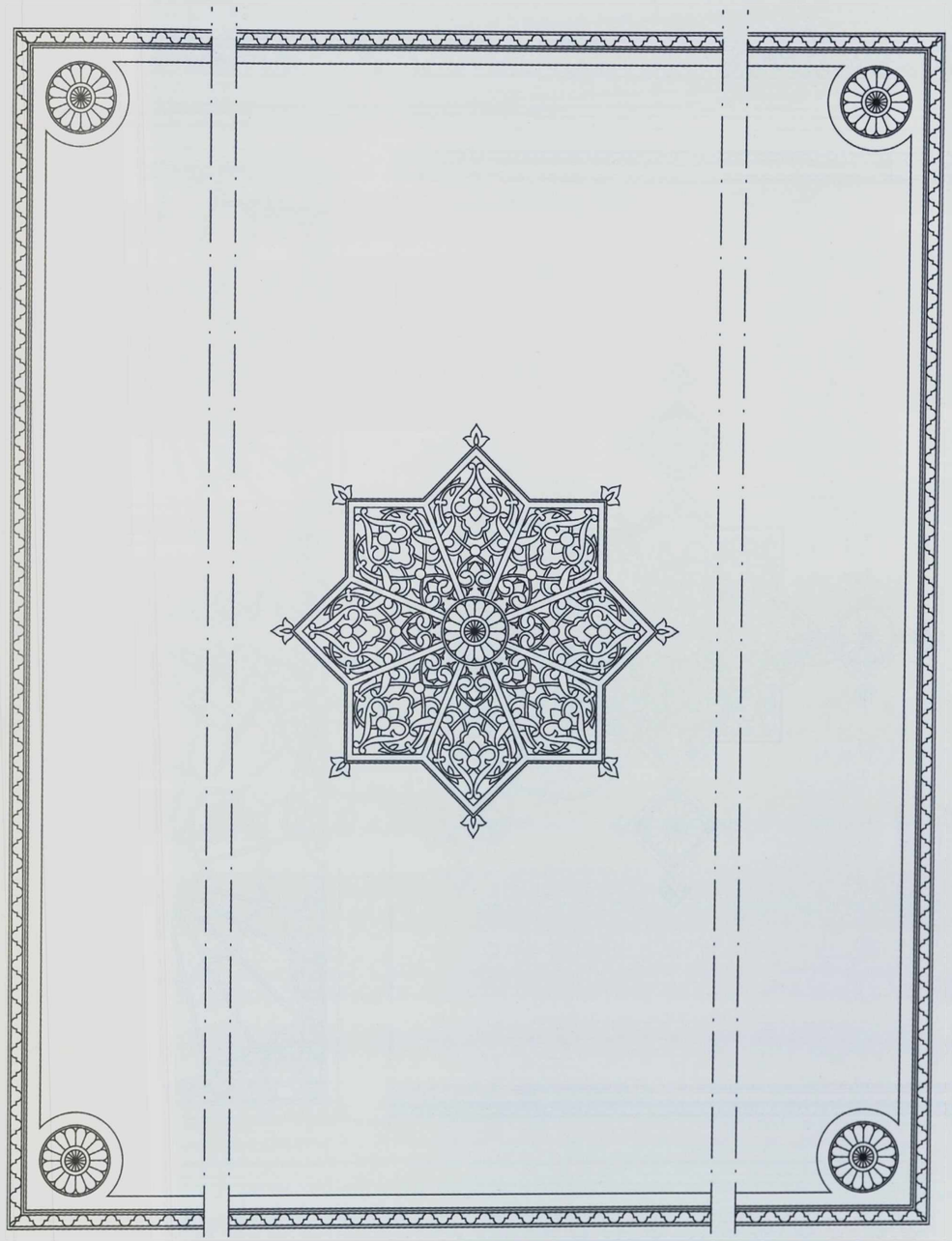
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.
Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

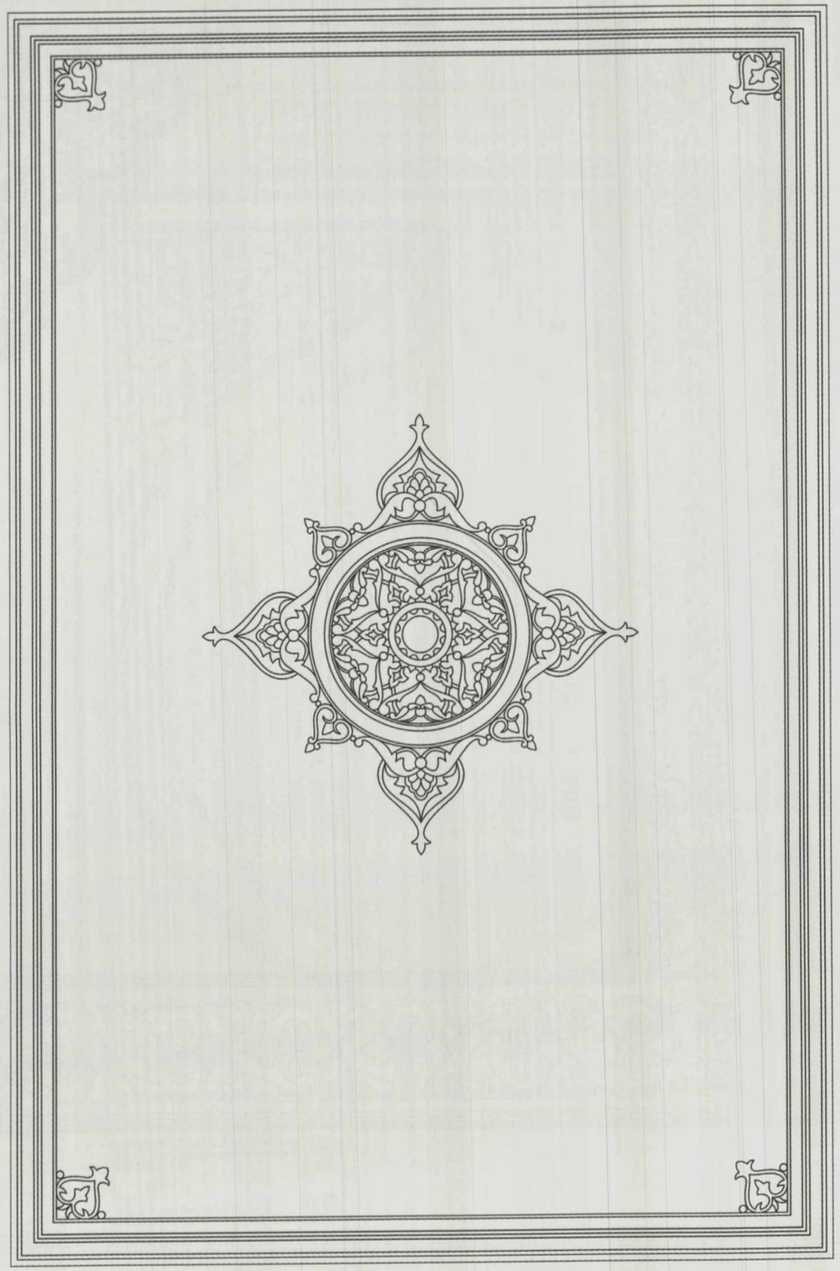
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunələri.
Samples of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

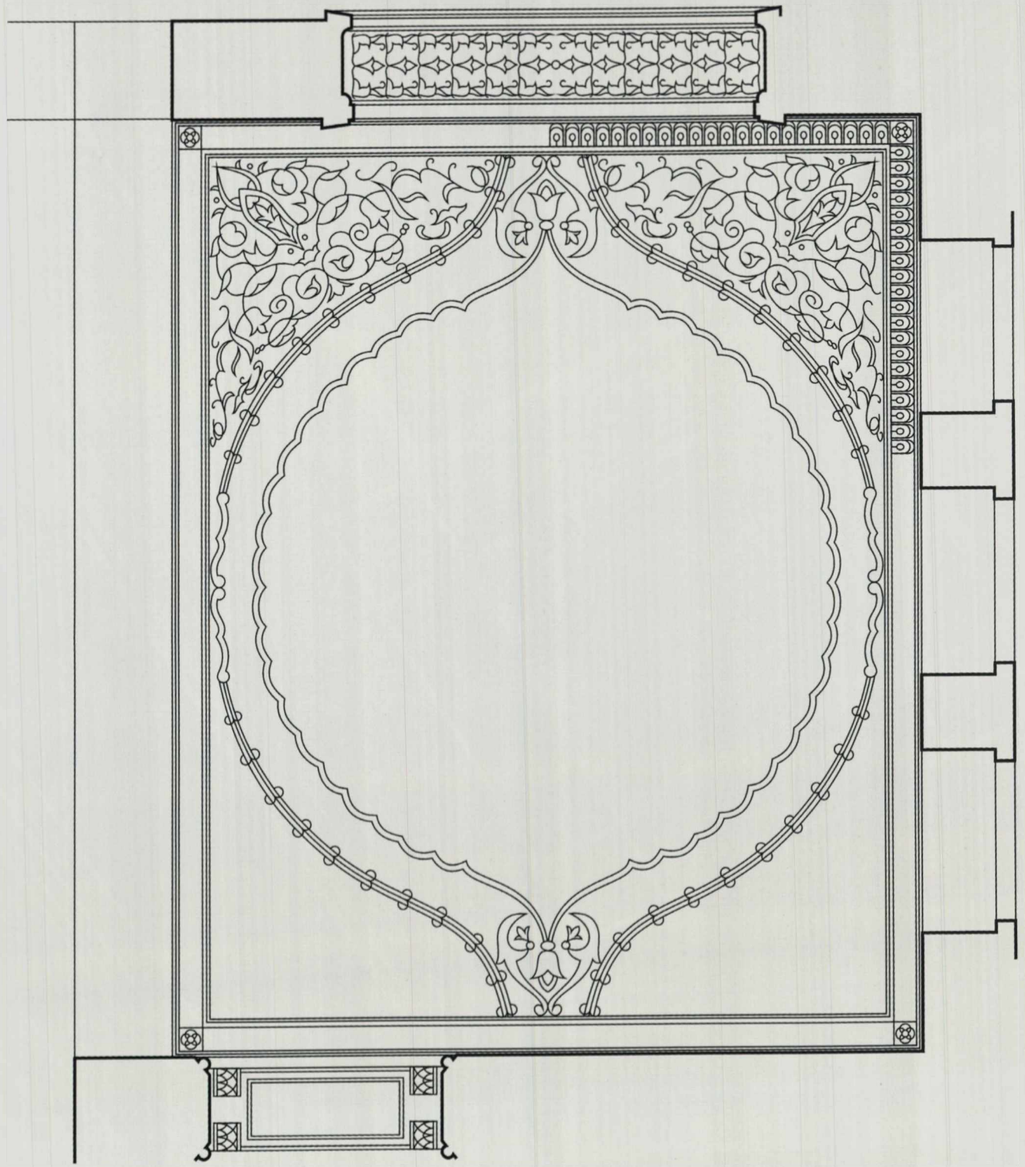
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

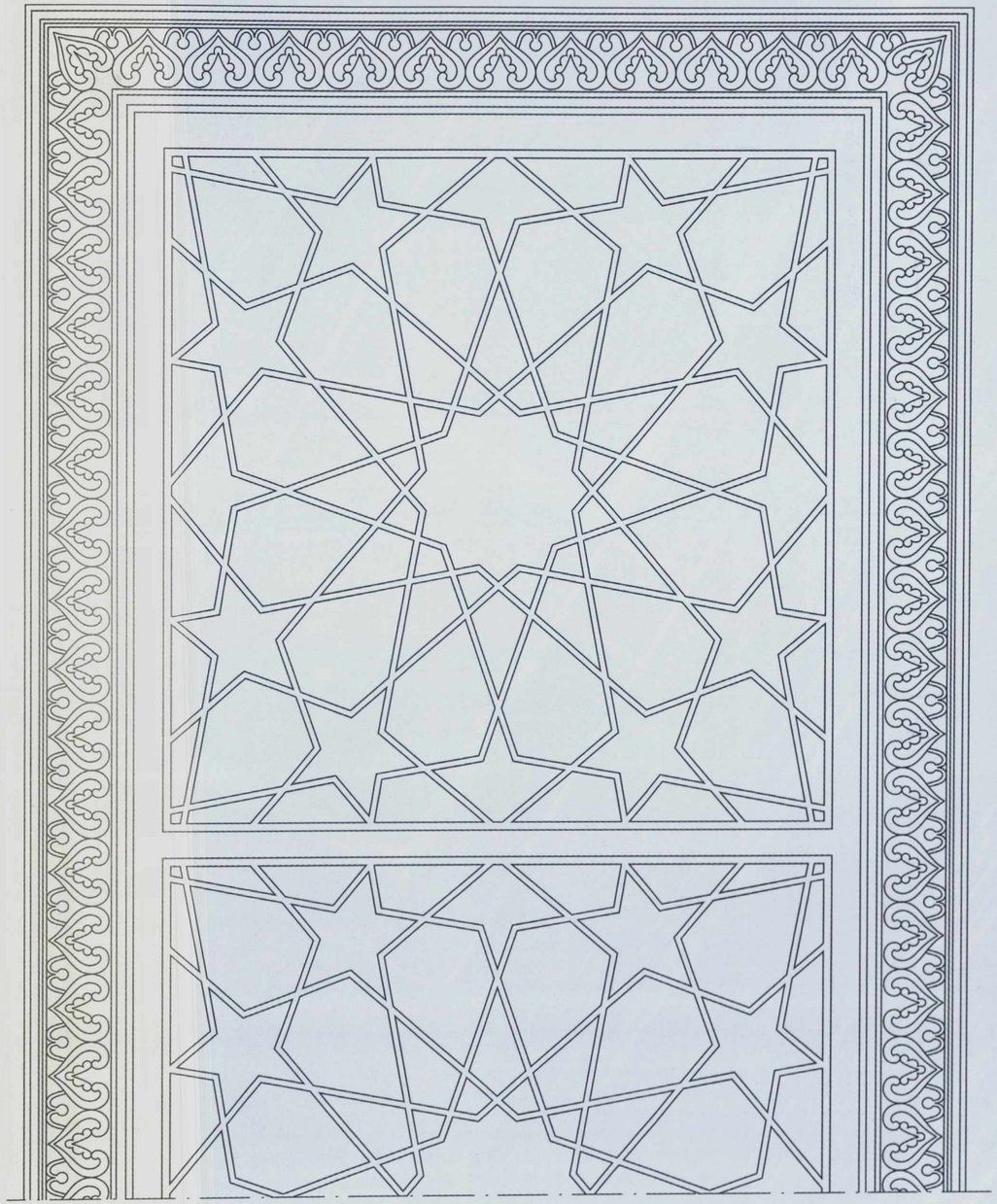
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

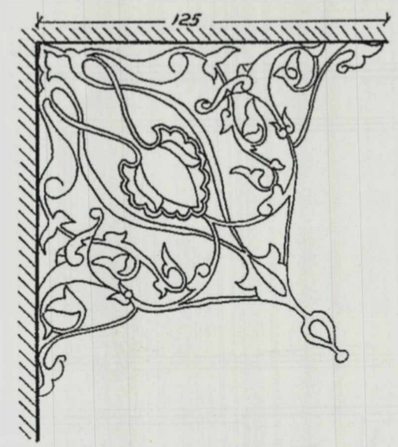
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

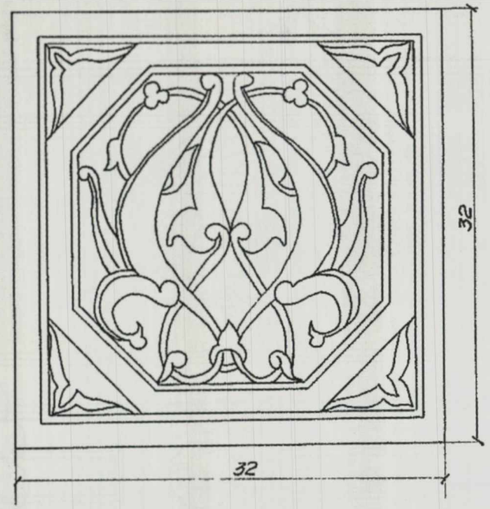
Tarixi yaşayış binasının interyerindən fraqment. Tavanın bəzək tərtibatı nümunəsi. H.Z.Tağıyev küçəsi 4, Bakı şəhəri. Hal-hazırda bu binada Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi yerləşir.

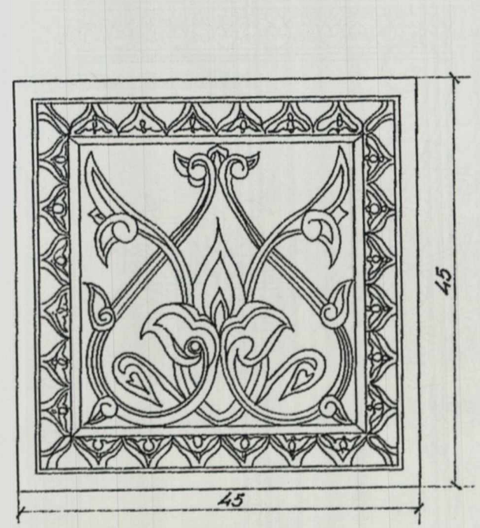
Fragment from the historical living house. Example of the ceiling decoration design. H.Z.Taghiyev street 4, Baku. Currently the National Museum of History of Azerbaijan is situated in this building.

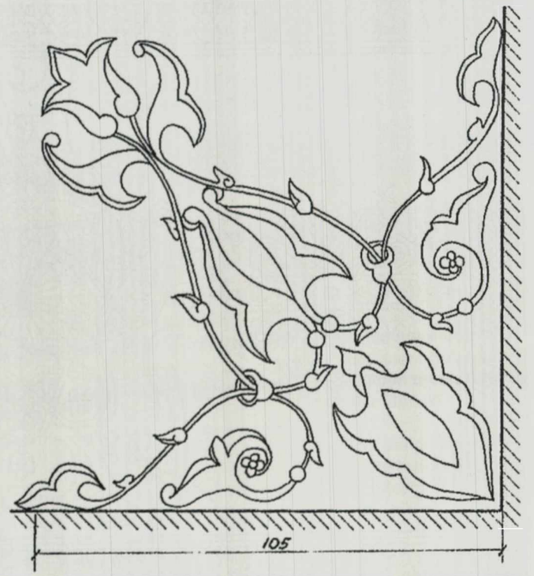

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

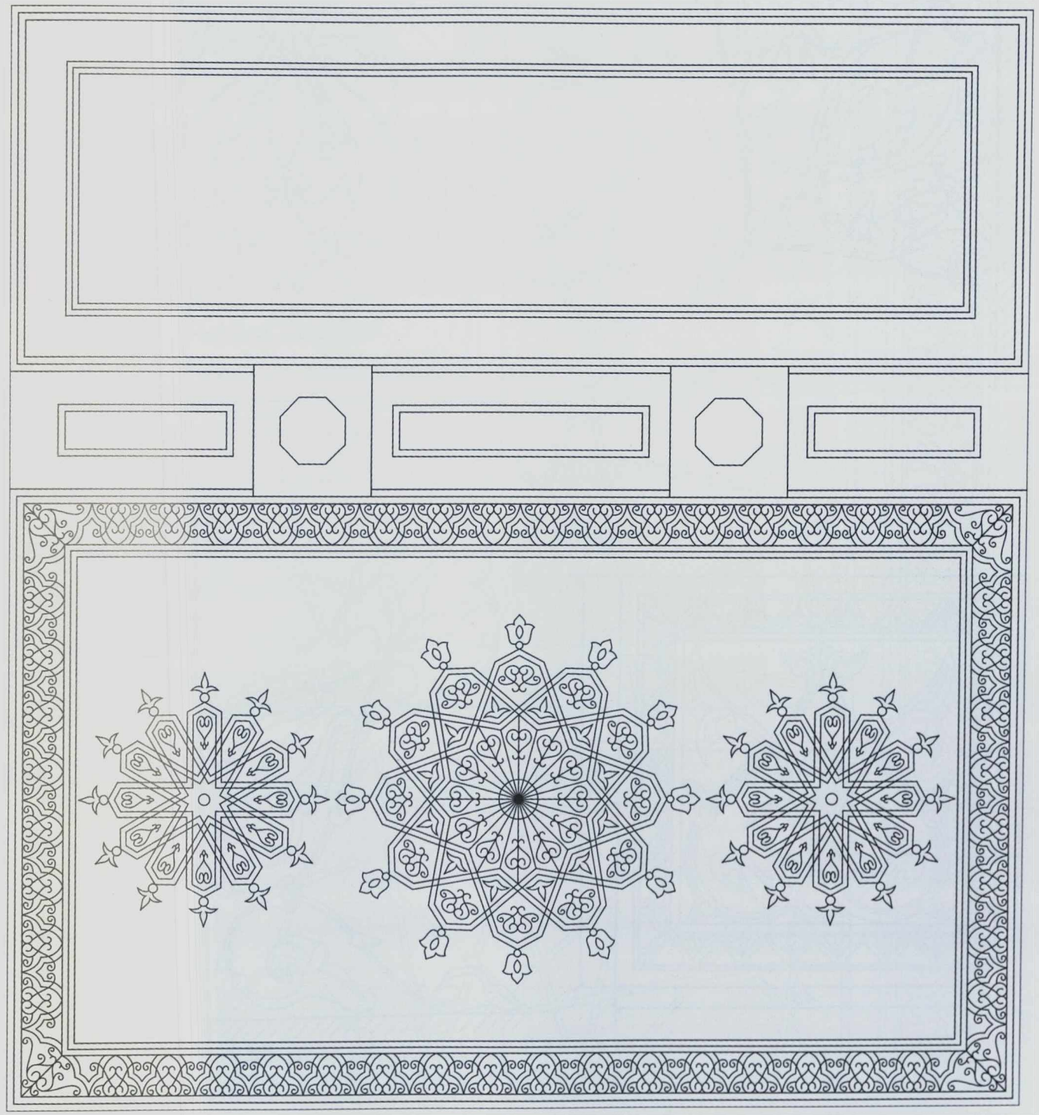

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı elementləri.
The design elements of the historical architectural monuments.

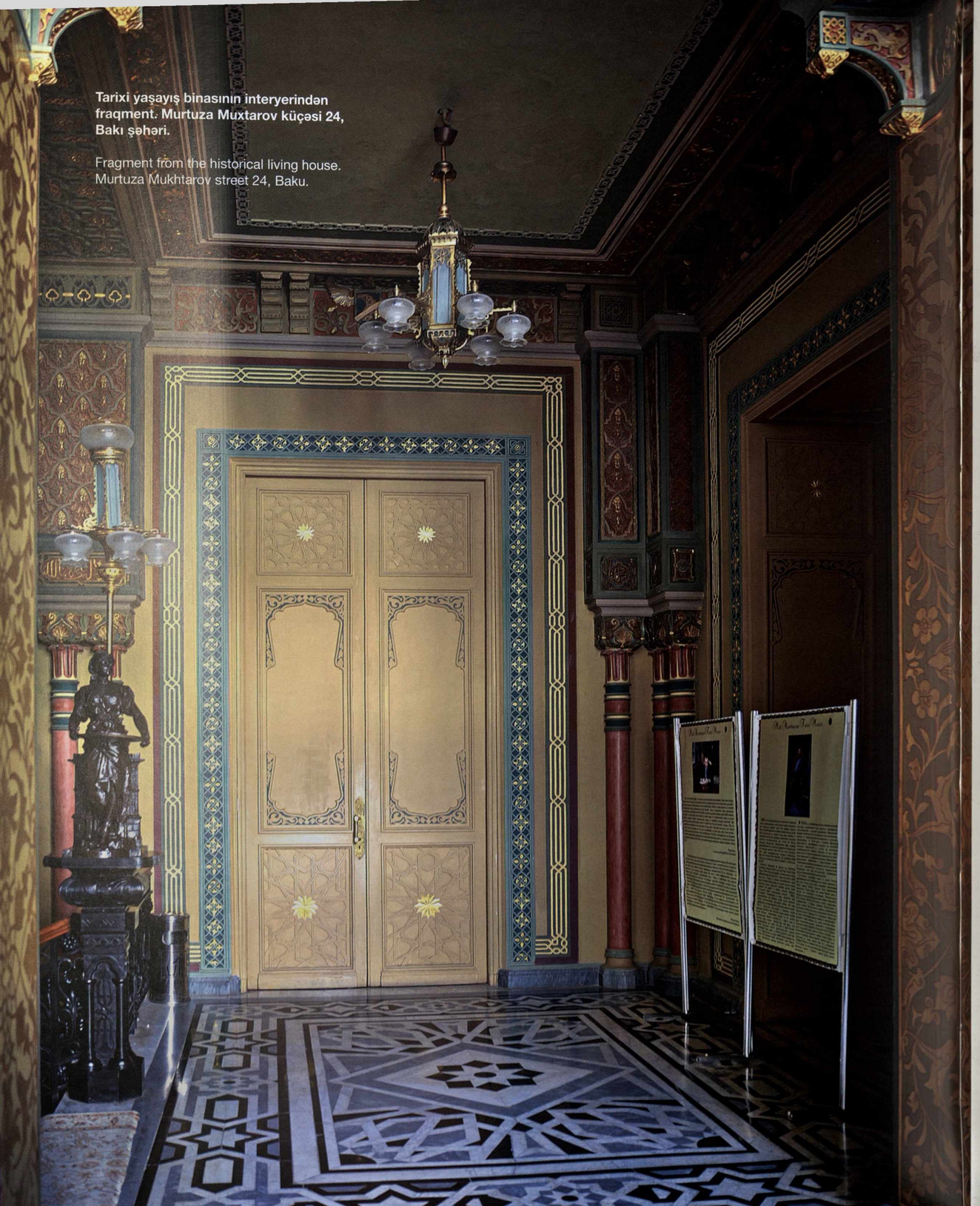

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı nümunəsi.
Sample of the decor of ceilings found in historical architectural monuments.

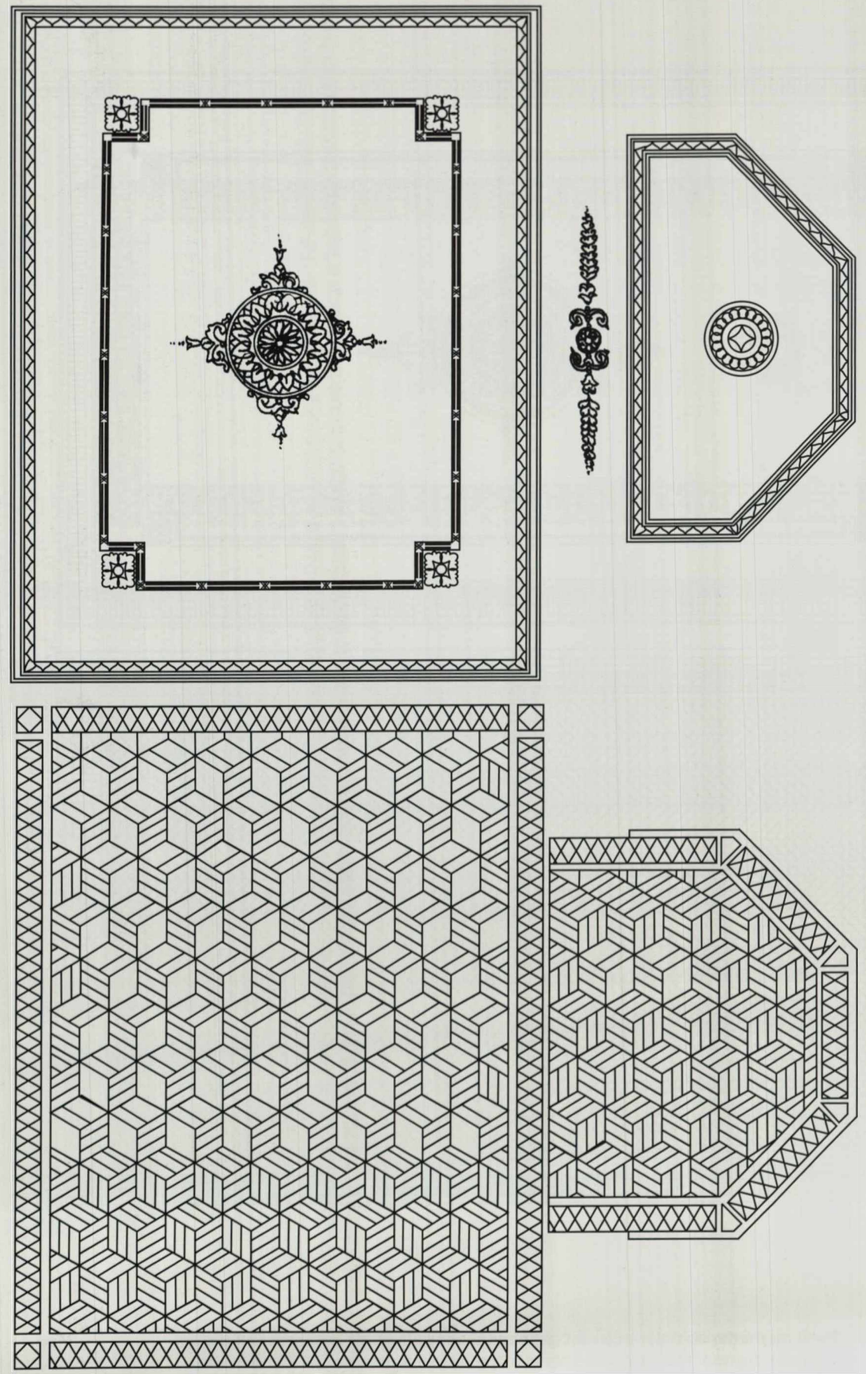
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan tərtibatı elementləri.

The design elements of the historical architectural monuments.

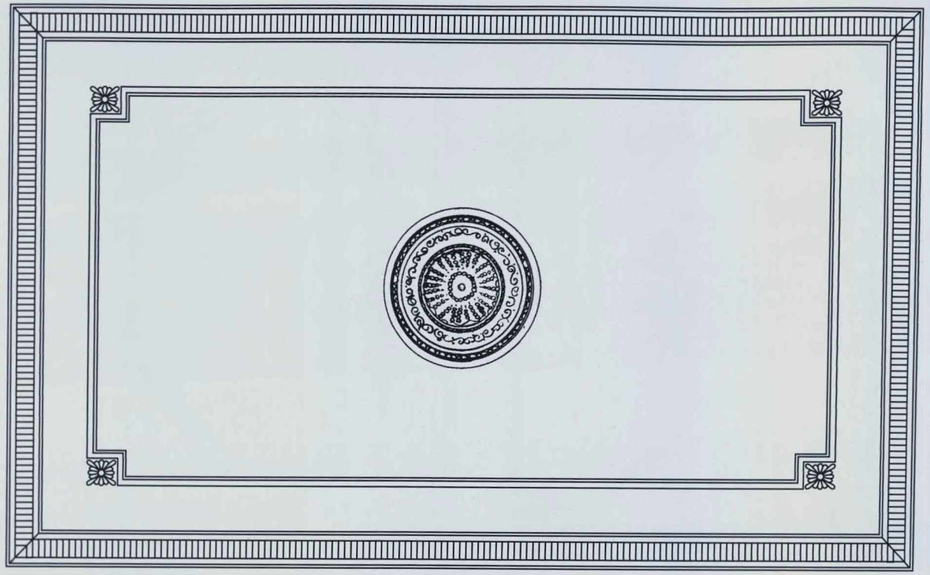
Tarixi yaşayış binasının interyerindən fraqment. Murtuza Muxtarov küçəsi 24, Bakı şəhəri.

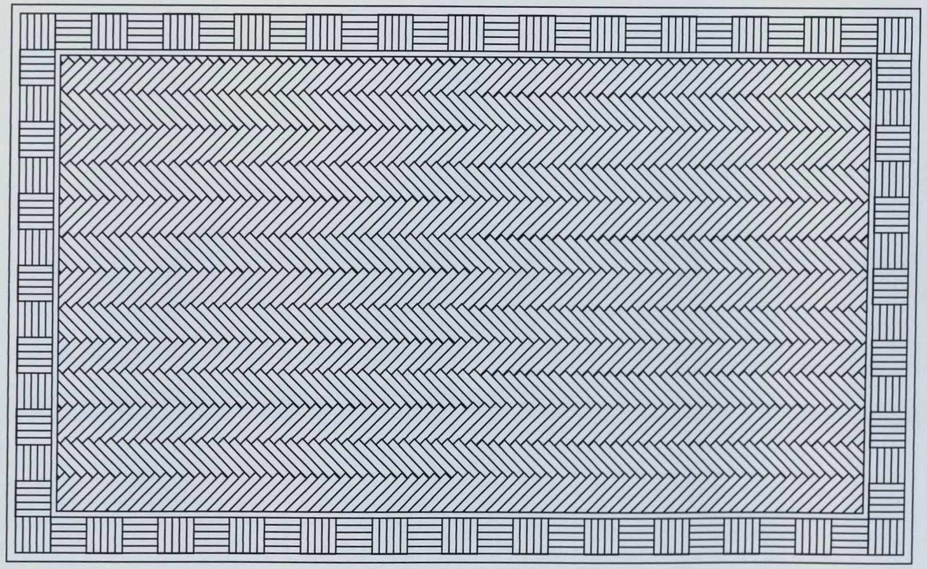
Fragment from the historical living house. Murtuza Mukhtarov street 24, Baku.

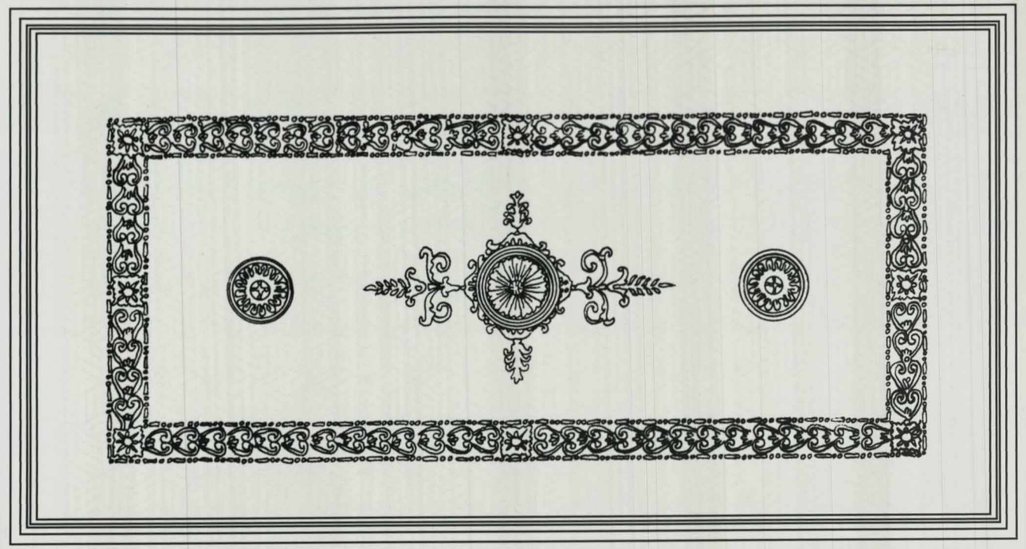
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan və döşəmə tərtibatı nümunələri.

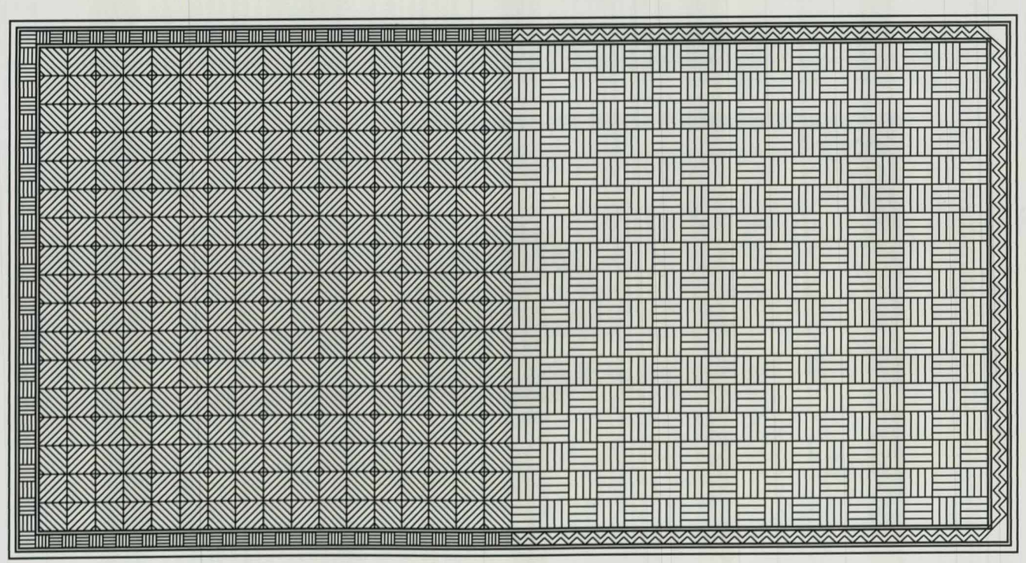
The ceiling and floor design elements of the historical architectural monuments.

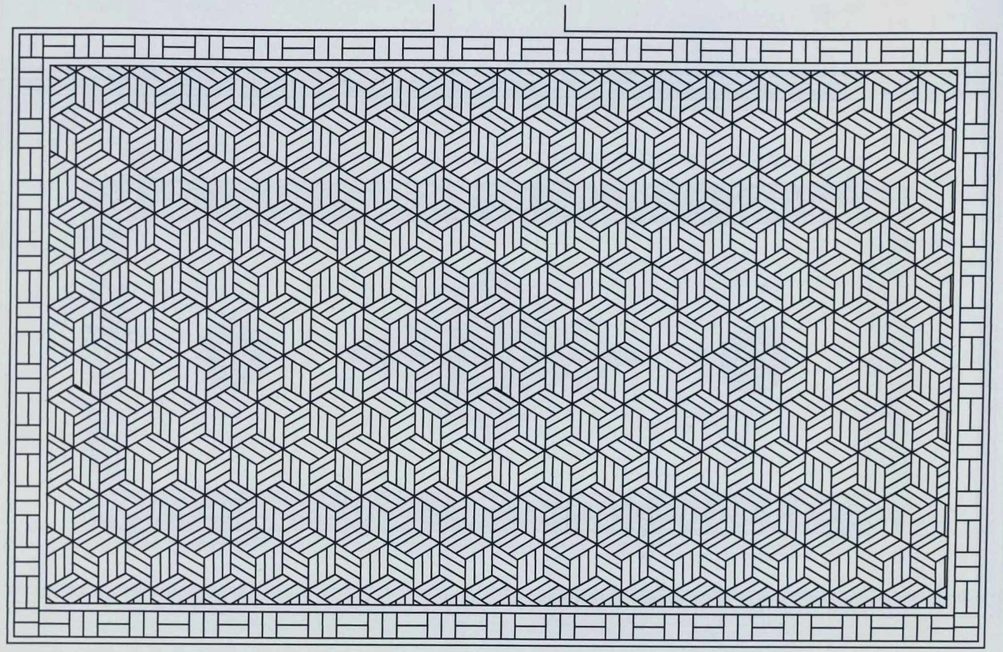

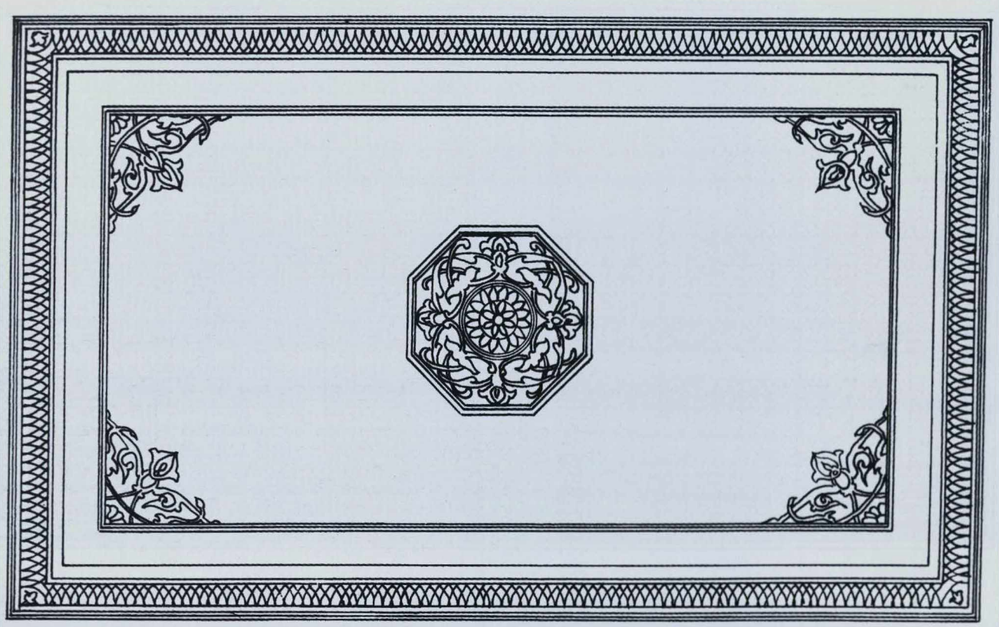
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan və döşəmə tərtibatı nümunələri.
The ceiling and floor design elements of the historical architectural monuments.

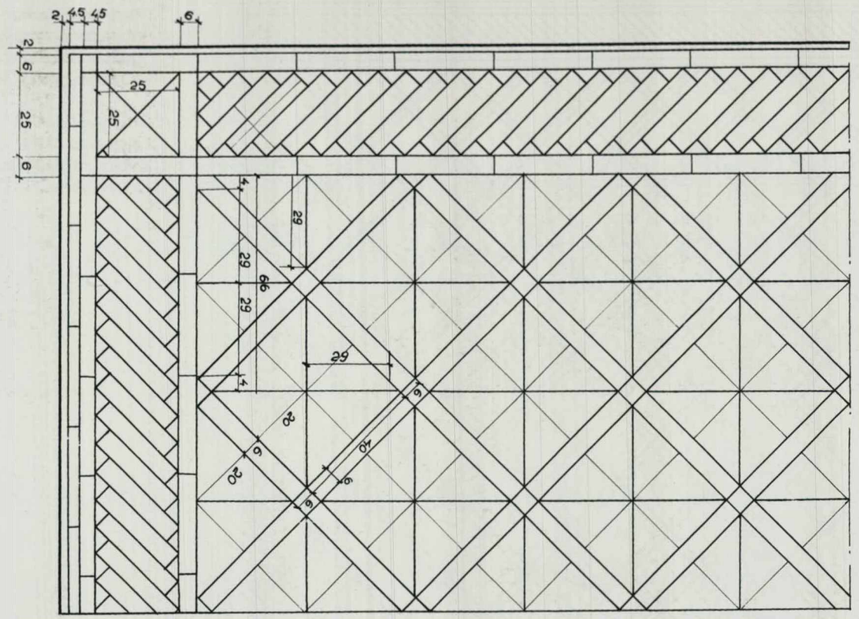

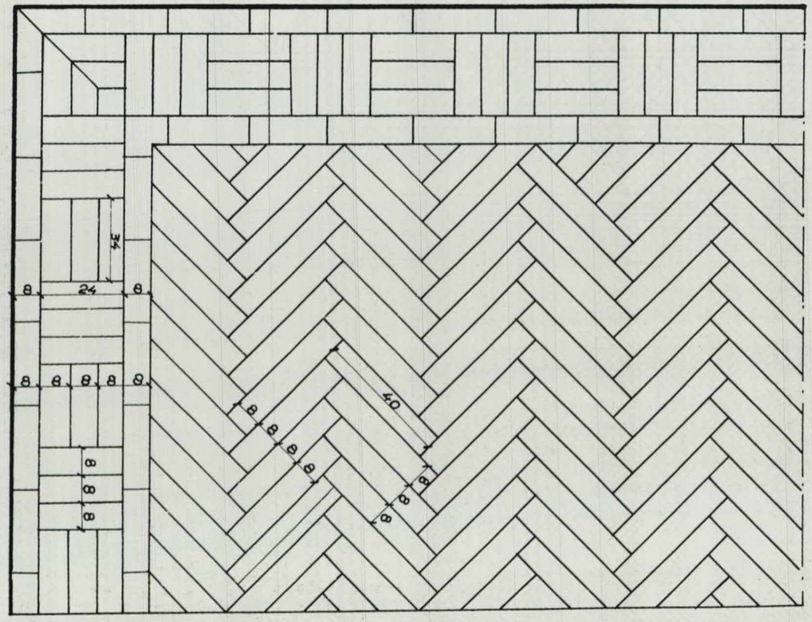
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan və döşəmə tərtibatı nümunələri.
The ceiling and floor design elements of the historical architectural monuments.

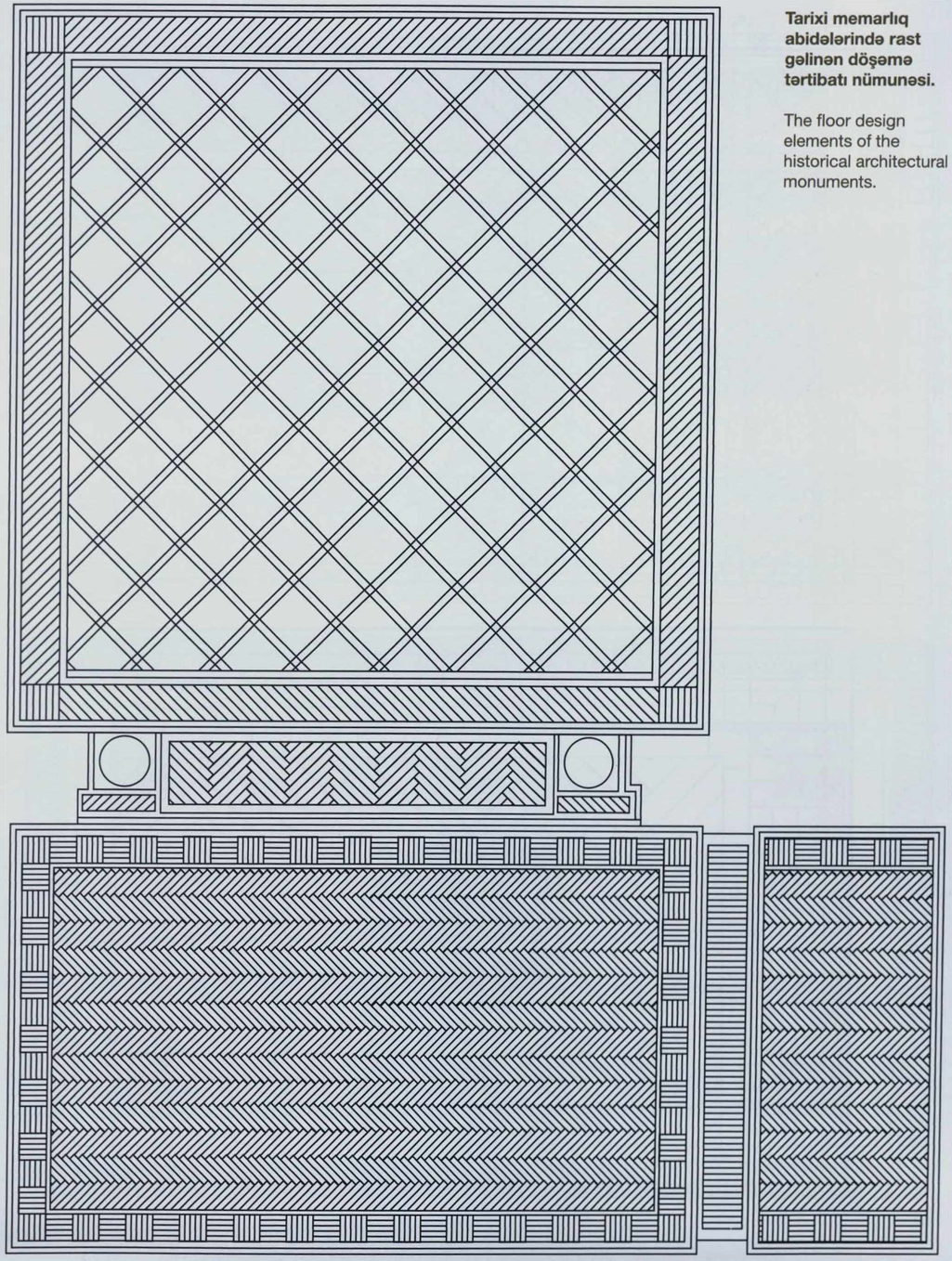

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən tavan və döşəmə tərtibatı nümunələri.
The ceiling and floor design elements of the historical architectural monuments.

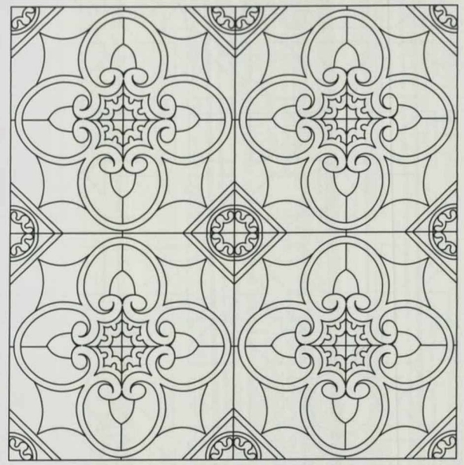

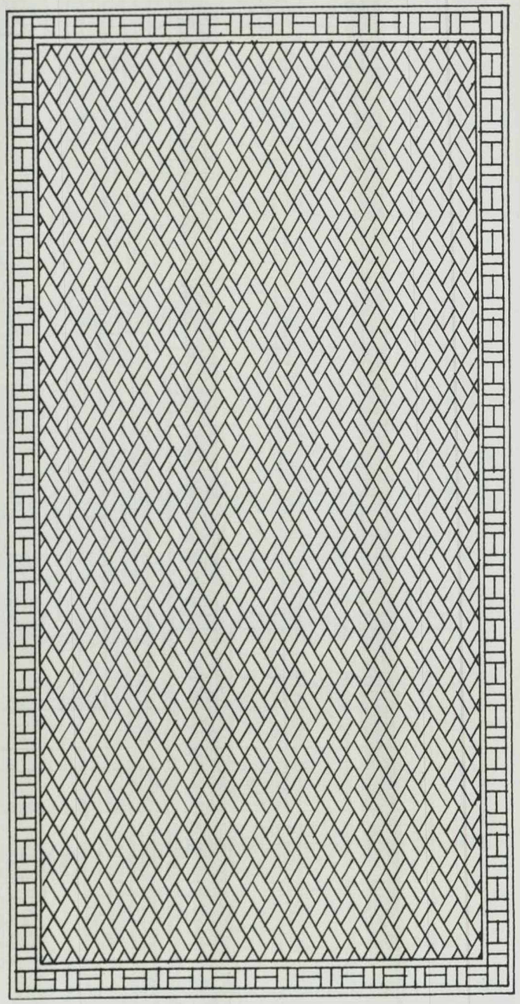
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunələri.
The floor design elements of the historical architectural monuments.

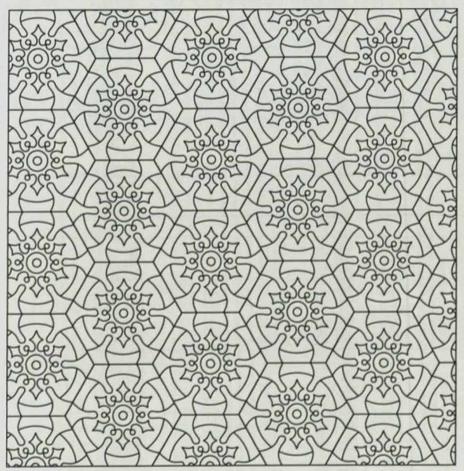

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunəsi.

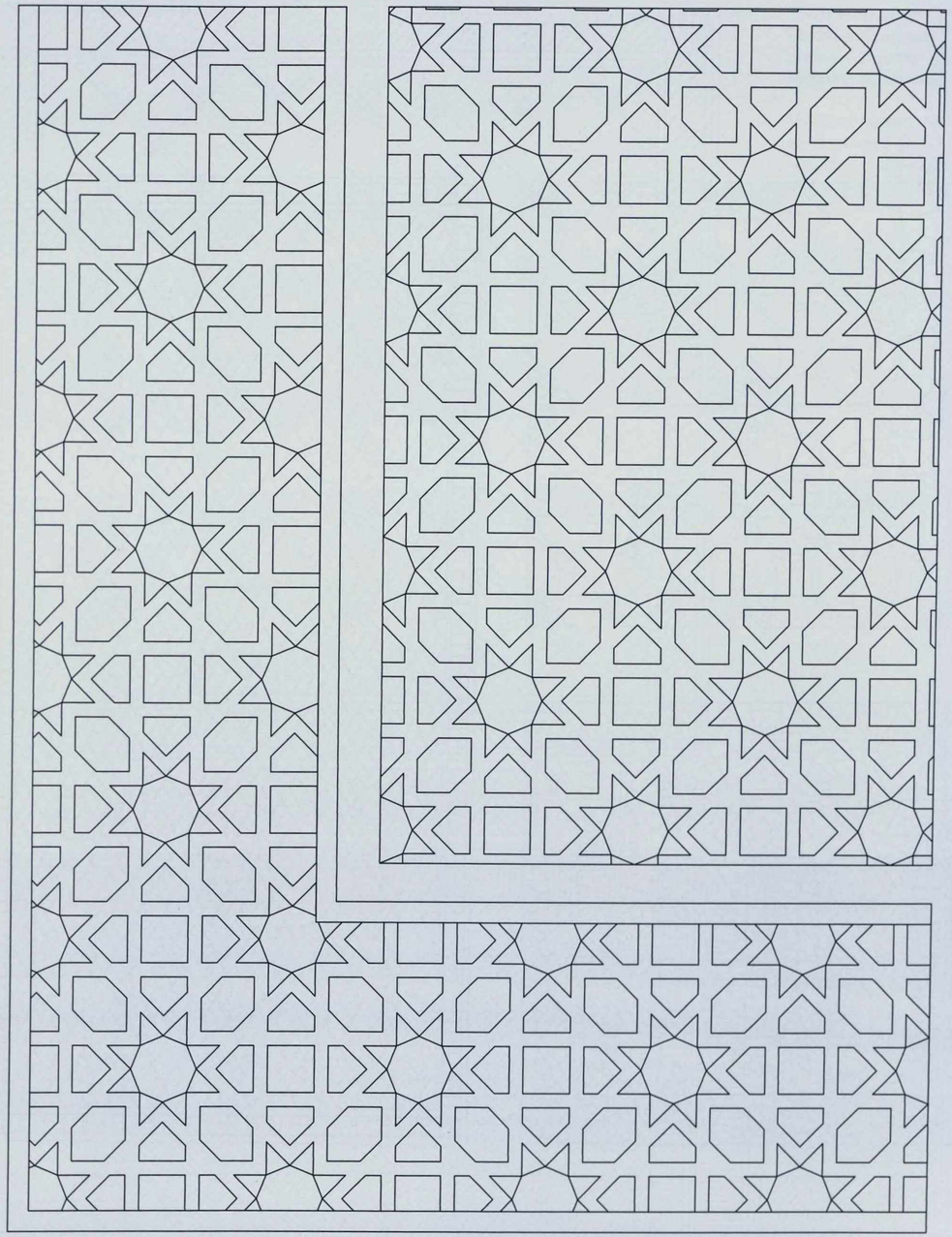
The floor design elements of the historical architectural monuments.

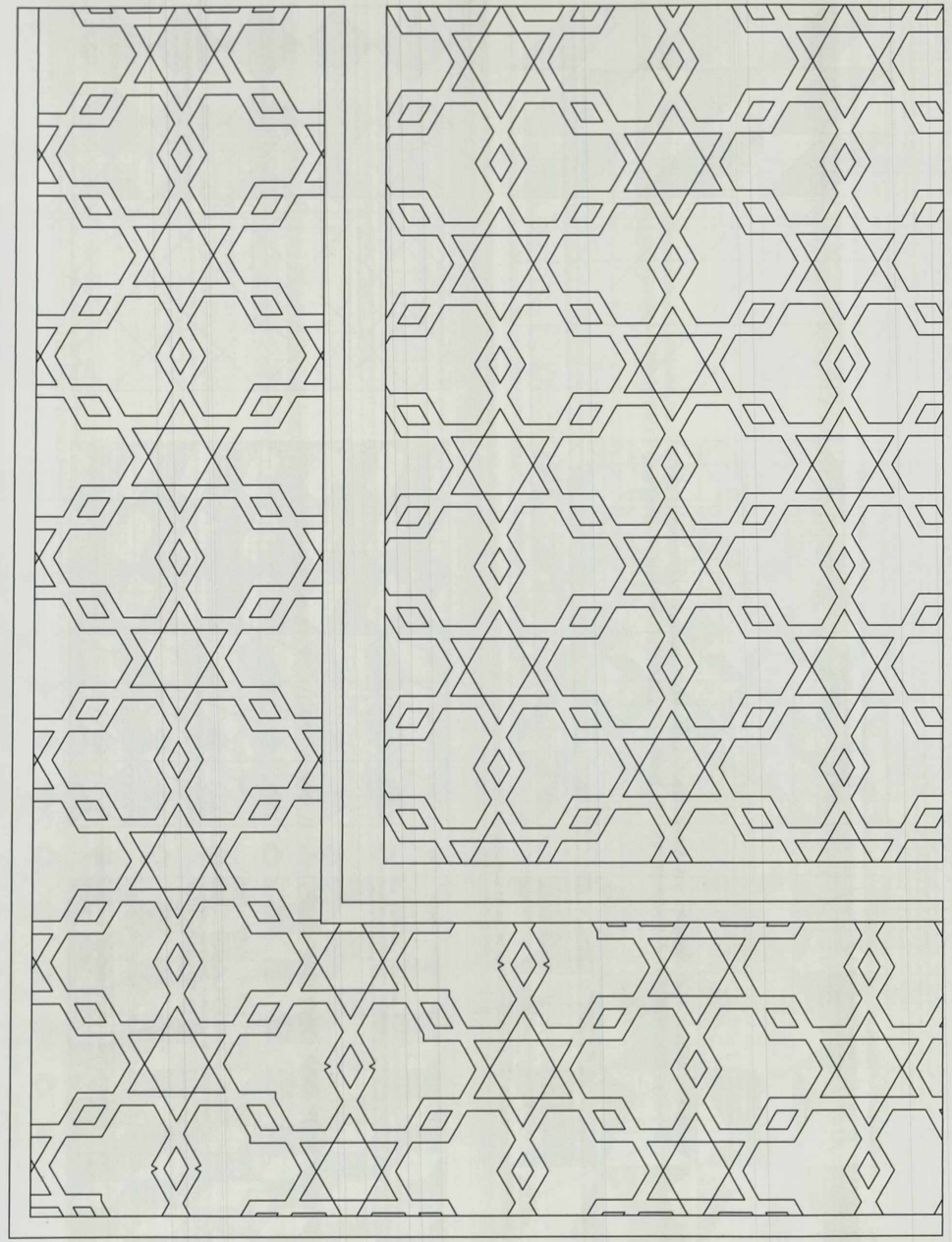

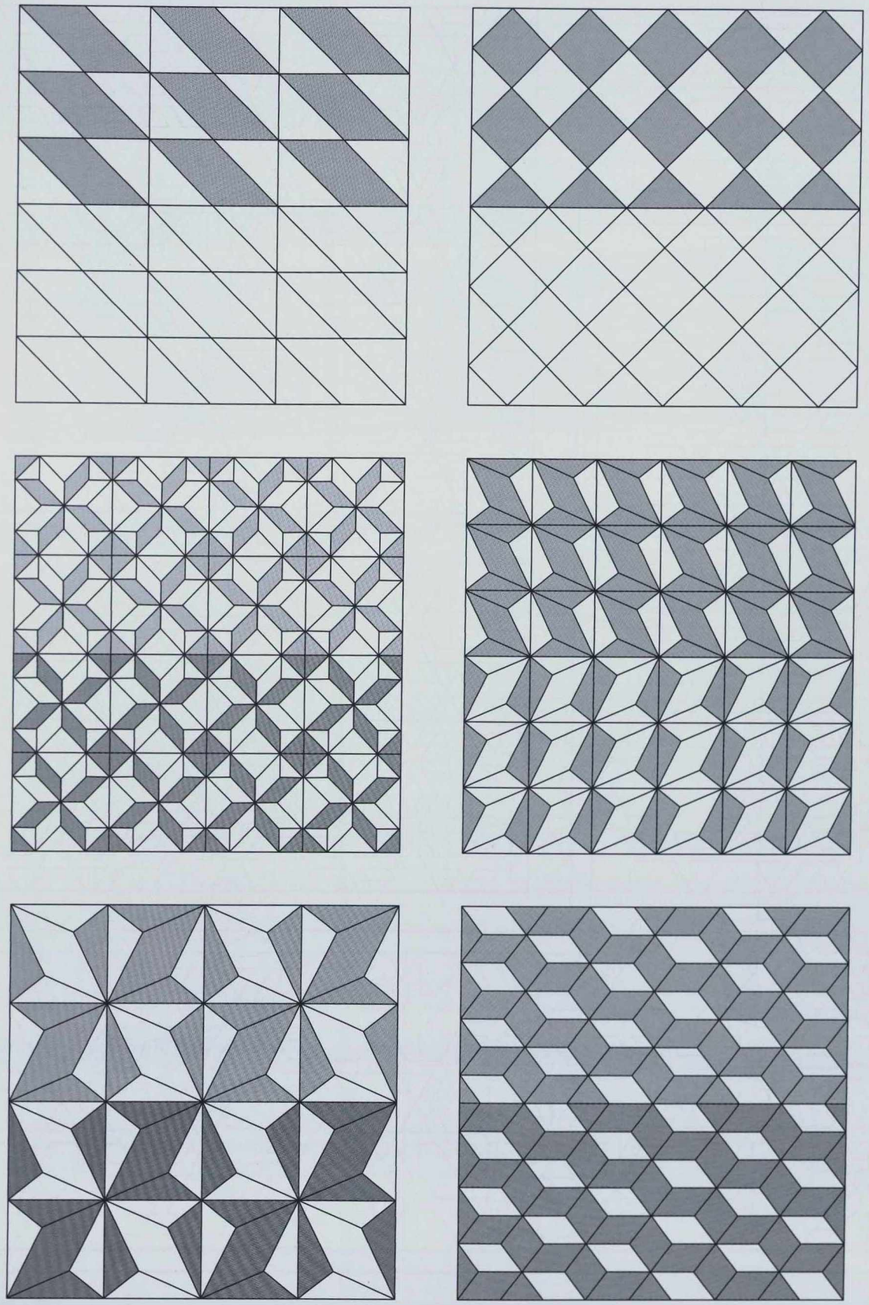
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunələri.
The floor design elements of the historical architectural monuments.

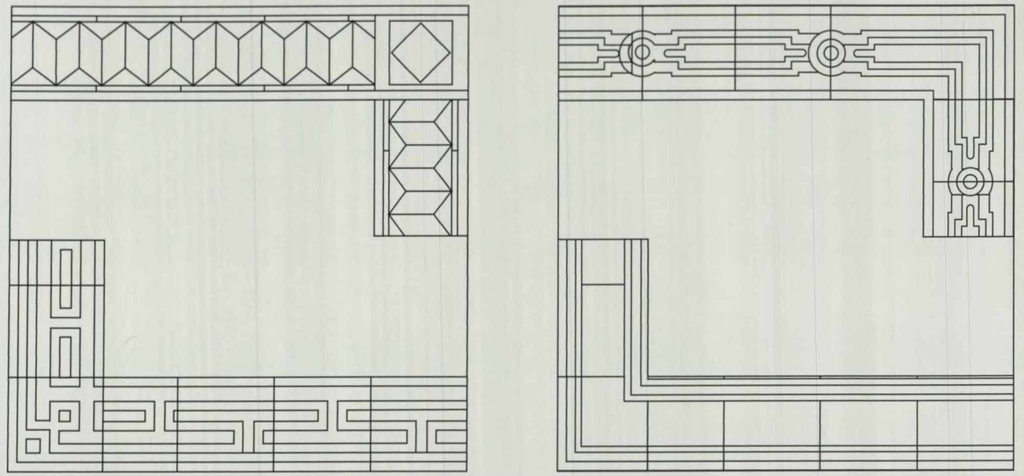
Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunəsi.
The floor design elements of the historical architectural monuments.

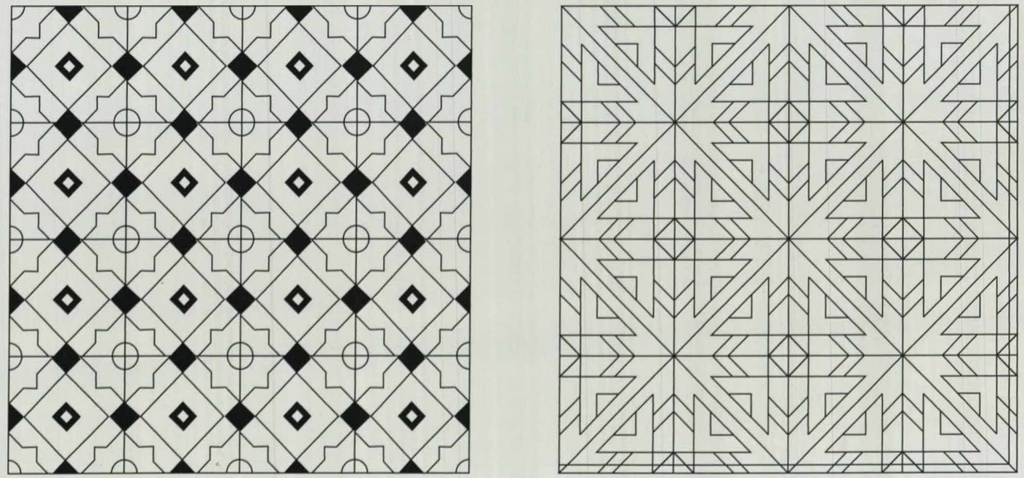

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunəsi.
The floor design elements of the historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunələri.
The floor design elements of the historical architectural monuments.

Tarixi memarlıq abidələrində rast gəlinən döşəmə tərtibatı nümunələri.
The floor design elements of the historical architectural monuments.

BUXARILAR, SOBALAR VƏ BACALAR

Buxarı – evi qızdırmaq və yemək bişirmək üçün divarın daxilində tikilmiş ocaq yeri.
Soba – evi qızdırmaq və yemək bişirmək üçün ayrıca tikilmiş və ya metaldan hazırlanmış, tikilinin daxilində quraşdırılmış qurğu.
Baca – binanın daxilindən ocağın tüstüsünü xaric etmək üçün divar və dam konstruksiyalarında inşa olunan qurğu.

Hələ qədim zamanlardan insanlar, soyuqdan qorunmaq və yemək bişirmək üçün yaşadıqları məkanın daxilində ocaq üçün yer ayırır və o sahəni müəyyən konstruksiyalarla hüdudlandırırdılar. İnsanların şüuru, həyat tərzi inkişaf etdikcə, onların yaşayış məkanları da daha düşünülmüş planda qurulurdu. Sonrakı dövrlərin yaşayış evlərində ocaq yerləri divarlarla təcrid olunur və tüstünün xaric olunması üçün tavanda dəliklər açılır və bacalar tikilirdi. Son günlərə qədər gəlib çatmış Azərbaycanın bir sıra yaşayış evlərində buxarı adı ilə tanınan ocaq qurğuları qalmaqdadır.

Buxarılar adətən, divar konstruksiyalarının daxilində tağça şəklində tikilmiş və qismən divardan önə çıxmış vəziyyətdə inşa olunurdu. Tüstü kanalı divar hörgüsünün daxilində vertikal boşluq şəklində tikilirdi. Buxarının ön tərəfi açıq olurdu və ətrafı bəzədilirdi.

Daha sonralar yeni qızdırıcı qurğuların, sobaların istehsalı, Azərbaycan yaşayış evlərində buxarılarla yanaşı, sobaların da geniş yayılmasına səbəb oldu. Sobalar da bədii-estetik baxımdan özünəməxsus formalarda hazırlanırdı və bu gün də bir çox yaşayış evlərində gözəl nümunələri qalmaqdadır.

FIREPLACE, STOVE, CHIMNEY

Bukhari is a hearth in a wall used both to cook and heat the house.
Soba is an indoor device separately prepared from metal or other material, whose purpose vis to heat the house and to cook.
Baja is a chimney to remove smoke from the building through the roof.

People had already been sparing a place for a hearth to cook and to protect themselves from cold weather before ancient times were over. Different structures were ised to fence those places. Together with people's mind and mode of life developing, their homes also became more sophisticated.

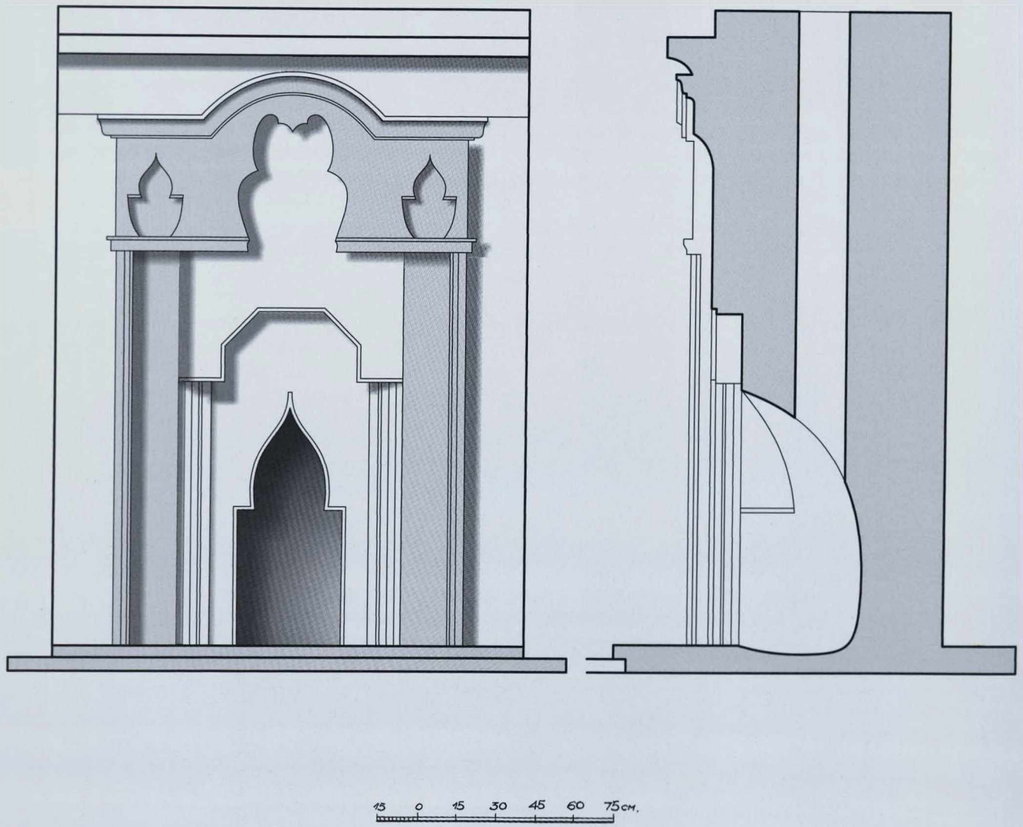
During the later periods, hearths were arranged in walls, while holes were made in ceilings with chimneys built for smoke emission.

A number of old houses hath have lasted till nowadays have bukhari.

Bukharis are often constructed arch-shaped,partially within a wall,and partially convex. A chimney was arranged a vertical channel within a wall. The front part of a bukhari was left open and surrounded with some decor.

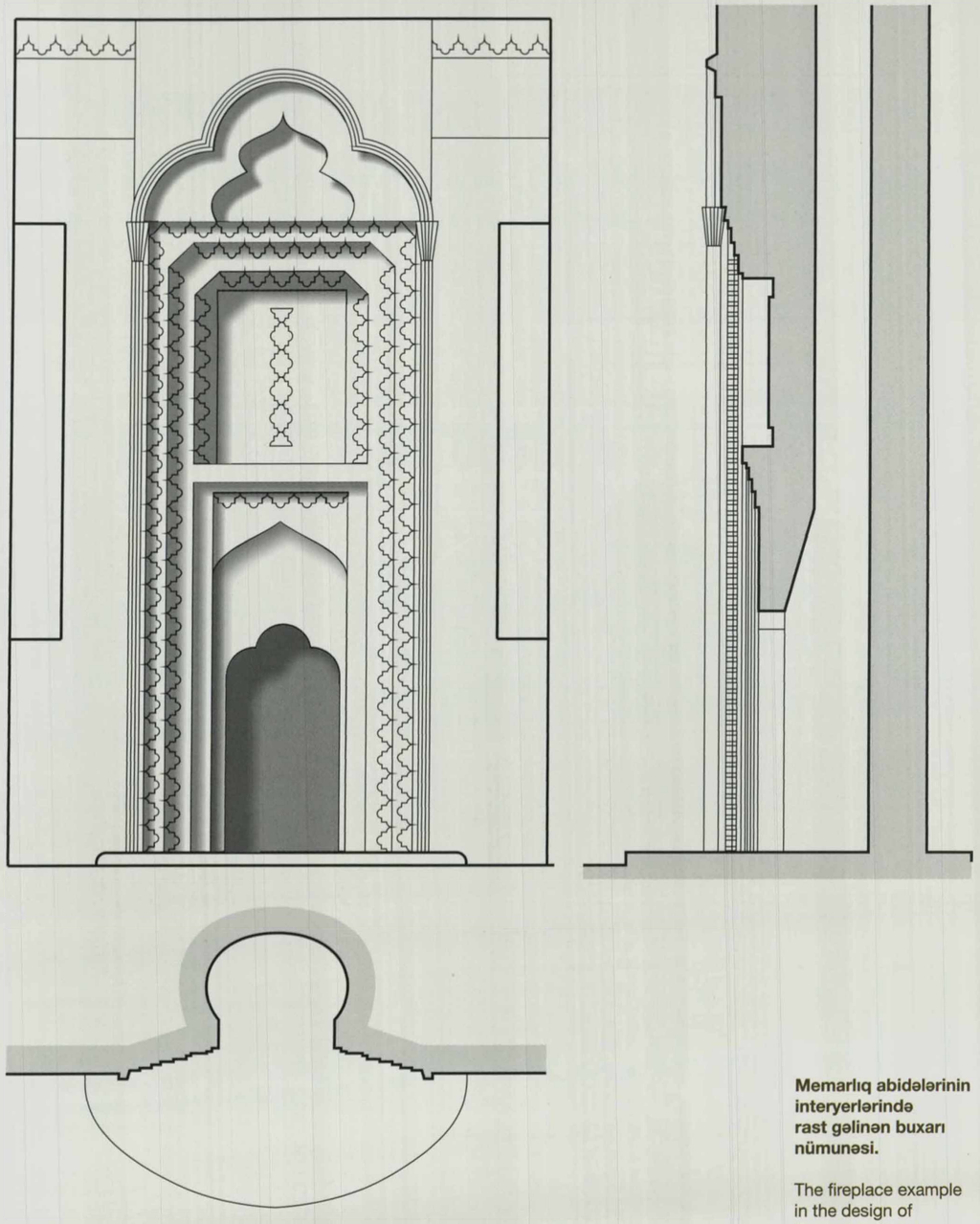
Bukhari was considered among important factors of home interior solutions practiced by architects in Azerbaijan. Along with its functional purpose, it was an attractive element for home interior in terms of decoration.

An external element connected to a building exterior, baja was paid special attention by architects and design engineers in terms of its exterior decoration. Therefore,different variants of bajas can be found in roofs of ancient buildings.

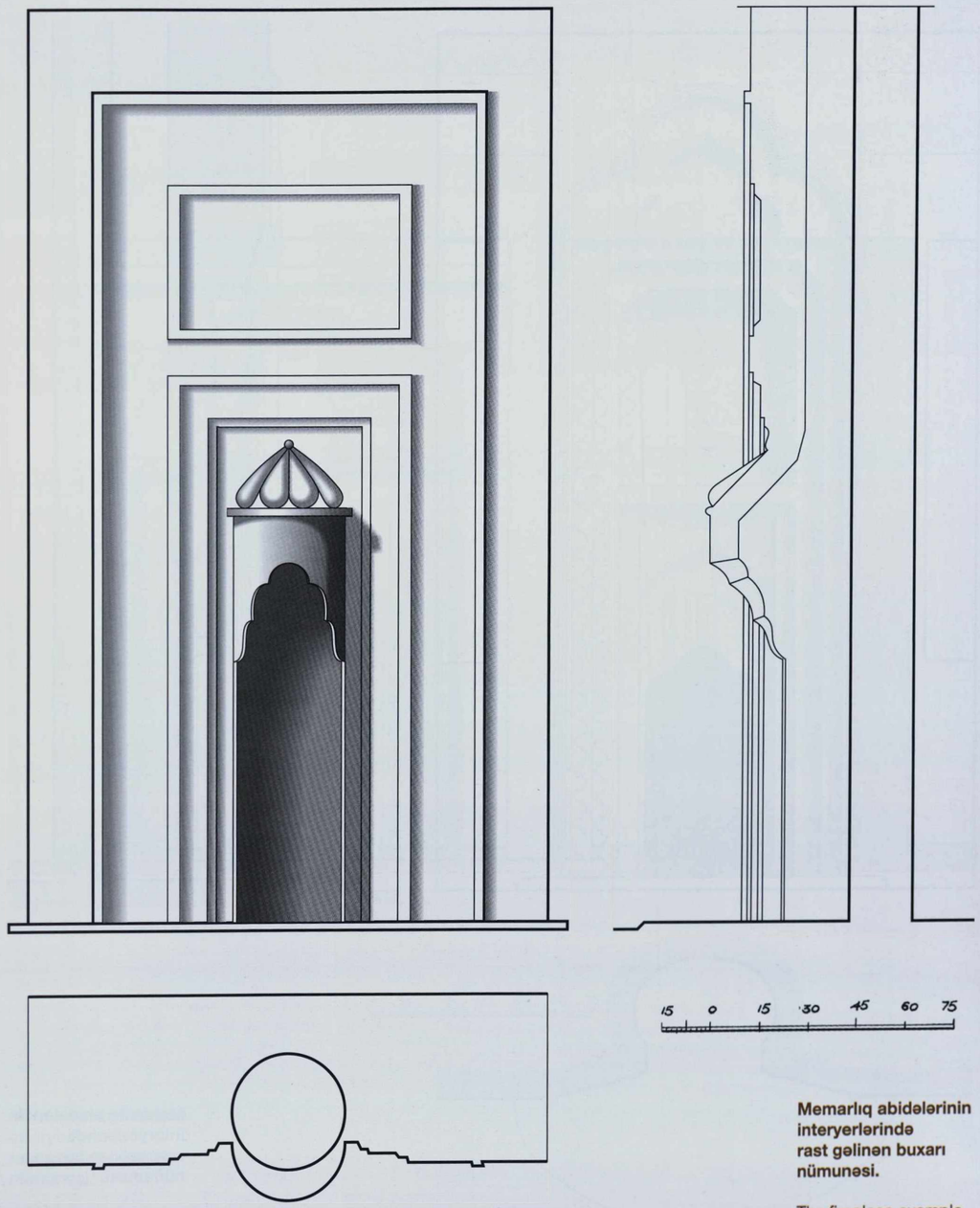
Memarlıq abidələrinin interyerlərində rast gəlinən buxarı nümunəsi.

The fireplace example in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin interyerlərində rast gəlinən buxarı nümunəsi.

The fireplace example in the design of the architectural monuments.

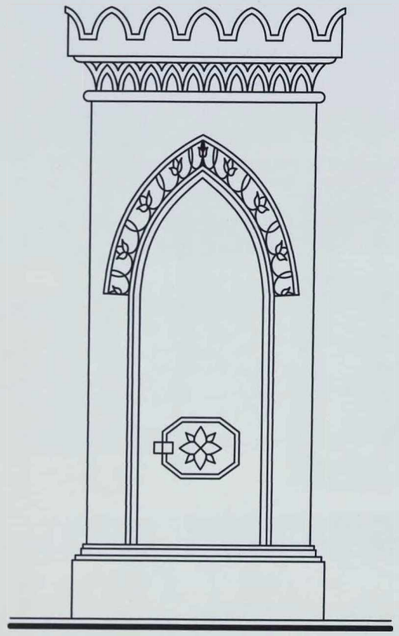

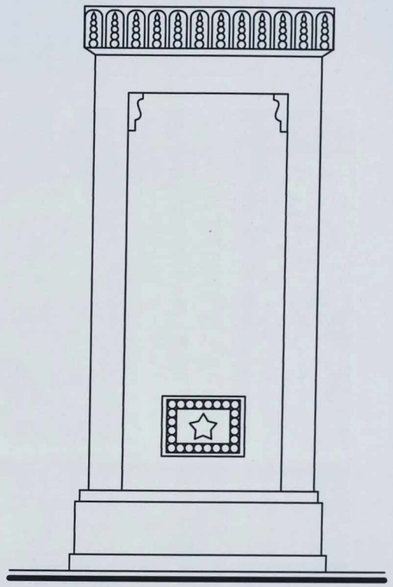
Memarlıq abidələrinin interyerlərində rast gəlinən buxarı nümunəsi.

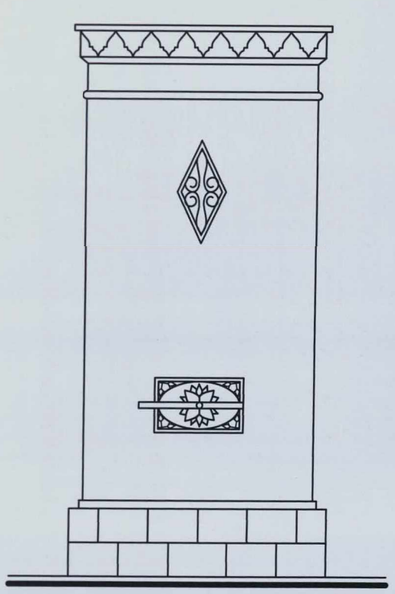
The fireplace example in the design of the architectural monuments.

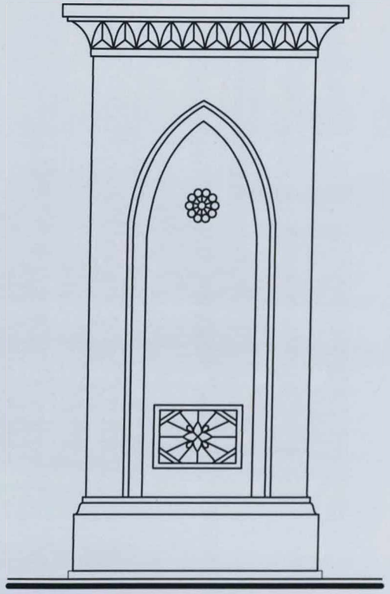

Tarixi yaşayış binasının interyerindən fraqmet. Buxarının tərtibatı nümunəsi. Şəki Xanları Sarayı. Şəki şəhəri.
Fragment from the historical living house. Example of the fireplace design. The Palace of Shaki Khans, Shaki.

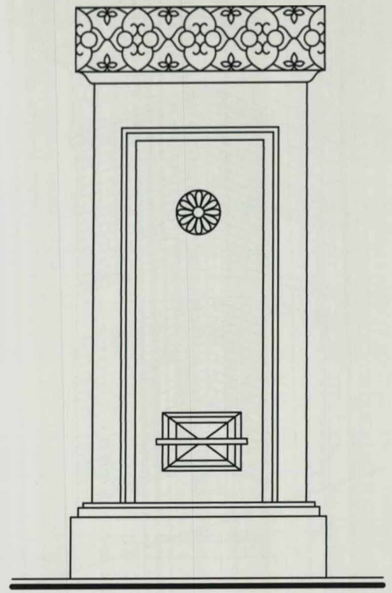

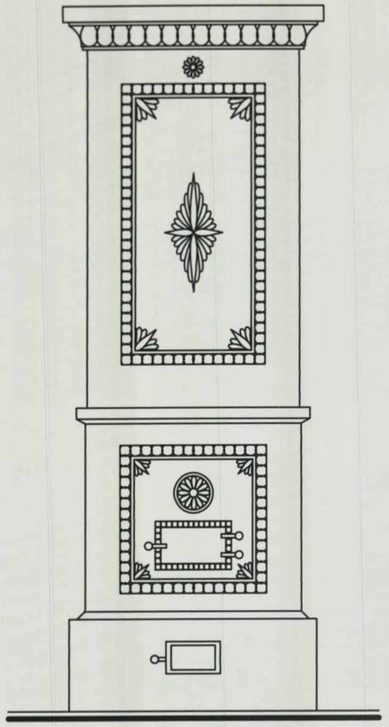

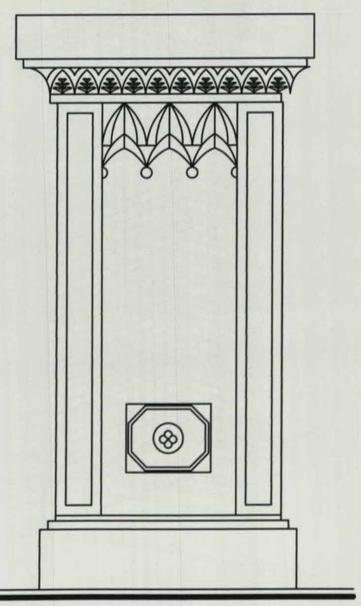

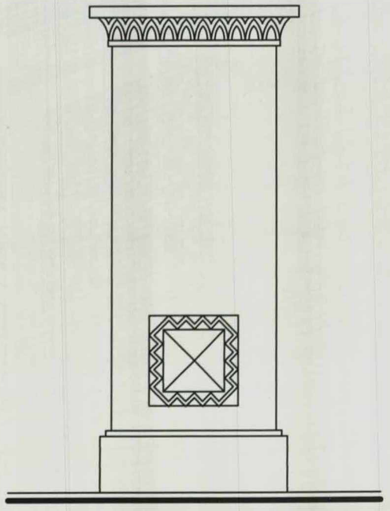

Memarlıq abidələrinin interyerlərində rast gəlinən soba nümunələri.
The stove examples in the design of the architectural monuments.

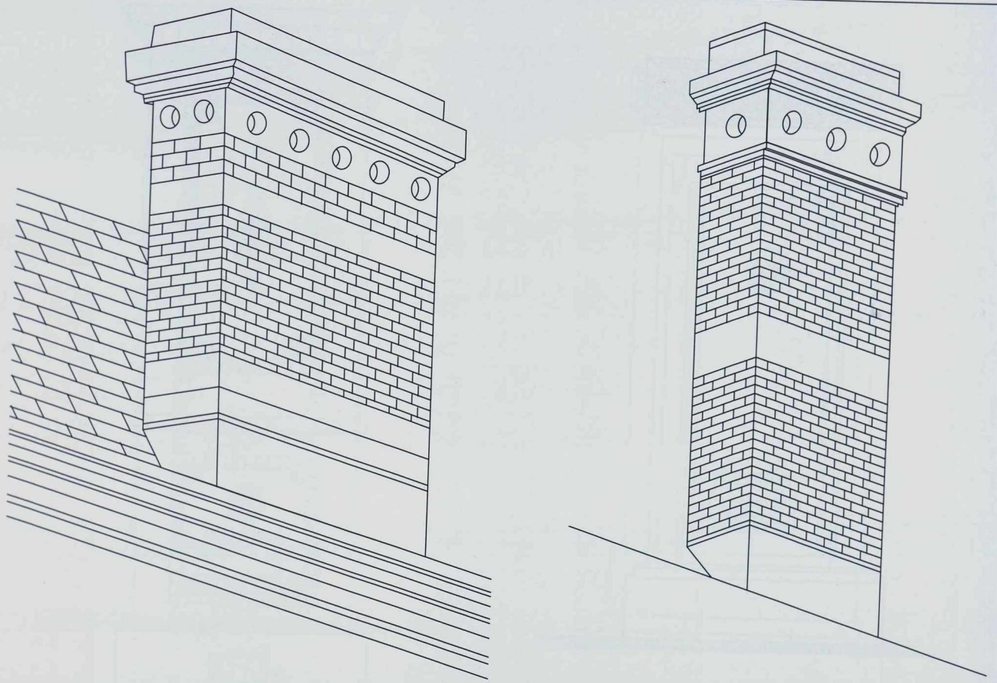

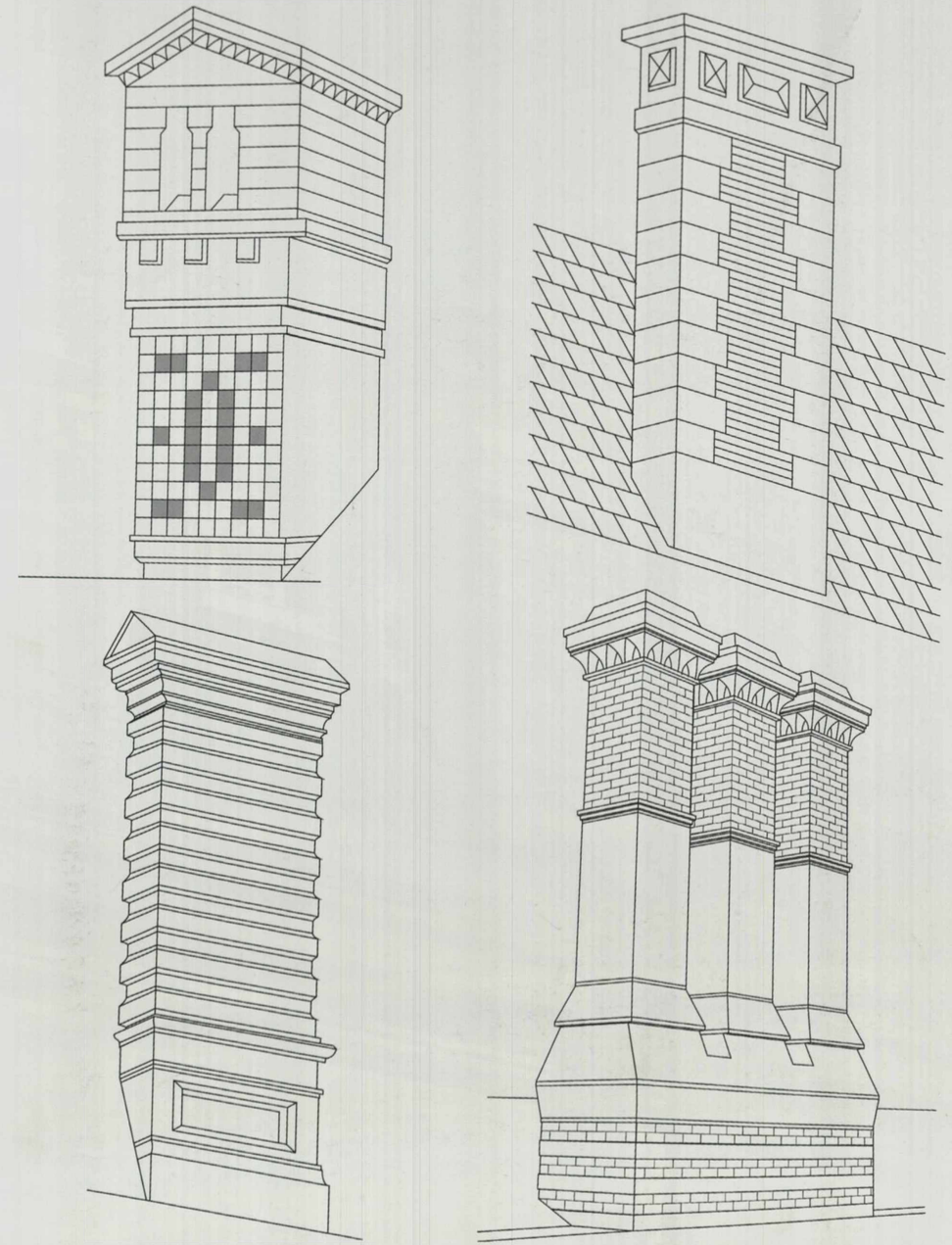

Memarlıq abidələrinin interyerlərində rast gəlinən soba nümunələri.
The stove examples in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrində rast gəlinən baca nümunələri.
The chimney examples in the design of the architectural monuments.

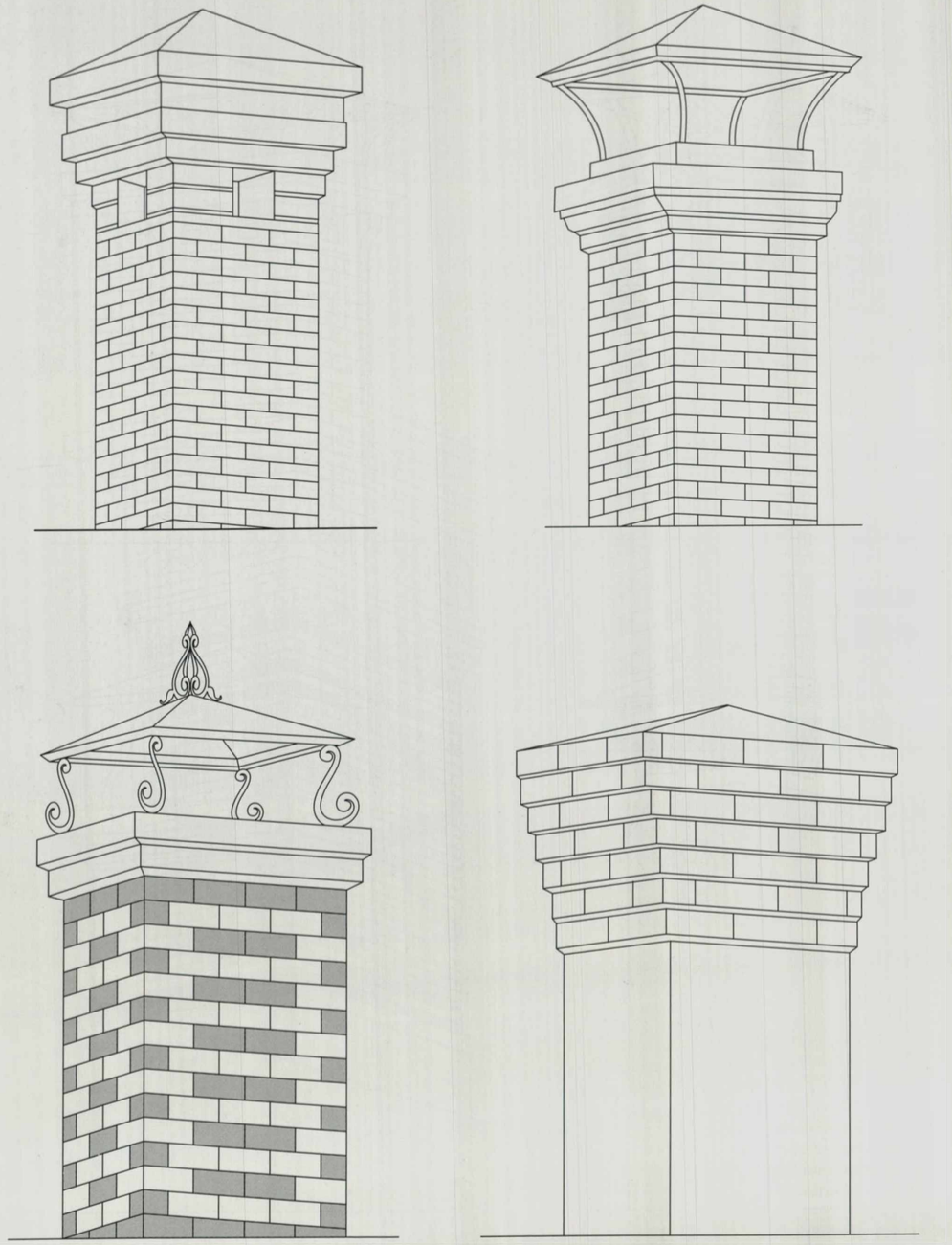

Memarlıq abidələrində rast gəlinən baca nümunələri.
The chimney examples in the design of the architectural monuments.

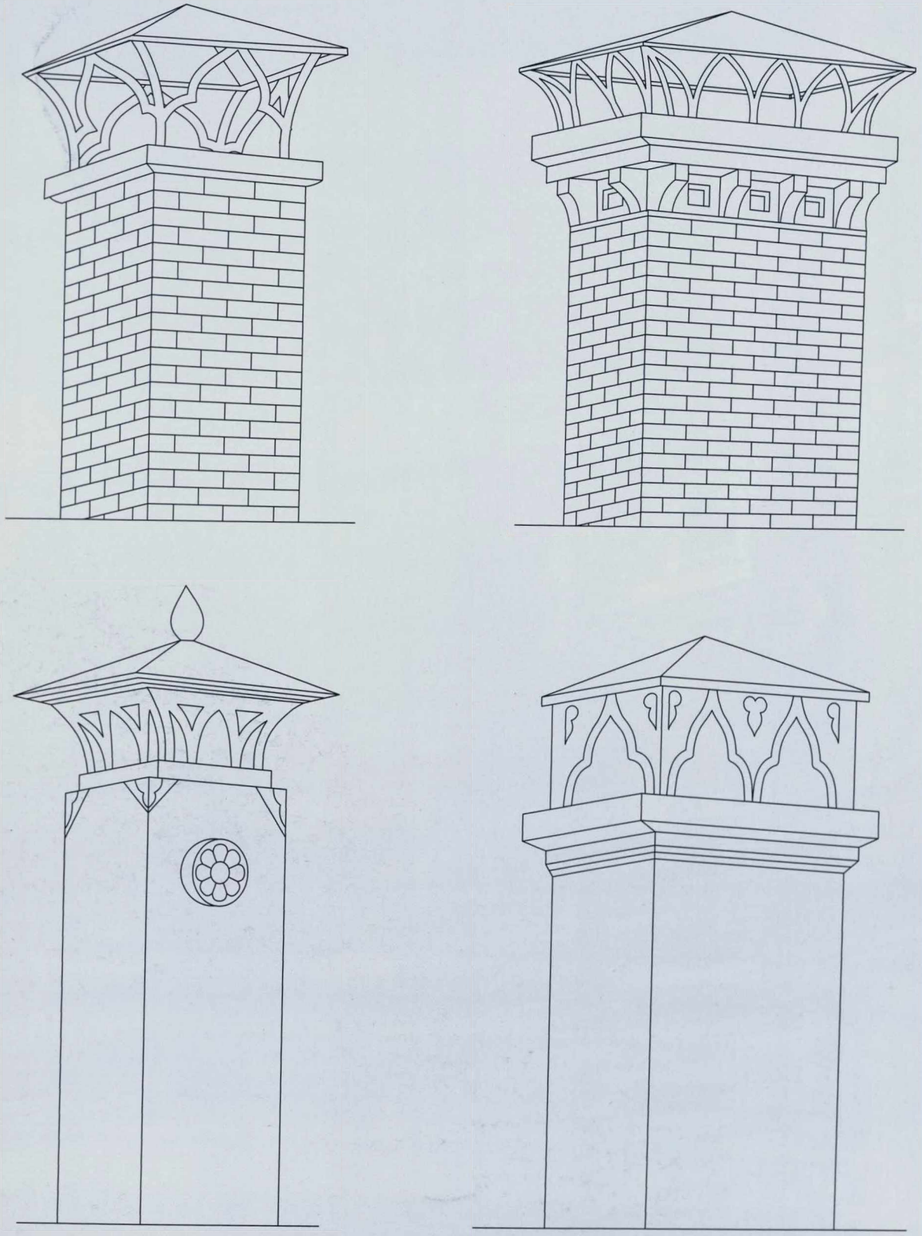
Tarixi yaşayış binasında istifadə olunmuş baca nümunələri. Bakı şəhəri.

The chimney examples used in the historical living building. Baku.

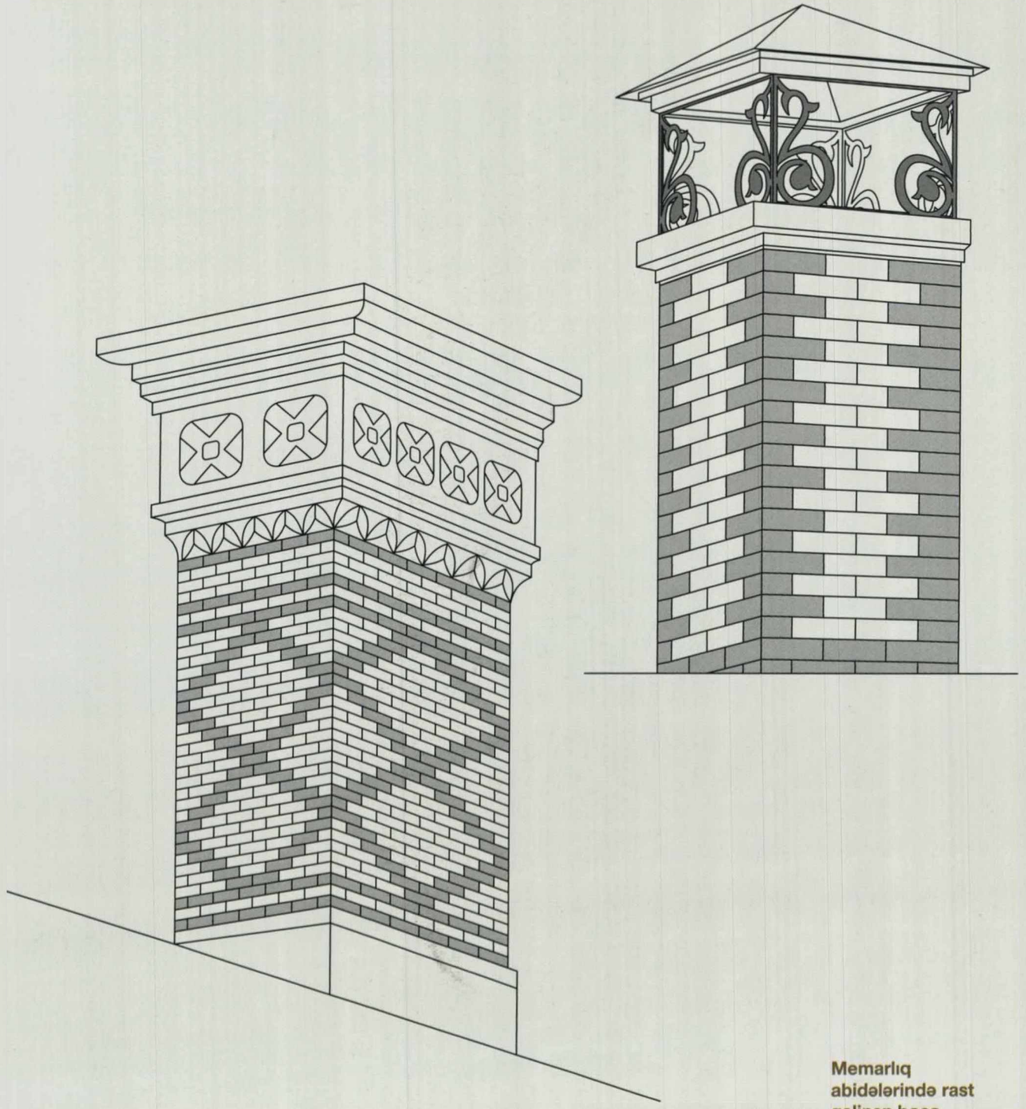

Memarlıq abidələrində rast gəlinən baca nümunələri.
The chimney examples in the design of the architectural monuments.

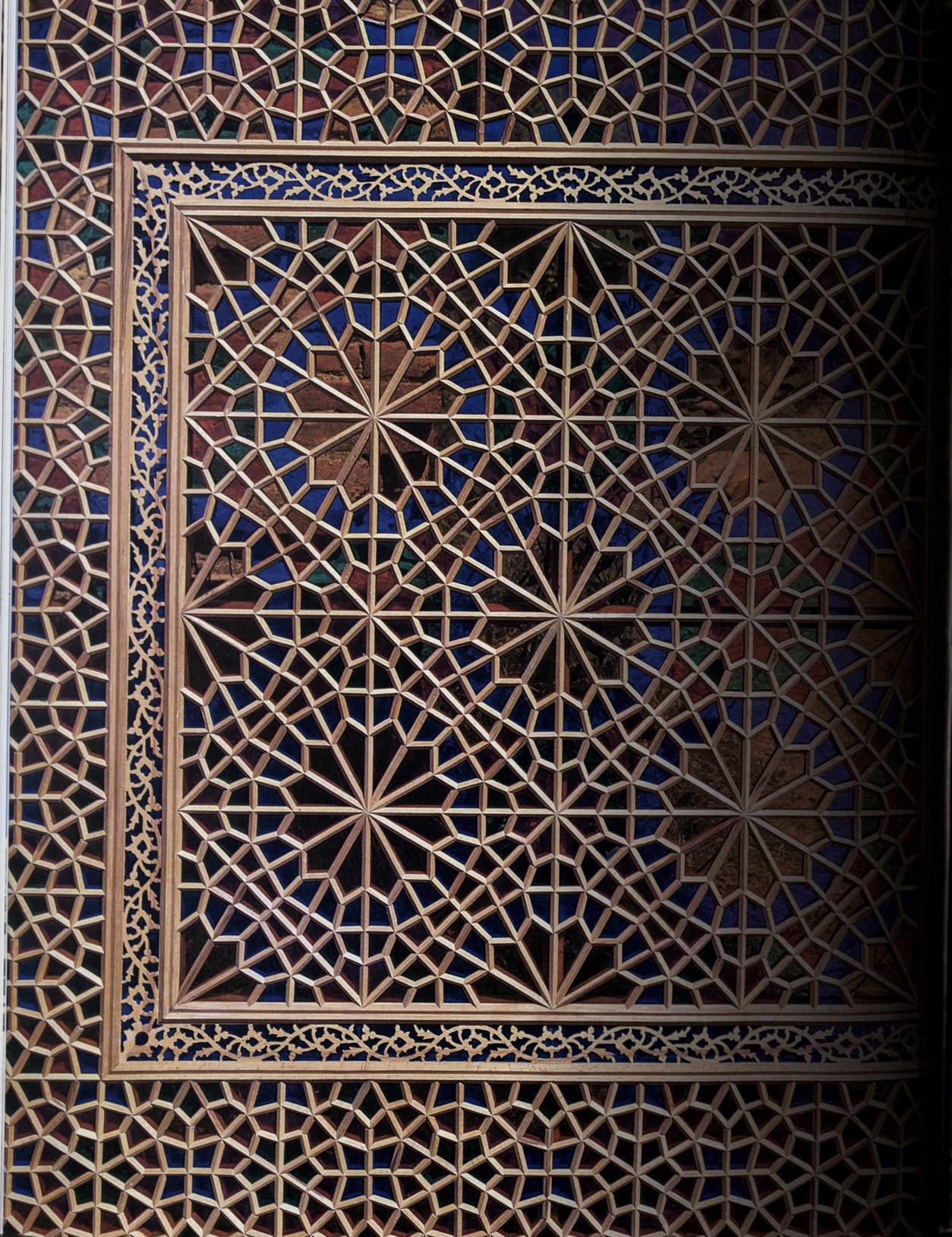

Memarlıq abidələrində rast gəlinən baca nümunələri.
The chimney examples in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrində rast gəlinən baca nümunələri.

The chimney examples in the design of the architectural monuments.

ŞƏBƏKƏLƏR

Şəbəkə – daş, ağac və metal materialından, oyma, yığma, döymə və s. üsullarla müxtəlif naxış kompozisiyaları yaratmaqla hazırlanan bədii və konstruktiv lövhələr.

Şəbəkə – Azərbaycan milli memarlığında istifadə olunan ənənəvi elementdir. Azərbaycan tikililərində ağac, daş və metal şəbəkələrdən istifadə olunmuşdur. Ağac şəbəkə nümunələrinə əsasən yaşayış tikililərində rast gəlmək olur. Evlərin daxilini qızmar günəş şüalarından qorumaq üçün şəbəkə lövhələri pəncərə və aynabəndlərdə, qapı üzlüklərində istifadə olunmuşdur.

Ağac şəbəkələr hazırlanma texnikasına görə iki qrupa bölünür: yığma və oyma. Yığma üsulu ilə hazırlanan şəbəkələr xırda ağac hissələrini bir-birinə keçirtməklə müxtəlif naxış kompozisiyalarından ibarət olur. Həmin kompozisiyalar ağac çərçivələr daxilində yığılır və heç bir yapışqan və mıxdan istifadə olunmur. Naxış elementlərinin boş qalan hissələri isə rəngli şüşələrlə doldurulur. Belə şəbəkə lövhələri interyerdə həm bəzək elementi, həm də günəş şüalarından qoruyan konstruktiv funksiya daşıyır. Ağac şəbəkə elementlərinin ən gözəl nümunələri Şəki xanları sarayında, Ordubad, Naxcıvan və Lahıcın qədim yaşayış evlərində qalmaqdadır.

Daş şəbəkələr əsasən oyma üsulu ilə hazırlanır. İşlənmə səthinə görə boşluqlu (iki tərəfdən açıq) və boşluqsuş (bir tərəfi qapalı) ola bilər. Boşluqsuz oyma şəbəkələr divarların relyef işləmələri qrupuna aiddir və onları bəzən girih adlandırırlar. Girih bəzəkləri dekorativ element kimi fasadların tərtibatında istifadə olunur. Boşluqlu şəbəkələr isə pəncərə, məhəccər konstruktiv elementi kimi inşaatda tətbiq olunur. Daş şəbəkələrin gözəl nümunələrinə Bakı-Abşeron, Naxçıvan abidələrində daha çox rast gəlmək olur. Son yüzilliklərdə Azərbaycan ərazisindəki tikililərdə metal şəbəkələr də geniş yayılmışdır. Əsasən mühafizə məqsədilə istifadə olunan metal şəbəkələr, yerli dəmirçilər tərəfindən hazırlanır və pəncərə boşluqlarında qurulurdu.

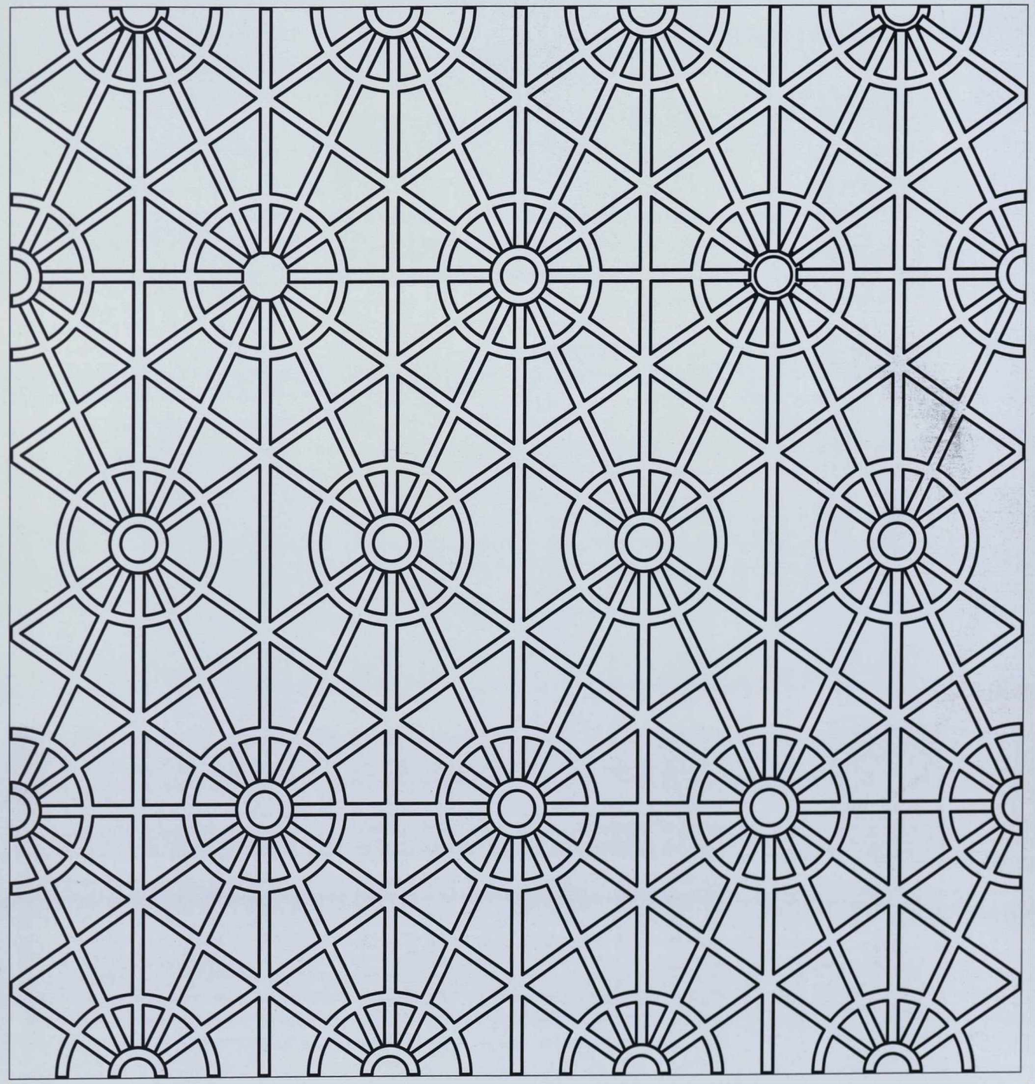
NETWORK

Network is artistic and constructive boards made of stone, wood and metal with the carving, gathering, forging ,etc. Methods of creating different pattern of compositions.

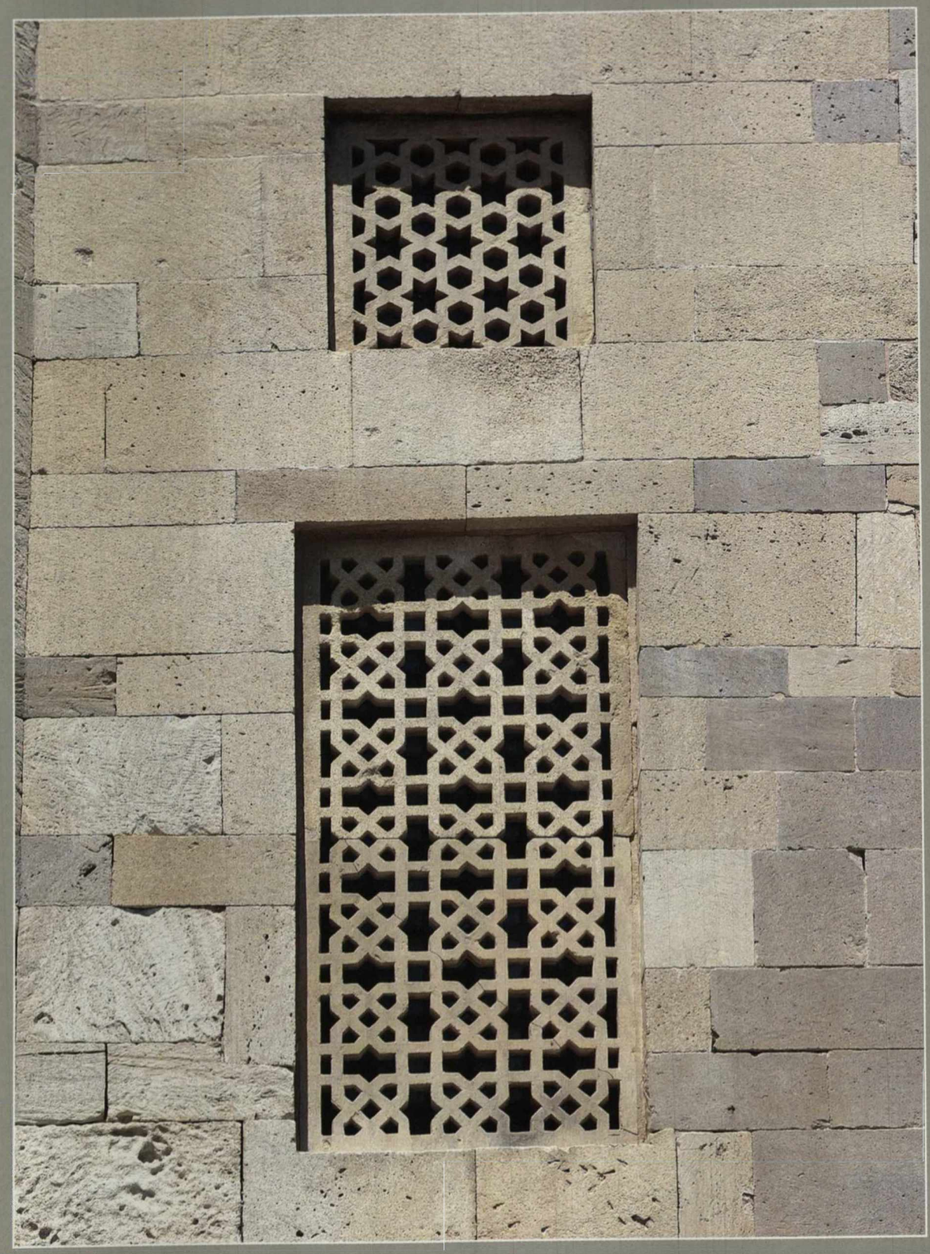
Network is a traditional element used by Azerbaijan national architecture. There were used wood, stone and metal networks in Azerbaijan buildings. Mainly we can see the wooden network examples in the living buildings. In order to protect interior of the houses from the sun light the network boards is used on the windows, verandas and door covers.

There are two groups of the preparation thechnique of the wooden network: gathering and carving. Networks prepared with the gathering method consist different pattern of compositions with the small wood parts crossing to each other. Those compostions are gathered inside of the wooden frames without using of glue and nails. The empty parts of the pattern elements are filled with the coloured glass. These network boards have a constructive function as a decorative interior element and protecting form the sunlights. The best examples of the wooden network elements remained in the Palace of Shaki Khans,in the ancient living houses of Nakhichevan, Ordubad and Lahic.

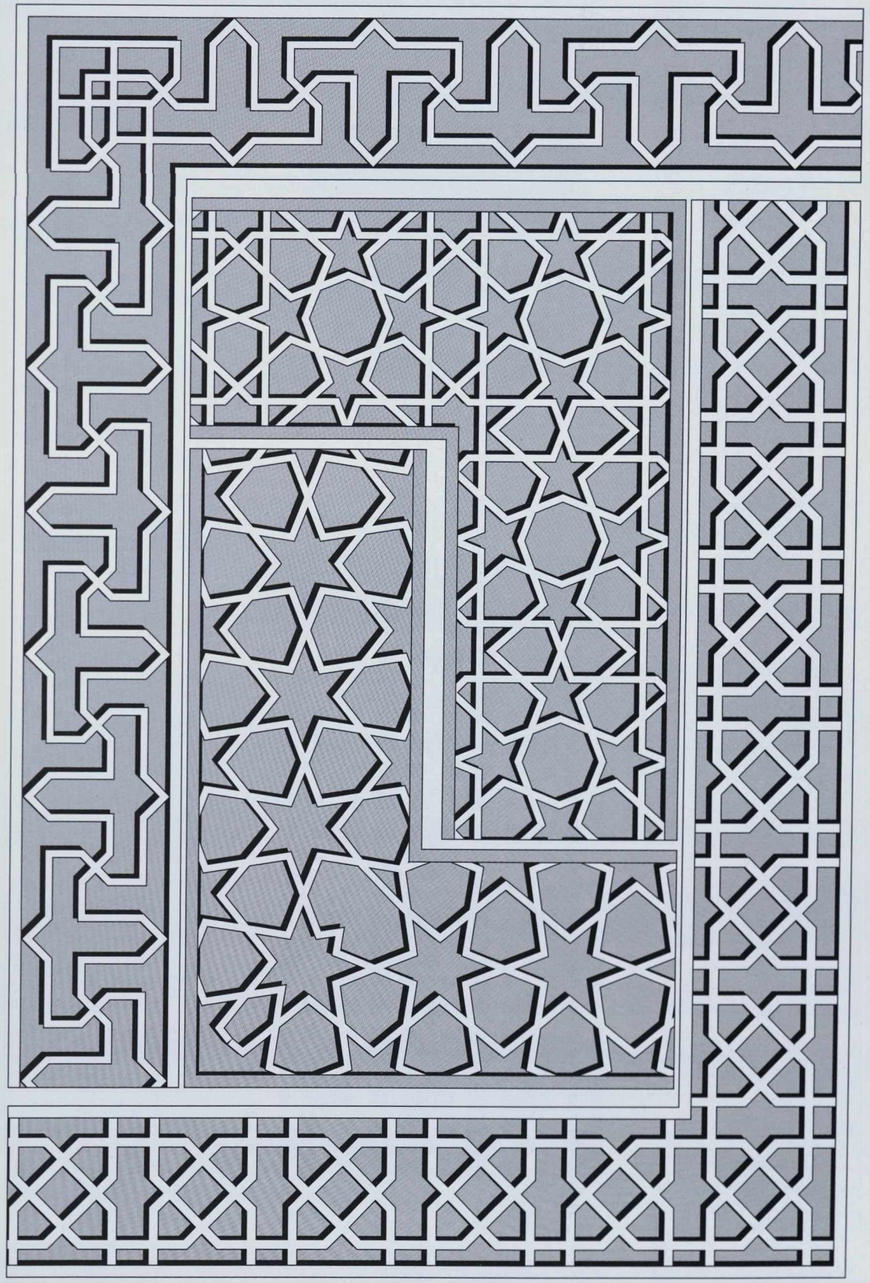
The stone networks are ususally prepared with the carving method. They can be with space (two sides are opened)and without space (one side is closed) accordinfg to the working surface.Carved networks without space are usually belong to the group of the wall relief workings and sometimes they are clled “girih”. “Girih” decorations are used in the design of facades as a decorative element.The networks with space are ised in windows,balustrades as a constructive element in the construction. The best stone networks examples are shown in the monuments of Baku-Absheron, Nakhichivan. In the last centuries,the metal networks widespread in the territory of Azerbaijan. Metal networks mainly used for protecting and they prepared by the local cmiths and installed to the windows emptiness.

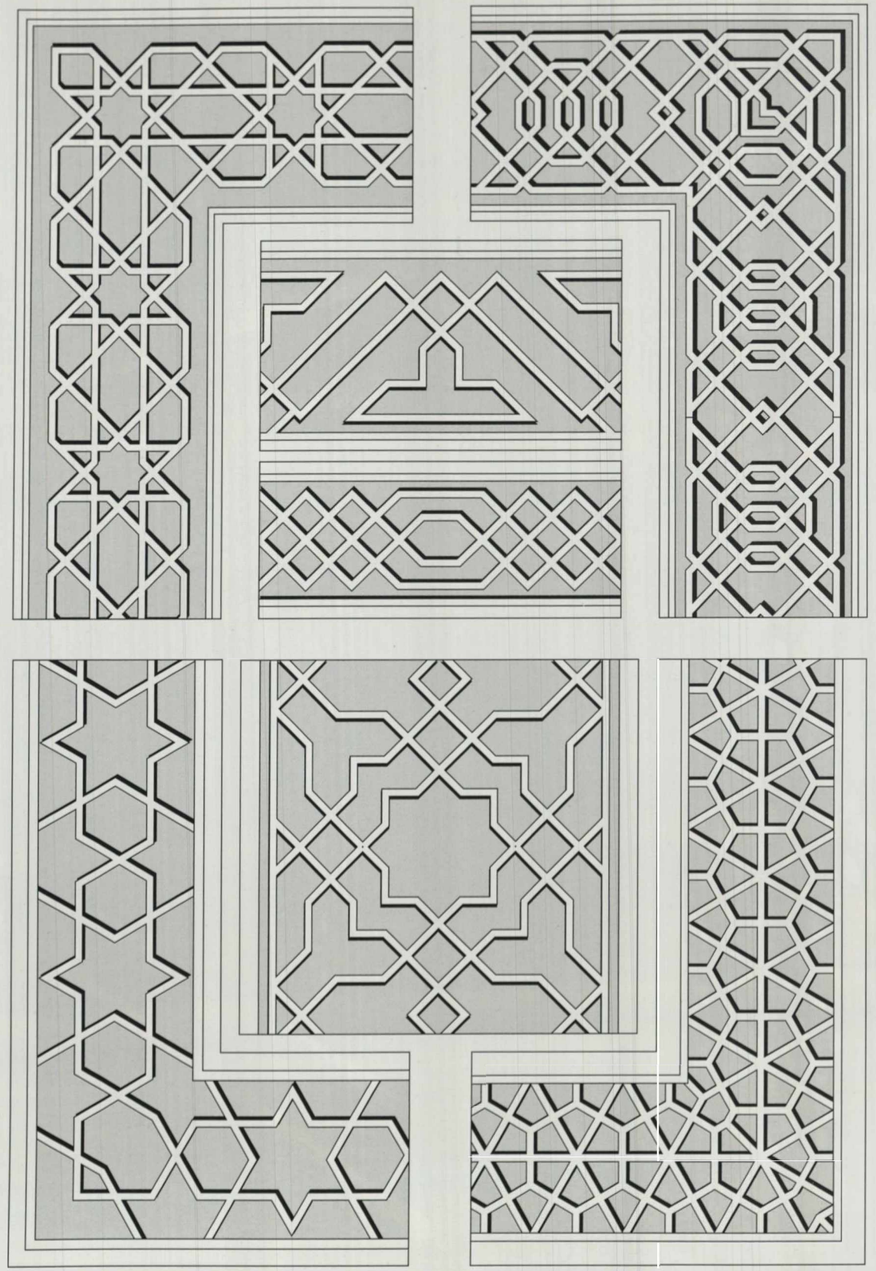
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş şəbəkə nümunələri.
The network examples used in the architectural monuments.

Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş daş şəbəkə nümunələri. İçərişəhər. Bakı şəhəri.
The stone network example used in the architectural monument. Old City, Baku.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş şəbəkə nümunələri.
The network examples used in the architectural monuments.

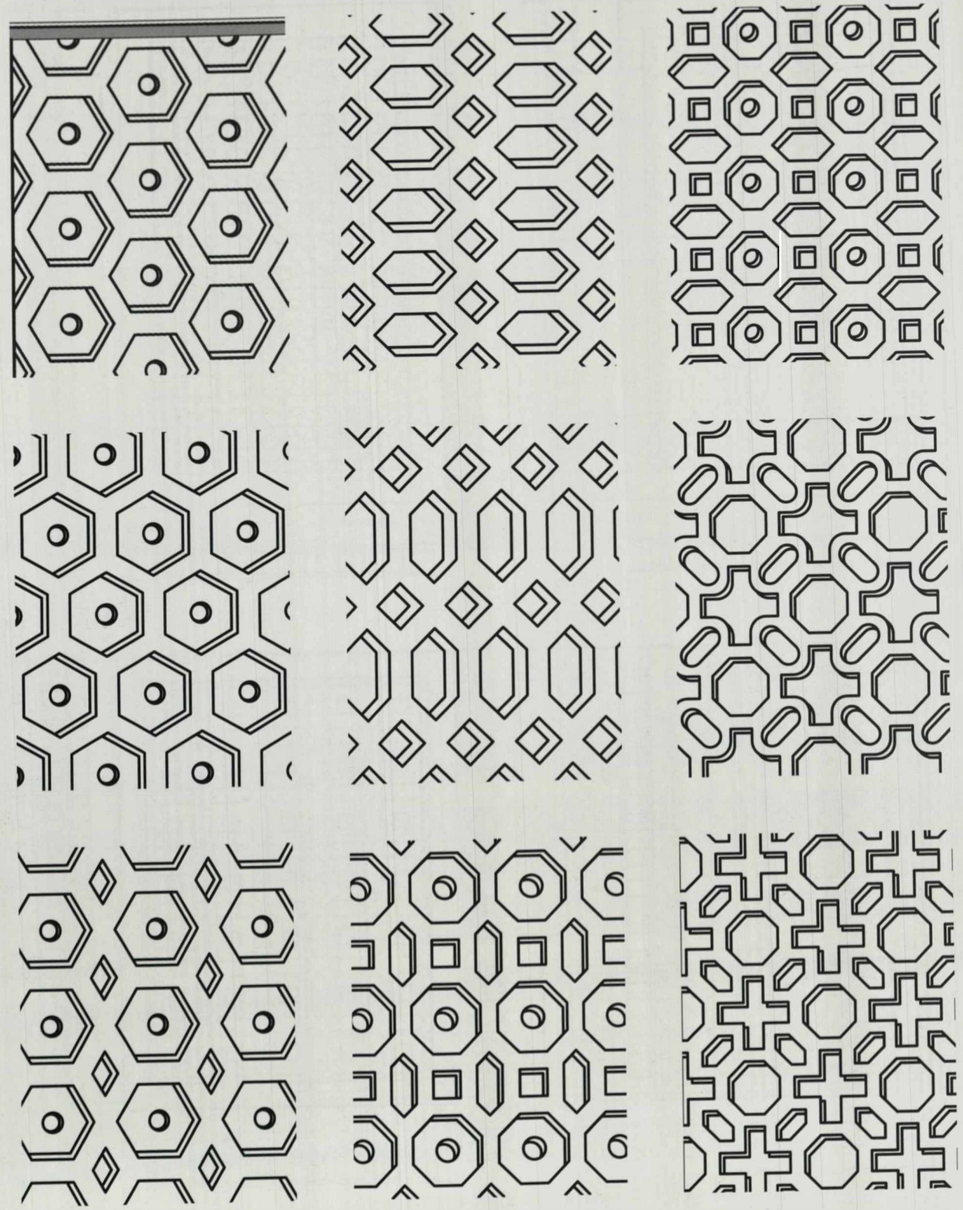

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş şəbəkə nümunələri.
The network examples used in the architectural monuments.

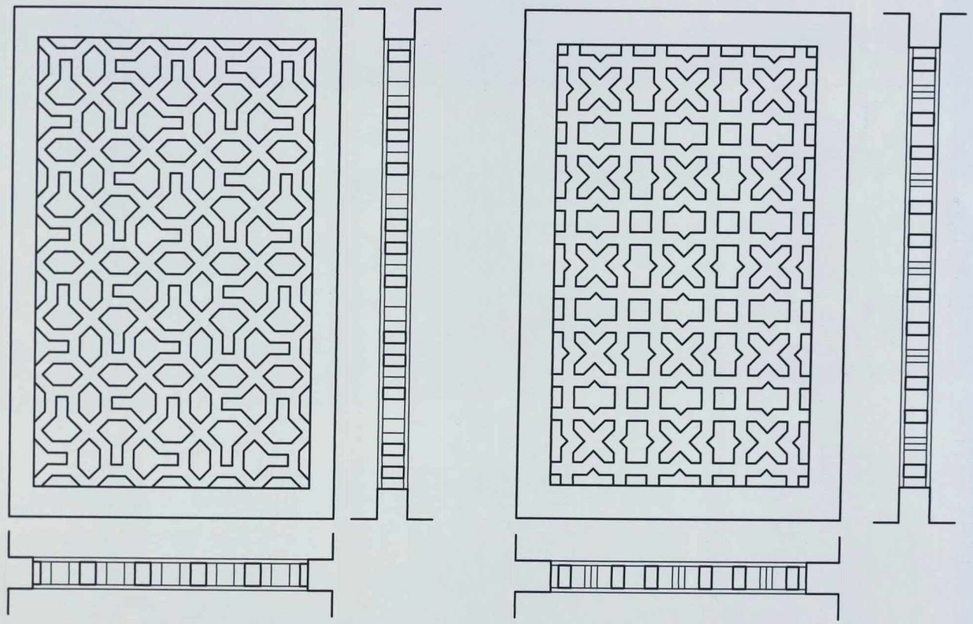

Memarlıq abidəsində istifadə olunmuş şüşəli şəbəkə nümunəsi. Şəki Xanları Sarayı. Şəki şəhəri.

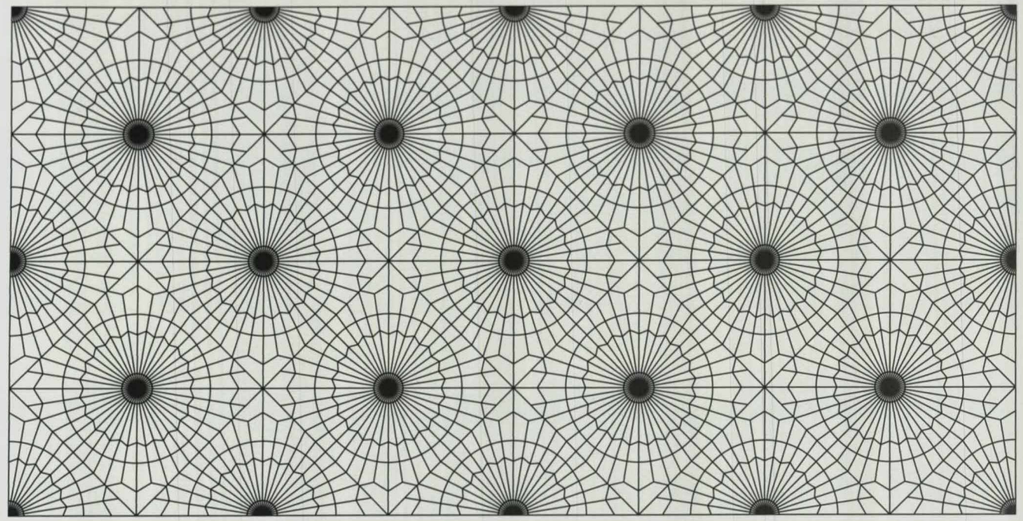
The glass network example used in the architectural monument. The Palace of Shaki Khans, Shaki.

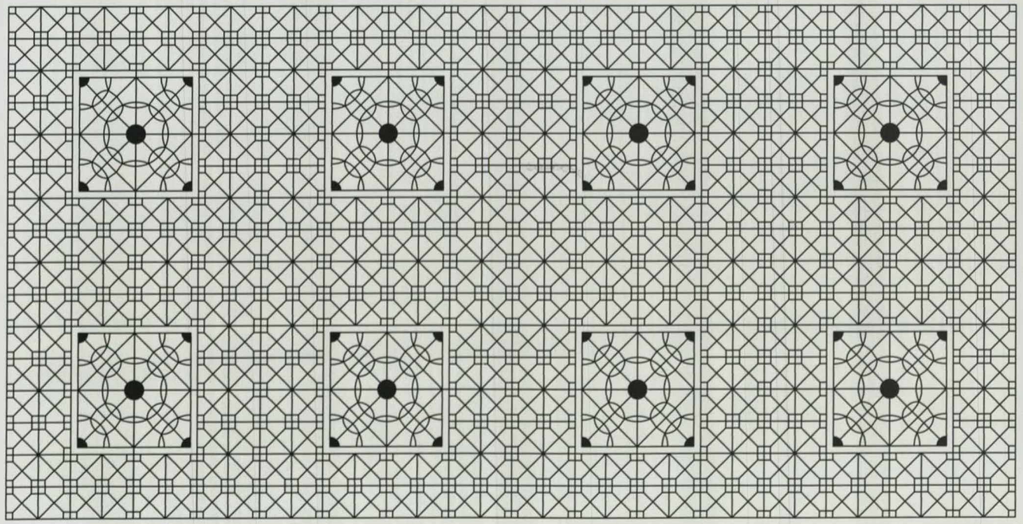

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş şəbəkə nümunələri.
The network examples used in the architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş şəbəkə nümunələri.
The network examples used in the architectural monuments.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş şəbəkə nümunələri.
The network examples used in the architectural monuments.

STALAKTİTLƏR

Stalaktit həndəsi fiqurların, üst-üstə pilləli şəkildə, tədricən önə çıxaraq, karniz, günbəz və tağvari örtük konstruksiyalarının altında qurulan bəzək elementidir.

Stalaktit təbiətdə mağaraların tavanından sızan damcılardan əmələ gələn və çıxıntılar formasında tavandan sallanan, əhəngli ərp törəmələrdir. Memarlıqda isə prototip olaraq, stalaktitlər müxtəlif prizmatik fiqurların, üst-üstə pilləli şəkildə, tədricən önə çıxmaq şərtilə qurulmasından yaradılırdı. Çıxıntılar iki, üç və çoxpilləli ola bilərdi. İşlənmə funksiyasına görə konstruktiv və ya dekorativ olurdu.

Həmin ideyanın mağaradan-memarlığa kim tərəfindən, nə zaman tətbiq edilməsi məlum deyildir. Lakin orta əsrlərdə islam memarlığının yayıldığı ərazilərdə, müxtəlif binaların tərtibatında istifadə olunmuşdur.

Azərbaycan milli memarlığında da stalaktit elementinin gözəl nümunələri bu günümüzə qədər gəlib çatmışdır. Azərbaycan ərazisində rast gəlinən stalaktit elementlərindən tağların, günbəzlərin qurulmasında və bəzədilməsində, tromplarda (kvadrat şəkilli plandan dairəvi formalı günbəzlərə keçid konstruksiyalar) minarələrin və karnizlərin konstruksiyalarında, sütunların kapitellərində geniş tətbiq olunmuşdur.

Yerli memar və inşaatçılar stalaktitlərin hazırlanmasında yonma daşdan, həndəsi formalı kərpiclərdən, gəcdən istifadə etmişlər. Daşdan yonulan stalaktitlər daha çətin başa gəlirdi. Daş stalaktitlərin gözəl nümunələrinə Şirvanşahlar sarayı kompleksində, Cuğa kəndindəki Gülüstan türbəsində və s. rast gəlinir. Kərpic stalaktitlər isə xüsusi ölçüdə hazırlanmış kərpiclərdən qurularaq, daha çox konstruktiv funksiya daşıyırdı. Bu texnika ilə qurulmuş stalaktitlərin təkrarsız nümunələri kimi Qarabağlar və Bərdə türbələrinin karnizlərini qeyd etmək olar.

STALACTITES

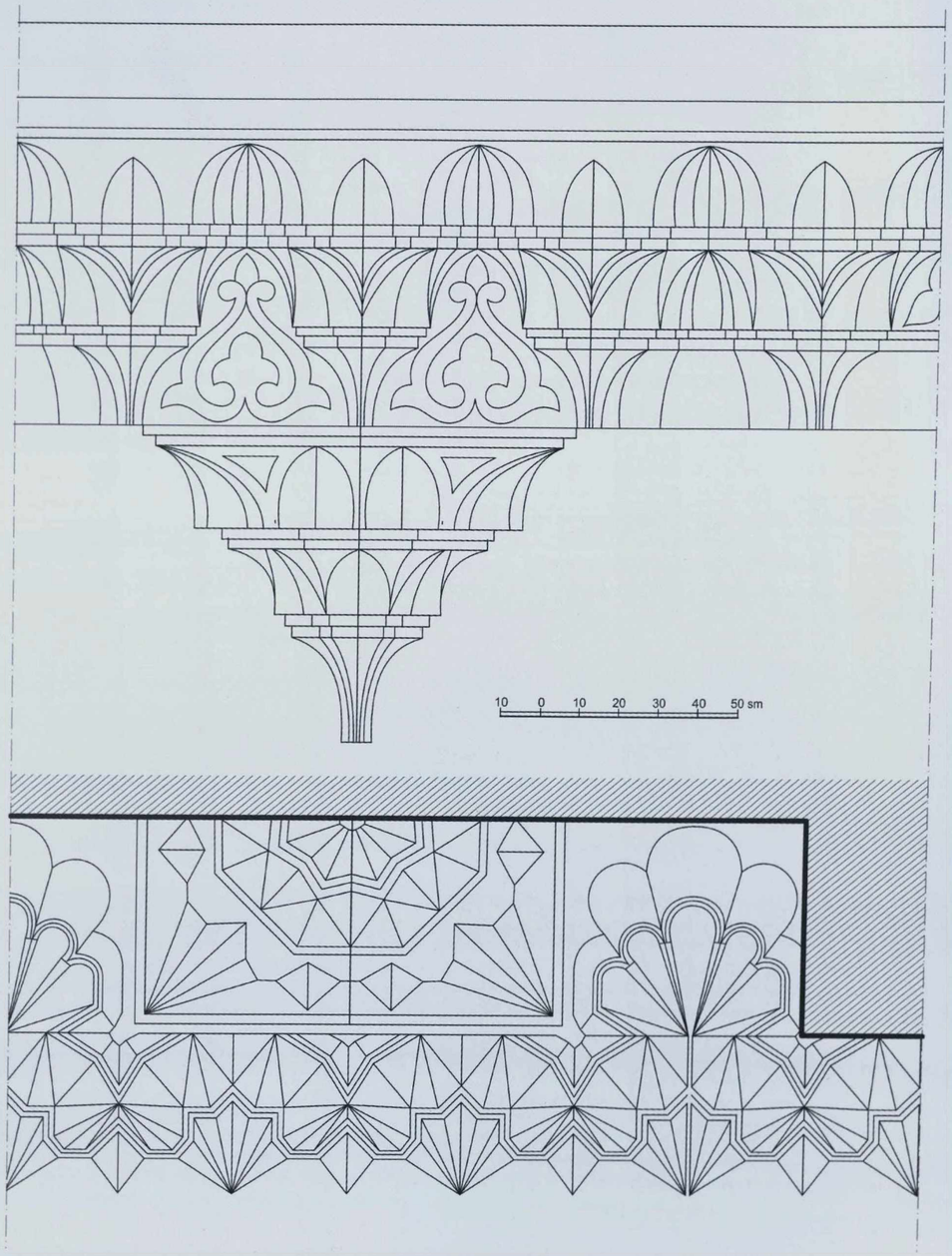
Stalactites in architecture, is applied to an element of a prismatic shape, convex gradually,in a vertical sequence of the steps,installed below cornices, domes and arched roofing structures.

Stalactites are lime formations growing downward from cave ceilings as a result of mineral water precipititation. In architecture, the word is applied to an element of a prismatic shape,convex gradually, in a vertical sequence of steps, installed below cornices, domes and arched roofing structures. The number of steps can be three or more. In functional terms,it can be constructive or decorative.

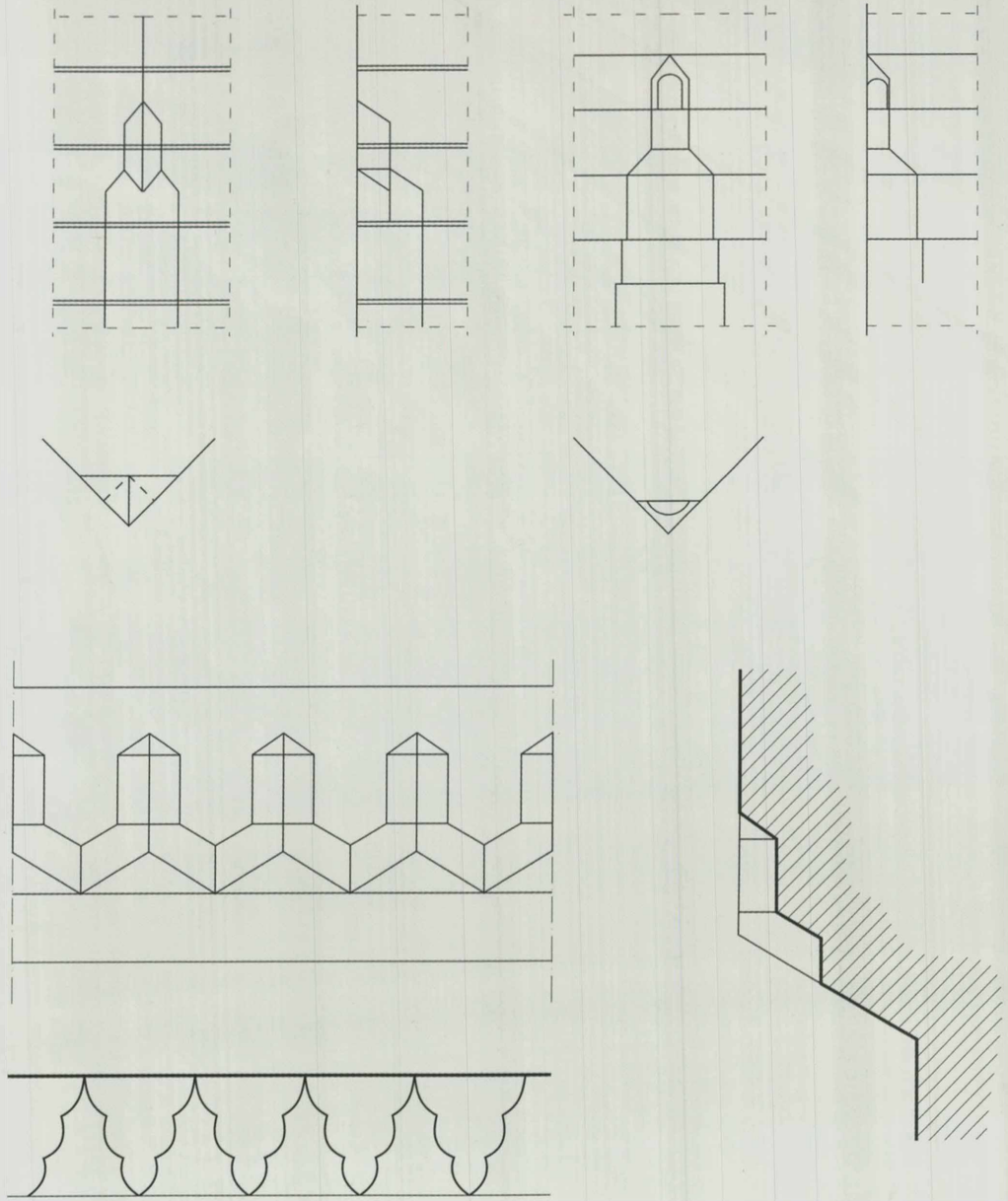
It is known who was the pioneer applying the natural cave structure in architectural design. But in the medieval centureis, it had been used in the design of the different buildings where the Muslims architecture was widespread.

Azerbaijan is among countries with beautiful examples of scalactites found in classical buildings that have lasted till present. Across the country ,the element was largely applied under arches.as a decoration and constructive part of domes, squinches, minarets, cornices, ledges and column capitels.

Local architects and design engineers largely used cut stones and geometrically shaped bricks when constructing stalactites. Scalactites from cut stones turned out the most difficult to manufacture. Multiple beautifful samples of stone stalactites are found in Shirvan Shahs' Palace (Baku), Gulustan Dome in Chuga Village etc. Brick stalactites were prepared from special size units and plyed rather a constructive role.Specimens of this kind are repeatedly found in Karabakhlar and Barda Domes, namely in their cornice parts.

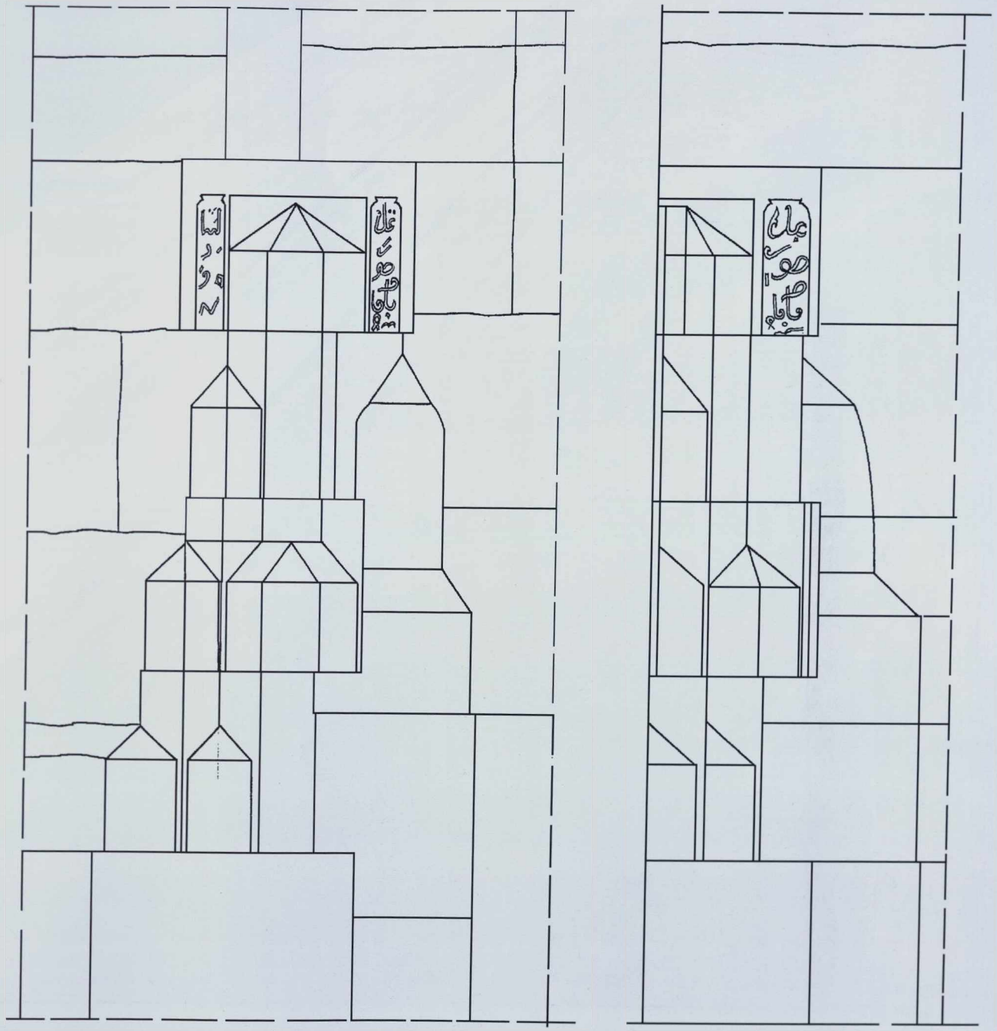
Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş stalaktit nümunələri.
The stalactite examples used in the architectural monuments.

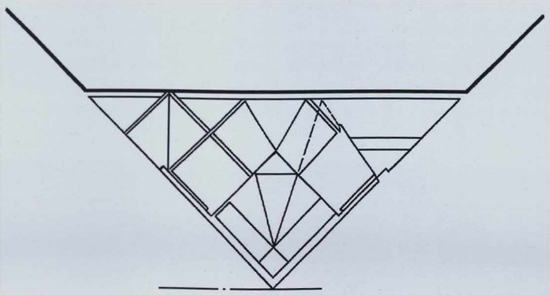

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş stalaktit nümunələri.
The stalactite examples used in the architectural monuments.

Portalın tavan həllində istifadə olunmuş daş stalaktit konstruksiyası. Şirvanşahlar Sarayı kompleksi. Divanxananın qərb portalı. XV əsr. Bakı şəhəri.

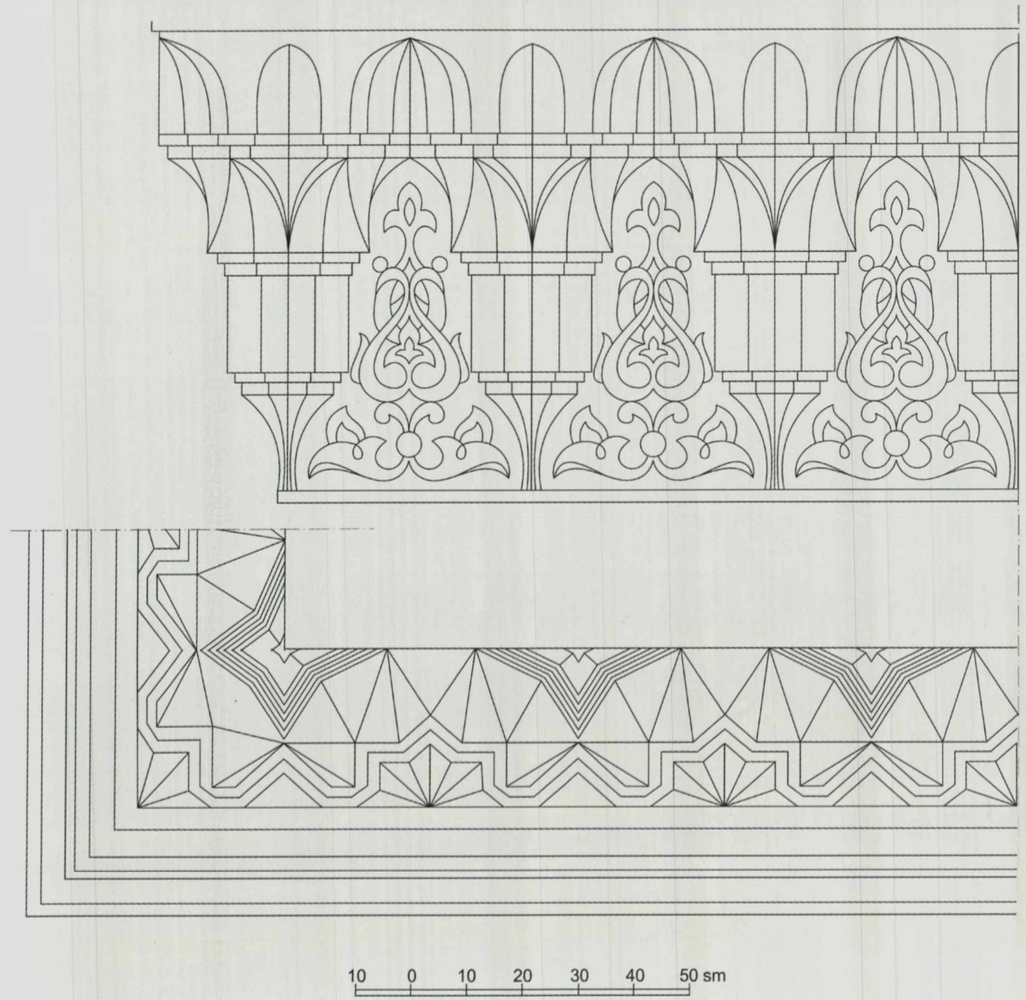
The stone stalactite construction used in the ceiling solution of the portal. Complex of Shirvanshahs' Palace. The western portal of the courthouse. 15th century, Baku.

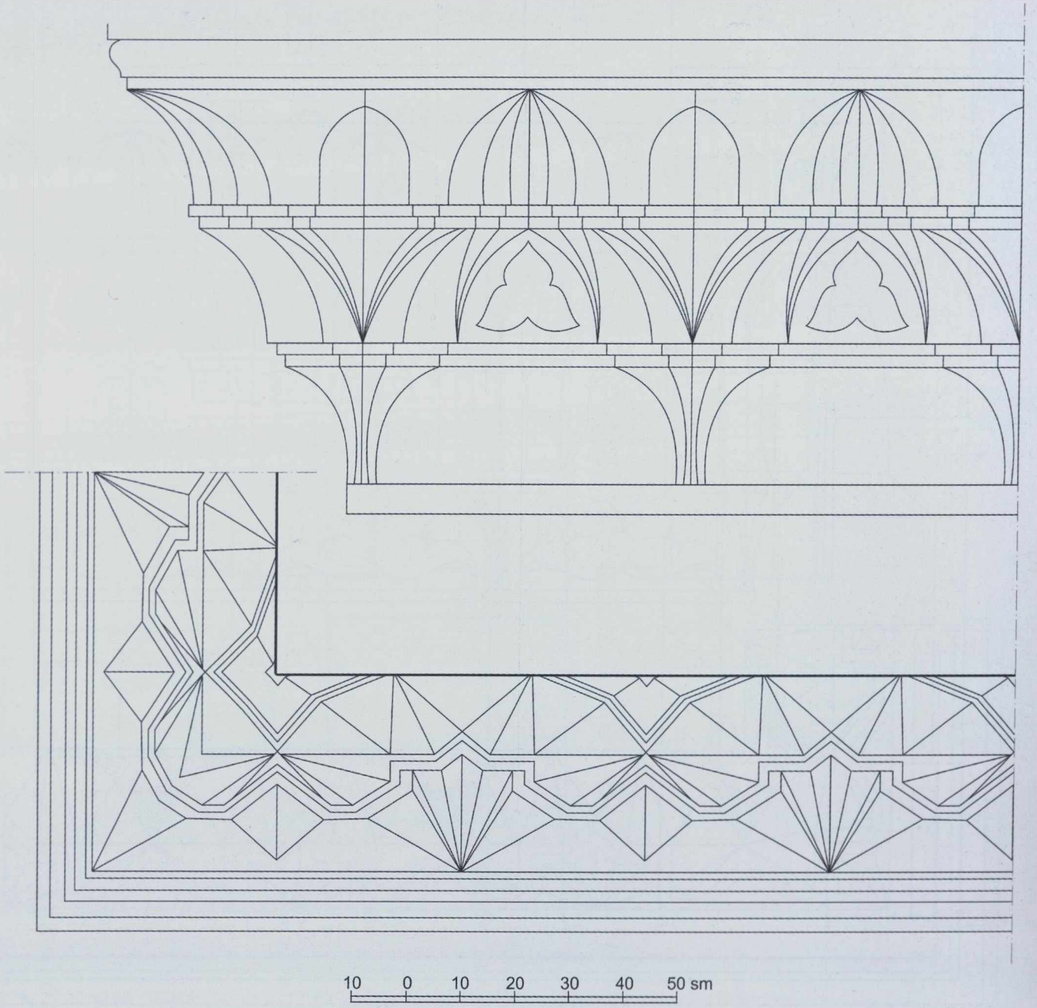

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş stalaktit nümunələri.

The stalactite examples used in the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin karnizlərində istifadə olunmuş stalaktit nümunələri.
The stalactite examples used in the cornices of the architectural monuments.

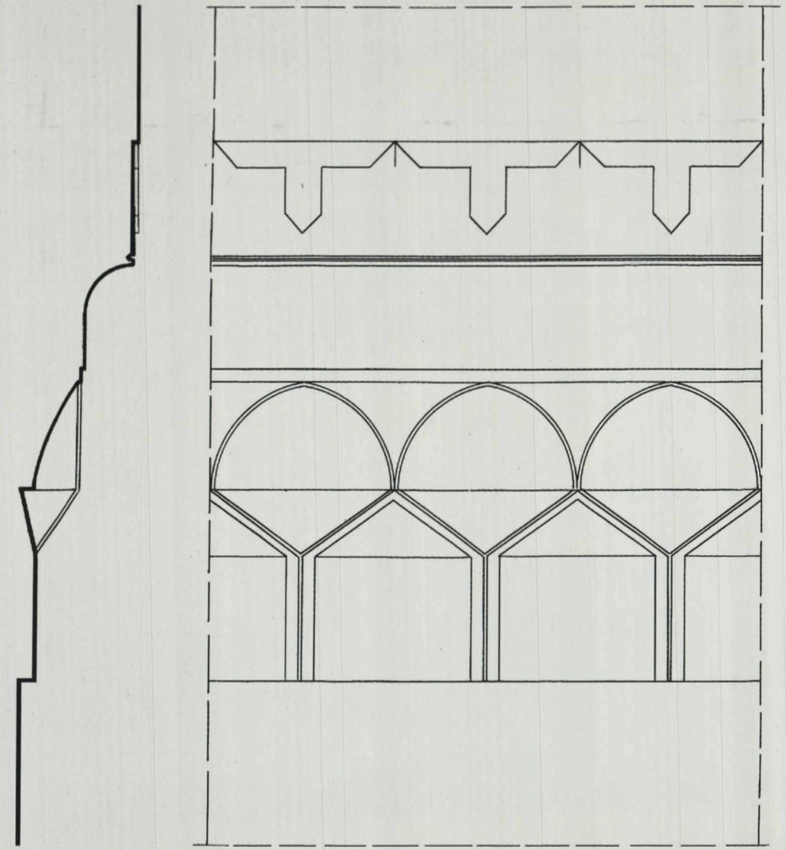
Memarlıq abidələrinin karnizlərində istifadə olunmuş stalaktit nümunələri.
The stalactite examples used in the cornices of the architectural monuments.

Portalın tavan həllində istifadə olunmuş daş stalaktit konstruksiyası. M.Muxtarov küçəsi 24. Bakı şəhəri.

The stone stalactite construction used in the ceiling solution of the portal. Murtuza Mukhtarov street 24, Baku.

Portalın tavan həllində istifadə olunmuş və güzgü ilə üzlənmiş stalaktit elementi. Şəki Xanları Sarayı. Şəki şəhəri.

The stalactite elements covered with a mirror and used in the ceiling solution of the portal. The Palace of Shaki Khans, Shaki.

Memarlıq abidələrində istifadə olunmuş stalaktit nümunələri.
The stalactite examples used in the architectural monuments.

FASAD TƏRTİBATI VƏ ELEMENTLƏRİ

Fasadların tərtibatı – divarların üzərində müxtəlif texnoloji üsul və materiallardan istifadə etməklə, onların müxtəlif naxış və elementlərlə bəzədilməsidir.

Fasadların bəzədilməsi tarixi insanlığın tarixi qədər qədimdir. Qobustanın, Gəmiqayanın qaya rəsmləri bunu sübut edir. İnsan yaşadığı məkanın xarici və daxili tərtibatına, qədim zamanlardan bu günə qədər xüsusi diqqət vermişdir. Qədim qaynaqlara malik olan Azərbaycan milli memarlıq ənənələrində, divar tərtibatı xüsusi yer tutur. Tikililərin divar tərtibatında istifadə olunan bəzək elementləri mənşəyinə görə iki yerə bölünür. Birinci qrup elementlər yerli sənətkarların yüzillər boyu düşünüb, yaratdıqları naxış elementləridir. Həmin elementlər etno-regional mənsubiyyəti ilə yerli memarlıq məktəblərinin və üslubların formalaşmasında əhəmiyyətli yer tutur.

İkinci qrup elementlər isə, başqa xarici memarlıq məktəblərindən və üslublardan daxil olan elementlərdir və bəzən onlar dəyişikliyə uğrayaraq, yeni biçimdə istifadə olunmuşlar.

Divar tərtibatında istifadə olunan bəzəklər və relyef işləmələri, materialına görə – daş, kərpic, gəc, kaşı, ağac, boya bəzəkləri və s.; hazırlanma texnikasına görə isə qabartma, oyma, tökmə və s. qarışıq üsullarla yaradılırdı. Boya ilə işlənmiş fasadlara da rast gəlinir.

Memarlıq bəzəkləri quruluşuna görə nəbati və həndəsi elementlərdən ibarət olur. Təyinatına və yerinə görə isə bəzək nümunələrini belə səciyyələndirmək olar: fon bəzəkləri – həndəsi və kristalik elementlərdən tərtib olunan mürəkkəb naxışlar, (bunlara "girih"naxışları da deyilir); gül, ləçək, qönçə, yarpaq, salxım, burulmuş çubuqlar və s. elementlərdən yığılan nəbati naxışlar, lentvari elementlər, (bunlara "islimi" naxışlar da deyilir) – haşiyələr; radial, kvadrat, çoxbucaqlı və s. kompozisiyalı elementlər -xonçalar, medalyonlar, kartuşlar və s.

Azərbaycan memarlıq məktəblərinin çoxsaylı abidələrində, özünəməxsus, zəngin divar tərtibatı nümunələrinə rast gəlmək olur.

FACADE DECORATION AND ITS ELEMENTS

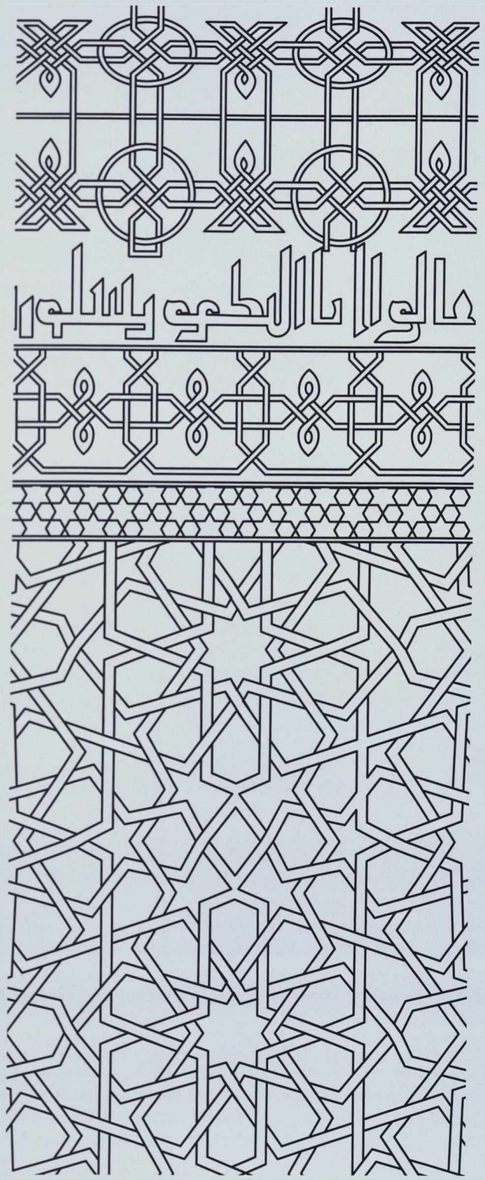
Facade decoration assumes applying patterns and elements with different technologies and materials used.

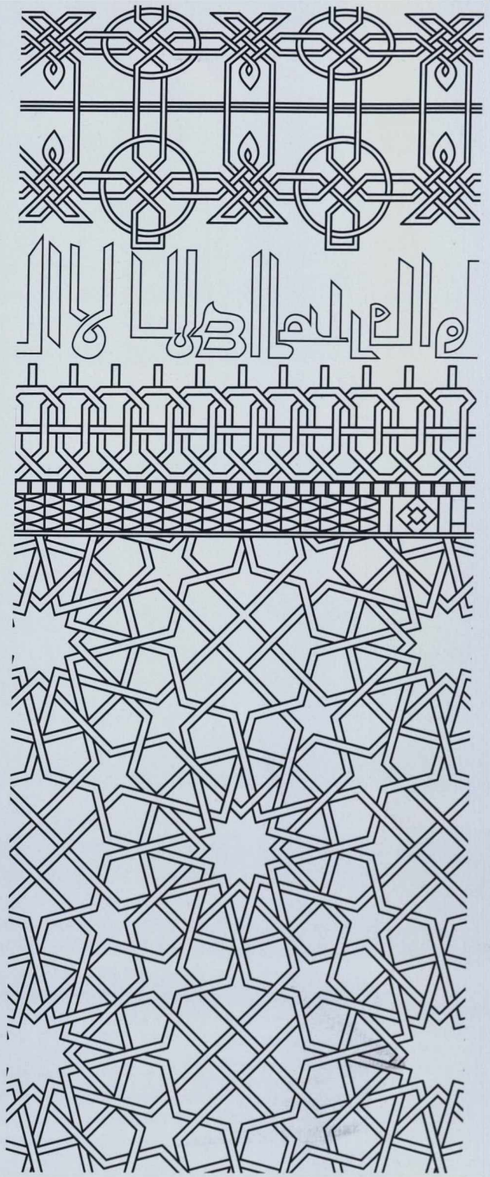
The history of facade decoration is as ancient as the mankind history. Petroglyphs in Gobustan and on Ship Rock prove it. From the ancient timesçpeople have been paying particular attention to the exterior and interior decoration of their spaces inhabited. One of ancient values çtraditional Azerbaijan architecture is especially notable for its üall decoration techniques and approches.

İn terms of the source,decor elements used for walls are of two types. The first group of elements includes patterns generated as a result of centuries' efforts by local artisans. Those elements are credited an important contribution to the formation of local architectural concepts and methods with ethnical and regional specificities. The second group are elements borrowed from foreign architectural concepts and methods, sometimes subject to modification, they were used in a new format.

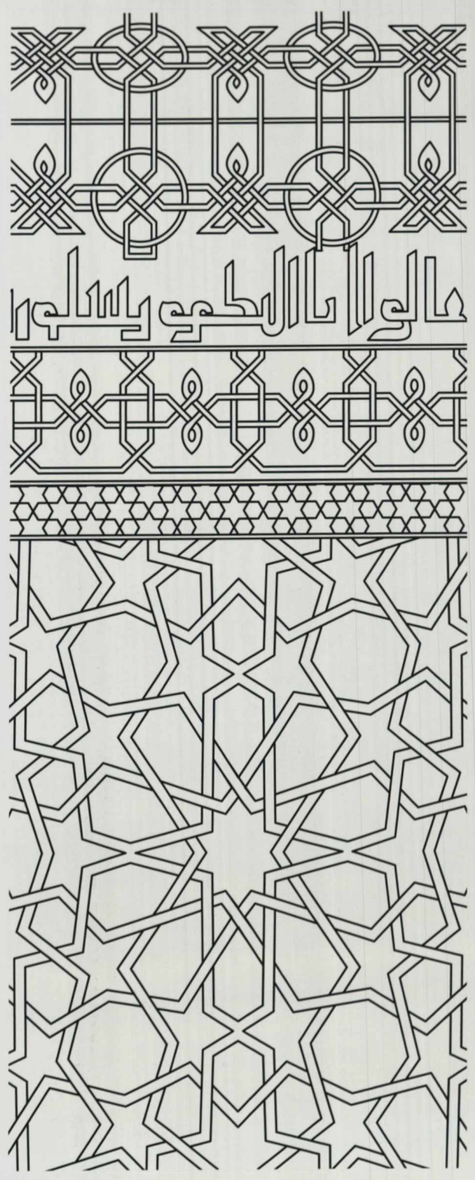
Ornaments and relief used to decorate wall were created from stones, bricks, clay, tiles, and wood through carving, embossing, casting or a combination of those. You can see also paimted facades.

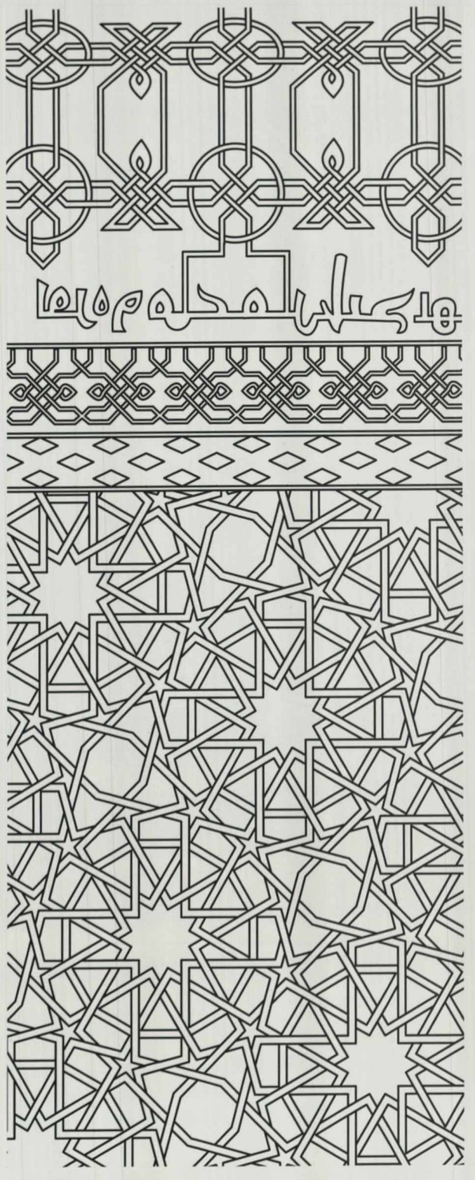
In terms of their composition, architectural ornaments are vegetative or geometric. In terms of their location and purpose, they can classified as a background (complex patterns of geometric and crystal elements, also called "entry pattern") vegetative patterns of flowers, petals, buds, leaves, bunches, or sticks with garlands in the early 20th century, stripe like ones, or hashiye, also called islimi, and radial, quadratic, and polygonal khonchas, medallions, cartouches etc. Numerous architectural sites in Azerbaijan represent original and rich specimens of wall decor attributed to different local schools.

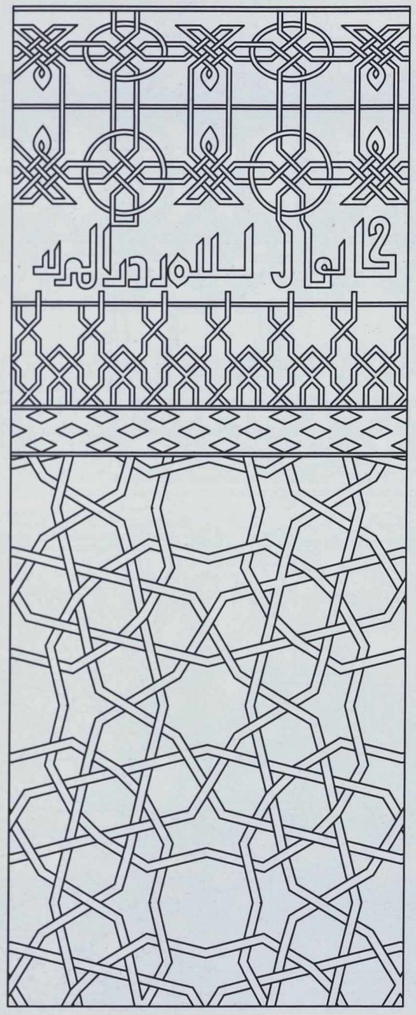

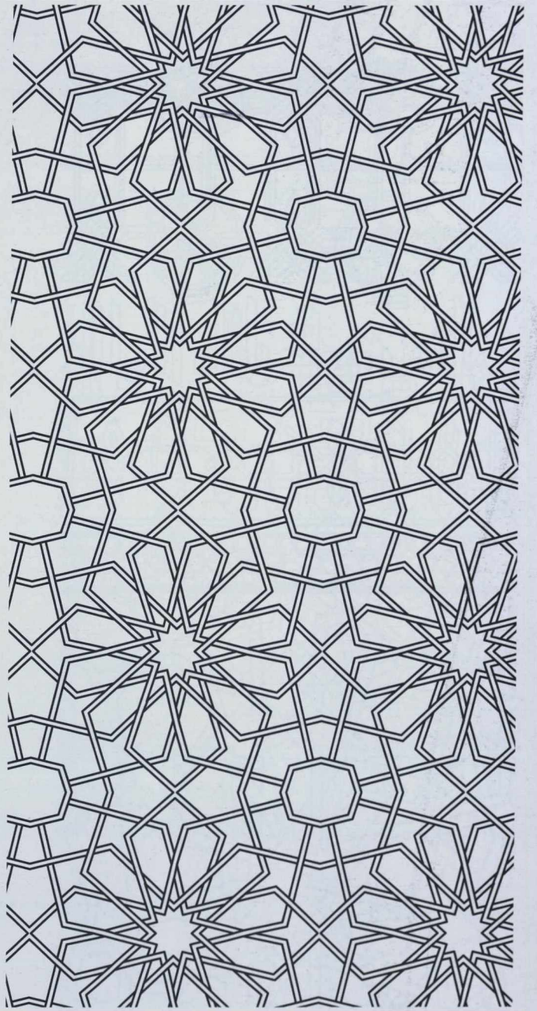
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş girih naxış nümunələri.
Girih pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş girih naxış nümunələri.
Girih pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

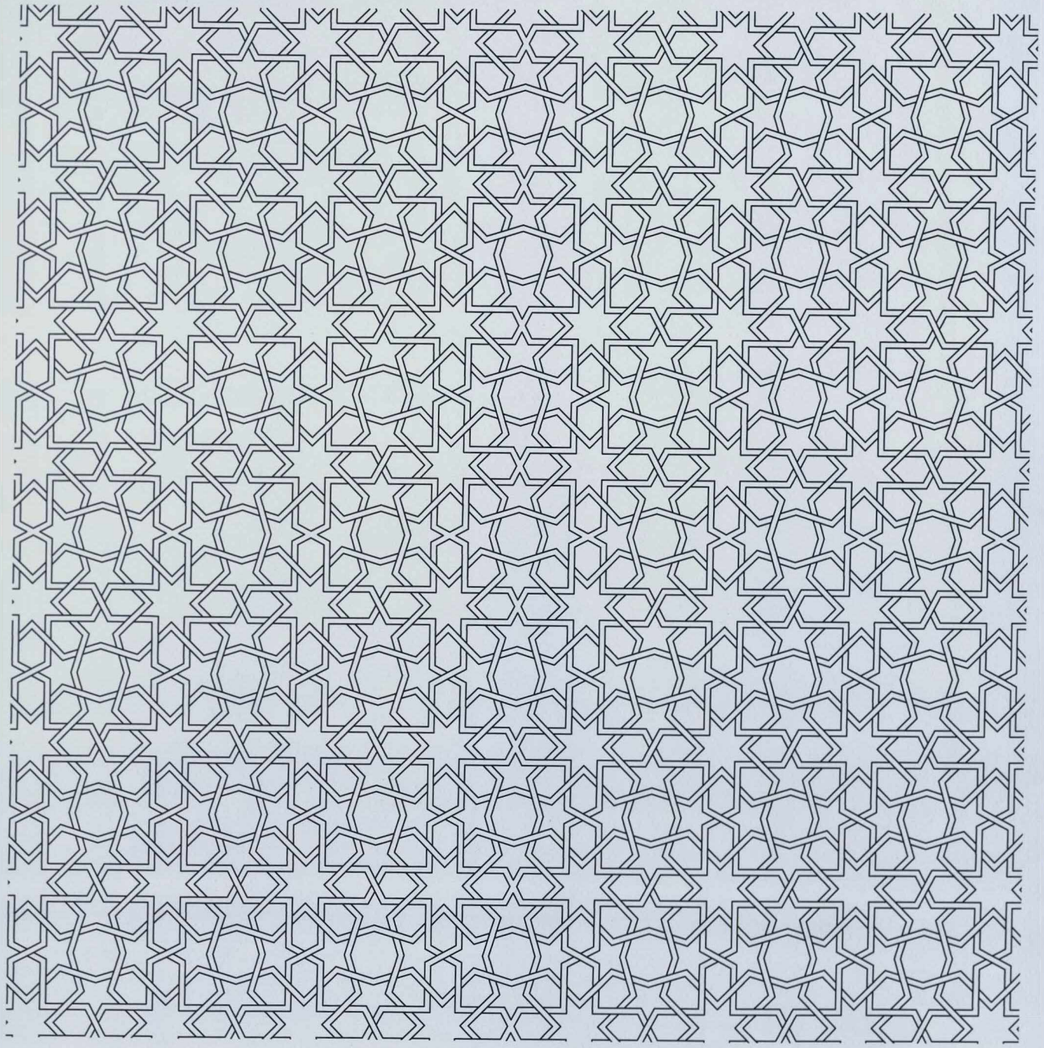

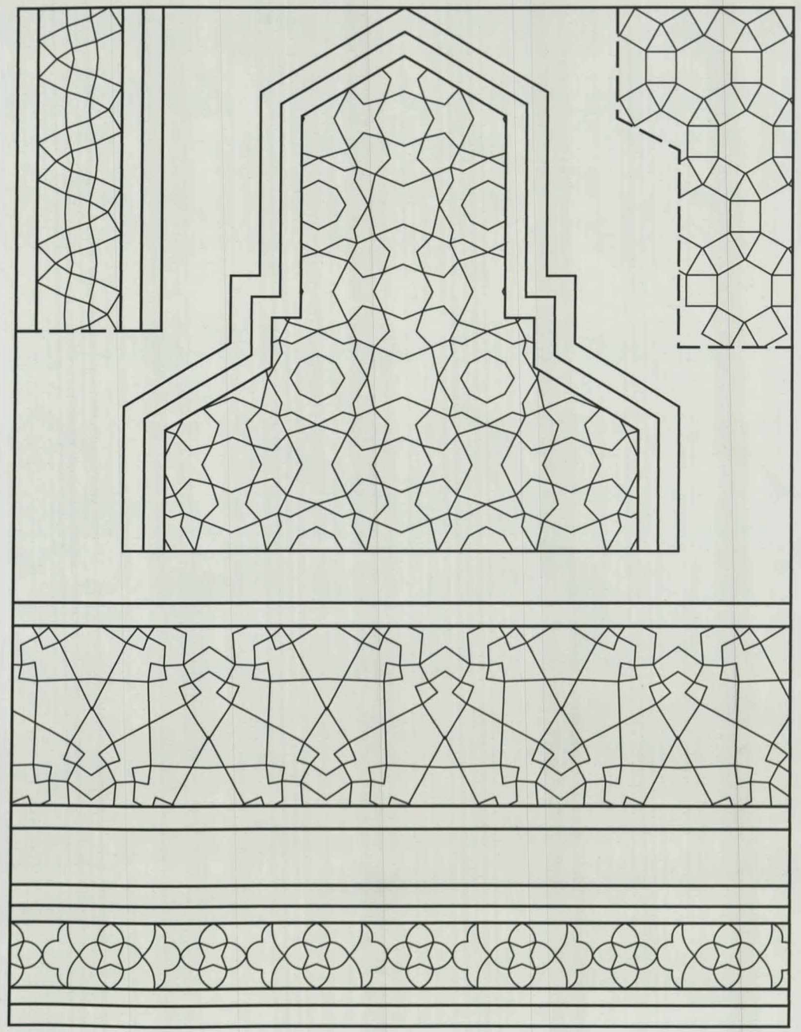
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş girih naxış nümunələri.
Girih pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

Memarlıq abidəsinin fasadında istifadə olunmuş girih naxış nümunəsi.

Girih pattern example used in the facade of the architectural monument.

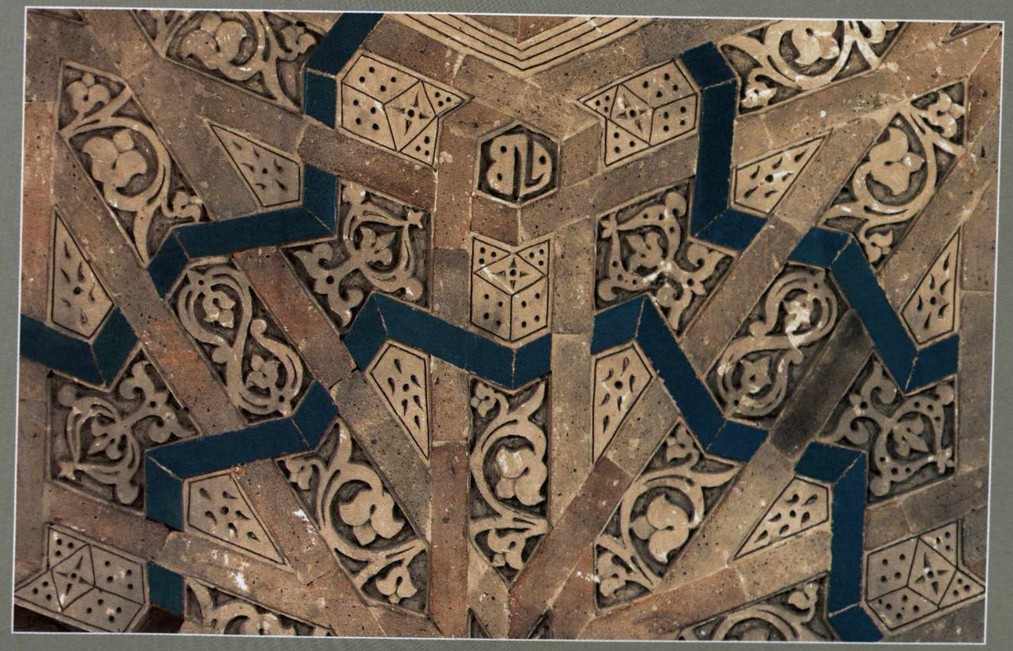

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş girih naxış nümunələri.
Girih pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

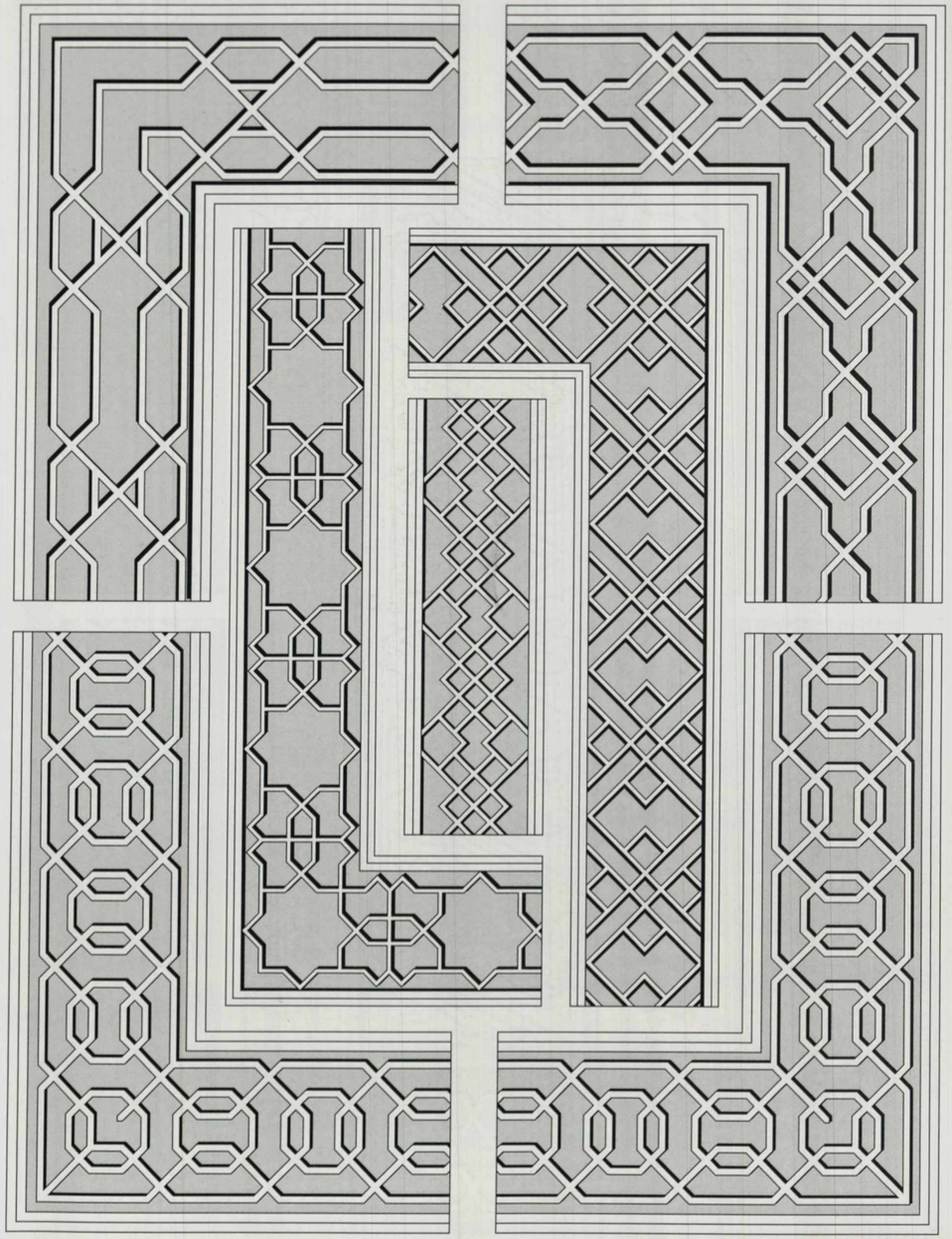

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş girih naxış nümunələri.
Girih pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

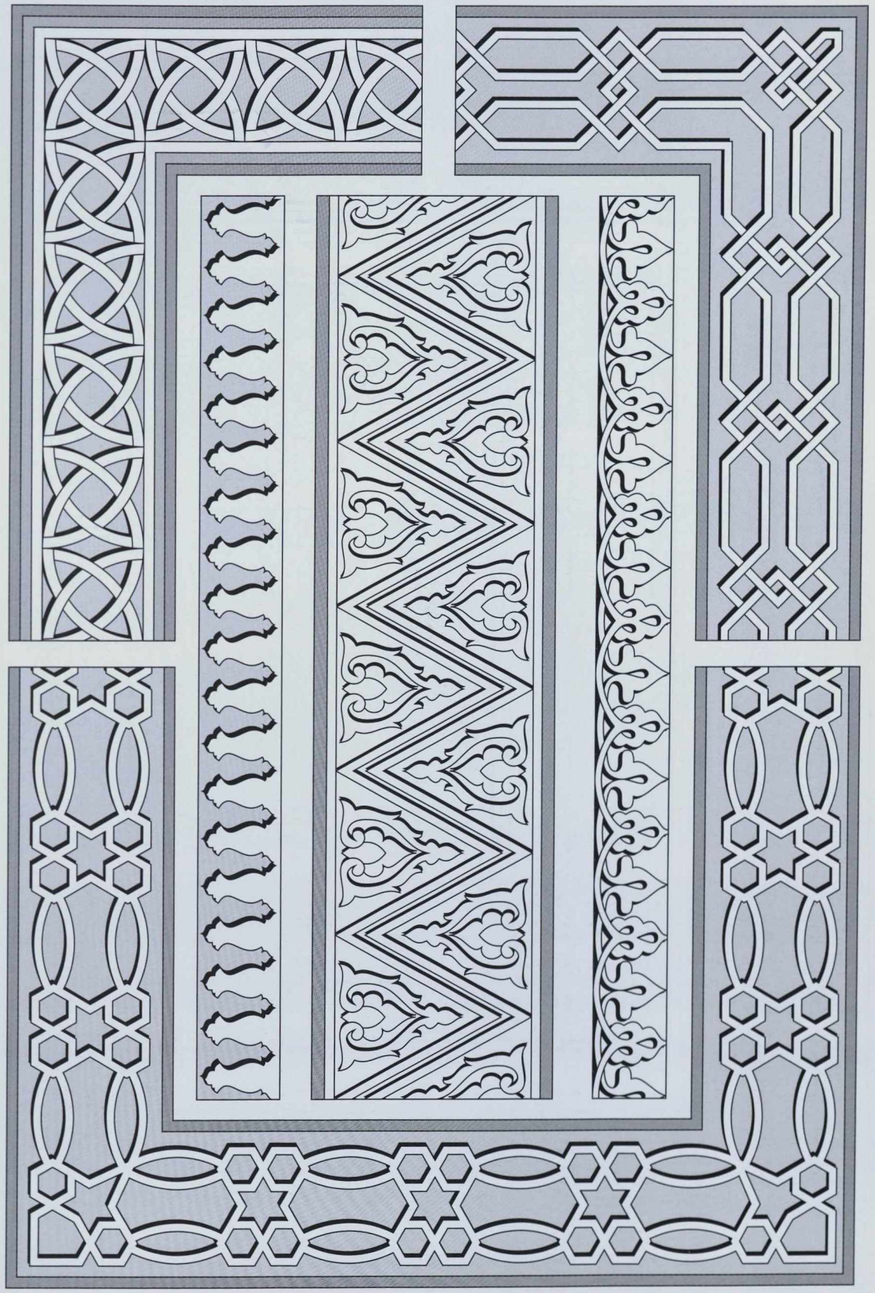

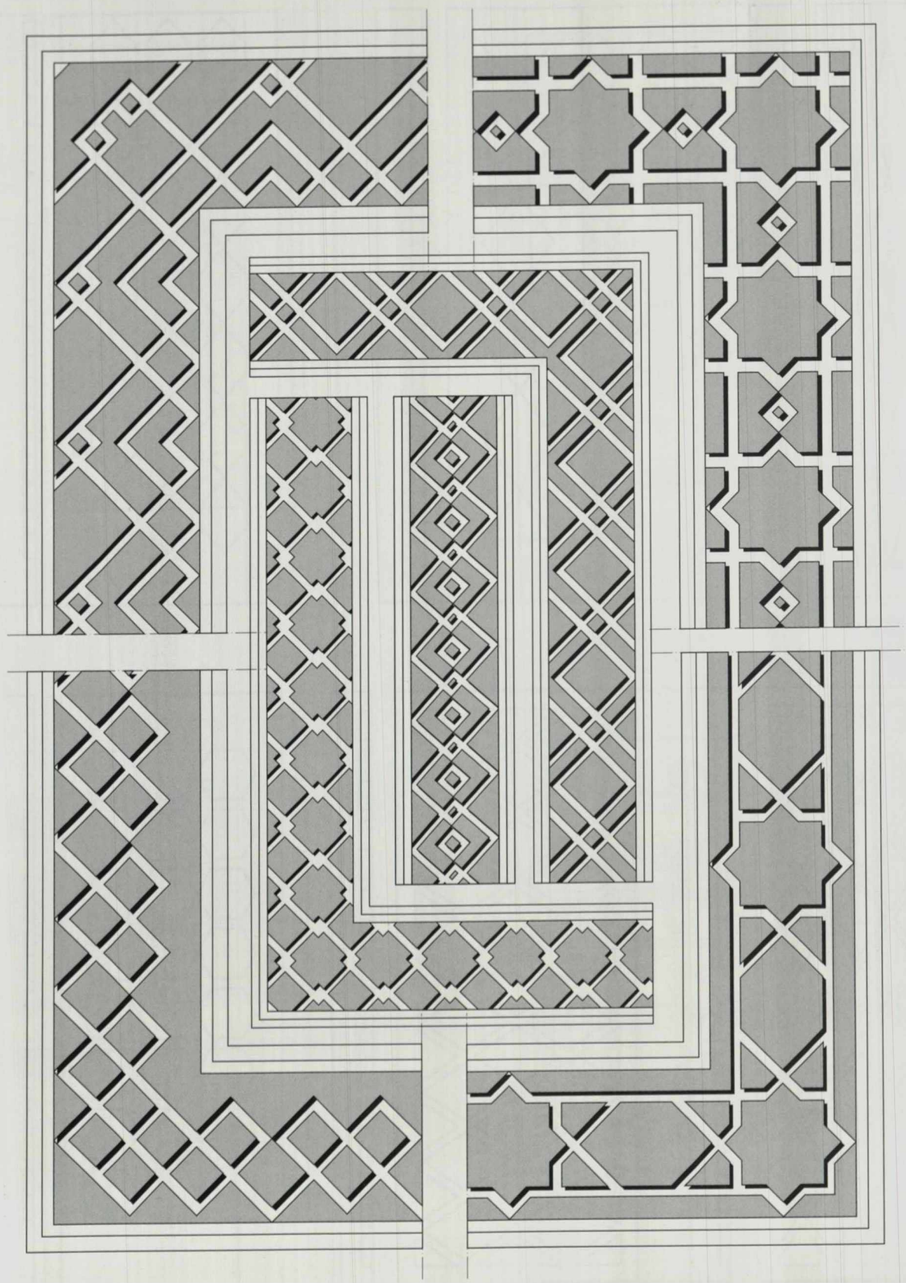
Memarlıq abidəsinin fasadında istifadə olunmuş naxış elementi.
The pattern element used in the facade of the architectural monument.

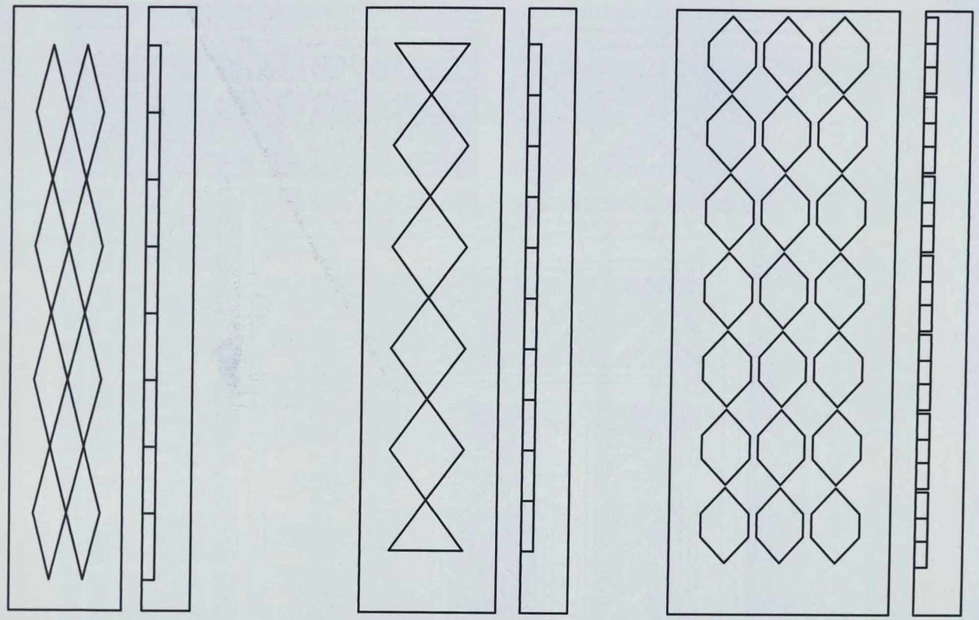
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

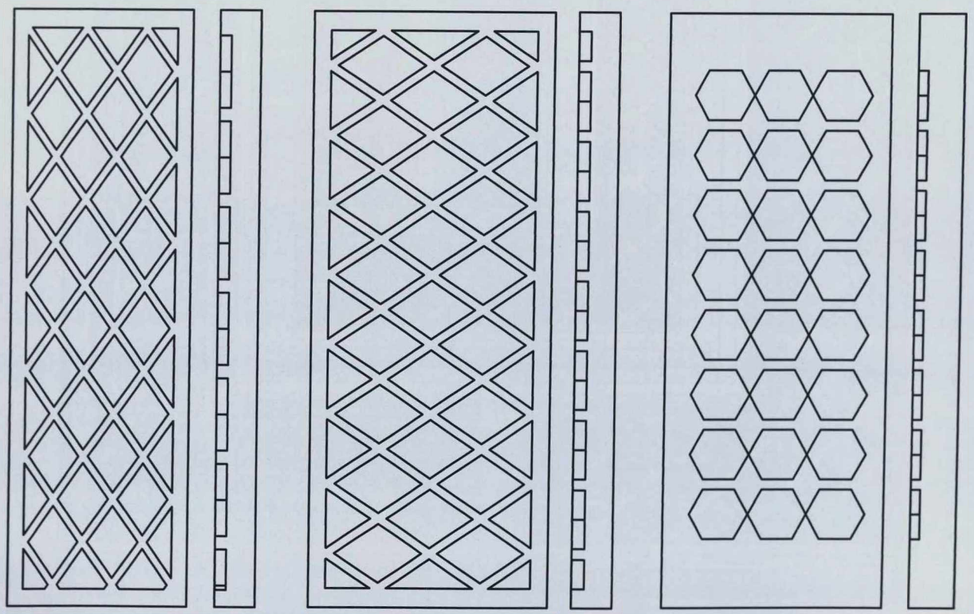

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

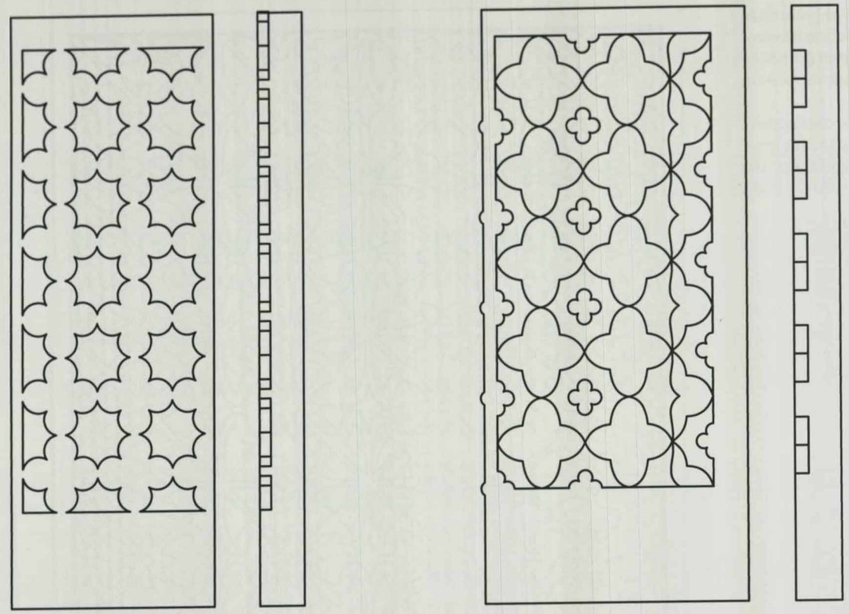

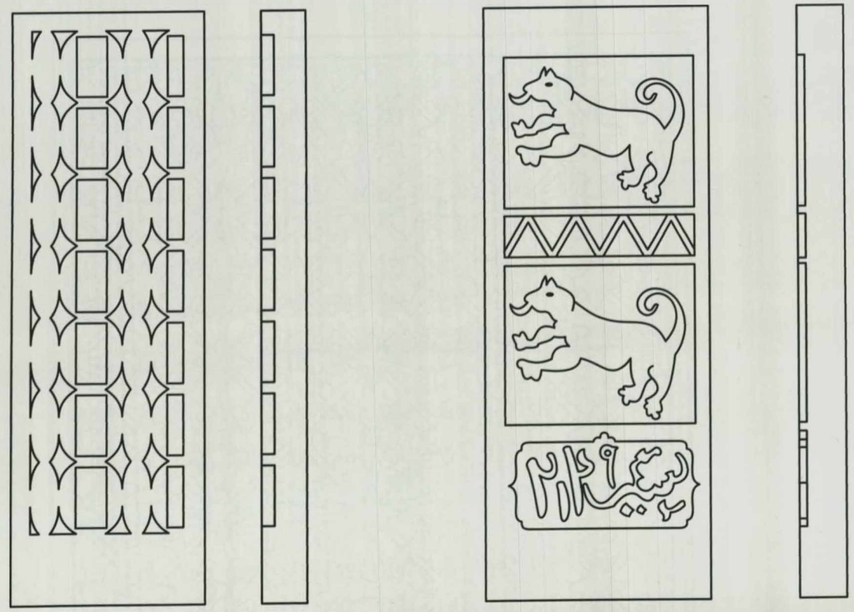
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

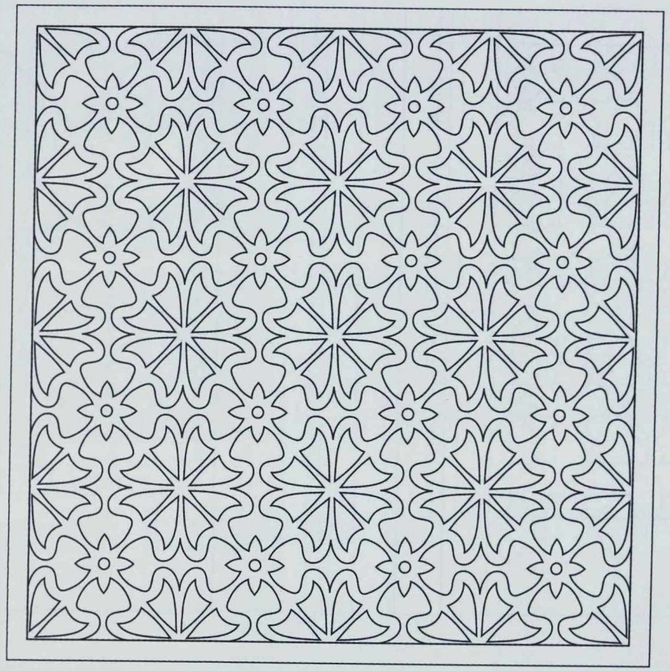

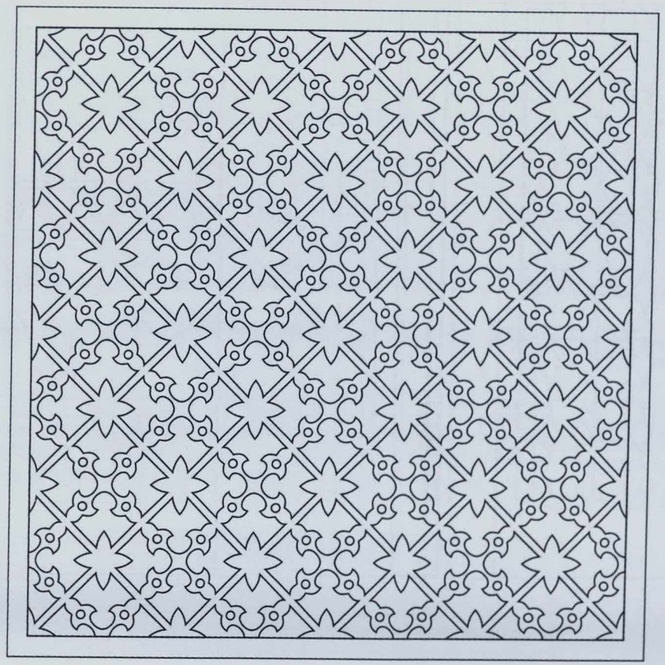

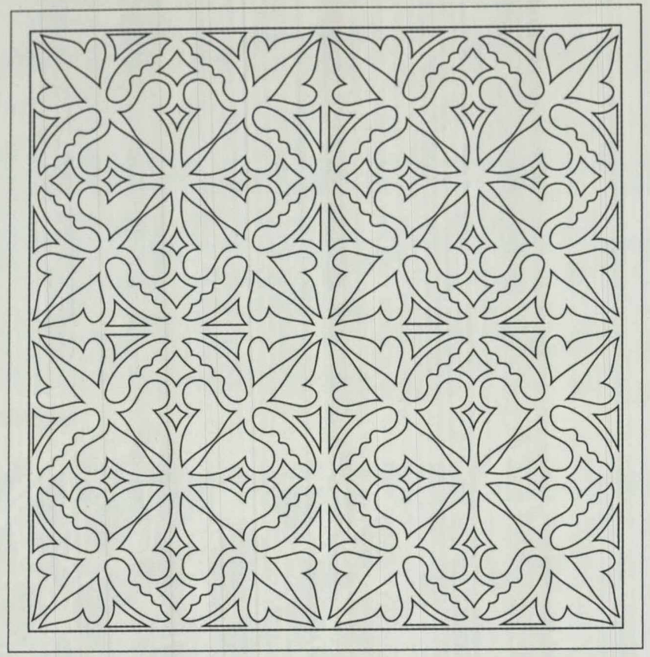
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.

The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

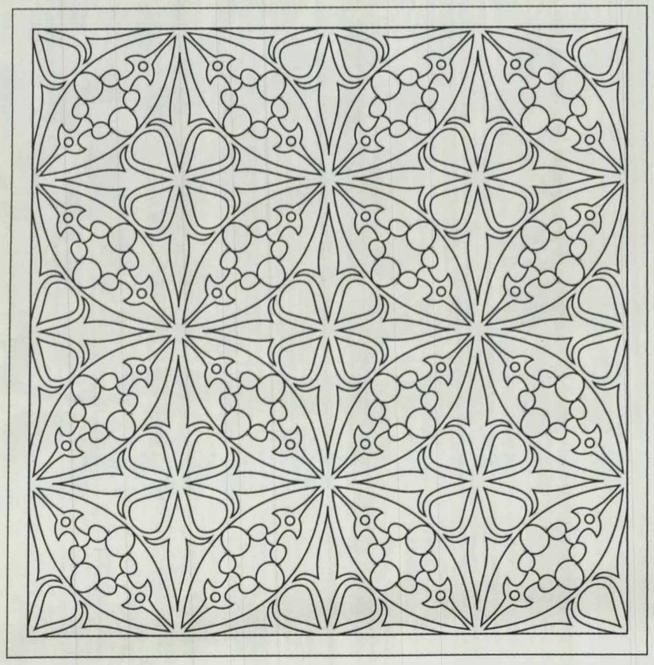

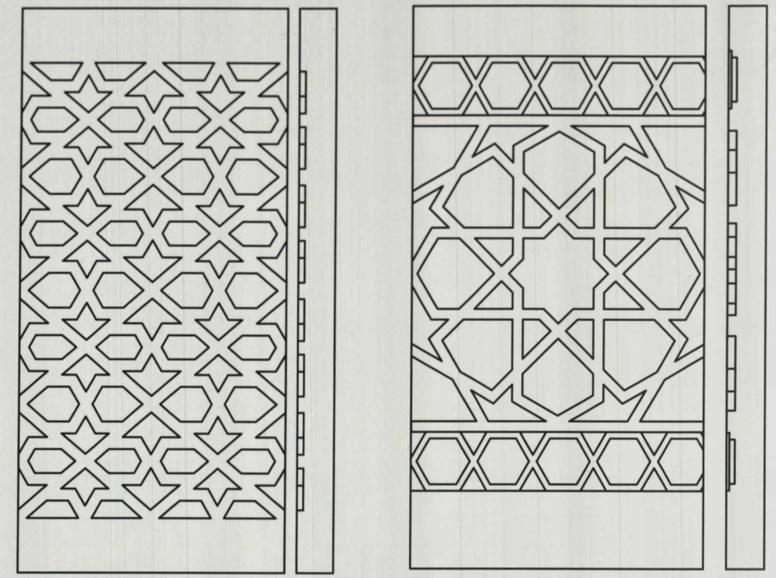
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.

The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

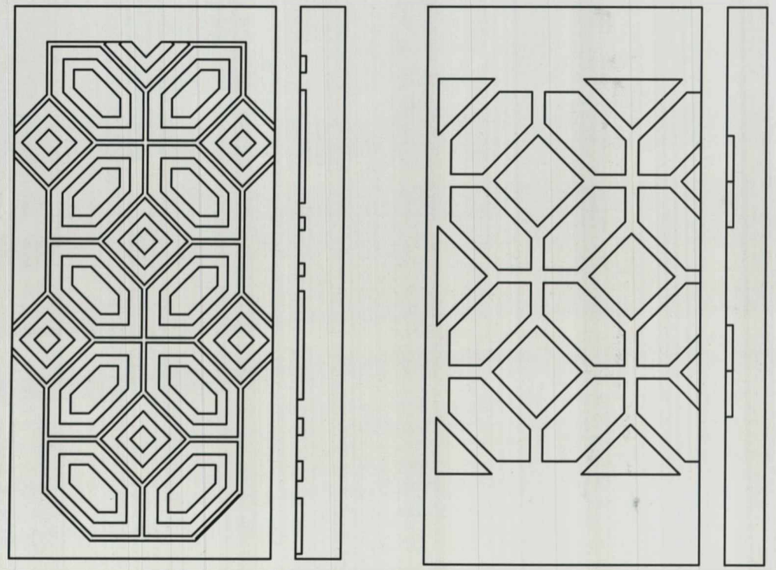
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.

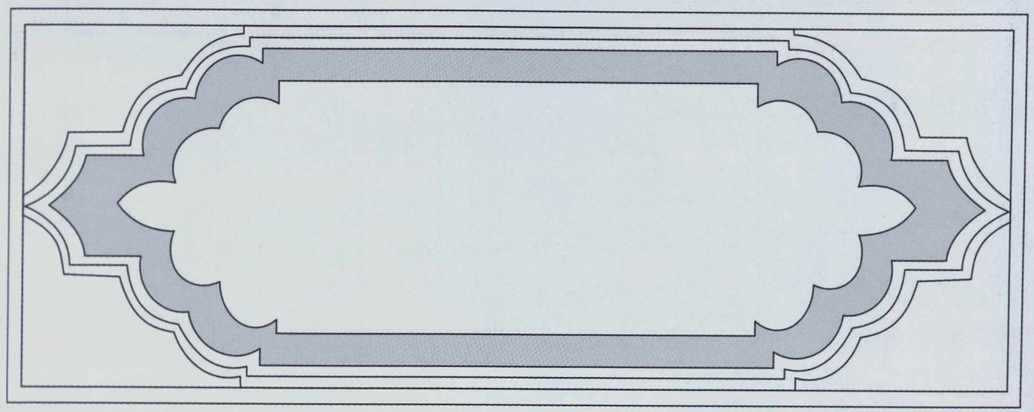
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

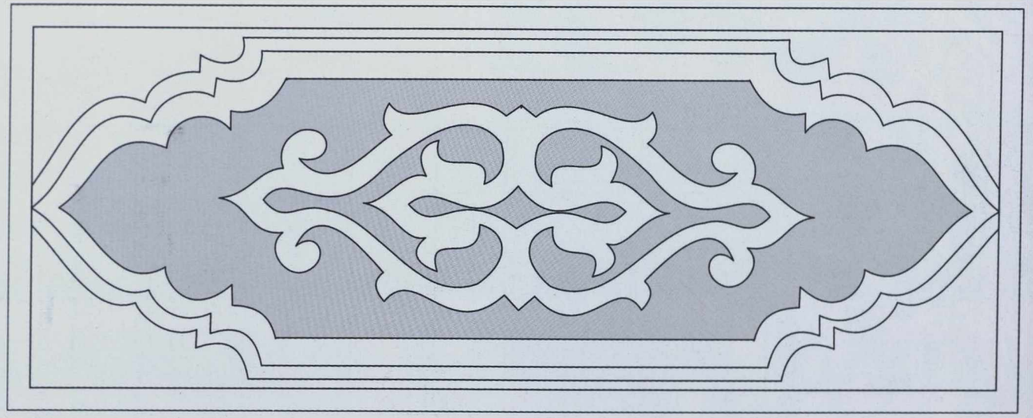

Memarlıq abidəsinin fasadında istifadə olunmuş oyma bəzəkli daş naxış elementi.

The carving decorated stone pattern element used in the facade of the architectural monument.

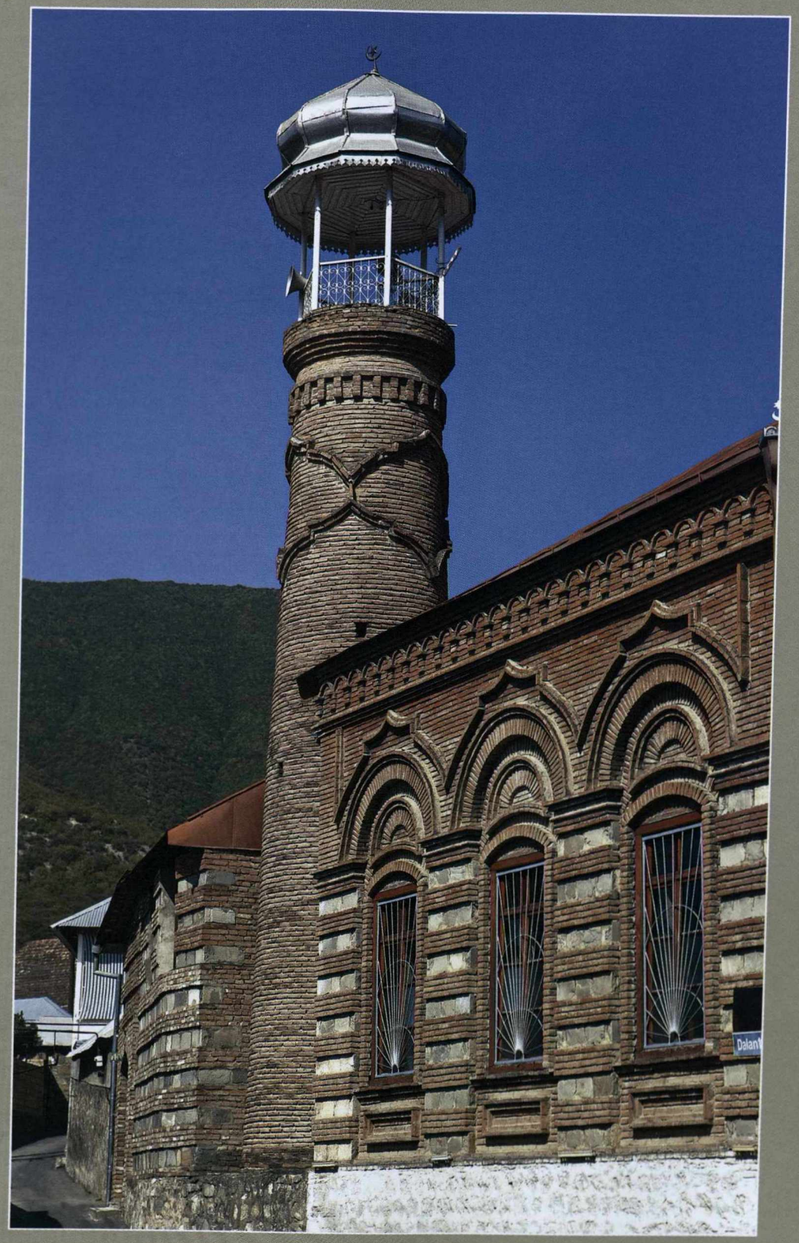

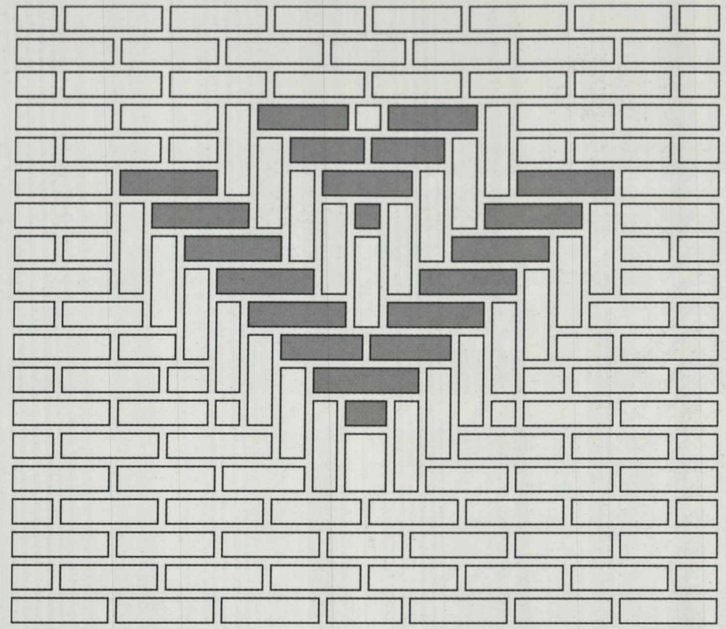
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş naxış nümunələri.
The pattern examples used in the facade of the architectural monuments.

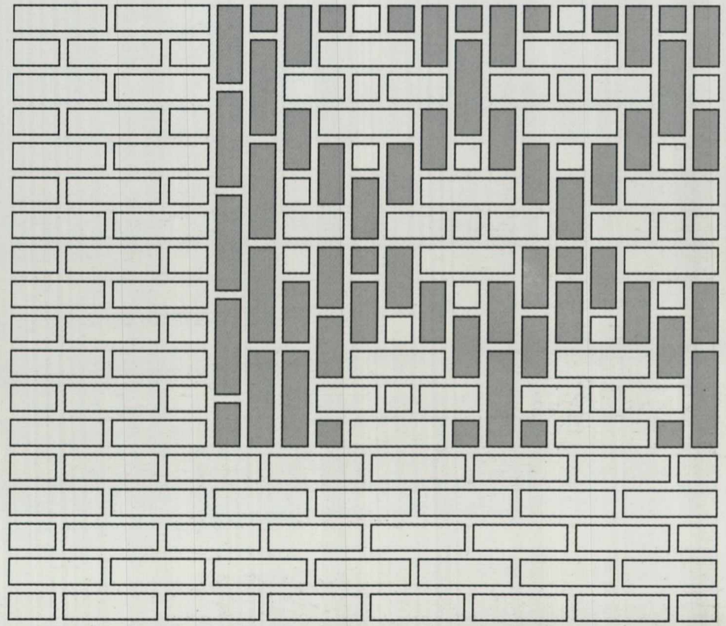
Memarlıq abidəsinin fasadında istifadə olunmuş oyma bəzəkli daş naxış elementi.

The carving decorated stone pattern element used in the facade of the architectural monument.

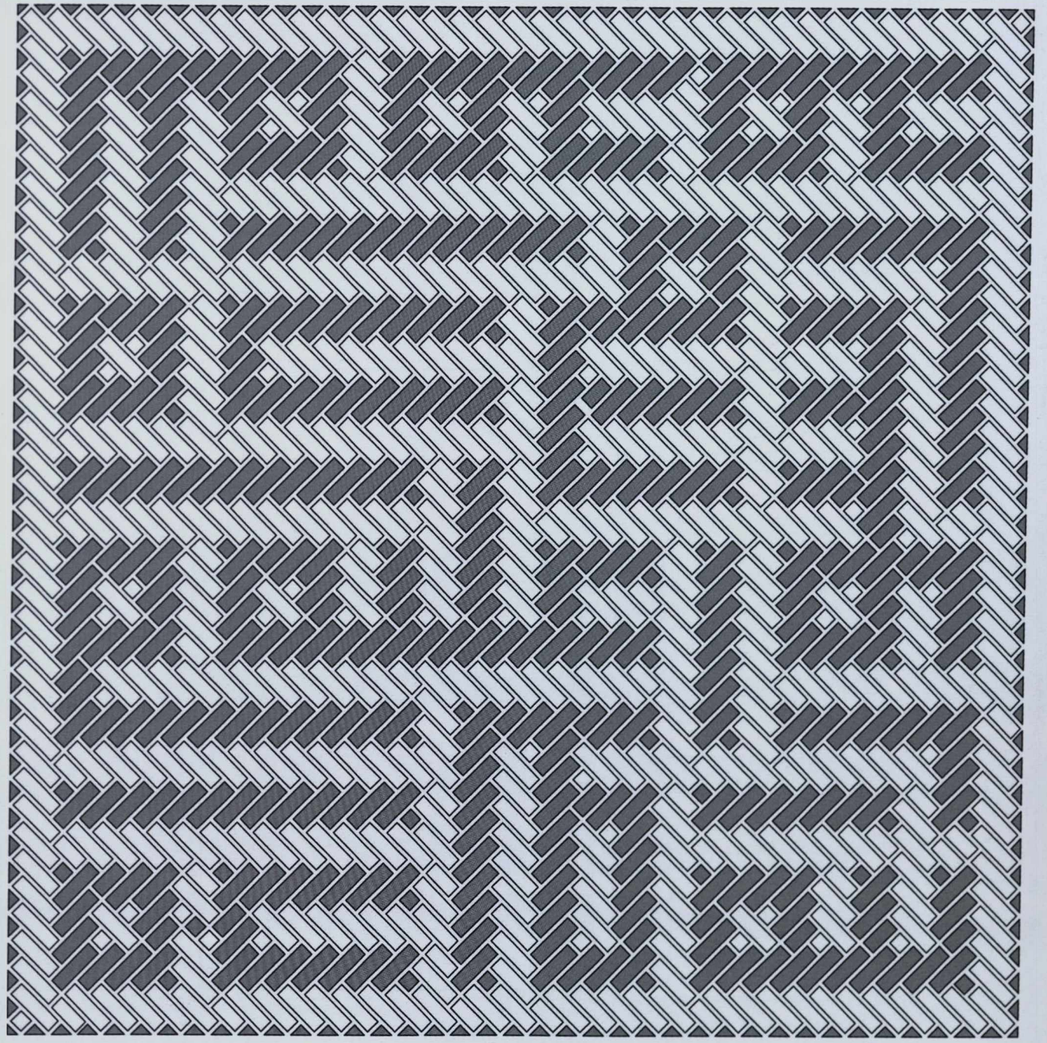

Şəkidə Ömər Əfəndi məscidinin kərpiclə fasad tərtibatı. XVIII–XIX əsrlər. Şəki şəhəri
The facade design with bricks of the Omer Efendi mosque in Shaki. 18th-19th centuries. Shaki.

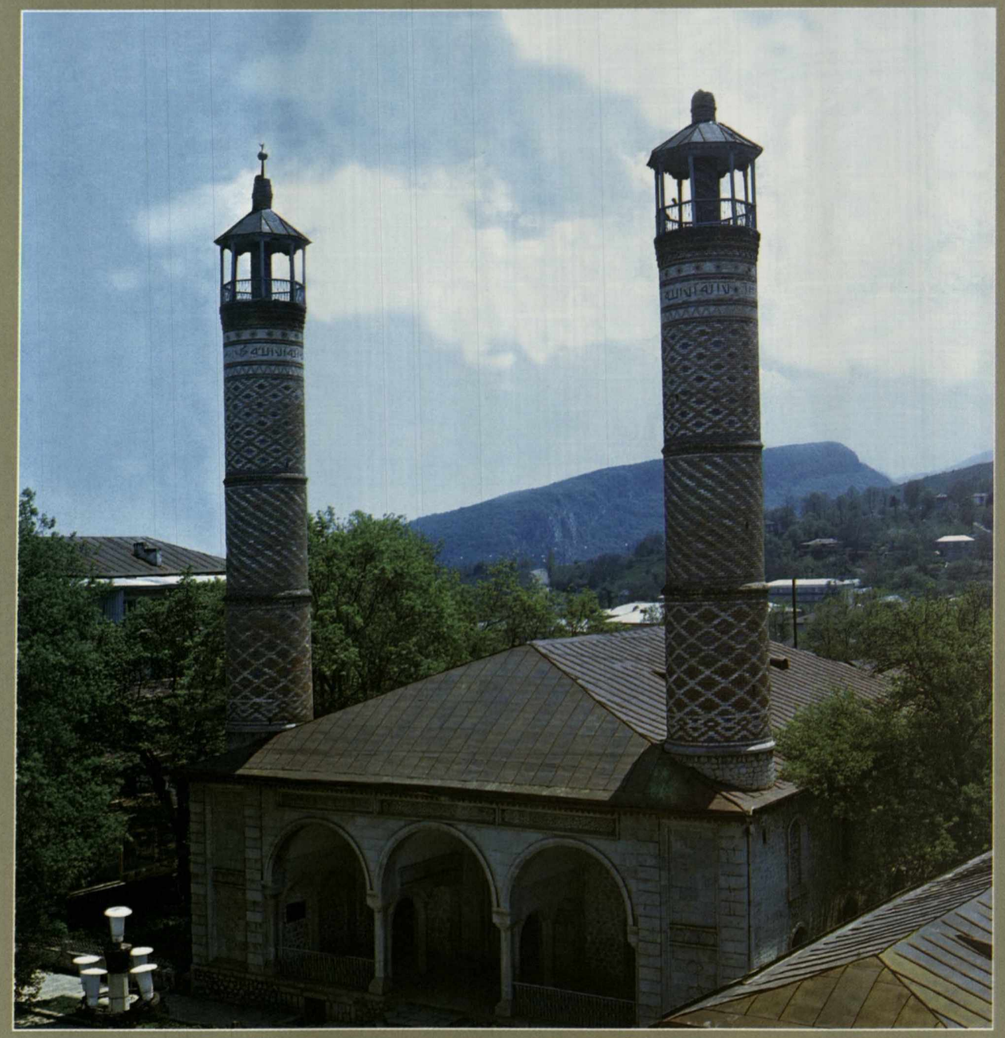

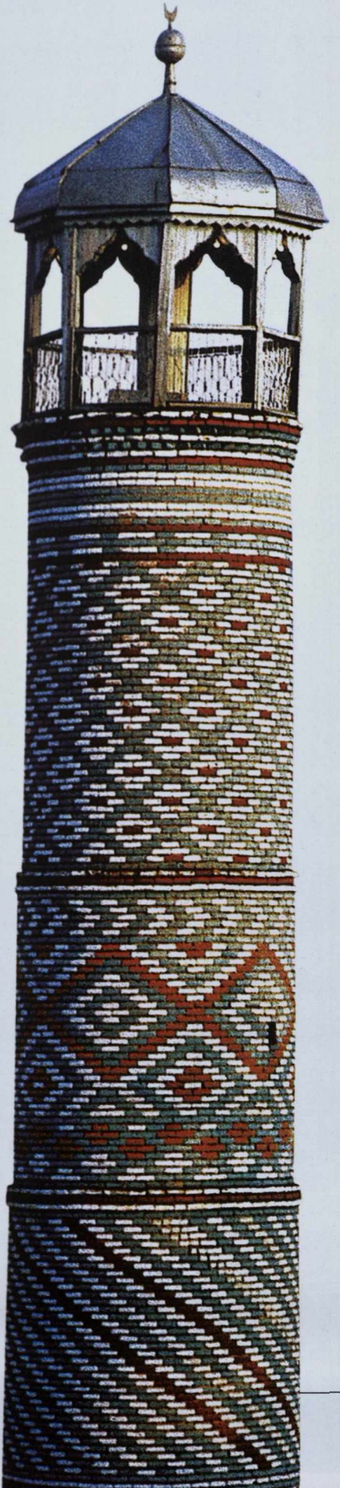
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş hörgü bəzək nümunələri.
The laying decoration examples used in the facade of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş hörgü bəzək nümunələri.
The laying decoration examples used in the facade of the architectural monuments.

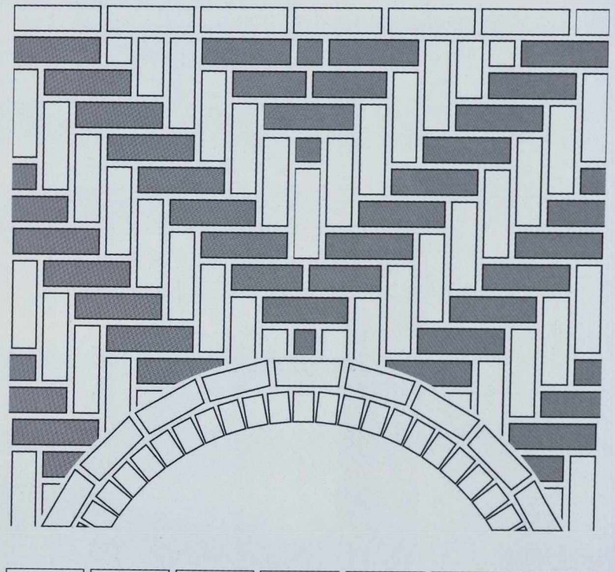

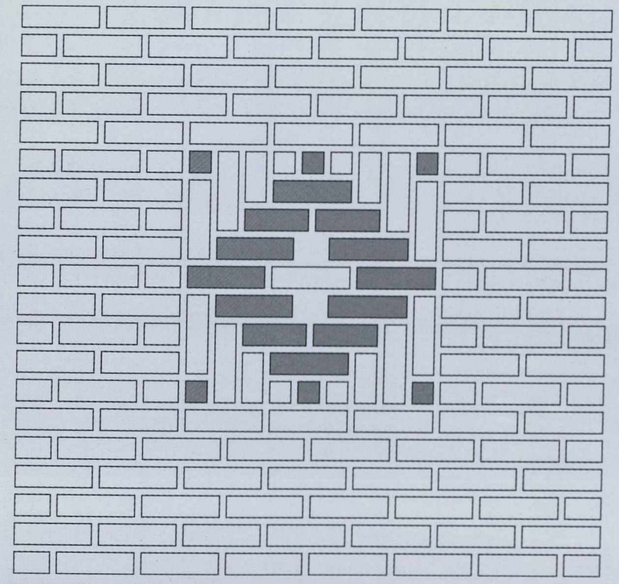
Şuşanın Yuxarı Gövhərağa məscidində minarələrin bəzək tərtibatı. Şuşa şəhəri.
The decoration design of the minarets in the Yukhari Govheraga mosque of Shusha. Shusha.

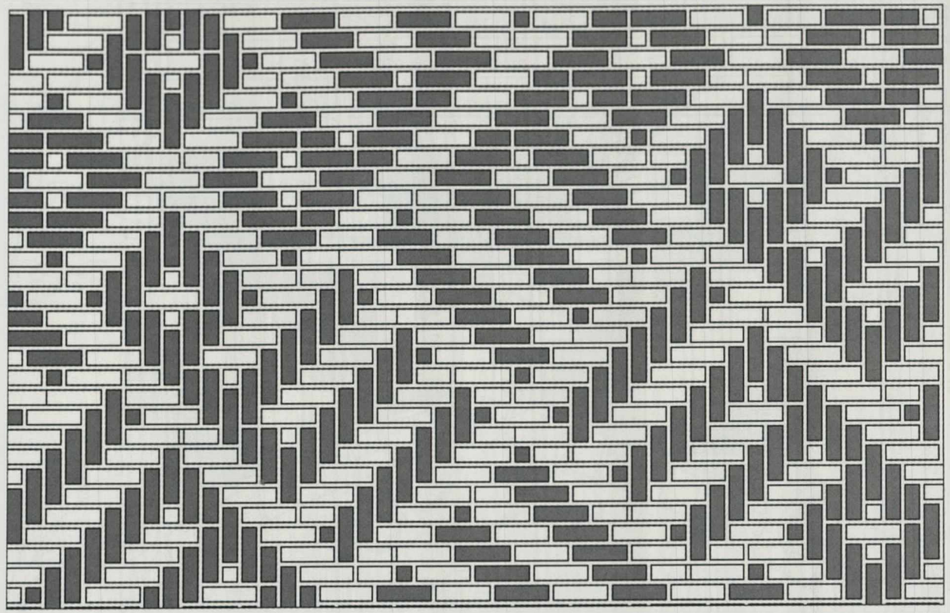
Şuşa şəhərində Saatlı məscidinin minarəsi.

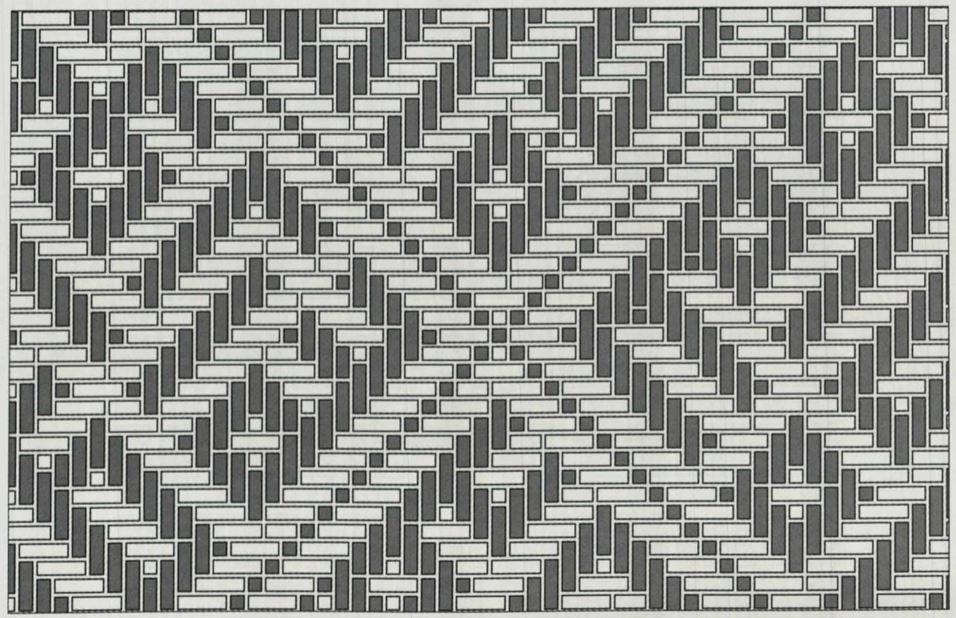
The example of the Saatli mosque in Shusha.

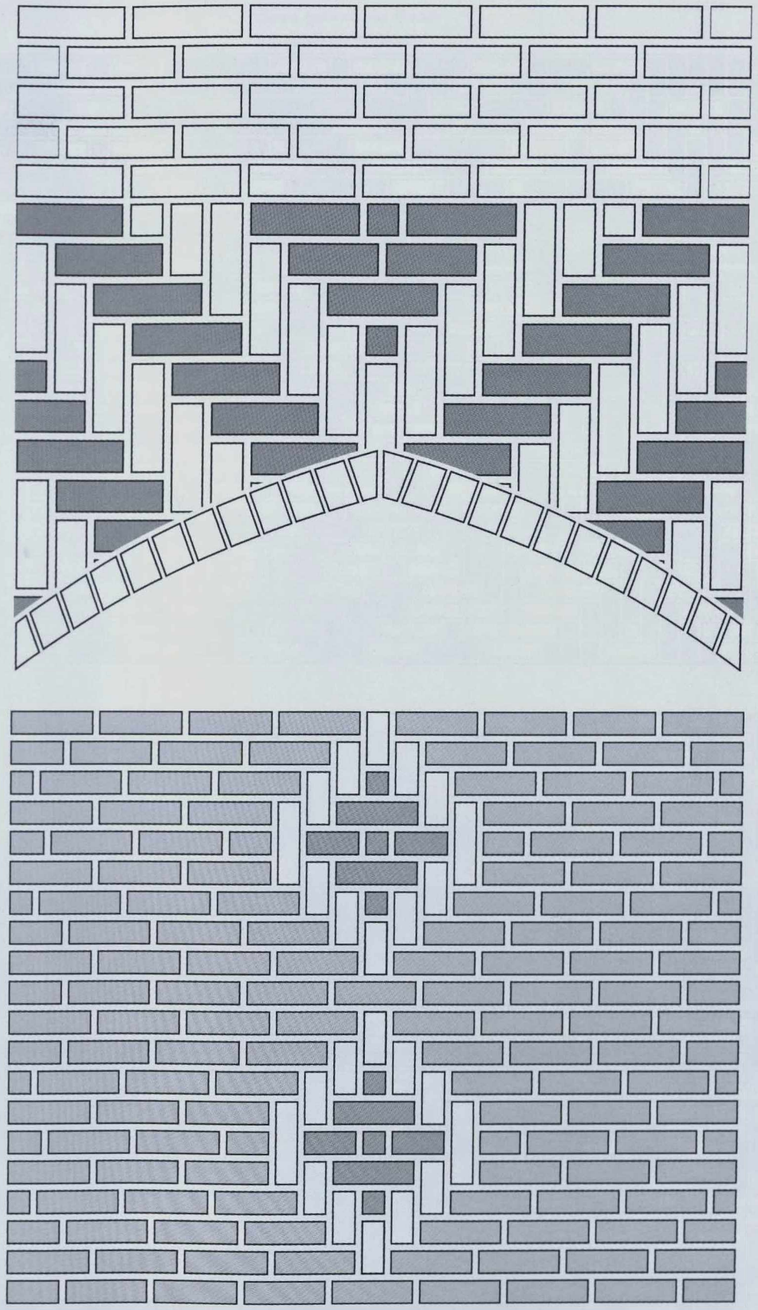

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş hörgü bəzək nümunələri.
The laying decoration examples used in the facade of the architectural monuments.

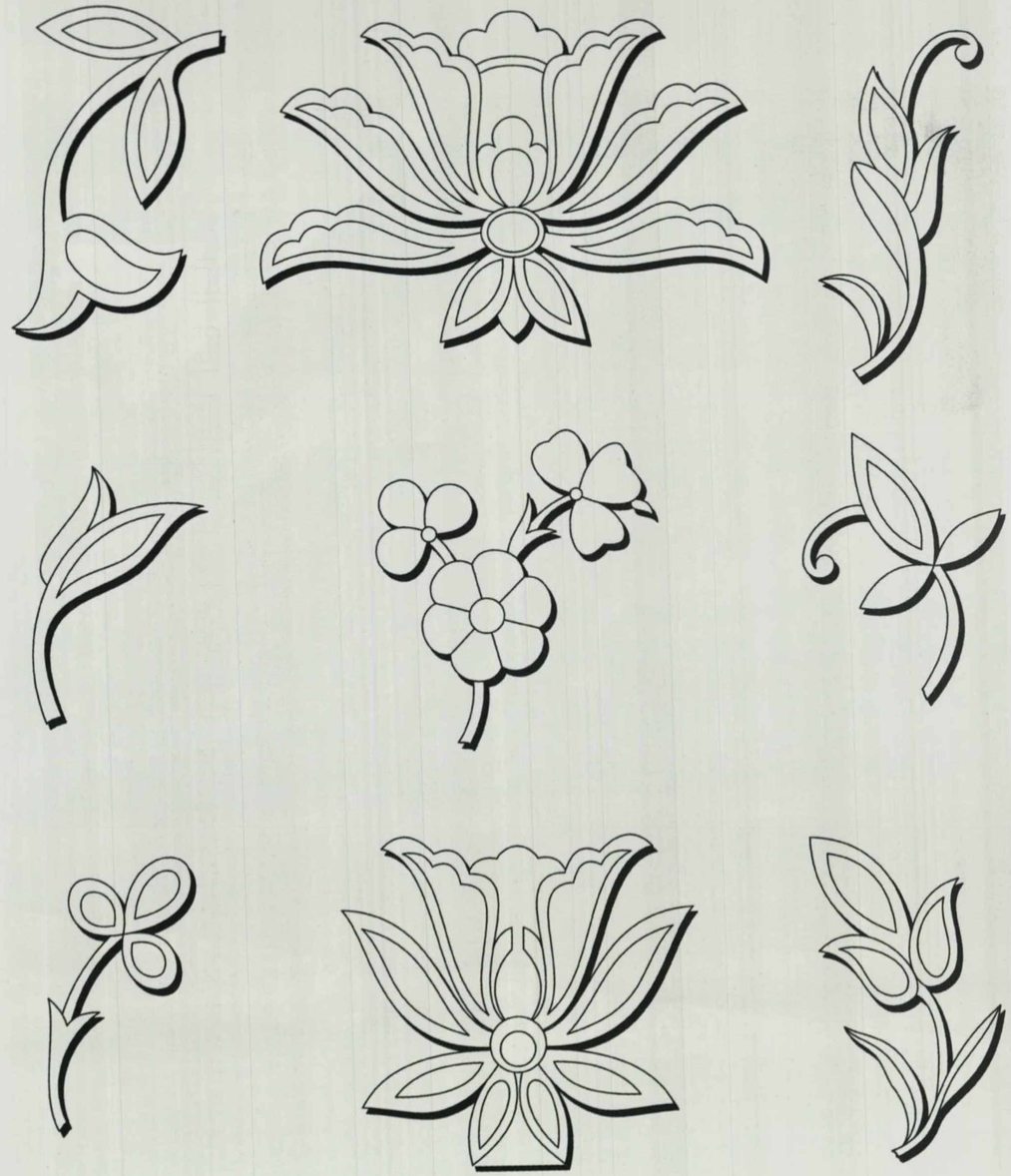

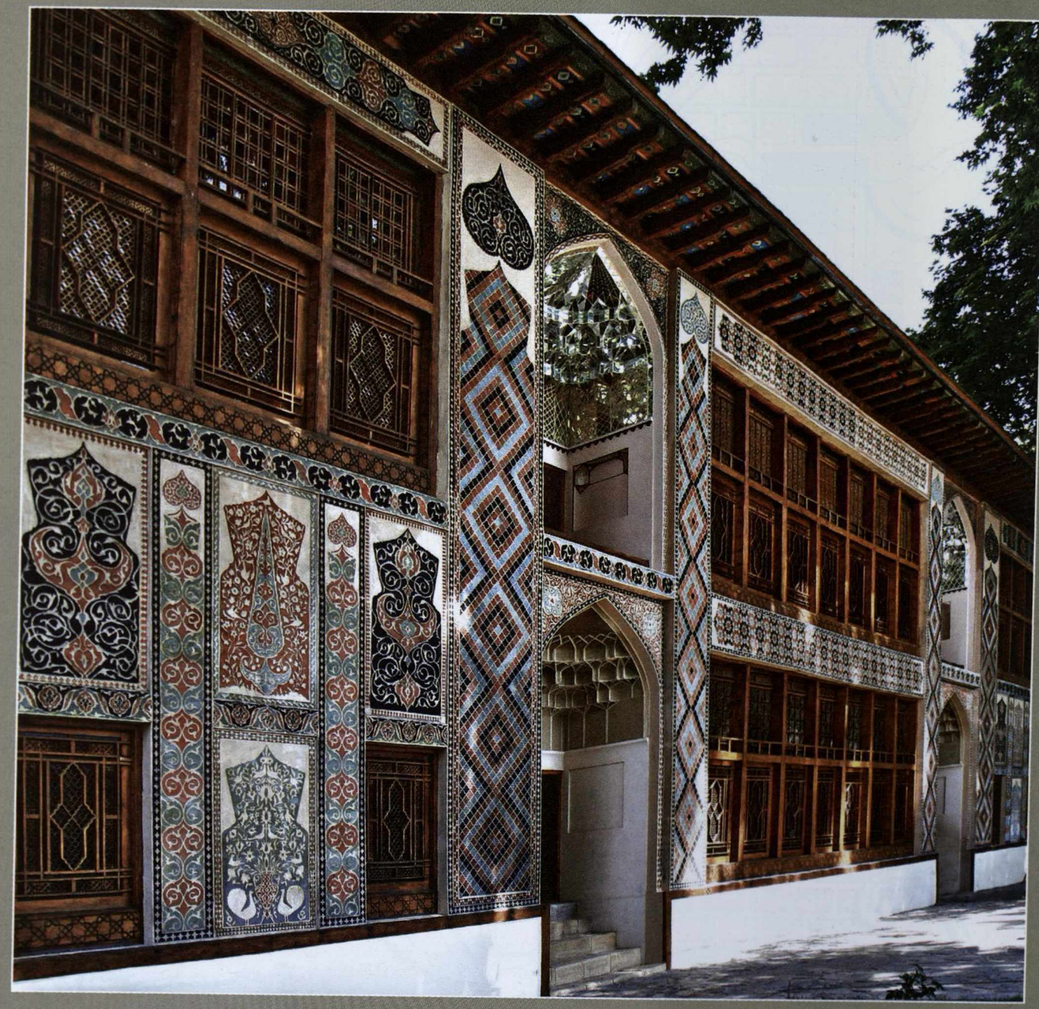
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş hörgü bəzək nümunələri.
The laying decoration examples used in the facade of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş hörgü bəzək nümunələri.
The laying decoration examples used in the facade of the architectural monuments.

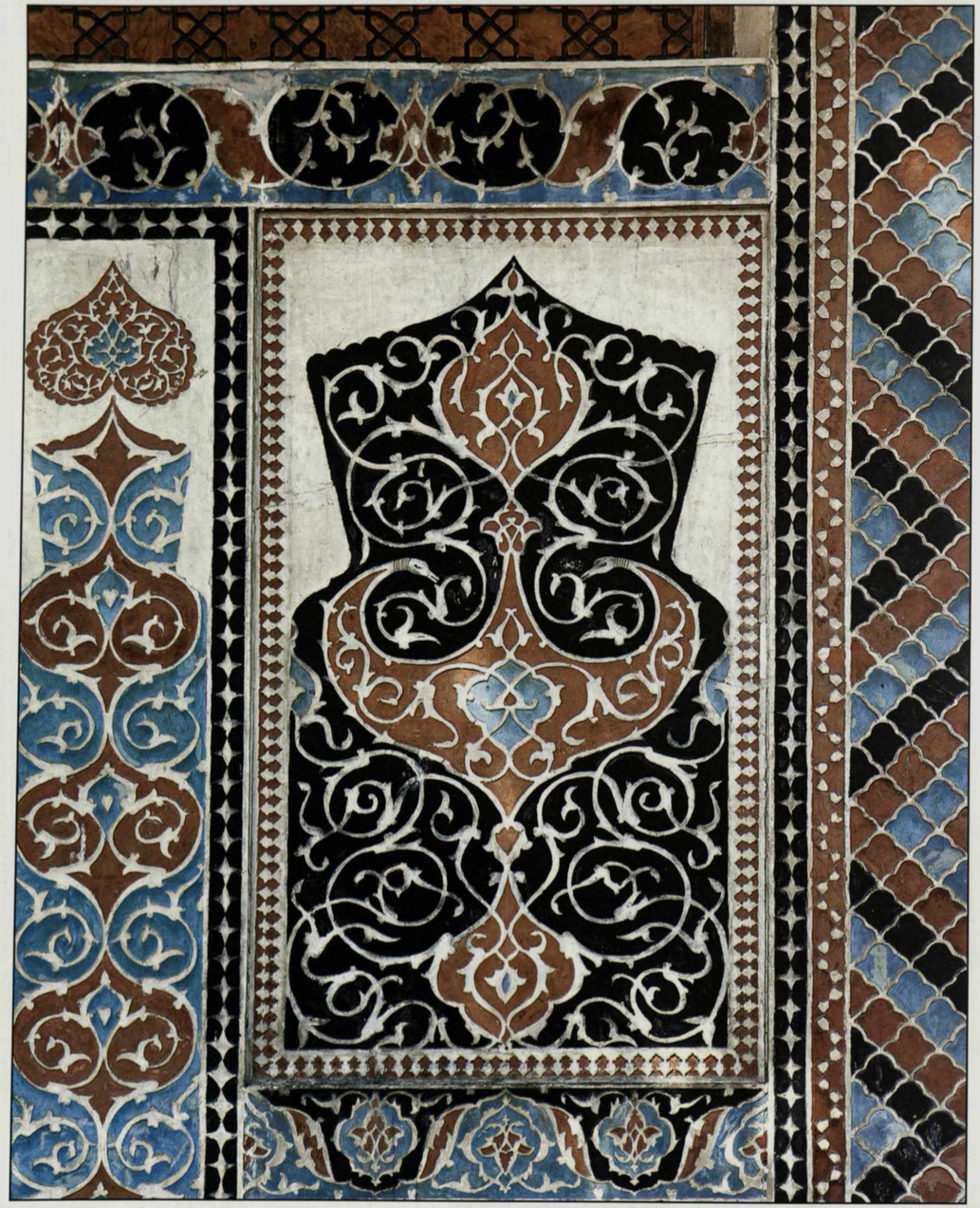

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş naxış bəzək elementləri.
The pattern decoration elements used in the design of the architectural monuments.

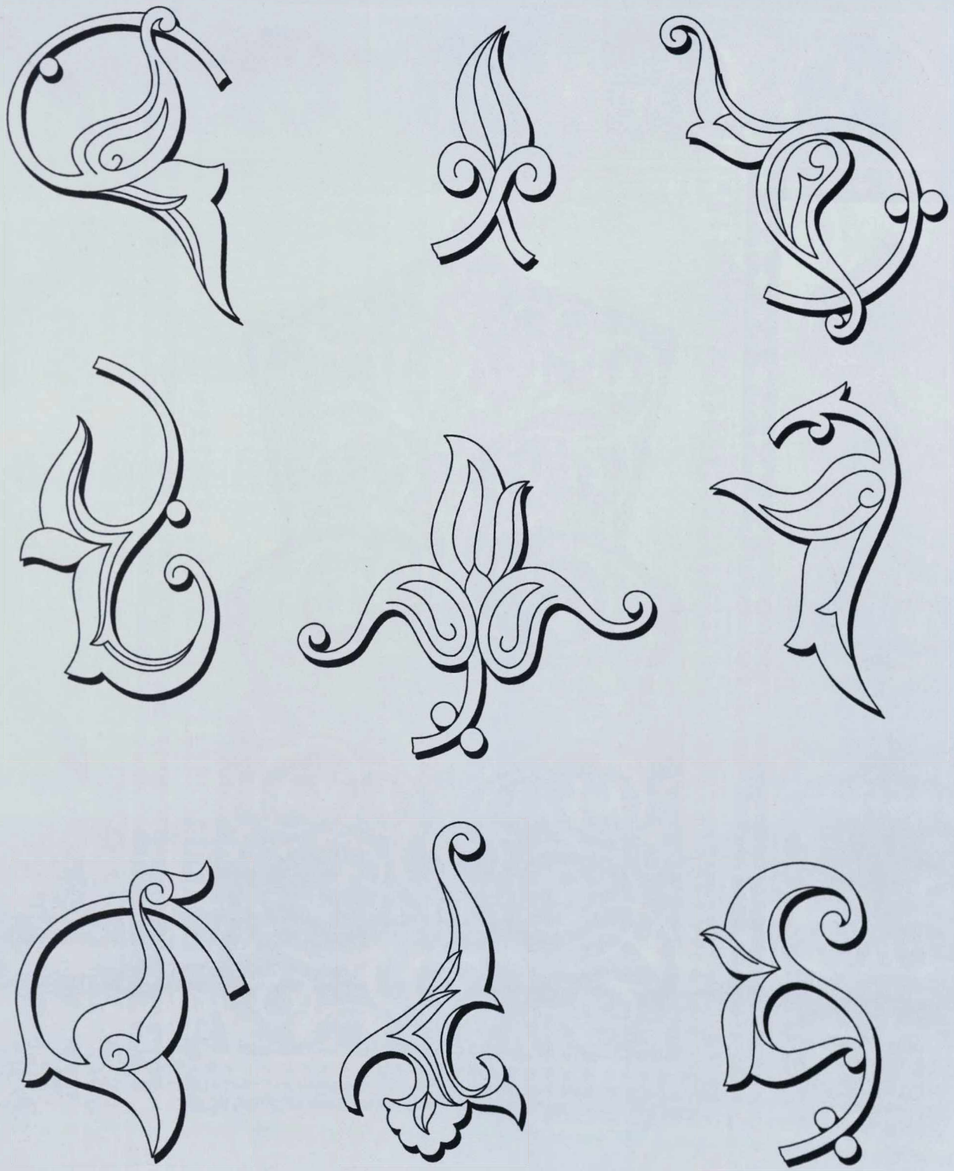

Şəki Xanları Sarayının fasad tərtibatı. Şəki şəhəri.

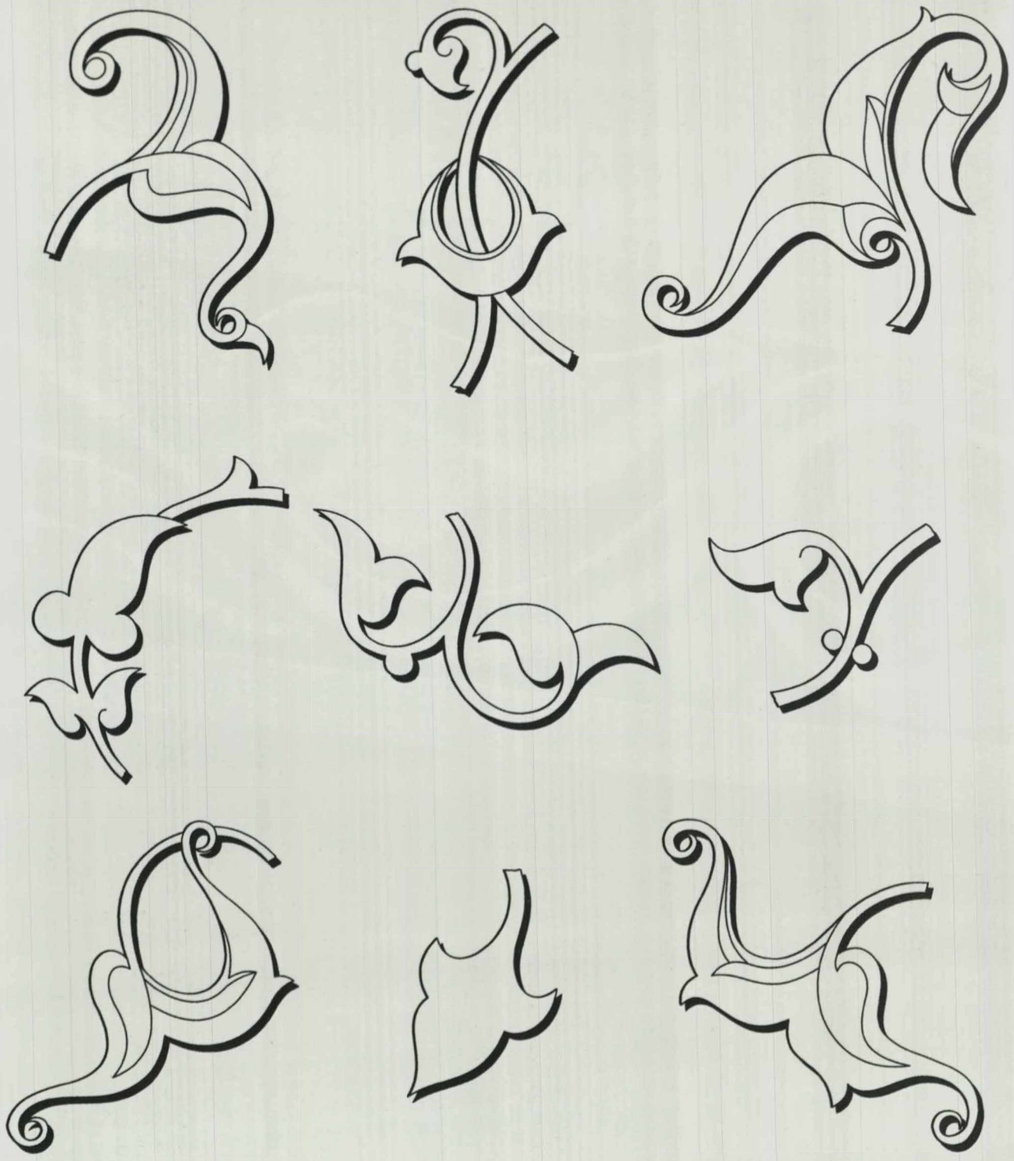
The facade design of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

Şəki Xanları Sarayının fasadında istifadə edilmiş bəzək elementi. Şəki şəhəri.
The decoration element used in the facade of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş naxış bəzək elementləri.
The pattern decoration elements used in the design of the architectural monuments.

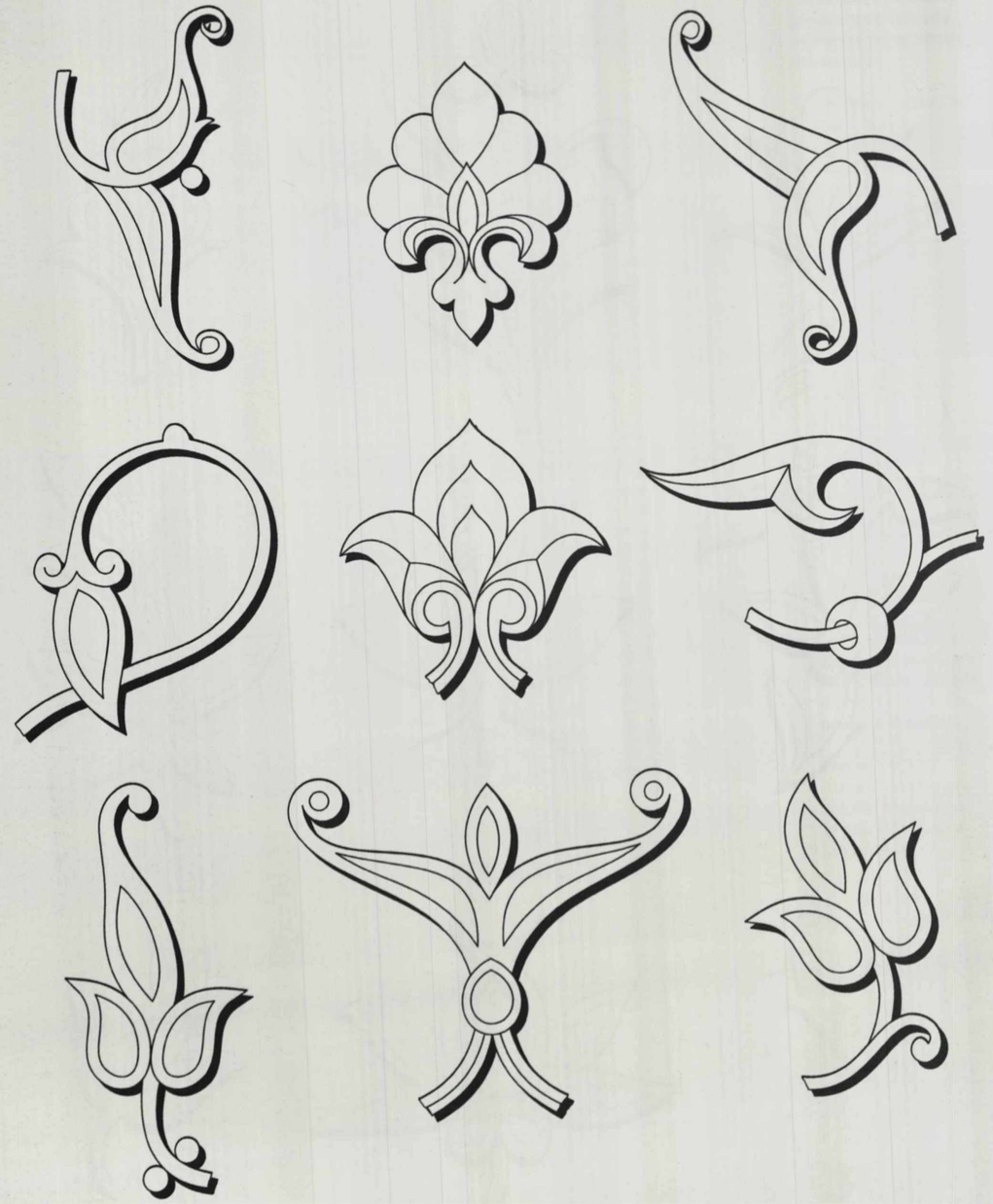

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş naxış bəzək elementləri.
The pattern decoration elements used in the design of the architectural monuments.

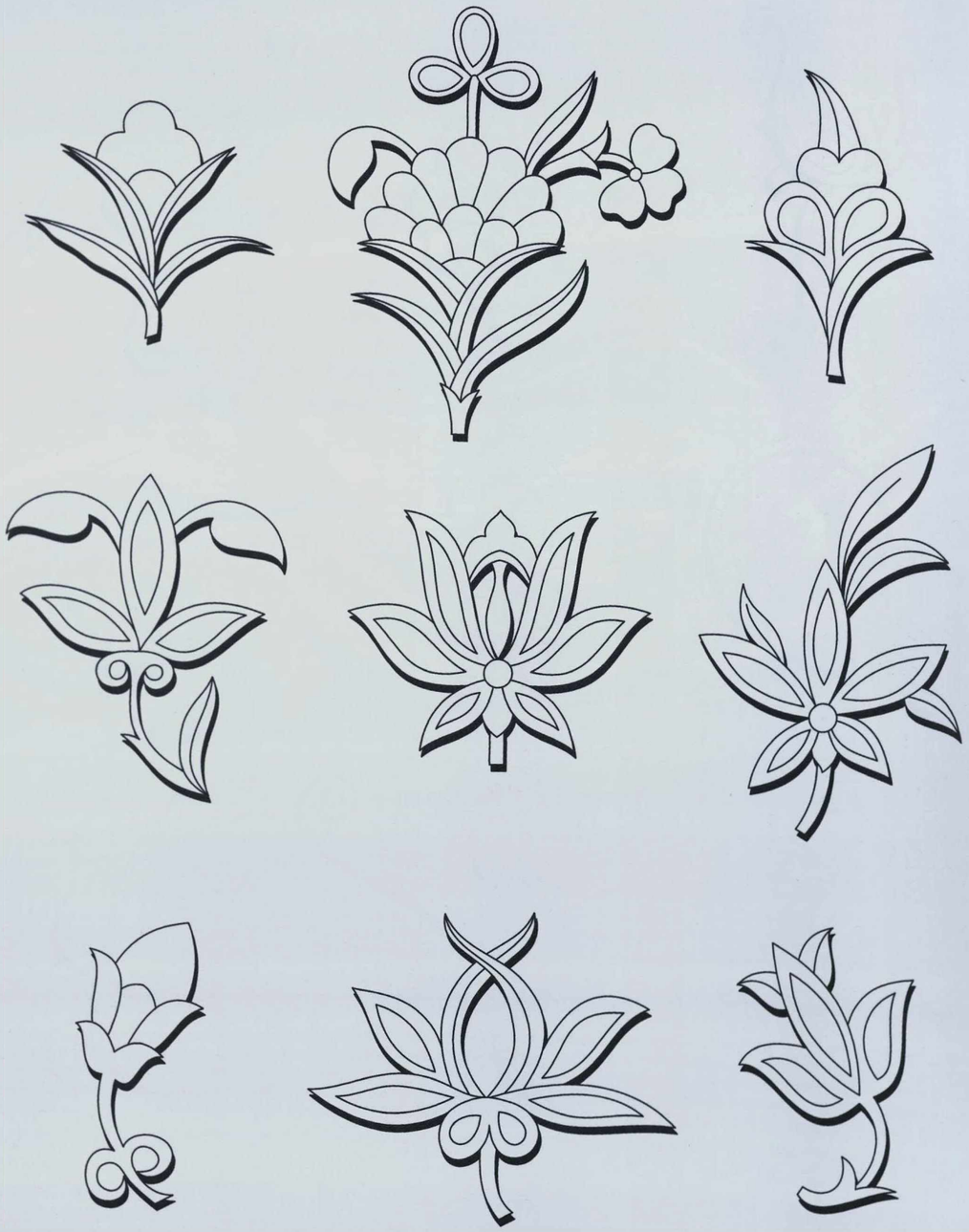

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş daş bəzək elementləri.

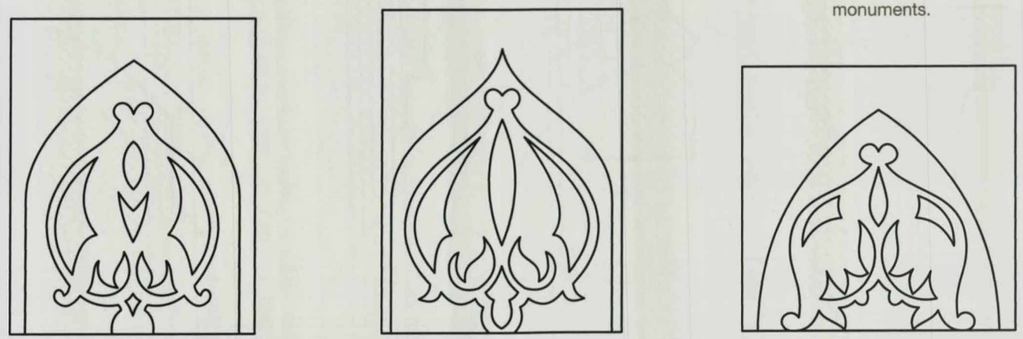
The stone decoration elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş naxış bəzək elementləri.
The pattern decoration elements used in the design of the architectural monuments.

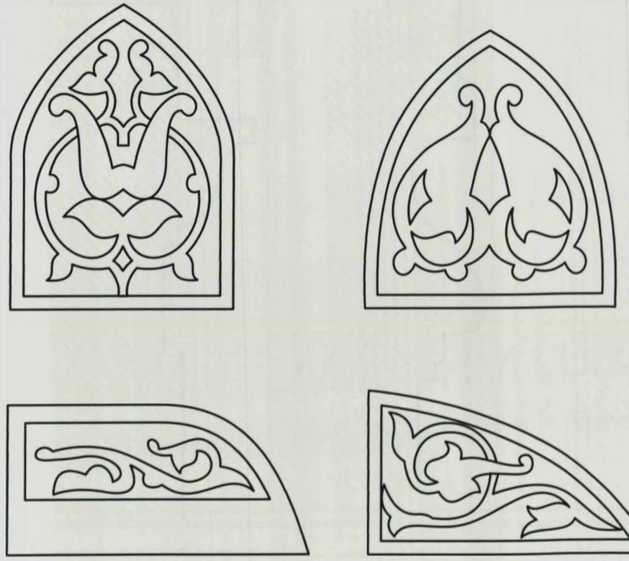

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş naxış bəzək elementləri.
The pattern decoration elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrin tərtibatında istifadə olunmuş naxış bəzək elementləri.

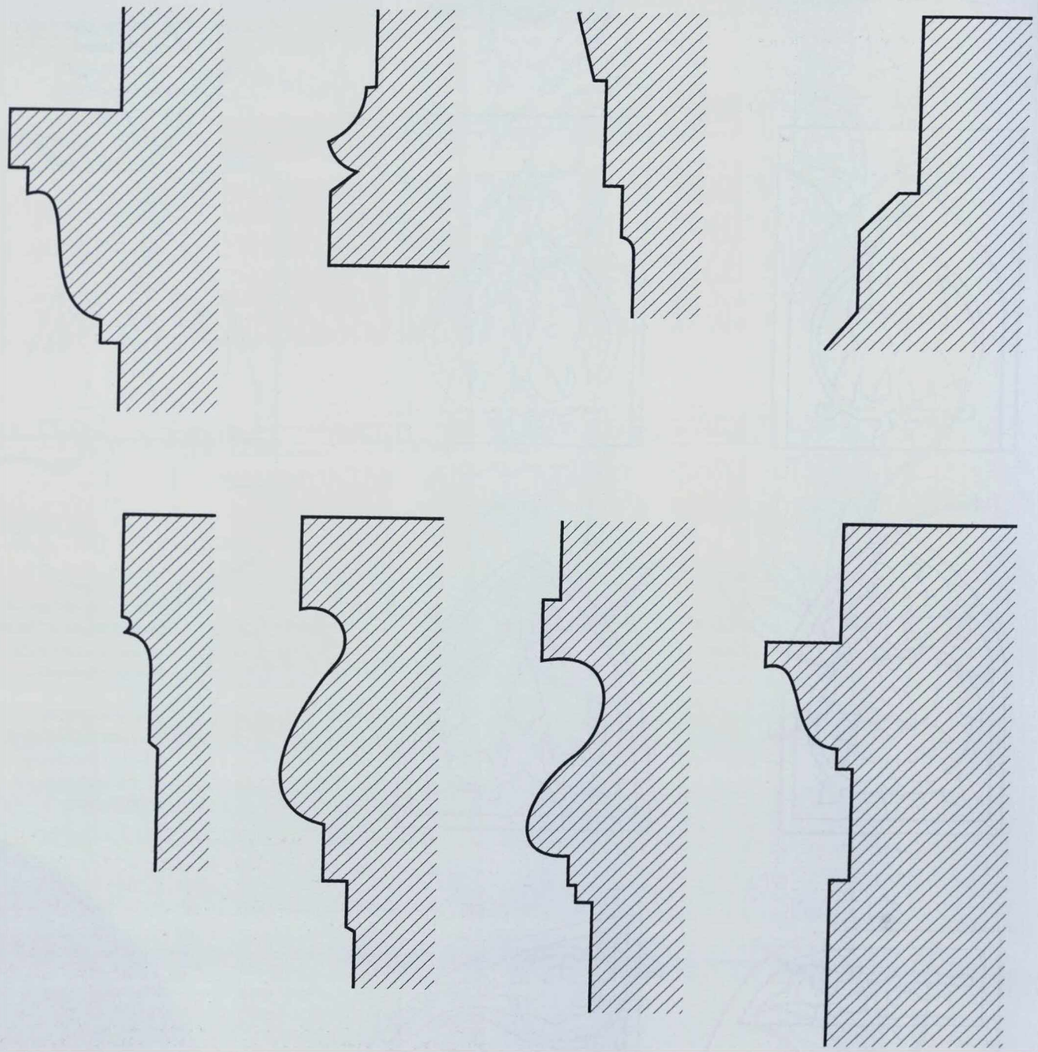
The pattern decoration elements used in the design of the architectural monuments.

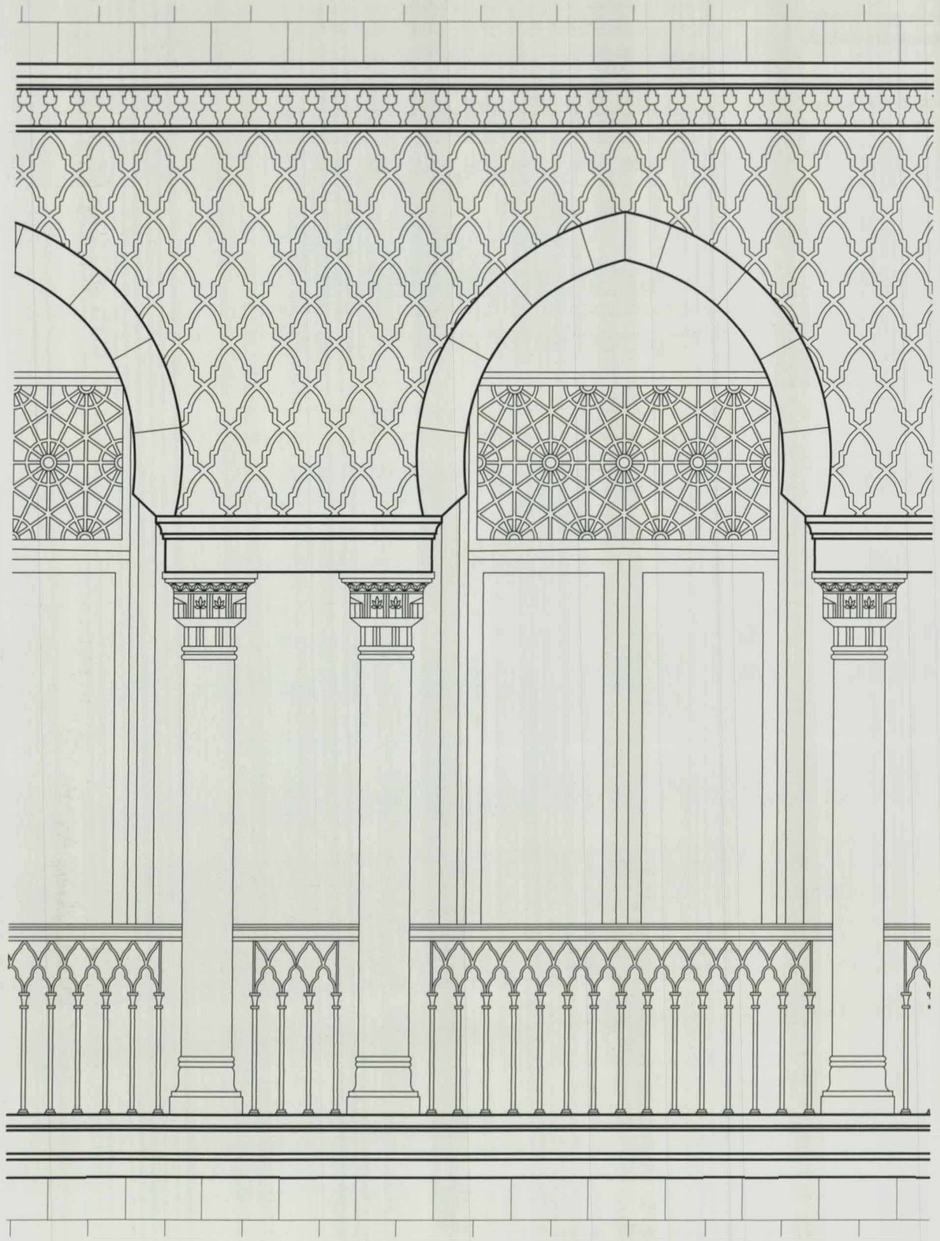
Memarlıq abidələrin tərtibatında istifadə olunmuş daş buta bəzək elementi.

The stone buta decoration element used in the design of the architectural monuments.

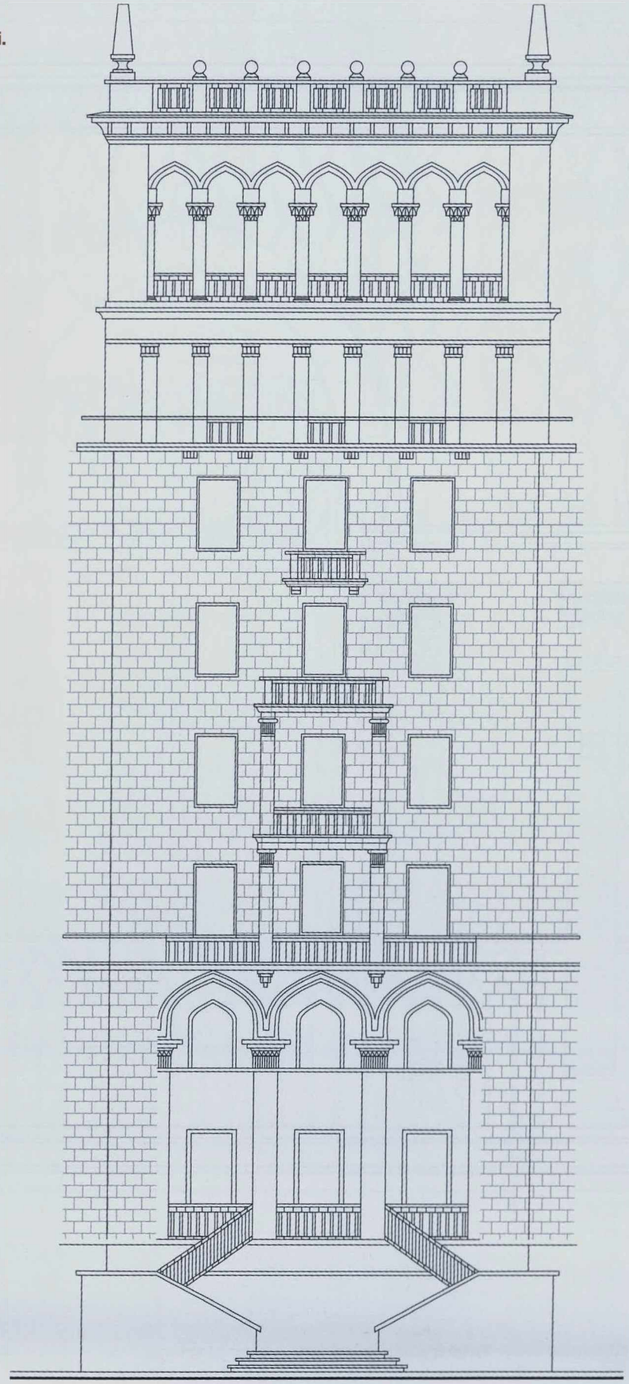
Memarlıq abidələrinin fasadlarında istifadə olunmuş bordür profil elementləri.
The bordure profile elements used in the design of the architectural monuments.

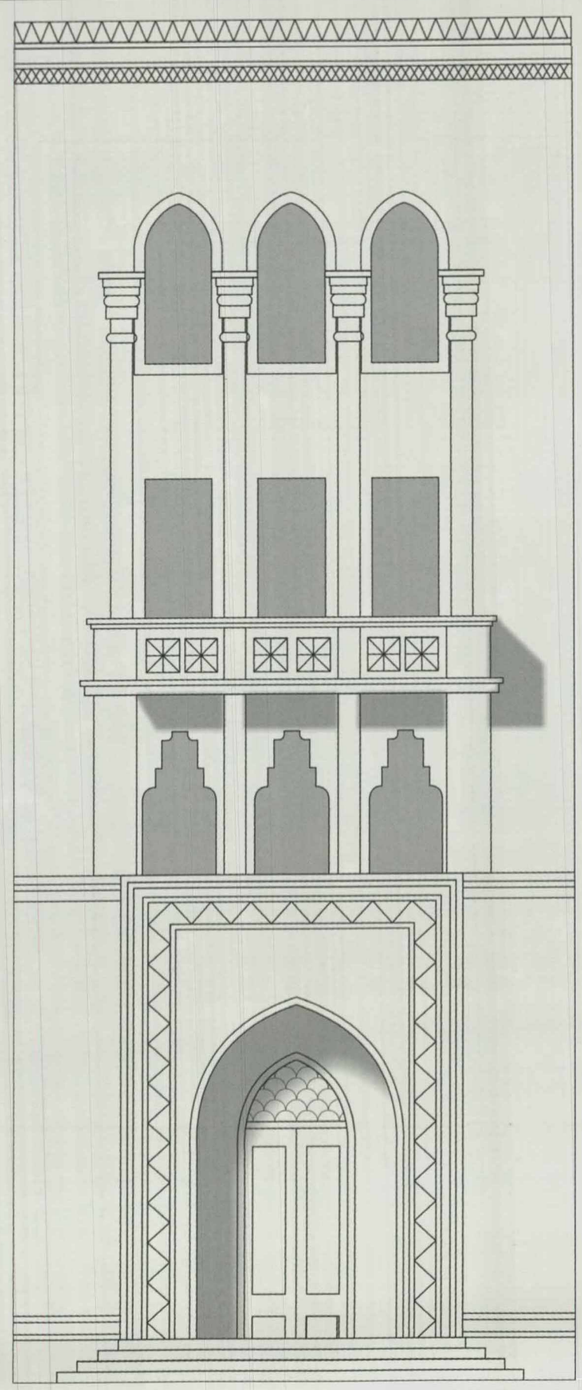

Tarixi binanın fasad tərtibatının fraqmenti.
The facade design fragment of the historical building.

Tarixi binanın fasad tərtibatının fraqmenti.

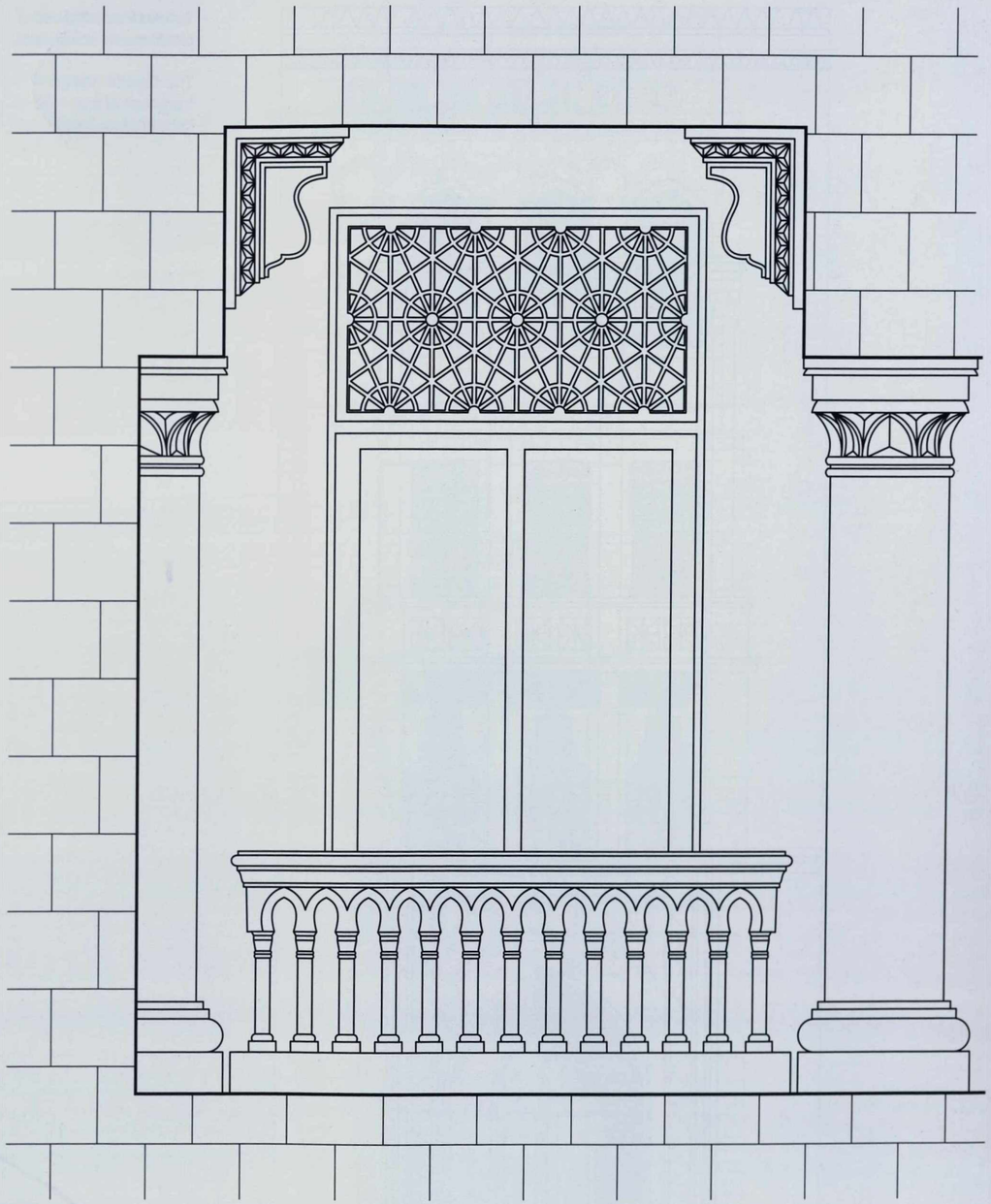
The facade design fragment of the historical building.

Tarixi binanın fasad tərtibatının fraqmenti.

The facade design fragment of the historical building.

Tarixi binanın fasad tərtibatının fraqmenti.
The facade design fragment of the historical building.

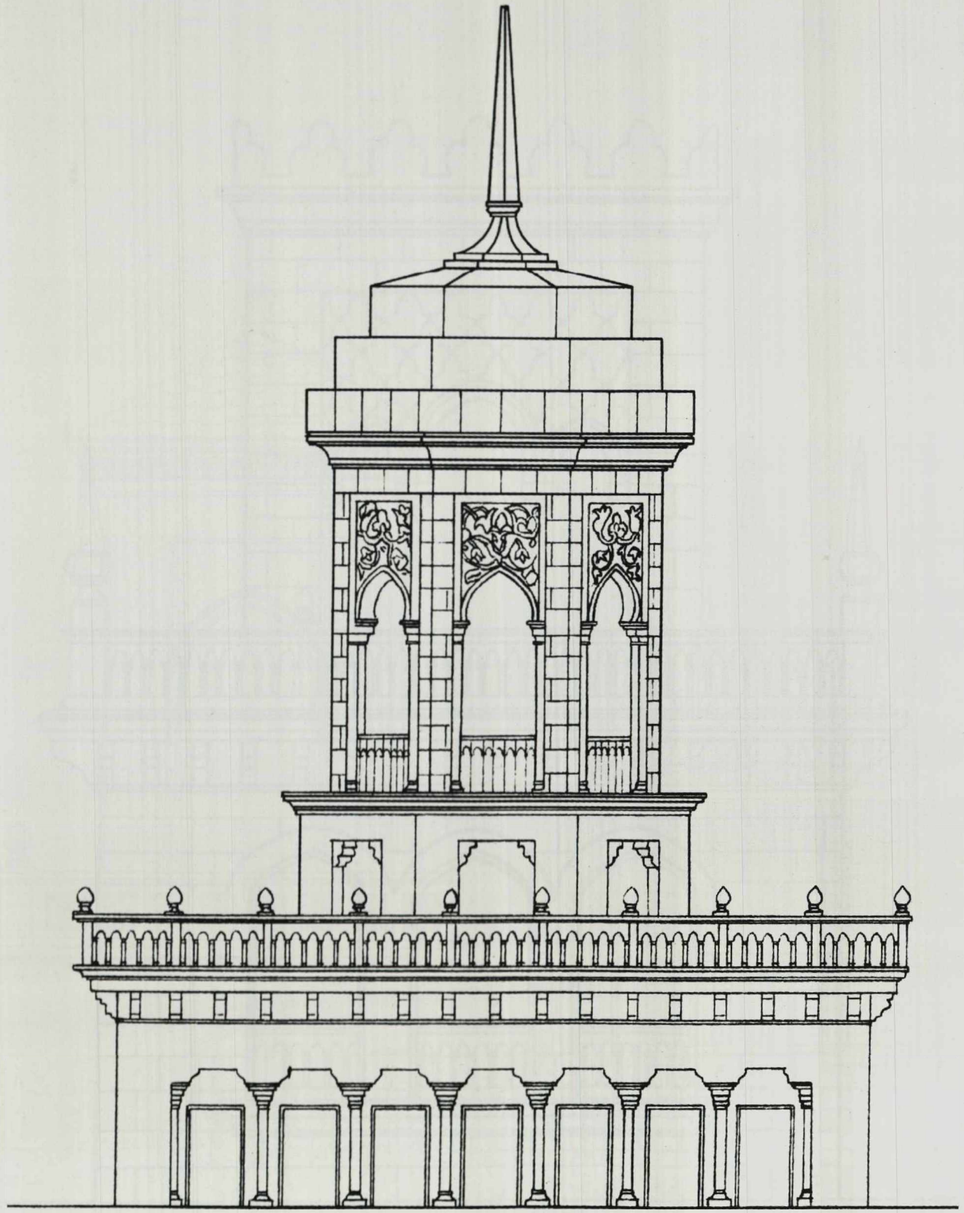
"Hindistandan gətirilmiş hədiyyələrin Xosrova təqdim edilməsi". Əbülqasim Firdovsinin "Şahnamə" əsərinin əlyazmasından miniatür. Rəssamı Mirzə Əli. Şah Təhmasibə məxsus "Şahnamə" nüsxəsi. Təbriz şəhəri, 1520–1530-cu illər. Metropoliten muzeyi.

Presenting to Khosrow Gifts Brought from India, a miniature by Mirza Ali from a manuscript of Ferdowsi's Shahnameh,Tabriz, 1520–1530, Metropolitan Museum of Art.

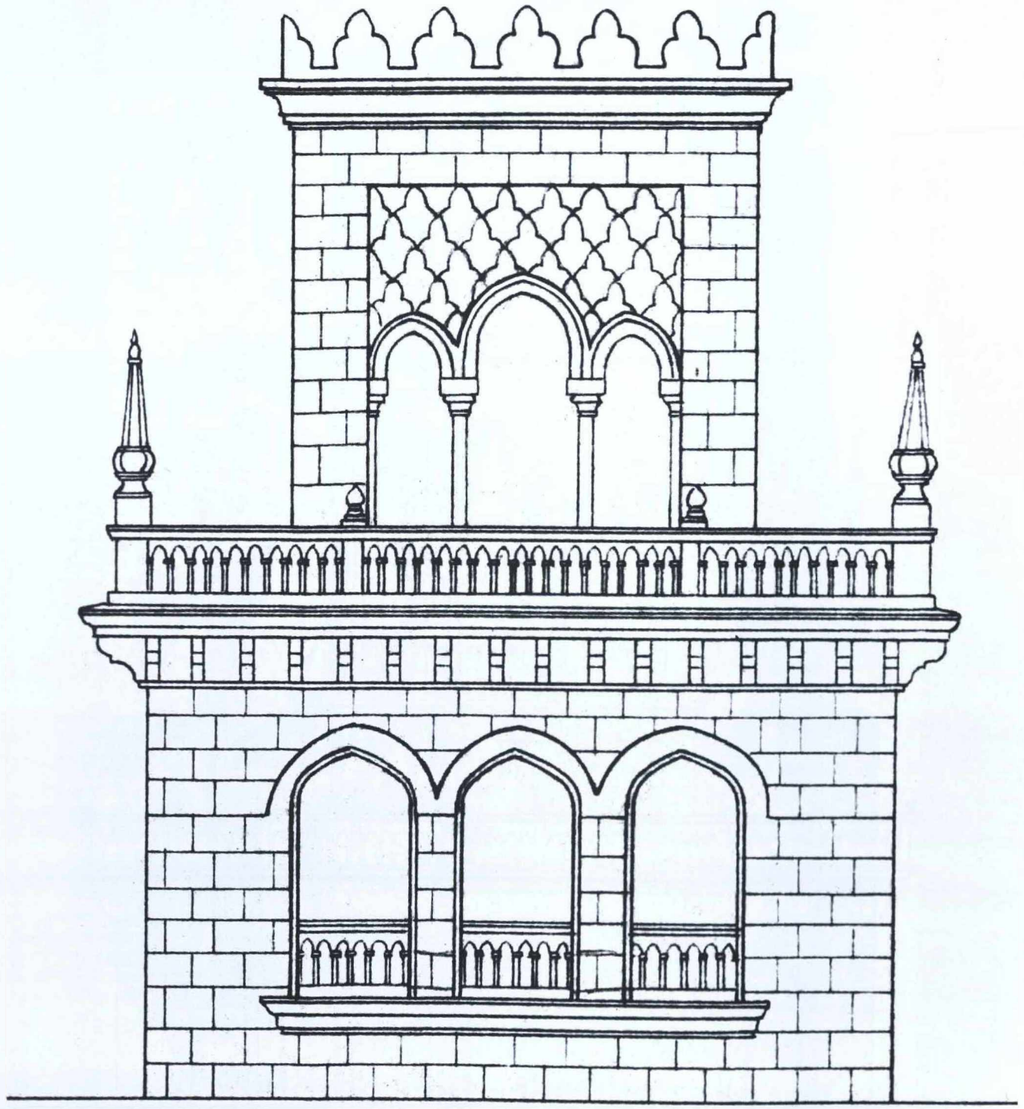

“Xosrov Şirinin qəsri önündə”. Nizami Gəncəvinin “Xəmsə”sinin əlyazmasından miniatür. Türkmən dövrü. Təbriz şəhəri, 1480-ci illər. Keyr kolleksiyası, Böyük Britaniya, London şəhəri.

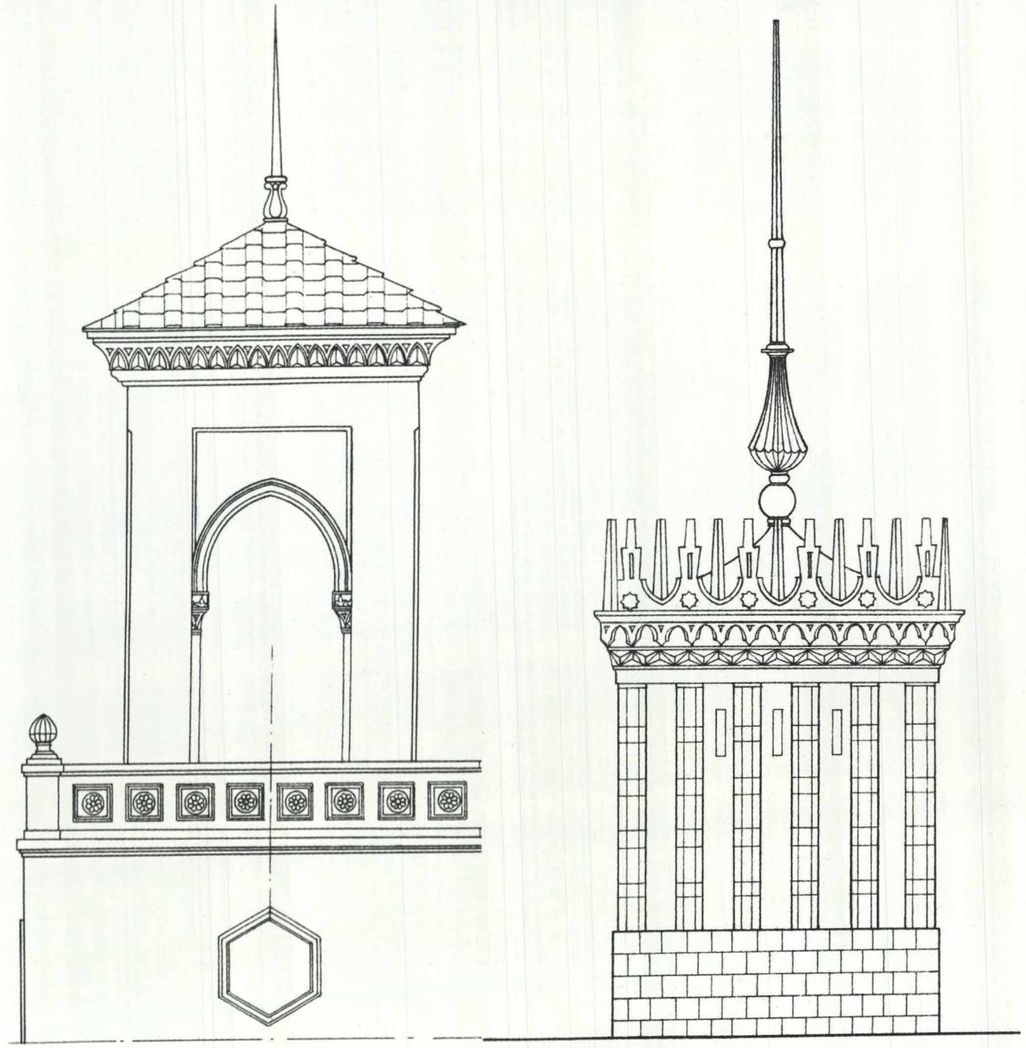
Khosrow in front of Shirin’s Castle, a miniature from a manuscript of Nizami Ganjavi’s Khamseh, Tabriz, 1480s, Keir Collection, London.

Tarixi binanın fasad tərtibatında qüllənin həlli nümunəsi.
The tower solution in the facade design of the historical building.

Tarixi binanın fasad tərtibatında qüllənin həlli nümunəsi.
The tower solution in the facade design of the historical building.

Tarixi binaların memarlıq həllində müxtlif qülə tipləri.
Different tower types in the architectural solution of the historical buildings.

İNTERYER TƏRTİBATI NÜMUNƏLƏRİ

Binanın və ya mənzilin memarlıq və bədii cəhətdən tərtib olunmuş daxili məkanı interyer adlanır.

Binaların daxili məkan həlli onun funksional təyinatından asılıdır. Bu mühüm amil olaraq, binanın daxili memarlıq həllini: forma, mütənasiblik, bölgü, daşıyıcı konstruksiyaların yerləşmə ritmi, ölçüləri və s. kimi xüsusiyyətləri müəyyən edir.

İnteryerin memarlıq həlli, ümumilikdə binanın memarlıq üslubuna uyğun olaraq həll olunur. Hər üslubun özünəməxsus elementləri, forma və rəng həlli interyerin təşkilində iştirak edir.

Azərbaycan milli memarlığında binaların daxili məkan həlli özünəməxsus cəhətləri ilə diqqəti cəlb edir. Binaların təyinatından asılı olaraq interyer həllində ənənəvi forma və elementlərdən geniş istifadə olunur. Xüsusilə xalq yaşayış evlərinin bu günə gəlib çıxmış qədim nümunələrində maraqlı element və tərtibatlara rast gəlmək olur. Milli memarlıq nümunələrinin interyer həllində həm daxili konstruktiv-funksional elementlərdən, məs., sütun, qapı, pəncərə, buxarı, tağça, rəf və s., həm də dekorativ elementlərdən, məs., haşiyyə, xonça, həndəsi və nəbati naxışlar, rənglə işlənmiş müxtəlif süjetli səhnələr, gəc və güzcü materialları işlətməklə tərtib olunmuş relyef bəzəkləri və s.-dən istifadə olunmuşdur.

Binaların daxili tərtibatı hər zaman şübhəsiz ki, sifarişçinin cəmiyyətdə tutduğu mövqe və iqtisadi vəziyyəti ilə bağlı olmuşdur. Bu səbəbdən, günümüzə gəlib çatmış abidələrin interyer həllində, forma və bəzək elementlərinin tətbiqində həm valehedici bir zənginlik, həm də yorucu olmayan funksional bir sadəlik mövcuddur.

INTERIOR DECORATION SPECIMENS

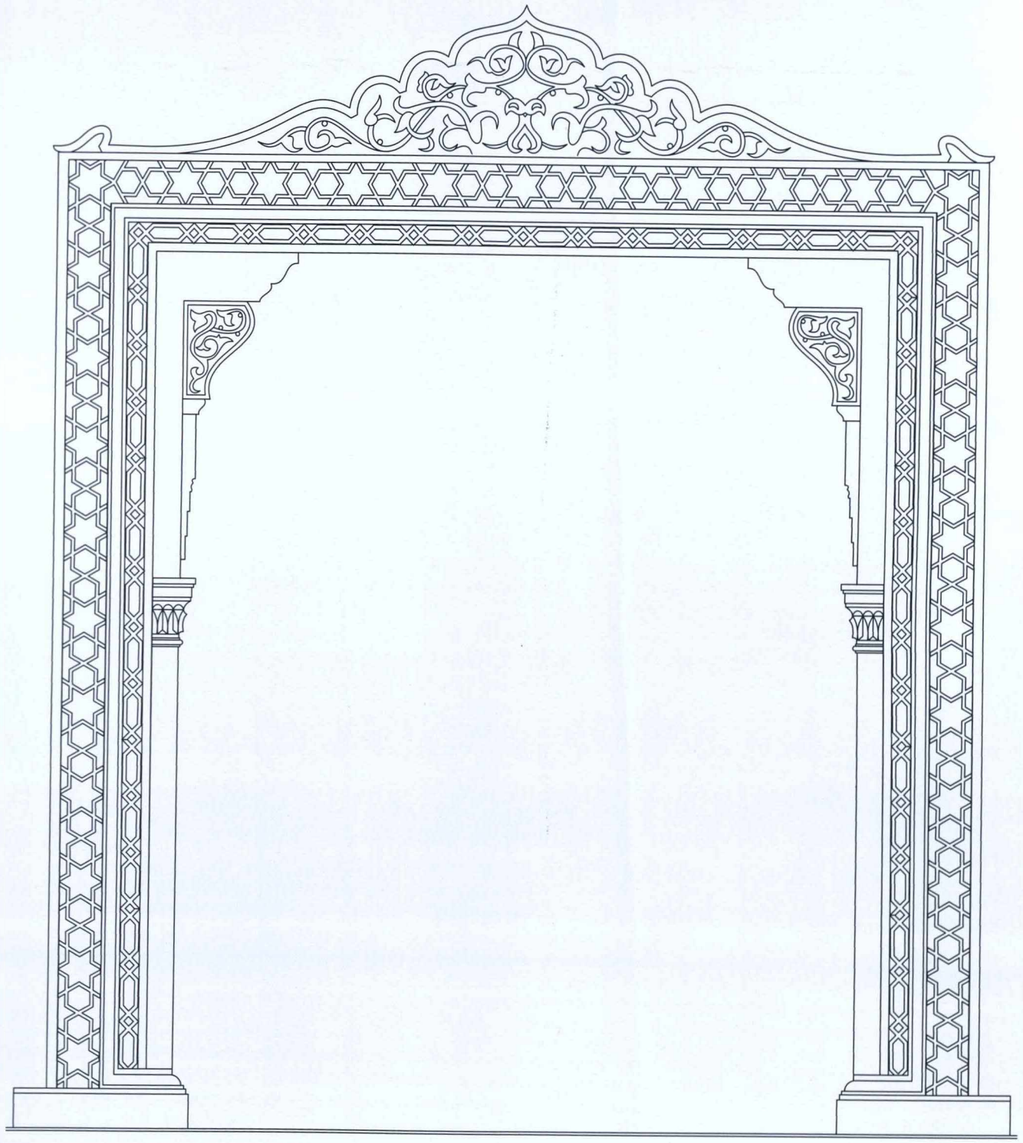
IInterior is the internal space of a house or a flatdecorated with architectural or artistic methods.

A solution for the internal space depends on the functional purpose. An important facetor, the purpose determines an internal architectural solution insluding the shape, proportions, sectioning, rhythm of load carrying structures, sizes and other specificities.

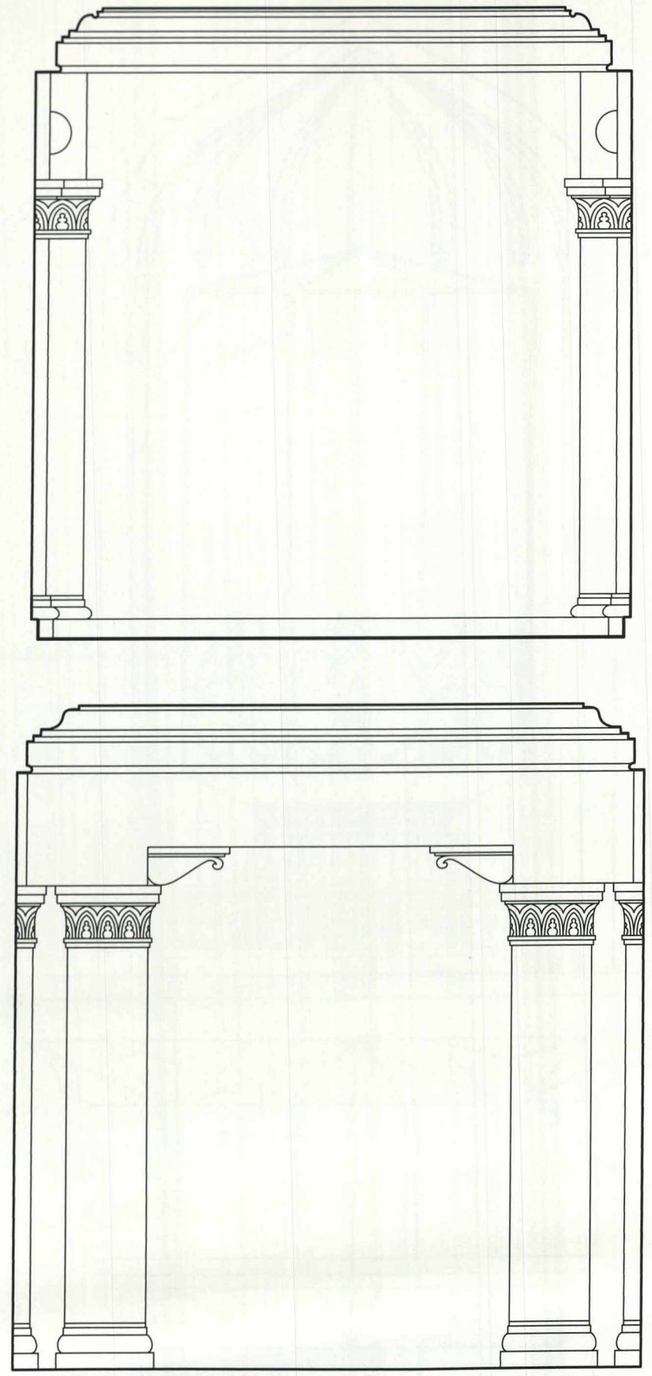
An architectural solution for the interior is solved accordingly to the general building architecture principloes. Every method has its special elements, shapes and colour solutions to contribute to the interior.

Original features of interior spatial solutions in traditional Azerbaijan architecture are worth attention. In regard to the building purpose, traditional shapes and elements are largely used for intrerior solutions. Those old homes that have survived are particularly interesting for elements and compositions used. Interior solutions in Azerbaijan architecture include both internal constructive/ functional elements such as columns, doors, windows, chimneys, arches, niches etc., and decor elemenets (hashiye, khoncha, geometric or vegetative patterns,coloured genre scenes, convex clay or mirror ornaments etc.)

Evidently, interior decoration was always connected to the owner's social and financial position. Therefore, either charming richness or always interesting functional simplicity can be found in interior solutions of those old houses that have lasted till the present.

Tarixi binanın interyerinin tərtibatı nümunəsi.
The interior design example of the historical building.

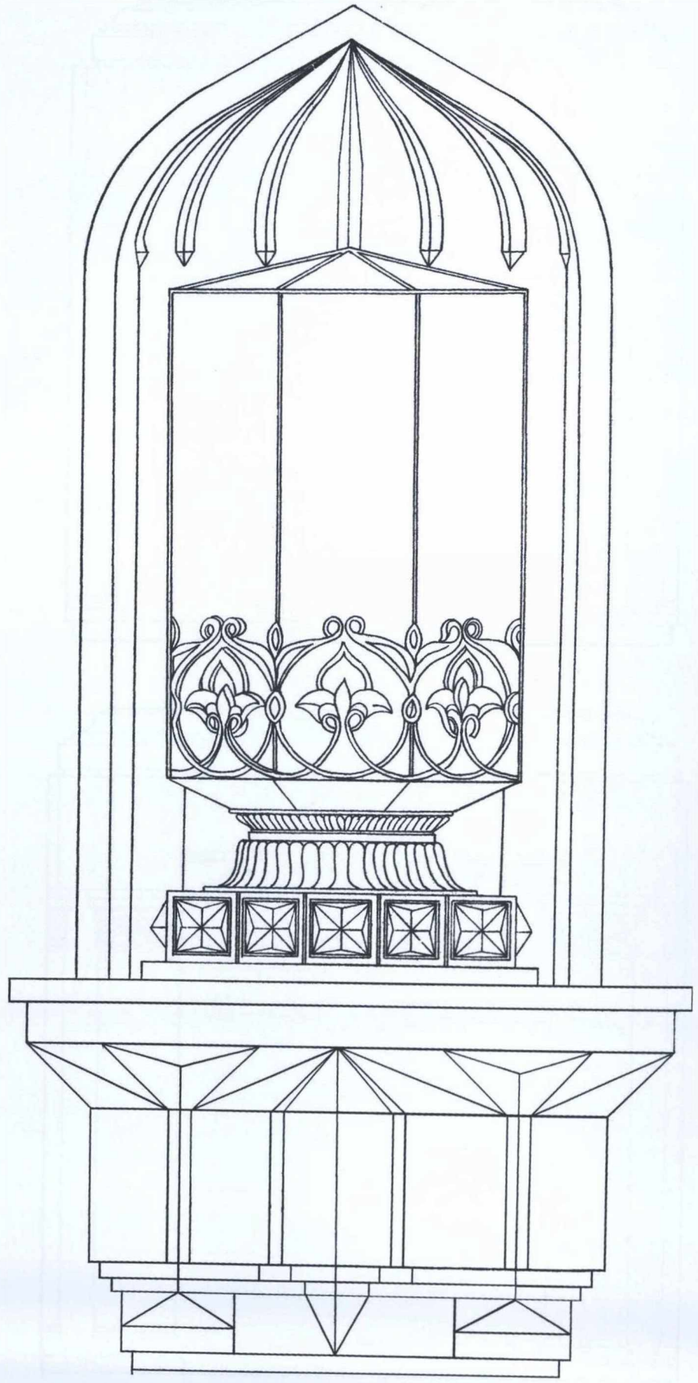

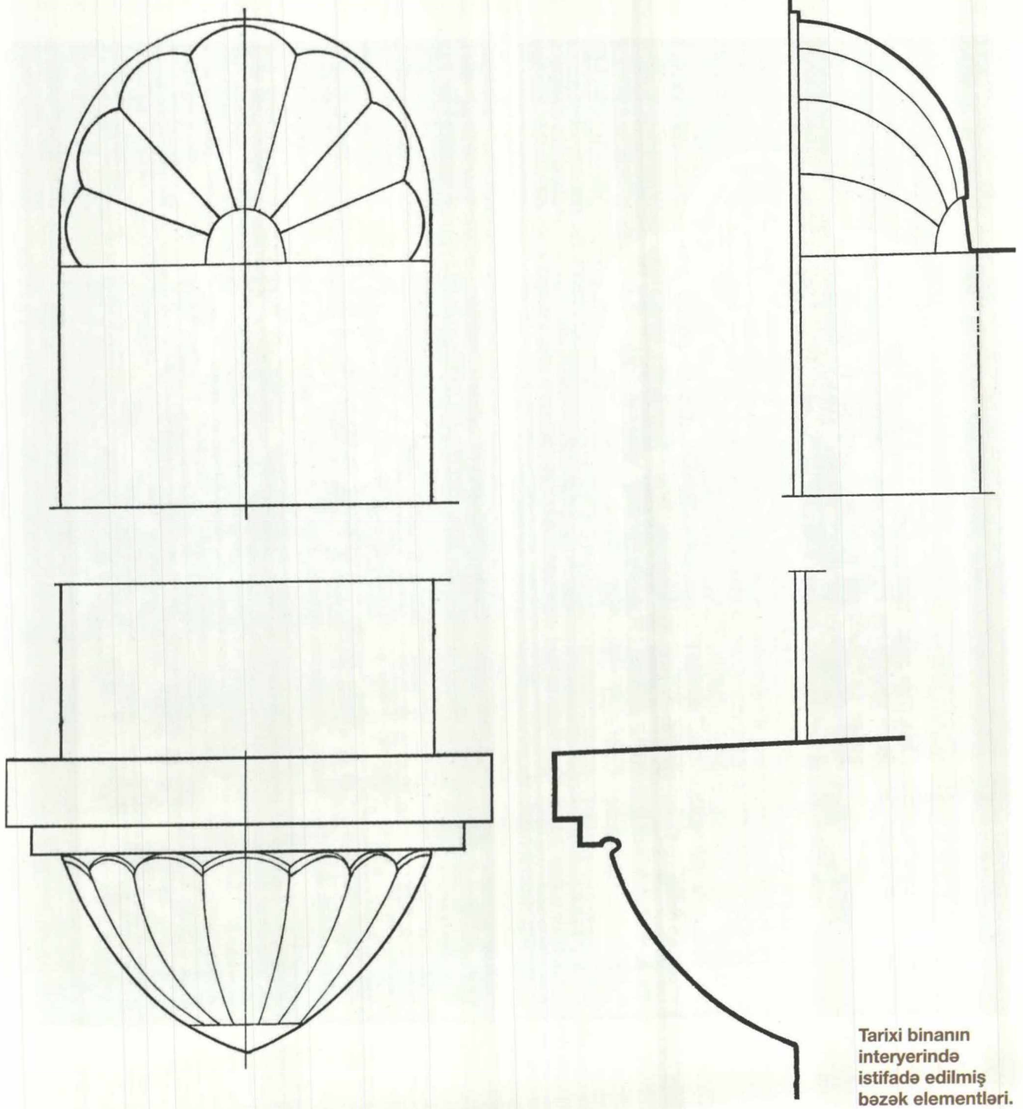
Tarixi binanın interyer tərtibatının nümunələri.

The interior design examples of the historical building.

Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.

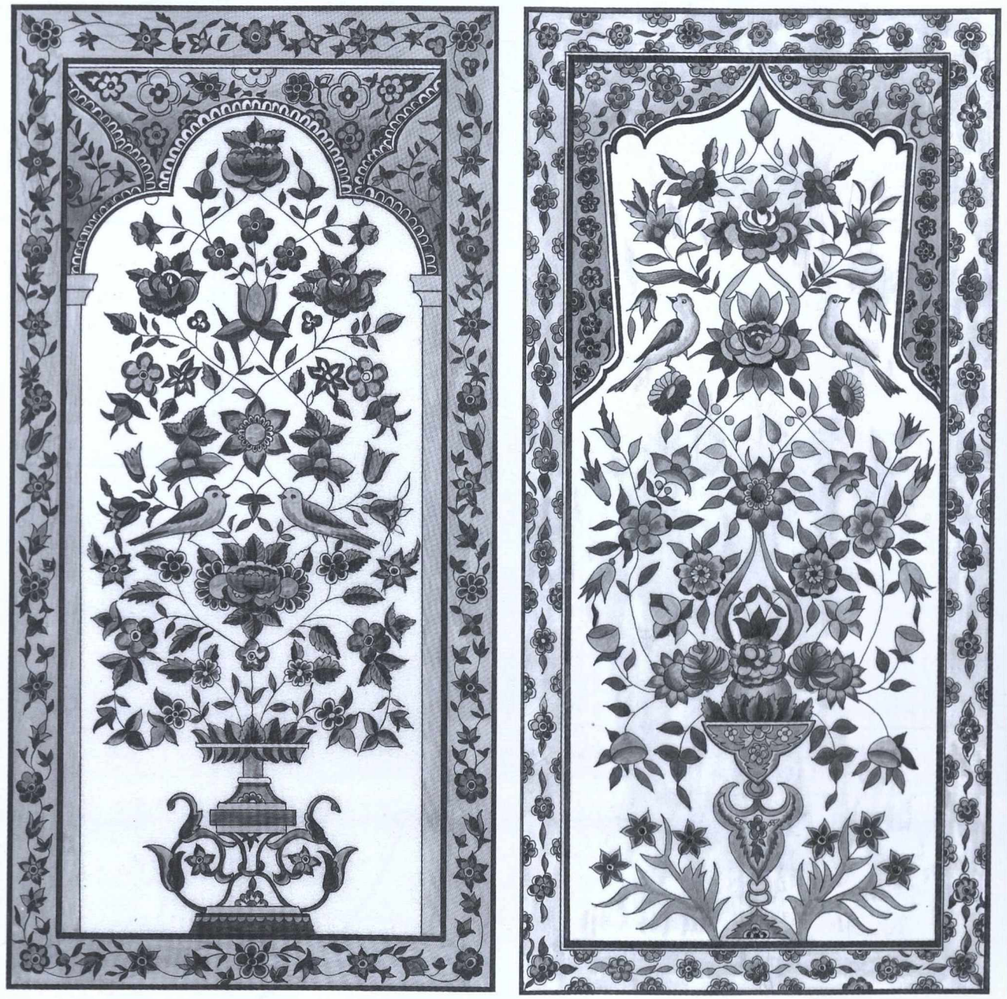
The decoration elements used in the interior of the historical building.

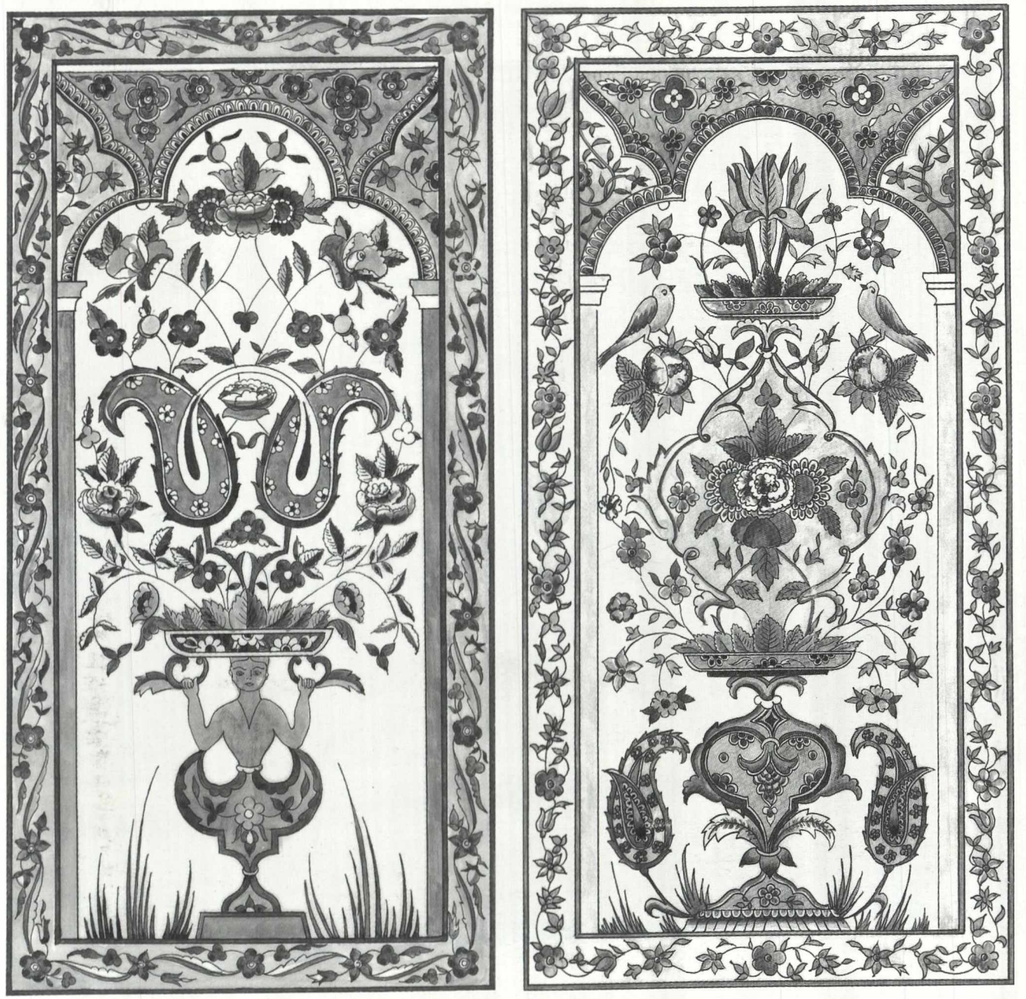

Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.

The decoration elements used in the interior of the historical building.

Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

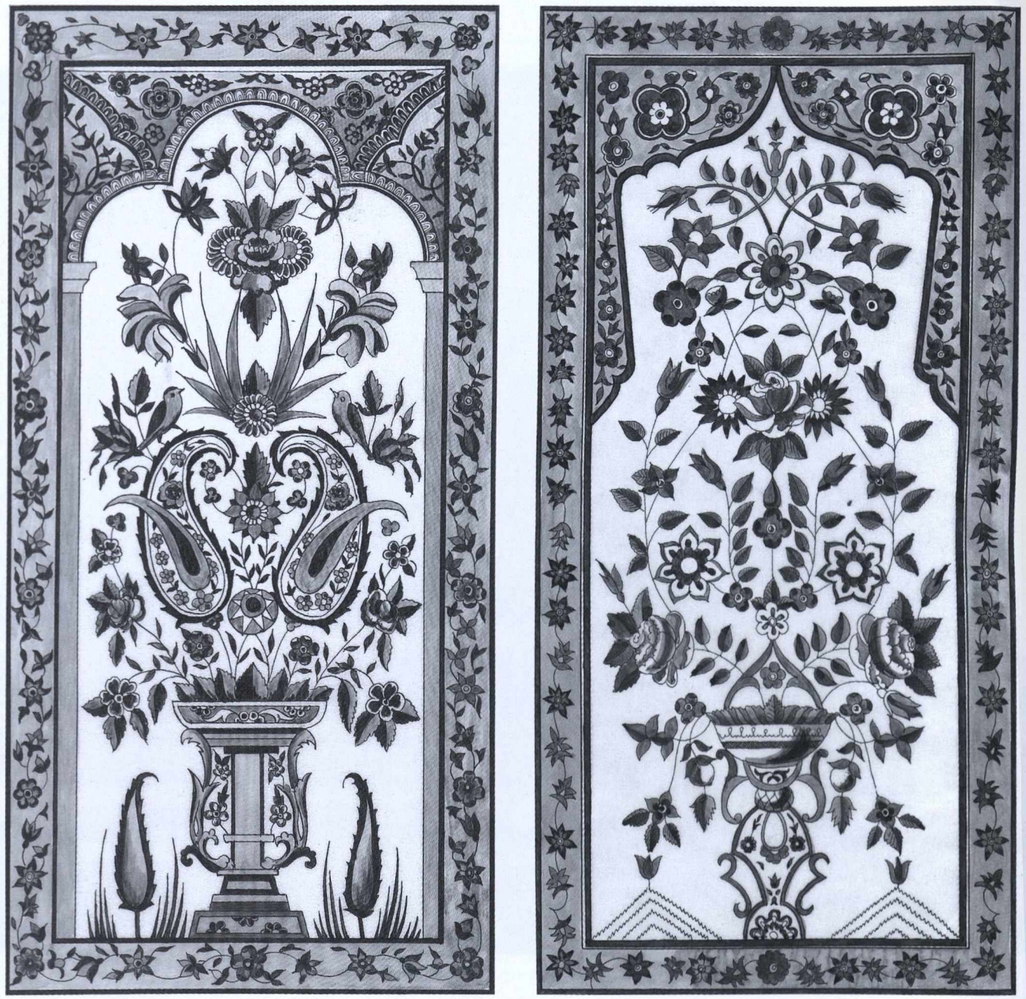
Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

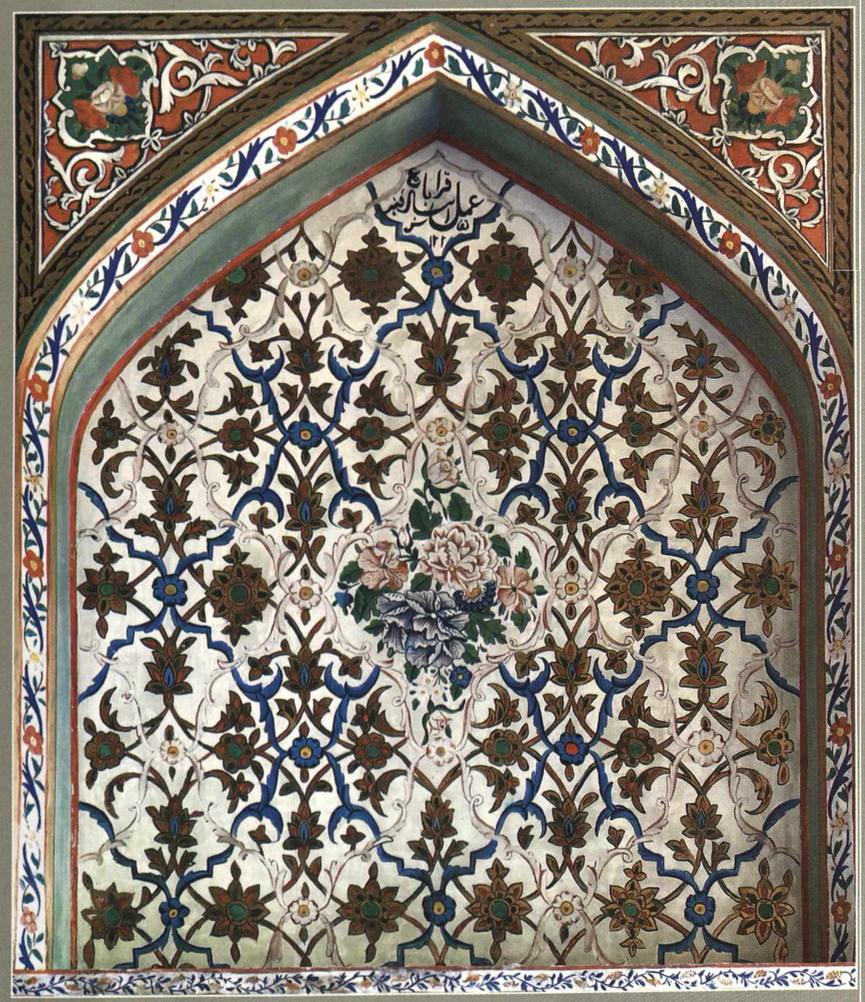
Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

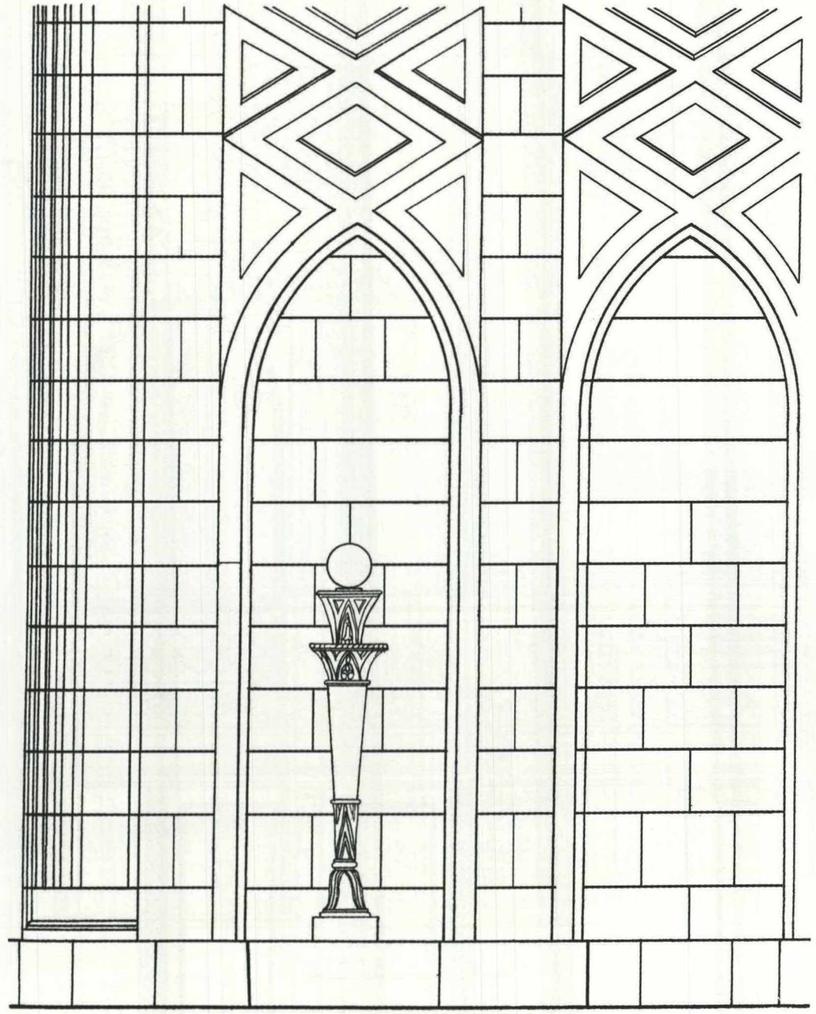
Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

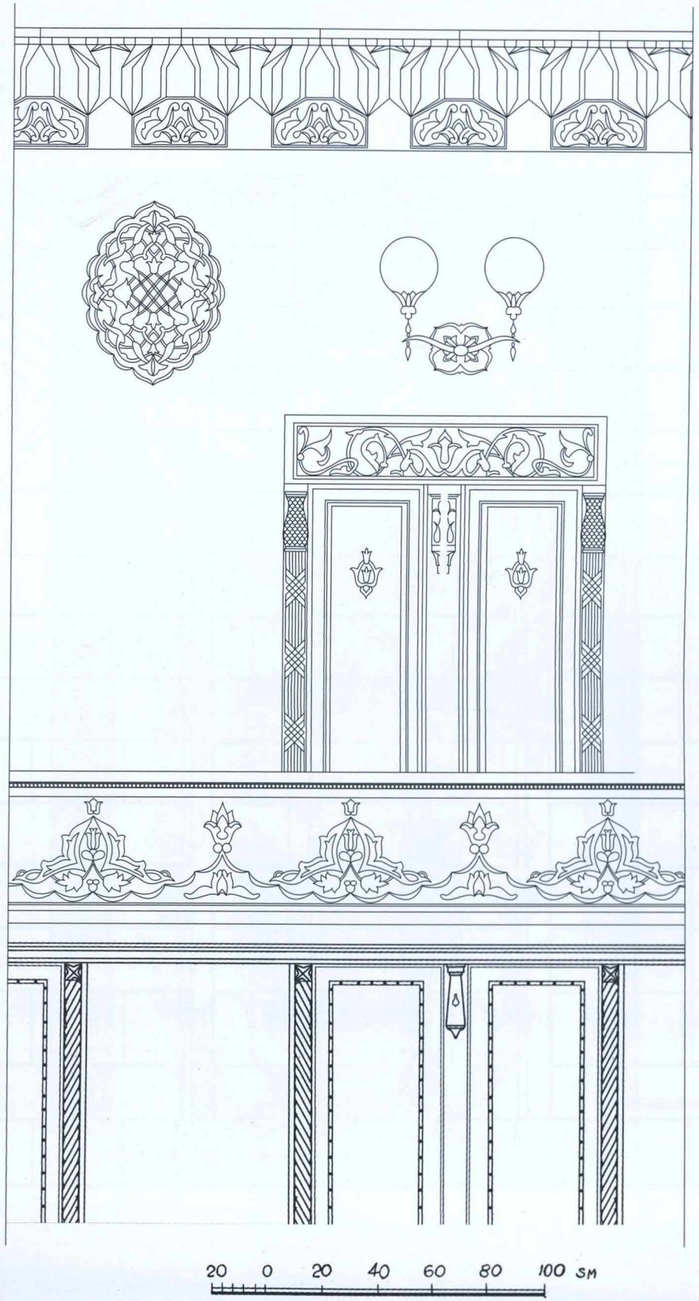
Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

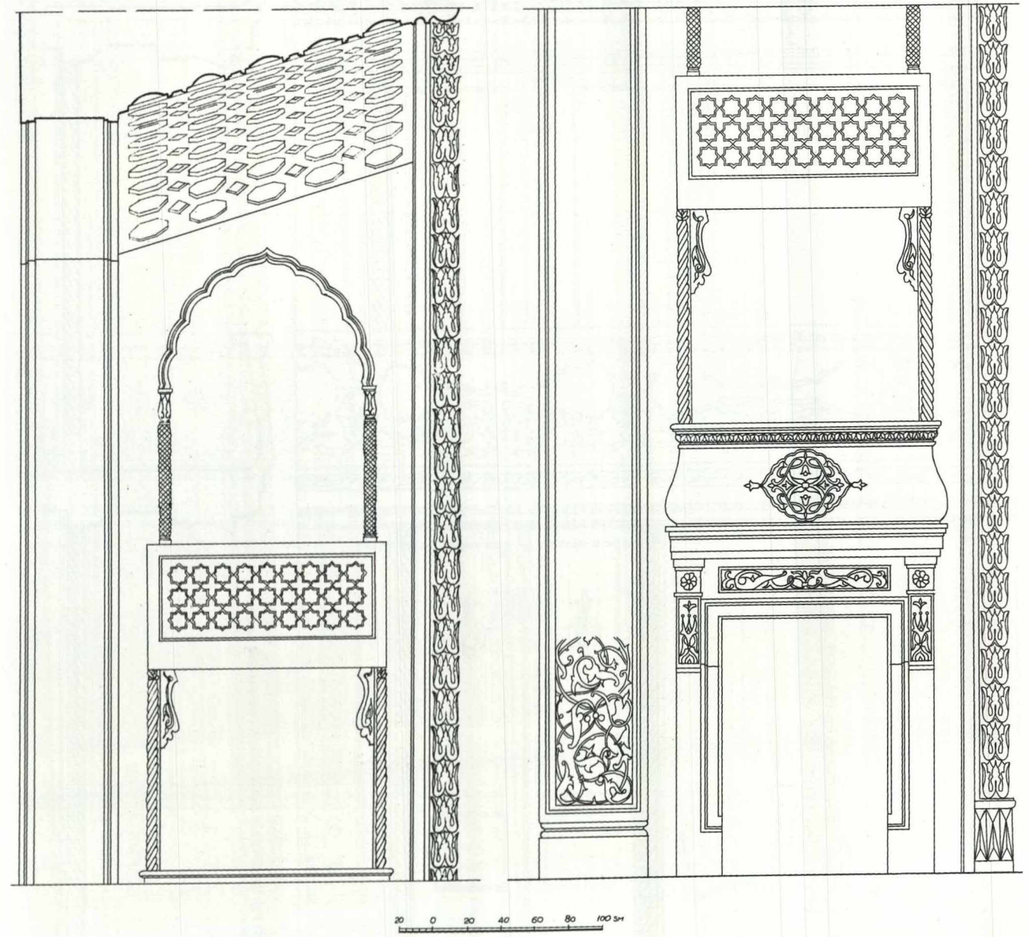
Şəki Xanları Sarayının interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri. Şəki şəhəri.
The decoration elements used in the interior of the Palace of Shaki Khans. Shaki.

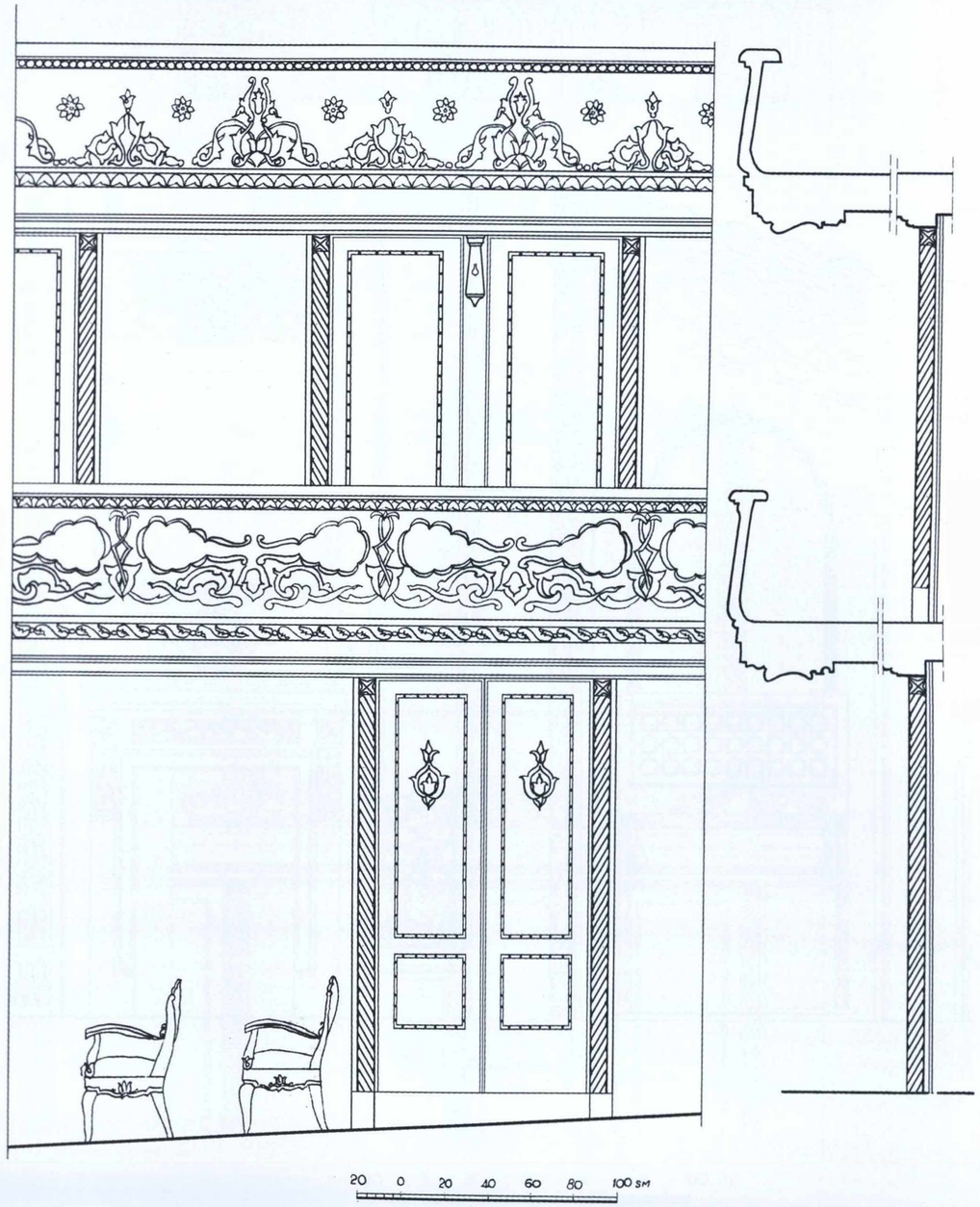
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

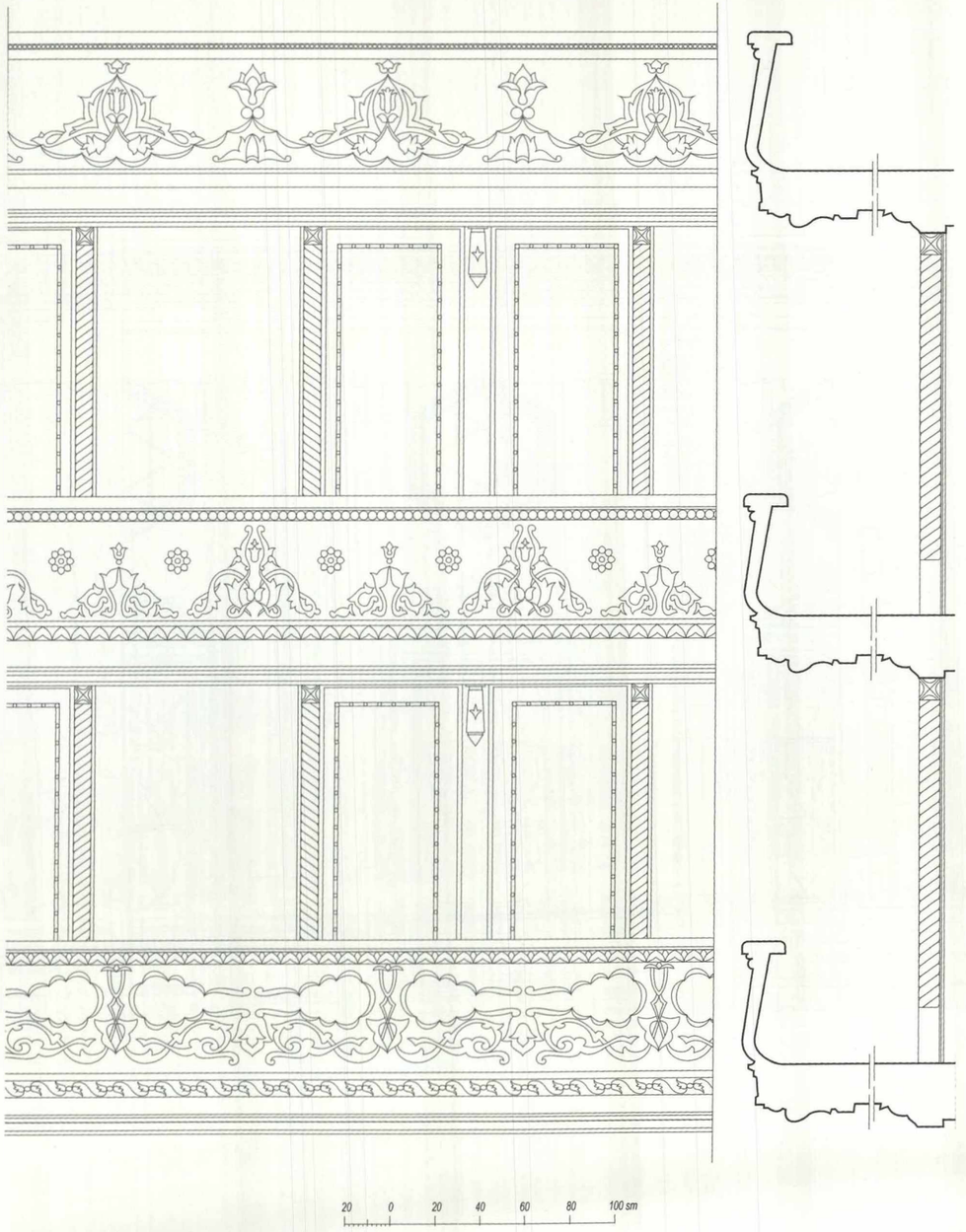
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

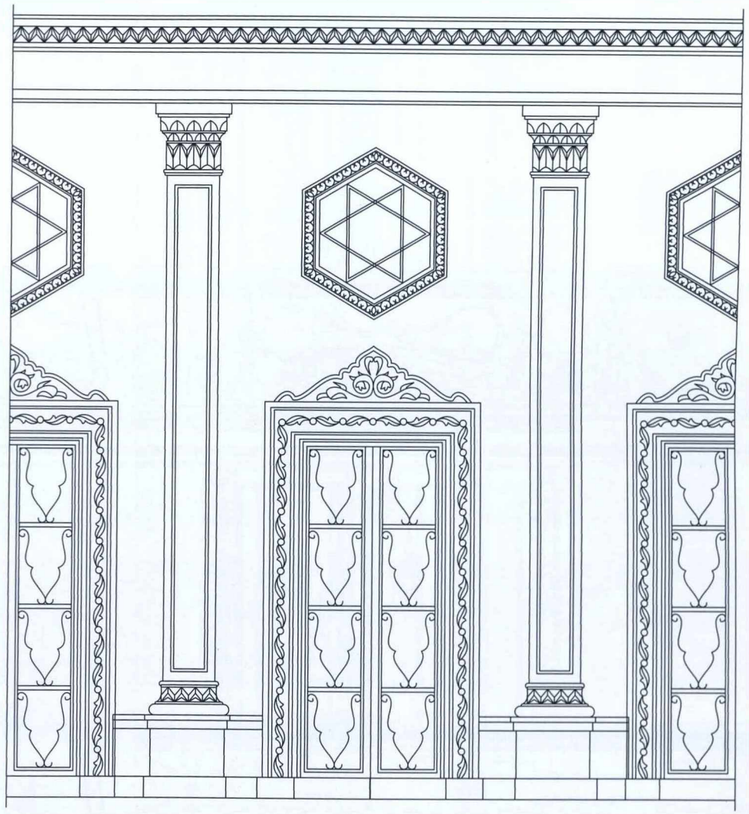
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

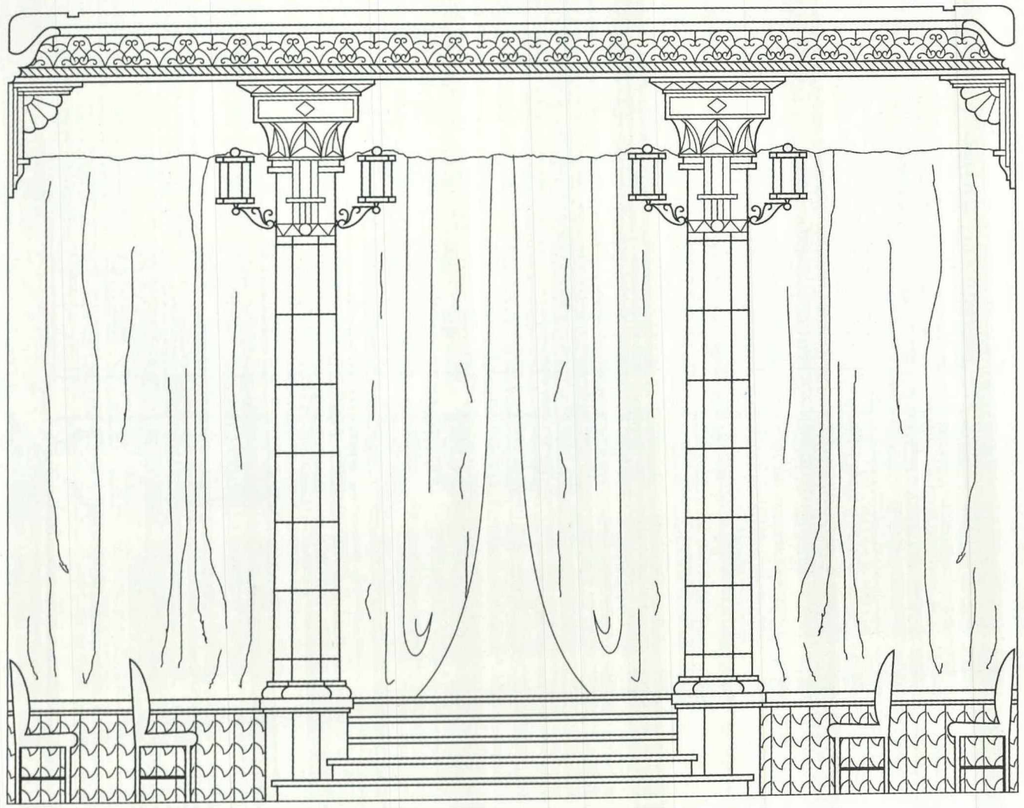
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

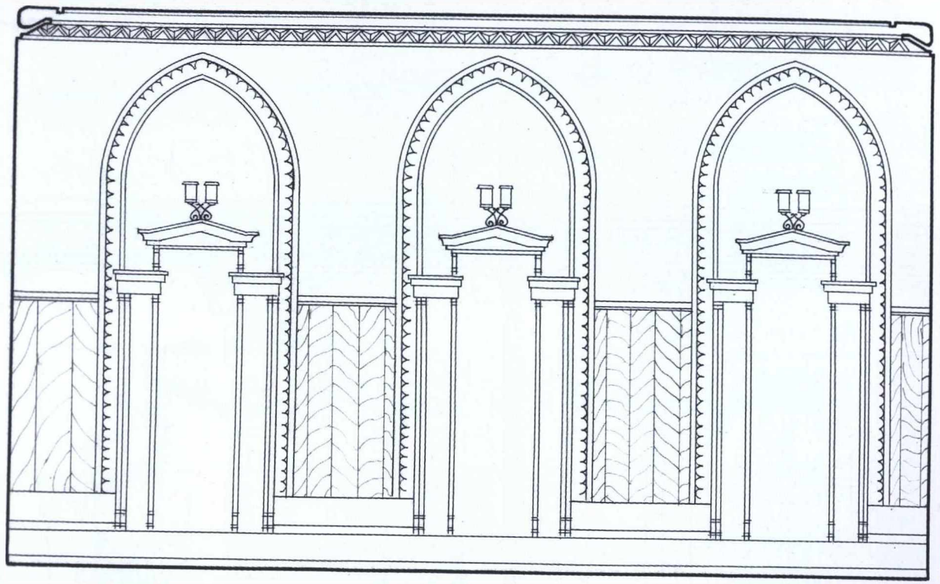
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

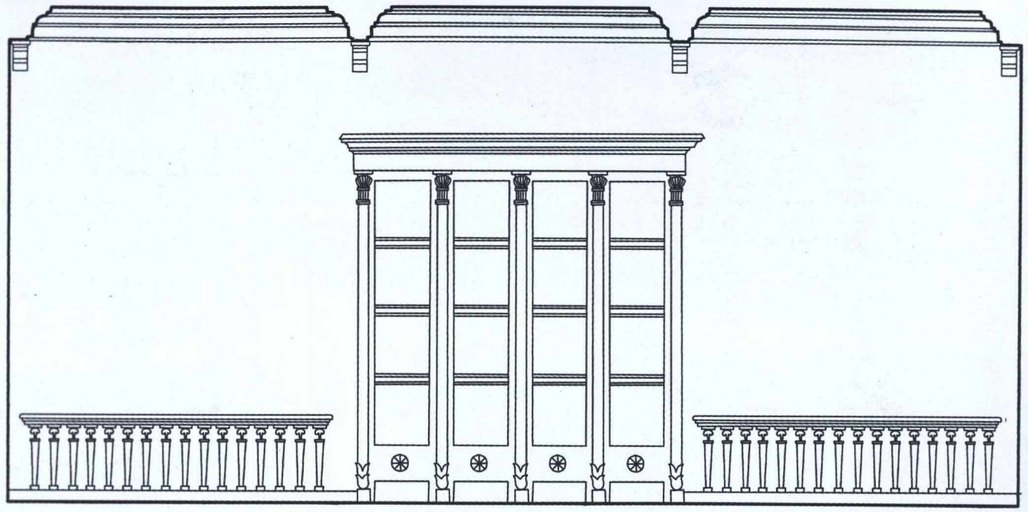
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

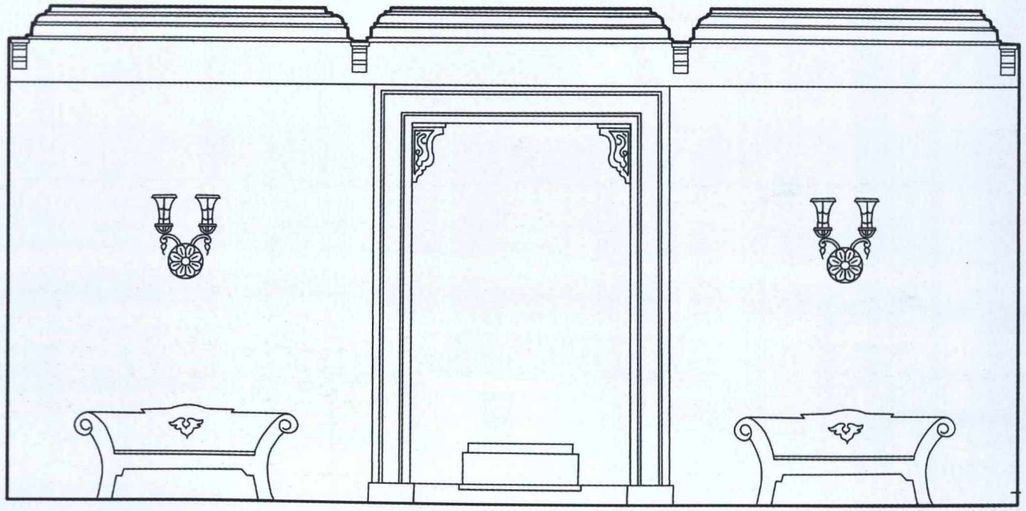

Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

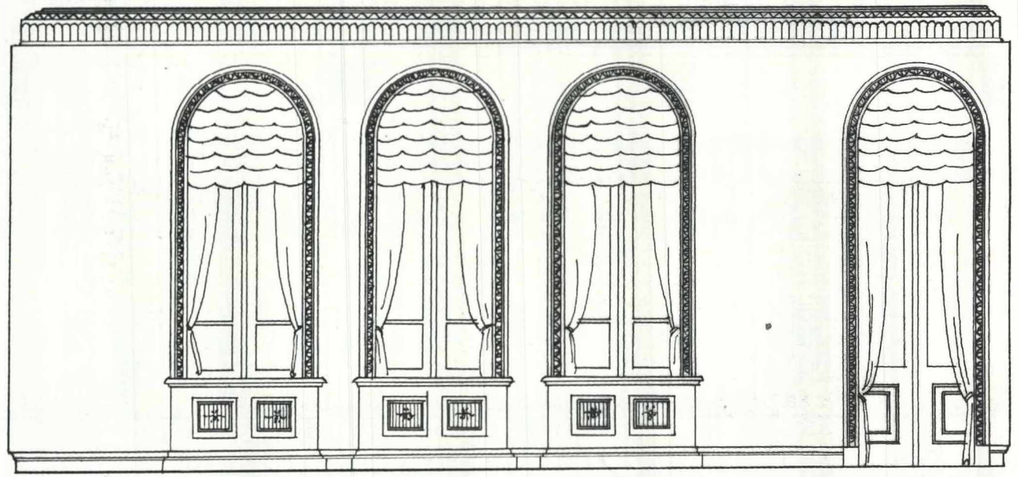
Tarixi binanın interyerinin tərtibatı nümunəsi.

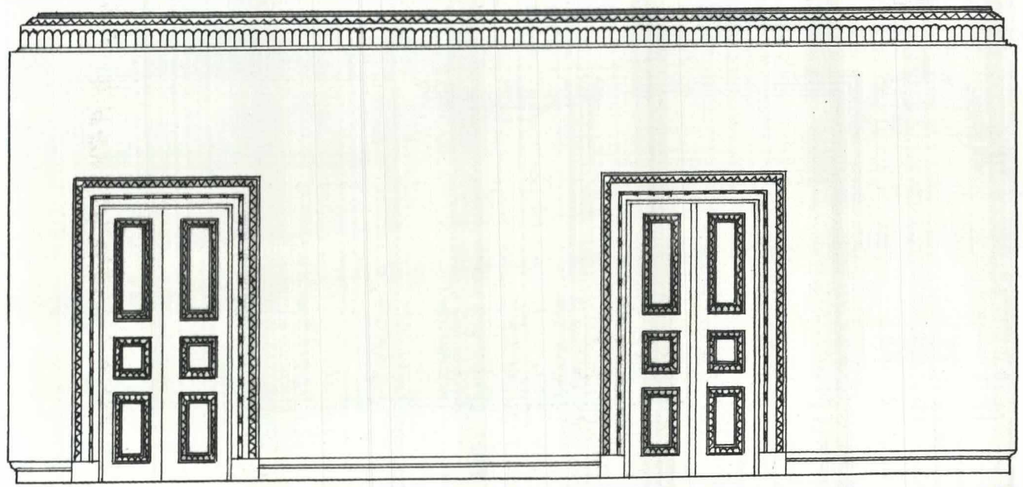
The interior design example of the historical building.

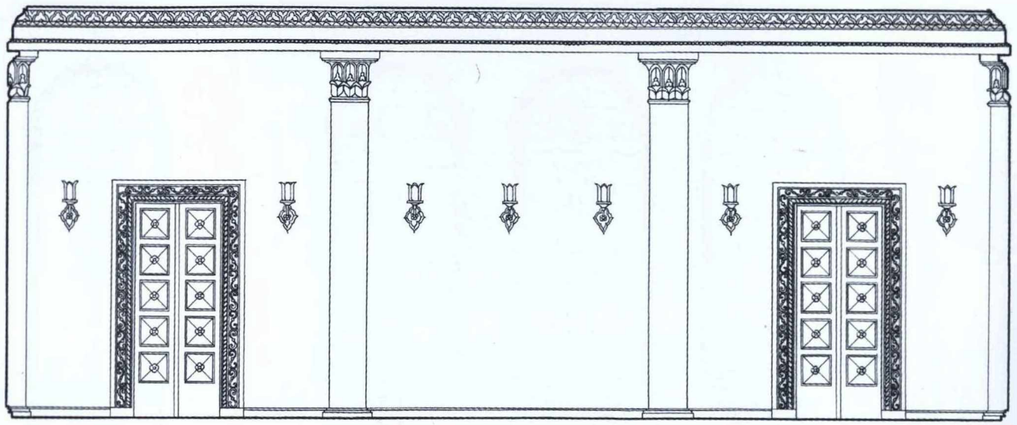

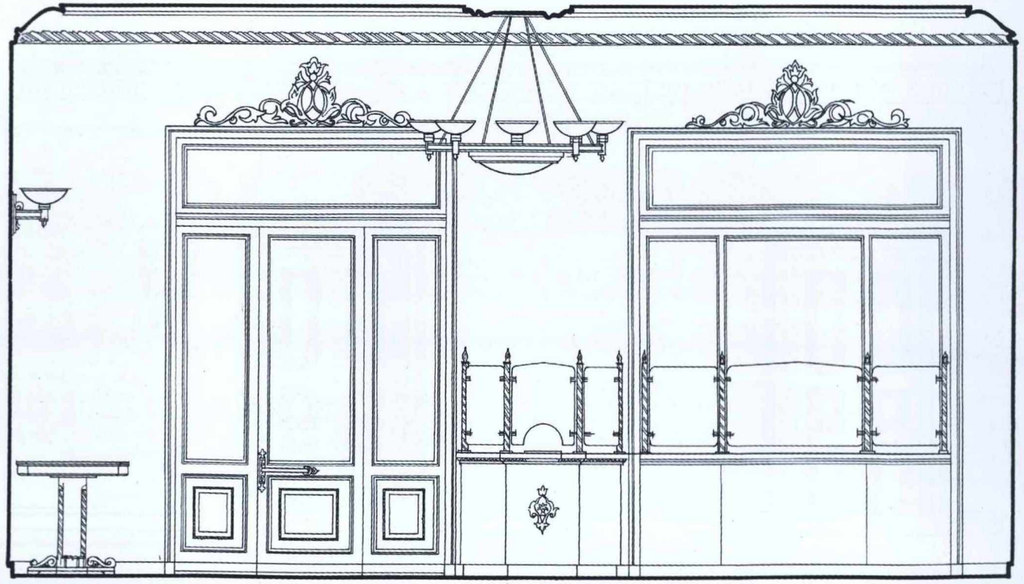
Tarixi binanın interyerində istifadə edilmiş bəzək elementləri.
The decoration elements used in the interior of the historical building.

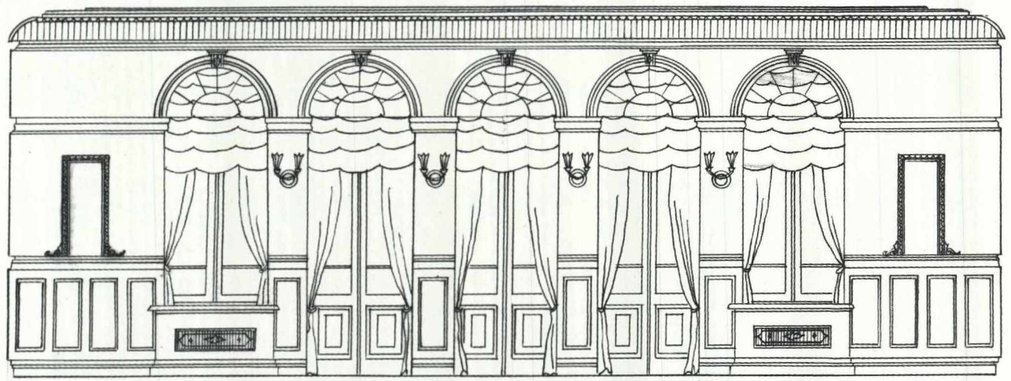

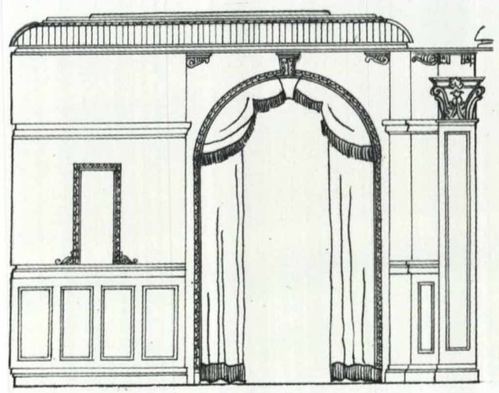
Tarixi binanın interyer tərtibatından fraqmentlər.
The interior design fragments of the historical building.

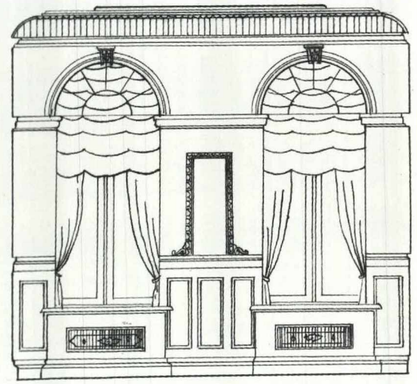

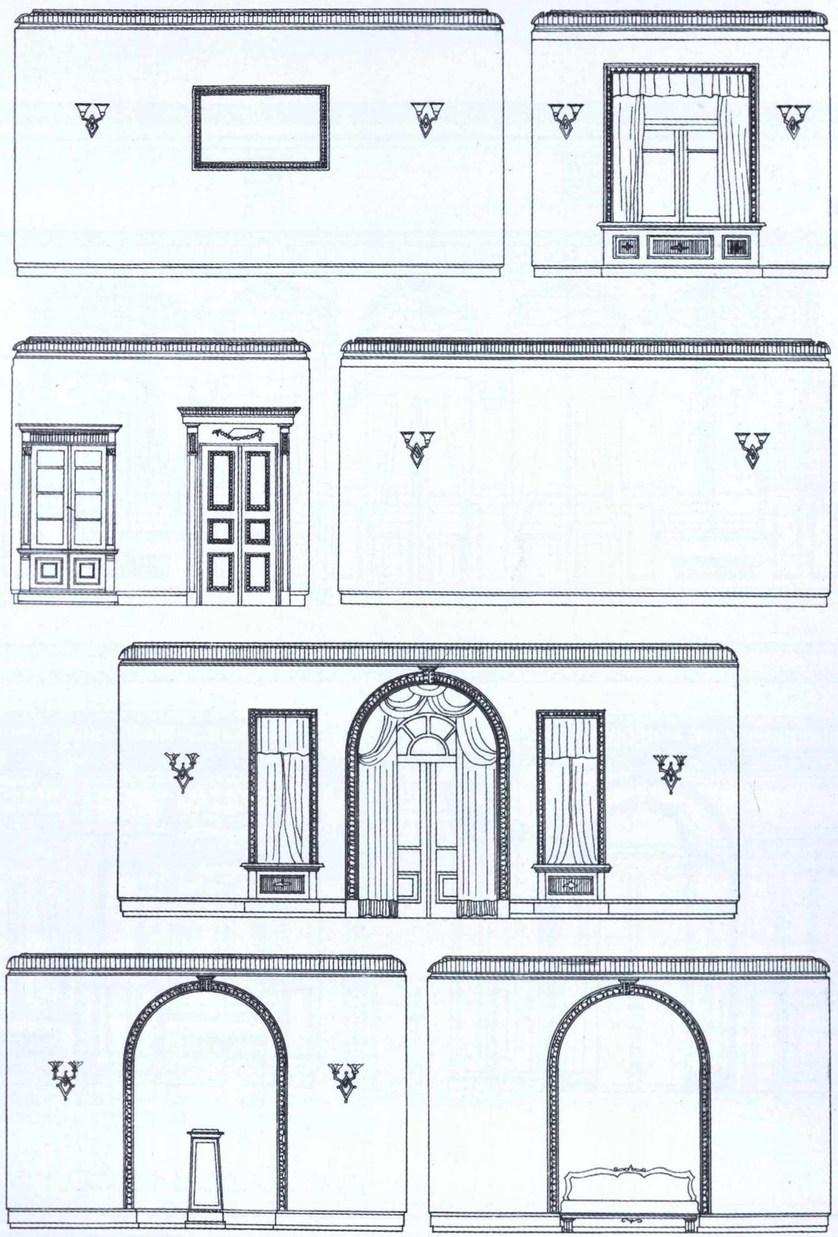
Tarixi binanın interyer tərtibatından fraqmentlər.
The interior design fragments of the historical building.

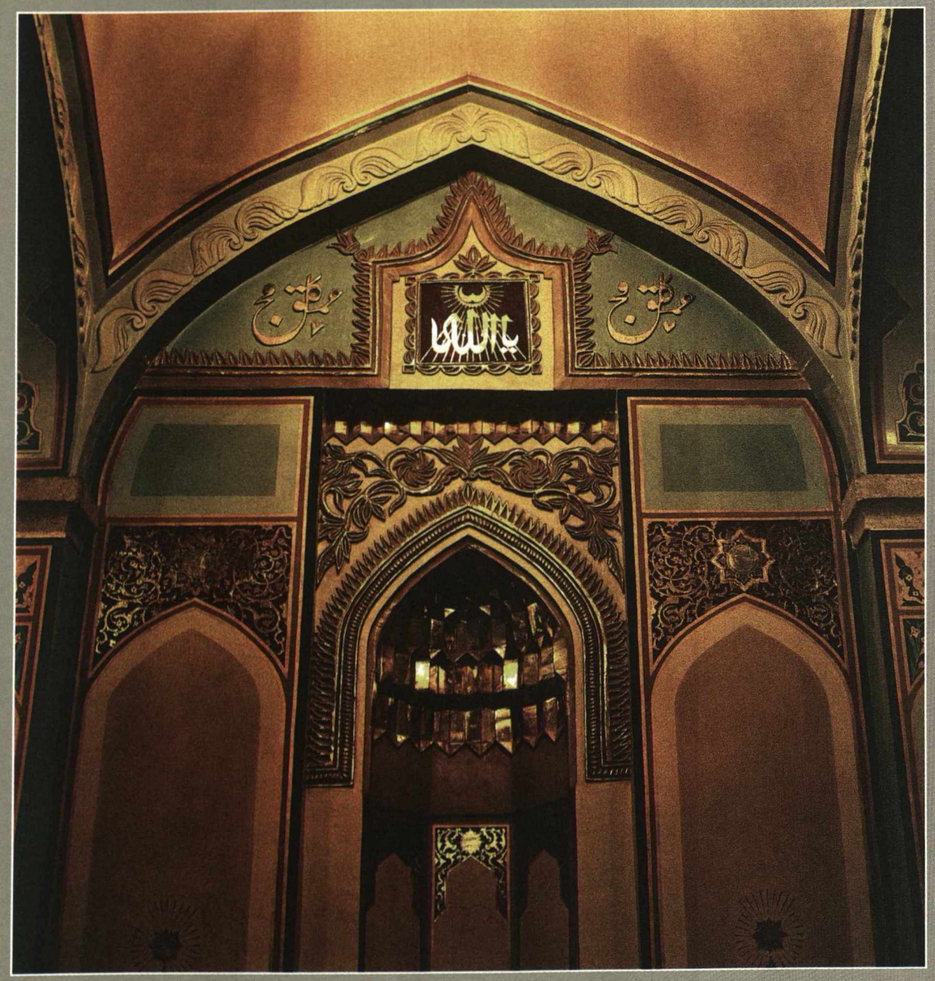

Tarixi binanın interyer tərtibatından fraqmentlər.
The interior design fragments of the historical building.

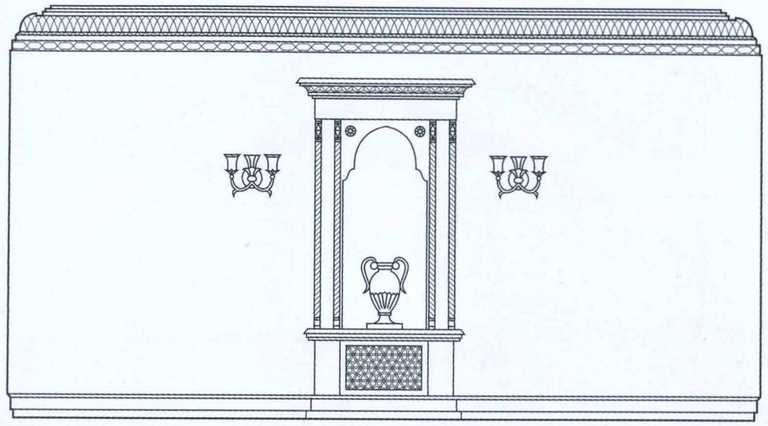

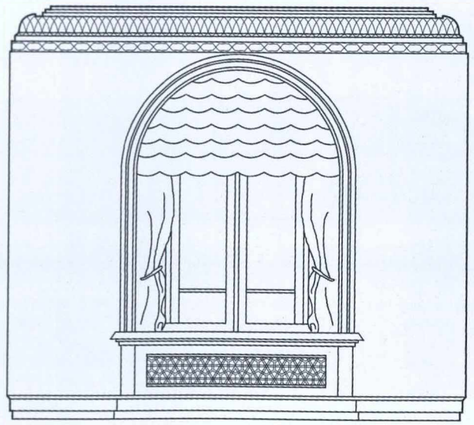
Tarixi binanın interyer tərtibatından fraqmentlər.
The interior design fragments of the historical building.

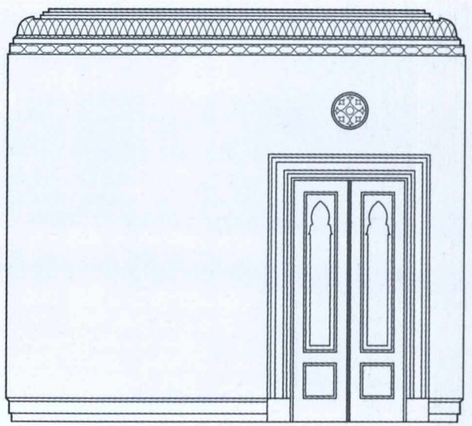

Şuşa şəhərində Saatlı məscidinin interyerindən fraqment.

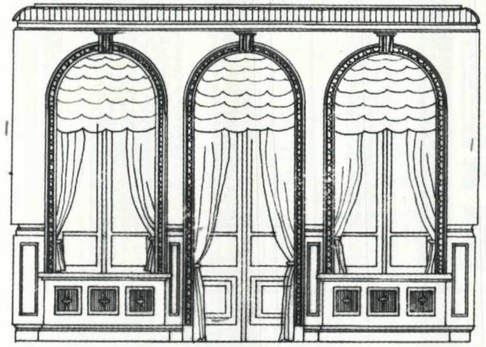
The interior fragment of the Saatli mosque in Shusha.

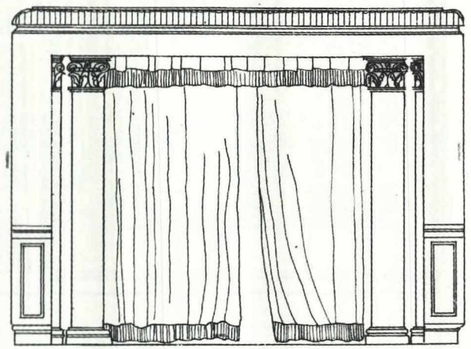

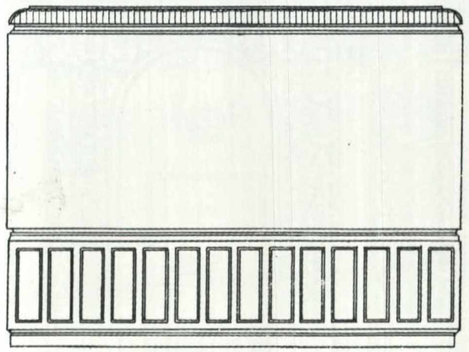

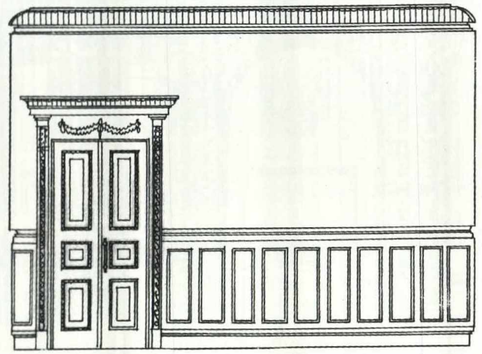

Tarixi binanın interyer tərtibatı nümunələri.
The interior design example of the historical building.

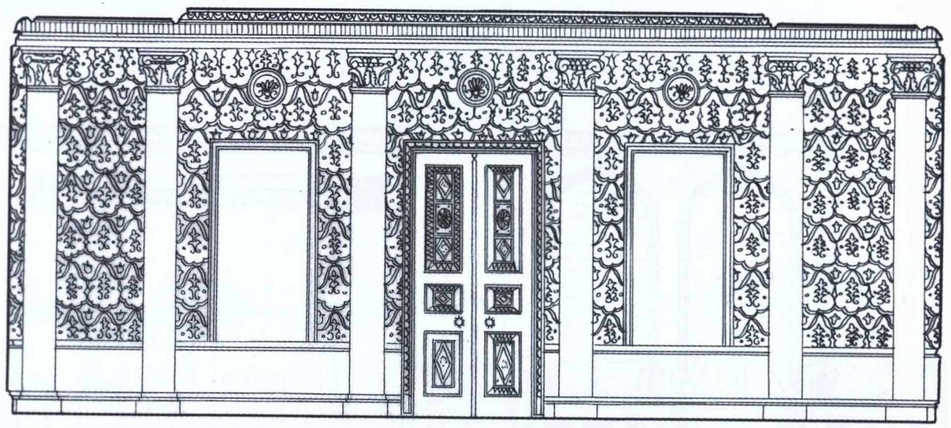

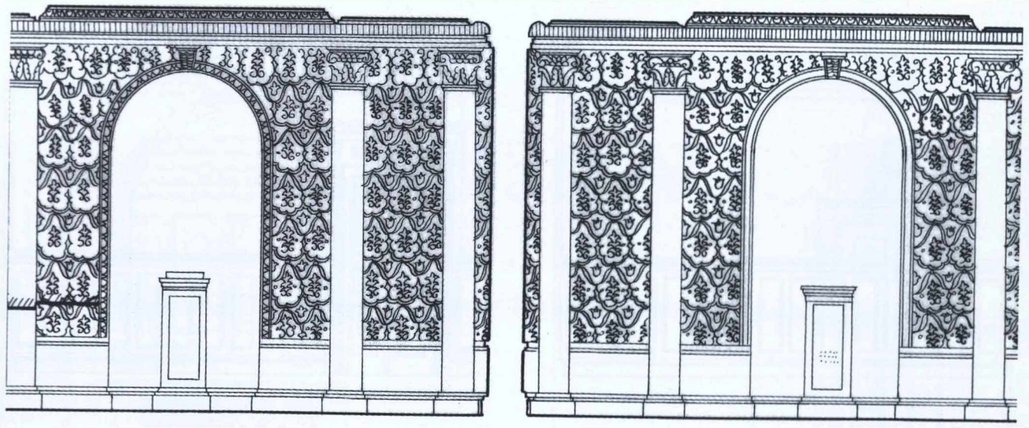

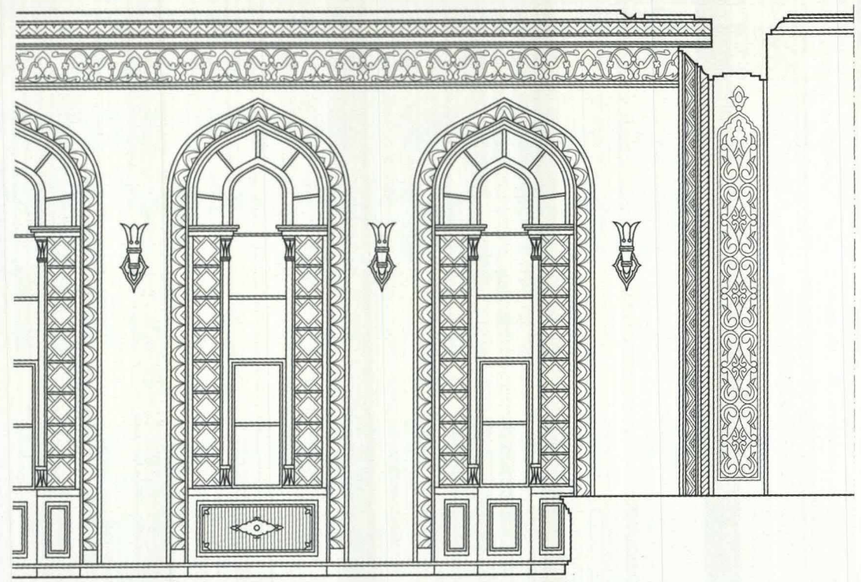

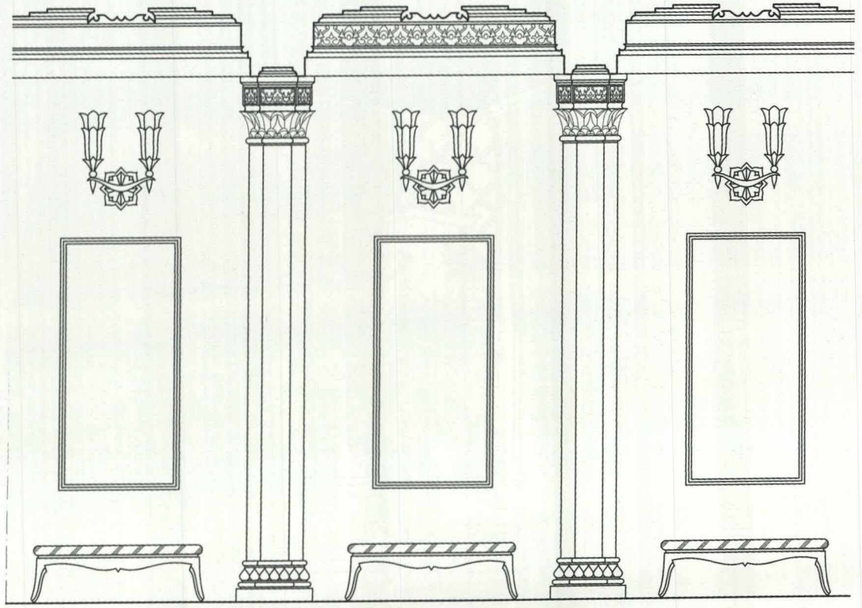
Tarixi binanın interyer tərtibatı nümunələri.
The interior design example of the historical building.

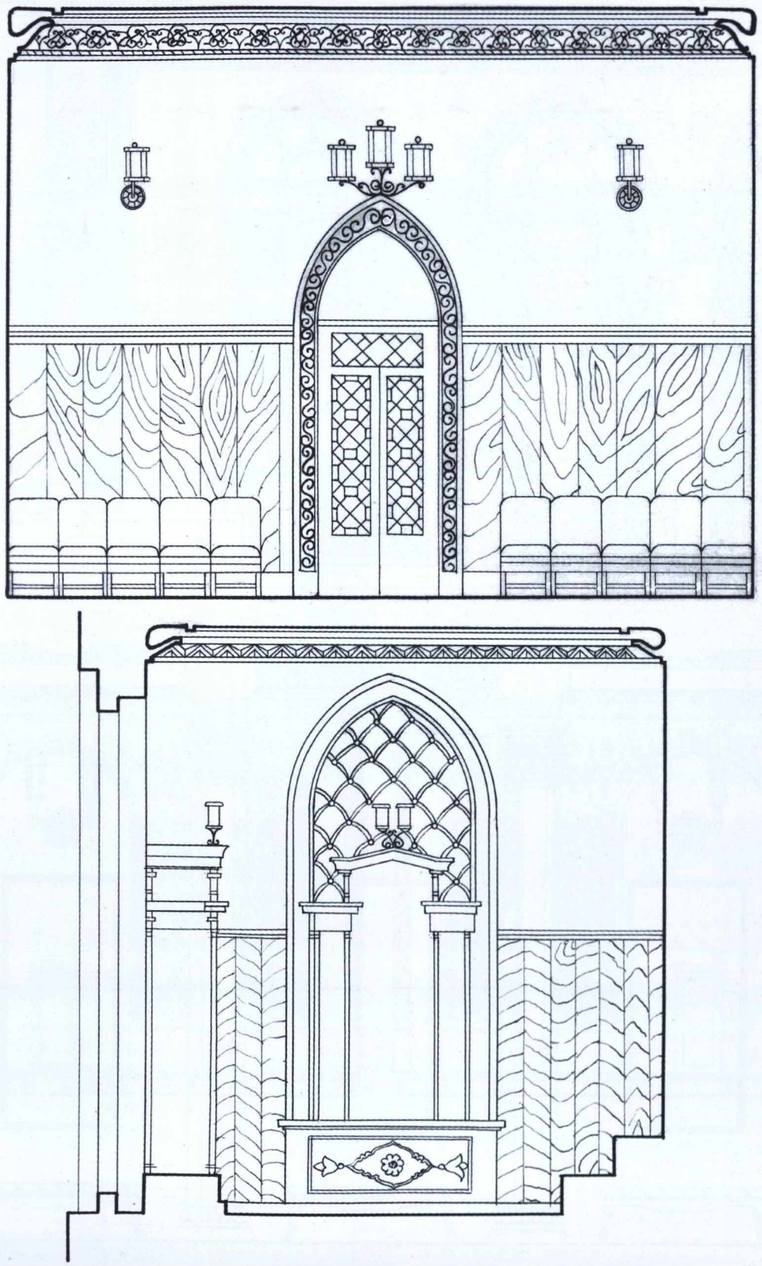

Tarixi binanın interyer tərtibatı nümunələri.
The interior design example of the historical building.

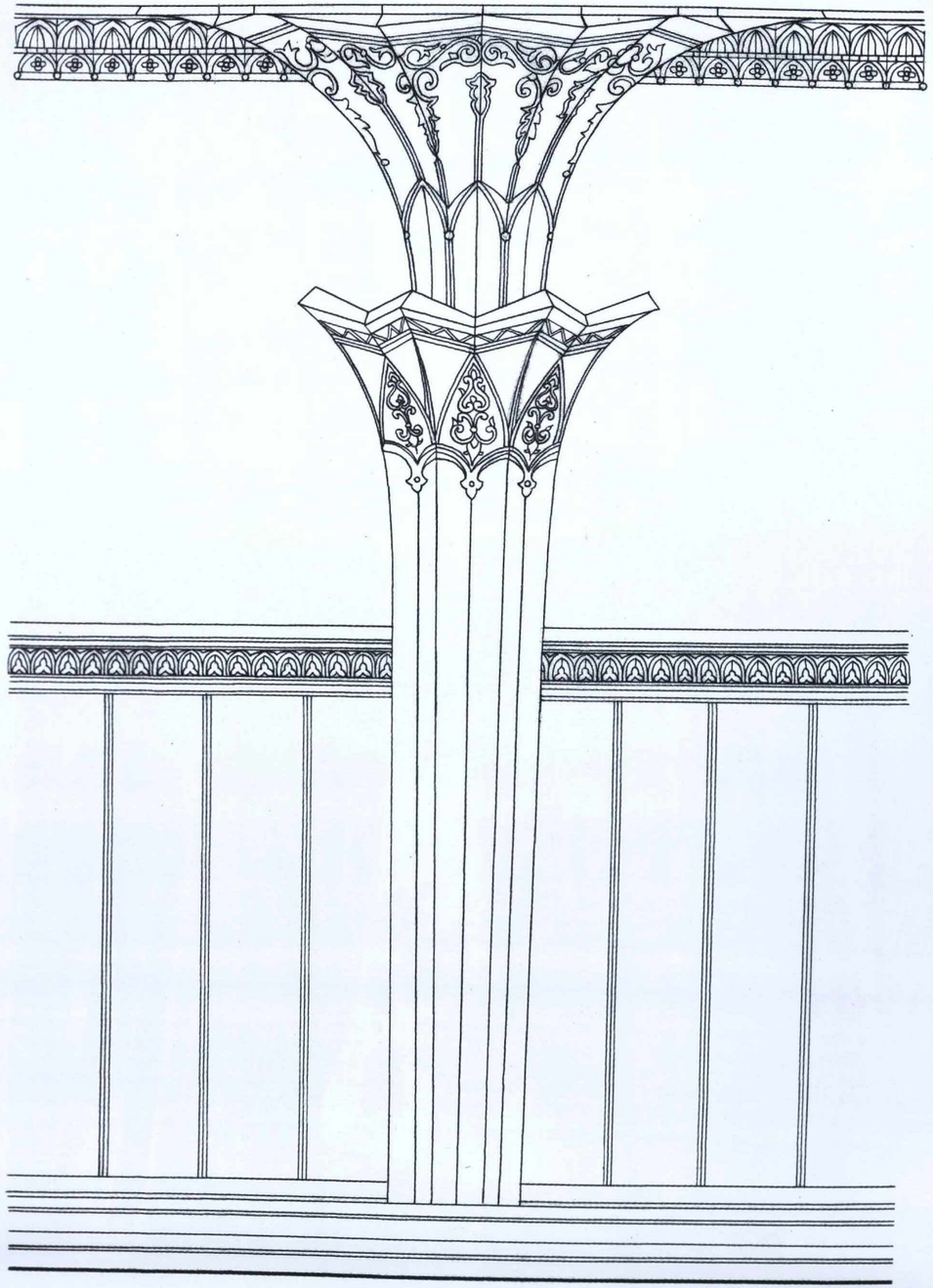
Tarixi binanın interyer tərtibatı nümunələri.
The interior design example of the historical building.

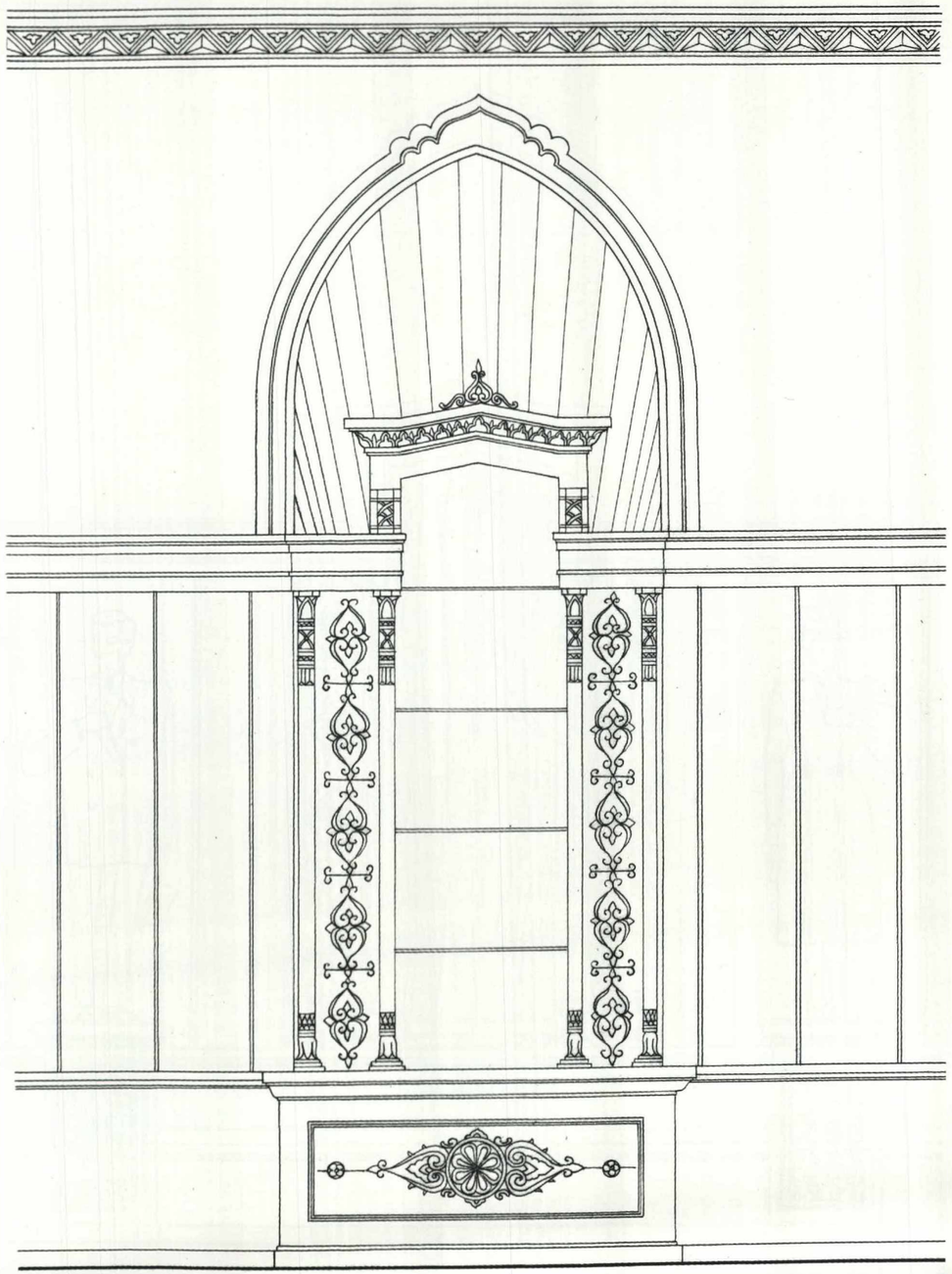
Tarixi binanın interyer tərtibatından fraqmentlər.
The interior design fragments of the historical building.

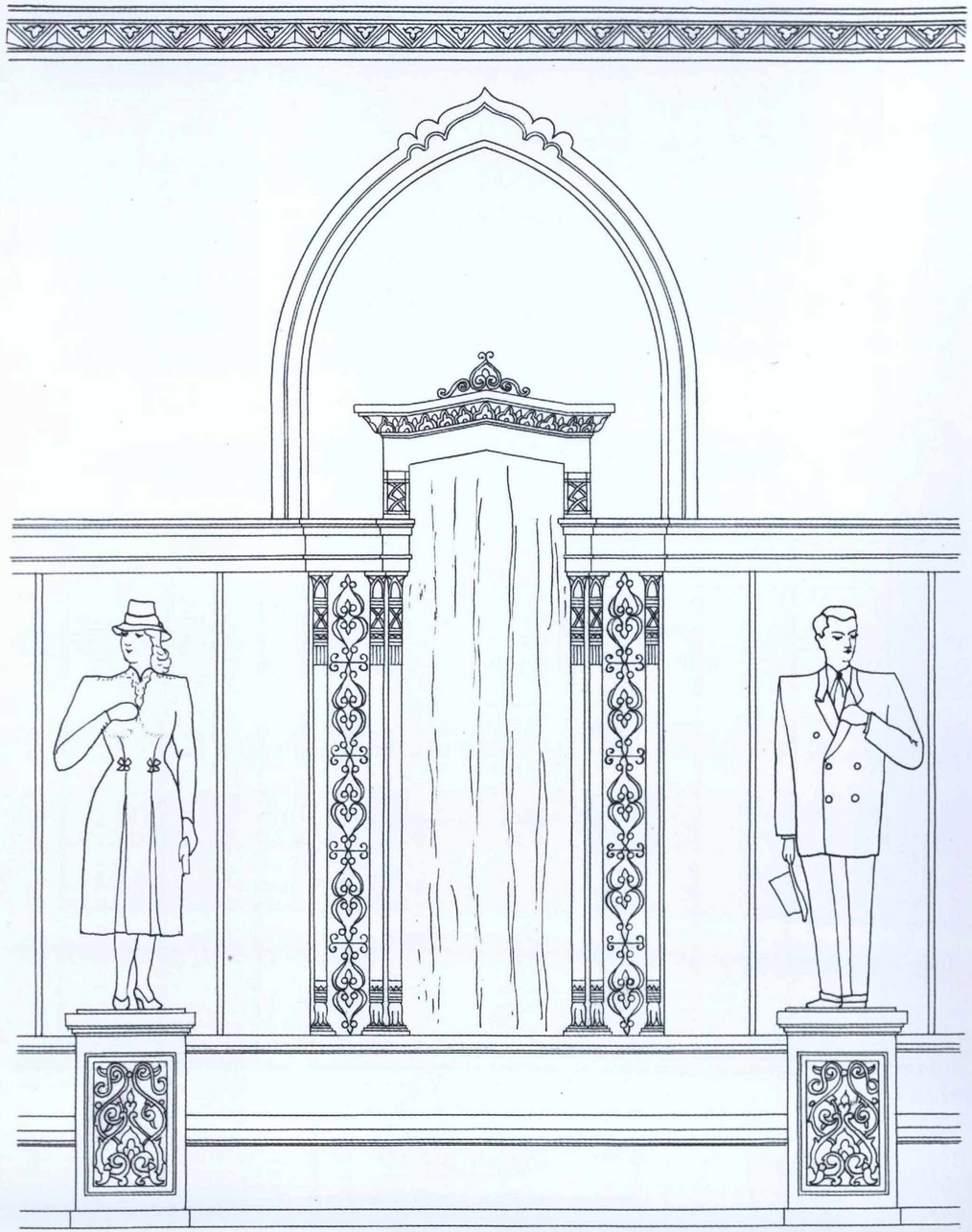
Tarixi binanın interyerinin tərtibat nümunəsi.
The interior design example of the historical building.

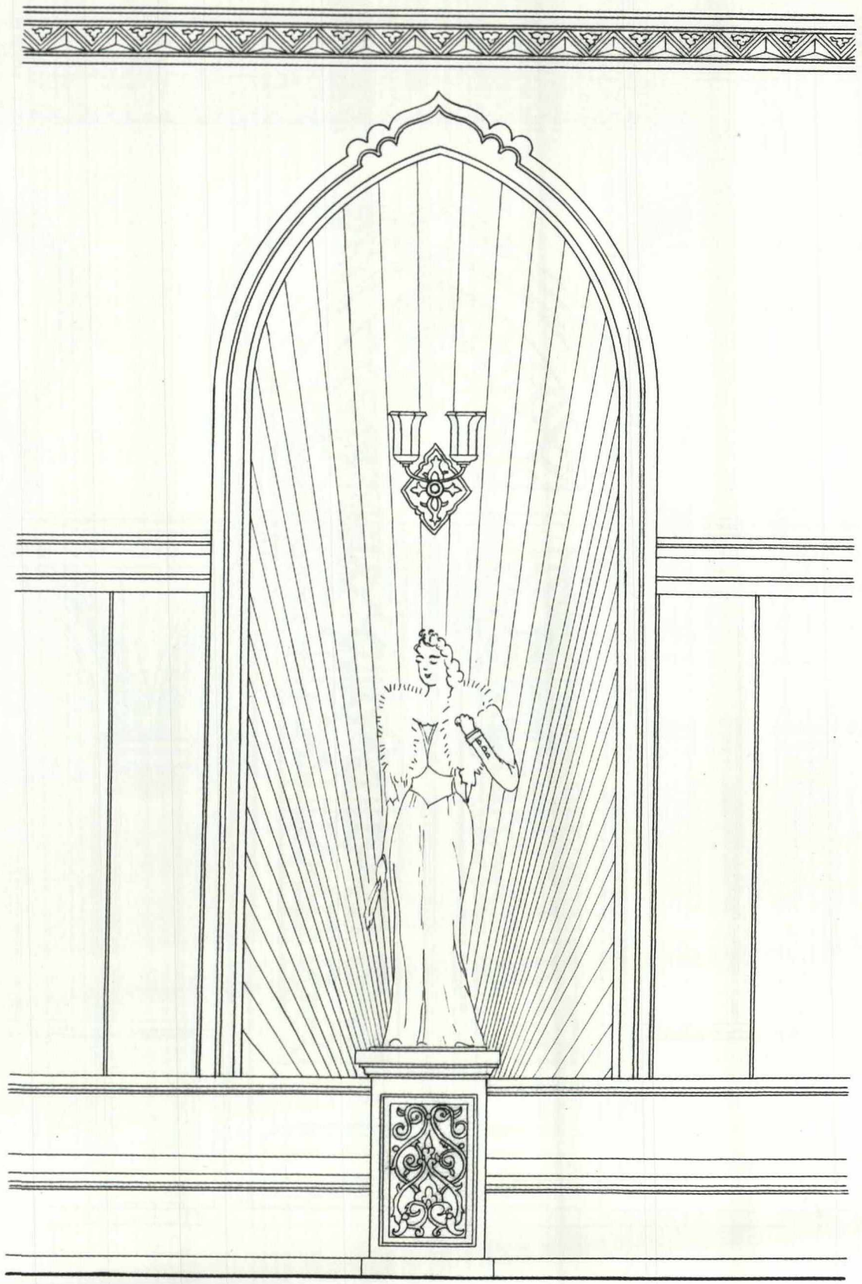
Tarixi binanın interyerinin tərtibatı nümunəsi.
The interior design example of the historical building.

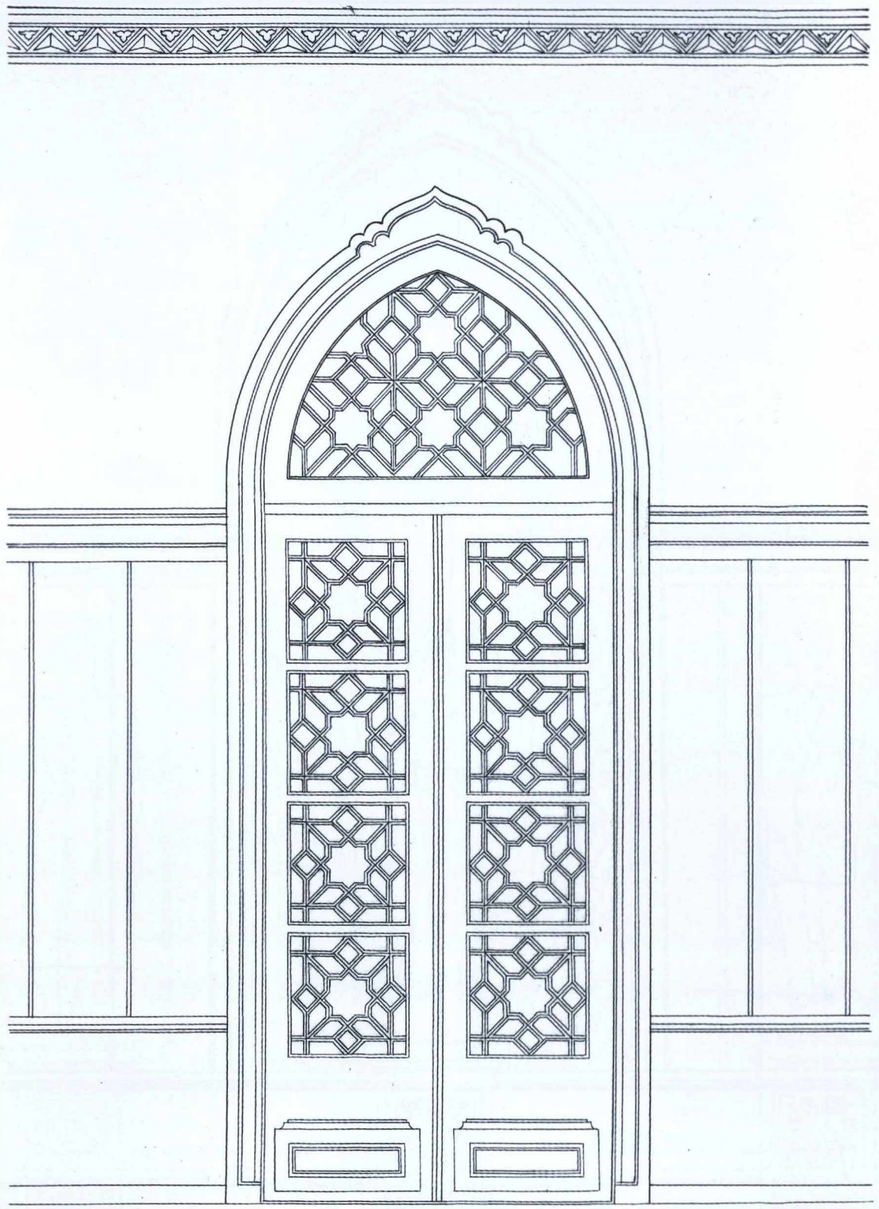
Tarixi binanın interyerinin tərtibatı nümunəsi.
The interior design example of the historical building.

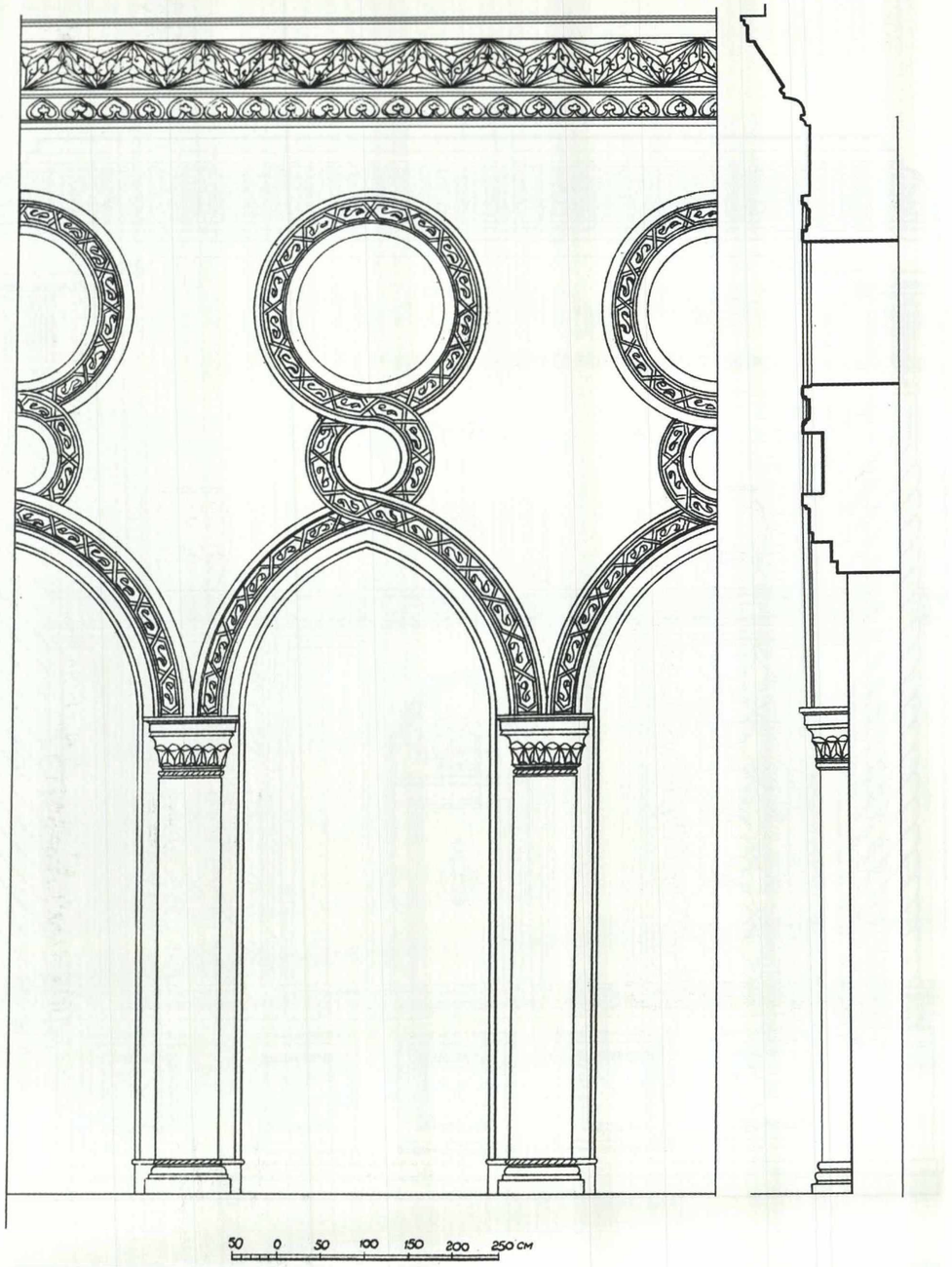
Tarixi binanın interyerinin tərtibatı nümunəsi.
The interior design example of the historical building.

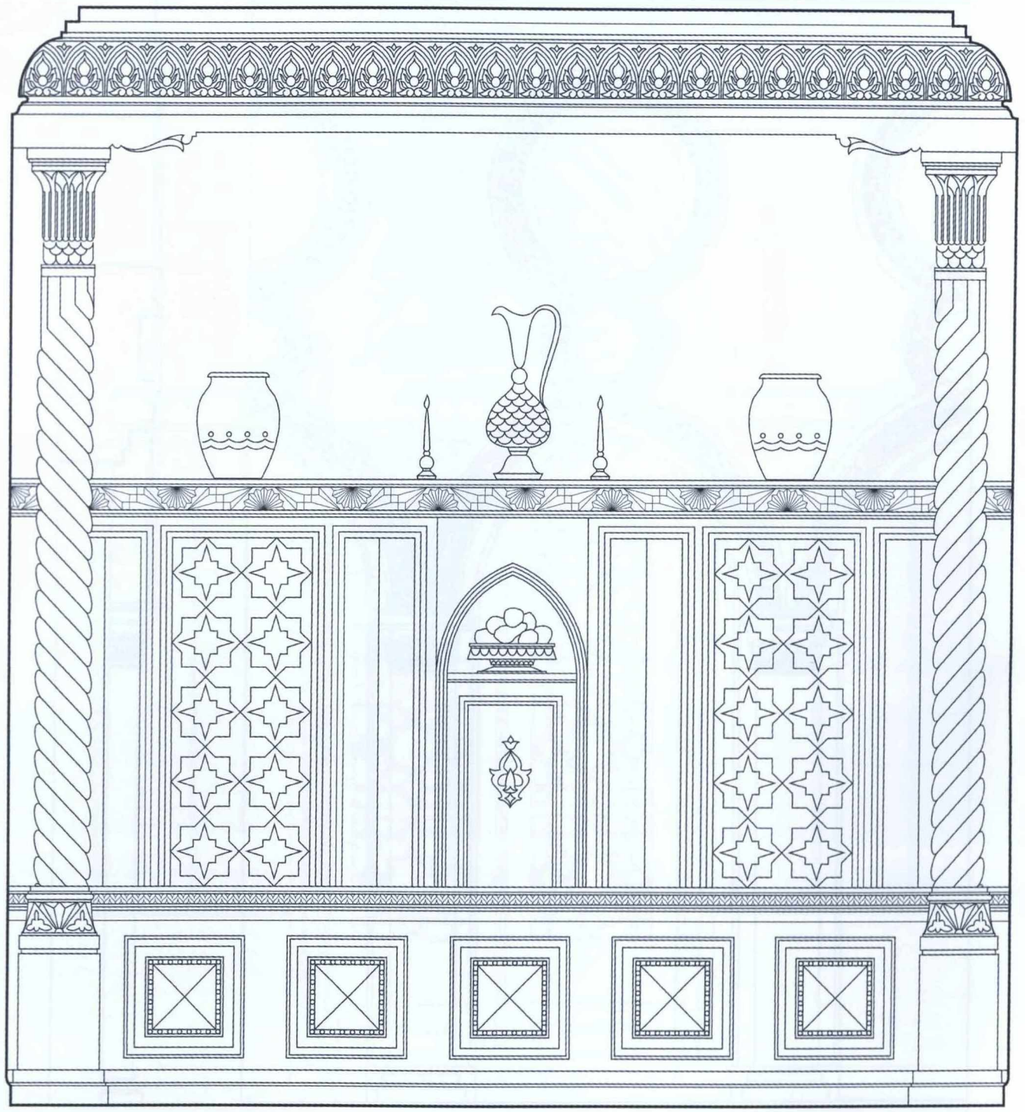
Tarixi binanın interyerinin tərtibatı nümunəsi.
The interior design example of the historical building.

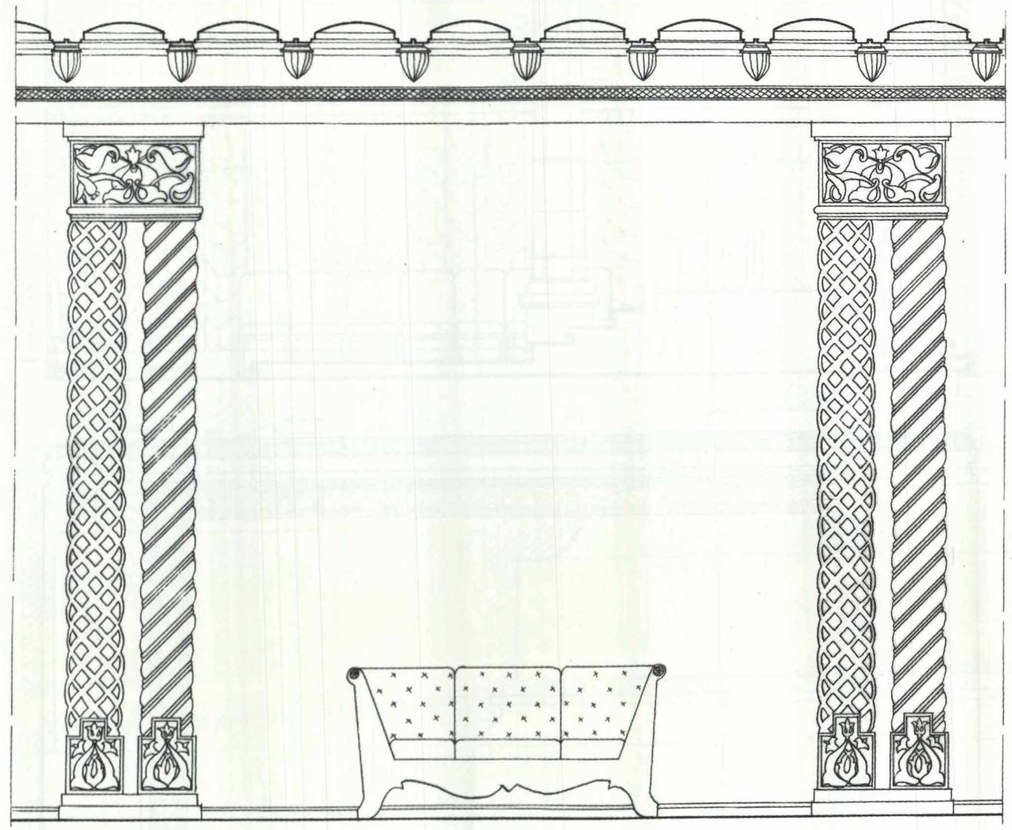
Tarixi binanın interyerinin tərtibatından fraqment.
The interior design fragment of the historical building.

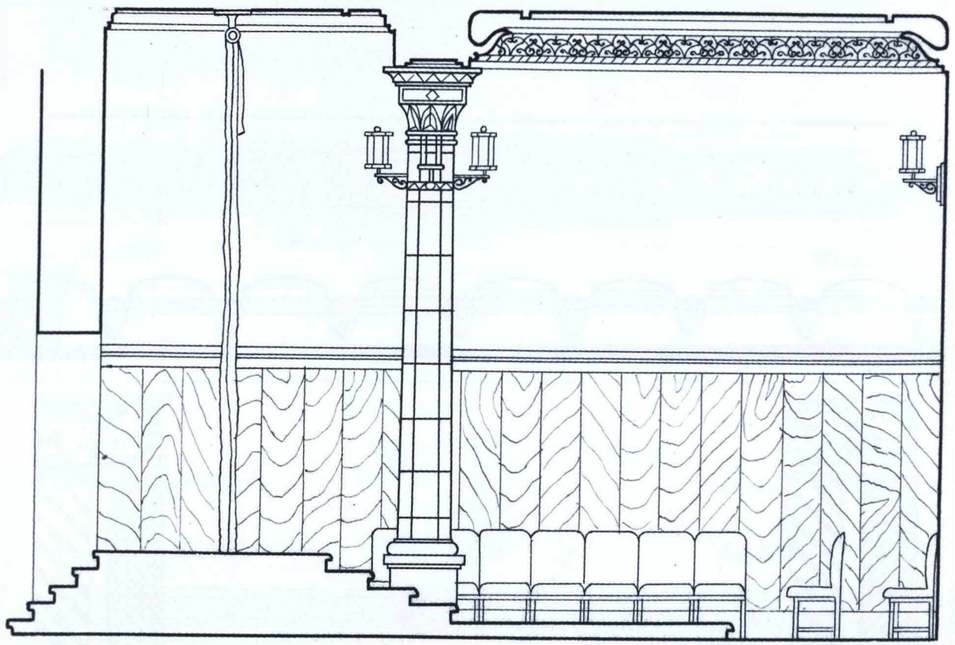
Tarixi binanın interyerinin tərtibatından fraqment.
The interior design fragment of the historical building.

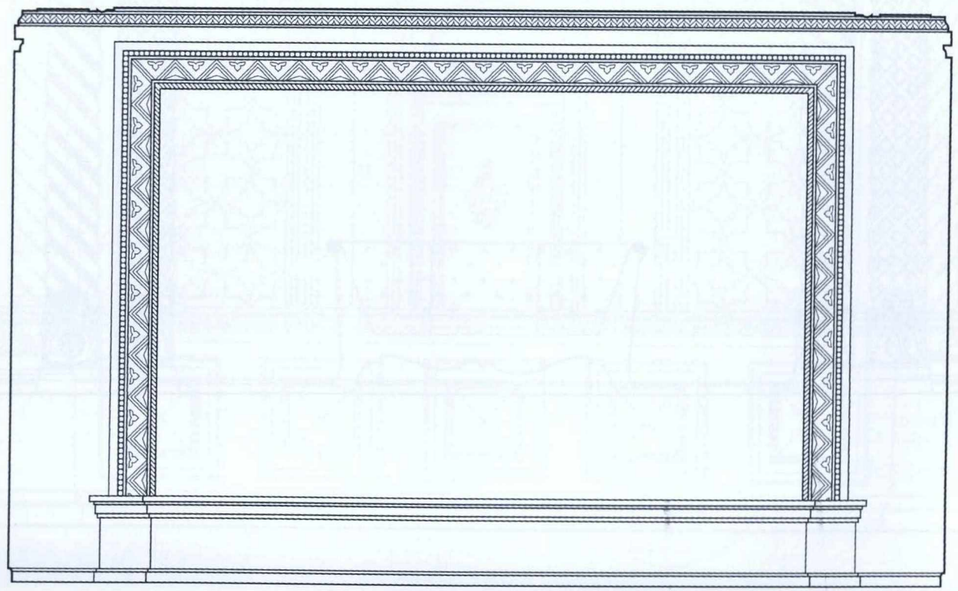

Tarixi binanın interyerinin tərtibatından fraqment.
The interior design fragment of the historical building.

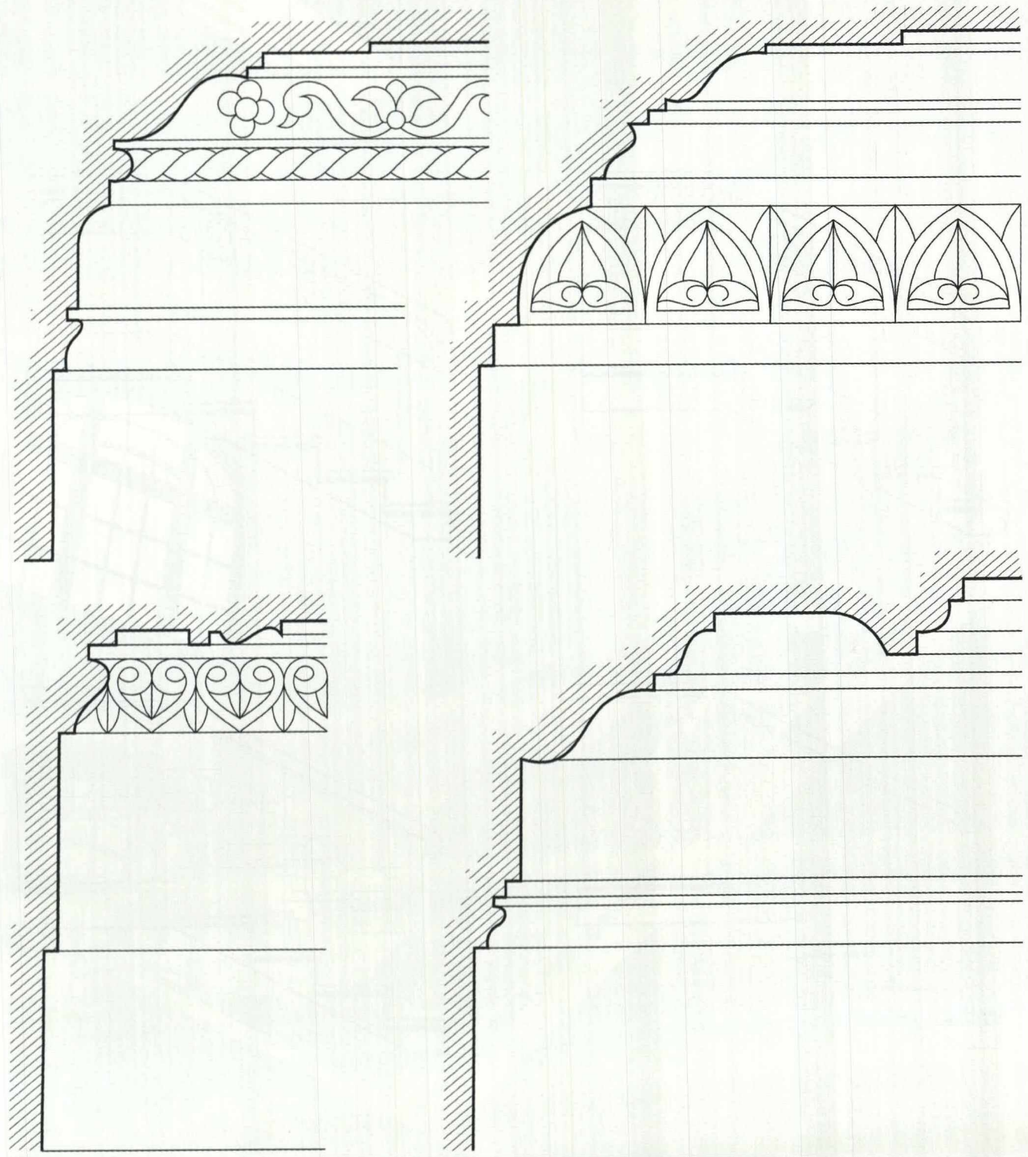

Tarixi binanın interyerinin tərtibatından fraqment.
The interior design fragment of the historical building.

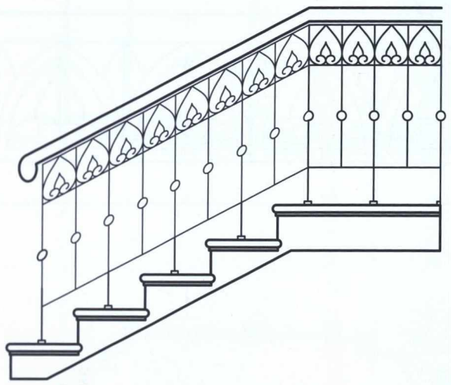

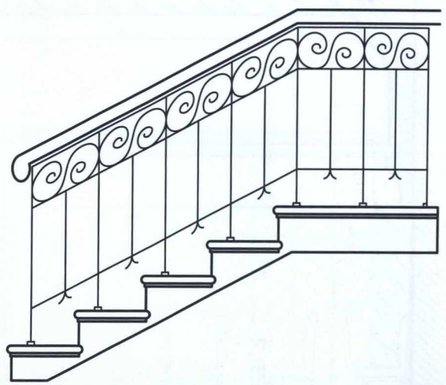

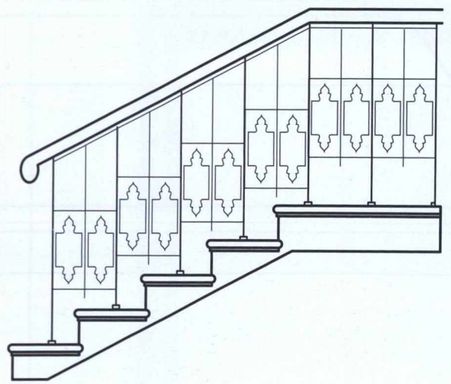
Tarixi binanın interyerinin tərtibatından fraqmentlər.
The interior design fragments of the historical building.

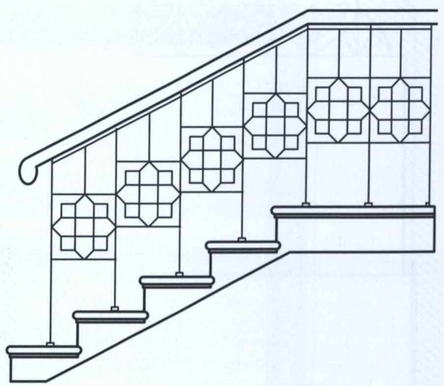

Tarixi binanın interyerinin tərtibatında istifadə olunan bəzək və profil elementləri.
The decoration and profile elements used in the interior design of the historical building.

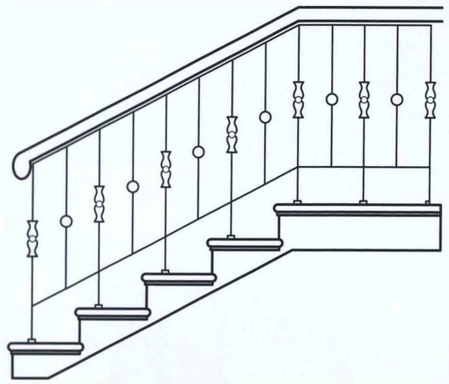

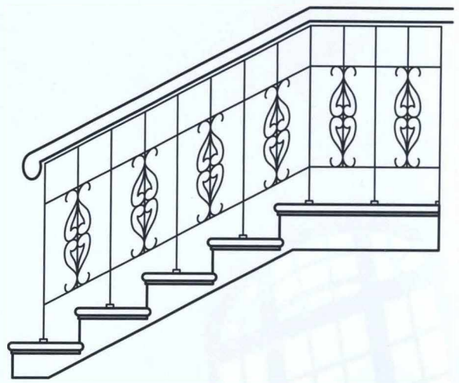

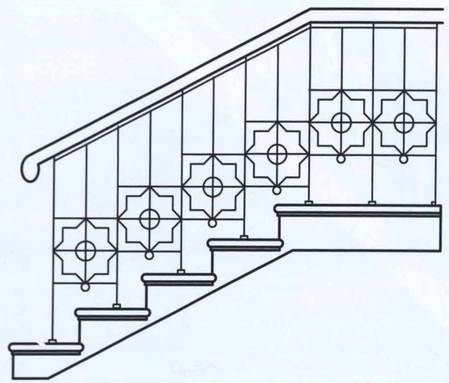
Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

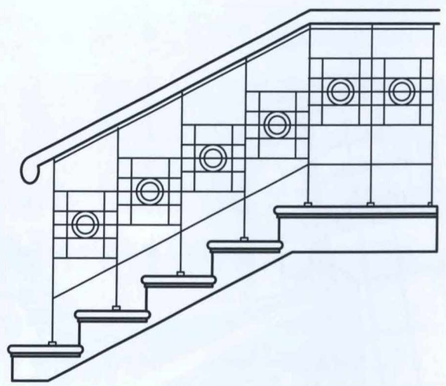
Tarixi binanın interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən nümunəsi.

The stair example used in the interior design of historical building.

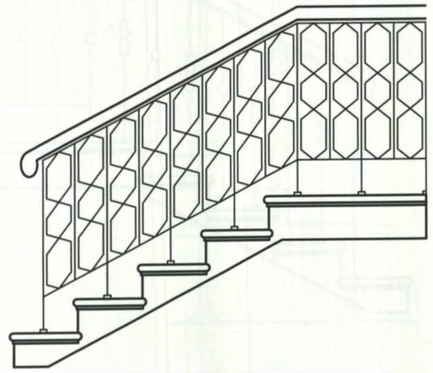

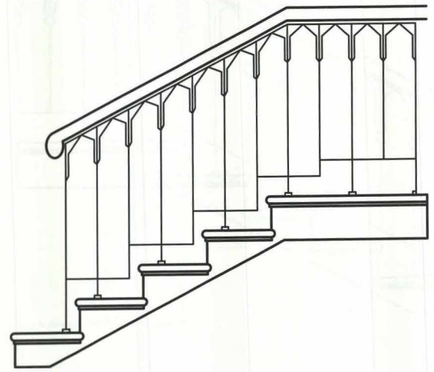

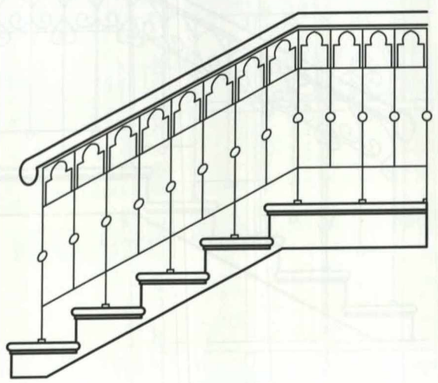

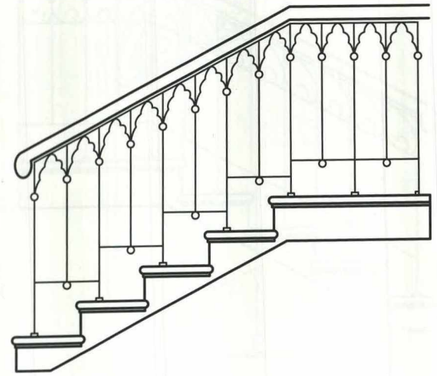

Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

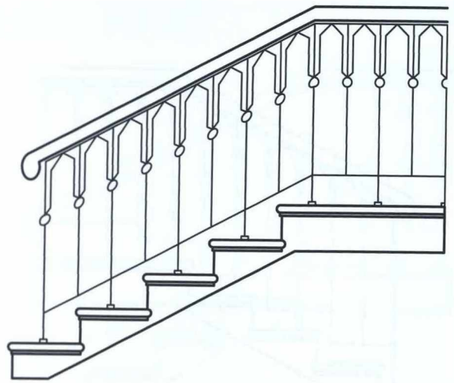

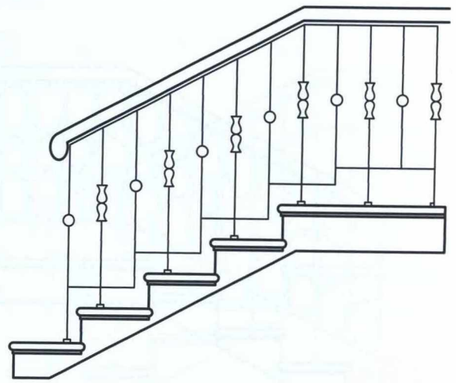

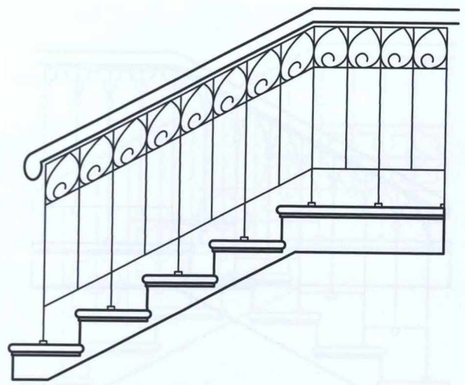

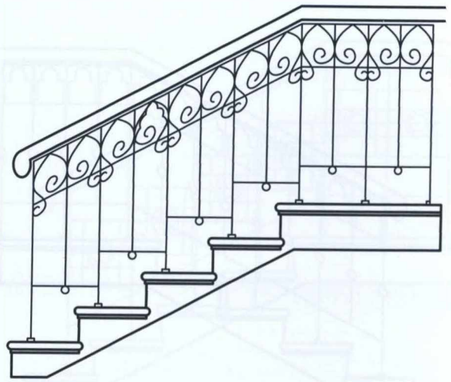

Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

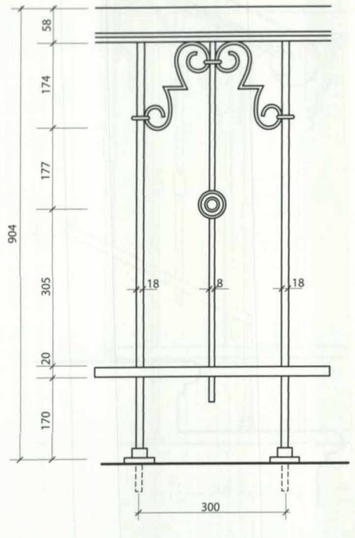

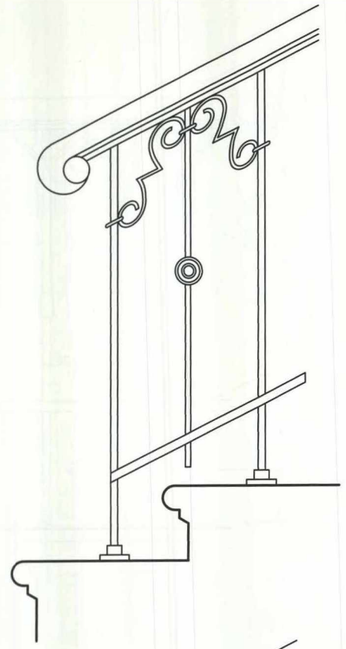

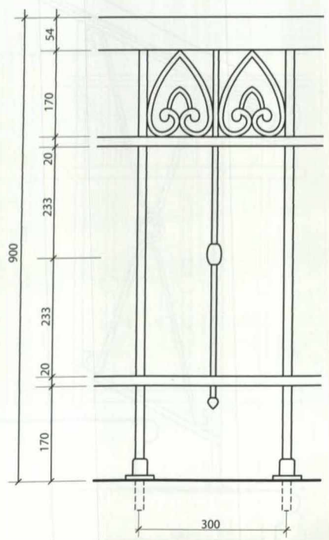

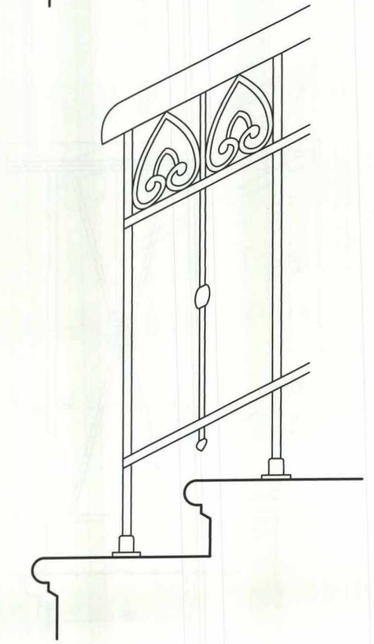

Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

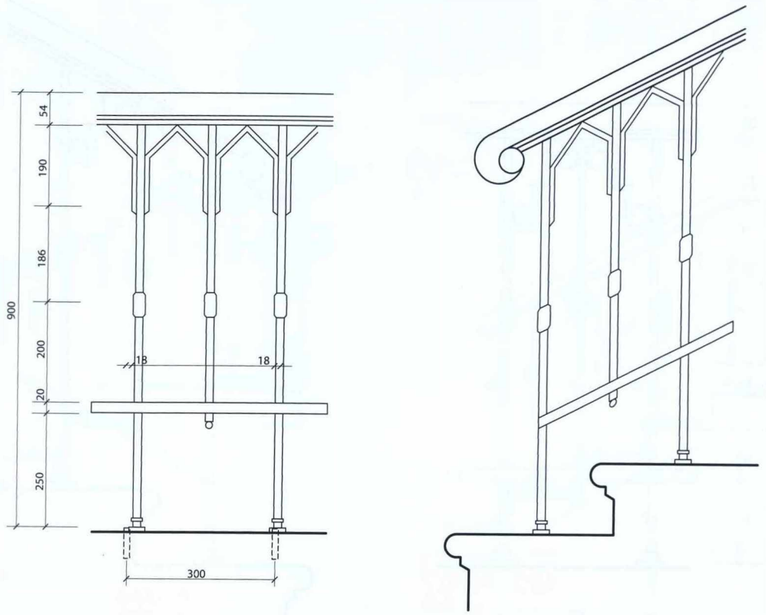

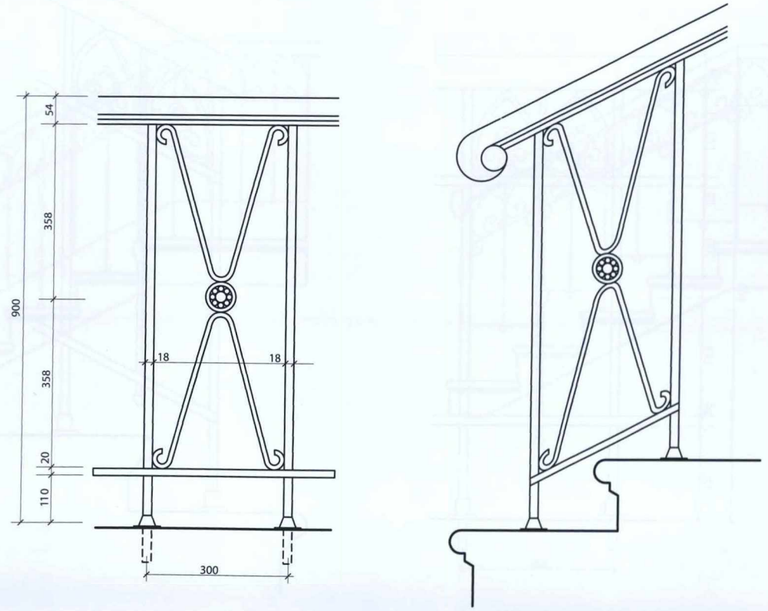

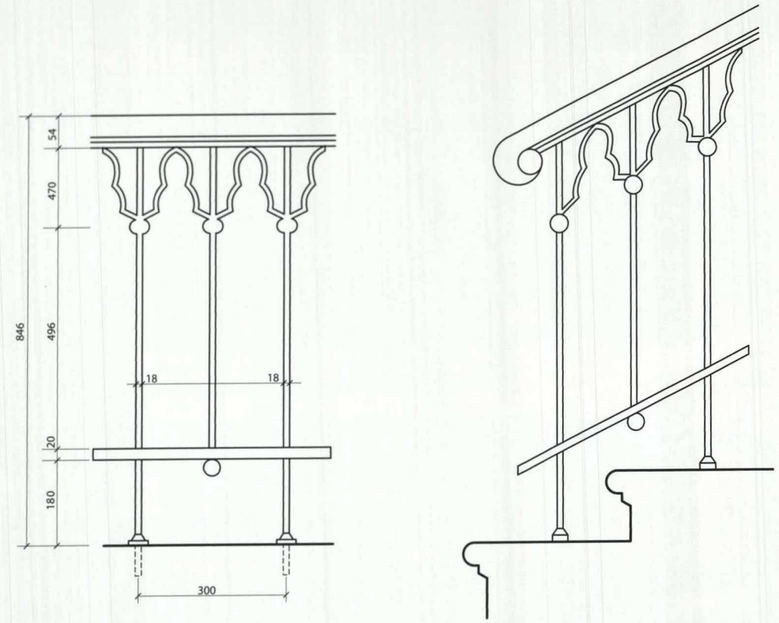

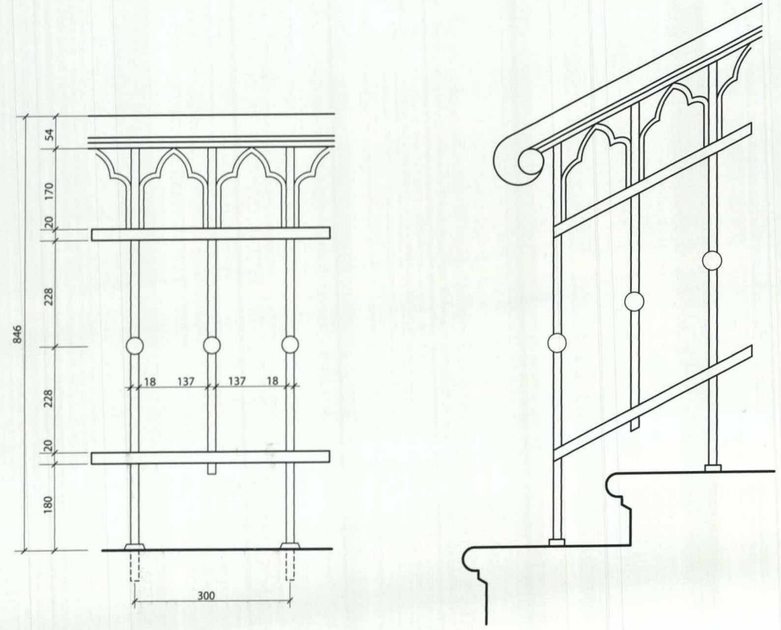
Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

Tarixi binaların interyer tərtibatında istifadə olunmuş pilləkən elementləri.
The stair elements used in the interior design of the historical buildings.

HAŞİYƏLƏR

Binanın daxilində və xaricində, divar, tavan, qapı, pəncərə, tağça və s. tərtibatında istifadə olunan xətti bəzək elementi haşiyə adlanır.

Azərbaycan memarlığında geniş istifadə olunan zolaq şəkilli dekorativ elementlərdən biri haşiyələrdir. İstifadə olunma yerinə və materialına görə haşiyələr, hamar səthli (boya, kağız) və ya relyefli (daş, ağac, gips, və s.) ola bilər. Relyefli haşiyələrə binaların həm daxilində, həm də xaricində rast gəlmək olur. Profil kəsimlərinin formalarına görə haşiyələrin zəngin növləri vardır. Düz profilli haşiyələrlə yanaşı, səthi müxtəlif həndəsi və nəbati naxış elementləri ilə bəzədilmiş relyefli haşiyələr də memarlıq tərtibatında geniş yayılmışdır. Haşiyə bəzəklərində istifadə olunan naxışlar bəzən "islimi" naxışlar adlanır.

Azərbaycan memarlıq və tikinti təcrübəsində daşdan hazırlanan memarlıq haşiyələri yonma və oyma üsulu ilə yerinə yetirilir. Gips və gəc haşiyələr isə əsasən tökmə üsulu ilə hazırlanır daha çox interyer tərtibatında istifadə olunurdu. Ağac haşiyələrə isə daha çox yaşayış evlərinin qapı, pəncərə, tağçalarında rast gəlmək olur.

İnteryer tərtibatında boya ilə işlənmiş divarlarda, naxış və süjetli kompozisiyaların çərçivəsi kimi müxtəlif biçimli haşiyələrdən istifadə olunurdu. Belə tərtibatlı ən gözəl interyer nümunələrindən biri Şəki xanları sarayını misal göstərmək olar.

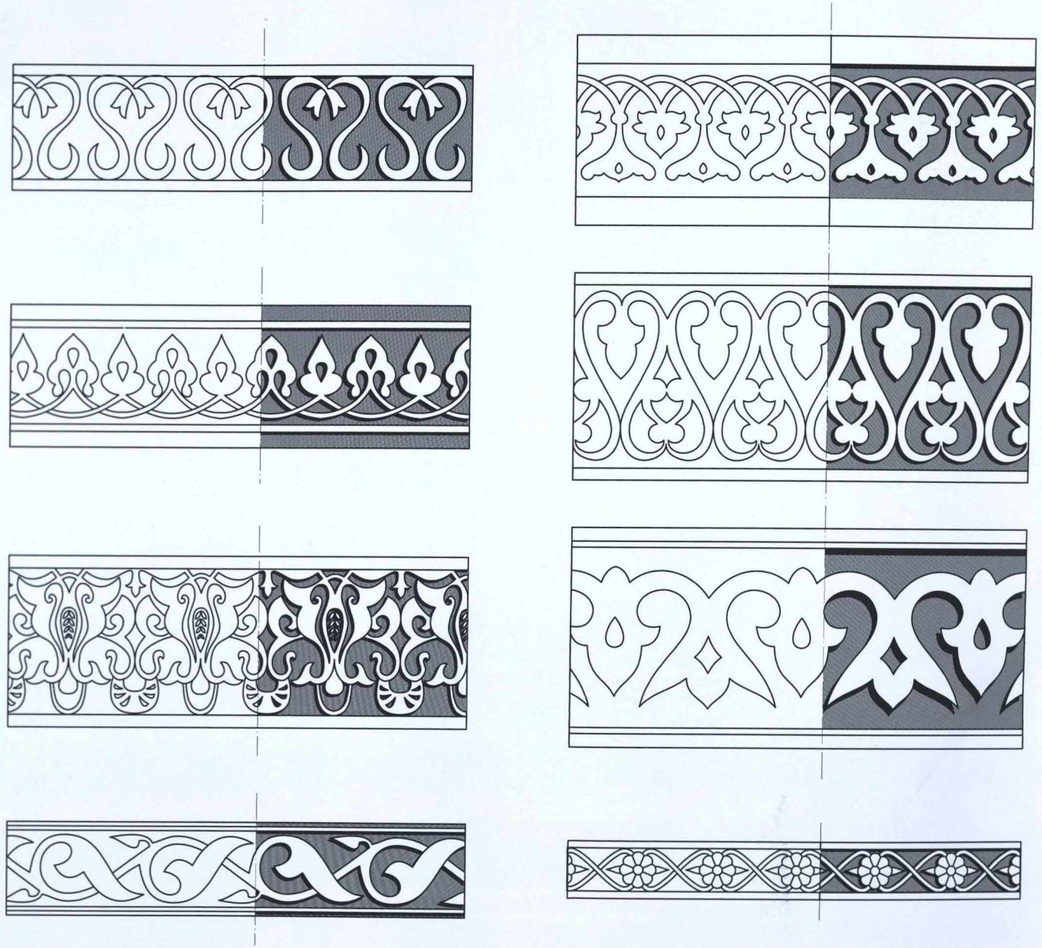
HASHIYE

Hashiye is a linear decor element used for the exterior and interior of a building in walls, ceilings,doors,windows,arches erc.

It is one of the largely used stripe-shaped elements in Azerbaijan architecture. In terms of materials used and locations chosen, it can be smooth and flat (painted, paper) or relief (stone, wooden, gypc etc.). Relief hashiye can be found both exterior and interior. There are rich variations of the element in terms of the profile cut share. Along with straight-profiled ones, relief hashiye decorated with various geometric and vegetativepatterns are very common in architectural decoration. Patterns used for hashiye are called islimi.

In Azerbaijan architecture and construction, hashiye is implemented through grinding and carving. The gyps or clay variants are mostly manufactured with the casting method applied to be rather used for interior. Wooden hashiye is mostly found in residences.as a decoration of doors, windows, and arches.

Differently cut hashiyes were used to frame patterned or plotted compositions on painted walls for interior decorations. Shaki Khan's Palace could be exemplified as a beautifful specimen in terms of interior decoration.

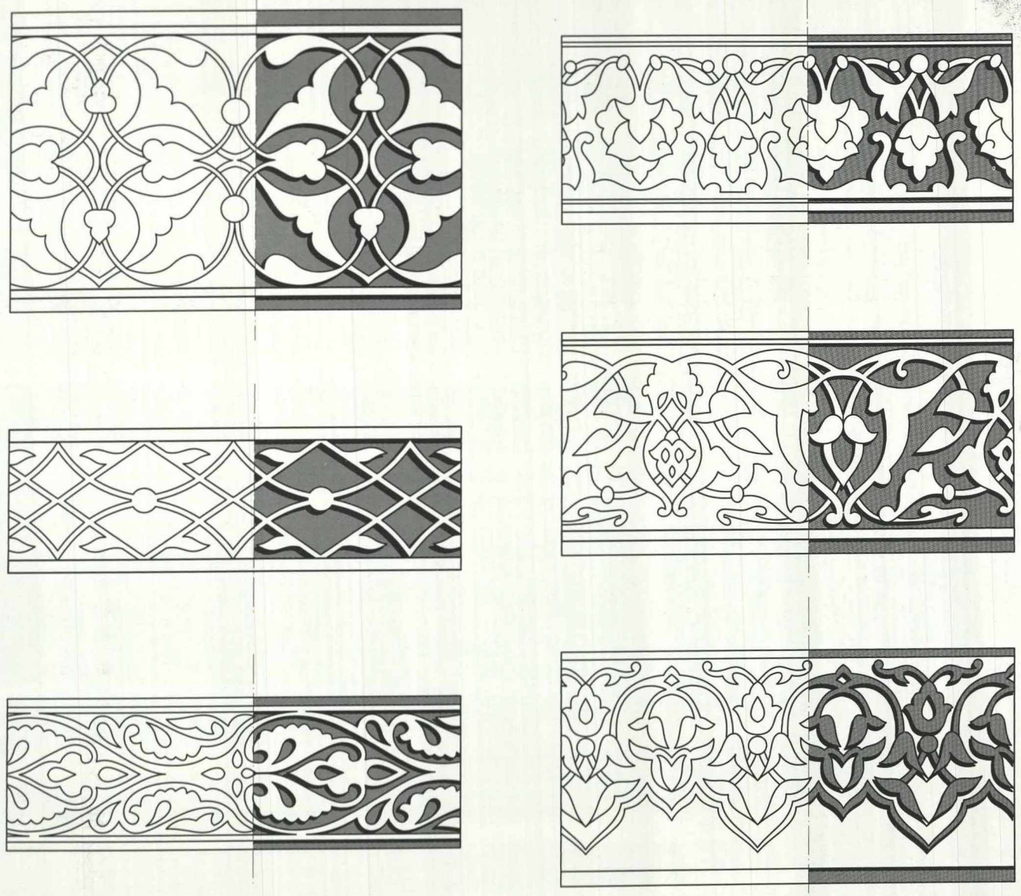
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

Daş üzərində oyulmuş haşiyə elementi.

The border element carved on the stone.

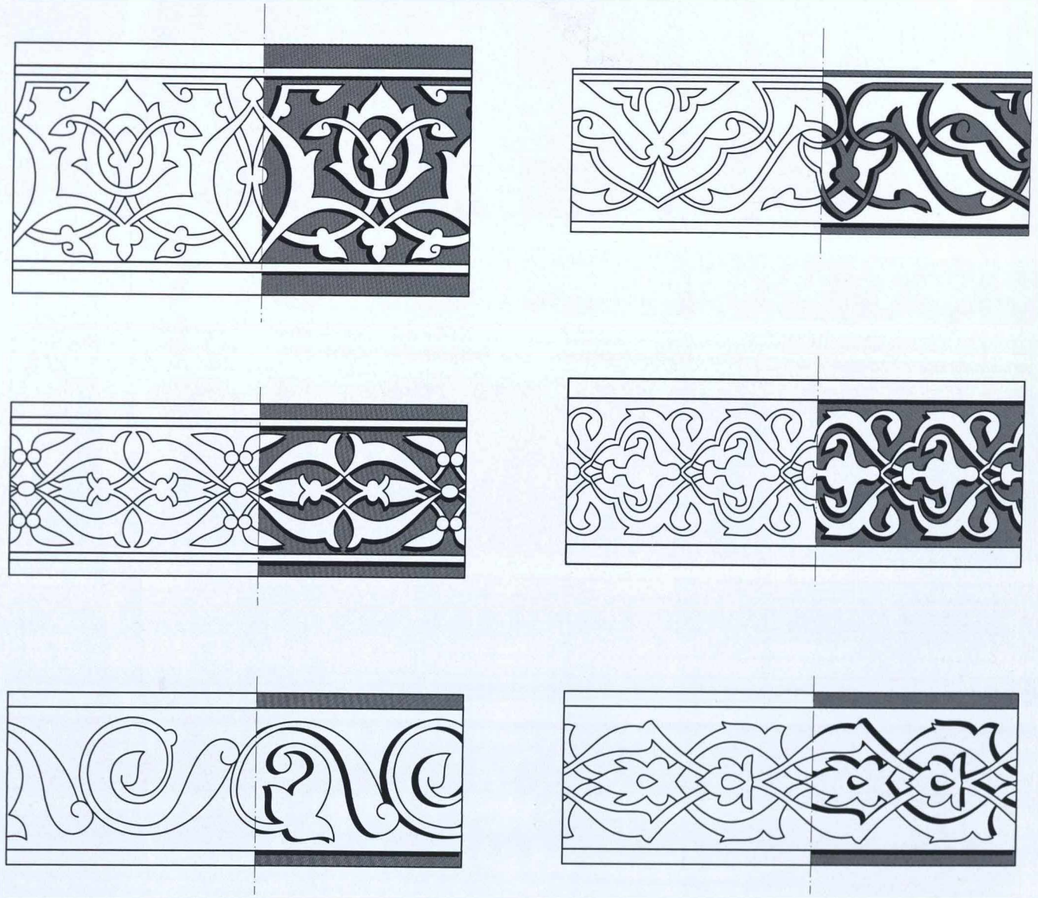

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

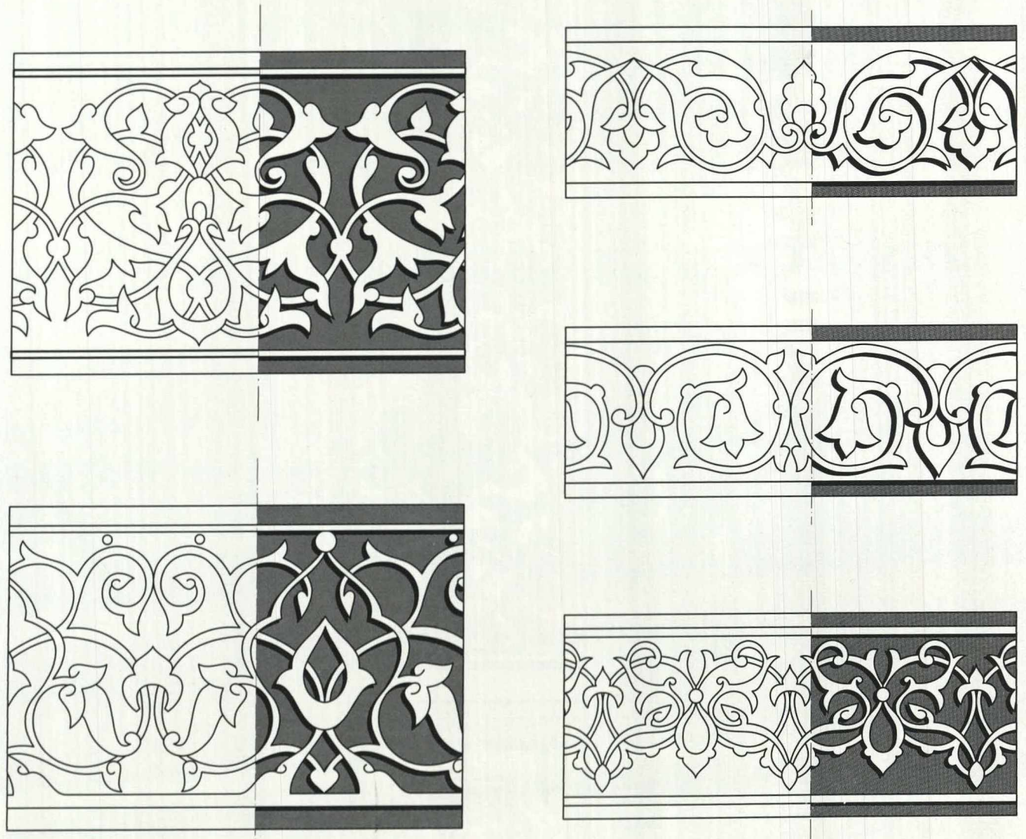
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

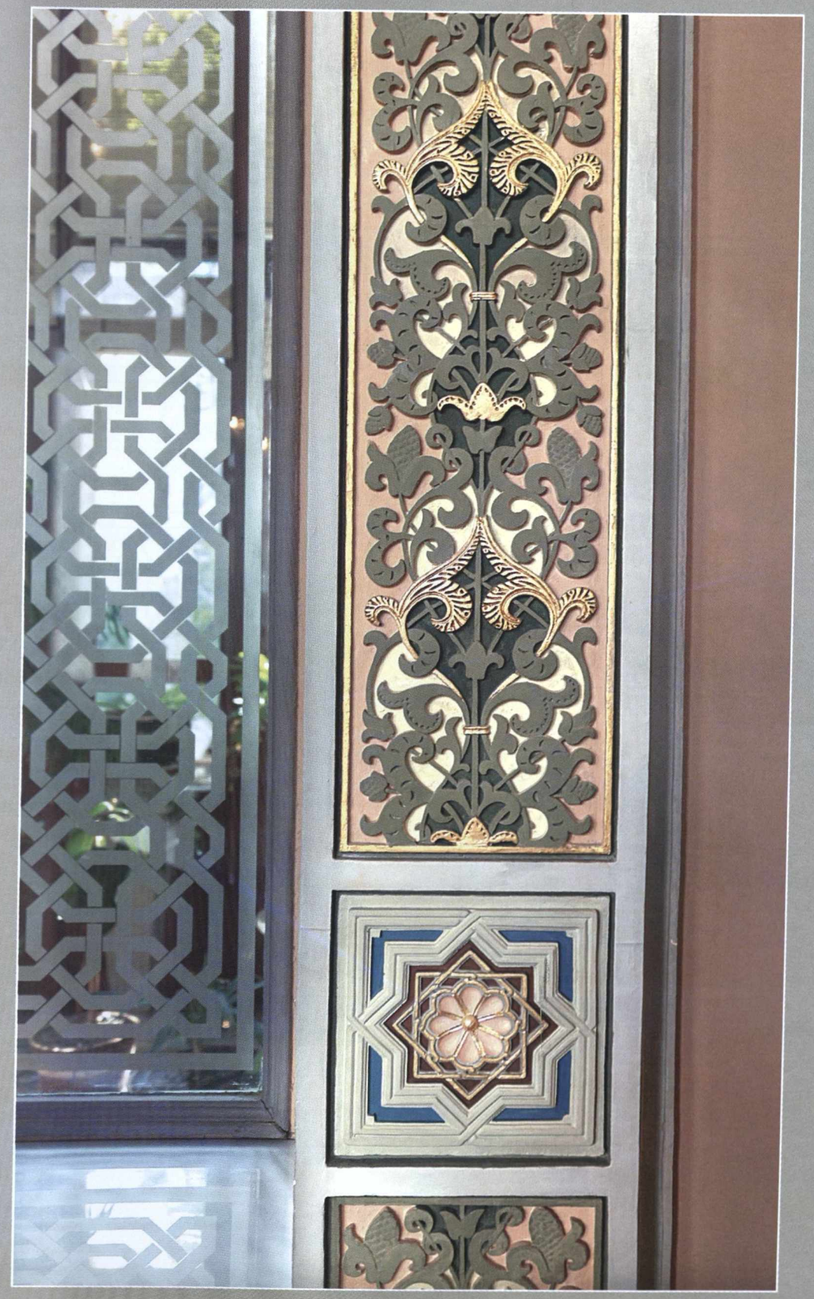
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

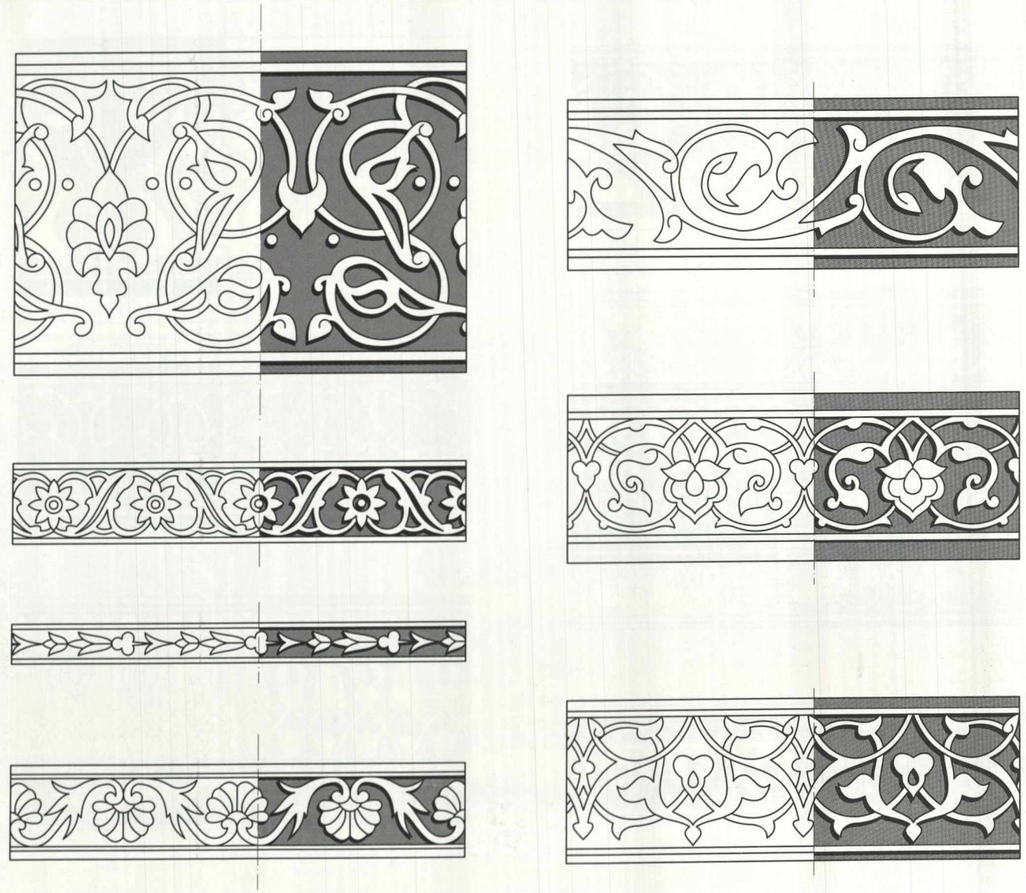

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

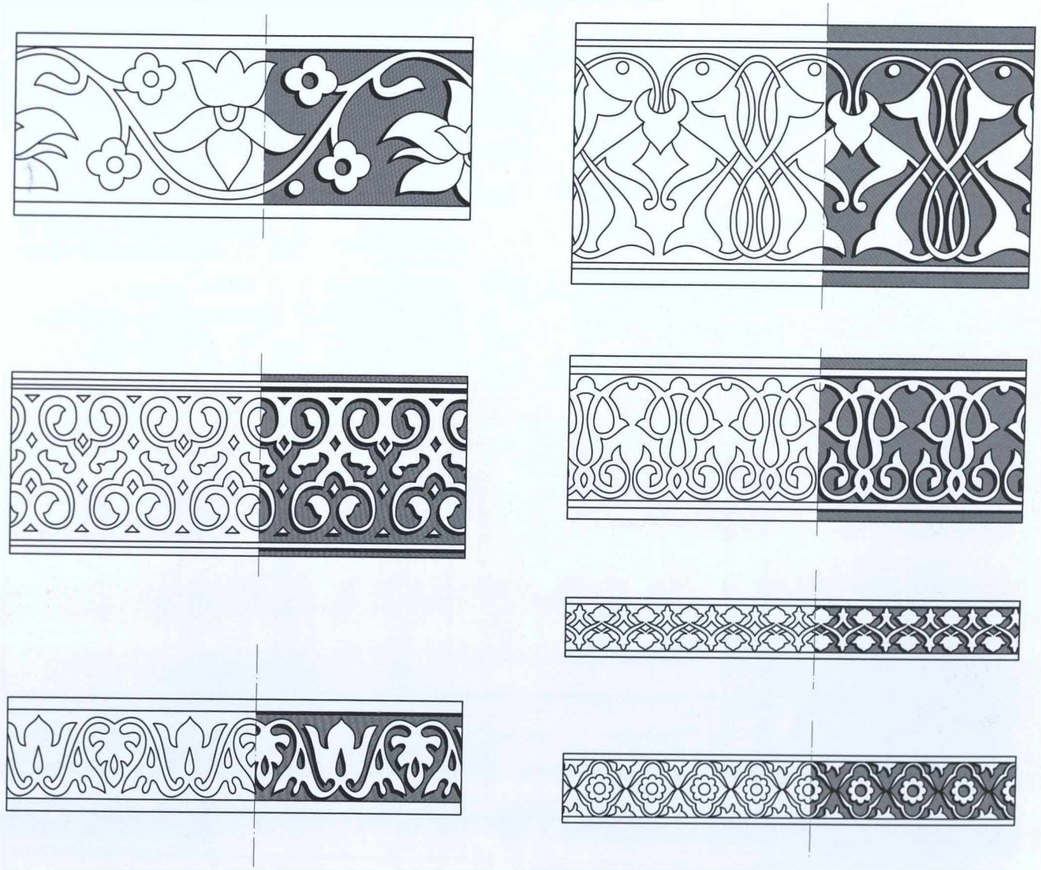

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif bəzək elementləri.
Different decoration elements used in the design of the architectural monuments.

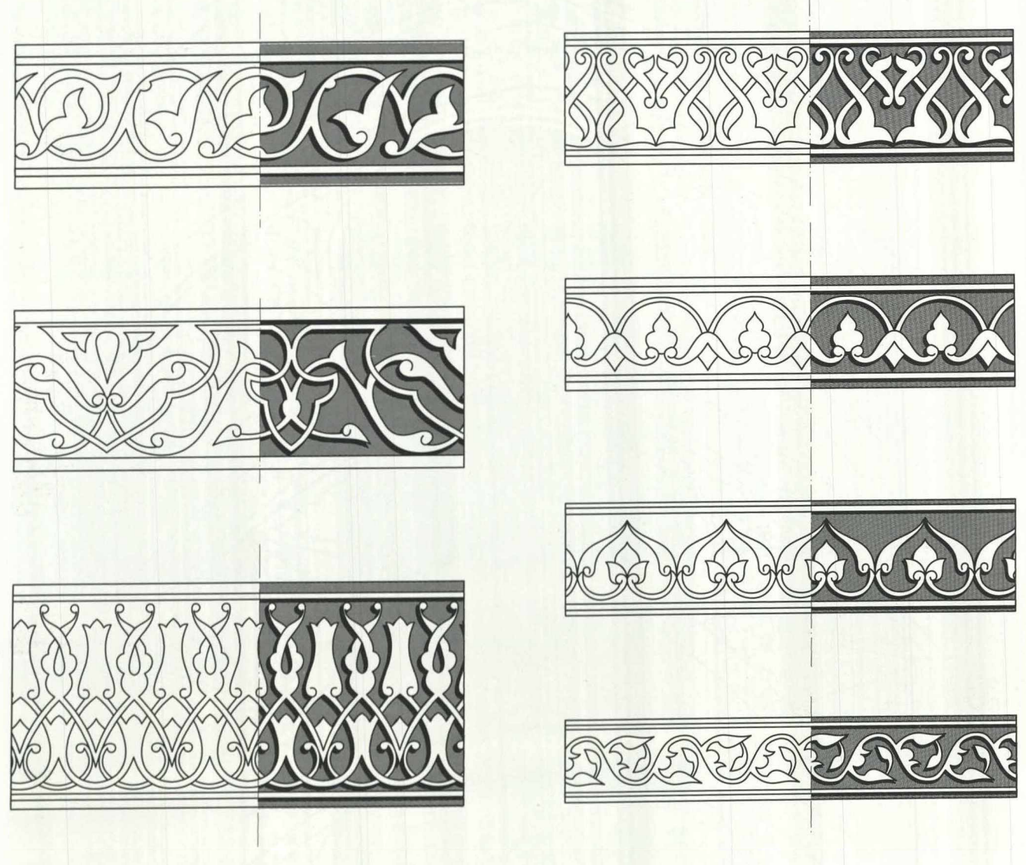
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

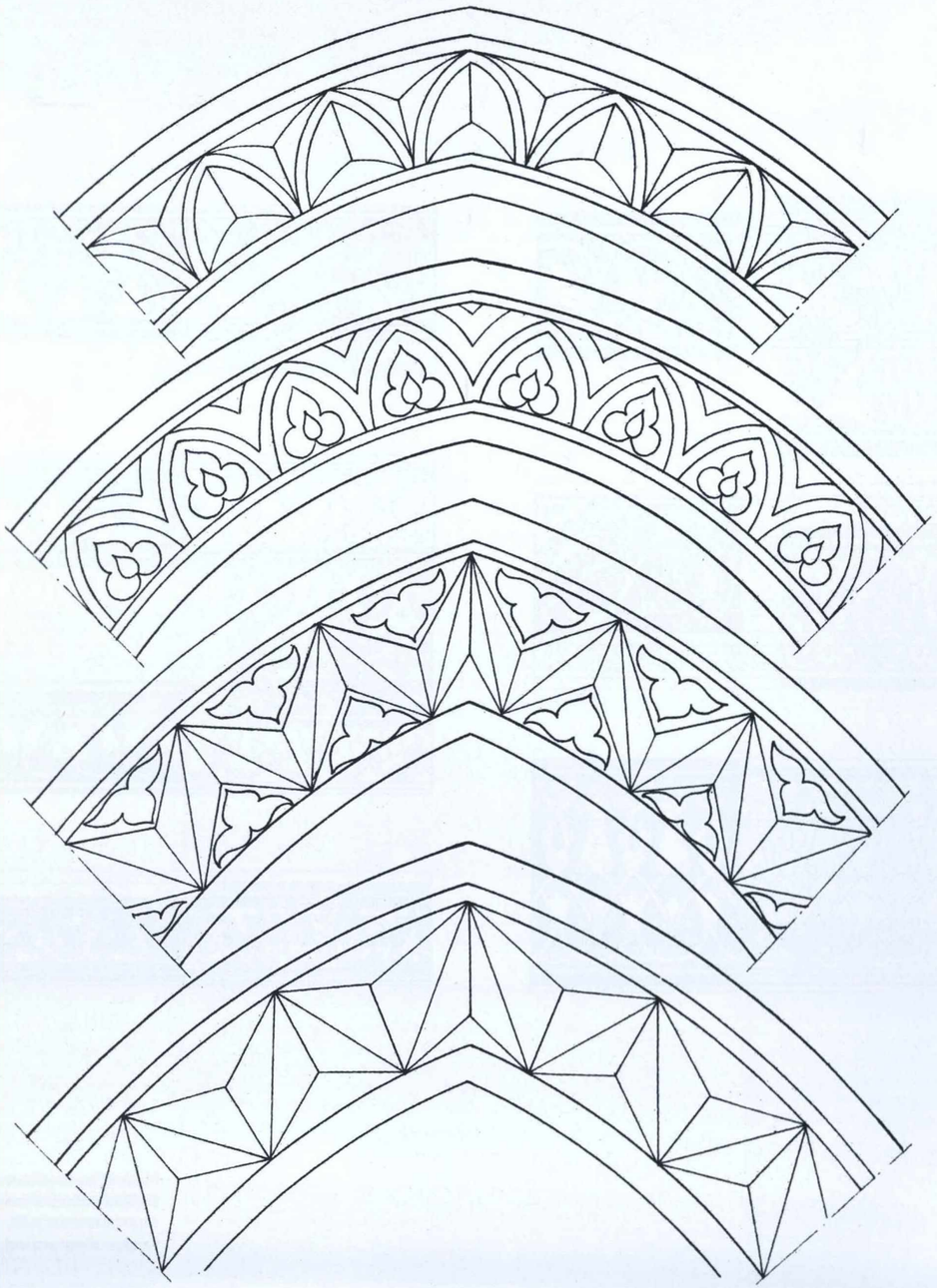
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementləri.

The border elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementləri.

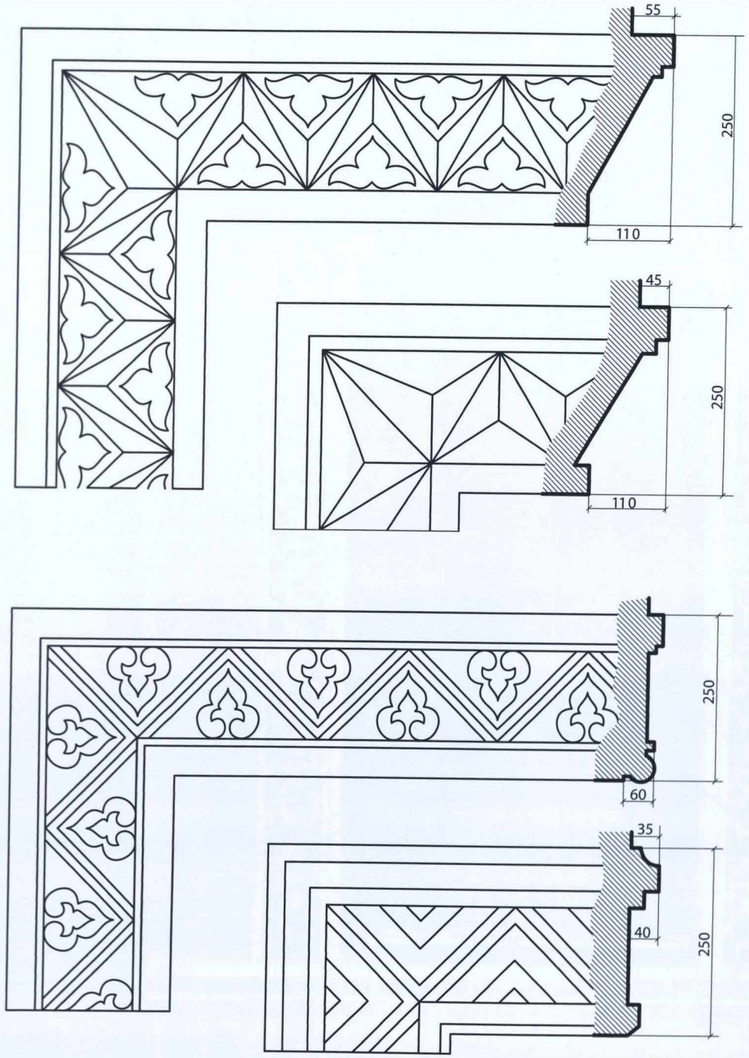
The border elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementləri.
The border elements used in the design of the architectural monuments.

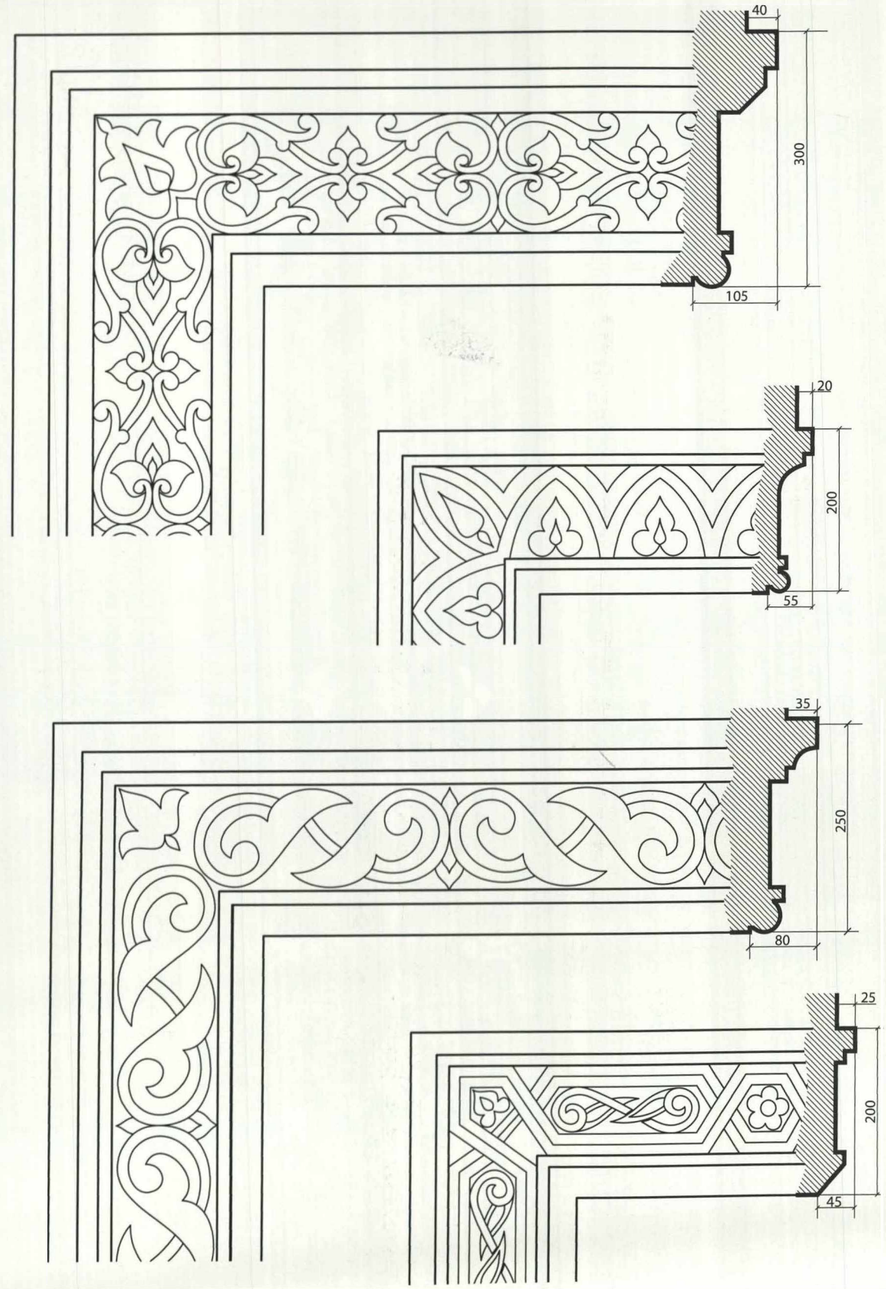

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementi.
The border element used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementləri.

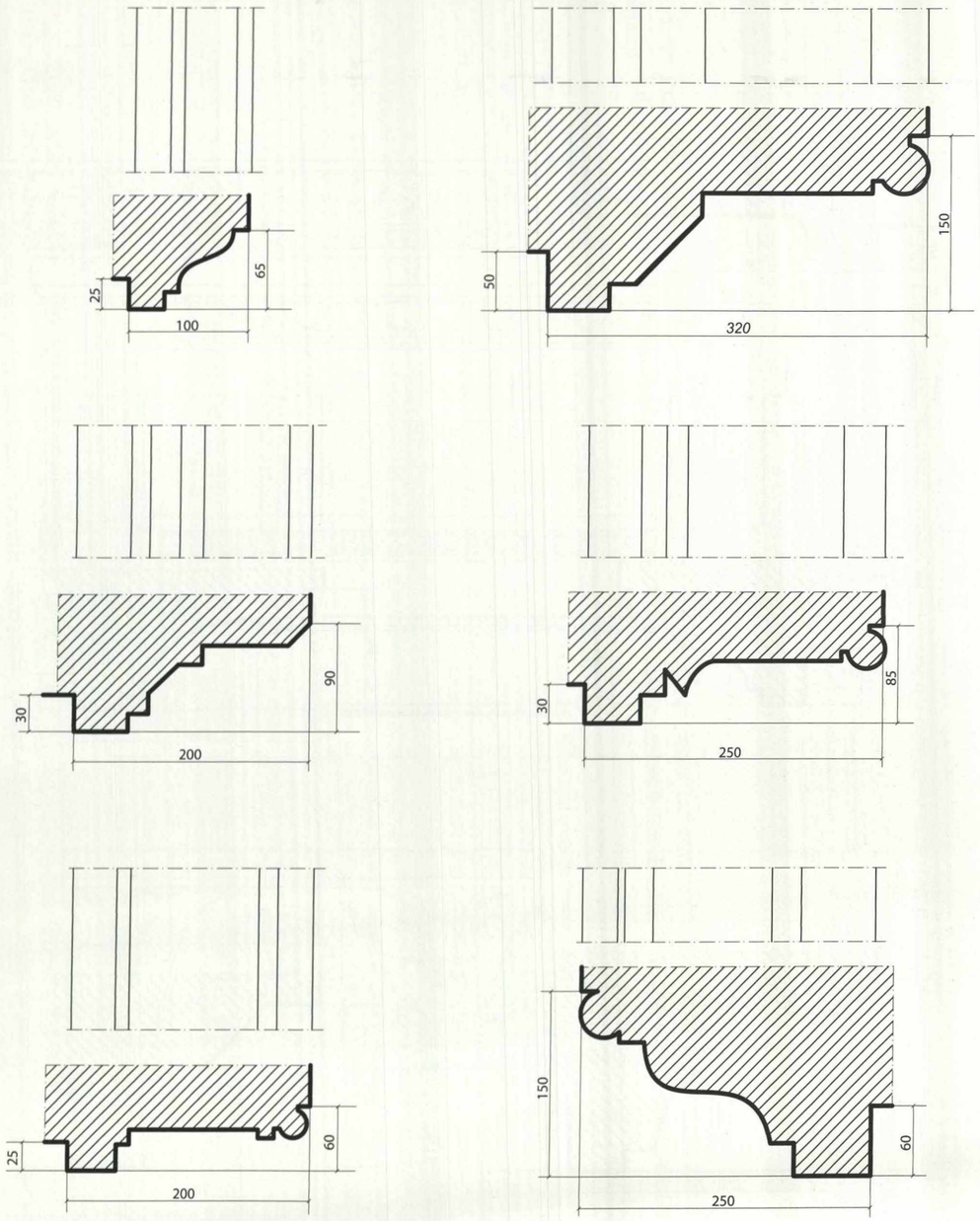
The border elements used in the design of the architectural monuments.

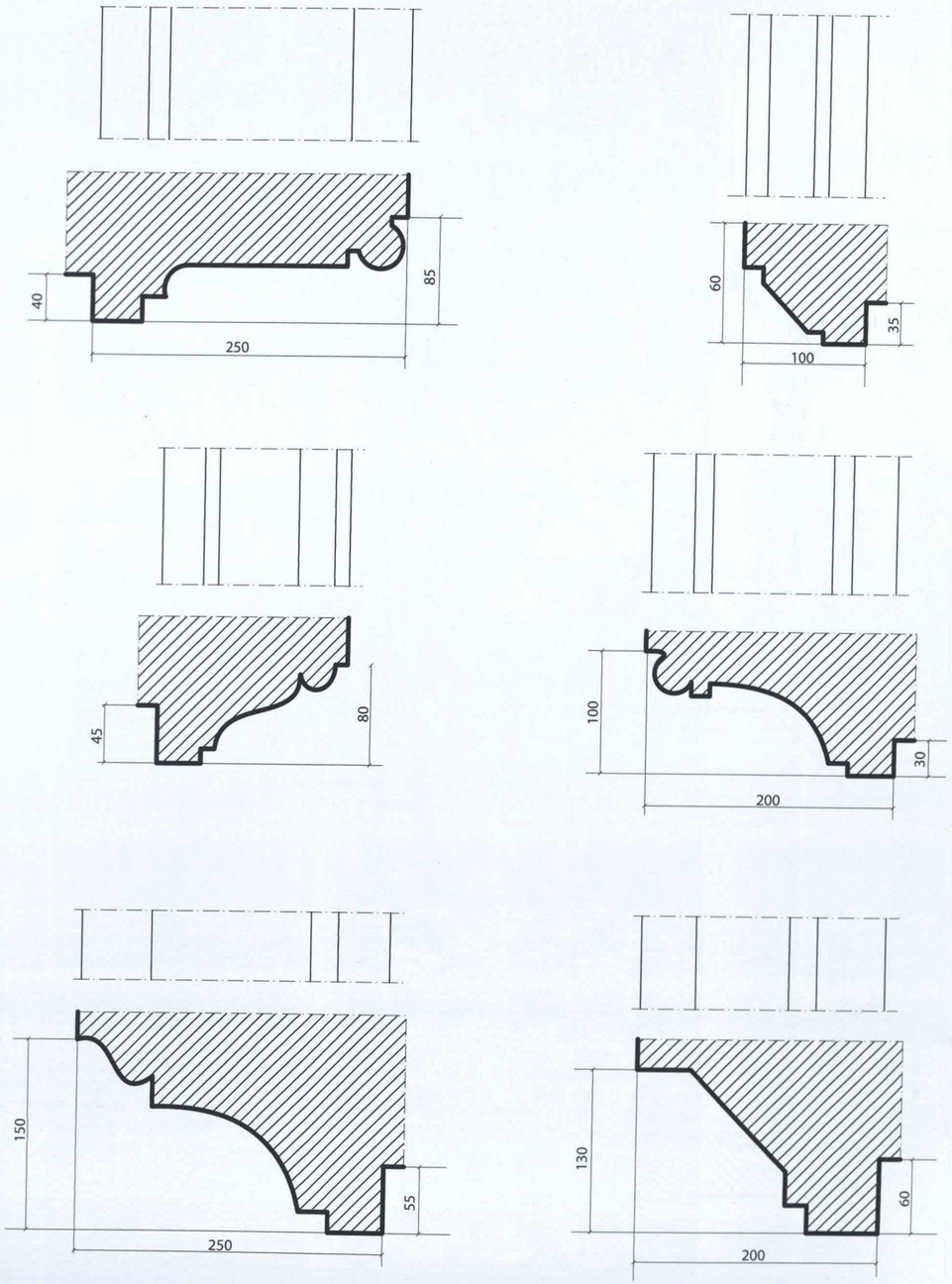
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementləri.
The border elements used in the design of the architectural monuments.

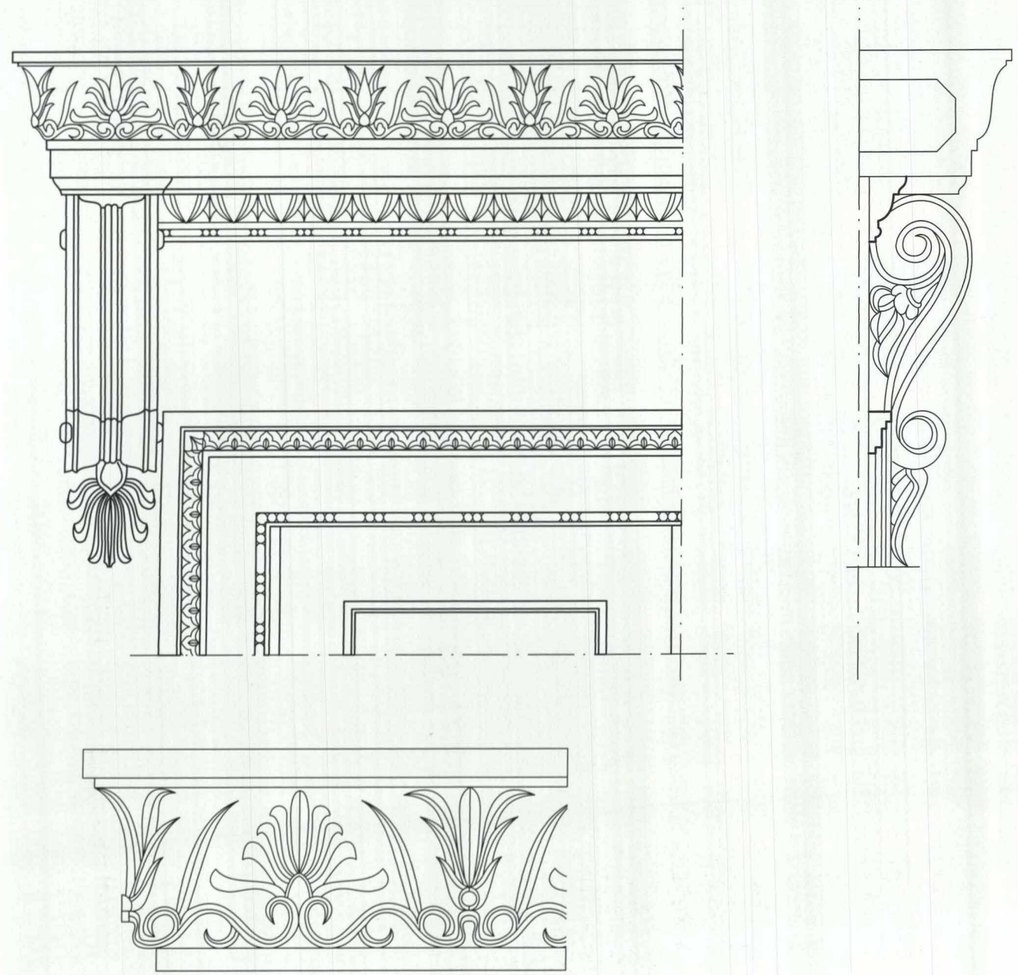
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş haşiyə elementi.
The border element used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementlərinin profilləri.
The profiles of the different border elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif haşiyə elementlərinin profilləri.
The profiles of the different border elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif bəzək elementləri.
Different decoration elements used in the design of the architectural monuments.

XONÇALAR

Gül ləçəklərinin stilizə olunmuş, müxtəlif formalarda quruluşundan, həndəsi və kristallik fiqurlardan yaradılan, memarlıqda, binaların daxili və xarici tərtibatında istifadə olunan naxış-bəzək elementi – XONÇA adlanır.

Xonça elementi hələ qədim Misir memarlığında istifadə olunmuş, sonralar antik dövrlərin Yunan memarlığında daha da zənginləşərək Yaxın və Orta Şərqin tikinti sənətində də geniş yayılmışdır. Xonça – əsasən müxtəlif gül və yarpaqların radial oxlar üzrə simmetrik yerləşməsindən qurulmuş naxış elementidir. Forma quruluşuna görə dairəvi, kvadrat, çoxbucaqlı və s. xonca nümunələrinə rast gəlinir.

Azərbaycan milli memarlığında da xonçadan, ənənəvi bir element kimi binaların həm daxili və həm də xarici tərtibatında rast gəlmək olur. Memarlar və xalq sənətkarları müxtəlif kompozisiyalı, həndəsi və nəbati naxışlı, həcminə görə isə qabarıq və yastı olan zəngin xonça nümunələri yaratmışlar.

İşlənmə yerinə görə xonçalar müxtəlif materiallardan hazırlanırdı. Fasad bəzəyi kimi əsasən daşdan yonulmuş və bəzən də gəcdən hazırlanmış xonça nümunələrindən istifadə olunurdu. Xonça elementi adətən portal, eyvan, pəncərə timpanlarında, friz bəzəklərində, ağac xonçalar isə kapitellərdə, qapı və haşiyələrdə, binaların daxili divar və tavan tərtibatında işlənirdi.

Azərbaycan milli memarlıq abidələrinin daxili tərtibatında gəc, gips materialından hazırlanmış xonça nümunələri daha geniş yayılmışdı.

ROSETTE (KHONCHA)

A patterned decor element for interior and exterior stylised as a fl ower petal, differently shaped, and composed from geometric and crystallised figures is called khoncha.

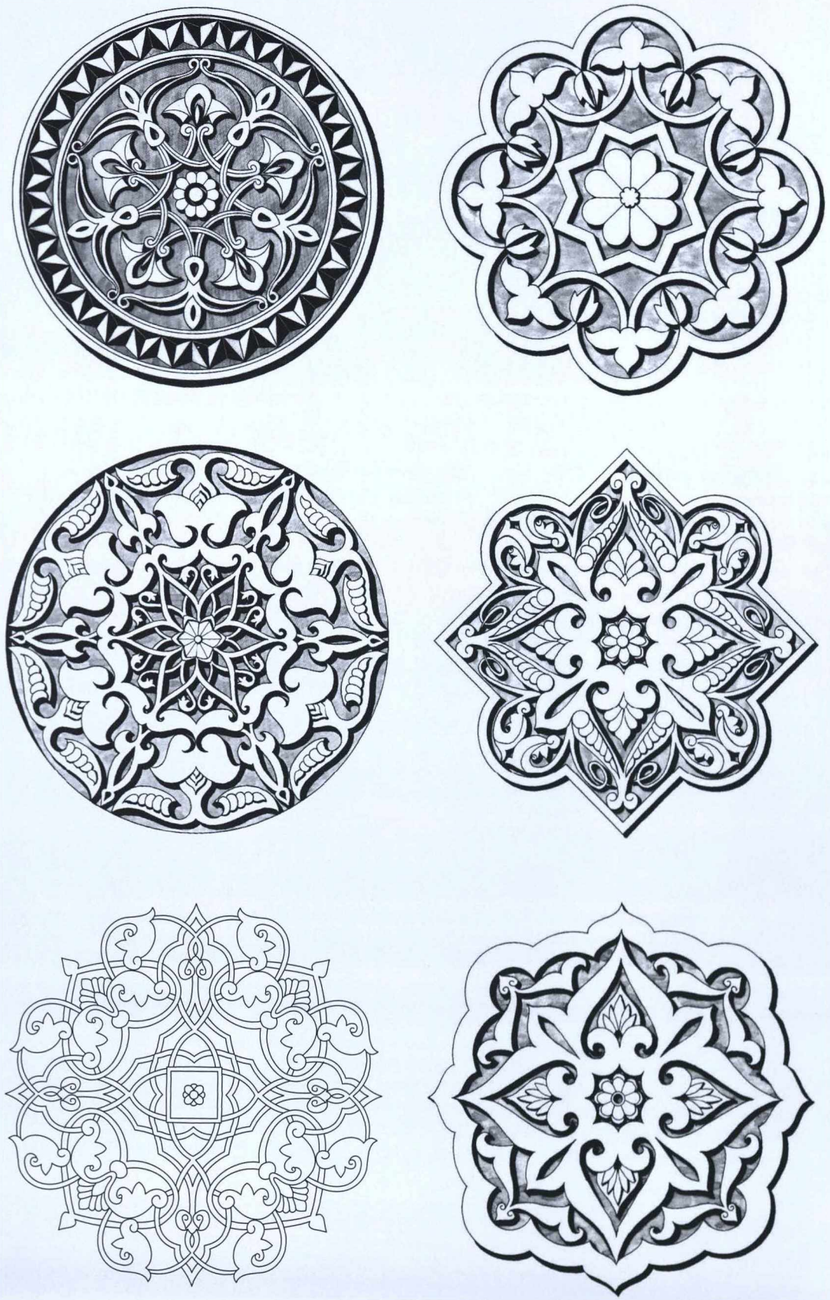
It was in ancient Egyptian architecture that rosette had already been used, to be improved during the later periods by ancient Greek archtects and largely applied throughout the Middle East. Rosette as a pattern element mostly made up by radially symmetric fl owers and leaves. In terms of shape, there are circular, quadratic, polygonal etc.

In Azerbaijan architecture, rosette can be found as a decor element both exterior and interior. Architects and artists developed different rosette compositions of geometric or vegetative shapes, fl at or convex in terms of their volume solutions.

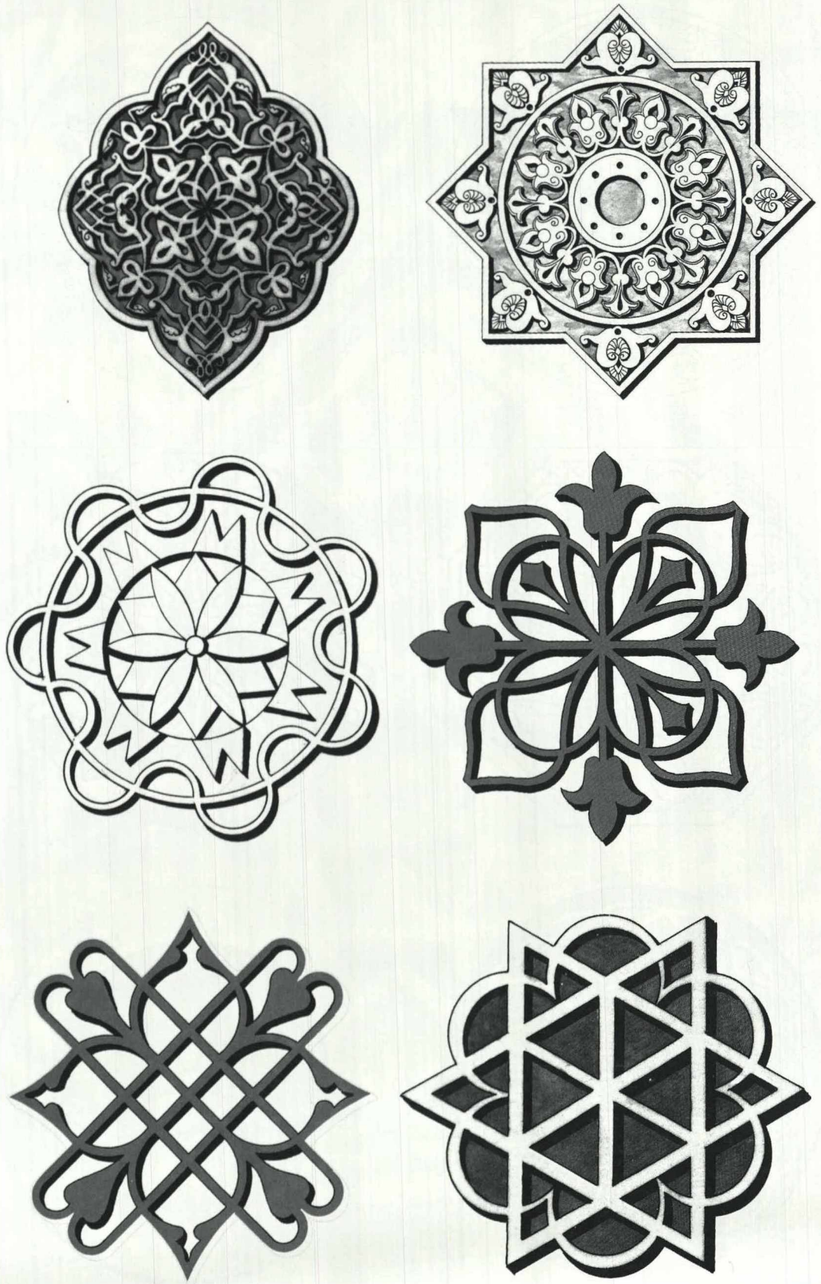
Rosette was made from different materials with regard to a place in a house it was applied to. As facade decoration, it was mostly of stone or, sometimes, of clay. The element was usually used for portals, verandahs, window timpanums, frieze decor.

Wooden rosettes are typical in capitels, doors, hashiye, internal walls and ceilings.

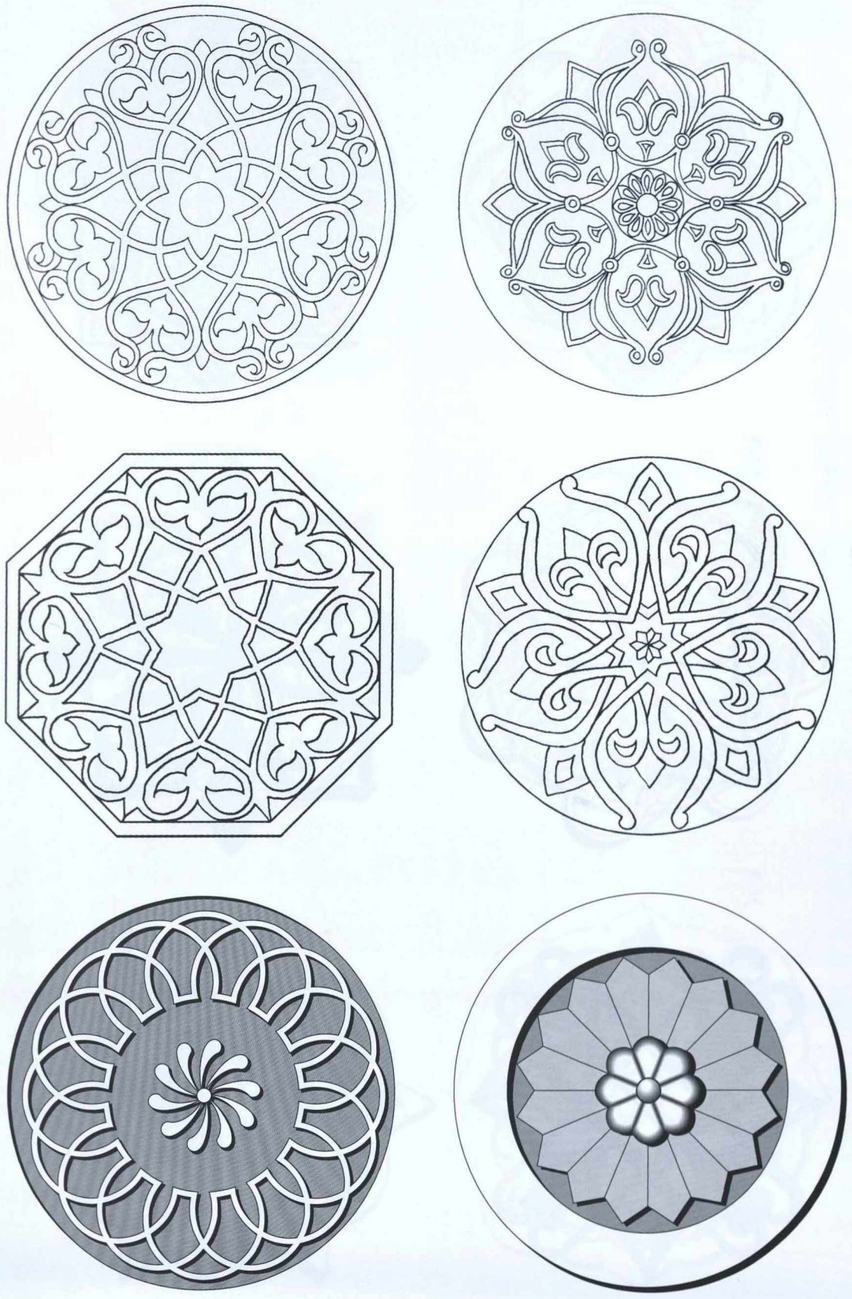
The interior decoration of traditional Azerbaijan architecture displays rosette specimens rather commonly produced from clay or gyps.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

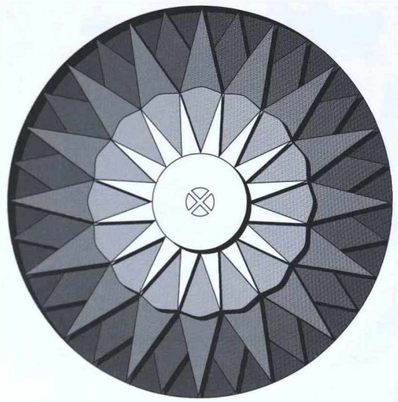
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

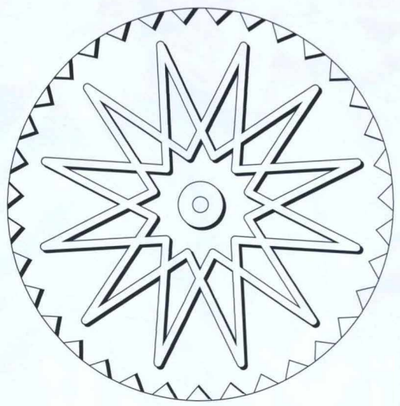

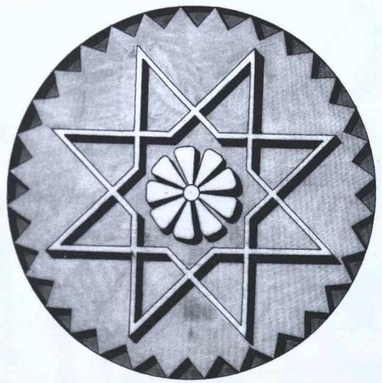
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

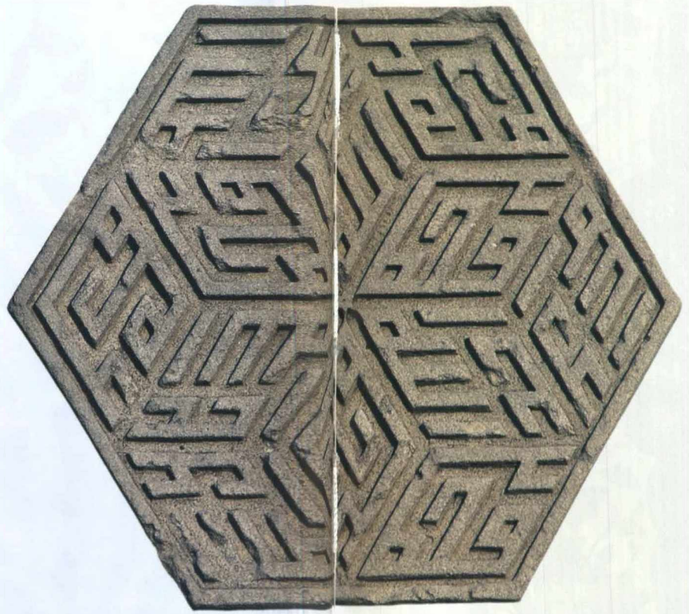

Memarlıq abidəsinin tərtibatında istifadə olunmuş naxış və kaliqrafiya elementi
Elements of patterns and caligraphy used in the architectural monument

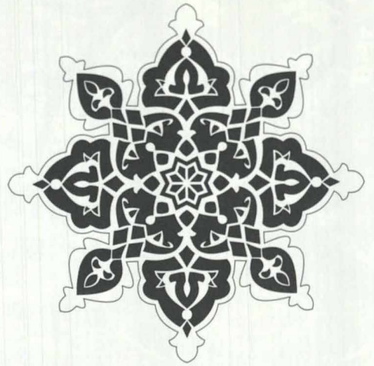

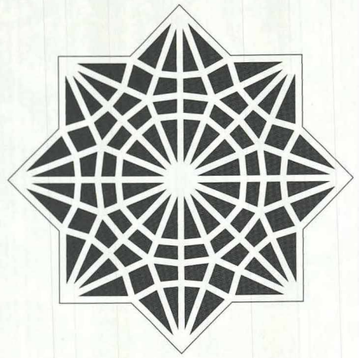
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.

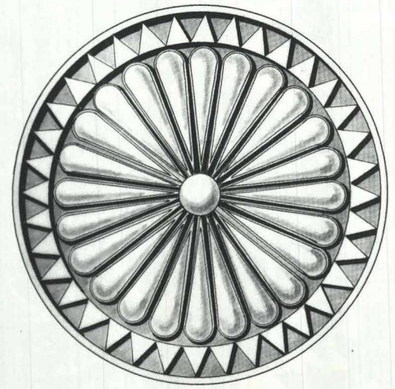
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

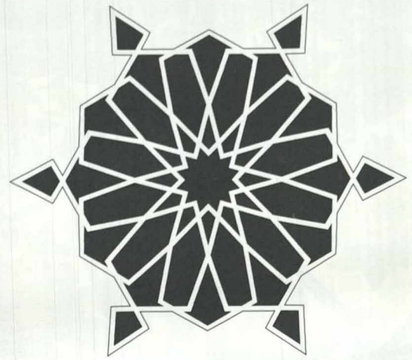
Kufi kalliqrafiya xətti ilə tərtib edilmiş xonça elementi.

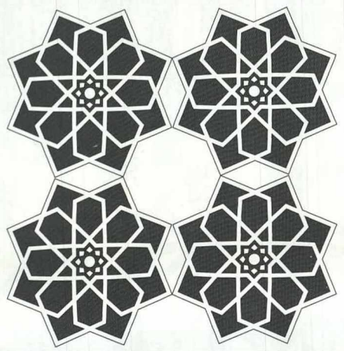
The element of the rosette is decorated with a calligraphic handwriting of "Kufi".

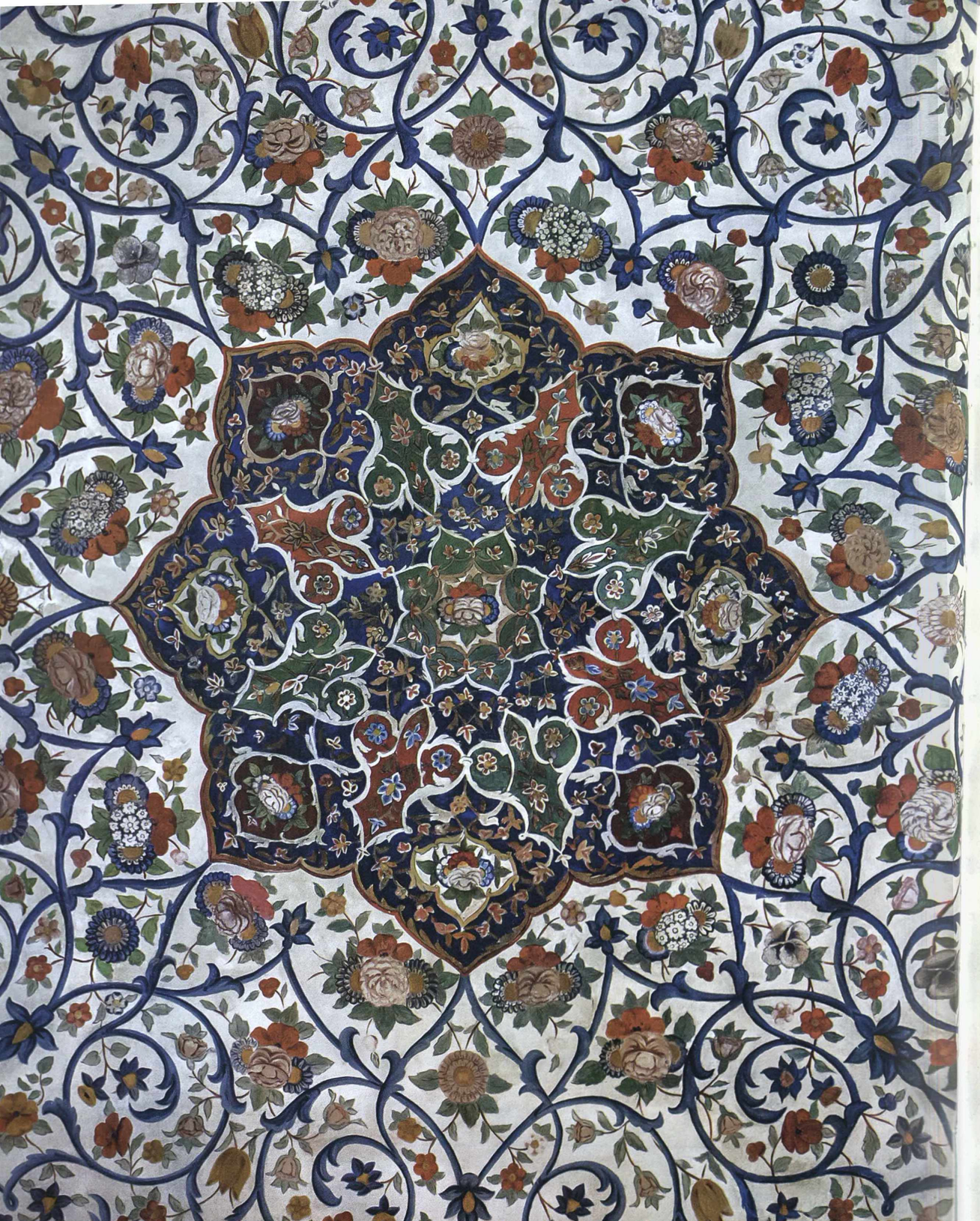

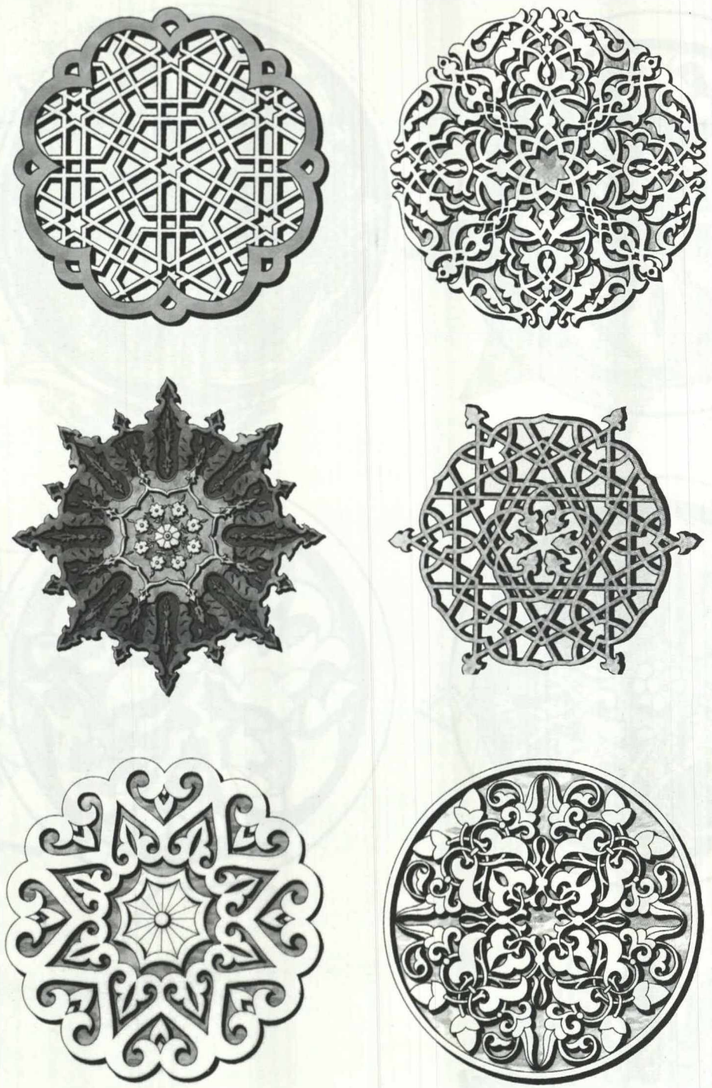

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.

Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

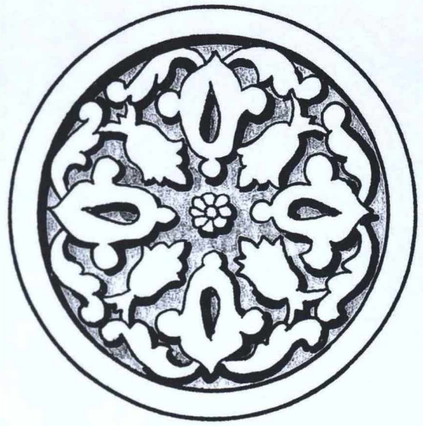

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

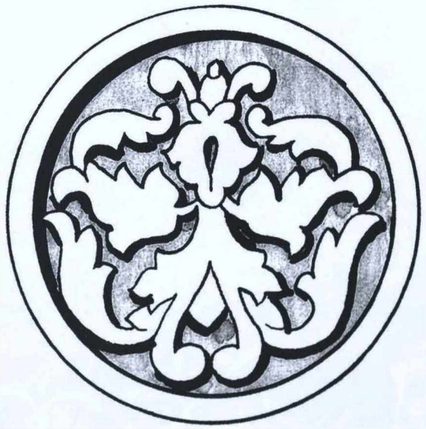
Memarlıq abidəsinin tərtibatında istifadə olunmuş rəngli xonça elementi.

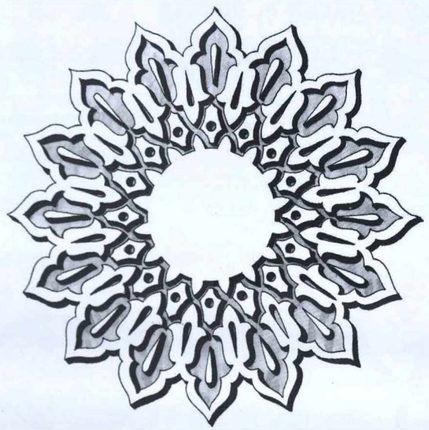
Coloured rosette element used in the design of the architectural monument.

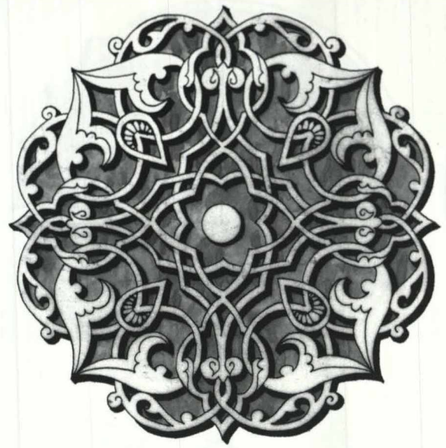

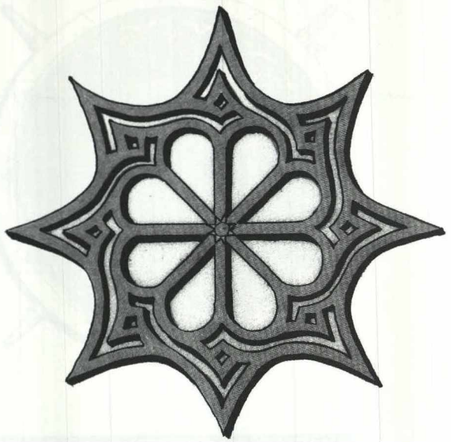

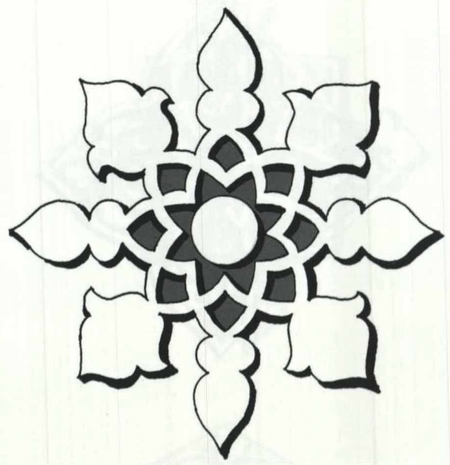

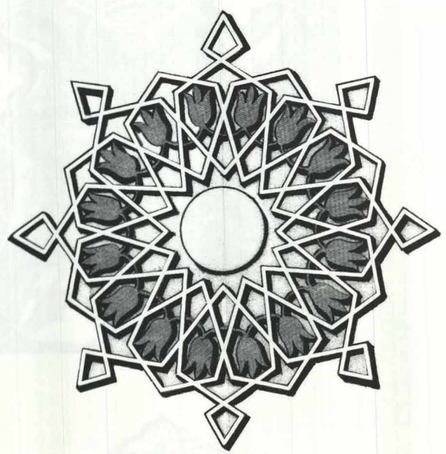
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.

Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

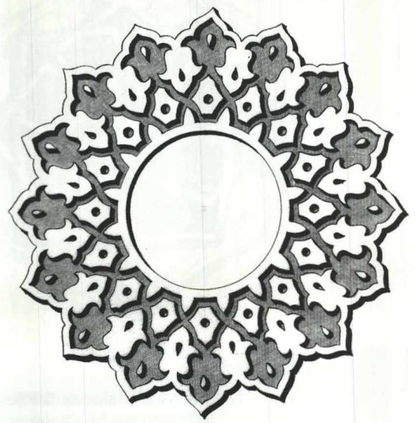

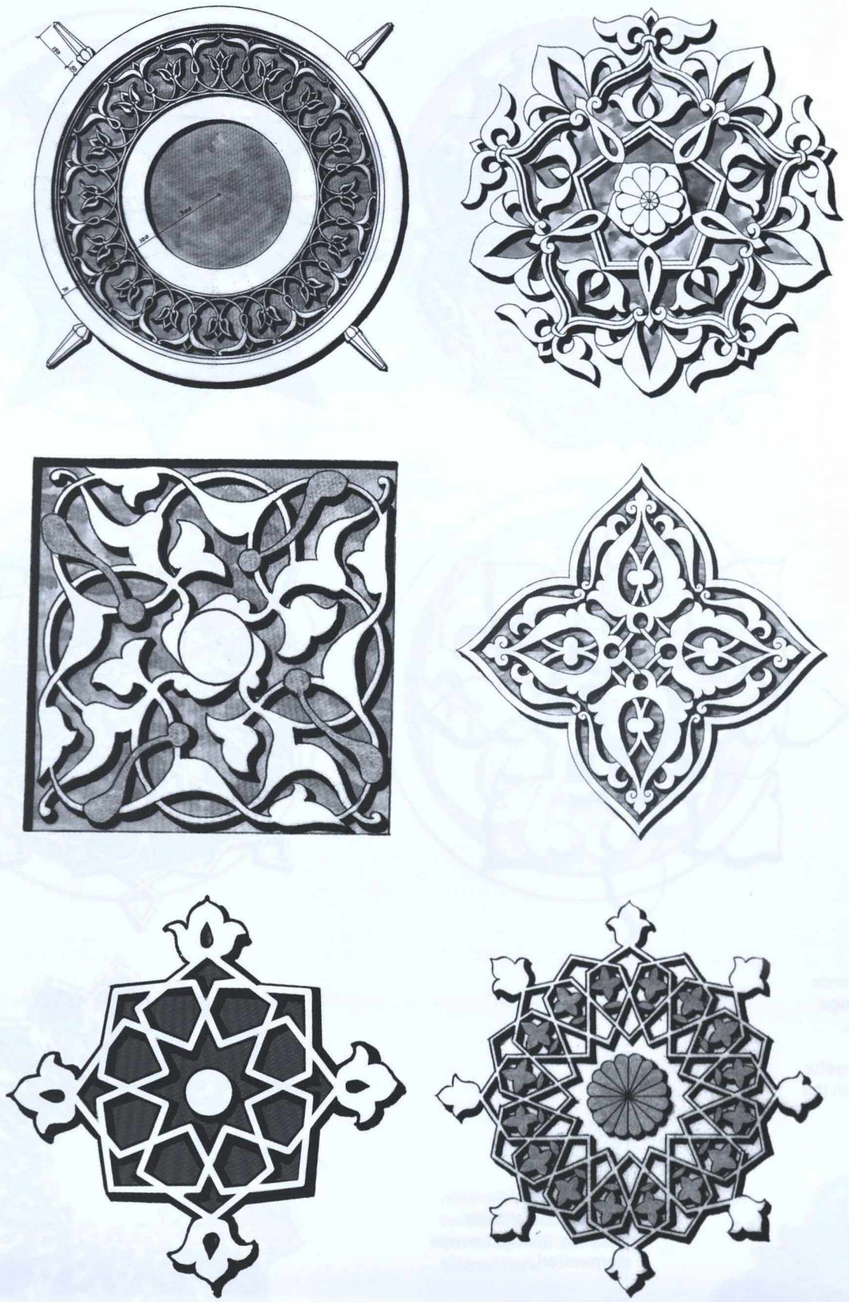
Daş üzərində oyma xonça elementi.

Carved rosette element on the stone.

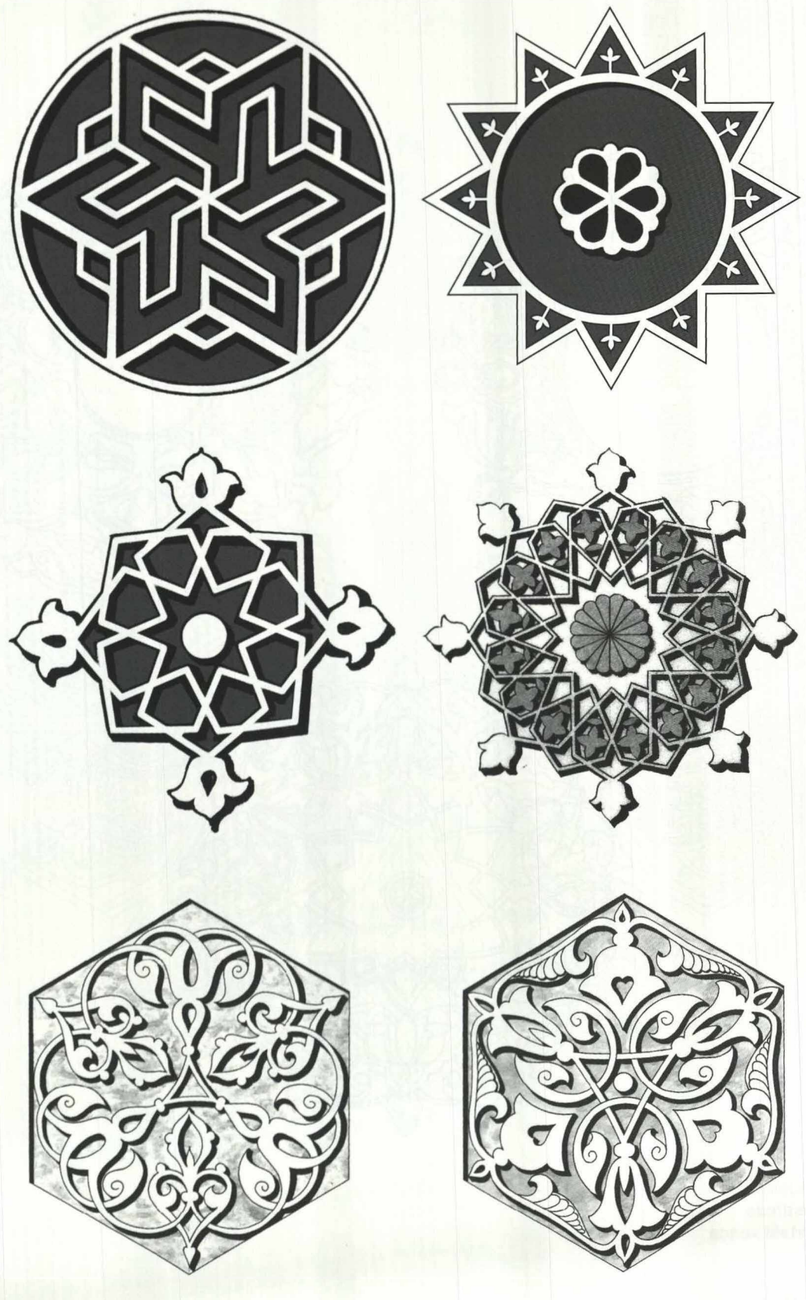

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.

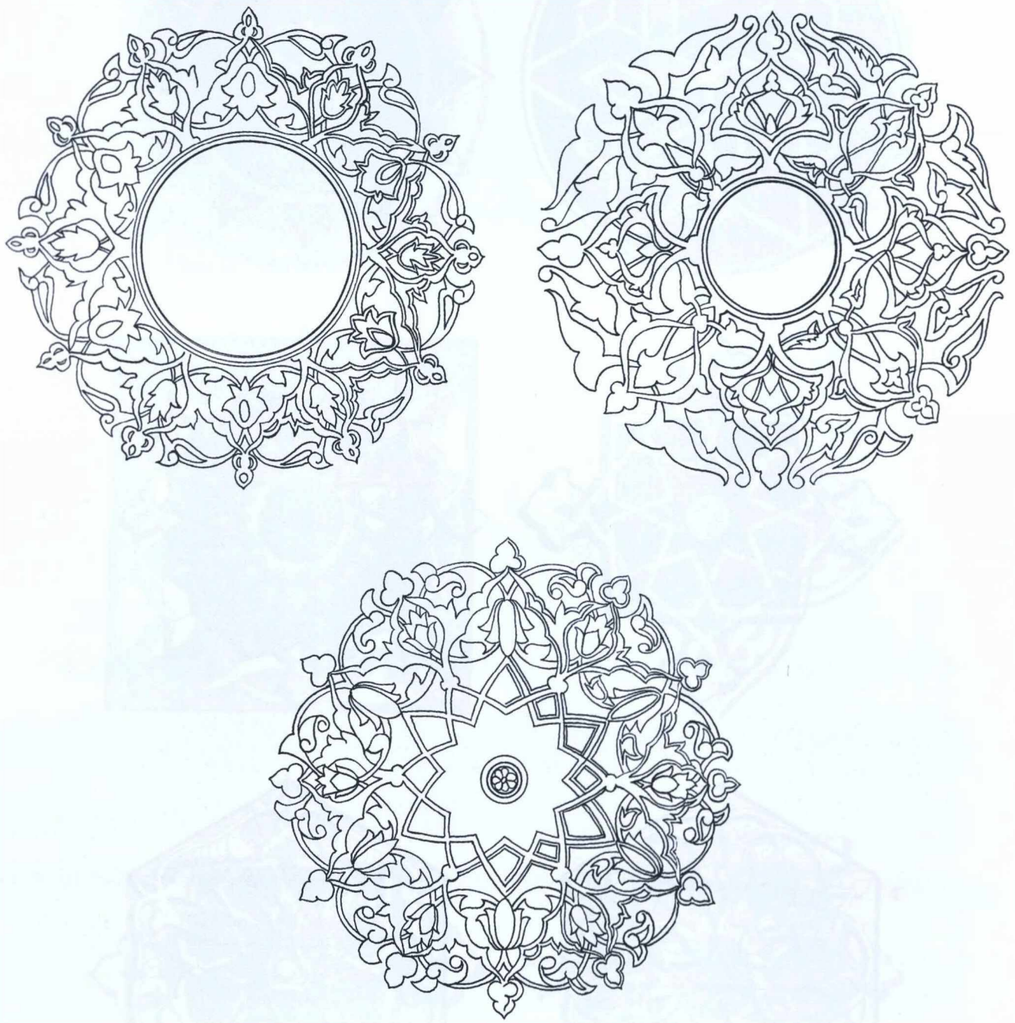
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

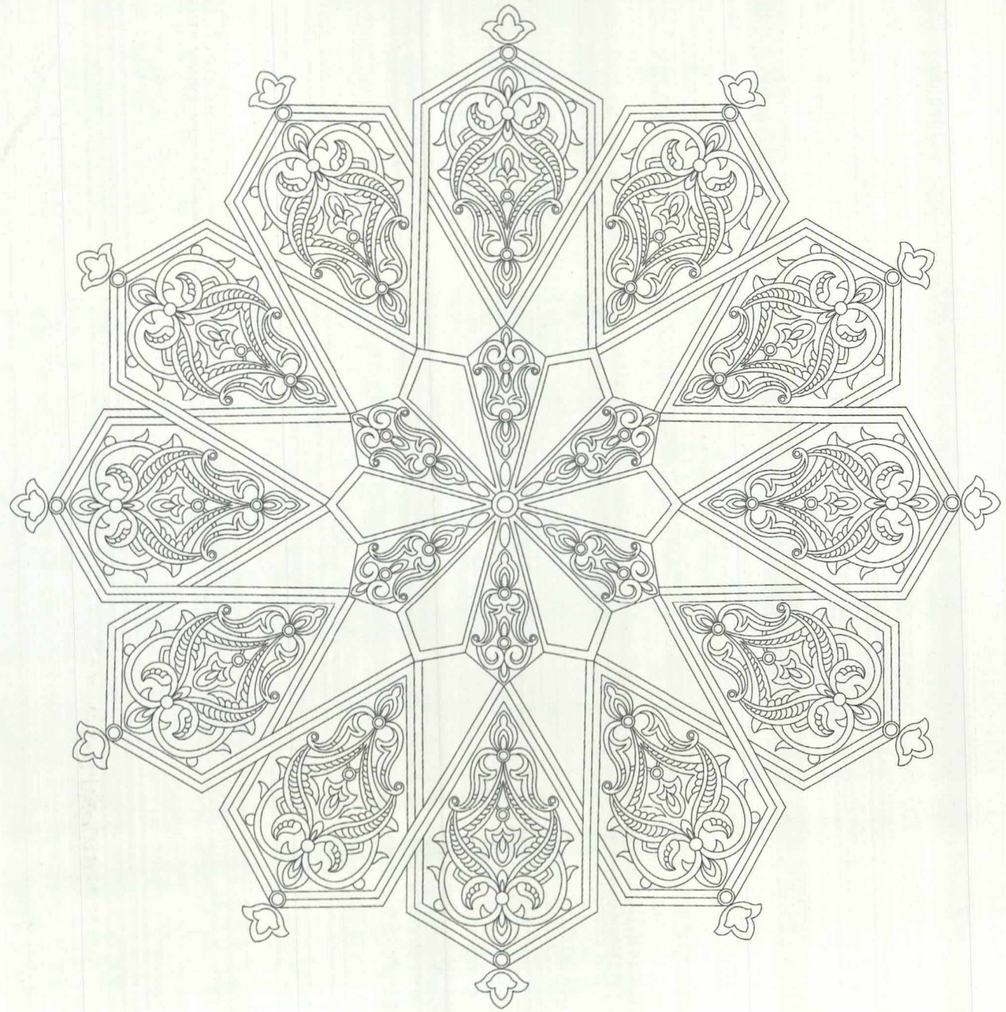

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.

Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

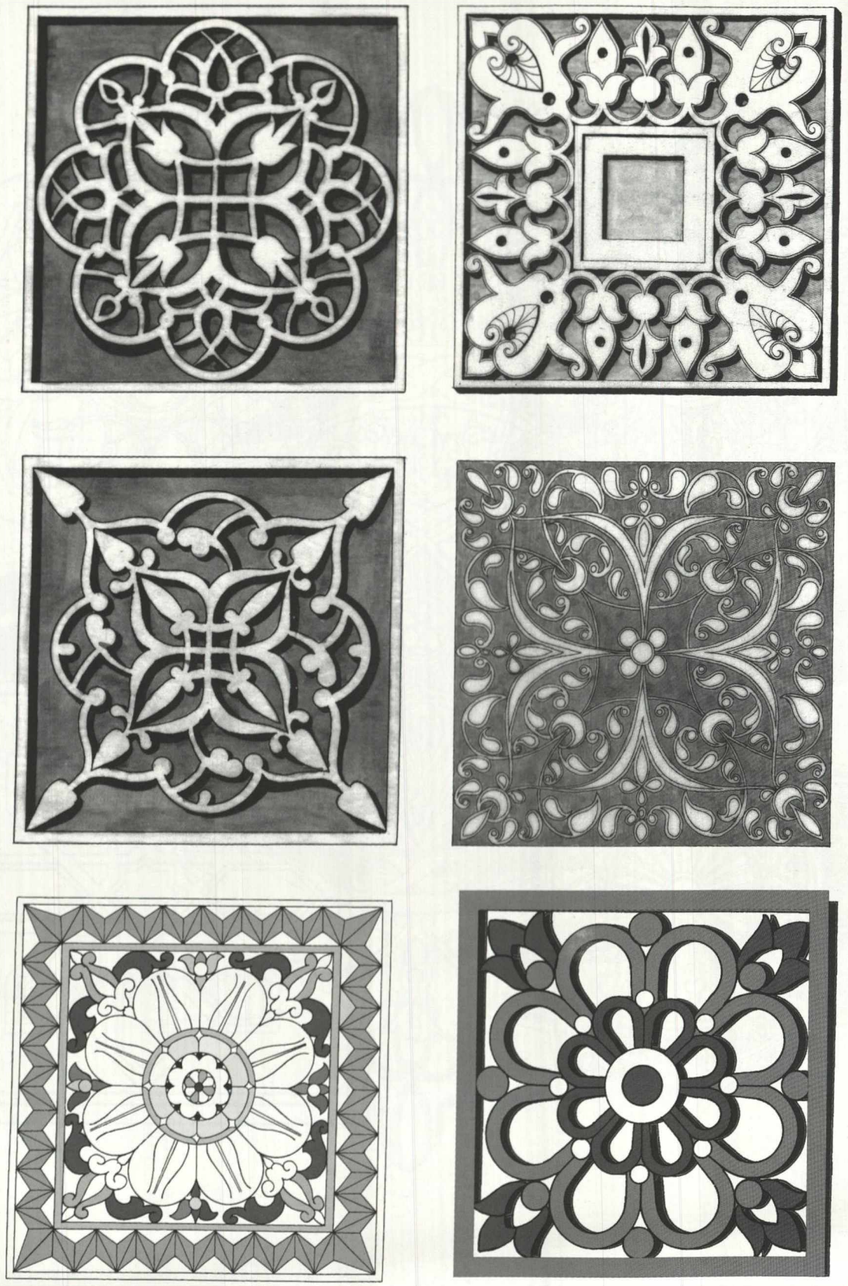

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş xonça elementi.
The rosette element used in the design of the architectural monuments.

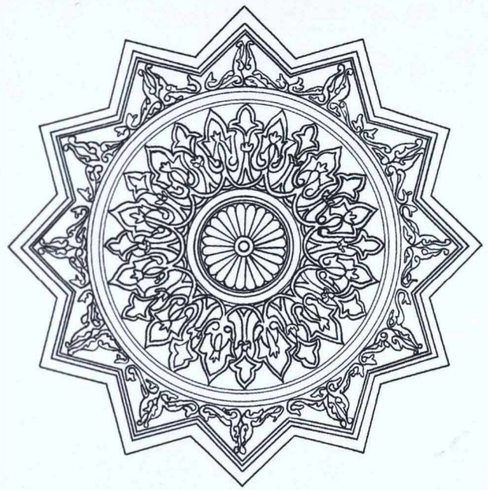

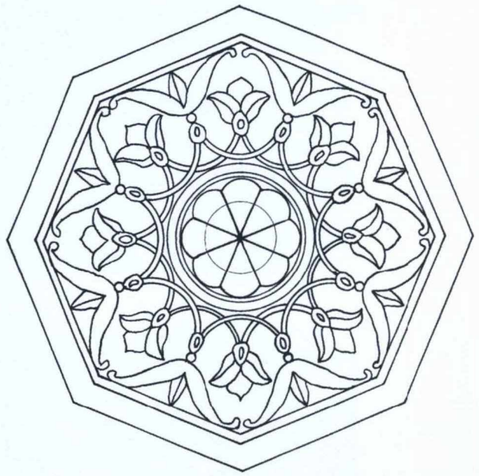
Memarlıq abidəsinin tərtibatında istifadə olunmuş xonça elementi.

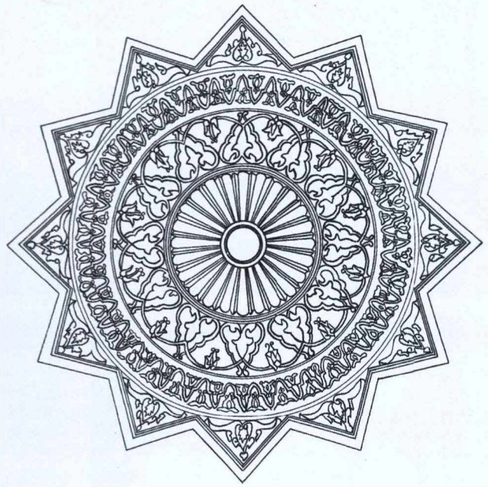
The rosette element used in the design of the architectural monuments.

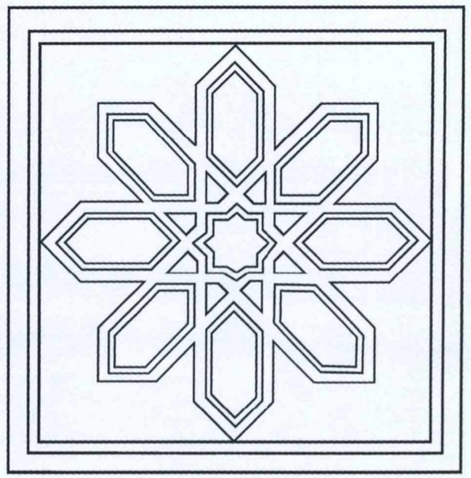

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

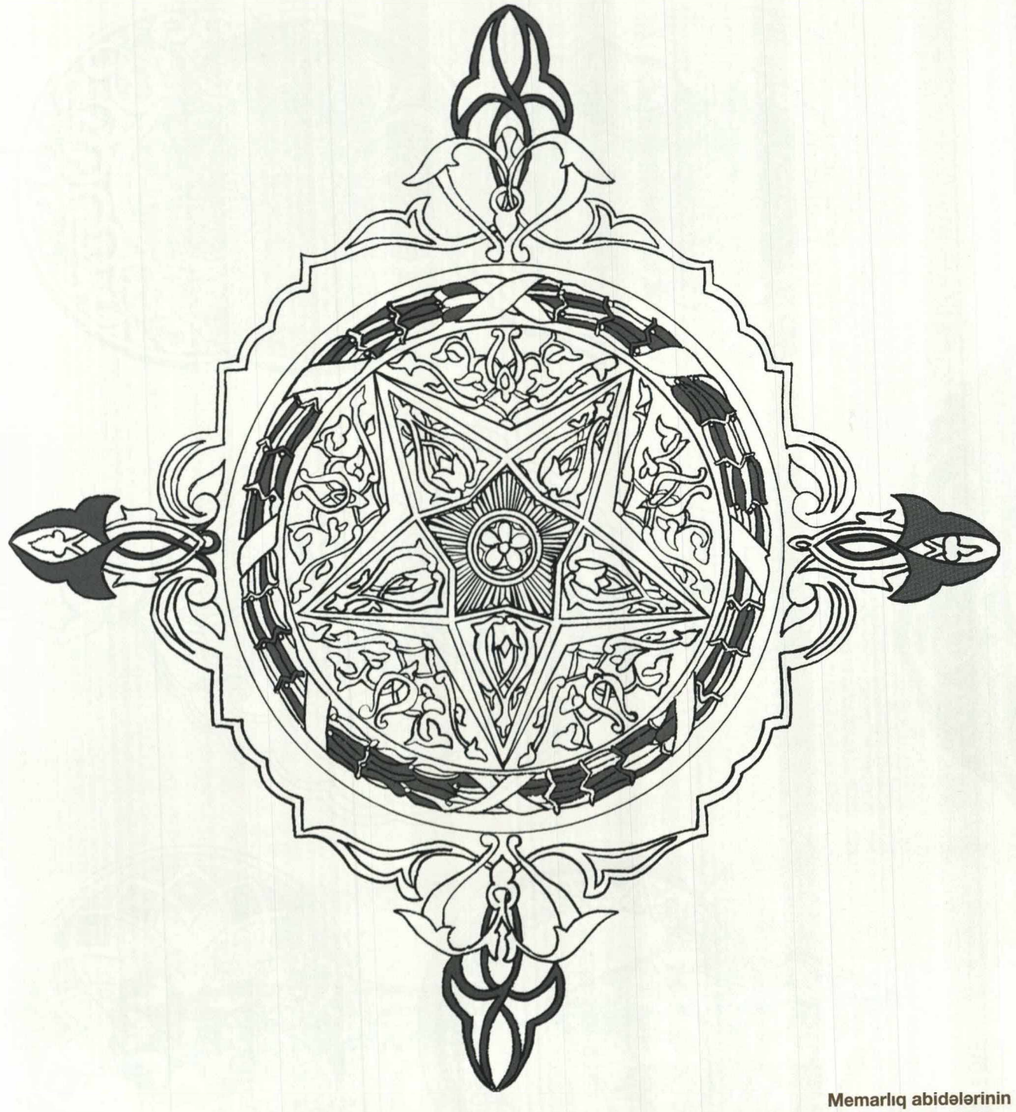

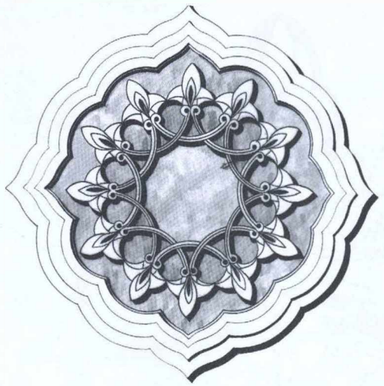
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

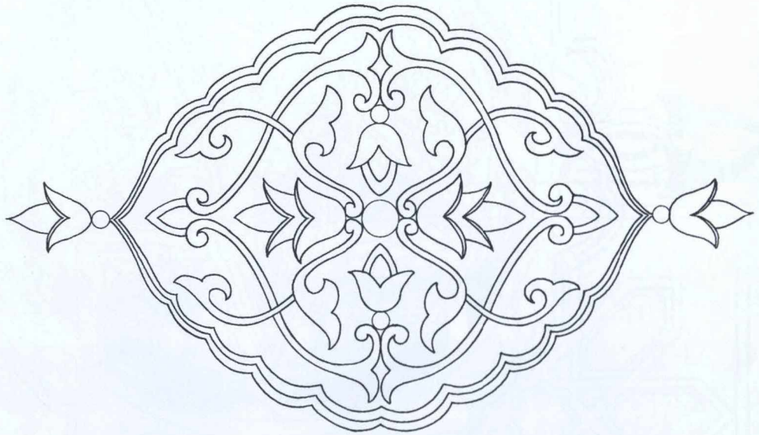
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş xonça elementi.

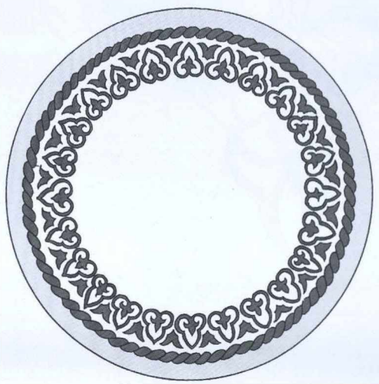
The rosette element used in the design of the architectural monuments.

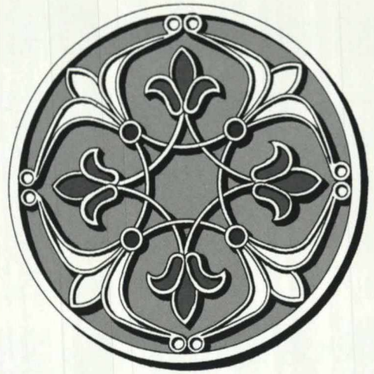

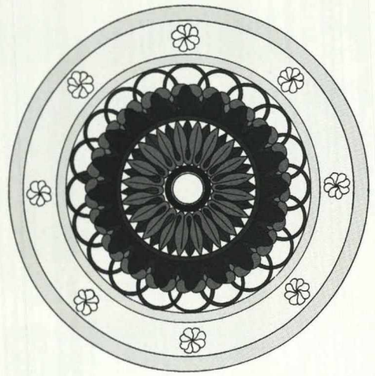

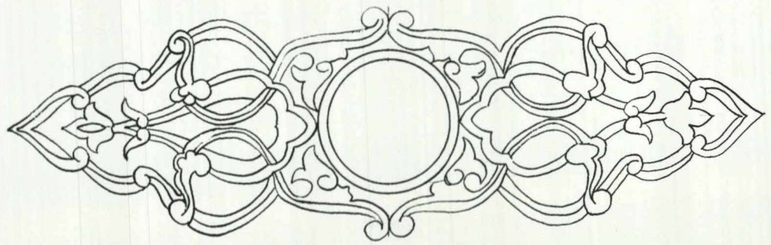

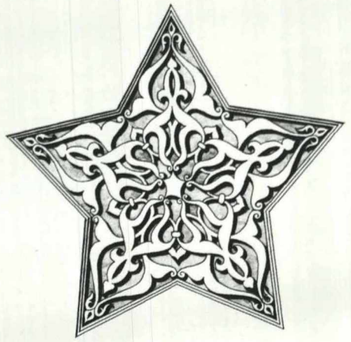
Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.

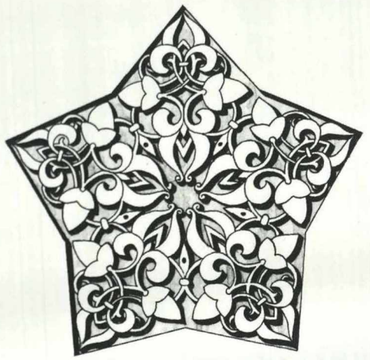
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

Memarlıq abidələrinin tərtibatında istifadə olunmuş müxtəlif xonça elementləri.
Different rosette elements used in the design of the architectural monuments.

KİÇİK MEMARLIQ FORMALARI

İnsanı əhatə edən xarici məkanın funksional və estetik baxımdan rahat və gözəl olması üçün istifadə olunan elementlər, KİÇİK MEMARLIQ FORMALARI adlanır.

Memarlıq-şəhərsalma, memarlıq-landşaft mühitinin yaradılmasında funksional tikili və qurğulardan, avadanlıqlardan, eyni zamanda dekorativ təyinatlı elementlərdən istifadə olunur. Şəhər məkanını formalaşdıran elementlərə, yüngül konstruksiyalı müxtəlif tipli köşklər (qəzet, suvenir, bilet-kassa köşkləri), pavilyonlar, (ticarət, gül, sərgi və s.) uşaq əyləncə qurğuları, hasar, məhəccər, pilləkən, istinad divarları, səki, oturacaq, işıq direkləri, reklam və afişa lövhələri, heykəl, memorial lövhə, obelisk, park-landşaft elementlərindən sayılan istirahət köşkləri, rotonda, pərqol, park heykəlləri, hovuz, fəvvarə, vaza, dibçək və s. aiddir. Memarlıq ansamblının yaradılmasında qeyd olunan elementlər mühüm rol oynayır. Azərbaycan milli memarlıq ənənələrində kiçik memarlıq formaları özünəməxsus yer tutur. Əlverişli iqlim şəraiti, hələ qədim zamanlardan bu ərazilərdə yaşayan insanların açıq havada həyat tərzi sürməsinə səbəb olmuşdur. Bu baxımdan, həyət, bağ, bağça, meydan kimi məkanlar xüsusi əhəmiyyət daşımış və onların tərtibatına önəmli yer verilmişdir. Açıq məkanlarda təbii şəraitə uyğun mikroiqlim yaratmaq məqsədilə, insanlar müxtəlif vasitələrdən istifadə etmişlər. Məsələn, isti, quru havadan qorunmaq üçün köşk, talvar qurur, çarhovuzlar, fəvvarələr düzəldirdilər. Eyni zamanda həmin məkanın dekorativ tərtibinə xüsusi diqqət yetirirdilər.

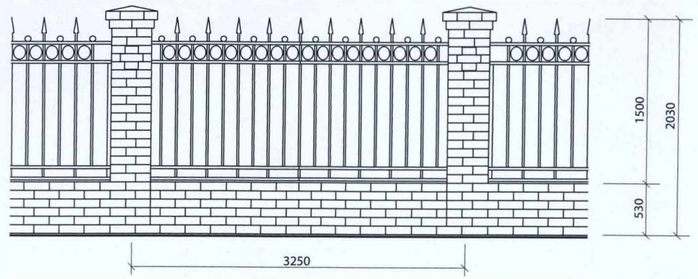
Azərbaycanın bir çox orta əsr şəhər və məskənlərində, məs., Bakı, Şəki, Ordubad, Şuşa, Quba, Lahıc və s. bu günə qədər rast gəlinən köşklər, bulaqlar, hovuzlar, hasarlar, səki və oturacaqlar və s. deyilənləri sübut edir. Qədim miniatür əsərlərində təsvir olunmuş, həyət, bağ, bağça məkanları və bu səhnələrdə müşahidə etdiyimiz kiçik memarlıq nümunələri, Azərbaycan memarlığında onların geniş tətbiqini göstərir.

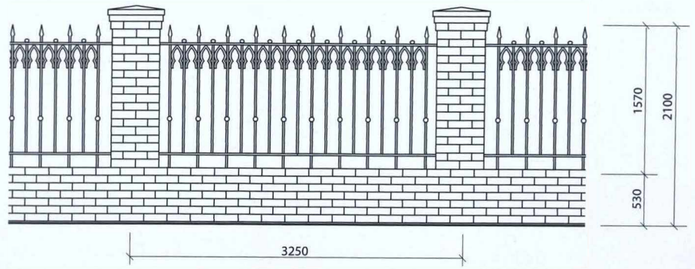
SMALL ARCHITECTURAL FORMS

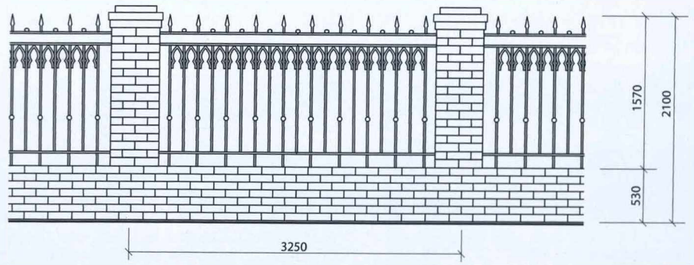
People in the outer covering of the space functional and comfortable and aesthetically beautiful elements to be used, referred to as SMALL architectural forms.

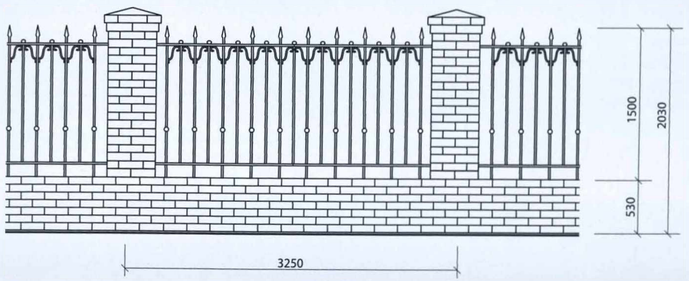
To create an architecture of urban planning, architectural and landscape environment used functional structure, installation of equipment at the same time decorative elements. Elements are used and form different types of urban spaces stalls (newspapers, souvenirs, ticket offices), pavilions, (shops, flowers, exhibition, etc.), children's entertainment facilities, fences, railings, stairs, retaining walls, paving, seating, lampposts, billboards, posters, sculptures, plaques, an obelisk that other elements of the landscape park kiosks, Rotunda, pergolas, monuments, parks, swimming pools, fountains, vases, pots, and so on. The above elements play an important role in the creation of the architectural ensemble. Occupies a special place in the Azerbaijani national architecture hardscape. Favorable climatic conditions since ancient times has allowed people living in these areas to conduct more time outdoors. In this regard, special attention was paid to the buildings yards gardens squares, in order to create a natural microclimate in open spaces, people have used various methods. For example: to protect themselves from the hot dry air built fountains, etc etc.

Many of the medieval city of Azerbaijan for example Baku, Sheki, Ordubad, Shusha, Guba and other Lagich. Encountered so far, kiosks, fountains, pools, fences, walkways and benches, and so on. In the Azerbaijani architecture widely used small architectural forms.

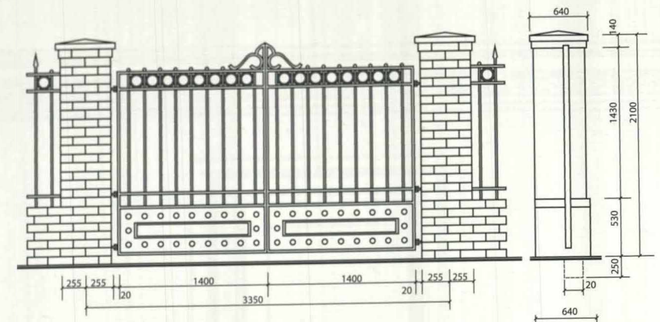

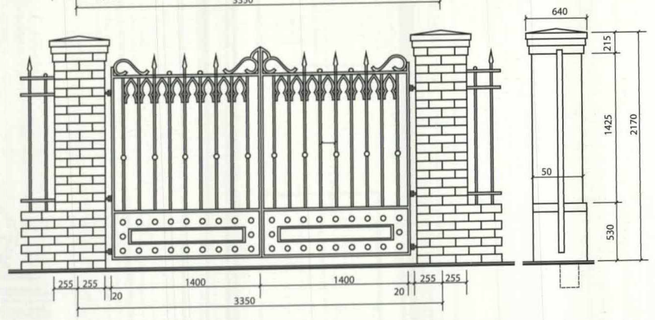

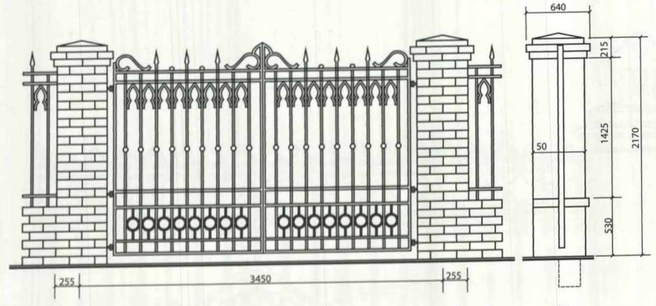

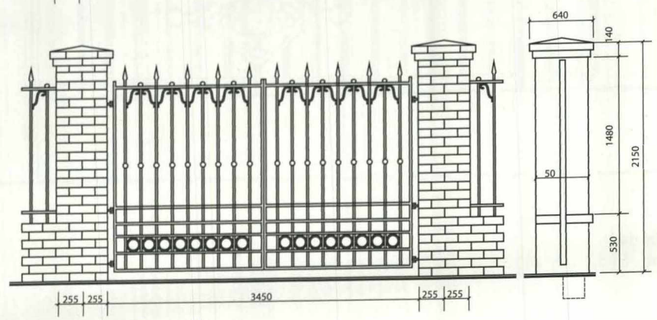

Tarixi memarlıq mühitində istifadə olunmuş abadlıq elementləri.
The renovation elements used in the design of the architectural monuments.

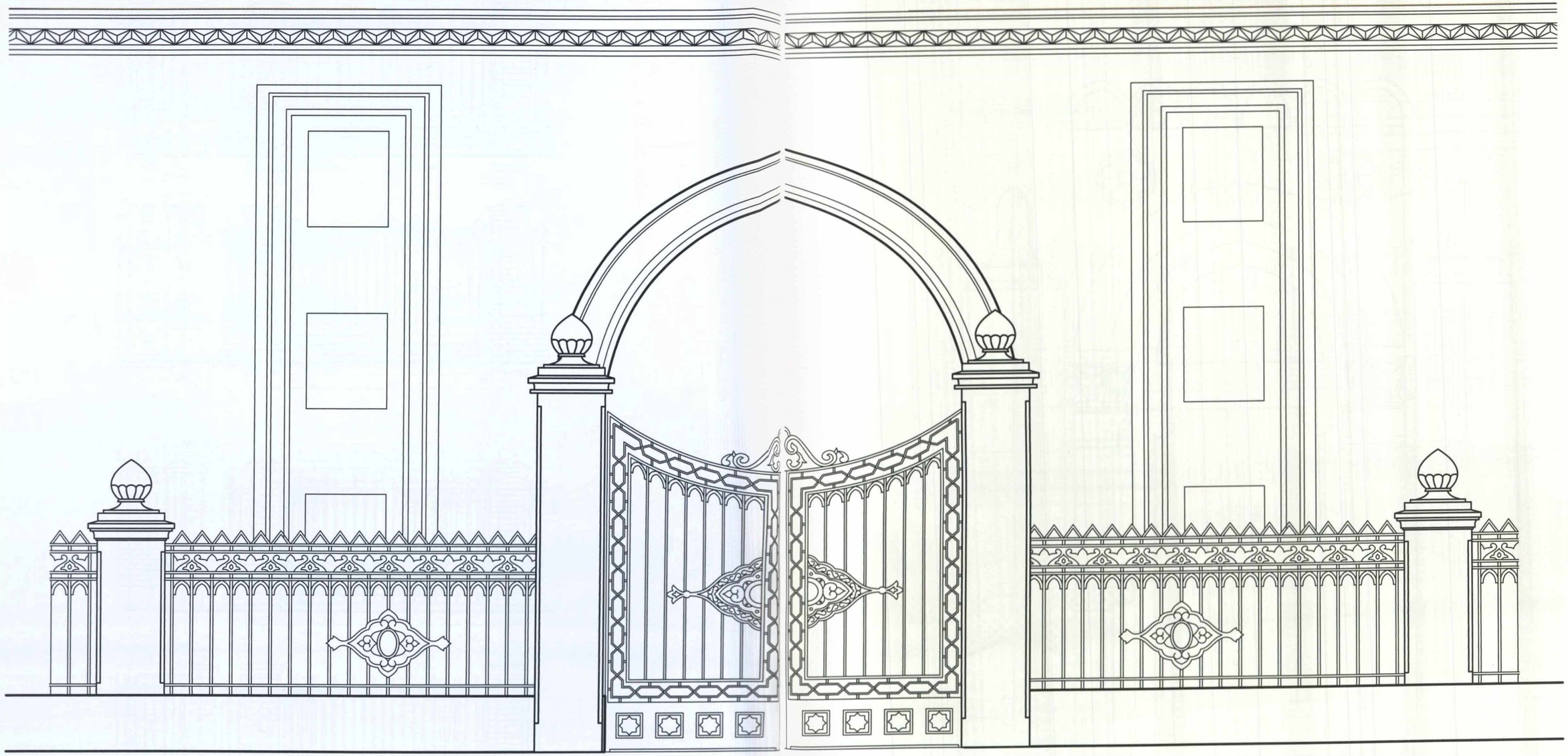

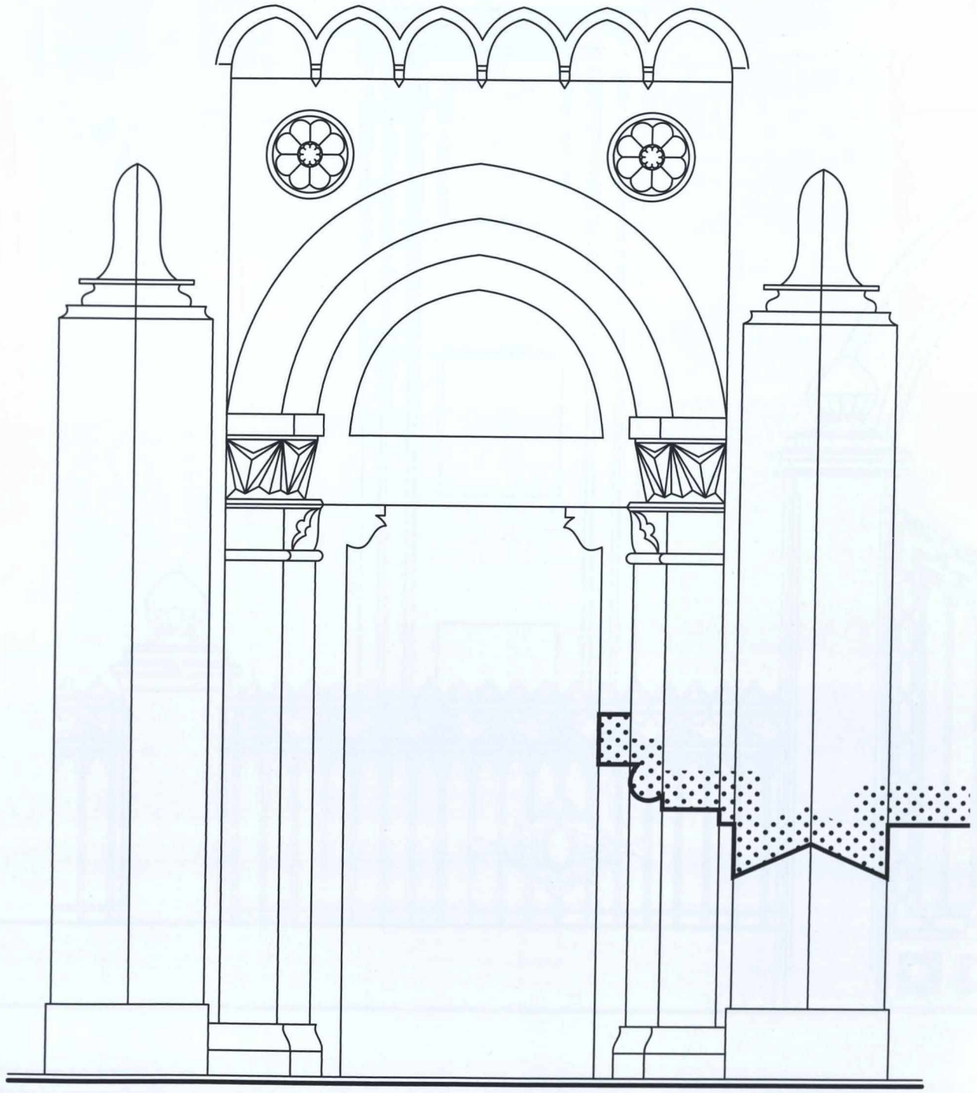

Tarixi memarlıq mühitində istifadə olunmuş abadlıq elementləri.
The renovation elements used in the historical architectural environment.

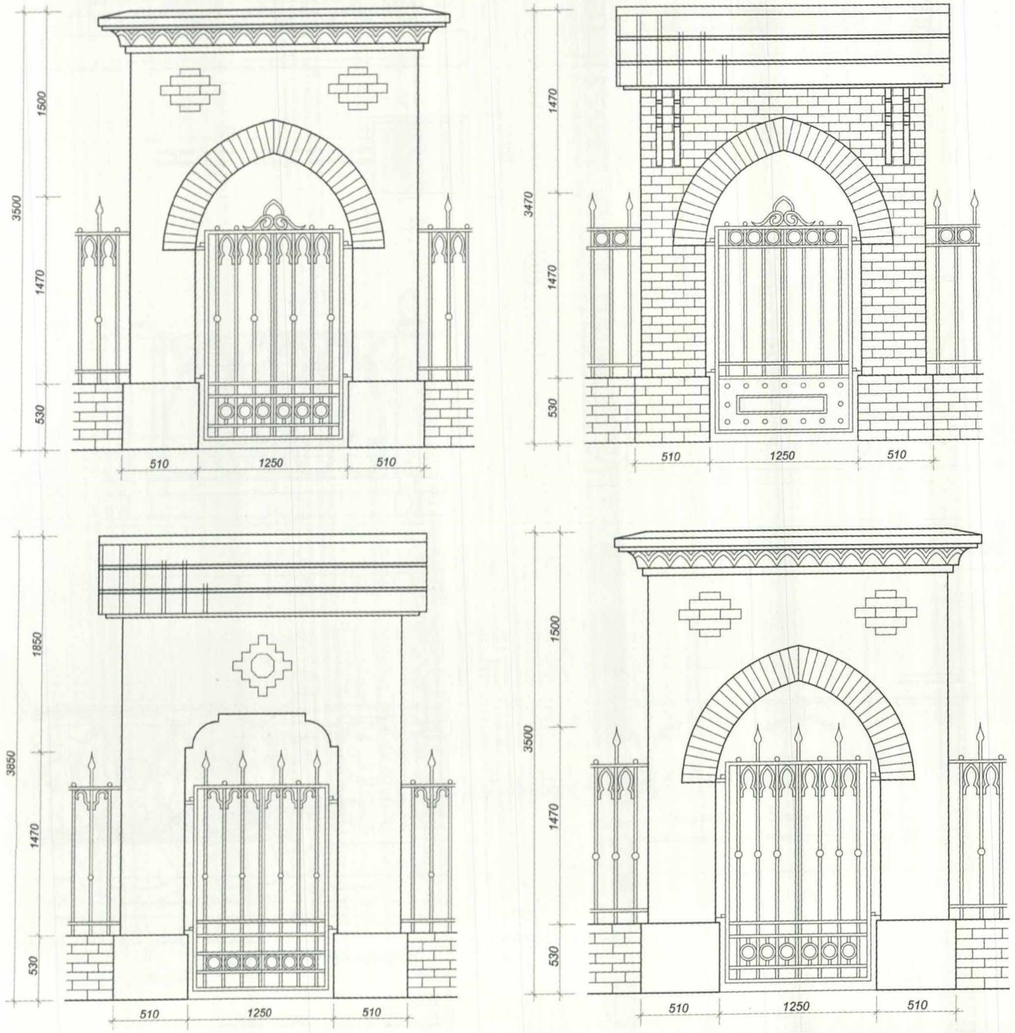

Tarixi memarlıq mühitində istifadə olunmuş həyət darvazası və hasar nümunəsi.

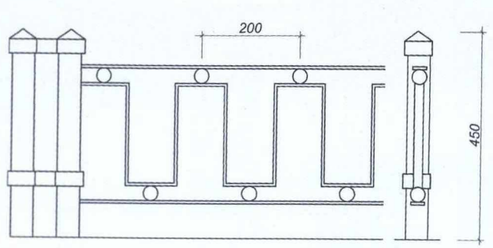
The fence example and yard gate used in the historical architectural environment.

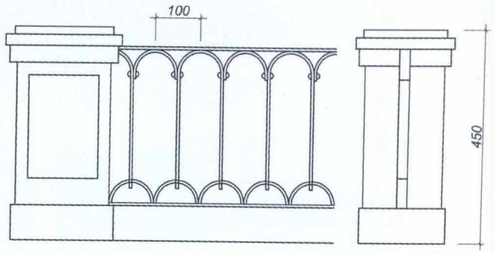

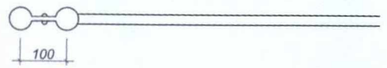
Tarixi memarlıq mühitində istifadə olunmuş həyət qapısı – abadlıq elementi.
The renovation element – yard door used in the historical architectural environment.

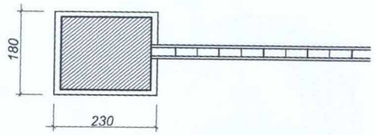

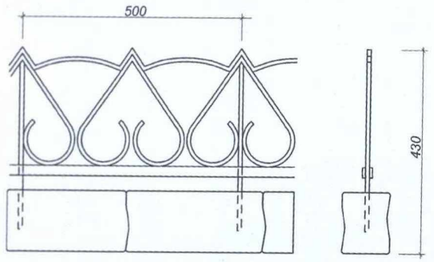
Tarixi memarlıq mühitində istifadə olunmuş həyət və park qapıları – abadlıq elementləri.
The renovation elements – yard and park doors used in the historical architectural environment.

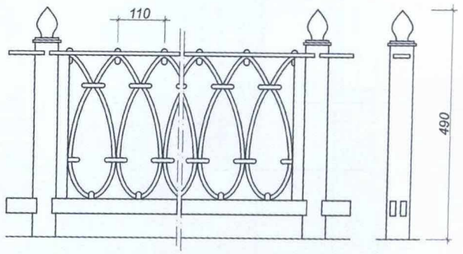

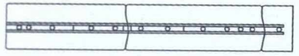

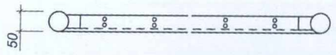

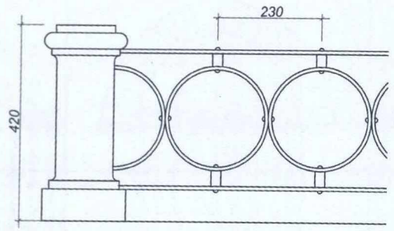

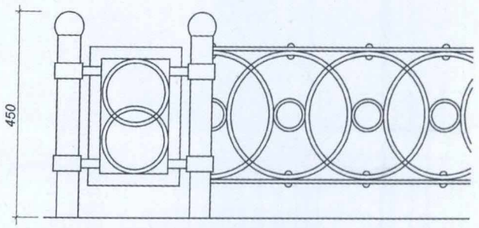

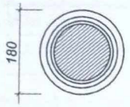

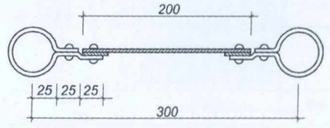

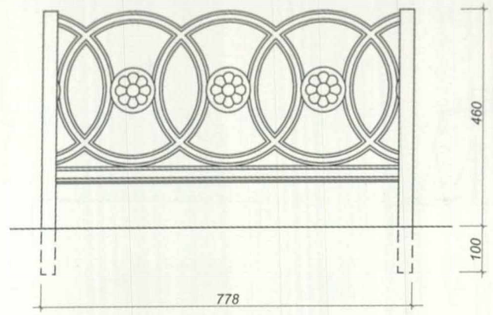

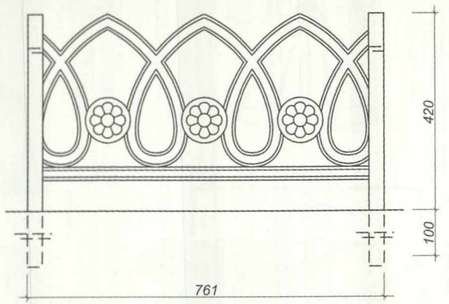

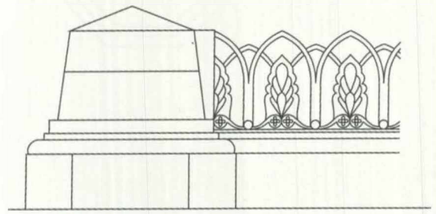

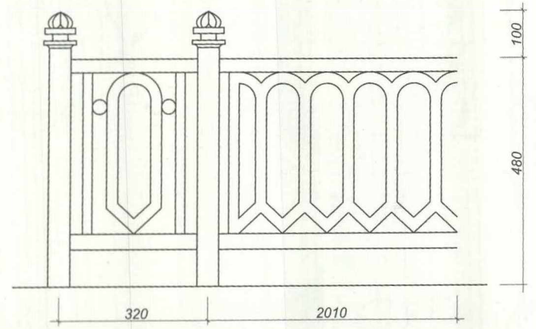

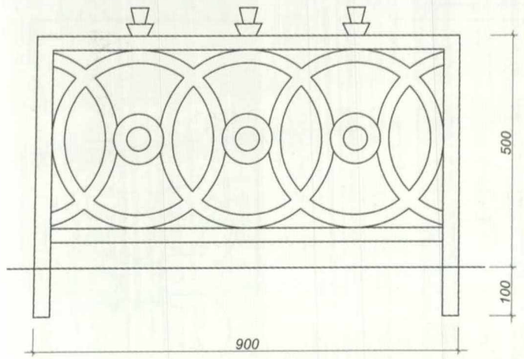
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan məhəccər nümunələri.
The perilla examples used in the city renovation works.

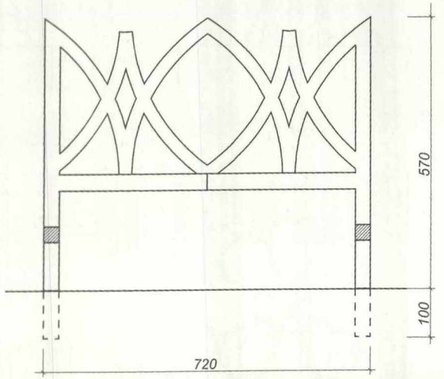

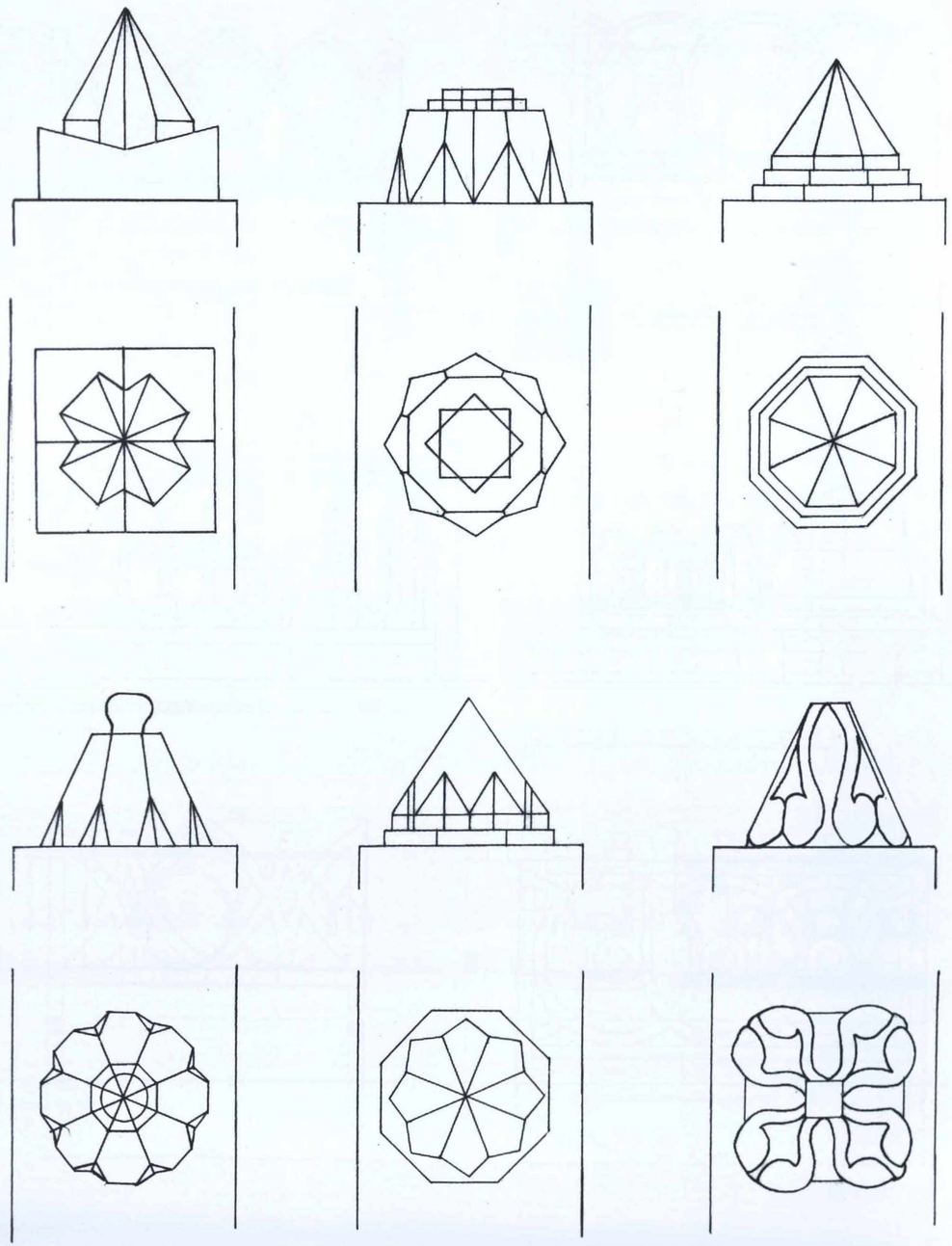

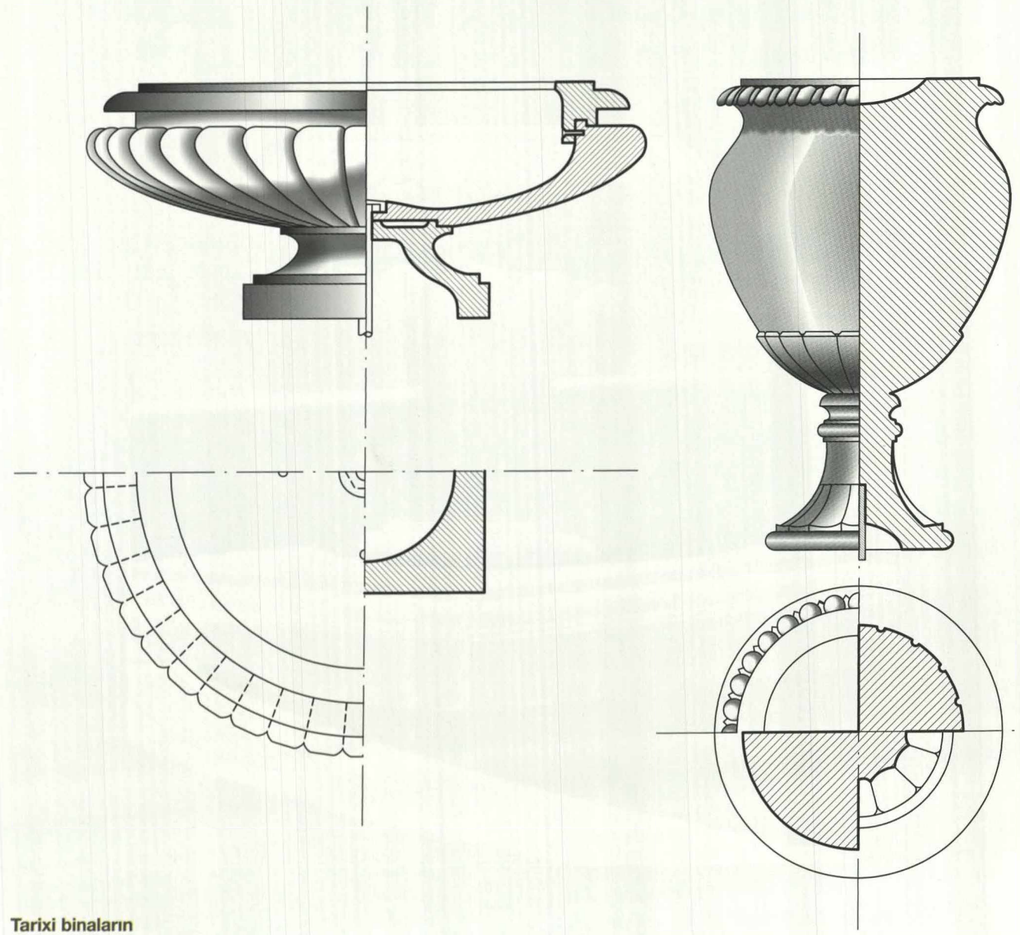

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan məhəccər nümunələri.
The perilla examples used in the city renovation works.

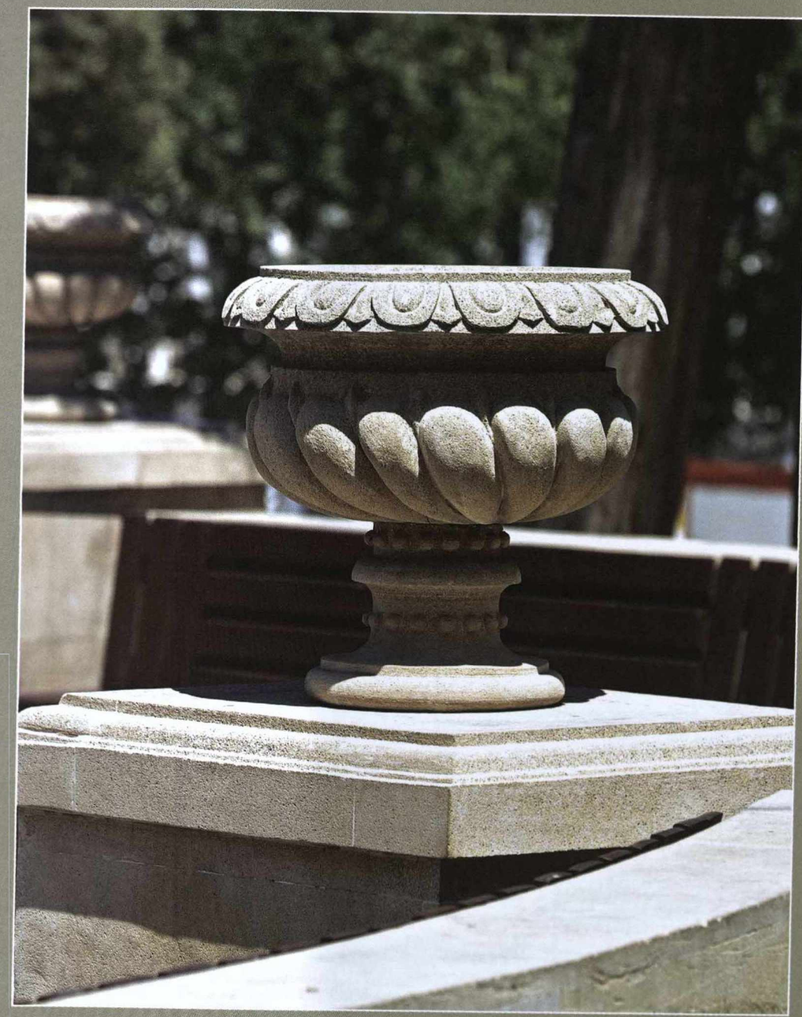

Divar və sütunların üzərində istifadə olunan başlıqlar.
The finials used on the walls and columns.

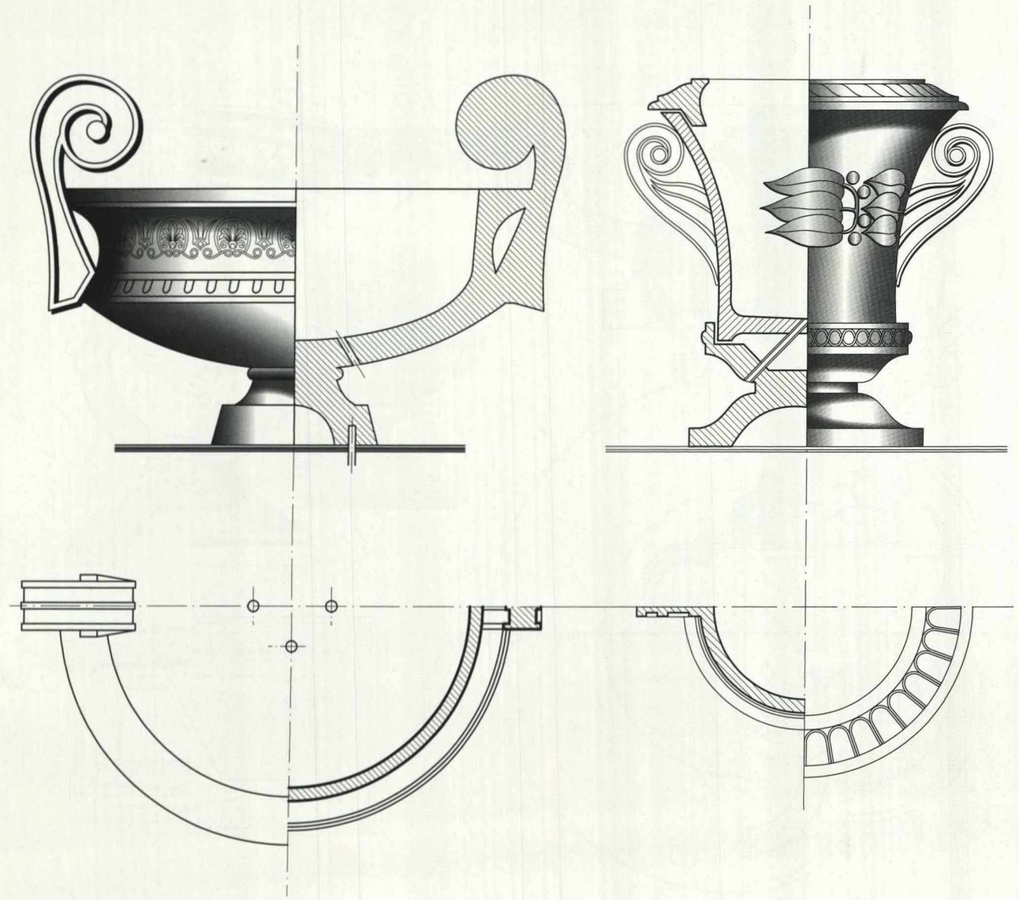
Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında və abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.

The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

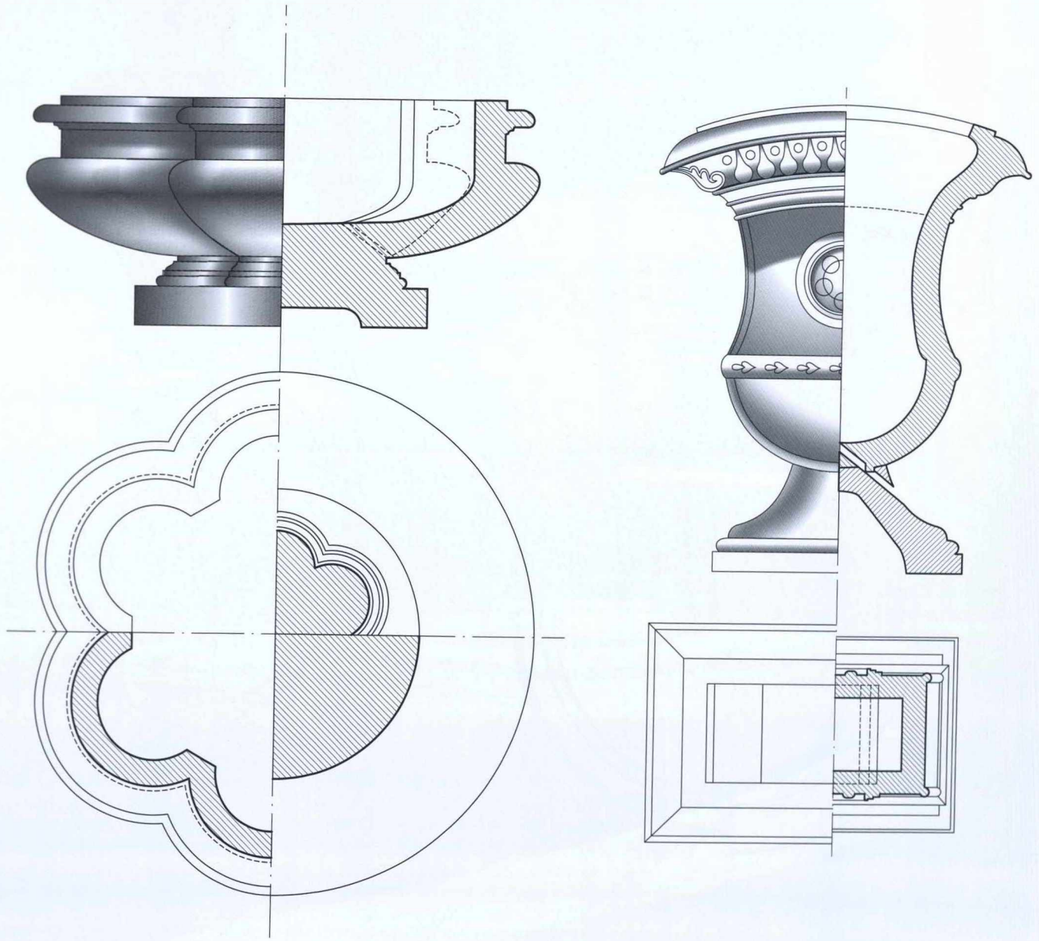
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunmuş vaza elementi.

The vase element used in the city renovation works.

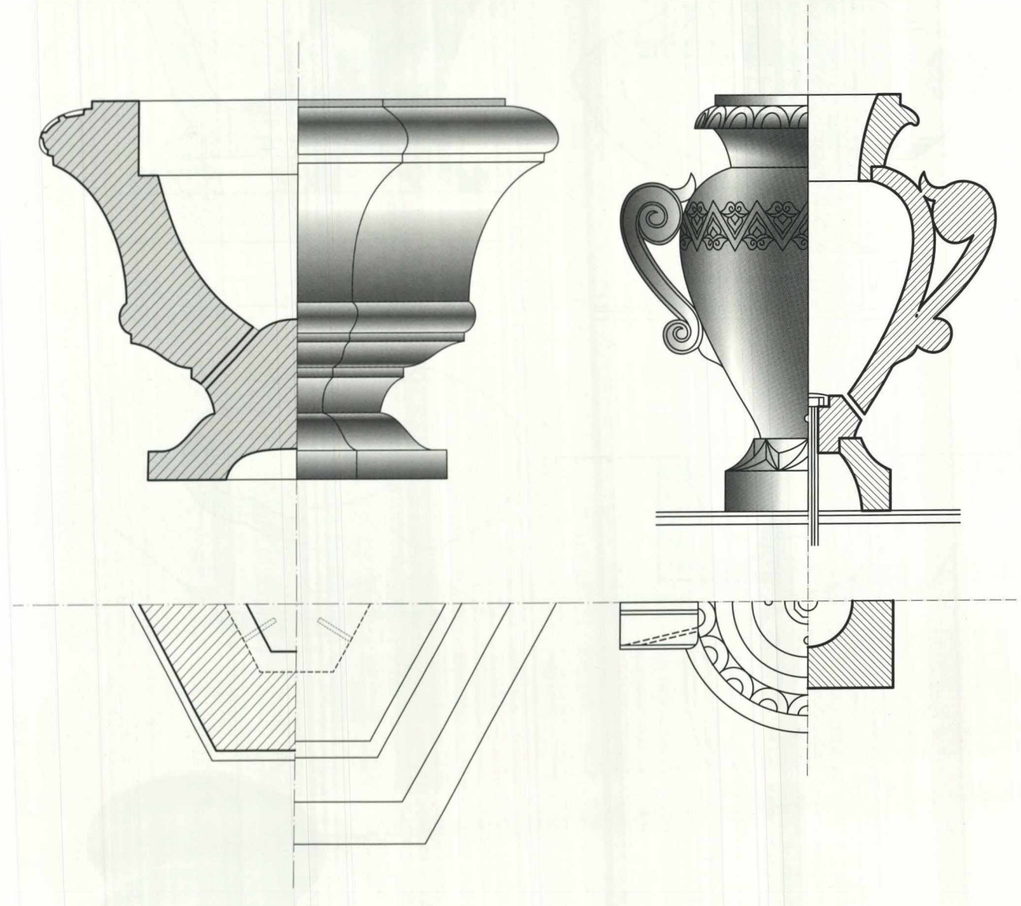
Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.

The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

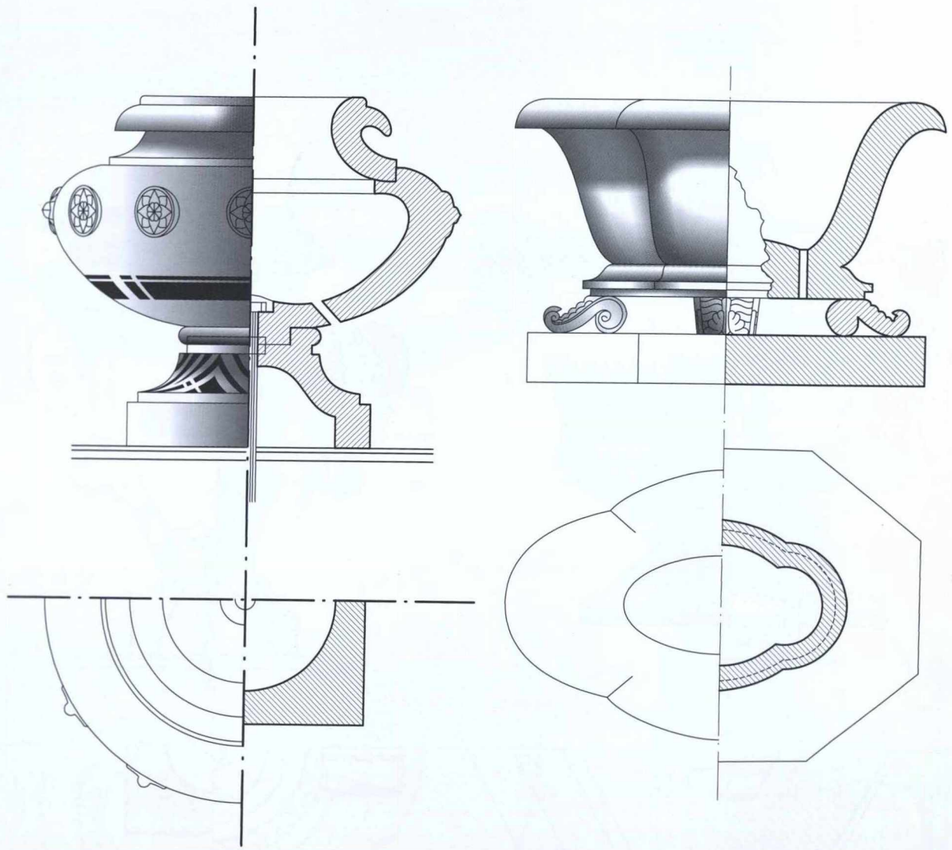
Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.

The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.

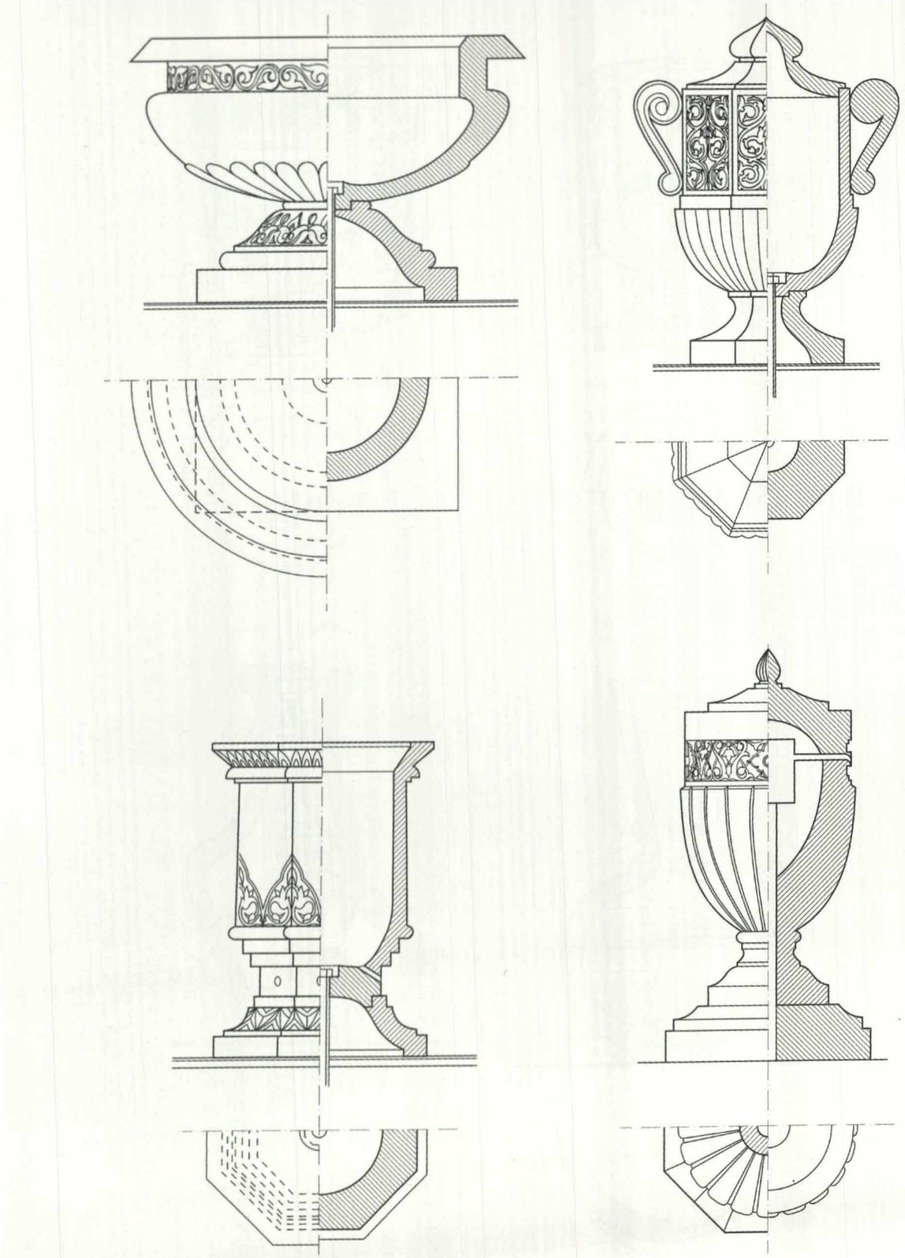
The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

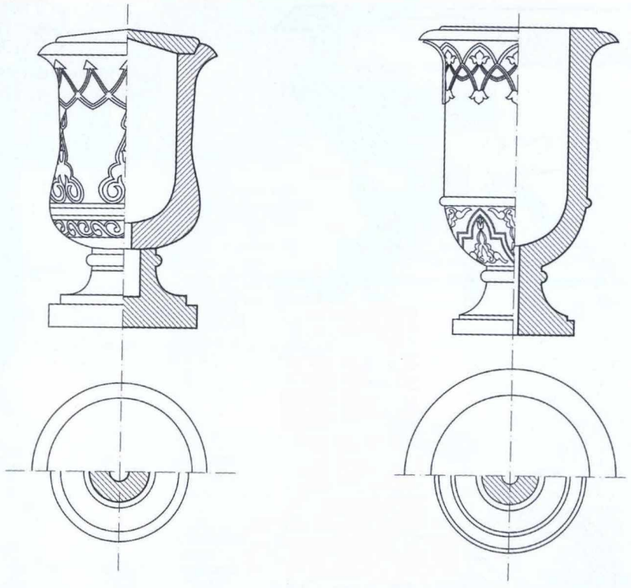

Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.

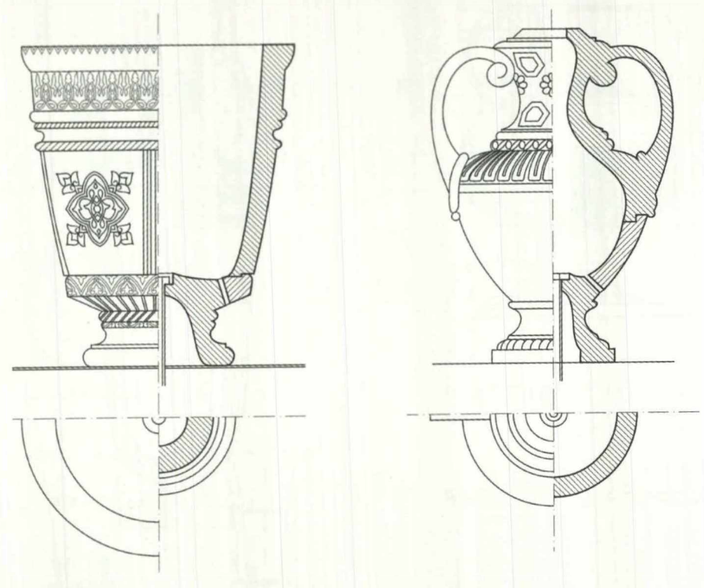
The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

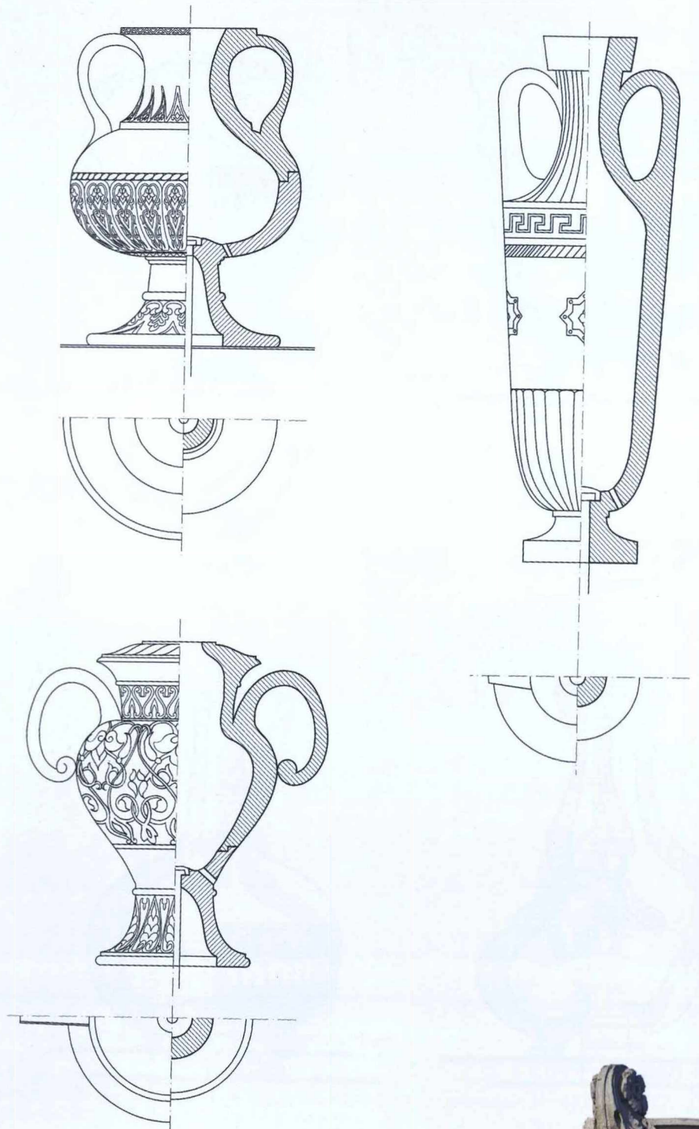
Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.
The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza və kuzə nümunələri.
The vase and jug examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

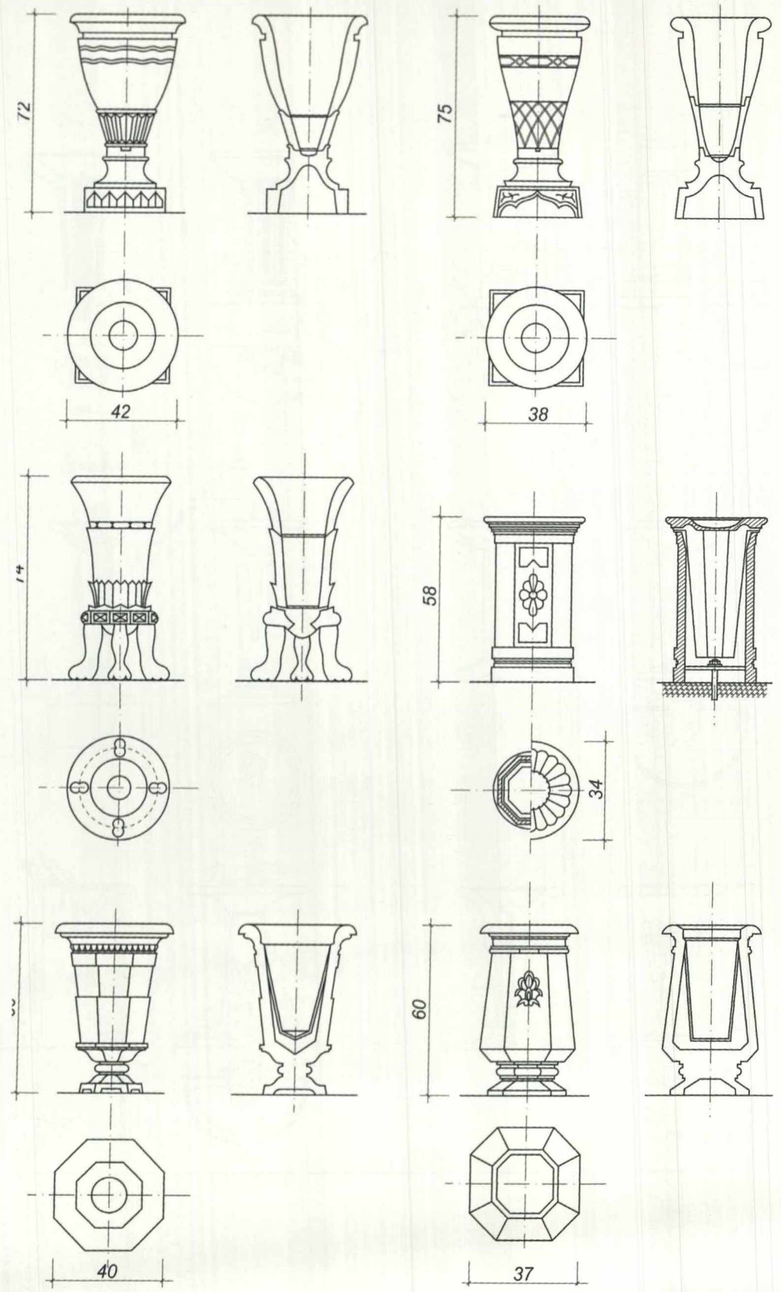
Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza və kuzə nümunələri.
The vase and jug examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

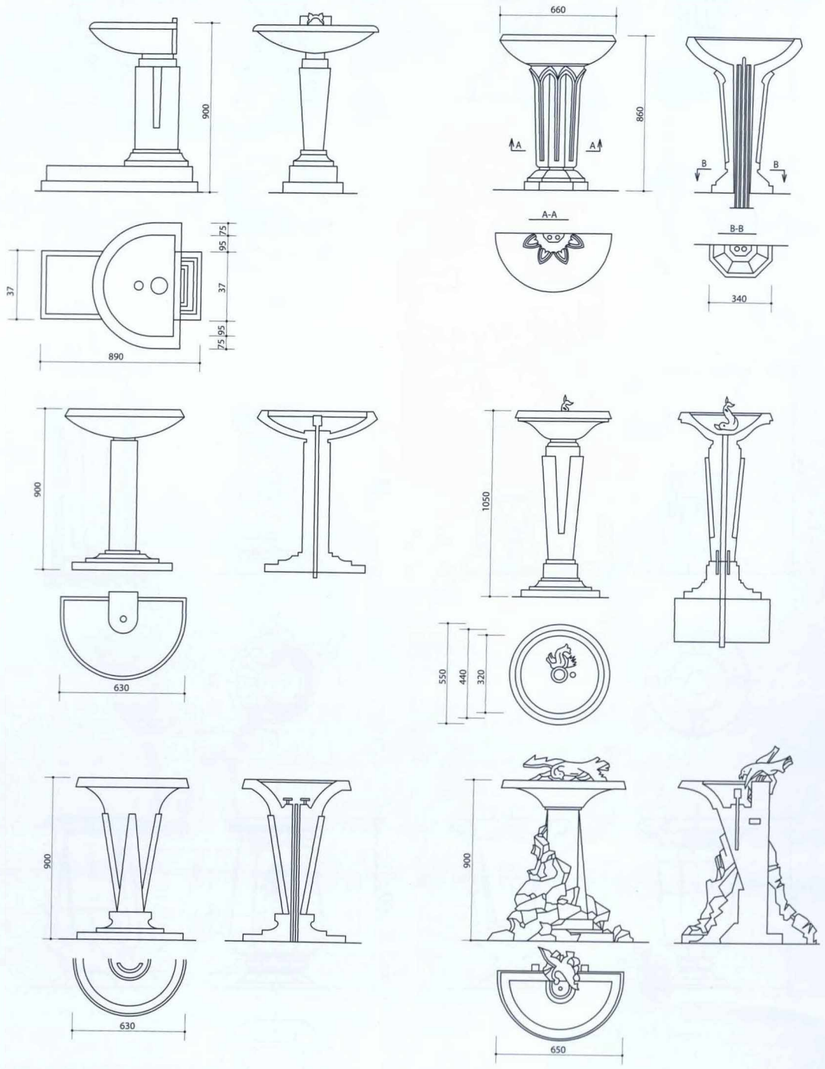

Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.

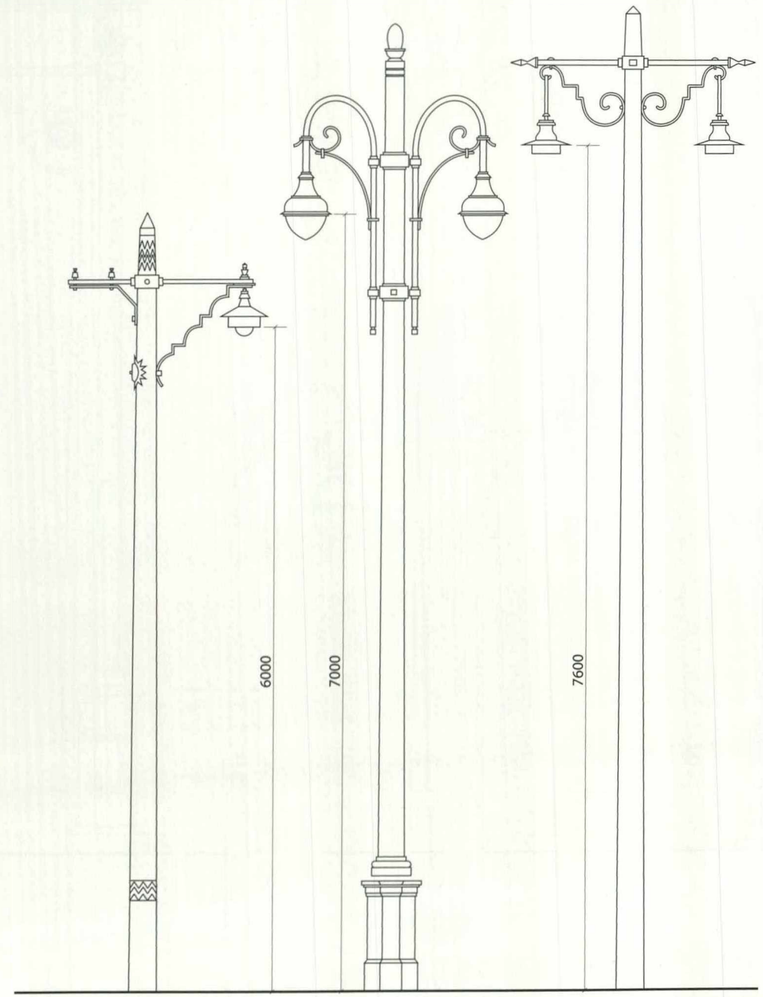
The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

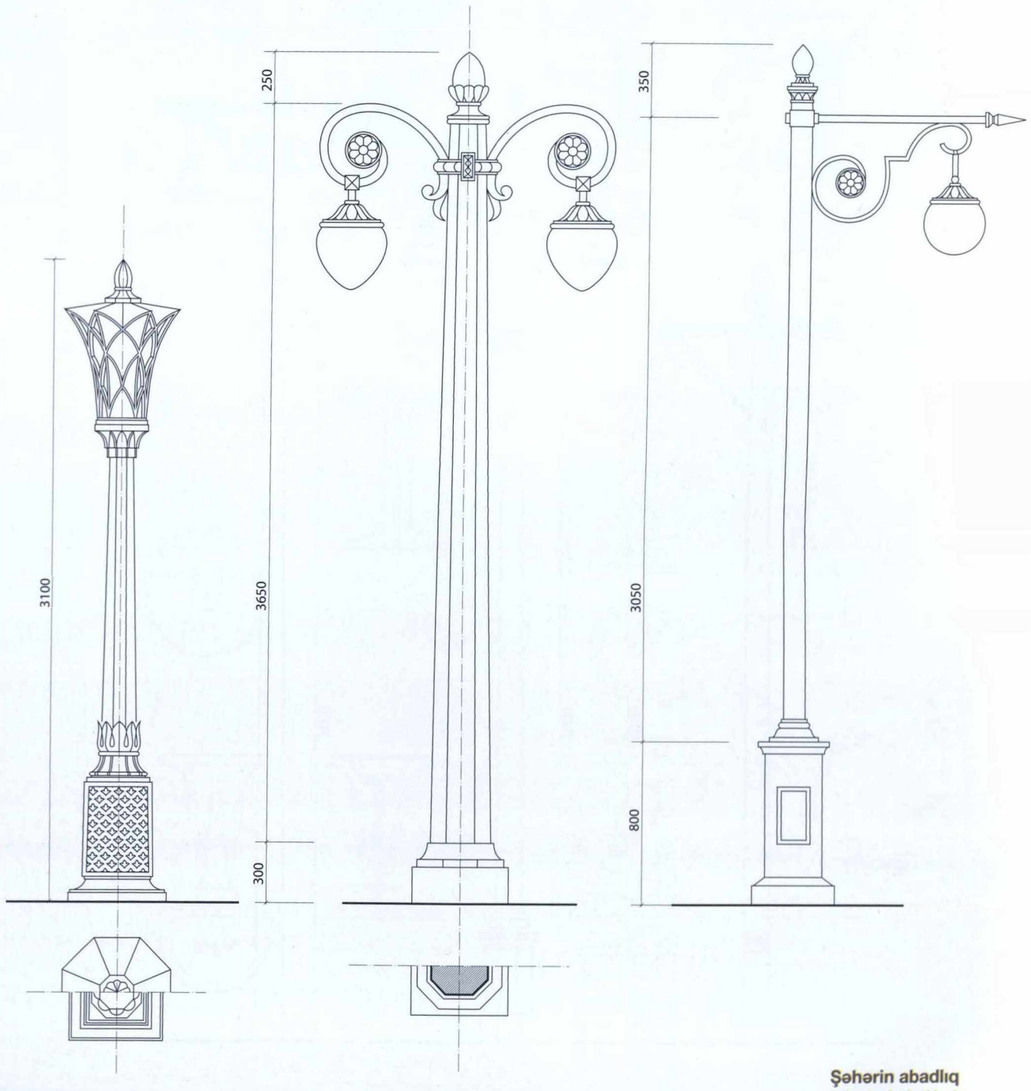
Tarixi binaların interyer və eksteryerinin tərtibatında, abadlıq işlərində istifadə olunan vaza nümunələri.
The vase examples used in the renovation works, interior and exterior of the historical buildings.

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan bulaq-fontan nümunələri.
Samples of drinking fountains used for city renovation.

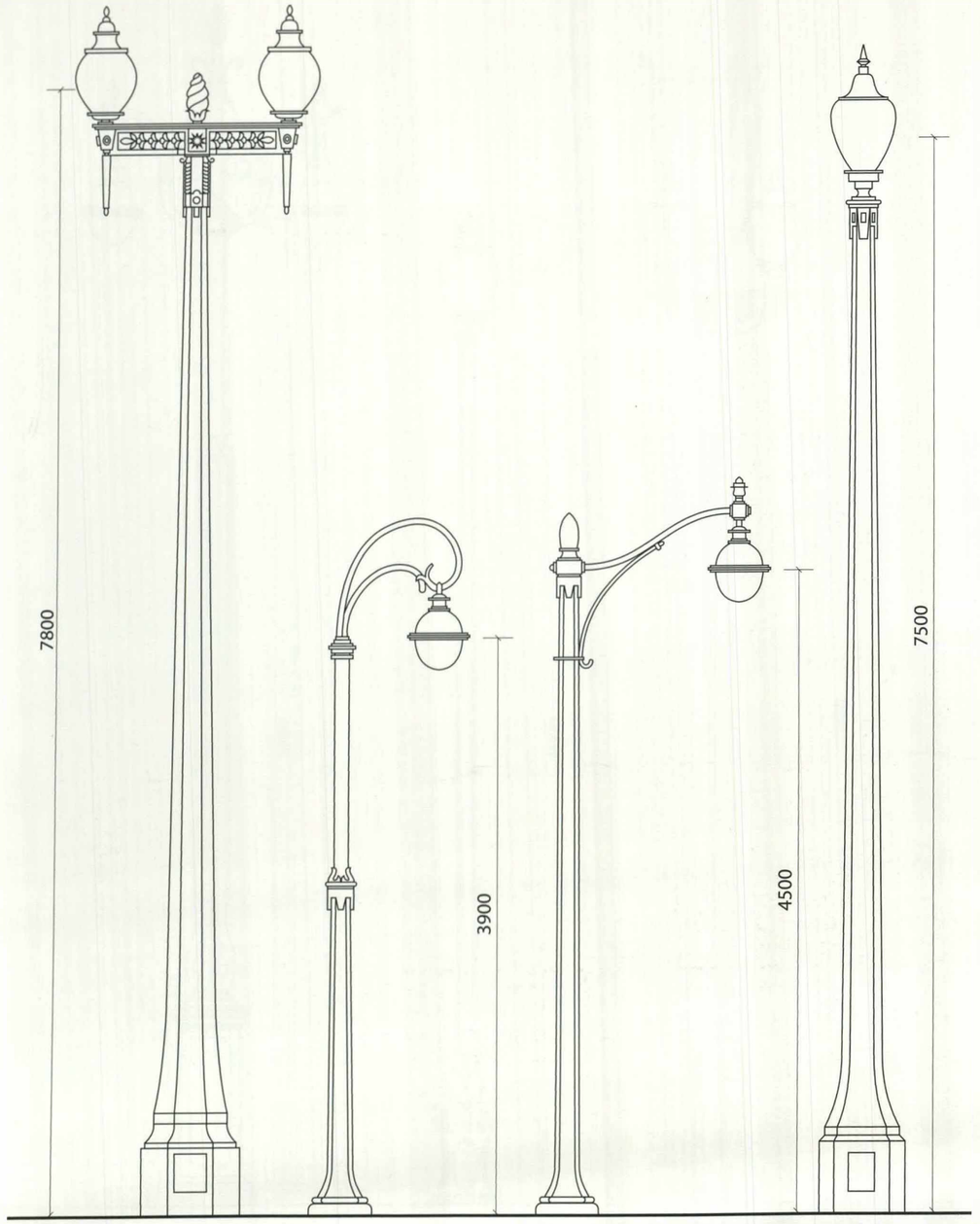

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

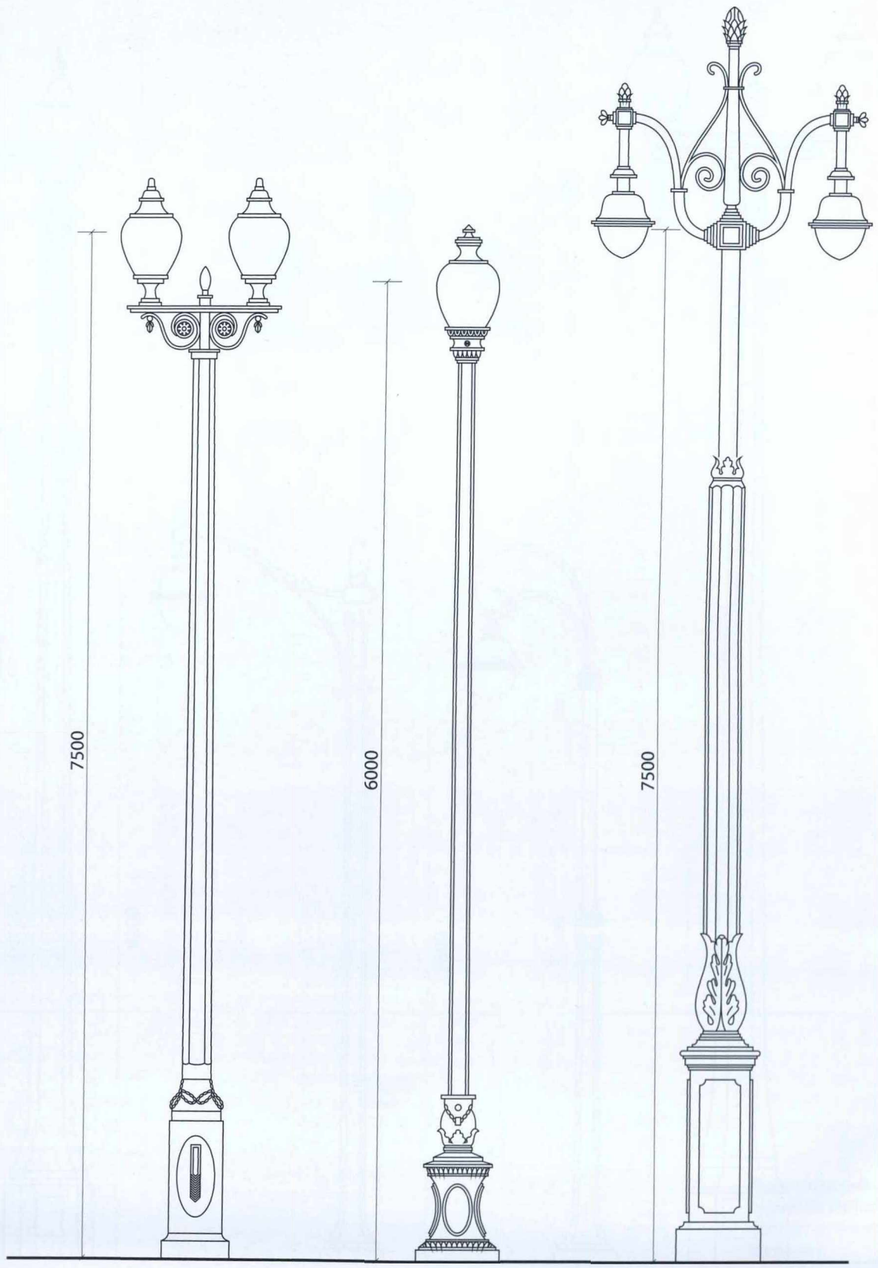

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.

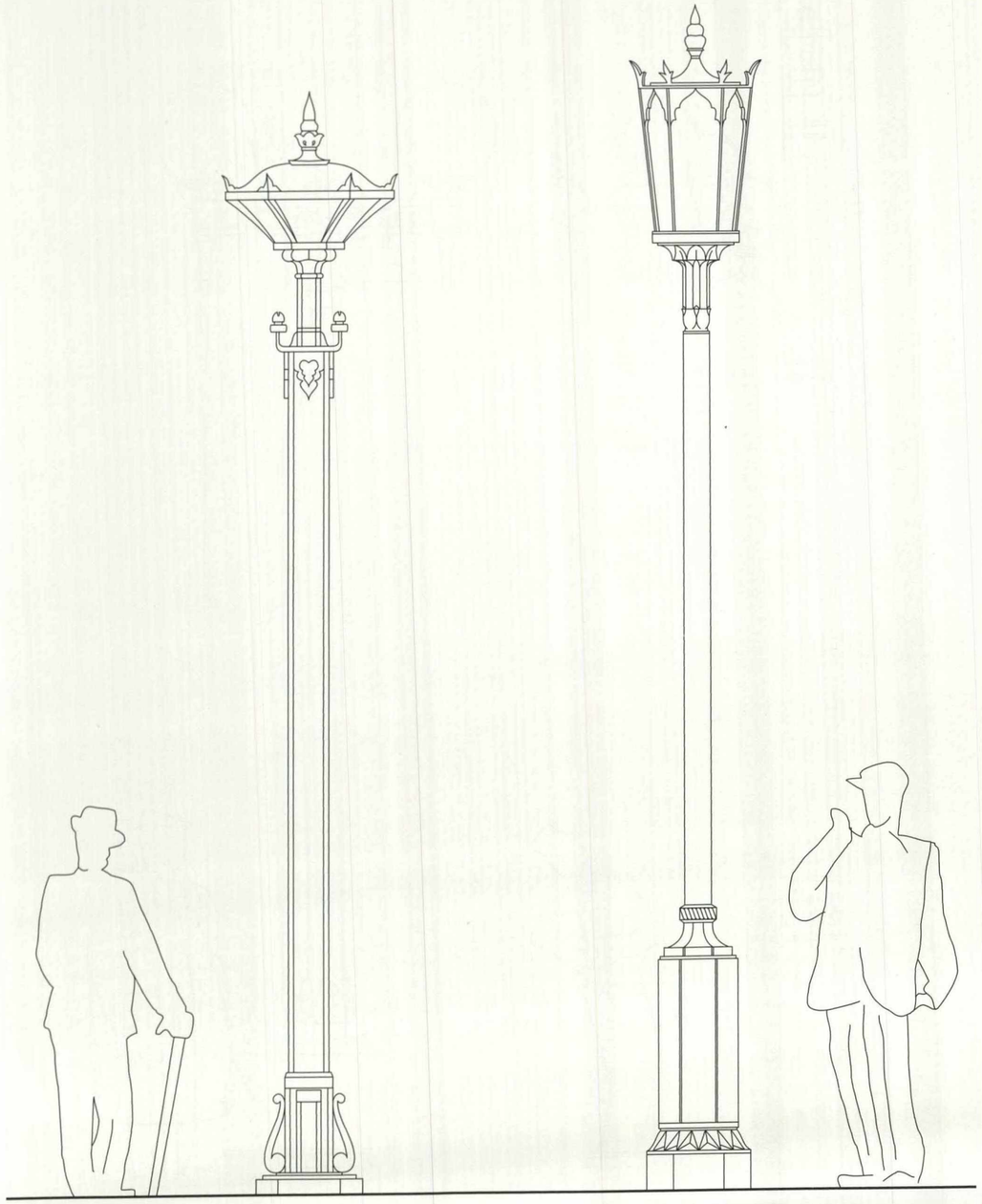
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

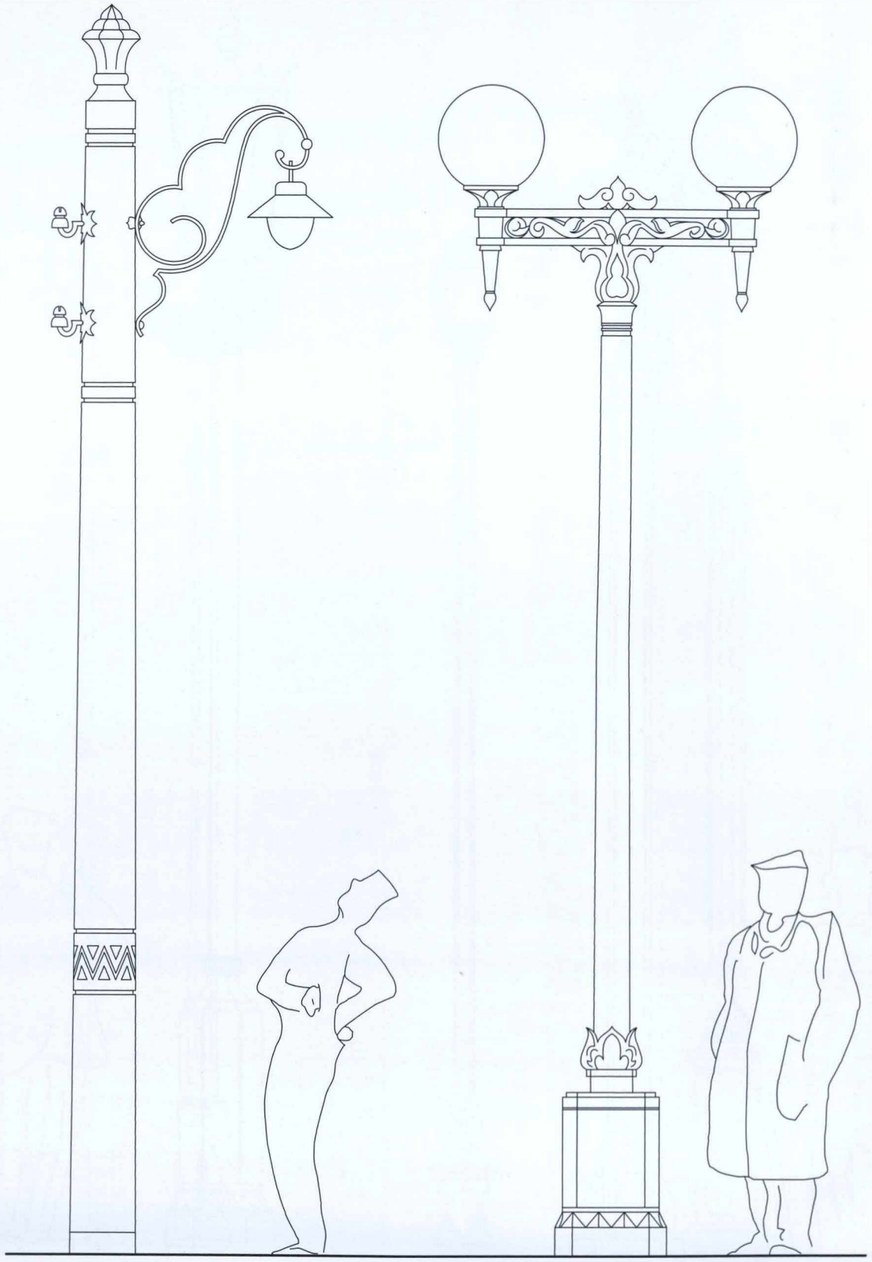
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

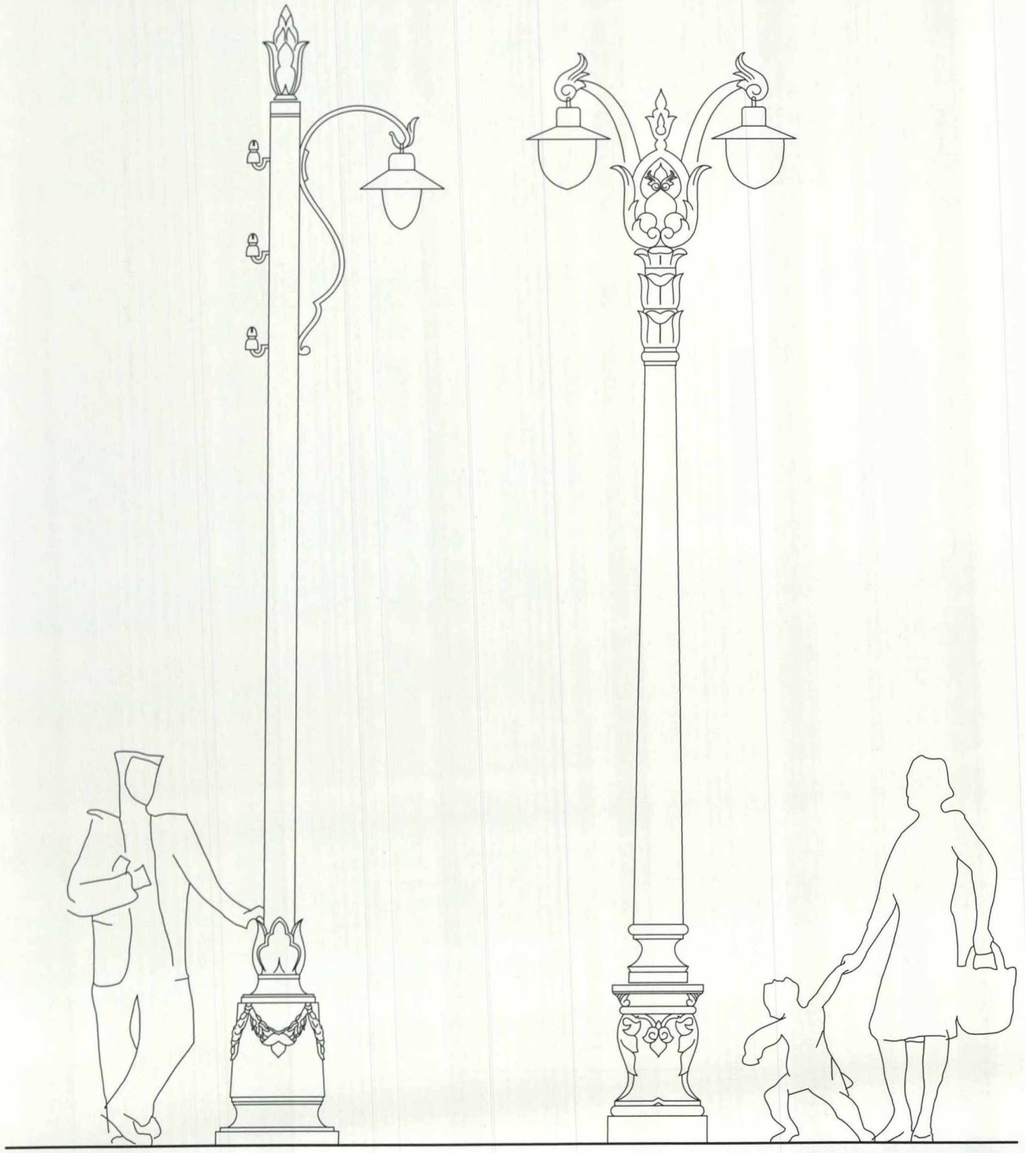
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

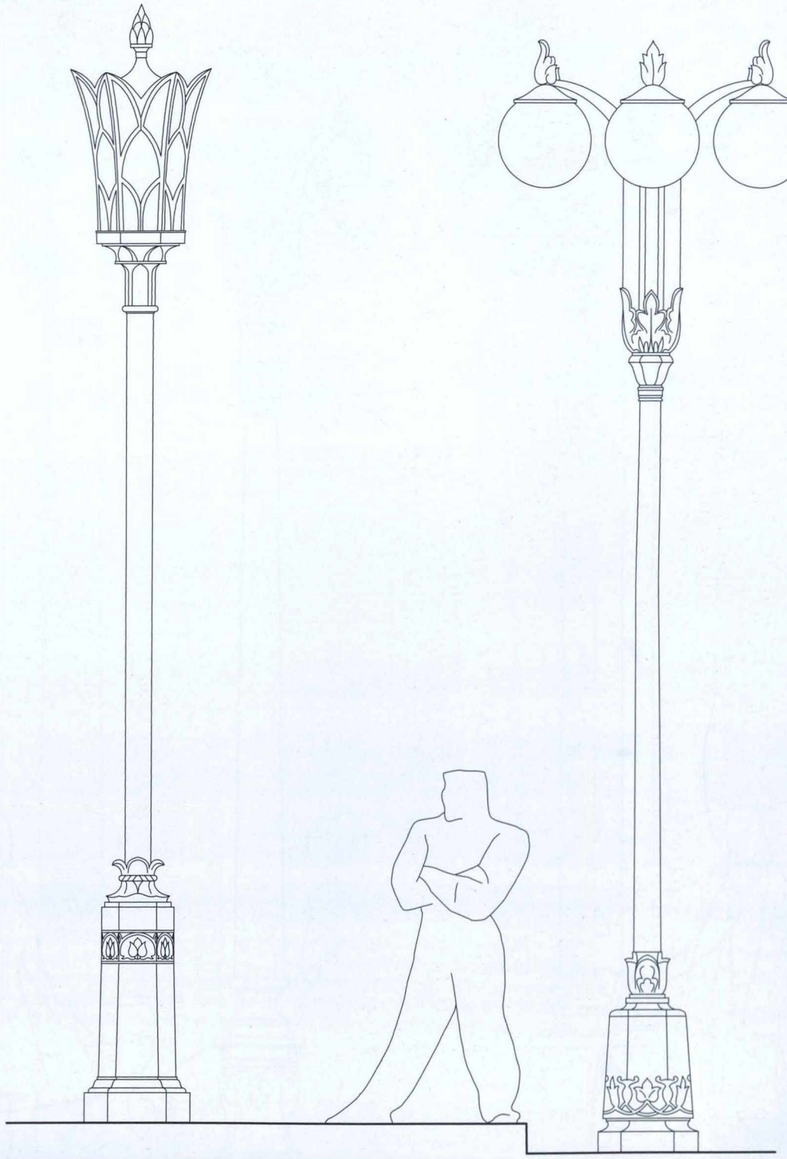
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

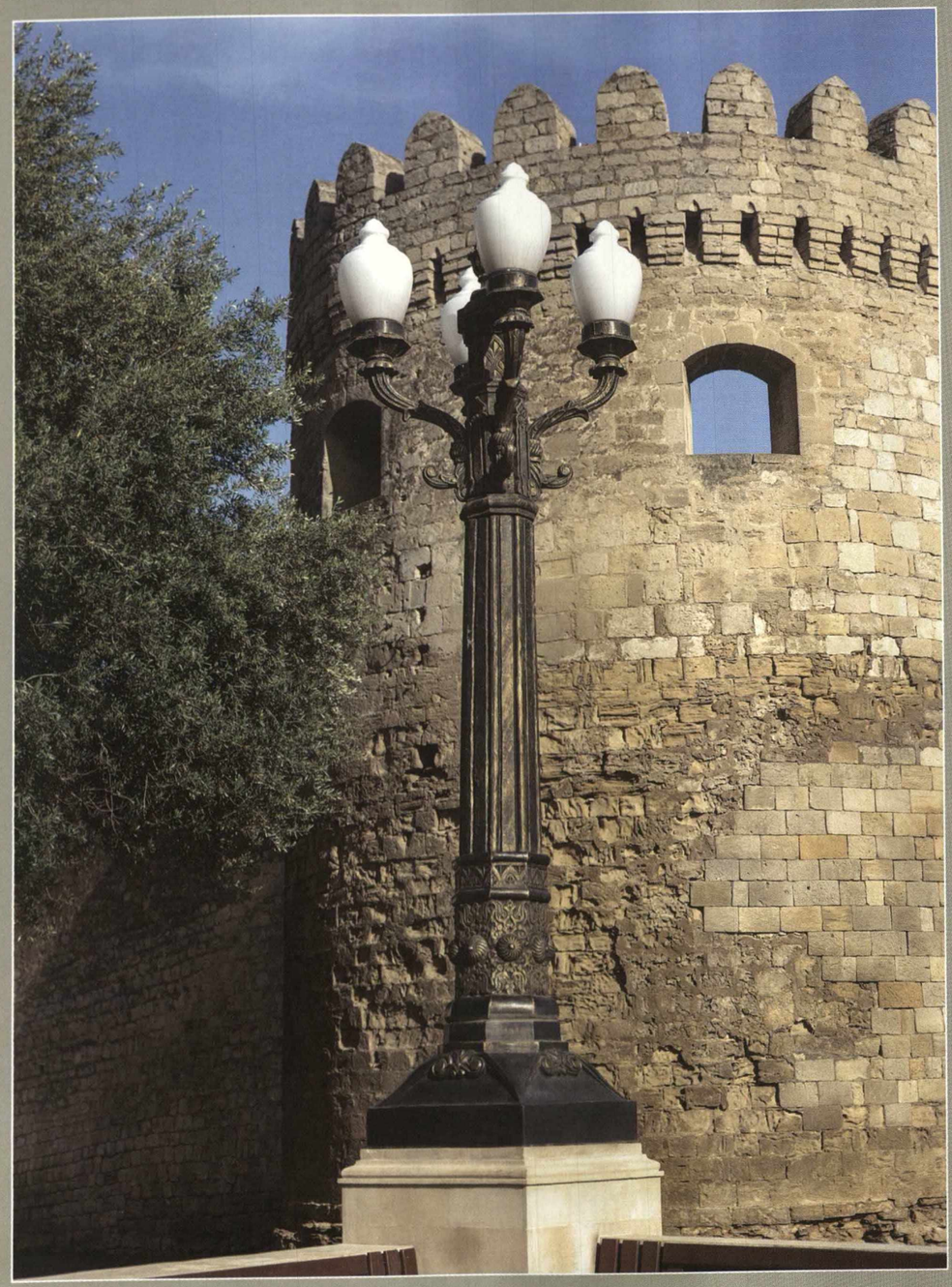
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

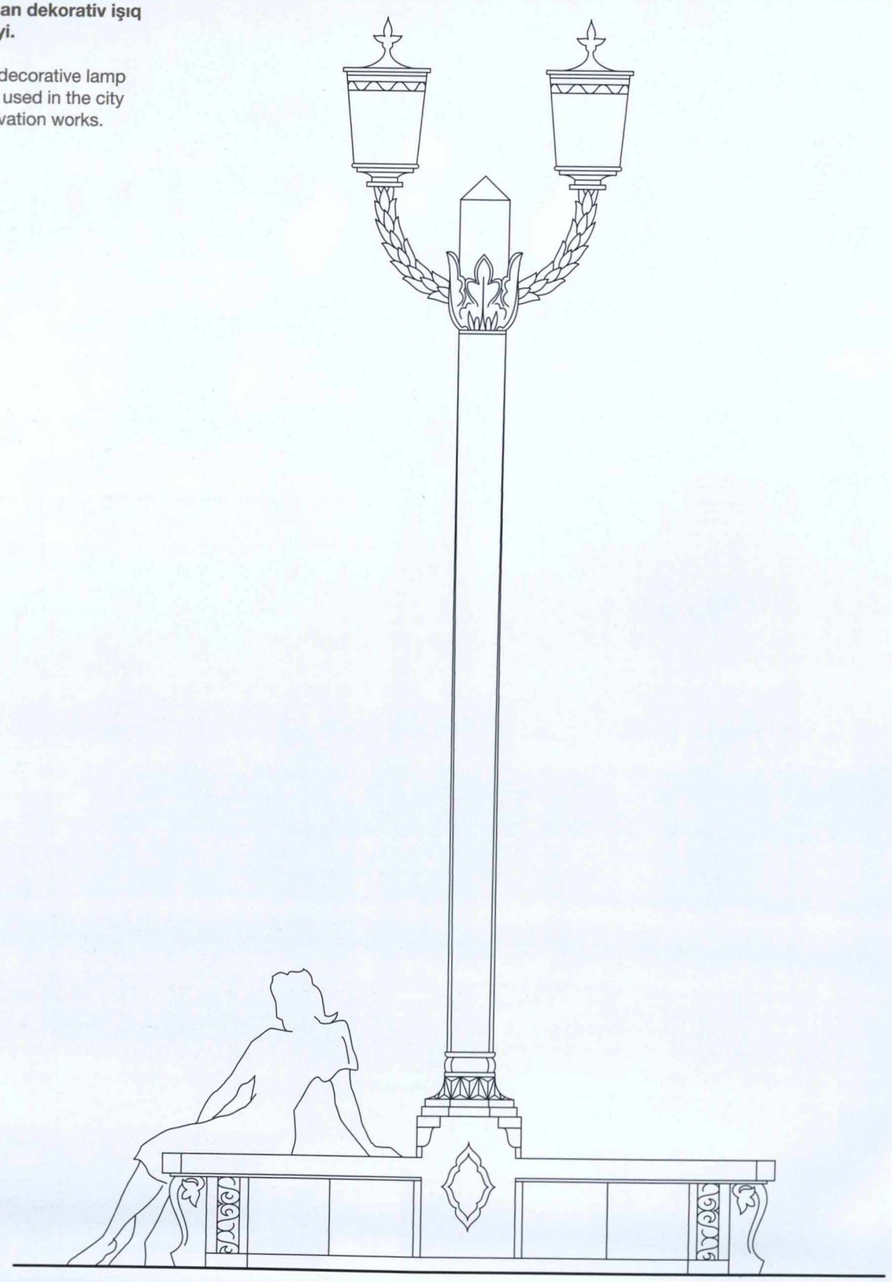
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq dirəkləri.
The decorative lamp posts used in the city renovation works.

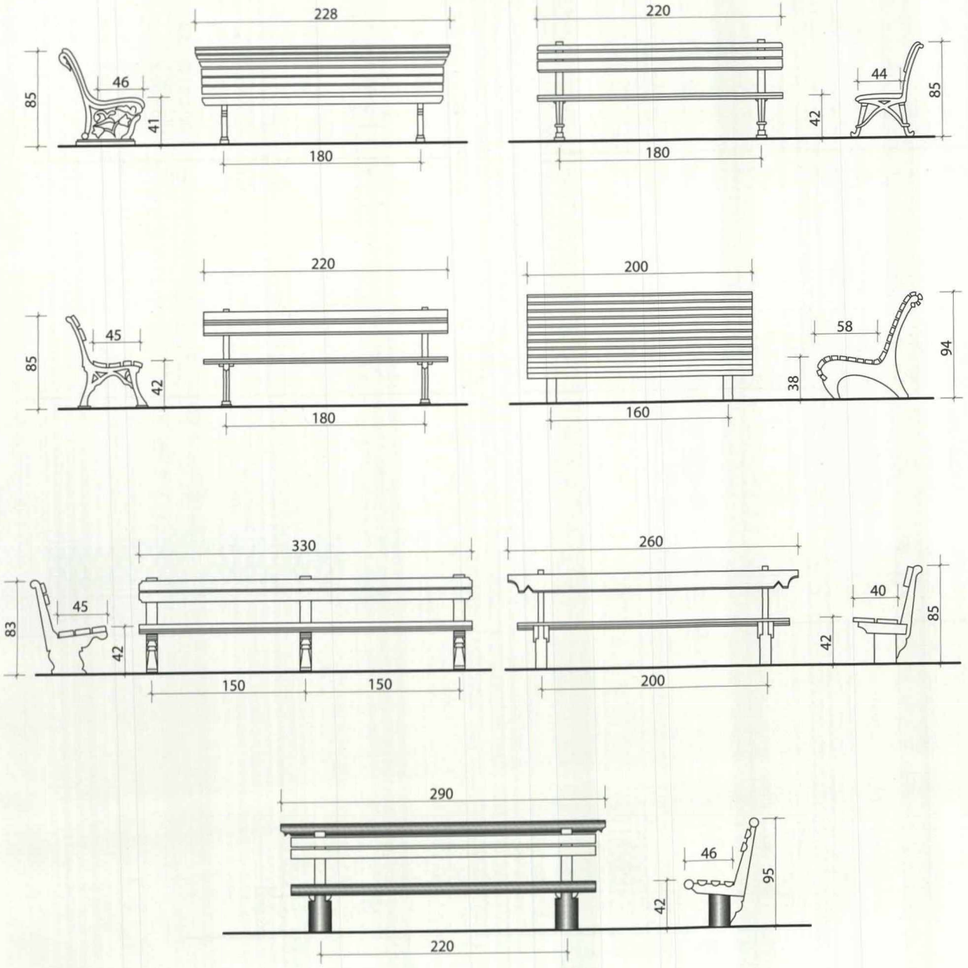

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunmuş bəzəkli işıq dirəyi.
The decorative lamp post used in the city renovation works.

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan dekorativ işıq direyi.

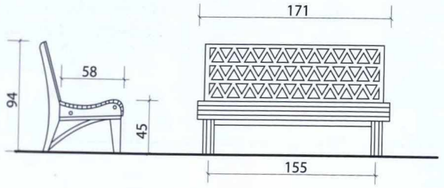
The decorative lamp post used in the city renovation works.

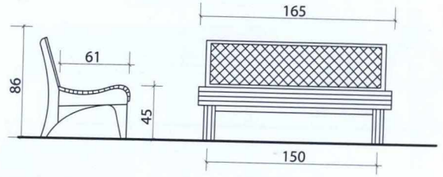

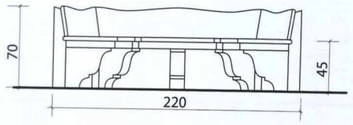

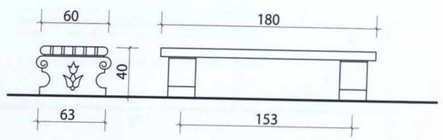
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan skamya nümunələri.

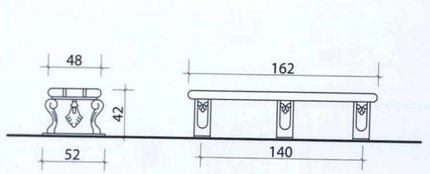
The bench examples used in the city renovation works.

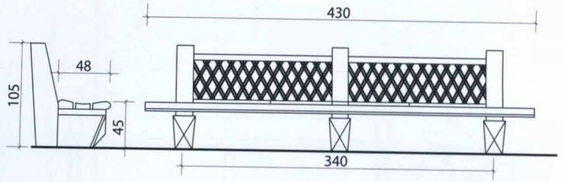

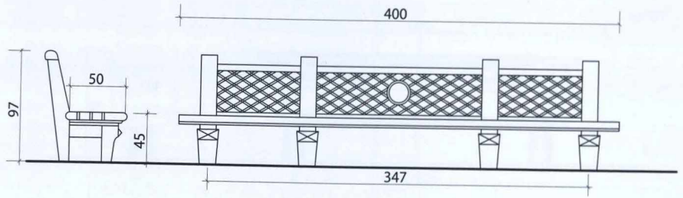

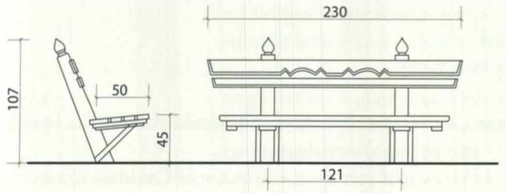

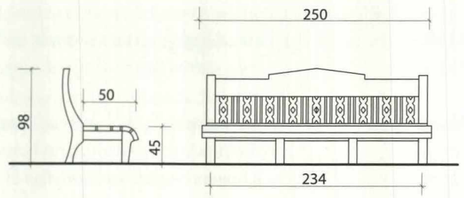

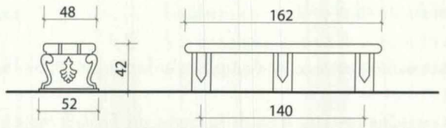

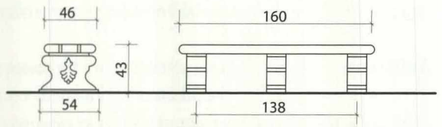
Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan skamya nümunələri.

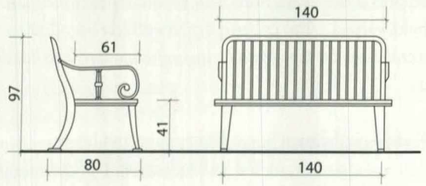
The bench examples used in the city renovation works.

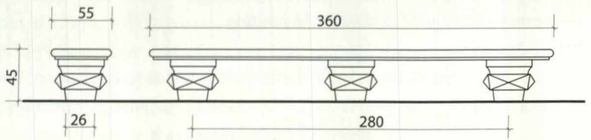

Şəhərin abadlıq işlərində istifadə olunan skamya nümunələri.

The bench examples used in the city renovation works.

MEMARLIQ TERMİNLƏRİ LÜĞƏTİ
GLOSSARY

Abaka
Abacus
– sütun başlığının tava şəklində üst hissəsi.
– *a flat slab on the top of capital, supporting the architrave.*

Akant
Acanthus
– bitki yarpağı formalı memarlıq ornamenti, korinf orderi sütununun kapitelində işlənilən plitə. İntibah dovrundə friz və karnizlərin bəzədilməsində istifadə olunan element.
– *a conventionalised representation of an acanthus leaf,used especially as a decoration for Corinthian column capitals; this element was also used to decorate frieze and ledges.*

Akveduk
Aqueduct
– cay, dərə və s. üzərindən körpü şəklində çəkilən su kəməri.
– *a water pipe across rivers, valley etc. Designed as a bridge.*

Anfilada
Enfilade
– düz xətt üzrə davamlı olaraq yerləşən cox sayda otaq və zallar. Bu tip binalarda otaqlardan bir-birinə keçid divar boşluqları ilə təmin olunur.
– *a suite of rooms aligned along a single axis providing for a vista through the open doors. Enfilade transitions from room to room are generated by wall openings.*

Ansambl
Ensemble
– müxtəlif bina və qurğuların bir-biri ilə uyğunlaşaraq, vahid memarlıq kompozisiyası təşkil etməsi.
– *a single architectural set of different buildings and structures matching each other.*

Antablement
Entablature
– binanın sütunlar üzərindəki karniz, friz və arxitravdan ibarət olan yuxarı hissəsi.
– *the upper part of columns consisting of the architrave, frieze, and cornice.*

Antefikslər
Antefix
– antik məbədlərin fasad divarlarının dam kənarları boyu yerləşən şaquli bəzəkləri. Antefikslər muxtəlif formada (bitki, yarpaq, plitə) qabarıq ornamentlərlə bəzədilir.
– *a vertical decoration on the top of facades in an antique temple; it has different kinds of convex vegetative ornaments on.*

Arxivolt
Archivolt
– tağın profillə və yaxud xüsusi hörgü ilə çərçivələnən hissəsi.
– *an ornamental moulding to frame the underside curve of an arch.*

Arxitektonika
Architectonics
– binanın hissələri arasındakı uyğunluq, ahənglik.
–*harmony between different parts of a building.*

Arxitrav
Architrave
– qədim tikintilərdə sütun kapitellərinin üstündəki atqı. Yükdaşıyan tir, antablementin aşağı hissəsi.
– *a load-carrying beam on a colonnade top and the lower part of an entablature in ancient buildings.*

Atlant
Atlas
– binanın örtük, balkon, mərtəbə yüklərini qəbul edən kişi heykəlli dayaq.
– *a male – sculpture support to carry a roof, upper floor and banlconies.*

Attik
Attic
– binanın karnizinin üstündə qurulan parapet divar. Əksər hallarda bu divarda yazı və ya heykəllər həkk olunurdu. Ona adətən böyük tağlarda və ictimai binalarda rast gəlmək olur.
– *a low (parapet) wall, mostly with writings or figures carved in, commonly found on large arches and public buildings.*

Atrium
Atrium
– hər tərəfdən bağlı daxili həyət. Etruskların və romalıların evlərində mərkəzi otaq. Otaq örtüyünün ortasında tüstünün cıxması üçün xüsusi deşik düzəldilir. Sonralar isə atrium zəngin bəzədilmiş təntənəli otağa çevrilir. Bu otağın ortasında kiçik bir çarhovuz düzəldilir və buraya həmin deşikdən yağış suları yığılır.
– *a coutyard, or an open space within a building;a central room in Etruscan and Roman houses. For smoke to leave the house, a special hole was made in the middle of the roof. Later on, atrium became a richly decorated celebration room wit a small pool in the centre to collect rainwater, coming down through the same hole.*

Baca
Chimney
– ocaqın tüstüsünü otağın daxilindən kənarlaşdırmaq üçün damda tikilən qurğu.
– *the passage through which smoke or fumes from a fire escape; flue. A structure containing flu or flues and extending above the roof of a building.*

Baza
Base
– sütun və pilyastrların alt hissəsi, dabanı.
– *the lower part of columns and pilasters.*

Balkon
Balcony
– binaların xaricində və ya daxilində yerləşən, divardan çıxıntı şəklində həll edilmiş açıq məkan. Perimetri boyu məhəccər və ya sürahılarla hüdudlanır.
– *a convex open space out of or inside buildings with handrails.*

Barelyef
Bas-relief
– tikililərin bəzək elementi. Müstəvi səthi üzərində qurulan və öz həcminin yarısından az hissəsi qədər önə çıxmış heykəltaraşlıq elementi.
– *a sculptured decorative element in buildings, mounted on a flat surface and convex as much as below half of its depth.*

Buxarı
Fireplace
– evi qızdırmaq və yemək bişirmək üçün divarın daxilində tikilmiş ocaq yeri.
– *a space in the wall of a room for a fire to burn in, or the decorated part that surrounds this space.*

Cəftə
Door hook
– qapını, pəncərəni daxildən və ya xaricdən bağlamaq və ya qıfıl asmaq üçün xüsusi metal element. Qapı və pəncərənin üzərinə bərkidilir.
– *is a bent piece of metal or plastic that is used for catching or holding things, or for hanging things up.*

Darvaza
Gate
– böyük həyət, şəhər, qala və s. qapısı
– *yard, town, city etc. huge size door.*

Dirək
Pillar
– bina və onun ayrı-ayrı hissələrinin altında qurulan və onların yükünü qəbul edib bünövrəyə öturən hissə.
– *a strong column made of stone, metal, or wood that supports part of a building*

Dirsək
Bracket
– divarın səthindən önə çıxmış, binanın üst konstruktiv və dekorativ hissələrinin altında qurularaq, həmin hissələrin yükünü divara ötürən element.
– *in architecture, device of wood, stone, or metal that projects from or overhangs a wall to carry a weight.*

Dominant
Dominant
– əsas yer tutan, üstünlük təşkil edən.
– *the dominant element in the composition of the ensemble.*

Eksteryer
Exterior
– binanın memarlıq tərtibatı baxımdan xarici görünüşü.
– *the outside view of a building.*

Eyvan
Ivun Porch
– binaların xaricində (və ya daxilində), lakin onlara bitişik, üstübağlı, yan tərəfləri açıq tikili.
– *is external (or internal) to the walls of the main building proper, but may be enclosed by latticework, broad windows, screen, or other light frame walls extending from the main structure.*

Faxverk – ağac dirəklərdən düzəldilmiş, araları kərpiç, taxta və ya betonla doldurulmuş karkaslı bina.
Framed structure – *a construction method of wooden beams and columns, their gaps filled in with bricks, concrete or the very wood.*

Franton – bina fasadında portikin yuxarı hissəsini tamamlayan sahə. Franton adətən üçbucaq formada olub, üç tərəfdən karnizlə haşiyələnir.
Fronton – *completion of the upper part of facade of the building portico area. Froton usually in the form of a triangle.*

Friz – antablementin karniz ilə arxitrav arasında yerləşən orta hissəsi.
Frieze – *a large central part of the entablature between the architrave and cornice.*

Gəc – gips və gil süxurlarının yandırılmasından alınan hörgü və bəzək məhlulu.
Gac – *a solution for layering and decoration made from gyps and clay rocks burnt.*

Girih – müxtəlif həndəsi fiqur və xətlərin birləşmə və kəsişməsindən yaranan mürəkkəb naxış elementi.
Girih – *is a decorative art form used in architecture and handicrafts consisting of geometric lines that form an interlaced strap work.*

Günbəz – binaların üstünü örtmək üçün işlədilən ən qədim konstruksiyalardan biri. Daşların və kərpiclərin maili şəkildə qoyulması ilə əlaqədar olaraq günbəz yuxarıya getdikcə daralır və beləliklə xırda daşlar vasitəsilə böyük boşluğun üstünü örtmək mümkün olur. Günbəz vasitəsilə kvadrat və ya dairəşəkilli otaqları örtürlər.
Dome – *one of the earliest ways to roof buildings; its stones or bricks put inclined, a dome got narrow towards the top; so, it was possible to cover large buildings, either square-shaped or circular.*

Haşiyə – binanın daxilində və xaricində, divar, tavan, qapı, pəncərə, tağca və s. tərtibatında istifadə olunan xətti bəzək elementi.
Hashiye – *is a linear décor element used for the exterior and interior of a building in walls, ceilings, door, windows, arches etc.*

Həkkaklıq – metal, daş və s. üzərində polad qələmlə yazı, şəkil və s. naxışlar oymaq sənəti.
Engraving – *writing or drawing with a metal stick on metal, stone, etc.*

Həncamə (Rəzə) – qapını çərçivəyə birləşdirən və onun açılıb-bağlanmasını təmin edən metal qurğu.
Hinge – *a metal part to connect windows and doors to their frames and provide for their functional motion.*

Hücrə – məscid, karvansara və s. daxilindəki xırda otaqlar.
Cell – *a small room in a mosque or caravanserai.*

Xəttatlıq – gözəl xətlə yazma sənəti.
Calligraphy – *the visual art of writing.*

Xonça – dairəvi, kvadrat, çoxbucaqlı və s. formalı, müxtəlif nəbati və həndəsi naxışlardan tərtib olunmuş bəzək elementi.
Rosette – *a flower-shaped decorative object cut into wood or stone, or one made of ribbon worn as a sign that you support a particular team or political party or that you have won a race, etc.*

İnkrustasiya – sədəf, sümük, qiymətli daş və s.-dən ibarət bəzək.
Incrustation – *to cover or overlay with or as with a crust or hard coating | to form or cause to form a crust or hard coating |.*

İnteryer – binanın, mənzilin memarlıq və bədii cəhətdən tərtib olunmuş daxili məkanı.
Interior – *architecturally and artistically decorate internal spaces of buildings and apartments.*

İslimi – İslam şərq ölkələrində istifadə olunan düzxətli bəzək elementi. Sarmaşıq və spiral formalı nəbati naxışlardan tərtib olunur.
Islimi – *straight decorative element used in the countries of the East Muslims.*

Kannelyura – sütun və pilyastrlarda düzəldilən şaquli yivlər.
Flutes – *vertical grooves coming down columns or pilasters.*

Kapitel – arxitrav və tağın ağırlığını üzərinə götürən sütun və ya pilyastrın yuxarı tamamlayıcı hissəsi.
Capitel – *a top part to complete a pilaster or to accept the load of an architrave or vault.*

Karniz – binalarda divarın səthindən irəli çıxan çox profilli kəmər. Karniz əsas etibarilə binaların yuxarı mərtəbələrini tamamlayır. Bundan əlavə mərtəbəarası karnizi də olur. Klassik Yunan və Roma memarlıq orderlərində antamblementin yuxarı (arxitrav və friz) hissəsini təşkil edir.
Cornice – *A cornice is generally any horizontal decorative moulding that crowns a building or furniture element – the cornice over a door or window, for instance, or the cornice around the top edge of a pedestal or along the top of an interior wall.*

Kartuş – binaların fasadında, əsasən baş giriş və portalın üst hissəsində istifadə olunan bəzək elementi. Dairəvi, ellipsvari çələng, düzbucaqlı yarıburulmuş lövhə və s. formalarda olub, daxilində gerb, emblema, yazı və s. yerləşdirilir.
Cartouche – *a décor element used in facades, mostly in the top of entries and portals. With coat-arms, an inscription, an emblem etc. inside, it was in different shapes such as a circle, ellipsoid garland, rectangular half-spun tablet, and so on.*

Karvansaray – orta əsrlərdə, Yaxın və Orta Şərq ölkələrində, karvan yolları üzərində və şəhərlərdə səfərə çıxmış insanların müvəqqəti yaşaması üçün inşa olunmuş binalar. Daxili həyəti və birinci mərtəbəsindən eyni zamanda ticarət məqsədilə də istifadə olunurdu.
Caravanserai – *a medieval inn across the countries of the Muslim East along caravan routes and in cities or towns those routes came through. The courtyard and ground floor were also used for commercial purposes.*

Kaşı – bişmiş gil təbəqəsi və yaxud kərpiç üzərinə çəkilmiş şüşəvarı, minaya oxşayan parlaq maddə. Tərkibinə daxil olan metal oksidindən asılı olaraq, firuzəyi, göy, qara, qırmızı, ağ və başqa rənglərdə olur. Kaşı binanın bəzək elementlərindən biridir.
Maiolica – *fine earthenware with an opaque white tin glaze.*

Kvadr – binanın xarici (bayır) hörküsündə istifadə olunan, üz tərəfdən parallelipiped formasında kobud yonulmuş daş. Bəzən üzü tilli və ya piramida formalı düzəldilir.
Quadra – *roughly worked stone used for the exterior of buildings, mostly parallelepiped, it can also be pyramid-shaped.*

Kesson – yastı və tağbənd örtüklərdə kvadrat və çoxbucaqlı formada dərinləşdirilmiş tavan boşluqları. Kessonlar ictimai bina tavanlarının dekorativ bəzədilməsində istifadə olunur.
Caissons – *a spider web ceiling.*

Konservasiya – dağılmaqdan, çürüməkdən mühafizəetmə, qoruma.
Conservation – *prevention from destruction.*

Kontrfors
Contrefort
– əks tə'siredici qüvvə, divarların möhkəmliyini saxlamaq üçün və aşırma qüvvəsinə əks təsir göstərmək üçün binanın xarici tərəfindən düzəldilən dayaqlar.
– *transverse wall, massive stone edge or vertical projection performed to amplify the main load-bearing structure, most of the wall.*

Köşk
Kiosk
– istirahət üçün həyət, bağ, park və s. yerlərdə inşa olunan üstübağlı, yanları açıq tikili. Eyni zamanda qəzet, gül, su və s. satışı üçün nəzərdə tutulan yüngül konstruksiyalı müasir tikili.
– *a roofed pavilion open on sides, built for relaxation in gardens, parks, etc. Nowadays, it is referred to light structures to sell newspapers, flowers, juices etc.*

Kürsülük
Ground floor
– binanın yerüstü oturacaq hissəsi.
– *the floor, at the level of the floor space below the level of the land planning at a height of no more than half the height of the premises.*

Kufi xətt
Kufic script
– qədim ərəb əlifbasının XIV–XV əsrlərə qədər abidələrdə işlədilən bədii yazı qaydalarından biri. Kufi xəttinin başlıca xüsusiyyəti həndəsi düzgunluklə yazılması və düz cizgilərdən istifadə edilməsidir.
– *one of classical Arabic handwriting styles used in architecture till the 15th century, it was special for straight lines and geometrical shapes.*

Qabartma
Relief
– ağac, daş və başqa inşaat materiallarının üzərində qabarıq şəkildə verilmiş təsvirlər.
– *convex images on wood, stone and other construction materials.*

Qarqül
Gargoyle
– binanın dam konstruksiyasından yağıntı sularını xaric etmək üçün istifadə olunan boruşəkilli element. Müxtəlif forma və bəzəklərlə tərtib olunaraq, dekorativ element kimi də istifadə olunur.
– *a grotesque figure with a spout on a roof for rain drainage, serving a décor function as well.*

Qorelyef
High relief
– tikililərin bəzək elementi. Müstəvi səthi üzərində qurulan və öz həcminin yarısından çox hissəsi qədər önə çıxmış heykəltaraşlıq elementi.
– *a décor element in architecture, a sculpture convex as much as over half its depth*

Qrizayl
Grisaille
– interyerdə istifadə olunan dekorativ boyakarlıq növlərindən biri. Eyni rəngin müxtəlif çalarlarından istifadə etməklə təsvir yaradılır.
– *a kind of decorative painting used in interior, created from different shades of the same colour.*

Mavzoley-türbə
Mausoleum
– monumental qəbir-üstü tikinti. Buraya bəzən sərdabədən başqa memorial zal da daxildir. Mavzoleylər qədim Romada geniş yayılmışdı. Bu ad Kariy şahı Mavzolanın (e.ə. IV əsr – Kalikarnass mavzoleyi) məşhur qəbrindən alınmışdır.
– *A mausoleum is an external free-standing building constructed as a monument enclosing the interment space or burial chamber of a deceased person or people.*

Mazqal
Battlements
– qala divarlarında və burclərdə atəş (ox) açmaq üçün düzəldilən dar deşik.
– *parapet of a wall consisting of alternating low portions known as crenels, or crenels, and high portions called melons. Battlements were devised in order that warriors might be protected by the merlons and yet be able to discharge arrows or other missiles through the crenels.*

Maşikul
Machicolation
– orta əsr qala tikintilərində divarların yuxarı hissəsində irəliyə doğru çıxan və birbirindən aralı yerləşdirilən memarlıq elementi. Maşikullar qalanın müdafiə edilməsinə imkan yaradır.
– *A machicolation is a floor opening between the supporting corbels of a battlement, through which stones or other material, such as boiling water or boiling cooking oil, could be dropped on attackers at the base of a defensive wall.*

Meandr
Meander
– qədim Yunan incəsənətində geniş yayılmış qıvrım əyri xətt formasında həndəsi ornament. Kiçik Asiyada Meand ayının adı ilə əlaqədardır. Çayın indiki adı Böyük Monderesdir. Olduqca əyriüyrüdür.
– *a decorative bent line shaped of repeated motifs, common in Greek art, a geometric patterns; its name is connected to the Meander River in Asia Minor, currently River Buyuk Menderes whose shape resembles the pattern.*

Meqalit
Megalith
– boyük daş parçalasından tikilmiş və monolit daşlardan qurulmuş qədim abidə.
– *also monolith, a huge stone, used to build many ancient structures.*

Mehrab
Mihrab
– məscidlərdə qiblə tərəfdəki divarda düzəldilmiş və pişnamazın önündə durub namaz qıldığı oyuq. Mehrablar yarımgünbəzlə və yaxud stalaktitli tağbəndlə örtülür. Mehrab və onun tağı məscid binasında ən gözəl bəzədilmiş yerdir.
– *an interior niche in a mosque wall directed towards Mecca for Muslims to know what to face when praying; topped as a half-dome or a stalactite-shaped arch, it is the most decorated place in a mosque*

Mədrəsə
Madrasa
– Yaxın və Orta Şərq ölkələrində din xadimləri hazırlayan orta ruhani müsəlman məktəbi. Orta Asiyada Mədrəsə haqqında ilk məlumat X əsrə aiddir. Mədrəsənin tərkibində ibadət etmək üçün eyvan, məscid və başqa otaqlar olurdu. Bəzən mədrəsələr zəngin rəngli keramika üzlüklərlə, portallarla, orjinal tağ və günbəzlərlə bəzədilirdi (Məs.; Buxara, Səmərqənd mədrəsələri.).
– *In the West, the word usually refers to a specific type of religious school or college for the study of the Islamic religion, though this may not be the only subject studied.*

Minarə
Minaret
– məscidin mühüm hissələrindən biri. Namaza cağırış – azan vermək üçün tikilən hündür güllə
– *one of the most important parts of a mosque, a tall tower to call Muslims for a prayer.*

Minbər
The pulpit
– xütbə və Quran oxumaq üçün məscidlərdə mehrabın sağ tərəfində qurulan taxt. Bir neçə pilləli olmaqla, üstü oturmaq üçün nəzərdə tutulur.
– *read the Koran in mosques for sermons speed reading course.*

Mozaika
Mosaic
– alabəzək materiallardan (daşdan, rəngli şüşədən, taxtadan) quraşdırılmış səth.
– *a surface of decorative materials such as stones, coloured glass or wood.*

Nervyura
Nervure
– tağbəndin daxili və ya xarici tərəfdən qabırğa formasında qalınlaşdırılmış hissəsi. Xaçvarı və qotik tağbəndlərdə nervyura diaqonal formada qurulur.
– *arch of hewn stones canted usually firming rib vault, the same as a herd.*

Nef
Nave
– binanın xarici divarlar, tağlar və ya dirəklərlə əhatə olunmuş quruluşu etibarilə uzunsov və düzbucaqlı formada olan daxili fəzası.
– *an oblong and rectangular space of building surrounded with outer walls, vaults, or pillars.*

Nəbati naxışlar
Floral patterns (nebati)
– müxtəlif bitki forma və təsvirlərindən istifadə etməklə yaradılan naxışlar.
– *patterns created using a variant of plant forms and images.*

Nəsx
Naskh
– ərəb yazı növlərindən biridir. Kufi xətdən fərqli olaraq bu düz xətlərlə deyil, əyri cizgilərlə yazılır
– *one of Arabic handwriting styles; differently from the straight lines of Kufi, it is sloped.*

Oyma
Carving (oyma)
– müxtəlif inşaat materiallarının (daş, ağac, sümük və sair) qazıma üsulu ilə işlənməsi.
– *is an activity where pieces of rough natural stone are shaped by the controlled removal of stone. Owing to the permanence of the material, stone work has survived which was created during our prehistory.*

Order – arxitektura kompozisiyası evlərindən biri. Ümumiyyətlə order uç hissədən ibarətdir:
1. Antablement. Buraya daxildir: *a) karniz, b) friz, c) arxitrav;*
2. Sütun. Buraya daxildir: *a) kapitel, b) kövdə, c) baza;* 3. Pyedestal. Buraya daxildir: *a) karniz, stul (altlıq), b) kürsülük.*
Memarlıqda əsas etibarilə dörd order tipi vardır: *1) toskan; 2) dorik; 3) ionik və 4) korinf.*

Order – *one of the four classical architectural styles distinguished in terms of proportions and some other details, columns used in particular. There are four basic architectural orders; Doric, Ionic, Corinthian and Tuscan.*

Ornament – müxtəlif fiqurların vahid kompozisiyalı naxışı. Naxışı təşkil edən ünsürlərin (fiqurların) həndəsi şəkilli və ya nəbatət aləmindən götürülməsindən asılı olaraq ornamentlər həndəsi və nəbati adlanan iki əsas qrupa bölünur.

Ornament – *a pattern of a different shapes brought into an integral composition. In terms of origins their shape-elements come from, ornaments are categorised into two main groups, geometric and vegetative.*

Palmetta – ayrıca motiv və ya mürəkkəb bir ornamentin tərkib hissəsi kimi memarlıqda istifadə olunan xurma ağacı yarpaqlarına oxşar bəzək. Palmettalar qədim Şərq və antik incəsənətində, divar üzlüyündə və bədii mə'mulatlarda geniş işlənmişdir. Sonralar isə Roma və Avropa memarlığına keçmişdir.

Palmette – *a motif in decorative art that resembles a palm leaf; it is used separately and also as a component of complex ornaments. The pattern was largely used in ancient eastern and antique art for wall covering and fine items, and was later adopted by Roman and European architects.*

Pandus – binalarda (əsasən ictimai binalarda) pilləkən əvəzinə düzəldilən enişyol.

Ramp – *mostly in public building, a large way instead of stairs.*

Panno – divarın, tavanın naxış vəya şəkillə bəzənmiş səthi.

Panno – *framed glazed stucco ornament or part of the wall with sculpted, scenic or carvings*

Parapet – hasar, məhəccər

Parapet – *a low fence.*

Pilon – naxışlı sütun, adətən kilsə günbəzini saxlayan dayaq.

Pylon – *a patterned column usually supporting a church dome.*

Pilyastr – bir tərəfi divara bitişmiş üç kənarlı sütun, həm konstruktiv, həm də dekorativ xarakter daşıyır.

Pilaster – *a three –side wall adjacent column, of both constructive and decorative significance.*

Polaxromiya – çoxrəngli.

Polychrome – *multi-coloured.*

Portal – binaların giriş qapısının ətrafında düzəldilmiş memarlıq elementi. Portal, ümumiyyətlə qapıdan xeyli hündür və divardan irəli çıxmış şəkildə düzəldilir. Azərbaycan memarlığında portal adətən çatma tağ şəklində verilir.

Portal – *an architectural element embracing a building entrance door, generally much higher than the latter one and greatly expanded beyond the wall surface; in Azerbaijan architecture, portals are usually represented in an arch format.*

Portik – sütunlar və ya tağlarla qurulmuş qalereya. Portiklə bəzədilmiş binanın giriş yeri franton və attiklə tamamlanır. Portiklər antik dövrdə (xüsusilə gəzinti və yığıncaq olan yerlərdə) ayrıca tikinti kimi geniş yayılmışdır. Ona bütün tarixi dövrlərdə Avropa ölkələrinin memarlığında rast gəlirik.

Portico – *a gallery made up by columns or arches, a building entrance decorated with portico is completed with a fronton and attic wall.*

Pyedestal – ayaqaltı, payəndaz. Memarlıq-dekorativ formada qurulmuş heykəlin (abidənin) oturacağı, kürsülüyü. Bəzən ona postament və stilobat da deyilir.

Pedestal – *a base to mount a monument in an architectural/decorative format.*

Rəf – qədim yaşayış evlərinin daxili divar səthində müxtəlif məişət əşyalarını düzmək üçün divarda dərinlik və ya çıxıntı yaratmaqla əmələ gələn üfüqi ensiz səth.

Shelf – *an in wall niche or a ledge in ancient homes to store household items.*

Rotonda – girdə və ya yarımgirdə qübbəli kiçik bina, çox vaxt sütunlar üzərində qurulur.

Rotund – *a circular or semi-circular small domed building, often built on columns.*

Sərdabə – məqbərlərin və türbələrin meyit basdırılan yeraltı hissəsi.

Tomb – *a large stone structure or underground room where someone, especially an important person, is buried.*

Stalaqmit – mağaraların dibində yuxarıdan tökülən damcılardan əmələ gələn əhəngli ərp.

Stalagmite – *a lime pillar developing downwards as water drops from cave ceilings*

Stalaktit – mağaraların tavanından sızan damcılardan əmələ gələn əhəngli ərp. Şərq ölkələrinin, xüsusilə Azərbaycan memarlıq abidələrinin yonma daşdan və xüsusi şəkilli kərpiçlərdən quraşdırılmış həndəsi həcmliklərdən ibarət hissəsinə də deyilir.

Stalactite – *a lime pillar developing upwards as water drops from cave ceilings. The term is also used to indicate a part of building across the Middle East and Azerbaijan consisting of geometric volumes from faceted stones and especially shaped bricks.*

Substriksiya – binanın və yaxud hər hansı bir yükdaşıyan memarlıq elementinin (dirək, sütun) yeraltı hissəsi.

Substructure – *the underground part of a building or of any load-carrying element.*

Sürahi – ağacdan, daşdan hazırlanan müxtəlif formalı məhəccər elementi.

Handrail – *A handrail is a rail that is designed to be grasped by the hand so as to provide stability or support.*

Şəbəkə – daş və ya ağac materialından, oyma və yığma üsulu ilə müxtəlif naxış kompozisiyaları yaratmaqla hazırlanan bədii və konstruktiv lövhələr.

Network – *decorative and constructive panels generated from various patterned compositions from stone or wood assembled or carved.*

Taqqılbab – qapını taqqıldatmaq üçün metaldan hazırlanmış qurğu. Azərbaycanın tarixi şəhərlərinin həyət və ya mənzil qapılarında istifadə olunmuşdur.

Knocker – *a metal or wooden object hinged to a door and rapped by visitors to attract attention and gain entry. Used on Azerbaijans historical houses' and apartments' doors.*

Tağ – pəncərə, qapı və başqa oyuqların (divardakı boşluğun) horizontal olmayan örtüyü. Tağların şəkli mərkəzə doğru simmetrik olmalıdır. Ən çox yayılmışı yarımdairəvi tağdır. Azərbaycan memarlığında əsas tağ növü çatma tağdır.

Arch – *a non-horizontal top of a window ,door or other wall hollows ;the arch shape should be symmetric with the two halves coming together; the semicircular arch is the most common type overall, while the ogee variant is the staple in Azerbaijan.*

Tağca – binaların divar konstruksiyasının daxilində tikinti zamanı nəzərdə tutulan boşluq. Mebeli əvəz edən həmin boşluqdan (tağçadan), müxtəlif əşyaları yığmaq üçün istifadə olunur.
Niche – *a recess in a wall especially for a statue.*

Tağbənd – prinsip etibarilə günbəzin quruluşuna uyğundur, lakin tağbəndlə planda uzunsov şəkilli otaqlar örtülür.
Vault – *architecture type of covering or coating facilities design that forms a convex curved surface.*

Talvar – Günəşdən, yağışdan qorunmaq məqsədilə dirəklər üzərində qurulmuş üstü bağlı kölgəlik və istirahət yeri. Eyni zamanda həyətlərdə üzüm tənəklərini saxlamaq üçün qurulan karkas konstruksiya.
Talvar (pergola) – *a shade on pillars to protect from sunshine or rain; a home –yard frame for grapevine.*

Tequla – yastı Roma kirəmiti. Antik dam örtüklərində istifadə edilən qıraqları əyilmiş tava (plitə). Bişmiş gildən, sonralar isə daşdan və mərmərdən hazırlanırdı.
Tegula – *Ancient Roman flat tile with bent edges to roof houses and the roof itself, manufactured from burnt clay and, afterwards, from stone and marble.*

Terrakot – bişirilmiş sarı, yaxud qırmızı gildən hazırlanan bədii məmulat
Terracotta – *earthenware from yellow or red ceramic.*

Terrasa – səki, meydança, eyvan.
Terrace – *an open and flat surface raised over the ground in a garden, around a house or on a flat roof.*

Timpan – binaların portal, fronton, qapı və pəncərə üstündə qurulmuş üçbucaqlı, tağvari, yarıdairəvi və s. formalı müstəvi səthi timpan adlanır.
Tympanum – *semi-circular or triangular arched decorative wall surface over a portal, door, window etc.*

Tromp – kvadrat formadan səkkizbucaqlıya, onaltı bucaqlıya və dairəvi formaya keçmək üçün divar tinlərində düzəldilən konstruktiv element. Tromplar günbəz dairəsinin dördbucaqlı həcmindən dairəvi şəklə keçməsini asanlaşdıran amillərdən biridir. Tromplar adətən tağlardan ibarətdir.
Trompe – *arch design in the form of the cone, which serves to move from the bottom of a square in terms of the building to the top round or polyhedral, dome or drum.*

Vitraj – qapı və pəncərəyə salınan şəkil və ya naxışlarla bəzədilmiş rəngli şüşə.
Stained glass – *a coloured window/door glass decorated with images or patterns.*

Volyuta – ilbiz formalı spirallardan ibarət dekorativ və ya konstruktiv memarlıq detalı.
Volute – *architectural and decorative detail in the form of a steep curl with a circle in the centre.*

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT
USED IN LITERATURE

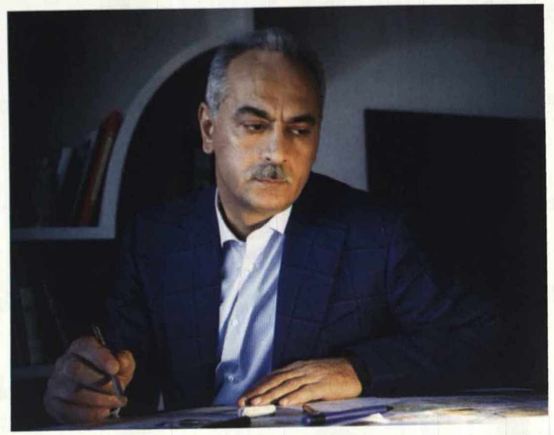
1. Əlizadə Q.M. Memarlıq nəzəriyyəsi və Azərbaycanda tikinti təcrübəsi. Bakı, 1986.
2. Qiyasi Cəfər. Nizami dövrü memarlıq abidələri. Bakı, 1991.
3. Məmmədov X.C. və başqaları. Naxışların Yaddaşı. Bakı, 1981.
4. Məmmədova G.H., Hacıyeva S.X. Azərbaycan memarlıq tarixi. Qədim və erkən orta əsrlər dövründə Azərbaycan memarlığı. Bakı şəhəri, Şərq-Qərb nəşriyyatı, 2013.
5. Məmmədzadə K.M. Azərbaycanda inşaat sənəti (IV-XVI əsrlər). Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 1978.
6. Salamzadə Ə.V. Azərbaycanın memarlıq abidələri. Bakı, 1958.
7. Salamzadə Ə.V., Məmmədzadə K.M. Arazboyu abidələr. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 1979.
8. Salamzadə Ə.V., Məmmədzadə K.M. Azərbaycan memarlığının Naxçıvan məktəbi abidələri. Bakı, "Elm" nəşriyyatı, 1985.

9. Бретаницкий Л.С. Художественное наследие переднего востока эпохи феодализма. Москва, 1988.
10. Булатов М.С. Геометрическая гармонизация в архитектуре средней Азии IX-XV вв. Москва, 1988.
11. Эфендизаде Р.М. Архитектура Советского Азербайджана. Издательство «Стройиздат», Москва, 1986.
12. Эфендизаде Р.М., Архитектура Азербайджана. Конец XIX – начало XXI вв. Издательство «Шарг-Гарб», Баку, 2012.
13. Усейнов М.А., Бретаницкий Л.С., Саламзаде А.В. История архитектуры Азербайджана. Из дательство «Стройиздат», Москва, 1963.
14. Фатуллаев Ш.С. Апшерон. Градостроительство и мечети. Академия наук Азербайджанской Рес публики. Институт истории, сектор археологии и этнографии, Баку, издательство «Элм», 1991.
15. Фатуллаев Ш.С., Градостроительство и архитектура Азербайджана XIX – начала XX века. Академия наук Азербайджанской ССР, Институт архитектуры и искусства, Ленинградское от деление издательства «Стройиздат», Ленинград, 1986.
16. Мехтиев Ариф. Народные жилище Азербайджана. Тебриз, 2001.
17. Мехтиев А.М. Деревянное зодчество Азербайджана. Баку, 1987.
18. Традиционное искусство востока. Москва, 1997.
19. Архитектура Азербайджана. Москва, 1947.

20. Stephen Calloway, Elizabeth Cromley. The elements of style. London, 1996.

MÜNDƏRİCAT
CONTENTS

ÖN SÖZ 4
INTRODUCTION 6
AZƏRBAYCAN MİLLİ MEMARLIQ ELEMENTLƏRİNİN FORMALAŞMA XÜSUSİYYƏTLƏRİ 8
FORMATION SPECIFICITY TRADITIONAL AZERBAIJAN ARCHITECTURAL ELEMENTS
PORTALLAR VƏ GİRİŞLƏR 20
PORTALS AND ENTRANCES
QAPILAR VƏ PƏNCƏRƏLƏR 48
DOORS AND WINDOWS
EYVANLAR (BALKONLAR, LOGIYALAR, ERKERLƏR) 78
VERANDA (BALCONY, LOGGIA, BAY WINDOW)
SÜTUNLAR 122
COLUMNS
KAPİTELLƏR 136
CAPITELS
KARNİZLƏR, PARAPETLƏR 172
CORNICES AND PARAPETS
TİMPANLAR VƏ TAC BƏZƏKLƏRİ 238
TYMPANUM AND CROWN DECOR
KRONŞTEYNLƏR (DİRSƏKLƏR) 260
BRACKET (DIRSEK)
TAVANLAR VƏ DÖŞƏMƏLƏR 276
CEILINGS AND FLOORS
BUXARILAR, SOBALAR VƏ BACALAR 328
FIREPLACE, STOVE, CHIMNEY
ŞƏBƏKƏLƏR 342
NETWORK
STALAKTİTLƏR 352
STALACTITES
FASAD TƏRTİBATI VƏ ELEMENTLƏRİ 364
FACADE DECORATION AND ITS ELEMENTS
İNTERYER TƏRTİBATI NÜMUNƏLƏRİ 410
INTERIOR DECORATION SPECIMENS
HAŞİYƏLƏR 462
HASHIYE
XONÇALAR 482
KHONCHA
KİÇİK MEMARLIQ FORMALARI 504
SMALL ARCHITECTURAL FORMS
MEMARLIQ TERMİNLƏRİ LÜĞƏTİ 540
GLOSSARY
İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT 550
USED IN LITERATURE

Cəfərov Xəlil Ələkbər oğlu 1991-ci ildə Azərbaycan İnşaat-Mühəndisləri İnstitutunun Memarlıq fakültəsini bitirmişdir. 1992-ci ildən həmin institutun "Memarlıq layihələndirilməsi və şəhərsalma" kafedrasında çalışmışdır. 2003-cü ildə memarlıq üzrə namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmişdir. 1997–2001-ci illərdə Memarlıq fakültəsində dekan müavini, 2006-cı ildə isə Memarlıq fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışmışdır. 2007–2014-cü illərdə Fövqəladə Hallar Nazirliyi "Azərdövlətlahiyə" Dövlət Baş Layihə İnstitutunun direktoru vəzifəsində çalışmışdır. Dövlət qulluğunda olmadığı müxtəlif illərdə "Memarlıq və İnşaat", "Arxstudiya XM" MMC layihə və dizayn şirkətlərini quraraq yaradıcı fəaliyyətlə məşğul olmuşdur. Hal-hazırda "Arxstudiya XM" layihə və dizayn şirkətinə rəhbərlik edir. 1996-cı ildən Azərbaycan Memarlar İttifaqının, 2007-ci ildən isə Azərbaycan Memarlıq İttifaqı İdarə Heyətinin üzvüdür. 25 illik peşəkar yaradıcılıq dövrü ərzində bir çox layihələrin müəllifi olmuşdur. 2017-ci ildə "Əməkdar Memar" fəxri adına layiq görülmüşdür.

Jafarov Khalil Alakbar graduated from the Faculty of Architecture of Azerbaijan University of Architecture and Construction in 1991. Since 1992, he had worked in the "Architectural design and urban planning" department of that institute. In 2003, he defended his PhD thesis on architecture. In the years of 1997–2001 he worked as the assistant of dean; in 2006 he worked as a dean in the faculty of Architecture. In the years of 2007–2014 he was a director at "Azerdovlatlayiha" State Project Institute of Ministry of Emergency Situations. In the absence of his public service, he was involved in creative activities by establishing the project and design companies "Memarlig ve Insaat", "Arxstudiya XM" LLC. Currently, he heads the project and design company "Arxstudiya XM". He has been a member of the Union of Architects of Azerbaijan since 1996. Since 2007, he has been a member of the Board of Directors of the Union of Architects of Azerbaijan. He has been the author of many projects during the period of 25 years of his professional creativity. In 2017, he was awarded the honorary title of "Honored Architect".

Nəşrin layihə rəhbəri və müəllif: X.Ə.Cəfərov, Əməkdar memar	Project manager of the publication and author: Kh.A.Jafarov, Architect of Honours of Azerbaijan
Elmi redaktor: E.Ə.Qasımzadə, Əməkdar memar, professor	Scientific Editor: E.A.Qasimzadeh, Architect of Honours, Professor
Buraxılışa məsul: K.Tahirov, professor Əməkdar mədəniyyət işçisi	Responsible for release: K.Tahirov, Professor Honored cultural worker
Mətnlərin müəllifi: M.N.Nurməmmədov, memar	The author of the text: M.N.Nurmammadov, Architect
Məsləhətçi: F.B.Miralayev, Əməkdar memar	Consultant: F.B.Miralayev, Architect of Honours
Mətnləri ingilis dilinə tərcümə edənlər: T.İbadova, O.Sergeyeva, N.Cəfərova, G.Əhmədova	Text translator into English: T.Ibadova, O.Sevgeyeva, N.Jafarova, G.Ahmadova
Fotoların müəllifləri: X.Ə.Cəfərov, Əməkdar memar M.N.Nurməmmədov, memar N.Novruzov	The author of the photos: Kh.A.Jafarov, Architect of Honours M.N.Nurmammadov, Architect N.Novruzov
Dizayner: N.Novruzov	Designer: N.Novruzov
Üz qabığının dizaynı: Ə.Zaliyev	Cover Designer: A.Zalıyev
Kompüter tərtibatı: İ.M.Allahverdiyev, G.Səfərova	Computer Layout: I.M.Allahverdiyev, G.Safarova
Məsul katib: J.Muradova	Executive Edition: J.Muradova

Naşir: Tural Axundov

Koordinator: Ruslan Ələkbərov

C 77 **Azərbaycan memarlıq elementləri.**
Bakı, "Təhsil", 2023, 552 səh.

Çapa imzalanmışdır: 28.04.2023. Kağız formatı 70 x 100 1/8
Fiziki çap vərəqi 69,0. Sifariş 28. Tiraj 500.

tahsilpublishinghouse

"Təhsil Nəşriyyat-Poliqrafiya" müəssisəsinin mətbəəsində
hazır diapozitivlərdən çap olunmuşdur.

Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 149
e-mail: tahsil_az@yahoo.com
Tel.: (+994 12) 567-81-28/29